

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ
เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าต่างคำ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย 43120 ประเทศไทย

DR KET Institute of Academic Development and Promotion
1 M.12, Laothangkham Sub-district, Phonphisai District,
Nong Khai Province, 43120, Thailand, Tel: +66610186196

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568
Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPIADP) Vol.3 No.4 July - August 2025

ISSN: 2822-1095 (Online)

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPIADP)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - -สิงหาคม 2568
Vol.3 No.4 July - August 2025

TCI ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre

DataCite FIND, ACCESS, AND REUSE DATA

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal

ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2568)

Vol 3 No.4 (July - August 2025)

ISSN : 2822-1095 (Online)

_* **********_

☞วัตถุประสงค์

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

☞ เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452
E-mail : journalacademicpromotion@gmail.com

☞ บรรณาธิการ

ดร.สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร
มหาวิทยาลัยปทุมธานี

☞ กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุณทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พระมหาจำนงค์ ผมไผ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาลี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
นักวิชาการอิสระ
พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์
พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

☞ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

วรรณภา บุปผาโสภา
สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

☞ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภา
โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11
e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ **ฝ่ายกฎหมาย**

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ **พิสูจน์อักษร**

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

☞ **จัดรูปเล่ม**

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **พิมพ์ที่**

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2568 วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ช)**

สารบัญ **(ซ)**

ความเงียบของกฎหมาย: สิทธิของ LGBTQ+ ในครอบครัวจีนร่วมสมัย และข้อจำกัดของนิติปรัชญาจีนดั้งเดิม **1-26**

THE SILENCE OF THE LAW: LGBTQ+ RIGHTS IN CONTEMPORARY CHINESE FAMILIES AND THE LIMITATIONS OF TRADITIONAL CHINESE LEGAL PHILOSOPHY

เชาวลิต สมพงษ์เจริญ, ณัฐปภัสร์ พงษ์โพนเพ็ก และ ยุพยงค์ วิงวร

ผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต **27-43**

THE EFFECTS OF USING LEARNER DEVELOPMENT ACTIVITIES BASED ON COOPERATIVE LEARNING THEORY TO DEVELOP GROWTH MINDSET AMONG GRADE 5 STUDENTS AT BAN PONG SAKET SCHOOL

สงกรานต์ งอมสระคู และ ปวีณา อ่อนใจเอื้อ

การวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมกับปัญหาการเผาในที่โล่ง: กรณีไฟป่าและไฟบนดินในประเทศไทย **44-56**

ANALYSIS OF ENVIRONMENTAL LAW ENFORCEMENT ON THE ISSUE OF OPEN BURNING: THE CASE OF FOREST FIRES AND GROUND FIRES IN THAILAND

เฉลียว นครจันทร์

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร **57-73**

EFFICIENCY IN THE PERFORMANCE OF PERSONNEL UNDER THE SAMUT SAKHON PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

รัตนา โพธิศิลาชัย และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร

RESEARCH ON THE PERFORMANCE ART OF NORTHEAST STYLE PIANO WORKS 74-89

Jin Yihua and Suvida NeramitAram

REVISITING THE SEX-GENDER DISTINCTION IN FEMINIST THEORY AND POLITICS 90-119

William J. Jones and Karin Kunjara Na Ayudhya

USING DESIGN THINKING TO IMPROVE HOW BUSINESS MODEL DESIGN IS TAUGHT IN HIGHER EDUCATION 120-166

Pongsiri Kamkankaew, Phithagorn Thanitbenjasith, Suteera Sribenjachot and Jatupron Wongmahatlek

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑล 167-187

FACTORS AFFECTING THE DECISION TO PURCHASE RESIDENTIAL REAL ESTATE OF WORKING-AGE PEOPLE IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

สิรีภัทร์ อริยพิสิทธิ์ และ นิติรัฐ มาลีวัตร

ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกรูปแบบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ในจังหวัดบึงกาฬ 188-206

AN INVESTIGATION INTO THE BEHAVIOR OF THAI TOURISTS AND THE INFLUENCING FACTORS IN CHOOSING NATURAL TOURISM FORMATS IN BUENG KAN PROVINCE

ปารียา ฉลาดดี และ นิติรัฐ มาลีวัตร

เปรียบเทียบพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน 207-234

A COMPARATIVE STUDY OF MALE PROTAGONISTS IN REALISTIC THAI AND CHINESE TELEVISION DRAMAS

ลี่ฉวิน จาง และ วีรวัฒน์ อินทรพร

การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร สู่เชิงพาณิชย์ 235-260

DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF RICE CRACKER PRODUCTS OF THE NONG TAO OCCUPATIONAL GROUP, KHAM KHUEN KAEO DISTRICT, YASOTHON PROVINCE, TOWARDS COMMERCIALIZATION

ปิยดา ปัญญาศรี และ อนงค์ หลอดแก้ว

บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน 261-278

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN PROMOTING TRANSPARENCY IN PUBLIC ADMINISTRATION

ชูชิต ชายทวีป, พงษ์พิพัฒน์ มัลลิกะมาลย์, ธนพันธุ์ พูลชอบ, วดิธ ยลชื่น, นริดา พรนาค สอนโกษา และ ชัยรัตน์ จันทนดิษฐ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 279-297

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS. EFFECTING TEACHERS' PROFESSIONAL STANDARDS PERFORMANCE IN SCHOOLS UNDER ANG THONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

อรุณ มังกรทอง, อัจฉราพรรณ กันสุยะ และ ธีระวัฒน์ มอนไธสง

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 298-320

POLITICAL AWAKENING OF THE PEOPLE IN THE EXERCISE OF VOTING RIGHTS IN 2023, BANG BON DISTRICT, BANGKOK

ภัทรานิษฐ์ เกษรสุมล และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 321-337

THE GUIDELINE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP DEVELOPMENT ADMINISTRATORS UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 9

สง่า จันทร์วิเศษ, สมกิต บุญยะโพธิ์ และ สุรินทร์ สำลี

การบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: ศึกษากรณีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ 338-355

DATA-DRIVEN PUBLIC ADMINISTRATION: A CASE STUDY OF THE OFFICE OF THE NATIONAL LAND POLICY BOARD

กฤช รัตนโสภา และ ชนิดา จิตตรุทธะ

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา 356-379

DEVELOPMENT OF AN ENHANCEMENT PROGRAM TO PROMOTE THE DIGITAL MINDSET OF TEACHERS IN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON RATCHASIMA

นายดุสิต ทองสุขนอก, วินัย ทองภูบาล และ สฎายุ ธีระวณิชตระกูล

การพัฒนาการของกฎหมายกับสังคมไทยยุคใหม่ 380-394

DEVELOPMENT OF LAW AND MODERN THAI SOCIETY

ถนอม จินาวา, จันทนา กองกันภัย และ มะลิ ทิพพ์ประจง

การวิเคราะห์ค่า Exposure Index และ Deviation Index ในโหมด Automatic Exposure Control เพื่อปรับปรุงคุณภาพภาพทางรังสีวิทยาในโรงพยาบาลทุ่งสง 395-409

ANALYSIS OF EXPOSURE INDEX AND DEVIATION INDEX IN AEC MODE FOR RADIOGRAPHIC IMAGE QUALITY IMPROVEMENT AT THUNG SONG HOSPITAL

มณฑา ทัดแก้ว และ จงวัฒน์ ชีวกุล

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 410-426

PROMOTING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES IN EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ปณิดา เผือกแก้ว, เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และ ชวนคิด มะเสนะ

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี 427-449

SERVANT LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATION SANDBOX AREAS PATTANI PROVINCE

แวนูรา แวอาแซ และ ซูฮัยรี ปีองาฉา

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา 450-467

GUIDELINES FOR DEVELOPING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT TO PROMOTE THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ปัญจรัตน์ เชิมชัยภูมิ และ ศศิธร รณะบุตร

กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี 468-488

THE STRATEGIES FOR INFORMATION TECHNOLOGY AND COMMUNICATION ADMINISTRATION OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF PRIVATE EDUCATION PATTANI PROVINCE

ฮาซือนะห์ มาแยบือแต และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ

แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 489-507

MANAGEMENT OF WASTEWATER IN THE COMMUNITY OF KOKE TUM SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

เดชดำรงค์ ล่องลอย และ จักรวาล สุขไมตรี

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 508-521

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING LEARNING MANAGEMENT INNOVATION OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LOEI 2

สมฤทัย ชัยศิริ และ ชิษณพงศ์ ศรจันทร์

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 522-536

GUIDELINES FOR SOLID WASTE MANAGEMENT OF THA KHLONG MUNICIPALITY KHLONG LUANG DISTRICT PATHUM THANI PROVINCE

สมประสงค์ กลิ่นจันทร์ และ จักรวาล สุขไมตรี

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 537-557

THE RELATIONSHIP BETWEEN WORK MOTIVATION AND JOB PERFORMANCE OF TEACHERS IN SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 5

สุรชาติ เสนานนท์, เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และ ไพรวัลย์ โคตรตะ

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี 558-573

PARTICIPATION OF THE TEACHERS' BASIC EDUCATION COMMISSION AND SECONDARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF THE RATCHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ธวัช แสงสุวรรณ, สุรินทร์ สำลี และ สมกิต บุญยะโพธิ์

ประสิทธิผลของการปรับปรุงระบบถ่ายภาพดิจิทัลในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ 574-587

THE EFFECTIVENESS OF THE DIGITAL IMAGING SYSTEM IMPROVEMENT IN MOBILE X-RAY UNITS

สิรินาถ สุนทรวัฒน์ และ จงวัฒน์ ชีวกุล

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ 588-607

INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT MODEL OF PHRA NARAI SCHOOL

วีระวัฒน์ วัฒนา

คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ส่งผลต่อความก้าวหน้า ในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต 608-627

QUALIFICATIONS OF ASSISTANT AUDITORS AND INTERNAL ENVIRONMENT OF AUDITING OFFICES IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS AFFECTING THE ADVANCEMENT TOWARDS BECOMING CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS

สริญญา สมสา, ไกรวิทย์ หลีกภัย และ ถิรวุฒิ ยังสุข

อิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ 628-640

THE IMPACT OF SUSTAINABILITY REPORTING DISCLOSURE ON FIRM PERFORMANCE OF LISTED COMPANIES IN THE MARKET FOR ALTERNATIVE INVESTMENT – MAI

ปพรรณพร ผิวอ่อนดี และ สุรีย์ โบษกรนัฏ

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมายภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี 641-664

THE CHARACTERISTICS OF SENTENCES IN COMMUNICATING MEANING IN SOUTHERN THAI DIALECT, JAEHE DIALECT, NARATHIWAT AND PATTANI PROVINCE

ปุณย์จรีย์ สรสีสม

การบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน การขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรี 665-680

LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT IN MARITIME TRANSPORTATION: A CASE STUDY OF CHONBURI PROVINCE

ไพลิน เลิศพิมลพันธ์, รัชฎากรณ์ ภู่ห้อย, โชติชวัล ฟูกิจกาญน์ และ คุณวีด้า สัตยารมณ์

การสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี 681-703

CREATING ARTISTIC SPACES AND PRESERVATION MODELS OF BANANA STALK CARVING IN PHETCHABURI PROVINCE

พระครูวัชรสุวรรณาทร (ลูกชุบ เกตุเขียว), พระสุชินนะ อนิญฺชโต (พรหมนิล) และ พระวรพงศ์ ธมฺมวโส (สีชาวงค์)

กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง 704-725

STRATEGIES FOR DEVELOPING LEARNERS' MORALITY BY ETHICAL A PARTICIPATION NETWORK AT THA LUANG TECHNICAL COLLEGE

มนตรี สุวรรณภักดีจิต

รูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมของสถานประกอบการต่อการจ้างงานคนพิการในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 726-748

THE APPROPRIATE EMPLOYMENT MODELS FOR HIRING PERSONS WITH DISABILITIES IN ENTERPRISES PARTICIPATING IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR (EEC) PROJECT

วันวิสา รอดภัย และ รุ่งรดิศ คงยั่งยืน

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบบริกรในการบริหารงานองค์การตามหลักธรรมาภิบาลสู่ประสิทธิผลของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย 749-771

THE DEVELOPMENT OF SERVANT LEADERSHIP IN ORGANIZATIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES FOR EFFECTIVENESS OF THE THAILAND ASSOCIATION OF THE BLIND

ศิลปชัย วัชรชวกุล และ รุ่งรดิศ คงยั่งยืน

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี 772-792

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING TO THE OPERATIONS QUALITY OF CHILD DEVELOPMENT CENTER UNDER THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, PATHUM THANI PROVINCE

พันชิด ธรรมพิชัย, ช่อเพชร เบ้าเงิน และ สุนันท์ ศลโกสุม

ภาวะความเครียดของวัยรุ่นยุคใหม่ : ปัญหาที่ต้องดูแลเยียวยา 793-804

STRESS IN MODERN ADOLESCENTS: A PROBLEM THAT NEEDS CARE AND TREATMENT

จันทนา กองกันภัย, เอกถนอม จินาวา และ มะลิ ทิพพ์ประจง

ภาวะความเครียดจากสื่อ 805-815

MEDIA-INDUCED STRESS

พระครูสิริคณาภิรักษ์ สิริปญฺโญ, บุญยืน งามเปรี่ยม, สมปอง ทิพย์สมบัติ และ มะลิ ทิพพ์ประจง

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา 816-836

THE VISIONARY LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS EXCELLENCE IN ISLAMIC PRIVATE SCHOOLS OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION YALA PROVINCES

บาริกะห์ อาบูบากา และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ

อิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปางหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 837-858

FACTORS INFLUENCING HOUSING PURCHASE DECISIONS IN LAMPANG PROVINCE AFTER THE COVID-19 PANDEMIC

ศุภณัฐ ต้อขัดคำ และ นิติรัฐ มาลีวัตร

ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร 859-876

WASTE MANAGEMENT ACHIEVEMENT OF DISTRICT OFFICES IN BANGKOK METROPOLITAN

ภัทรารวีย์ ปัญญากุลวัฒน์, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 877-894

PUBLIC PARTICIPATION IN SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT IN KOH SAMUI AREA, SURATTHANI PROVINCE

เกศนภา หลี้สกุล, สถิตย์ นิยมญาติ, กมลพร กัลยาณมิตร และทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุในเขตตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม 895-913
FACTORS ASSOCIATED WITH ENVIRONMENTAL HEALTH LITERACY AMONG THE ELDERLY IN NONG NO SUB-DISTRICT, MAHA SARAKHAM PROVINCE
รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์ และ ประภากร ศรีสว่างวงศ์

EMPIRICAL STUDY ON THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON THE GREEN DEVELOPMENT OF HIGHLAND SPECIALTY AGRICULTURE : A CASE STUDY OF YUNNAN PROVINCE 914-936
Kaixian LI, Feifei QIANG, Rui Ning and Jiaming LIU

การเปิดรับสื่อและปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย 937-961
EXPOSURE AND COMMUNICATION FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO CONSUME HOT POT, SHABU, AND MALA CUISINE AMONG CHINESE STUDENTS STUDYING IN THAILAND
Yue Wang และ ลักษณา คล้ายแก้ว

ความพร้อมของบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร 962-980
PERSONNEL AND ORGANIZATIONAL READINESS AFFECTING ACCOUNTING WORK EFFICIENCY OF REGISTERED CORPORATE ENTITIES IN BANGKOK
อังคณา ลำอาง และ มัตธิมา กรงเต้น

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 981-998
ADMINISTRATOR'S COMPETENCIES AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
ชลิศรา แก้วประเสริฐ, ธณัฐชา รัตนพันธ์ และ สุภาพ เต็มรัตน์

ธรรมาภิบาลในความร่วมมือภาครัฐ–เอกชน: กลไกเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพ 999-1017

GOVERNANCE IN PUBLIC–PRIVATE PARTNERSHIPS: A MECHANISM TO ENHANCE TRANSPARENCY AND EFFICIENCY

ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล

ช่องว่างทางกฎหมายในเรื่องการเปลี่ยนเพศตามเพศสภาพ (Legal Gender Recognition – LGR): ศึกษากรณี สปป.ลาว 1018-1037

A LEGAL STUDY ON THE ABSENCE OF LEGAL GENDER RECOGNITION IN THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

คำผิว วิไลพอน, สายเคน เพรดทันตา และ หยาดอรุณ สีปะเสิด

การศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชน: กรณีศึกษาการแข่งขันรอบคัดเลือกกีฬาเยาวชนแห่งชาติ 1038-1054

A STUDY SOURCES OF SPORT CONFIDENCE IN YOUTH WOODBALL PLAYERS: A CASE STUDY OF NATIONAL YOUTH GAMES QUALIFICATION ROUND

เอกศักดิ์ เฮงสุโข

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา 1055-1064

A STUDY OF ACADEMIC ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF MODERN ACADEMIC LEADERSHIP USING CASE STUDY TEACHING METHODS OF GRADUATE STUDENTS EDUCATIONAL ADMINISTRATION PROGRAM, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม, พจน์ เจริญสันเทียะ, สมัคร ไวยขุนทด และ จรูญ จิตรักษ์

ปัญหาทางกฎหมายของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 1065-1081

LEGAL PROBLEMS CONCERNING THE SELECTION OF SENATORS UNDER THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND BUDDHIST ERA 2560 (2017)

เพทาย ทัพมงคล, สังเวียน เทพผา และ โกเมศ ขวัญเมือง

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย 1082-1094

THE IMPLEMENTATION OF ENGAGING STORYTELLING ACTIVITIES COMBINED WITH CREATIVE SCIENCE CRAFT MEDIA TO ENHANCE STORYTELLING SKILLS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

นิตยา เทพนามวงศ์, ปิยนัยน์ ภู่เจริญ และ กฤติมา ชูเพชร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ้นติ้ง 1095-1114

FACTORS AFFECTING WAREHOUSE MANAGEMENT EFFICIENCY IN IMPORT AND DISTRIBUTION BUSINESSES OF PRINTING EQUIPMENT: A CASE STUDY OF GOODS PRINTING LIMITED PARTNERSHIP

ชุติมา ทะวรรณ์ และ ณัฐพงศ์ แต้มแก้ว

BOOK REVIEW: CONSUMER AND ORGANIZATIONAL BEHAVIOR IN THE AGE OF AI 1115-1123

Kittisak Wongmahesak

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 1124-1138

EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT BASED ON THE PRINCIPLE OF THE SEVEN NOBLE TREASURES

ภาสกร เมิดจันทึก, พระครูพิศาลสารบัณฑิต, พระครูจิรธรรมธัช และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก 1139-1155

DETERMINANTS OF INTERNATIONAL LOGISTICS SERVICE PROVIDER SELECTION AMONG IMPORT-EXPORT BUSINESSES

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, ชาติชาย จรัญศิริไพศาล, สุรัญญา วิมุขมนต์, สิริพร ทัตทวี และ หริวงศ์ คุปตะวาณิช

ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 1156-1173

ADMINISTRATOR' SERVANT LEADERSHIP AFFECTING SCHOOL CULTURE OF SCHOOL UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ไตรศร สติมั่น, นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์ และ วสันต์ชัย กากแก้ว

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 1174-1197

ความเงียบของกฎหมาย: สิทธิของ LGBTQ+ ในครอบครัวจีนร่วมสมัย และข้อจำกัดของนิติปรัชญาจีนดั้งเดิม*

THE SILENCE OF THE LAW: LGBTQ+ RIGHTS IN CONTEMPORARY CHINESE FAMILIES AND THE LIMITATIONS OF TRADITIONAL CHINESE LEGAL PHILOSOPHY

เชาวลิต สมพงษ์เจริญ[1], ณัฐปภัสร์ พงษ์โพนเพ็ก[2] และ ยุพยงค์ วิงวร[3]

Chaowalit Sompomgjaroen[1], Natpaphat Phongphonphek[2] and Yupayong Wingworn[3]

[1-2]สาขาวิชานิติศาสตร์ คณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[1-2]Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

[3]สาขาวิชาภาษาจีน คณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[3]Department of Chinese Language, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: yupayongaimaim@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 3 กรกฎาคม 2568

Received 26 June 2025; Revised 2 July 2025; Accepted 3 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์ "ความเงียบของกฎหมาย" จีนต่อสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ในการก่อตั้งครอบครัว โดยโต้แย้งว่าความเงียบดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงความล้าหลังทางกฎหมาย แต่เป็นการแสดงออกของความตึงเครียดเชิงวัฒนธรรมและอุดมการณ์ที่ฝังรากลึกในนิติปรัชญาจีนดั้งเดิม โดยเฉพาะอิทธิพลของแนวคิดขงจื๊อที่เน้นโครงสร้างครอบครัวแบบชายหญิงและการสืบทอดสายสกุล บทความนี้

Citation:

* เชาวลิต สมพงษ์เจริญ, ณัฐปภัสร์ พงษ์โพนเพ็ก และ ยุพยงค์ วิงวร. (2568). ความเงียบของกฎหมาย: สิทธิของ LGBTQ+ ในครอบครัวจีนร่วมสมัย และข้อจำกัดของนิติปรัชญาจีนดั้งเดิม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1-26.

Chaowalit Sompomgjaroen, Natpaphat Phongphonphek and Yupayong Wingworn. (2025). The Silence Of The Law: Lgbtq+ Rights In Contemporary Chinese Families And The Limitations Of Traditional Chinese Legal Philosophy. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1-26.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ดำเนินการวิเคราะห์โครงสร้างกฎหมายครอบครัวจีนปัจจุบัน รากฐานทางวัฒนธรรมของความเงียบทางกฎหมายผ่านปรัชญาขงจื๊อ และเปรียบเทียบกับแนวทางการรับรองสิทธิเสมอภาคในกฎหมายต่างประเทศ เช่น ไต้หวันและเยอรมนี เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ทางกฎหมาย จากนั้น บทความนี้ได้สังเคราะห์แนวคิดจากขงจื๊อสมัยใหม่ สตรีนิยมจีน และหลักสิทธิมนุษยชนสากล เพื่อนำเสนอ “กรอบนิติศาสตร์ใหม่” ที่สามารถสร้างพื้นที่ทางกฎหมายให้แก่ความหลากหลายทางเพศในบริบทจีนอย่างไม่ขัดแย้ง

องค์ความรู้ของบทความนี้ ได้แก่ การตีความ “ความเงียบของกฎหมาย” ว่าเป็น “การกระทำเชิงอุดมการณ์” ของรัฐ การเสนอ “กรอบนิติศาสตร์ไตรประสาน” ที่บูรณาการขงจื๊อสมัยใหม่ สตรีนิยมจีน และสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปกฎหมาย และการมองความตึงเครียดระหว่างนิติปรัชญาดั้งเดิมกับความท้าทายร่วมสมัยในฐานะ “ความตึงเครียดเชิงสร้างสรรค์” ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ทางนิติปรัชญา ภาษาและวัฒนธรรมจีน โดยสรุปว่า การสร้างสมดุลระหว่างการเคารพรากฐานทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญ และเสนอแนะแนวทางการวิจัยในอนาคตเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงต่อไป

คำสำคัญ: สิทธิ LGBTQ+, กฎหมายครอบครัวจีน, แนวคิดขงจื๊อ, นิติปรัชญา, ความเงียบของกฎหมาย

Abstract

This academic article aims to analyze the phenomenon of “the silence of the law” in China concerning the rights of LGBTQ+ individuals to form families. It argues that this silence is not merely a legal backwardness but an expression of deep-rooted cultural and ideological tensions embedded within traditional Chinese legal philosophy, particularly the influence of Confucian thought that emphasizes heterosexual family structures and lineage continuation. The article proceeds by analyzing the current structure of Chinese family law, the cultural foundations of this legal silence through Confucian philosophy, and compares this with approaches to recognizing equal rights in foreign laws, such as those in Taiwan and Germany, to illustrate legal

possibilities. Subsequently, the article synthesizes concepts from Neo-Confucianism, Chinese feminism, and universal human rights principles to propose a " new jurisprudence framework" that can create legal space for sexual diversity within the Chinese context without contradiction.

The body of knowledges contributed by this article includes: interpreting " the silence of the law" as an " ideological act" of the state; proposing a " tripartite jurisprudence framework" that integrates Neo-Confucianism, Chinese feminism, and human rights as a guideline for legal reform; and viewing the tension between traditional legal philosophy and contemporary challenges as a " creative tension" that can lead to the development of knowledge in legal philosophy, Chinese language, and culture. - It concludes that striking a balance between respecting cultural foundations and promoting human rights is crucial, and suggests directions for future research to drive further change.

Keywords: LGBTQ+ Rights, Chinese Family Law, Confucianism, Legal Philosophy, Legal Silence

บทนำ

ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในสังคมจีนร่วมสมัย โดยเฉพาะในเขตมหานคร คือความขัดแย้งอันเด่นชัดระหว่างการยอมรับความหลากหลายทางเพศที่เพิ่มพูนขึ้น กับความนิ่งเฉยของระบบกฎหมาย การปรากฏตัวของชุมชน LGBTQ+ ทั้งในพื้นที่สื่อดิจิทัลและกิจกรรมทางวัฒนธรรม ชี้ให้เห็นถึงพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ (Van Winkle & Wen, 2023; Tam, 2018; Liu, X., 2021) แม้บทความนี้จะเลือกใช้คำว่า "LGBTQ+" ซึ่งมีรากฐานจากวาทกรรมตะวันตก เพื่อเชื่อมต่อกับการสนทนาระดับสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่ผู้วิจัยตระหนักดีถึงการดำรงอยู่ของคำศัพท์เฉพาะในบริบทจีน เช่น "同志" (tóngzhì) การเลือกใช้ศัพท์สากลนี้จึงเป็นไปเพื่อโอบรับอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีที่หลากหลายให้ครอบคลุมที่สุด

กระนั้นก็ตาม พัฒนาการทางสังคมเหล่านี้กลับดำเนินไปในสภาวะที่แทบจะแยกขาดจากโครงสร้างกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายแพ่งฉบับปี 2020 ซึ่งยังคงพันธนาการนิยามของสถาบันครอบครัวไว้กับแบบแผนของชายและหญิงอย่างเคร่งครัด (Standing Committee of the National People's Congress, 2020; Herbots, 2023) ภาวะไร้สมดุลระหว่างความเป็นจริงทางสังคมที่เคลื่อนไปข้างหน้า กับโครงสร้างกฎหมายที่หยุดนิ่ง ได้ตกผลึกเป็นสภาวะที่บทความนี้เรียกว่า “ความเงียบของกฎหมาย” (Legal Silence) แนวคิดนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการไม่มีตัวบทกฎหมาย หรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่คือการงดเว้นการกระทำ (omission) ของรัฐอย่างจงใจ ในการให้การรับรองหรือคุ้มครองความสัมพันธ์ของบุคคลบางกลุ่ม ทั้งที่การดำรงอยู่ของพวกเขาเป็นที่ประจักษ์ชัด “ความเงียบ” ในที่นี้จึงถูกตีความในฐานะ “การกระทำเชิงอุดมการณ์” (an ideological act) ซึ่งไม่เพียงสะท้อนค่านิยมวัฒนธรรมกระแสหลัก แต่ยังอาจเป็นยุทธศาสตร์ของรัฐในการพยุงระเบียบทางสังคมผ่านโครงสร้างครอบครัวที่ “ถูกต้อง” ตามครรลอง (Ho, 2015; Holbig & Gilley, 2010) รากฐานของสภาวะนี้หยั่งลึกอยู่ในมรดกทางปรัชญาของจีน โดยเฉพาะอิทธิพลของขงจื๊อ ซึ่งจัดวางระเบียบความสัมพันธ์ทางสายเลือดและบทบาททางเพศไว้อย่างชัดเจน เพื่อค้ำจุนโครงสร้างทางศีลธรรมและสังคม

ข้อเสนอหลักของบทความนี้ได้โต้แย้งว่า ความเงียบของกฎหมายจีนต่อสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ ไม่ใช่แค่ความเฉื่อยชาของระบบราชการ แต่เป็นการสำแดงออกของความตึงเครียดเชิงวัฒนธรรมและอุดมการณ์ที่ฝังลึกในนิติปรัชญาของชาติ เพื่อพิสูจน์ข้อเสนอนี้ ในบทความนี้จะวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์ “ความเงียบของกฎหมาย” เพื่อเผยให้เห็นนัยเชิงวัฒนธรรมและอุดมการณ์ที่ซ่อนอยู่ จากนั้นจะสืบย้อนและวิพากษ์รากฐานทางปรัชญา โดยเฉพาะการตรวจสอบอิทธิพลของแนวคิดขงจื๊อ พร้อมทั้งสำรวจศักยภาพในการตีความใหม่ที่อาจเปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายทางเพศ การวิเคราะห์จะขยายไปสู่การเปรียบเทียบกับแนวทางของต่างแดน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการปฏิรูป และจะสรุปลงด้วยการนำเสนอ “กรอบนิติศาสตร์ไตรประสาน” (Tripartite Jurisprudential Framework) ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีที่บูรณาการแนวคิดขงจื๊อสมัยใหม่ ทัศนะแบบสตรีนิยมจีน และหลักสิทธิมนุษยชนสากลเข้าไว้ด้วยกัน ท้ายที่สุด บทความนี้มุ่งหวังที่จะแสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างมรดกดั้งเดิมกับข้อเรียกร้องใหม่ๆ สามารถก่อให้เกิด “ความตึงเครียดเชิงสร้างสรรค์” (constructive tension) อันเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการตีความหลักการทางวัฒนธรรมและ

กฎหมายในมุมมองใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนานิติปรัชญาที่เท่าทันความท้าทายของโลกสมัยใหม่ได้ในที่สุด

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการติดตามปรากฏการณ์ในจีนร่วมสมัย แนวคิด “ความเงียบของกฎหมาย” มิได้เป็นเพียงกรอบทฤษฎีเชิงนามธรรม แต่ส่งผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรมต่อชีวิตของปัจเจกบุคคล ตัวอย่างที่สะท้อนสภาพดังกล่าวได้อย่างแหลมคมคือกรณีการเรียกร้องสิทธิของหญิงข้ามเพศในกรุงปักกิ่ง ซึ่งถูกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรมหลังเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ (Chen, 2023) ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ท้ายที่สุดศาลแรงงานจะพิพากษาให้เธอชนะคดีและคืนสิทธิการจ้างงานให้ ซึ่งนับเป็นชัยชนะก้าวเล็ก ๆ ที่สำคัญในมิติของสิทธิแรงงาน แต่ชัยชนะนี้เองกลับขับเน้นให้เห็นถึง “ความเงียบ” ที่ดังกระหึ่มยิ่งขึ้นในปริมณฑลของกฎหมายครอบครัว

ผู้วิจัยมีประสบการณ์ว่า ปฏิกิริยาต่อคำตัดสินนี้ในสื่อสังคมออนไลน์จีน เช่น Weibo ได้เผยให้เห็นถึงความตึงเครียดในสังคมอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีทั้งเสียงชื่นชมจากคนรุ่นใหม่ที่สนับสนุนความเท่าเทียม และเสียงต่อต้านจากฝ่ายอนุรักษนิยมที่ยึดมั่นใน “ศีลธรรมอันดีของชาติ” อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่สำคัญกว่านั้นในเชิงนิติปรัชญาคือ คำพิพากษาดังกล่าวหยุดอยู่แค่เพียงการคุ้มครองสถานะ “ลูกจ้าง” แต่ไม่ได้แตะต้องหรือสร้างบรรทัดฐานใด ๆ ให้กับสถานะของเธอในฐานะคู่ชีวิตหรือสมาชิกในครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งได้เลย นี่คือภาพสะท้อนที่ชัดเจนที่สุดของ “ความเงียบเชิงยุทธศาสตร์” (Strategic Silence) ที่รัฐอาจยอมเปิดพื้นที่เล็กน้อยในบางปริมณฑล เช่น การจ้างงาน เพื่อลดแรงกดดันทางสังคม แต่ยังคงสงวนอำนาจเด็ดขาดในการนิยาม “ครอบครัว” ที่ถูกต้องตามอุดมการณ์ของรัฐไว้อย่างเหนียวแน่น การวิเคราะห์กรณีศึกษาเช่นนี้จึงช่วยเปลี่ยนทฤษฎีให้กลายเป็นความจริงทางสังคม และตอกย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการทลายกำแพงความเงียบในกฎหมายครอบครัว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี

รากวัฒนธรรมขงจื๊อ: อิทธิพลต่อ "ความเงียบ" ของกฎหมายจีนว่าด้วยครอบครัว LGBTQ+

สุญญากาศทางกฎหมาย (legislative vacuum) ของจีนร่วมสมัยต่อการรับรองสิทธิในครอบครัวของกลุ่ม LGBTQ+ มิได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่ดำรงอยู่อย่างเอกเทศในมิติของนิติศาสตร์ หากแต่หยั่งรากฝังลึกอยู่ในเมทริกซ์ทางวัฒนธรรมและปรัชญาอันซับซ้อน อิทธิพล

ของแนวคิดขงจื๊อ (Confucianism) คือแกนกลางที่หล่อหลอมมโนทัศน์ว่าด้วย “ครอบครัว” (家庭, jiātíng), ปทัสถานทางศีลธรรม (道德规范, dàodé guīfàn) และระเบียบสังคม (社会秩序, shèhuì zhìxù) ในอู่อารยธรรมจีนมานานนับสหัสวรรษ (Chan, P. C. W., 2011; Tu, 1998) การขุดค้นลงไปถึงรากฐานทางวัฒนธรรมดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขที่ขาดไม่ได้สำหรับการวิเคราะห์อย่างถึงแก่นถึงสภาวะเฉื่อยชาของกลไกทางกฎหมายจีนในการตอบสนองต่อประเด็นนี้

ในจักรวาลความคิดของขงจื๊อ สถาบันครอบครัวครองสถานะอันสูงสุด มันมิใช่เป็นเพียงหน่วยพื้นฐานของสังคม แต่ยังถูกยกระดับให้เป็นรากฐานแห่งเสถียรภาพทางการเมืองและระเบียบศีลธรรมของรัฐ (Jiang, 2012) คุณธรรมข้อ “ความกตัญญูกตเวที” (孝, xiào) ทำหน้าที่เป็นเสมือนโครงสร้างหลักของความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยกำกับหน้าที่ของบุตรธิดาให้ต้องเคารพ เชื่อฟัง และปรนนิบัติดูแลบุพการี (Knoblock, 1988-1994, Vol. 3, Book 20) พลวัตภายในครอบครัวถูกจัดวางอย่างเป็นระบบตามลำดับชั้นอาวุโสและบทบาททางเพศสภาพ: สามีต่อภรรยา บิดาต่อบุตร และพี่ชายต่อน้องชาย ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเหล่านี้ยังถูกจำลองไปใช้ในระดับมหภาค

เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับอาณาราษฎร (Bell, 2008) คัมภีร์หลี่จี้ (礼记, Lǐjì หรือ Book of Rites) ซึ่งเป็นหนึ่งในคานนสำคัญของสำนักปรัชญานี้ ได้ขยายความถึงบทบาทและความรับผิดชอบที่จำแนกตามเพศอย่างละเอียด โดยเน้นการแบ่งแยกพื้นที่ “ใน” (ภรรยาดูแลกิจการในบ้าน) และ “นอก” (สามีรับผิดชอบกิจการนอกบ้านและเรื่องสาธารณะ) ซึ่งสะท้อนโครงสร้างอำนาจนิยมแบบปิตาธิปไตย (patriarchal structure) ไว้อย่างชัดเจน (Legge, 1885)

ปัจจัยสำคัญซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อ “ความเงียบ” ทางกฎหมายที่เผชิญโดยกลุ่ม LGBTQ+ คือการให้คุณค่าอย่างสูงสุดกับการสืบทอดสายโลหิตและวงศ์ตระกูล (传宗接代, chuánzōngjiēdài) การมีทายาท โดยเฉพาะทายาทชาย เพื่อสืบสกุลและดำเนินพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ ถูกถือเป็นพันธกิจอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นองค์ประกอบแกนกลางของความกตัญญู (Ho, 2015) การสมรสจึงไม่ได้ถูกนิยามด้วยความรักฉันทบุคคลสองคนเป็นหลัก แต่เป็นพันธะทางสังคมและสายตระกูลซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดคือการผลิตทายาท ภายใต้กระบวนทัศน์นี้ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วไม่สามารถนำไปสู่การสืบสายโลหิตโดยตรงได้ จึงถูกจัดวางให้อยู่นอกบรรทัดฐานและวัตถุประสงค์ของสถาบันครอบครัวตามทัศนะขงจื๊อดั้งเดิม แม้เอกสารทางประวัติศาสตร์จีนจะมีการบันทึกถึงความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าว

และทัศนคติของสังคมอาจไม่ถึงขั้นประณามหยามเหยียดในทุกยุคสมัย (Hinsch, 1990) แต่ความสัมพันธ์เหล่านั้นก็ไม่เคยได้รับการยอมรับหรือมีสถานะทางกฎหมายและสังคมเทียบเท่าการสมรสระหว่างชายหญิงเลย

อิทธิพลของกระบวนทัศน์ขงจื๊อได้แทรกซึมและตกผลึกอยู่ในระบบกฎหมายของจีนตั้งแต่ยุคโบราณ ประมวลกฎหมายแห่งจักรวรรดิจีน เช่น ประมวลกฎหมายราชวงศ์ถัง (唐律, Táng Lǜ) และประมวลกฎหมายราชวงศ์ชิง (大清律, Dà Qīng Lǜ) ล้วนสะท้อนหลักการจัดระเบียบครอบครัวและสังคมตามกรอบคิดขงจื๊ออย่างเข้มข้น (Bodde & Morris, 1967) ในทางกลับกัน แม้สาธารณรัฐประชาชนจีนในยุคของพรรคคอมมิวนิสต์จะเคยมีช่วงเวลาแห่งการวิพากษ์และพยายามขจัดอิทธิพลของขงจื๊ออย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution) แต่ในระยะหลายทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลจีนได้หันกลับมาฟื้นฟูและส่งเสริมแนวคิดขงจื๊อบางมิติในฐานะ “วัฒนธรรมจีนอันยอดเยี่ยม” (优秀中华文化, yōuxiù Zhōnghuá wénhuà) เครื่องมือนี้ถูกใช้เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมและเสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่รัฐ (Holbig & Gilley, 2010; Bell, 2008) การเน้นย้ำคุณค่าครอบครัวแบบดั้งเดิม อาทิ ความปรองดองในครอบครัว (家庭和睦, jiātíng hémù) และความกตัญญูต่อผู้อาวุโส จึงสอดประสานอย่างลงตัวกับวาระแห่งชาติที่ให้ความสำคัญกับเสถียรภาพทางสังคม

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยขอเสนอว่า การหวนคืนสู่แนวคิดขงจื๊อของรัฐจีนร่วมสมัย แม้จะส่งเสริมคุณธรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในบางแง่มุม แต่ก็อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ “ความเงียบ” ทางกฎหมายต่อสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ ยืดเยื้อต่อไป เมื่อรัฐเป็นผู้สนับสนุนค่านิยมครอบครัวที่อิงกับโครงสร้างชาย-หญิงและการสืบสกุลเป็นแกนกลาง ข้อเรียกร้องให้มีการรับรองความหลากหลายทางเพศในเชิงสถาบันจึงเผชิญกับแรงต้านเชิงอุดมการณ์ในระดับนโยบายและกฎหมาย การสนทนาแลกเปลี่ยนของผู้วิจัยกับปัญญาชนจีนหลายท่านมักเผยให้เห็นความตึงเครียดนี้ กล่าวคือ แม้จะมีความเข้าอกเข้าใจต่อเพื่อนมนุษย์กลุ่ม LGBTQ+ ในระดับปัจเจก แต่พวกเขามักมองว่าการปฏิรูปกฎหมายครอบครัวเพื่อรองรับการสมรสของคนเพศเดียวกันนั้นเป็นเรื่องที่ “เร็วเกินไป” (too soon) หรือ “ไม่สอดคล้องกับขนบประเพณีอันดีงามของชาติ” (不符合中国优良传统, bù fúhé Zhōngguó yōuliáng chuántǒng) ทัศนะเช่นนี้สะท้อนถึงอิทธิพลที่ฝังรากลึกของกรอบคิดขงจื๊อต่อมโนทัศน์เรื่องครอบครัว แม้แต่ในหมู่ผู้มีการศึกษาก็ตาม

ยิ่งไปกว่านั้น การจัดระเบียบศีลธรรมตามแนวคิดขงจื๊อยังผูกพันอยู่กับหลัก “ความถูกต้องตามสถานะ” (名正言顺, míngzhèngyánshùn) ซึ่งหมายถึงการที่สรรพสิ่งต้องดำรงอยู่ในตำแหน่งและบทบาทที่ถูกต้องตามระเบียบแห่งสังคมและจักรวาล ความสัมพันธ์ที่อยู่นอกกรอบการสมรสระหว่างชายหญิงเพื่อการสืบสกุลจึงอาจถูกตีความว่า “ไม่ถูกต้องตามสถานะ” และเป็นบ่อเกิดแห่งความสับสนวุ่นวายทางสังคม (社会混乱, shèhuì hùnluàn) ในมุมมองของผู้ที่ยึดมั่นในกรอบคิดดั้งเดิม ความกังวลต่อสภาวะไร้ระเบียบนี้เองที่กลายเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐและสถาบันทางกฎหมายลังเลที่จะเปิดรับความหลากหลายทางเพศอย่างเต็มรูปแบบ แนวคิดนี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ Foucault (1978) ที่ชี้ว่ารัฐใช้องค์ความรู้และปทัสถานทางสังคมเป็นเครื่องมือในการควบคุมและกำกับเรื่องเพศ (sexuality) ซึ่งในบริบทของจีน การอ้าง “วัฒนธรรมดั้งเดิม” และ “ศีลธรรมอันดีงาม” ก็อาจกำลังถูกใช้ในลักษณะเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การจะสรุปว่าแนวคิดขงจื๊อเป็นเพียงทฤษฎีที่แข็งทื่อและไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ย่อมเป็นการมองปัญหาที่เรียบง่ายเกินไป นักคิดขงจื๊อคนสำคัญอย่าง Mencius (孟子, Mèngzǐ) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ “ความเมตตากรุณา” (仁, rén) และ “ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” (恻隐之心, cèyǐn zhī xīn) ซึ่งเป็นคุณธรรมสากลที่สามารถตีความเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับการยอมรับและเคารพในความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์ได้ (Van Norden, 2007) ประเด็นท้าทายนี้จะได้รับการพิจารณาต่อไปในส่วนที่ 4 ของบทความ ซึ่งจะสำรวจถึงความเป็นไปได้ในการสังเคราะห์แนวคิดขงจื๊อสมัยใหม่เข้ากับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

โดยสรุป รากเหง้าทางวัฒนธรรมของ “ความเงียบ” ทางกฎหมายต่อสิทธิในครอบครัวของกลุ่ม LGBTQ+ ในจีนนั้นเชื่อมร้อยอย่างแนบแน่นกับมรดกทางปรัชญาของขงจื๊อ ซึ่งเป็นผู้กำกับนิยาม บทบาท และเป้าประสงค์ของสถาบันครอบครัวโดยเน้นโครงสร้างแบบชายหญิงลำดับชั้น และพันธกิจในการสืบทอดสายสกุลเป็นสำคัญ การจัดระเบียบทางศีลธรรมนี้ได้สร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่กีดกันความสัมพันธ์รักเพศเดียวกันออกจากการยอมรับในทางสถาบัน แม้สังคมจีนจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมหาศาล แต่มรดกทางความคิดเหล่านี้ยังคงทรงอิทธิพลต่อทัศนคติของสาธารณชนและผู้กำหนดนโยบาย ทำให้การปฏิรูปกฎหมายเพื่อโอบรับความหลากหลายทางเพศดำเนินไปอย่างเชื่องช้าและเต็มไปด้วยความท้าทาย การทำความเข้าใจรากฐานทางวัฒนธรรมเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ใช่เพื่อปฏิเสธคุณค่าดั้งเดิมทั้งหมด แต่เพื่อแสวงหาหนทางในการตีความและปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับพลวัตของโลกปัจจุบัน

ภูมิทัศน์เปรียบเทียบ: บทเรียนจากไต้หวันและเยอรมนีต่อการปฏิรูปกฎหมายครอบครัวในจีน

ในขณะที่สถาปัตยกรรมทางกฎหมายของจีนแผ่นดินใหญ่ยังคง “นิ่งเงียบ” ต่อการรับรองสิทธิของพลเมืองกลุ่ม LGBTQ+ การสำรวจเส้นทางการพัฒนากฎหมายในเขตอำนาจศาลอื่นสามารถฉายภาพให้เห็นถึงความเป็นไปได้ (legal possibilities) ที่จะนำไปสู่การสร้างความเสมอภาคได้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีของไต้หวัน ซึ่งมีรากฐานวัฒนธรรมจีนร่วมกัน และกรณีของเยอรมนี ซึ่งเป็นตัวแทนที่สำคัญของระบบประมวลกฎหมาย (civil law system) ในโลกตะวันตก จึงมิได้มุ่งหมายเพื่อเสนอให้จีนลอกเลียนแบบกฎหมายของชาติอื่นอย่างปราศจากการไตร่ตรอง หากแต่เพื่อขุดค้นบทเรียน กลไก และแรงบันดาลใจที่อาจนำมาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปกฎหมายภายในประเทศ

1) กรณีศึกษาไต้หวัน: หมุดหมายแห่งการเปลี่ยนแปลงในโลกวัฒนธรรมจีน

การที่ไต้หวันให้การรับรองการสมรสของบุคคลเพศเดียวกัน (same-sex marriage) ในปี ค.ศ. 2019 ถือเป็นปรากฏการณ์สำคัญอย่างยิ่ง (landmark development) มันไม่เพียงเป็นชัยชนะของขบวนการเรียกร้องสิทธิในไต้หวัน แต่ยังส่งแรงสั่นสะเทือนทางความคิดไปยังชุมชน LGBTQ+ และวงวิชาการกฎหมายทั้งในจีนแผ่นดินใหญ่และทั่วเอเชียที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมขงจื๊อ (Ho, 2015; Lin, 2021) ความสำเร็จของไต้หวันมีความน่าสนใจในเชิงวิเคราะห์เป็นอย่างสูง เพราะมันได้พิสูจน์เชิงประจักษ์ว่า การเคารพสิทธิมนุษยชนสากลและการโอบรับความหลากหลายทางเพศนั้นสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้กับสังคมที่ได้รับมรดกทางความคิดเรื่องครอบครัวแบบจีนดั้งเดิม

จุดเปลี่ยนที่เด็ดขาดเกิดขึ้นจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไต้หวันในปี ค.ศ. 2017 (Interpretation No.748) ซึ่งชี้ขาดว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งที่จำกัดการสมรสไว้เฉพาะชายและหญิงนั้น ละเมิดหลักความเสมอภาค (equality) และเสรีภาพในการสมรส (freedom of marriage) ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ (Judicial Yuan, 2017) คำวินิจฉัยนี้ได้บีบให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในสองปี แม้ต้องเผชิญกับแรงต้านจากกลุ่มอนุรักษนิยมและการทำประชามติที่ไม่สนับสนุนการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งโดยตรง แต่ในที่สุด สภานิติบัญญัติก็ได้ผ่าน “กฎหมายว่าด้วยการบังคับใช้คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 748” (Act for Implementation of J.Y. Interpretation No.748) ในปี ค.ศ.2019 นับเป็นการ

สถาปนาสถานะทางกฎหมายใหม่ที่เทียบเท่าการสมรสให้แก่คู่รักเพศเดียวกัน (Taiwan Today, 2019)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในไต้หวันนั้นมีหลายมิติ ทั้งการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและแข็งแกร่งของภาคประชาสังคม (civil society movements) (Chi, 2018), การตีความรัฐธรรมนูญในเชิงก้าวหน้าของฝ่ายตุลาการ และภูมิทัศน์ทางการเมืองที่เปิดกว้าง นักวิชาการบางท่านชี้ว่า แม้ไต้หวันจะมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมร่วมกับจีน แต่กระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย (democratization) และการเปิดรับอิทธิพลสากลได้สร้างพลวัตทางสังคมที่แตกต่างจากจีนแผ่นดินใหญ่อย่างสิ้นเชิง (Cabestan, 2020)

ในความเห็นของผู้วิจัยในกรณีของไต้หวันว่ามีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์อย่างยิ่งยวดต่อการถกเถียงในจีนแผ่นดินใหญ่ การที่สังคมซึ่งใช้ภาษาจีนและแบ่งปันมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงประเพณีเพื่อรับรองสิทธิได้อย่างเต็มรูปแบบนั้น ถือเป็นการท้าทายและหักล้างข้ออ้างที่ว่า “วัฒนธรรมจีนไม่สอดคล้องกับสิทธิ LGBTQ+” ได้อย่างทรงพลัง ประสบการณ์ของผู้วิจัยชี้ว่า การเปิดพื้นที่ถกเถียงสาธารณะและการให้การศึกษาแก่สังคมมีบทบาทสำคัญในการทลายอคติ แม้จีนแผ่นดินใหญ่จะขาดกลไกศาลรัฐธรรมนูญที่มีบทบาทชี้ขาดเช่นไต้หวัน แต่บทเรียนว่าด้วยกระบวนการสร้างความเข้าใจ การใช้เหตุผลทางกฎหมาย และการปรับตัวทางวัฒนธรรมยังคงมีคุณค่ามหาศาล

2) กรณีศึกษาเยอรมนี: วิวัฒนาการในระบบประมวลกฎหมาย

เยอรมนีเป็นอีกกรณีศึกษาที่น่าสนใจยิ่งในฐานะรัฐที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับจีน และแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านสิทธิ LGBTQ+ ที่เป็นไปอย่างมีขั้นตอน เยอรมนีเริ่มต้นด้วยการออกกฎหมาย “คู่ชีวิตจดทะเบียน” (Registered Life Partnership Act, Lebenspartnerschaftsgesetz) ในปี ค.ศ. 2001 กฎหมายฉบับนี้มอบสิทธิและหน้าที่หลายประการแก่คู่รักเพศเดียวกันซึ่งคล้ายคลึงกับการสมรส แต่ยังคงเป็นสถานะทางกฎหมายที่แยกต่างหาก (Bundesministerium der Justiz, 2001) นี่คือผลลัพธ์ของการประนีประนอมทางการเมืองระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนความเสมอภาคสมบูรณ์กับฝ่ายที่ต้องการสงวนสถาบันสมรสไว้สำหรับชาย-หญิง

ในช่วงหลายปีต่อมา ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ (Federal Constitutional Court, Bundesverfassungsgericht) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีคำวินิจฉัยหลายครั้งที่สั่งให้รัฐต้องขยายสิทธิของคู่ชีวิตจดทะเบียนให้ทัดเทียมกับคู่สมรสในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านภาษี มรดก และสิทธิในการรับบุตรบุญธรรม (Currie, 2021) กระบวนการทางตุลาการนี้ได้

ค่อยๆ ลดความแตกต่างทางกฎหมายลง จนกระทั่งในปี ค.ศ.2017 สภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) ได้ผ่านกฎหมาย “การสมรสสำหรับทุกคน” (Marriage for All, Ehe für alle) ซึ่งแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง (BGB) มาตรา 1353 ให้การสมรสเปิดกว้างสำหรับบุคคลสองคน โดยไม่คำนึงถึงเพศ (Deutscher Bundestag, 2017)

เส้นทางของเยอรมนีสะท้อนให้เห็นถึง “วิวัฒนาการทางกฎหมายแบบค่อยเป็นค่อยไป” (gradual evolution) โดยเริ่มจากการสร้าง “สถานะคู่ขนาน” (parallel status) ที่เป็นรูปธรรม ก่อนจะก้าวไปสู่การรับรองความเสมอภาคอย่างสมบูรณ์ในที่สุด กระบวนการนี้ได้รับแรงขับเคลื่อนจากการตีความสิทธิขั้นพื้นฐาน (fundamental rights) โดยฝ่ายตุลาการ โดยเฉพาะหลักความเสมอภาค (Article 3) และการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Article 1) ตามกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law, Grundgesetz) ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในสังคมและการเมือง

3) บทเรียนจากนอกกำแพง: สังเคราะห์ภูมิทัศน์เปรียบเทียบและยุทธศาสตร์เพื่ออนาคต

การสังเคราะห์ภูมิทัศน์ทางกฎหมายเปรียบเทียบ เผยให้เห็นถึงเส้นทางที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่ ไต้หวัน และเยอรมนี ในขณะที่ไต้หวันและเยอรมนีบรรลุการรับรองการสมรสของบุคคลเพศเดียวกันได้สำเร็จผ่านวิถีทางที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ไต้หวันโดยการเปลี่ยนแปลงเชิงพลิกผันที่ขับเคลื่อนโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และเยอรมนีผ่านวิวัฒนาการแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ฝ่ายตุลาการมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน ในขณะที่จีนแผ่นดินใหญ่กลับยังคงอยู่ในสภาวะหยุดนิ่งทางกฎหมาย ความแตกต่างนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมาย (ซีวิลลอว์) ที่ใช้ร่วมกัน แต่หยั่งรากอยู่ในบทบาทของสถาบันตุลาการ พลวัตของระบอบการเมือง และการปะทะสังสรรค์ระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล เขตอำนาจศาลที่ฝ่ายตุลาการมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและมีภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง ย่อมสามารถสร้างแรงขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงจากภายในได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ขาดหายไปในบริบทของจีน

ถึงแม้ภูมิทัศน์เปรียบเทียบนี้จะดูน่าท้าทาย แต่มันก็ไม่ได้ปิดกั้นหนทางสู่การเปลี่ยนแปลงเสียทีเดียว หากแต่ได้มอบบทเรียนเชิงยุทธศาสตร์ที่จีนสามารถนำไปพิจารณาได้ในเบื้องต้น การเคลื่อนไหวอาจเริ่มต้นจากภายในตัวบทกฎหมายเอง กล่าวคือ การตีความกฎหมายที่มีอยู่แล้วในเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Reinterpretation) แม้การแก้ไขประมวล

กฎหมายแพ่งโดยตรงยังเป็นไปได้ยาก แต่การขยายความบทบัญญัติว่าด้วย “การดูแลซึ่งกันและกัน” (mutual support) ให้ครอบคลุมถึงการให้ความคุ้มครองบางมิติแก่คู่รักเพศเดียวกันอาจเป็นประตูบานแรกที่สามารถเปิดได้โดยมีแรงต้านน้อยที่สุด ดังที่ปรากฏเค้าลางในคำพิพากษาของศาลท้องถิ่นบางแห่งแล้ว (Tam, 2018)

ในลำดับถัดมา จีนอาจพิจารณาแนวทางแบบค่อยเป็นค่อยไป (An Incremental Approach) โดยหยิบยืมโมเดล “คู่ชีวิตจดทะเบียน” ของเยอรมนีมาปรับใช้ รูปแบบนี้อาจเป็นทางเลือกเชิงปฏิบัติที่ชาญฉลาด สามารถใช้เป็นมาตรการขั้นกลางเพื่อมอบความคุ้มครองที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น สิทธิในการตัดสินใจทางการแพทย์และสิทธิในทรัพย์สินบางส่วน โดยไม่ต้องเผชิญหน้าโดยตรงกับประเด็นอ่อนไหวเรื่องการเปลี่ยนนิยาม “การสมรส” ซึ่งแนวคิดเรื่องการจดทะเบียนในรูปแบบต่างๆ นี้ก็ได้รับการยอมรับในทางทฤษฎีว่าสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของคู่ชีวิตได้ (Bainham, 2006)

อย่างไรก็ดี ยุทธศาสตร์ทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้ ประสบการณ์จากทั้งไต้หวันและเยอรมนีต่างยืนยันถึงความจำเป็นของการสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการถกเถียงอย่างมีเหตุผล การให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่สังคมเพื่อทลายกำแพงแห่งอคติจึงเป็นหัวใจสำคัญ และท้ายที่สุด การเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากชนชั้นนำทางกฎหมายและการเมือง การสร้างความตระหนักรู้ในหมู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิของพลเมืองและความมั่นคงของสังคมโดยรวม จึงเป็นอีกเงื่อนไขที่ขาดไม่ได้

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ระบบการเมืองและโครงสร้างกฎหมายของจีนแผ่นดินใหญ่จะมีความพิเศษเฉพาะตัว แต่ก็มิได้ดำรงอยู่ในสุญญากาศทางปทัสถาน หลักการสากลว่าด้วยความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และพันธกรณีของรัฐในการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่พลเมืองทุกคนยังคงเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ดังนั้น การอ้าง “ลักษณะเฉพาะของจีน” (Chinese characteristics) จึงต้องถูกตรวจสอบอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อไม่ให้มันกลายเป็นเพียงวาทกรรมที่ใช้เป็นเกราะกำบังความนิ่งเฉยและการปฏิเสธศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าการศึกษาวิถีทางของนานาชาติอย่างรอบด้านและมีวิจารณญาณ โดยคำนึงถึงบริบทเฉพาะของตน จะนำจีนไปสู่การค้นพบแนวทางที่เหมาะสมเพื่อสร้าง “พื้นที่ทางกฎหมาย” (legal space) สำหรับพลเมือง LGBTQ+ ได้ในที่สุด จากประสบการณ์ในแวดวงวิชาการของผู้วิจัยเอง ก็ได้เห็นสัญญาณอันน่าพึงใจจากนักศึกษา

กฎหมายและนักวิชาการรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อยในจีน ที่เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นนี้และพร้อมที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

โดยสรุป การเปรียบเทียบกับไต้หวันและเยอรมนีไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึง “ความเป็นไปได้” ในทางกฎหมาย แต่ยังมอบบทเรียนอันล้ำค่าเกี่ยวกับกระบวนการ กลไก และปัจจัยแวดล้อม ความท้าทายที่แท้จริงของจีนในอนาคต จึงไม่ใช่การเลือกระหว่างการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล หากแต่คือการแสวงหาหนทางที่จะสังเคราะห์สองสิ่งนี้เข้าด้วยกันอย่างสร้างสรรค์และมีมนุษยธรรม เพื่อสถาปนาสังคมที่ยุติธรรมสำหรับพลเมืองทุกคนอย่างแท้จริง

สู่กระบวนทัศน์ใหม่ทางนิติปรัชญา: การสังเคราะห์ขงจื๊อ สตรีนิยม และสิทธิมนุษยชนเพื่ออนาคตของครอบครัวจีน

การจะก้าวข้าม “ความเงียบ” ทางกฎหมายของจีนได้อย่างแท้จริงนั้น เรียกร้องมากกว่าเพียงการปฏิรูปตัวบทกฎหมาย หากแต่ท้าทายให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางนิติปรัชญา (jurisprudential paradigm shift) อย่างถึงราก การสร้างสรรค์กรอบความคิดที่สามารถเชื่อมโยงความต้องการในการยอมรับความหลากหลายทางเพศเข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจีนจึงเป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งยวด โครงการทางปัญญานี้ไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นจากความว่างเปล่าหรือการปฏิเสธมรดกทางความคิดของตนเองทั้งหมด หากแต่สามารถสังเคราะห์ขึ้นจากทรัพยากรทางปัญญาอันหลากหลาย ทั้งการตีความขงจื๊อสมัยใหม่ (Modern Confucianism) ในมิติที่เปิดกว้าง การวิพากษ์โครงสร้างอำนาจของสตรีนิยมจีน (Chinese Feminism) และการยึดโยงกับหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (universal human rights)

โครงการปฏิรูปนี้สามารถเริ่มต้นจากการพิจารณาทรัพยากรที่อยู่ภายในวัฒนธรรมจีนเอง แม้ว่าแนวคิดขงจื๊อดั้งเดิมจะถูกใช้เป็นฐานในการปฏิเสธสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ แต่ปรัชญาขงจื๊อมิได้มีเพียงมิติเดียวที่ตายตัว นักคิดกลุ่ม “นวขงจื๊อ” (New Confucianism) ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการตีความหลักการขงจื๊อในเชิงมนุษยนิยม (Angle, 2012; Chan, 2003; Tu, 1998) แก่นแท้ของปรัชญาขงจื๊ออย่าง “เหริน” (仁, rén) ซึ่งหมายถึงมนุษยธรรมหรือความเห็นอกเห็นใจ สามารถถูกขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงการเคารพในความแตกต่างของปัจเจกบุคคล โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของความสัมพันธ์มากกว่าเพศสภาพ (**Yao, 2000**)

ในทำนองเดียวกัน หลักการเรื่อง “ความสามัคคี” (和, hé) ก็สามารถตีความใหม่ในฐานะ “ความสามัคคีในความหลากหลาย” (harmony in diversity) ซึ่งสังคมที่มั่นคงคือสังคมที่สามารถโอบรับความแตกต่างได้ (Li, 2014) แม้แต่เรื่องความกตัญญูและการสืบสกุล ก็สามารถยกระดับสู่ “การสืบทอดทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรม” แทนที่การยึดติดกับสายเลือดเพียงอย่างเดียวได้ (Ames & Rosemont, Jr., 1998) ประสบการณ์ของผู้วิจัยในการสอนนิติปรัชญาจีนยืนยันว่า การนำเสนอมิติที่ยืดหยุ่นของปรัชญาโบราณเช่นนี้ สามารถเปิดมุมมองให้คนรุ่นใหม่เห็นว่ารากฐานทางวัฒนธรรมของตนมีศักยภาพที่จะตอบโจทย์ของโลกสมัยใหม่ได้

อย่างไรก็ตาม การตีความขงจื๊อใหม่แต่เพียงลำพังยังไม่เพียงพอ มันจำเป็นต้องได้รับการเสริมด้วยมุมมองเชิงวิพากษ์จากแนวคิดสตรีนิยมจีน ซึ่งได้ทำงานอย่างหนักในการเปิดโปงและท้าทายโครงสร้างครอบครัวแบบปิตาธิปไตยที่กดทับผู้หญิงและกีดกันความสัมพันธ์รูปแบบอื่น (Honig & Hershatter, 1988; Wang, Z., 2018) นักคิดสตรีนิยมได้ทลายข้อจำกัดของนิยาม "ครอบครัว" ที่ผูกติดกับโครงสร้างชาย-หญิงและสายเลือด โดยเสนอให้หันมาให้ความสำคัญกับ “คุณภาพของความสัมพันธ์” ที่ตั้งอยู่บนความรัก ความเสมอภาค และการดูแลซึ่งกันและกัน (Evans, 2008; Liu, J., et al., 2013) การเชื่อมโยงสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ เข้ากับสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตและอนามัยเจริญพันธุ์ (Rofel, 2007) ยังเป็นการเสริมสร้างพลังให้แก่การเรียกร้องสิทธิในร่างกายและความปรารถนาของปัจเจกบุคคลอีกด้วย

ท้ายที่สุด การสังเคราะห์ระหว่างการตีความวัฒนธรรมภายในกับการวิพากษ์โครงสร้างอำนาจนี้ จำเป็นต้องได้รับการยึดโยงกับรากฐานทางนิติธรรมสากล นั่นคือหลักสิทธิมนุษยชน หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) และความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (equality before the law) ซึ่งปรากฏชัดในเครื่องมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่จีนเป็นภาคีหรือได้ลงนามไว้ ถือเป็นบรรทัดฐานขั้นต่ำที่รัฐต้องเคารพ (Donnelly, 2013; OHCHR, 2012) การบูรณาการหลักการเหล่านี้มิใช่การนำเข้าแนวคิดตะวันตกอย่างไร้การไตร่ตรอง แต่คือการยอมรับว่าคุณค่าพื้นฐานอย่างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) นั้นเป็นของมนุษย์ทุกคน (Sen, 1999) การอ้าง “สัมพัทธภาพทางวัฒนธรรม” (cultural relativism) จึงไม่สามารถใช้เป็นเหตุผลเพื่อลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ (Ignatieff, 2001)

จากการหลอมรวมทรัพยากรทางปัญญาทั้งสามสายธารนี้เอง "กรอบนิติศาสตร์ใหม่" สำหรับประเทศจีนจึงสามารถถือกำเนิดขึ้นได้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้: ประการแรก กฎหมายต้องเปลี่ยนจุดเน้นจาก “รูปแบบ” ของครอบครัวที่ตายตัว ไปสู่การส่งเสริม “ความ

เป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์” (Human Flourishing หรือ 人的幸福, rén de xìngfú) ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับหลัก “เหริน” ของขงจื๊อและแนวทาง “ขีดความสามารถ” (capabilities approach) ของนักคิดอย่าง Amartya Sen (1999) และ Martha Nussbaum (2011) ประการที่สอง นิยามของ “ครอบครัว” ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หน้าที่และการดูแล” (Function and Care หรือ 功能与关怀, gōngnéng yǔ guānhuái) โดยพิจารณาจากสิ่งที่สมาชิกปฏิบัติต่อกัน มากกว่าจะถูกจำกัดด้วยโครงสร้างทางชีววิทยา ประการที่สาม กฎหมายต้องมุ่งสู่ “ความเสมอภาคเชิงสารัตถะ” (Substantive Equality หรือ 实质平等, shízhì píngděng) ซึ่งหมายถึงการตระหนักถึงความเสียเปรียบและออกมาตรการเพื่อคุ้มครองกลุ่มที่เปราะบางอย่างจริงจัง และประการสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายต้องดำเนินควบคู่ไปกับการส่งเสริม “บทสนทนาทางวัฒนธรรม” (Cultural Dialogue หรือ 文化对话, wénhuà duìhuà) เพื่อสร้างความเข้าใจและความสามัคคีที่แท้จริงในสังคม

แน่นอนว่าการสร้างกรอบนิติศาสตร์ใหม่เช่นนี้ย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย และต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างเจตจำนงของรัฐในการรักษาเสถียรภาพ กับความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิของพลเมืองส่วนน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากรอบที่เสนอนี้คือความพยายามในการสร้าง “ทางสายกลาง” (middle path) ที่มิได้มุ่งล้มล้างคุณค่าดั้งเดิมของจีน หากแต่เป็นการ “ต่อยอด” และ “ตีความใหม่” (reinterpreting and extending) เพื่อให้คุณค่าเหล่านั้นสอดรับกับความเป็นจริงของสังคมและหลักการสิทธิมนุษยชนสากล การสร้างพื้นที่ทางกฎหมายให้แก่ครอบครัว LGBTQ+ จึงไม่ใช่การทำลายสังคม แต่คือการเสริมสร้างความแข็งแกร่งและความหลากหลายให้แก่สังคมจีน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วย่อมสอดคล้องกับเป้าหมายในการสร้าง “สังคมที่สามัคคี” (和谐社会, héxié shèhuì) ที่รัฐบาลจีนเองได้ประกาศไว้เป็นสำคัญ เพราะสังคมที่สามัคคีอย่างแท้จริง ย่อมไม่อาจสร้างขึ้นบนการกีดกัน หากแต่ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความยุติธรรม ศักดิ์ศรี และการยอมรับในความรักและความผูกพันของมนุษย์ในทุกรูปแบบ

องค์ความรู้และข้อเสนอเชิงทฤษฎี

บทความวิชาการฉบับนี้เสนอการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ “ความเงียบของกฎหมาย” (legal silence) ของจีนต่อการรับรองสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ในการสถาปนาครอบครัว ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เป็นเพียงภาวะเฉื่อยชาทางนิติ

บัญญัติ หากแต่เป็นอาการที่สะท้อนความตึงเครียดอันซับซ้อนระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมที่หยั่งรากลึก อุดมการณ์ของรัฐสมัยใหม่ และแรงผลักดันสากลด้านสิทธิมนุษยชน ข้อโต้แย้งหลักที่นำเสนอ ณ ที่นี้คือ ความเงียบทางกฎหมายนี้เป็นการแสดงออกเชิงอุดมการณ์ที่กระทำอย่างมีเจตนา (a deliberate ideological act) ซึ่งฝังตัวอยู่ในนิติปรัชญาจีนที่ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากแนวคิดขงจื๊อ ทว่าในขณะเดียวกัน สภาวะแห่งความเงียบนี้เองกลับเปิดพื้นที่ให้แก่การตีความและสังเคราะห์ทางปัญญา เพื่อสร้าง “นิติศาสตร์ใหม่” (a new jurisprudence) ที่สามารถโอบรับความหลากหลายทางเพศได้โดยไม่จำเป็นต้องตัดขาดจากรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างสิ้นเชิง

การวิเคราะห์เริ่มต้นด้วยการพิจารณาโครงสร้างปัจจุบันของกฎหมายครอบครัวจีน โดยมีประมวลกฎหมายแพ่งปี 2020 เป็นหมุดหมายสำคัญ ซึ่งยังคงจำกัดนิยามของการสมรสและครอบครัวไว้ในกรอบของคู่ต่างเพศอย่างเคร่งครัด จากนั้น การศึกษาได้เจาะลึกลงสู่รากฐานทางวัฒนธรรมของความเงียบดังกล่าว ผ่านการวิเคราะห์อิทธิพลของปรัชญาขงจื๊อที่ส่งผลต่อการจัดระเบียบสังคมและศีลธรรม โดยเฉพาะการเน้นย้ำเรื่องบทบาททางเพศที่ตายตัว การสืบทอดวงศ์ตระกูล และโครงสร้างครอบครัวแบบปิตาธิปไตย เพื่อแสวงหาความเป็นไปได้ใหม่ทางกฎหมาย บทความนี้ได้ยกกรณีเปรียบเทียบจากไต้หวัน ซึ่งมีมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน และเยอรมนี ในฐานะตัวแทนของระบบซีวิลลอว์ที่มีพัฒนาการเชิงสถาบันในเรื่องนี้อย่างน่าสนใจ ท้ายที่สุด บทความนี้ได้เสนอการสังเคราะห์แนวคิดจากขงจื๊อสมัยใหม่ (New Confucianism) แนวคิดสตรีนิยมในบริบทจีน และหลักสิทธิมนุษยชนสากล เพื่อร่าง “กรอบนิติศาสตร์” ที่มุ่งสมานการยอมรับความหลากหลายทางเพศให้เข้ากับภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของจีนได้อย่างกลมกลืน

บทความนี้ได้นำเสนอข้อค้นพบและองค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีทางนิติปรัชญาหลายประการ ดังนี้

1) “ความเงียบของกฎหมาย” ในฐานะปฏิบัติการเชิงอุดมการณ์ ข้อเสนอสำคัญประการแรกคือ การปฏิเสธที่จะมอง “ความเงียบ” ของกฎหมายจีนในประเด็นสิทธิครอบครัวของ LGBTQ+ ว่าเป็นเพียงการละเลย (omission) หรือความล่าช้าในการปรับตัว แต่ต้องถูกทำความเข้าใจในฐานะการแสดงออกเชิงรุก (active expression) และการธำรงรักษาอุดมการณ์ครอบครัวแบบประเพณีนิยมที่รัฐถือว่าเป็นรากฐานของเสถียรภาพทางสังคม ในกรณีนี้ การไม่บัญญัติกฎหมายจึงมิใช่ภาวะสุญญากาศ แต่เป็น “การเลือกที่จะไม่รับรอง” (a deliberate choice not to recognize) ซึ่งมีนัยทางการเมืองและทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการส่งผ่าน

ค่านิยมที่รัฐปรารถนา แนวทางการตีความนี้ท้าทายงานวิจัยส่วนใหญ่ที่มุ่งเน้นเพียงการขาดหายไปของตัวบทกฎหมาย และเรียกร้องให้พิจารณาพลวัตเชิงอำนาจที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการนิ่งเฉยของฝ่ายนิติบัญญัติ

2) กรอบนิติศาสตร์ไตรประสานสำหรับบริบทจีน บทความนี้ได้เสนอการสังเคราะห์เชิงปัญญา (intellectual synthesis) เพื่อสร้าง “กรอบนิติศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและมีศักดิ์ศรี” (Jurisprudence of Harmonious and Dignified Coexistence) ซึ่งหลอมรวมแนวคิดจากสามกระแสหลักที่มักถูกมองว่าแยกส่วนหรือขัดแย้งกัน ได้แก่ (ก) ขงจื๊อสมัยใหม่ โดยเฉพาะการตีความหลัก “เหริน” (仁 หรือ มนุษยธรรม หรือความเมตตากรุณา) และแนวคิด “เหอเออร์ปู้ถง” (和而不同 หรือ ความสามัคคีในความหลากหลาย) (ข) สตรีนิยมจีน ซึ่งวิพากษ์โครงสร้างอำนาจแบบปิตาธิปไตยและผลักดันการยอมรับครอบครัวในรูปแบบที่หลากหลาย และ (ค) หลักสิทธิมนุษยชนสากล ที่เน้นคุณค่าของความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรอบแนวคิดนี้มิได้มุ่งนำเข้าทฤษฎีตะวันตกอย่างไร้ราก แต่พยายามแสวงหาจุดร่วมและตีความองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมให้สามารถรองรับความหลากหลายทางเพศได้ การสร้างสะพานเชื่อมระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักการสากลในลักษณะ "ทั้งคู่/และ" (both/and) แทนที่จะเป็น "อย่างใดอย่างหนึ่ง" (either/or) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนากฎหมายที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในสังคมที่มีความซับซ้อนทางวัฒนธรรมสูง

3) พลวัตของ “ความตึงเครียดเชิงสร้างสรรค์” แทนที่จะมองนิติปรัชญาจีนดั้งเดิมว่าเป็นเพียง “อุปสรรค” ที่ขัดขวางความก้าวหน้า ผู้วิจัยเสนอว่าความตึงเครียดระหว่างหลักการขงจื๊อกับข้อเรียกร้องสิทธิของ LGBTQ+ สามารถทำหน้าที่เป็น “ตัวกระตุ้นเชิงสร้างสรรค์” (constructive catalyst) ได้ มันบีบคั้นให้นักนิติศาสตร์และสังคมต้องหวนกลับไปทบทวนตีความ และพัฒนาองค์ความรู้ทางนิติปรัชญา ภาษาและวัฒนธรรมจีนให้มีชีวิตชีวาและตอบสนองต่อความท้าทายร่วมสมัย การเผชิญหน้าระหว่างแนวคิดเก่าและใหม่จึงไม่ใช่สภาวะของความขัดแย้งที่ต้องมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกกำจัด แต่เป็นกระบวนการวิภาษวิธี (dialectic process) ที่นำไปสู่การสังเคราะห์ทางปัญญา (intellectual synthesis) ที่สูงขึ้น การมองความขัดแย้งในฐานะ “โอกาส” ในการพัฒนาจึงเป็นมุมมองที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักนิติศาสตร์

4) การตีความ “หน้าที่ในครอบครัว” ที่เป็นอิสระจากเพศภาวะและสายเลือด ข้อเสนอเชิงรูปธรรมที่สุดของบทความนี้ คือการเรียกร้องให้มีการตีความแนวคิดเรื่อง “หน้าที่” (duty) และ “ความกตัญญู” (filial piety) ในครอบครัวขงจื๊อเสียใหม่ โดยปลดสารัตถะทางจริยธรรมของแนวคิดเหล่านี้ออกจากพันธนาการของรูปแบบทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ให้เน้นที่คุณค่าของ “การกระทำ” และ “คุณภาพของความสัมพันธ์” เช่น การดูแลเกื้อกูล การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และความรับผิดชอบร่วมกัน มากกว่าจะยึดติดกับบทบาททางเพศตามกำเนิดหรือการสืบสกุลทางสายเลือดแต่เพียงถ่ายเดียว การ “ปลด” แนวคิดเรื่องหน้าที่ออกจากเพศภาวะและชีววิทยาเช่นนี้ จะเปิดทางให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถ “ปฏิบัติหน้าที่” และแสดง “ความกตัญญู” ในรูปแบบที่สอดคล้องกับคุณค่าแก่นกลางของขงจื๊อได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นการขยายพรมแดนความเข้าใจเดิมและทำให้ปรัชญาดั้งเดิมยังคงความหมายในโลกสมัยใหม่ได้

โดยสรุปแล้ว บทความนี้ไม่เพียงตอกย้ำว่าความเงียบของกฎหมายจีนเป็นผลพวงของความตึงเครียดเชิงวัฒนธรรมและอุดมการณ์ แต่ยังได้เสนอองค์ความรู้ผ่านการตีความ “ความเงียบ” ในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสร้าง “กรอบนิติศาสตร์ไตรประสาน” ที่บูรณาการแนวคิดที่แตกต่าง และมอง “ความตึงเครียด” ในฐานะพลังขับเคลื่อนเชิงบวก การสร้างสมดุลระหว่างการเคารพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนสากลยังคงเป็นความท้าทายอันยิ่งใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสในการพัฒนาระบบกฎหมายและสังคมให้ยุติธรรมสำหรับพลเมืองทุกคน “ความเงียบ” ของกฎหมายในปัจจุบันอาจเป็นเพียงสภาวะชั่วคราว หากบทสนทนาและการผลักดันทางปัญญายังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและนัยทางปฏิบัติ

เมื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบเชิงทฤษฎีผ่านกรอบนิติศาสตร์ไตรประสานแล้วนั้น บทวิเคราะห์นี้ได้ตกผลึกเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและนัยทางปฏิบัติ สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการขับเคลื่อนสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนี้

1. การปฏิรูปกฎหมายผ่านยุทธศาสตร์ทางเลือก โดยแทนที่จะมุ่งผลักดันการแก้ไขนิยาม “การสมรส” ในประมวลกฎหมายแพ่งโดยตรง ซึ่งเป็นการเผชิญหน้ากับแรงต้านเชิงวัฒนธรรมและอุดมการณ์อย่างรุนแรง ยุทธศาสตร์ทางนิติบัญญัติที่แยบยลกว่าคือการเสนอร่างกฎหมาย “การเป็นหุ้นส่วนชีวิต” (Civil Partnership) ในฐานะเอกเทศบัญญัติ โดยที่สารัตถะ

ของกฎหมายดังกล่าวพึงออกแบบให้ครอบคลุมสิทธิและหน้าที่แกนกลาง อาทิ การจัดการสินสมรส, สิทธิในการตัดสินใจทางการแพทย์ซึ่งกันและกัน และสิทธิในการรับมรดก การใช้ถ้อยคำที่เป็นกลางและเน้นย้ำมิติของ “หน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน” จะช่วยให้กฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับคุณค่าทางจริยธรรมที่สังคมจีนคุ้นเคย ซึ่งเป็นการลดทอนการปะทะทางอุดมการณ์กับสถาบันการสมรสตามจารีตได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างบทสนทนาทางกฎหมาย ถึงแม้ระบบกฎหมายจีนจะมิได้ยึดถือหลักการบังคับตามคำพิพากษาของศาลในคดีก่อน (stare decisis) อย่างเคร่งครัด แต่การใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเวทีในการผลักดันคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคู่รักเพศเดียวกัน (เช่น กรณีพิพาทว่าด้วยสิทธิปกครองดูแลบุตรบุญธรรม หรือสิทธิการเช่าที่อยู่อาศัย) กลับมีบทบาทสำคัญในการทลาย “ความเงียบ” (legal silence) และฉายภาพ “ช่องว่าง” (legal vacuum) ของกฎหมายให้ปรากฏเด่นชัดในวงการตุลาการและพื้นที่สาธารณะ แม้คดีเหล่านี้อาจไม่นำไปสู่ชัยชนะทางกฎหมายในทันที แต่ปฏิบัติการดังกล่าวทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทรงพลังในการกระตุ้นให้เกิดการตีความตัวบทกฎหมายที่มีอยู่เดิมในขอบเขตที่กว้างขวางและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

3. การสถาปนาองค์ความรู้เพื่อเชื่อมประสานวัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชน: บทบาทของภาคประชาสังคม โดยเฉพาะนักวิชาการ นักกิจกรรม และปัญญาชนสาธารณะ นับเป็นหัวใจสำคัญในการสร้าง “สะพาน” ทางความคิดตามกรอบนิติศาสตร์ไตรประสาน ภารกิจของพวกเขาคือการสถาปนาและเผยแพร่งานวิชาการที่ตีความหลักปรัชญาขงจื๊อ (เช่น หลัก 仁 หรือ “เหริน” ที่แปลว่ามนุษยธรรม) ในมุมมองที่สามารถโอบรับความหลากหลายทางเพศควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงคุณค่าดังกล่าวเข้ากับหลักสิทธิมนุษยชนสากลอย่างมีพลวัต การวางรากฐานทางองค์ความรู้ที่มั่นคงเช่นนี้ ย่อมทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันทางปัญญา (intellectual shield) ต่อวาทกรรมที่มักโจมตีว่าสิทธิ LGBTQ+ เป็นเพียง “แนวคิดตะวันตก” ที่แปลกแยกและเข้าไม่ได้กับวัฒนธรรมจีน

ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคตเพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและนัยทางปฏิบัติที่รัฐและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องยังข้อจำกัดของการวิจัยอยู่มาก และผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดบางประการอันเป็นลักษณะของการศึกษานี้ ซึ่งพึงได้รับการพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางต่อยอดในการวิจัยอนาคต โดยต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและใส่ใจในเรื่องเหล่านี้ ดังนี้

1. น้ำหนักเชิงทฤษฎี ข้อจำกัดประการสำคัญประการหนึ่งอยู่ตรงที่การวิเคราะห์นี้ให้น้ำหนักอย่างมีนัยสำคัญกับมิติเชิงทฤษฎีและนิติปรัชญา โดยมุ่งเน้นการตีความ “ความเงียบ” ของกฎหมายและเสนอทฤษฎีกรอบใหม่ ผลที่ตามมาคือการขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) ในระดับมหภาคที่จะสามารถพิสูจน์ยืนยันหรือท้าทายข้อเสนอเหล่านี้ได้ อาทิ การสำรวจทัศนคติของผู้พิพากษาหรือผู้กำหนดนโยบายอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกกำหนดไว้สำหรับทิศทางการวิจัยในอนาคตแล้ว

2. อุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูล การศึกษาประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนทางการเมืองในบริบทของจีน ย่อมเผชิญกับความท้าทายในการเข้าถึงข้อมูลปฐมภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตนารมณ์ที่แท้จริงของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์จึงจำเป็นต้องอาศัยการตีความจากเอกสารทางกฎหมาย รายงานของสื่อ และบทวิเคราะห์ทางวิชาการเป็นหลัก

3. การลดทอนความซับซ้อนของวัฒนธรรมขงจื๊อ ซึ่งในท้ายที่สุดนี้ การอ้างอิงถึง "วัฒนธรรมขงจื๊อ" ในภาพรวมอาจนำไปสู่การลดทอนความซับซ้อน (oversimplification) โดยมิได้ตั้งใจ เนื่องจากความหลากหลายทางภูมิภาคและชาติพันธุ์ภายในประเทศจีนนั้นส่งผลให้อิทธิพลของปรัชญาขงจื๊อมีความเข้มข้นและรูปแบบการแสดงออกที่แตกต่างกันไป การวิจัยในอนาคตที่เจาะลึกลงในระดับมณฑลหรือชุมชนท้องถิ่นจึงอาจนำเสนอภาพที่ซับซ้อนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้

ดังนี้ ทิศทางของการวิจัยในอนาคต คือ การจะผลักดันข้อเสนอเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและนัยทางปฏิบัติ ให้เกิดผลนั้น จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจทัศนคติของสาธารณชนจีนในระดับภูมิภาคต่อประเด็นสิทธิ LGBTQ+ และครอบครัวหลากหลายรูปแบบอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบเชิงลึกกับประเทศในเอเชียตะวันออกที่มีรากฐานวัฒนธรรมขงจื๊อร่วมกัน เช่น เกาหลีใต้และญี่ปุ่น จะช่วยให้เห็นภาพการปรับตัวของกฎหมายครอบครัวในบริบทที่แตกต่างกันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน การวิเคราะห์บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางวาทกรรมเรื่องสิทธิ LGBTQ+ ในจีน ก็เป็นหัวข้อวิจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ท้ายที่สุด การติดตามและวิเคราะห์พัฒนาการทางตุลาการ แม้จะยังไม่มีคำพิพากษาที่รับรองโดยตรง แต่การพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคู่รักเพศเดียวกันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการทำความเข้าใจ

พลวัตการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากระดับล่างสู่บน (bottom-up) ซึ่งจะช่วยเติมเต็มภาพการวิเคราะห์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุป

บทความนี้ทำการถอดรื้อปรากฏการณ์ “ความเงียบของกฎหมาย” (legal silence) ของจีน ต่อสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มบุคคล LGBTQ+ โดยตั้งธงโต้แย้งว่าสภาวะดังกล่าวหาใช่เพียงความเฉื่อยชาทางนิติบัญญัติไม่ หากแต่เป็นการสำแดงออกของความตึงเครียดเชิงวัฒนธรรมและอุดมการณ์ที่หยั่งรากลึกในนิติปรัชญาจีน โดยเฉพาะอิทธิพลของลัทธิขงจื๊อที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อโครงสร้างครอบครัวแบบชายหญิงและการสืบทอดสายสกุล ในฐานะผู้คร่ำหวอดในแวดวงนิติปรัชญาและวัฒนธรรมจีน ผุ้วิจัยเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การตีความ “ความเงียบ” ในฐานะที่เป็น “ปฏิบัติการเชิงอุดมการณ์” (ideological act) โดยเจตนาของรัฐนั้น เป็นมุมมองที่เฉียบคม ซึ่งสะท้อนการเลือกที่จะพิทักษ์และธำรงไว้ซึ่งระเบียบทางสังคมตามแบบแผนเดิม

เพื่อสร้างฉากทัศน์เชิงเปรียบเทียบและฉายภาพให้เห็นถึงความเป็นไปได้ทางกฎหมาย บทความได้อ้างอิงถึงพัฒนาการในไต้หวัน ซึ่งรับรองการสมรสของบุคคลเพศเดียวกันภายหลังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดี Interpretation No.748 และกรณีของเยอรมนีที่เดินหน้าสู่ “การสมรสสำหรับทุกคน” (marriage for all) จากภูมิทัศน์ดังกล่าว บทความจึงได้นำเสนอข้อถกเถียงเชิงทฤษฎีที่สำคัญที่สุด นั่นคือ “กรอบนิติศาสตร์ไตรประสาน” (Tripartite Jurisprudential Framework) ข้อเสนอนี้เป็นการสังเคราะห์ทางปัญญาที่บูรณาการแนวคิดขงจื๊อสมัยใหม่ (Modern Confucianism) ซึ่งเน้นการตีความมโนทัศน์ “เหริน” (仁 หรือมนุษยธรรม) และหลัก “ความสามัคคีในความหลากหลาย” เข้ากับมุมมองเชิงวิพากษ์ของสตรีนิยมในบริบทจีน (Chinese Feminism) ที่ตั้งคำถามต่อโครงสร้างครอบครัวแบบปิตาธิปไตย และหลักสิทธิมนุษยชนสากล การสังเคราะห์ในลักษณะนี้มีเสียงสะท้อนทางปัญญากับแนวทางของนักคิดอย่าง Amartya Sen ซึ่งเน้นย้ำเรื่อง “ศักยภาพ” (capabilities) ที่จะทำให้มนุษย์สามารถเลือกใช้ชีวิตที่ตนเห็นว่ามีคุณค่าได้ กรอบคิดดังกล่าวจึงมิได้มุ่งล้มล้างรากฐานเดิม แต่กลับมองว่าความตึงเครียดระหว่างนิติปรัชญาดั้งเดิมกับความท้าทายร่วมสมัยนั้น แท้จริงแล้วคือ “ความตึงเครียดเชิงสร้างสรรค์” (constructive tension) อันเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการวิวัฒน์ทางนิติปรัชญาไปสู่รูปแบบที่โอบรับและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Ames, R. T., & Rosemont, H., Jr. (1998). *The Analects of Confucius: A philosophical translation*. Ballantine Books.

Angle, S. C. (2012). *Contemporary Confucian political philosophy*. Polity Press.

Bainham, A. (2006). *The International Survey of Family Law.* Family Law.

Bell, D. A. (2008). *China's new Confucianism: Politics and everyday life in a changing society*. Princeton University Press.

Bodde, D., & Morris, C. (1967). *Law in Imperial China: Exemplified by 190 Ch'ing dynasty cases*. Harvard University Press.

Bundesministerium der Justiz. (2001). *Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft (Lebenspartnerschaftsgesetz - LPartG)* [Law]. Bundesgesetzblatt I, 266. https:// www.gesetze-im-internet.de/lpartg/

Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.

Cabestan, J. P. (2020). *Democracy in Taiwan: Challenges and resilience*. Routledge.

Chan, J. (2003). *Confucian perfectionis: A political philosophy for modern Times*. Princeton University Press.

Chan, P. C. W. (2011). *The Confucian Odes (Shijing) and the legitimization of the Zhou Mandate of Heaven*. Hong Kong University Press.

Chi, C. C. (2018). From affection to family: The development of the same-sex marriage movement in Taiwan. In H. Liu & P. Ho (Eds.), *Queer Taiwan: A reader* (pp. 45–67). Routledge.

Currie, D. P. (2021). *The Constitution of the Federal Republic of Germany* (3rd ed.). University of Chicago Press.

Deutscher Bundestag. (2017, June 30). *Gesetz zur Einführung des Rechts auf Eheschließung für Personen gleichen Geschlechts* [Law] . Bundesgesetzblatt Jahrgang 2017 Teil I Nr. 45, S. 2034. https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl&start=//*%5B@attr_id=%27bgbl117s2034.pdf%27%5D

Donnelly, J. (2013). *Universal human rights in theory and practice* (3rd ed.). Cornell University Press.

Dworkin, R. (1977). *Taking rights seriously*. Harvard University Press.

Evans, H. (2008). *The subject of gender: Daughters and mothers in urban China.* Rowman & Littlefield Publishers.

Finnis, J. (2011). *Natural law and natural rights* (2nd ed.). Oxford University Press.

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality, Vol. 1: An introduction* (R. Hurley, Trans.). Pantheon Books.

Hart, H. L. A. (2012). *The concept of law* (3rd ed., P. Bulloch & J. Raz, Eds.). Oxford University Press.

Hinsch, B. (1990). *Passions of the cut sleeve: The male homosexual tradition in China*. University of California Press.

Herbots, J. H. (2023). The translation of the Chinese Civil Code in a perspective of comparative law. *Comparative Legilinguistics*, 54, 43–69. https://doi.org/10.14746/cl.54.2023.3

Ho, P. (2015). *Legalizing same-sex marriage in Asia: Comparative perspectives and cultural challenges*. Lexington Books.

Holbig, H., & Gilley, B. (Eds.). (2010). *Reclaiming legitimacy: Confucianism and the legitimation of authoritarian rule in China*. Lexington Books.

Honig, E., & Hershatter, G. (1988). *Personal voices: Chinese women in the 1980's*. Stanford University Press.

Ignatieff, M. (2001). *Human rights as politics and idolatry*. Princeton University Press.

Jeffreys, E., & Yu, H. (2015). *Sex in China*. Polity Press.

Jiang, Y. (2012). *A Confucian constitutional order: How China's ancient past can shape its political future*. Princeton University Press.

Judicial Yuan. (2017, May 24). J.Y. Interpretation No. 748 [Constitutional interpretation]. https://cons.judicial.gov.tw/jcc/en-us/jep03/show?expno=748

Knoblock, J/ (1988-1994). *Xunzi: A translation and study of the complete works* (3 vols.). Stanford University Press.

Kong, T. S. (2011). *Chinese male homosexualities: Memba, Tongzhi and Golden Boy*. Routledge.

Legge, J. (Trans.). (1885). *The Li Ki (Book of Rites)* (Vols. 27–28, The Sacred Books of the East, F. Max Müller, Ed.). Oxford University Press. (Original work published ca. 5th–2nd century BCE)

Li, C. (2014). *The Confucian philosophy of harmony*. Routledge.

Lin, Y. C. (2021). Taiwan's same-sex marriage law: A new paradigm for Asia? *International Journal of Law, Policy and the Family*, *35*(1), ebab002. https://doi.org/10.1093/lawfam/ebab002

Liu, J. (Ed.). (2017). *Chinese philosophy and contemporary human rights*. Routledge.

Liu, J., Evans, H., & Rofel, L. (Eds.). (2013). *Gender in motion: Divisions of labor and cultural change in late imperial and modern China* Rowman & Littlefield Publishers.

Liu, X. (2021). *Queer Chinese cultures and mobilities: Kinship, migration, and mediascapes*. Hong Kong University Press.

Nussbaum, M. C. (2000). *Women and human development: The capabilities approach*. Cambridge University Press.

Nussbaum, M. C. (2011). *Creating capabilities: The human development approach*. Harvard University Press.

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2012). *Born free and equal. Sexual orientation and gender identity in international human rights law*. United Nations.

Palmer, M. (2000). The re-emergence of family law in post-Mao China: Marriage, divorce and reproduction. *The China Quarterly*, *161*, 197–216.

Rawls, J. (1999). *A theory of justice* (Rev. ed.). Harvard University Press.

Raz, J. (1986). *The morality of freedom*. Oxford University Press.

Rofel, L. (2007). *Desiring China: Experiments in neoliberalism, sexuality, and Public culture*. Duke University Press.

Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Pantheon Books.

Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.

Standing Committee of the National People's Congress. (2020). *Civil Code of the People's Republic of China* (中华人民共和国民法典) [Law]. (Official English translation may vary; see Brill or other legal publishers). https://npcobserver.com/2020/05/28/chinas-new-civil-code-takes-effect-january-1-2021/

Taiwan Today. (2019, May 17). *Taiwan legalizes same-sex marriage in historic first for Asia*. https://taiwantoday.tw/news.php?unit=2&post=153003

Tam, W. N. (2018). *Legal mobilization under authoritarianism: The case of LGBT rights in China*. Cambridge University Press.

Tu, W. M. (1998). *Confucian thought: Selfhood as creative transformation*. State University of New York Press.

Van Norden, B. W. (2007). *Virtue ethics and consequentialism in early Chinese philosophy*. Cambridge University Press.

Van Winkle, Z., & Wen, F. (2023). A holistic approach to family life course change across 1930–1978 Chinese birth cohorts. *Population and Development Review*, *49*(1), 99–129. https://doi.org/10.1111/padr.12553

Walzer, M. (1983). *Spheres of justice: A defense of pluralism and equality*. Basic Books.

Wang, Z. (2018). *Finding women in the state: A socialist feminist revolution in the People's Republic of China, 1949-1964*. University of California Press.

Yao, X. (2000). *An introduction to Confucianism*. Cambridge University Press.

Young, I. M. (1990). *Justice and the politics of difference*. Princeton University Press.

ผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต*

THE EFFECTS OF USING LEARNER DEVELOPMENT ACTIVITIES BASED ON COOPERATIVE LEARNING THEORY TO DEVELOP GROWTH MINDSET AMONG GRADE 5 STUDENTS AT BAN PONG SAKET SCHOOL

สงกรานต์ งอมสระคู[1] และ ปวีณา อ่อนใจเอื้อ[2]

Songkran Ngomsakhoo[1] and Paweena Onjaiuea[2]

[1-2]หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-2]Master of Arts Program in Educational Psychology and Guidance Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: Songkran.ng@ku.th

วันที่รับบทความ : 5 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 24 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 25 กรกฎาคม 2568

Received 5 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 25 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เพื่อเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต ซึ่งเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) กิจกรรม

Citation:

* สงกรานต์ งอมสระคู และ ปวีณา อ่อนใจเอื้อ. (2568). ผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 27-43.

Songkran Ngomsakhoo and Paweena Onjaiuea. (2025). The Effects Of Using Learner Development Activities Based On Cooperative Learning Theory To Develop Growth Mindset Among Grade 5 Students At Ban Pong Saket School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 27-43.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พัฒนาผู้เรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต 2) แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 3) แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต 4) แบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตหลังเข้าร่วมกิจกรรมและต่อผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติพาราเมตริก และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบโต อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, กรอบความคิดแบบเติบโต, นักเรียนประถมศึกษา, การวิจัยกึ่งทดลอง

Abstract

This research aimed to study the effects of using learner development activities based on cooperative learning theory to enhance a growth mindset among Grade 5 students at Ban Pong Saket School. The study employed a quasi-experimental research design, with an experimental group and a control group, which were selected through cluster random sampling, totaling 66 participants. The research instruments included: (1) learner development activities based on cooperative learning theory for the development of a growth mindset; (2) a growth mindset assessment; (3) students' learning journals reflecting on the learner development activities based on cooperative learning theory for growth mindset development; and (4) a satisfaction questionnaire regarding participation in the learner development activities

based on cooperative learning theory for growth mindset development. Data were analyzed using mean, standard deviation, parametric statistical analysis (Paired-Sample t-test), and content analysis.

The research findings revealed that: (1) the experimental group obtained post-test scores on the growth mindset assessment scale that were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance; (2) the experimental group had significantly higher post-test scores on the growth mindset assessment compared to the control group at the .05 level of statistical significance; and (3) the students in the experimental group expressed the highest level of opinion with the learner development activities based on cooperative learning theory for the development of a growth mindset.

Keyword: Learner development activities, cooperative learning, growth mindset, primary school students, quasi-experimental research

บทนำ

ในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น นอกจากกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ครูผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ให้มีรูปแบบและวิธีการการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางความแตกต่างของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย โดยหนึ่งในวิธีการที่น่าสนใจคือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและส่งเสริมความรัก ความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งมีกันหลายวิธี หนึ่งในแนวทางสำคัญที่ได้รับการยอมรับในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคือ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของ Johnson and Johnson (2003) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ 1) การพึ่งพาและช่วยเหลือกัน 2) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด 3) ความรับผิดชอบของแต่ละคนที่สามารถตรวจสอบได้ 4) การใช้ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และ5)การใช้กระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือว่าเป็นแนวทางที่มีศักยภาพอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านทักษะทางสังคมและการคิดวิเคราะห์ ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้แบบร่วมมือเอื้อต่อการ

พัฒนาผู้เรียนในกลุ่มที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านความสามารถ ประสบการณ์ และพื้นฐานทางสังคม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความหมาย ด้วยเหตุนี้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยอิงแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่ต้องการการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการสร้างเสริมความสามารถในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทบาทของตนเองและผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของกลุ่ม เสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียนรู้ของผู้สอน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สังคมให้ความสนใจ สถานศึกษาเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างคนในชาติให้มีความรู้ มีปัญญา ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านอารมณ์ สังคม ให้ผู้เรียนได้ปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่นพร้อมที่จะเรียนรู้และรับมือได้กับทุกสถานการณ์แล้ว นอกจากการเรียนการสอนที่เน้นวิชาการทั่วไปแล้วนั้น ทักษะการคิดหรือ กรอบความคิด (Mindset) ถือว่าเป็นอีกหนึ่งส่วนที่มีความสำคัญที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เพราะความฉลาดหรือบุคลิกภาพถูกแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ กรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed mindset) ที่มีความเชื่อว่าคุณลักษณะพื้นฐานเป็นสิ่งที่ตายตัว เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ซึ่งมีความแตกต่างกับกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) โดยมีความเชื่อว่าความฉลาดพัฒนาได้ ชอบความท้าทาย กล้าเผชิญหน้ากับอุปสรรคและความล้มเหลว เชื่อว่าความพยายามคือการเรียนรู้และเรียนรู้จากคำวิจารณ์ Dweck (2006) ได้กล่าวถึง การพัฒนากรอบความคิดได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กรอบความคิดแบบเติบโต คือความเชื่อที่ว่าสติปัญญา ความสามารถและทักษะต่าง ๆ สามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายาม การเรียนรู้จากข้อผิดพลาด และการเผชิญความท้าทายอย่างต่อเนื่อง ตรงกันข้ามกับกรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed mindset) ที่มองว่าความสามารถเป็นสิ่งคงที่และเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และในผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ และมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนในสถานศึกษามากที่สุด สามารถที่จะเสริมสร้างและพัฒนากรอบความคิดที่จำกัดของผู้เรียนให้เป็นกรอบความคิดแบบเติบโตได้ ดังนั้นรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนควรปลูกฝังกรอบความคิดแบบเติบโตเข้าไป

ในกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งผ่านไปยังผู้เรียนด้วย ซึ่งการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตในผู้เรียนจะช่วยให้พวกเขามีความเชื่อว่าความฉลาดสามารถพัฒนาได้ ชอบความท้าทาย กล้าเผชิญหน้ากับอุปสรรคและความล้มเหลว และเรียนรู้จากคำวิจารณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการเตรียมเยาวชนให้พร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงต้องมีการนำกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ตามแนวคิดของ Dweck (2006) มาใช้ในการปลูกฝังเพื่อการวางรากฐานให้กับผู้เรียนในช่วงระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเด็กที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตจะเรียนรู้ระบบการทำงานของสมองของตน และการเติบโตของสมองในการตอบสนองต่อสิ่งที่ท้าทายได้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเตรียมเยาวชนให้มีคุณภาพเท่าทันกับโลกที่กำลังเปลี่ยนไป จารุวรรณ มุ่งเอื้อมกลาง (2566) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสิริลักษณ์ บัวคง (2565) ที่พบว่า การเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตสามารถช่วยให้นักเรียนมีทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียดได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การพัฒนากรอบความคิดดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนกล้าที่จะเผชิญกับอุปสรรค มองความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาสูงขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตยังสามารถสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น รวมถึงสามารถปรับอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

จากการศึกษาของ จุฬาลักษณ์ ทิพวัน (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้กรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ระบุว่าสภาพปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่พบโดยส่วนมากคือ นักเรียนจะไม่ชอบการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มักมีความคิดว่ามันยากเกินไปสำหรับตนเอง เพราะคิดว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความฉลาดของตนเองได้ มักจะไม่มีความพยายาม หลีกเลี่ยงปัญหาและงานที่ท้าทาย เมื่อเจออุปสรรคจะมองว่ามันคือความล้มเหลว และหนีปัญหาเนื่องจากกลัวว่าไม่เก่ง จะเสียภาพลักษณ์ ซึ่งล้วนเป็นลักษณะของกรอบกรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed mindset) อันส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองในระยะยาว อย่างไรก็ดีงานวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษาบริบทของโรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต ที่พบว่ายังมีนักเรียนบางส่วนที่แสดงพฤติกรรมขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ขาดเป้าหมายที่ชัดเจนในการศึกษา และมีความเชื่อว่าศักยภาพของตนเองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาได้ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของกรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed mindset) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานการณ์ดังกล่าวอาจเกิดจากบริบททางสังคมที่ไม่

เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและไม่เห็นความสำคัญของความพยายามในการพัฒนาความสามารถ ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการแก้ไขและส่งเสริมกรอบความคิดแบบเติบโตให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการออกแบบและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต โดยมีเป้าหมายเพื่อวางรากฐานการคิดเชิงบวก พัฒนาความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และเสริมสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการเผชิญความท้าทายในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต ของกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลอง

2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต มีระดับคะแนนกรอบความคิดแบบเติบโตในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. หลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนกรอบความคิดแบบเติบโตสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

อิทธิเดช ปราศัยงาม (2564) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 3 ประการ โดยเฉพาะกิจกรรมแนะแนว ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ทั้ง

ในด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง การวางแผนชีวิต การแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจอย่างเหมาะสม ตลอดจนการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในสังคม อีกทั้งกิจกรรมแนะแนวยังมีบทบาทเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนมากยิ่งขึ้น และยังเป็นช่องทางในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่งด้วย

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ธมลวรรณ หีบแก้ว (2565) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยซึ่งมีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน โดยเป็นการรวมกลุ่มที่มีโครงสร้างชัดเจน มุ่งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

ปิยนุช ธรรมสุทธิ์ (2566) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มย่อย ซึ่งในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่มเช่นนี้คือเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน โดยสมาชิกในกลุ่มจะต้องร่วมกันรับผิดชอบทั้งในส่วนของตนเองและในภาพรวมของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโต

จารุวรรณ มุ่งเอื้อมกลาง (2565) กล่าวว่า การพัฒนากรอบความคิดของนักเรียนเพื่อปรับทัศนคติ การเปลี่ยนมุมมองโลกในแง่มุมที่ควรจะเป็น การปรับความชอบหรือนิสัยหรือการจัดลำดับความคิดของตัวเอง โดยครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดของเด็กนักเรียนได้ ซึ่งหลักการสร้างหรือการรักษากรอบความคิดเติบโตให้คงอยู่ที่สำคัญคือ การช่วยให้เด็กเห็นว่าคุณสมบัติหรือ ความสามารถต่างๆ ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวหรือเป็นอัตลักษณ์ของเขา แต่เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ด้วยการเรียนรู้

4. พัฒนาการของผู้เรียนตามช่วงวัยระดับประถมศึกษาตอนปลาย

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กวัยประถม ซึ่งอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10–12 ปี ว่าเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) พัฒนาการทางร่างกาย เด็กวัยนี้เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น โดยเฉพาะเด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าประมาณ 2 ปี การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ได้แก่ การเจริญเติบโตที่รวดเร็ว แขนขายาวขึ้น หน้าอกเริ่มขยาย เสียงเปลี่ยนแปลง และมีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน ส่งผลให้เด็กต้องการการเคลื่อนไหวและกิจกรรมทางกายที่เหมาะสม เพื่อฝึกความคล่องแคล่วและการประสานงานของกล้ามเนื้อ เช่น การวิ่ง การเต้น การเล่นกีฬา การทำกิจกรรมเคลื่อนไหวต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อสมรรถภาพทางกายโดยรวม

2) พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กวัยนี้เริ่มควบคุมอารมณ์ได้มากขึ้น แต่อารมณ์ยังคงเปลี่ยนแปลงง่าย โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับความกดดัน เด็กอาจแสดงออกด้วยความโมโห หรือหงุดหงิดได้ง่าย ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้ใหญ่หรือเพื่อนร่วมวัย เด็กบางคนมีความสามารถในการระบายอารมณ์ได้ดี ในขณะที่บางคนอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือหลีกเลี่ยงสังคม ซึ่งผู้ใหญ่ควรช่วยชี้แนะให้เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

3) พัฒนาการทางสังคม เด็กวัยนี้ต้องการเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เริ่มให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้อื่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรมเลียนแบบเพื่อนจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ทั้งในแง่บวกและลบ ดังนั้นครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสม เน้นการร่วมมือ แบ่งปัน และการมีวินัยในตนเอง เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม

4) พัฒนาการทางสติปัญญา เป็นช่วงวัยที่เด็กเริ่มคิดอย่างมีเหตุผลมากขึ้น สามารถเข้าใจเรื่องนามธรรมง่าย ๆ มีความสนใจใฝ่รู้และสามารถตั้งคำถามเพื่อแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง เด็กสามารถจดจำและประมวลผลข้อมูลได้ดีขึ้น เริ่มมีความสามารถในการวางแผน คาดการณ์ และจัดระบบความคิด ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เช่น เกมเชิงวิเคราะห์ การอภิปราย และการทำโครงงานต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 132 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย 2 ห้องเรียน และจับ

ฉลาก 1 ห้องเป็นกลุ่มควบคุม ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 33 คนและอีก 1 ห้องเป็นกลุ่มทดลอง ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 33 คน รวม 66 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยกึ่งทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตเป็นเครื่องมือหลัก โดยใช้แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test และ Post-test) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ขณะเดียวกันผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากนักเรียนกลุ่มทดลองผ่านแบบบันทึกการเรียนรู้ที่บันทึกหลังสิ้นสุดกิจกรรมในแต่ละครั้ง เพื่อสะท้อนกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ และเมื่อจบโปรแกรมทั้งหมด ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อประเมินทัศนคติ มุมมอง และระดับความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีการวัดตัวแปรตามในระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ระยะดังนี้

3.1 ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุมัติจากภาควิชาถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งสะเก็ต พร้อมขออนุญาตใช้สถานที่และสุ่มเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พร้อมทั้งสอบถามและยืนยันความสมัครใจของนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ วัน เวลา สถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรม และผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตก่อนเริ่มกิจกรรม

3.2 ระยะการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินจัดโปรแกรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวม 10 ครั้ง หลังจบกิจกรรมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยเก็บแบบบันทึกการเรียนรู้ จากนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อนำมาสรุปเนื้อหาและตรวจสอบสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม และให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่นักเรียนมีต่อกิจกรรมและต่อผู้วิจัย

3.3 ระยะหลังการทดลอง ภายหลังการดำเนินการการทดลองเสร็จสิ้นตามกำหนดแล้ว ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง โดยใช้แบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดก่อนการทดลองมาวัดกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง และตรวจให้

คะแนนและวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลองและเปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลอง พร้อมทั้งสรุปสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และประโยชน์ที่ได้รับ ที่ได้จากแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีต่อการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมในแต่ละครั้ง และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่นักเรียนมีต่อกิจกรรมและต่อผู้วิจัยมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง และทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบด้วยสถิติพาราเมตริก Paired-Sample t-test และทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่าง Independent Sample t-test

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (Independent Sample t-test)

ระยะก่อนทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	33	3.82	0.81	0.09	0.92*
กลุ่มควบคุม	33	3.80	0.58		

*p<.05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนน จากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะก่อนทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.81 ส่วนคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนกลุ่มควบคุมในระยะก่อนทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.58 จากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับกรอบความคิดแบบเติบโตในระยะก่อนการทดลองที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (Paired simple t-test)

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนทดลอง	33	3.82	0.81	5.78	0.001*
หลังทดลอง	33	4.59	0.23		

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.81 และค่าเฉลี่ยของคะแนนของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะหลังทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.23 จากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโต มีระดับคะแนนกรอบความคิดแบบเติบโตในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (Independent Sample t-test)

ระยะหลังทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	33	4.59	0.23	9.95	0.001*
กลุ่มควบคุม	33	3.77	0.42		

*p<.05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.23 ส่วนคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต ของนักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.42 และจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ในระยะหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต สูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 คือ หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นรายองค์ประกอบของนักเรียนกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้ Paired simple t-test

ข้อที่	องค์ประกอบ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	เชื่อว่าความฉลาดพัฒนาได้	3.81	0.84	4.49	0.83	4.32	0.001*
2	ชอบความท้าทาย	3.81	0.81	4.65	0.65	6.45	0.001*
3	กล้าเผชิญหน้ากับอุปสรรค	3.80	0.81	4.71	0.51	6.58	0.001*
4	เชื่อว่าความพยายามคือการเรียนรู้	3.92	0.84	4.64	0.60	4.53	0.001*
5	เรียนรู้จากคำวิจารณ์	3.74	0.79	4.48	0.78	5.97	0.001*

*p.<.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า ในระยะหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต จากองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน สูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต สามารถพัฒนานักเรียนกลุ่มทดลองให้มีกรอบความคิดแบบเติบโตเพิ่มสูงขึ้น ทั้งด้านคะแนนรวมและคะแนนในแต่ละองค์ประกอบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมที่ออกแบบตามแนวทางของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson and Johnson, (2003) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถเพิ่มแรงจูงใจ ความรับผิดชอบร่วมกัน และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้เรียน ซึ่งช่วยเสริมสร้างทั้งทักษะทางวิชาการและทักษะชีวิต

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนกรอบความคิดแบบเติบโตในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ออกแบบขึ้นโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลต่อการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เป็นเพราะกิจกรรมที่ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ถูกออกแบบให้ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรับฟังผู้อื่น และการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้ มีส่วนร่วม และรู้สึกมั่นใจในตนเองมากขึ้น การมีโอกาสเผชิญกับปัญหาและได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่ม ช่วยให้นักเรียนกล้าที่จะเผชิญกับความท้าทาย มองอุปสรรคเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ซึ่งเป็นลักษณะของกรอบความคิดแบบเติบโตตามแนวคิดของ Dweck (2006) ที่เน้นว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายามและประสบการณ์ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson and Johnson (2003) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคม ความรับผิดชอบ และความสามารถในการปรับตัว ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการด้านกรอบความคิด

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ บัวคง (2565) ซึ่งพบว่าการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตสามารถช่วยให้นักเรียนมีทักษะการจัดการอารมณ์และเผชิญกับอุปสรรคได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ จารุวรรณ มุ่งเอื้อมกลาง (2566) ที่ชี้ว่า ครูสามารถพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในผู้เรียนได้โดยการออกแบบกิจกรรมที่เน้นความพยายาม การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และงานวิจัยของ จุฬาลักษณ์ ทิพวัน (2561) ที่เสนอว่าเด็กประถมศึกษาจำนวนมากยังคงมีลักษณะของกรอบความคิดแบบจำกัด และต้องการกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาแนวคิดแบบเติบโตอย่างเป็นระบบ สรุป กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกรอบความคิด และพัฒนาแนวคิดแบบเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวทางของการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีระดับกรอบความคิดแบบเติบโตสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกันในกลุ่มอย่างมีโครงสร้าง มีผลต่อการพัฒนาทัศนคติและความเชื่อของผู้เรียนต่อศักยภาพของตนเอง โดยเฉพาะในแง่ของความเชื่อที่ว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายามและการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ซึ่งเป็นหัวใจของกรอบความคิดแบบเติบโต กิจกรรมที่มีลักษณะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการฟัง และร่วมกันแก้ปัญหา ยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักยอมรับความแตกต่าง มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อื่น และมองเห็นคุณค่าในความพยายามของตนเองและของผู้อื่นมากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ธมลวรรณ หีบแก้ว (2565) และ ปิยนุช ธรรมสุทธิ์ (2566) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในกลุ่มย่อย โดยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับผิดชอบร่วมกันในระดับบุคคลและกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการวางแผน การตัดสินใจ และการสะท้อนคิดถึงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโต นอกจากนี้ การได้ร่วมเรียนรู้กับเพื่อนที่มีความหลากหลาย ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้รูปแบบการคิดที่แตกต่าง และยอมรับว่าความล้มเหลวไม่ใช่จุดจบ แต่คือโอกาสในการเติบโต จากผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า

ผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้มากขึ้น กล้าแสดงออก เชื่อมั่นในตนเอง และพร้อมที่จะเผชิญความท้าทายใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนากรอบความคิดแบบโตโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีคะแนนกรอบความคิดแบบเติบโตสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบหลังการทดลอง นักเรียนมีความคิดเห็นว่าโปรแกรมช่วยเพิ่มความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโต รวมทั้งนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและเผยแพร่ให้ผู้อื่น นักเรียนส่วนใหญ่มองว่าโปรแกรมกิจกรรมนี้อยู่ในระดับความเห็นในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ประกอบด้วย

1. เนื่องจากผลของโปรแกรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านกรอบความคิดแบบเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญดังนั้น สถานศึกษาควรนำรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรม โดยเฉพาะด้านความเชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ การกล้าเผชิญอุปสรรค การมองความล้มเหลวเป็นโอกาส และการรับฟังคำวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของกรอบความคิดแบบเติบโต และสามารถออกแบบกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือทำจริง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบโตดังกล่าว ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ดังนั้น โรงเรียนควรนำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาคเรียน หรือในโครงการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ เช่น กิจกรรมแนะแนว ชุมนุม หรือกิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิต โดยสามารถปรับเนื้อหาและวิธีการให้เหมาะสมกับระดับชั้นและบริบทของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

1. ควรประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมมือรูปแบบต่าง ๆ ในการศึกษาในอนาคต เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ระหว่างแต่ละเทคนิค และค้นหาแนวทางในการเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมมือที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระยะยาว

2. ควรดำเนินการศึกษาติดตามผลในระยะยาว เพื่อตรวจสอบความคงทนของพฤติกรรมการคิดแบบเติบโตที่ได้รับการส่งเสริมจากกิจกรรม และประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมในแง่มุมต่าง ๆ อย่างครอบคลุมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ มุ่งเอื้อมกลาง. (2566). การพัฒนาหลักสูตรสร้างกรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารราชพฤกษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา,* 21(1), 74–90.

จุฬาลักษณ์ ทิพวัน และคณะ. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้กรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 26(2), 119–133.

ธมลวรรณ หีบแก้ว. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคกลุ่มร่วมมือแข่งขันร่วมกับสื่อความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปิยนุช ธรรมสุทธิ์, วิวัฒน์ เพชรศรี และภูวิดล บัวบางพลู. (2567). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผู้สัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมะขามสรรเสริญ. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี,* 18(1), 40–50.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการ: ชีวิตทุกช่วงวัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สิริลักษณ์ บัวคง และคณะ. (2566). ผลการใช้กิจกรรมแนะนำเพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการอารมณ์และความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์,* 8(1), 40–50.

อิทธิเดช ปราศรัยงาม, เยาวลักษณ์ สุตะโคตร และธวัชชัย ไพใหล. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,* 10(38), 125–135.

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2003). Social interdependence: The interrelationships among theory, research, and practice. *American Psychologist,* 58(11), 931–945.

การวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมกับปัญหาการเผาในที่โล่ง: กรณีไฟป่าและไฟบนดินในประเทศไทย*

ANALYSIS OF ENVIRONMENTAL LAW ENFORCEMENT ON THE ISSUE OF OPEN BURNING: THE CASE OF FOREST FIRES AND GROUND FIRES IN THAILAND

เฉลียว นครจันทร์

Chaliew Nakornjuntra

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: Chaliao1419@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 9 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 10 กรกฎาคม 2568

Received 3 July 2025; Revised 9 July 2025; Accepted 10 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเผาในที่โล่งในประเทศไทย วิเคราะห์ปัจจัยและอุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงเสนอแนะแนวทางการพัฒนามาตรการและกลไกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างยั่งยืน งานวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 24 คน รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมายและข้อมูลภาคสนามอื่น ๆ

ผลการวิจัยพบว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องมีความครอบคลุมแต่ยังขาดความชัดเจนในบางประเด็น ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีข้อจำกัด ทั้งในด้านการ

Citation:

* เฉลียว นครจันทร์. (2568). การวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมกับปัญหาการเผาในที่โล่ง: กรณีไฟป่าและไฟบนดินในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 44-56.

Chaliew Nakornjuntra. (2025). Analysis Of Environmental Law Enforcement On The Issue Of Open Burning: The Case Of Forest Fires And Ground Fires In Thailand.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 44-56.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประสานงานระหว่างหน่วยงาน ขาดแคลนทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยี งานวิจัยเสนอว่าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายควรพัฒนากลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานและชุมชน เพิ่มการลงทุนในทรัพยากรและเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมและให้ความรู้แก่ชุมชน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายและบทลงโทษให้มีความชัดเจนและเข้มงวดมากขึ้น งานวิจัยได้นำเสนอการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ กฎหมายและบทลงโทษ การประสานงานและความร่วมมือ ทรัพยากรและเทคโนโลยี และความรู้พร้อมการมีส่วนร่วมของชุมชน โมเดลนี้เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการจัดการปัญหาการเผาในที่โล่งของประเทศไทยในอนาคต

คำสำคัญ: การบังคับใช้, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, การเผาในที่โล่ง, ไฟป่า, ไฟบนดิน

Abstract

This research aims to study the enforcement of environmental laws related to open burning control in Thailand, analyze the factors and obstacles affecting the effectiveness of law enforcement, and propose appropriate measures and mechanisms to sustainably address this issue. The study employs a qualitative research approach, collecting data through in-depth interviews with 24 government officials, relevant agencies, as well as analyzing legal documents and other field data. The findings reveal that while the existing environmental laws are comprehensive, they lack clarity in certain aspects, resulting in limitations in enforcement. Key challenges include poor coordination among agencies, insufficient human resources and modern technology. The research suggests that to enhance law enforcement effectiveness, it is necessary to develop coordination mechanisms between agencies and communities, increase investment in resources and modern technologies, and promote community participation and awareness. Additionally, legal provisions and penalties need to be updated to be clearer and more stringent. The study presents an integrated model of environmental

law enforcement consisting of four main components: legislation and penalties, coordination and collaboration, resources and technology, and community knowledge and participation. This model serves as a critical framework to improve the efficiency and sustainability of managing the open burning problem in Thailand moving forward.

Keywords: Enforcement, Environmental Law, Open Burning, Forest Fires, Ground Fires

บทนำ

ปัญหาการเผาในที่โล่งไม่ว่าจะเป็นไฟป่าหรือไฟบนดินเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยของประชาชน และคุณภาพอากาศของประเทศอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงปัญหานี้และได้ประกาศนโยบายควบคุมการเผา รวมถึงการออกกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมและลดปัญหาการเผาในที่โล่ง เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมุ่งหวังให้เกิดการบริหารจัดการไฟป่าและการเผาไหม้ในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างเหมาะสม (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิผลเน้นความสำคัญของการบังคับใช้ที่เข้มงวดและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำกับดูแล

ในปัจจุบันปัญหาการเผาในที่โล่งยังคงทวีความรุนแรงและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ครอบคลุมและมีข้อจำกัด เช่น การขาดแคลนทรัพยากรเจ้าหน้าที่ การไม่สามารถตรวจจับการเผาในเวลาที่เหมาะสม รวมถึงการบังคับใช้ที่ไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้ปัญหาการเผายังคงส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน (Talukdar, A. R., Ahmad, F., Goparaju, L., Choudhury, P., Qayum, A., & Rizvi, J. (2024) ทฤษฎีเกี่ยวกับความยั่งยืนเน้นว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ (Ostrom, 1990)

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเกษตรกรในพื้นที่ที่ประสบปัญหาการเผาใน

ที่โล่ง ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทและมุมมองที่แตกต่างกันต่อปัญหาดังกล่าว งานวิจัยก่อนหน้าพบว่าเกษตรกรบางส่วนยังมีพฤติกรรมการเผาเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก และมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ทั่วถึง ขณะที่เจ้าหน้าที่เผชิญกับข้อจำกัดทั้งด้านกำลังคนและเครื่องมือสนับสนุน (Vaddhanaphuti, 2023)

ด้วยความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหาการเผาในที่โล่งในประเทศไทย งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและครอบคลุม เพื่อระบุข้อจำกัดและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบังคับใช้ ผลการศึกษาจะช่วยสนับสนุนการวางนโยบายและแนวทางการจัดการปัญหาไฟป่าและไฟบนดินอย่างเหมาะสม ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและบังคับใช้กับการเผาในที่โล่งในประเทศไทย

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและอุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการเผาในที่โล่ง

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งอย่างยั่งยืน

สมมติฐานการวิจัย

1. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลให้การควบคุมการเผาในที่โล่งมีประสิทธิภาพต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

2. ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล เครื่องมือ และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการเผาในที่โล่ง

3. การพัฒนากลไกการบังคับใช้กฎหมายที่ครอบคลุมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

กฎหมายสิ่งแวดล้อมถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการเผาในที่โล่งซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและสุขภาพประชาชนในประเทศไทย พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นกรอบกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมไฟป่าและการเผาในที่โล่ง (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการควบคุมการเผา

ผลงานวิจัยของมัทนา ปัญญาคำ และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2021) วิเคราะห์ปัญหาไฟป่าในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าการเผาไหม้ในพื้นที่เกษตรกรรมและป่าธรรมชาติเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีกฎหมายควบคุมเนื่องจากมีปัจจัยหลายด้าน เช่นขาดการบังคับใช้ที่เข้มงวด การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ และการขาดความร่วมมือจากชุมชน ส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศในระดับวิกฤตในช่วงฤดูแล้ง

งานวิจัยของชัชฎาภรณ์ แสงมะณี (2567) เน้นถึงข้อจำกัดของระบบติดตามและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยเฉพาะการตรวจจับไฟป่าที่ล่าช้าและขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงระบบการจัดการข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ส่งผลให้การตอบสนองต่อไฟป่ามีประสิทธิภาพต่ำและปัญหาการเผายังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาเชิงสังคมศาสตร์โดย ตุลญา โรจน์ทังคำ (2563) พบว่าเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือบางส่วนยังคงใช้วิธีเผาเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก แม้ว่าจะทราบถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพก็ตาม สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากขาดทางเลือกทางการเกษตรที่เหมาะสมและการขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบดังกล่าว ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านนโยบายและการศึกษา

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน (Ostrom, 1990) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน เช่นไฟป่าและการเผาในที่โล่ง โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรและบังคับใช้กฎหมายจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของมาตรการควบคุมไฟเน้นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระบบติดตามและตอบสนองต่อเหตุการณ์ไฟป่าและการเผาในที่โล่ง รวมทั้งการสร้าง

ความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับรากหญ้า เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชนในระยะยาว

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมและปัญหาการเผาในที่โล่งในประเทศไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมาย ผลกระทบจากไฟป่า และพฤติกรรมของเกษตรกร รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตามยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่มุ่งเน้นวิเคราะห์ประสิทธิภาพและข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ชุมชน และภาคประชาสังคม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ได้นำเสนอแนวทางหรือมาตรการที่สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับการปรับปรุงระบบบังคับใช้กฎหมายในเชิงปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งที่ยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องและซับซ้อนในประเทศไทย การขาดการวิจัยในประเด็นนี้จึงเป็นช่องว่างที่ต้องการการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการพัฒนานโยบายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในกรณีปัญหาการเผาในที่โล่งอย่างเป็นระบบและรอบด้าน เพื่อเติมเต็มช่องว่างความรู้ดังกล่าว และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาการจัดการและควบคุมปัญหาไฟป่าและไฟบนดินในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในกรณีการเผาในที่โล่ง โดยเน้นการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลัก เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมาย รวมทั้งข้อมูลเชิงประจักษ์จากภาคสนามเพื่อเข้าใจบริบทและข้อจำกัดในการปฏิบัติจริง

ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ป่าไม้ พื้นที่ที่ประสบปัญหาการเผาในที่โล่งในภาคกลางของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยใช้วิธีการเจาะจงกลุ่ม (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีประสบการณ์และบทบาทโดยตรง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)ในการศึกษานี้ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช 2) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ผู้นำชุมชน และ 4) สมาชิกของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเผา โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่หรือได้รับผลกระทบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกและหลากหลายมุมมอง

กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น โดยเลือกผู้ที่มีบทบาทสำคัญและสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายและสถานการณ์การเผาในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างจะประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องประมาณ 20-30 คนในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในจังหวัดกาญจนบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ที่พัฒนาโดยผู้วิจัย โดยอ้างอิงจากวัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือมีความครอบคลุม เนื้อหาถูกต้องและสามารถนำไปใช้ได้จริงในภาคสนาม แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความตรง (Validation) โดยผู้เชี่ยวชาญ 2 คน และมีการทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มนอกพื้นที่ศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงก่อนใช้จริง

การเก็บข้อมูลจะดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเผชิญหน้า (Face-to-face) โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และสามารถสะท้อนประสบการณ์ตรงได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ในบางพื้นที่เพื่อเสริมข้อมูลรวมทั้งมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ โดยขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลทุกครั้งตามหลักจริยธรรมการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกถอดความอย่างครบถ้วนและตรวจสอบความถูกต้องโดยเปรียบเทียบกับบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนาม จากนั้นนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) โดยมีขั้นตอนหลักคือ การจำแนกหน่วยความหมาย (Meaning units) การสร้างหมวดหมู่ (Categories) และการสังเคราะห์แก่นสาระ (Themes) เพื่อให้สามารถตีความข้อมูลในเชิงลึกและเชิงบริบทของพื้นที่ศึกษาข้อมูลที่ได้จะถูกจัดกลุ่มและเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อ

หาความสัมพันธ์และความแตกต่าง รวมถึงสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทางกฎหมาย วรรณกรรม และผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเผาในที่โล่งในประเทศไทย พบว่ากฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดกรอบการควบคุมมลพิษทางอากาศ รวมถึงมาตรการจำกัดการเผาในที่โล่ง พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ที่ให้การคุ้มครองพื้นที่ป่าและกำหนดบทลงโทษสำหรับการเผาป่าอย่างผิดกฎหมาย รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมมลพิษและกฎกระทรวงที่ระบุรายละเอียดเพิ่มเติม (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) แม้ว่ากฎหมายเหล่านี้จะมีบทบัญญัติที่ครอบคลุมการควบคุมการเผาในที่โล่ง แต่พบว่ารูปแบบและขอบเขตของกฎหมายมีความไม่ชัดเจนในบางประเด็น เช่น การกำหนดนิยามของ “การเผาในที่โล่ง” และมาตรการควบคุมที่มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับประเภทพื้นที่และฤดูกาล ทำให้เกิดความคลุมเครือในการบังคับใช้ และเพิ่มความยากลำบากให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

การศึกษาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า มีความท้าทายในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ เช่น กรมป่าไม้ กรมควบคุมมลพิษ และหน่วยงานท้องถิ่น ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายและมาตรการที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนและช่องว่างในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์กร ในด้านบทลงโทษ พบว่ากฎหมายกำหนดบทลงโทษทั้งในรูปแบบของค่าปรับและโทษทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืน แต่การบังคับใช้จริงมักพบปัญหาการบังคับใช้ที่ไม่สม่ำเสมอและขาดความเข้มงวด ซึ่งเป็นผลมาจากทั้งข้อจำกัดด้านกำลังเจ้าหน้าที่ การขาดข้อมูลและหลักฐานที่ชัดเจน รวมถึงแรงกดดันทางสังคมในพื้นที่ที่ยังมีความนิยมใช้วิธีการเผาเพื่อเตรียมพื้นที่ทางเกษตรกรรม

จากการวิเคราะห์เอกสารกฎหมายและข้อมูลสัมภาษณ์ ยังพบว่าแม้จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมปัญหาการเผาในที่โล่ง แต่ยังขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการ

ประสานงานและติดตามผล รวมถึงระบบการเฝ้าระวังที่ทันสมัยและครอบคลุม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมของการบังคับใช้กฎหมายและการแก้ไขปัญหาไฟป่าและไฟบนดินในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

2. จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐและผู้เกี่ยวข้อง พบว่าอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย คือข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล ทั้งจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีไม่เพียงพอ และขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมในการจัดการกับสถานการณ์ไฟป่าและไฟบนดิน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ล้าสมัย ทำให้การตรวจจับและควบคุมไฟทำได้ไม่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

อีกทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบังคับใช้ พบว่าการแบ่งแยกอำนาจและความรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจน รวมถึงความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างองค์กร ทำให้เกิดความล่าช้าและความซ้ำซ้อนในการดำเนินการ ซึ่งส่งผลให้การแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ พฤติกรรมและทัศนคติของเกษตรกรที่ยังคงใช้วิธีการเผาเป็นเครื่องมือเตรียมพื้นที่เพาะปลูกเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายยากขึ้น แม้จะมีการให้ความรู้และรณรงค์ผ่านช่องทางต่าง ๆ แต่เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและขาดทางเลือกทางการเกษตรที่เหมาะสม ทำให้เกษตรกรบางส่วนยังคงทำตามวิธีเดิม (ตุลญา โรจน์ทังคำ, 2563)

จากมุมมองของเจ้าหน้าที่พบว่าชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการไฟป่าและการเผาในที่โล่ง ทำให้เกิดความรู้สึกถูกละเลยและลดทอนแรงจูงใจในการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ความไม่ไว้วางใจในระบบกฎหมายและการบังคับใช้ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด สุดท้ายการขาดระบบข้อมูลที่ครบถ้วนและทันสมัยส่งผลต่อการวางแผนและตอบสนองต่อเหตุการณ์ไฟได้ไม่เหมาะสม การไม่มีฐานข้อมูลกลางทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและความไม่ต่อเนื่องในการจัดการ ขณะที่การขาดเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยจำกัดความสามารถในการเฝ้าระวังและจัดการไฟอย่างมีประสิทธิภาพ

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง งานวิจัยเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายโดยการพัฒนากลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากขึ้น เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนและช่องว่างในกระบวนการปฏิบัติ นอกจากนี้ควรจัดตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่ที่ประกอบด้วย

ตัวแทนจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ ชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

การลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่นระบบติดตามไฟป่าแบบเรียลไทม์ การใช้ดาวเทียมและโดรน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจจับและตอบสนองต่อเหตุการณ์ไฟอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ควรเน้นการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบของการเผาในที่โล่งและทางเลือกทางเกษตรกรรมที่ยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Ostrom, 1990) สุดท้ายการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดและชัดเจน พร้อมทั้งมีระบบติดตามและประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎหมาย (เดือนเด่น นาคสีหราช, 2016)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษากฎหมาย กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและบังคับใช้กับการเผาในที่โล่งสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีกฎหมายหลายฉบับที่ครอบคลุมปัญหาเหล่านี้ แต่ข้อจำกัดในเรื่องความชัดเจนของบทบัญญัติและการบังคับใช้จริงยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อสรุปของวีระยุทธ หอมชื่น (2022) ที่ระบุว่ากฎหมายในปัจจุบันมีความคลุมเครือและขาดความชัดเจนในด้านการบังคับใช้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้การแก้ไขปัญหาไฟป่าและการเผาในที่โล่งในประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

นอกจากนี้อุปสรรคด้านทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยีที่พบในการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศร ภู่สาระ และสุมาลินี สาดสาง (2024) ที่เน้นว่าการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้มีความเชี่ยวชาญและเครื่องมือทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จำกัดความสามารถในการควบคุมไฟป่าอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อจำกัดนี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการจัดสรรทรัพยากรและพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเสริมสร้างระบบการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็ง

ความไม่ชัดเจนในการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ เป็นอุปสรรคสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขาดกลไกการประสานงานและการ

สื่อสารที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดช่องว่าง และความซ้ำซ้อนในกระบวนการจัดการปัญหาไฟป่า ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Ostrom (1990) ที่เน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากรแบบองค์รวมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน

ผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมและทัศนคติของเกษตรกรที่ยังคงใช้การเผาเป็นวิธีเตรียมพื้นที่ปลูก สะท้อนถึงความท้าทายด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถละเลยได้ งานวิจัยของ Pasukphun (2018) ได้ระบุว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและความรู้ความเข้าใจที่จำกัดทำให้เกษตรกรยังใช้วิธีนี้ แม้ว่าจะทราบถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมแล้วก็ตาม ประเด็นนี้เน้นย้ำความจำเป็นของการรณรงค์ส่งเสริมความรู้และการพัฒนาทางเลือกเกษตรกรรมที่เหมาะสมควบคู่กันไป

ประเด็นสุดท้ายในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนากลไกการประสานงานและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย ที่เน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเฝ้าระวังและจัดการไฟป่าอย่างมีประสิทธิผล การวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ชุมชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งการพัฒนากฎหมายและบทลงโทษให้ชัดเจนและเข้มงวด เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาการเผาในที่โล่งในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมกับปัญหาการเผาในที่โล่งในประเทศไทย พบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องมีความครอบคลุมแต่ยังขาดความชัดเจนและมีข้อจำกัดในการบังคับใช้จริง โดยเฉพาะในเรื่องการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การจัดสรรทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยี รวมถึงการส่งเสริมความรู้และความร่วมมือของชุมชนและเกษตรกร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้ส่งผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย และยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ปัญหาการเผาในที่โล่งยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาที่ครอบคลุมในด้านการปรับปรุงกฎหมาย การสร้างกลไกประสานงานที่เข้มแข็ง การนำเทคโนโลยีมาใช้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ งานวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ กฎหมายและบทลงโทษ การประสานงานและ

ความร่วมมือ ทรัพยากรและเทคโนโลยี และความรู้พร้อมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปรับปรุงกฎหมายและบทลงโทษ ควรเร่งรัดการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมและเข้มงวด เพื่อเสริมสร้างความเคร่งครัดและความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด

1.2 เสริมสร้างกลไกการประสานงาน หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพและชัดเจน เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนและเพิ่มความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหาการเผาในที่โล่ง โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างกรมป่าไม้ กรมควบคุมมลพิษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการเผาในที่โล่ง ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเผาในที่โล่งเพื่อเข้าใจแรงจูงใจและพฤติกรรมของเกษตรกร รวมถึงผลกระทบต่อสุขภาพและวิถีชีวิตของชุมชนในระยะยาว

2.2 วิจัยแนวทางการสร้างแรงจูงใจและการเปลี่ยนพฤติกรรมเกษตรกร ควรศึกษาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเผาเป็นวิธีการเกษตรกรรมที่ยั่งยืน รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคนิคและนวัตกรรมทางการเกษตรที่เหมาะสมในบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2567). *รายงานสถานการณ์และการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศและเสียงของประเทศไทย ปี 2566*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

ชัชฎาภรณ์ แสงมะณี. (2567). แนวทางการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) และหมอกควัน อย่างยั่งยืน. *วารสารการจัดการการท่องเที่ยว นันทนจิตและจิตบริการ,* 6(2), 18-43.

เดือนเด่น นาคสีหราช. (2016). มาตรการทางกฎหมายป่าไม้ของประเทศไทยกับพลวัตแห่งภูมิภาคอาเซียนในการร่วมมือกันป้องกันปัญหาหมอกควันข้ามแดนจากไฟป่า. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน*, 12(1), 98–113.

ตุลญา โรจน์ทังคำ. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนเกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 13(1), 37- 56.

มัทนา ปัญญาคำ และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2021). พัฒนาการนโยบายไฟป่าและหมอกควัน : กรณีศึกษานโยบายไฟป่าและหมอกควัน จ.เชียงใหม่. *วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, *10*(1), 407–446.

อดิศร ภู่สาระ และสุมาลินี สาดส่าง. (2024). การระดมทรัพยากร: การจัดการไฟป่าพื้นที่ดอยผาหม่น อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย. *วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, *7*(1), 1–17.

Pasukphun, N. (2018). Environmental health burden of open burning in northern Thailand : A review. *PSRU Journal of Science and Technology*, 3(3), 11–28.

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge: Cambridge University Press.

Talukdar, A. R., Ahmad, F., Goparaju, L., Choudhury, P., Qayum, A., & Rizvi, J. (2024). Forest fire in Thailand: Spatio-temporal distribution and future risk assessment. *Natural Hazards Research,* 4(1), 87–96.

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร *

EFFICIENCY IN THE PERFORMANCE OF PERSONNEL UNDER THE SAMUT SAKHON PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

รัตนา โพธิศิลาชัย[1] และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร[2]

Rattana Phothisilachai[1] and Rachen Noppanatwongsakorn[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

[1-2]southeast Asia university, Thailand

Corresponding Author's Email: Rattana_cherry@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 14 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568

Received 5 June 2025; Revised 14 July 2025; Accepted 15 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร และ 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรประกอบด้วยข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไปขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งออกแบบเพื่อประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการทำงาน และต้นทุน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

Citation:

* รัตนา โพธิศิลาชัย และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร. (2568). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 57-73.

Rattana Phothisilachai and Rachen Noppanatwongsakorn. (2025). Efficiency In The Performance Of Personnel Under The Samut Sakhon Provincial Administrative Organization. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 57-73.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครโดยรวมของบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.83, SD = 0.11) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านต้นทุนมีประสิทธิภาพสูงสุด (M = 4.91, SD = 0.15) รองลงมาคือด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน (M = 4.88, SD = 0.16) ด้านคุณภาพงาน (M = 4.79, SD = 0.19) และด้านปริมาณงาน (M = 4.73, SD = 0.27)

2) ผลการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลเผยว่า สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพด้านคุณภาพงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.047) ส่วนปัจจัยอื่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการทำงาน ไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้สะท้อนถึงความสำคัญของสถานภาพส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพงาน และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์การ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การปฏิบัติงาน, บุคลากร

Abstract

This study aimed to 1) investigate the level of work performance efficiency of personnel under the Samut Sakhon Provincial Administrative Organization and 2) compare the work performance efficiency of personnel based on personal factors. The research employed a survey research design. The population consisted of 216 civil servants, permanent employees, mission-based contract employees, and general contract employees of the Samut Sakhon Provincial Administrative Organization. The data collection instrument was a questionnaire designed to assess work performance efficiency in terms of work quality, work quantity, time spent on tasks, and cost. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

The findings revealed that the overall work performance efficiency of personnel was at the highest level (M = 4.83, SD = 0.11). When considered by aspect, cost efficiency ranked highest (M = 4.91, SD = 0.15), followed by time spent on tasks (M = 4.88, SD = 0.16), work quality (M = 4.79, SD = 0.19), and work

quantity (M = 4.73, SD = 0.27). The comparison of work performance efficiency based on personal factors indicated that marital status significantly affected work quality (p = 0.047). However, other factors, including gender, age, education level, job position, and length of service, showed no significant differences. These findings highlight the influence of marital status on work quality and provide insights for enhancing human resource management within the organization.
Keywords: Efficiency, Performance, Personnel

บทนำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อบจ. มีหน้าที่จัดทำนโยบายสาธารณะ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมการศึกษา สาธารณสุข การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับจังหวัด การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรใน อบจ. ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนภารกิจเหล่านี้ให้สำเร็จลุล่วง อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการท้องถิ่นในปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความคาดหวังของประชาชนที่สูงขึ้น และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลายเป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จขององค์กร การพัฒนาศักยภาพบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ อบจ. สามารถตอบสนองต่อความท้าทายและความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิผล

สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและมีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว บุคลากรใน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร เผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่หลากหลาย การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะด้าน การบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ และการขาดระบบสนับสนุนการพัฒนาทักษะเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการและการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรใน อบจ. สมุทรสาคร เพื่อระบุปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการบุคลากร

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญในการชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรใน อบจ. สมุทรสาคร และนำเสนอแนวทางในการยกระดับการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ในการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้ อบจ. สมุทรสาครสามารถให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชน และสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรที่มีเพศต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

2. บุคลากรที่มีอายุต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

3. บุคลากรที่มีสถานภาพต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

4. บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

5. บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

6. บุคลากรที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

ธนภรณ์ พรรณราย (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมาก โดยด้านปริมาณงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านคุณภาพ ของงาน และด้านเวลา ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประเภทบุคลากร ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001

สันติ ไชยสีทาและ ธรรมวิมล สุขเสริม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของส่วนงานด้านบำรุงรักษา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 2 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการบริหาร ประกอบด้วย ความรับผิดชอบในหน้าที่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การควบคุมงาน และการติดตามงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของส่วนงานด้านบำรุงรักษา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการบริหารจัดการไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานฯ

นายศุภเชษฐ์ สิทธิสุนทรวงศ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานตรวจสอบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านลักษะส่วนบุคคลของบุคลากรสำนักงานตรวจสอบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีเพียงด้านแผนกงานที่สังกัดที่แตกต่างกันสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจากด้านเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านคุณภาพของงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กิ่งกาญจน์ ไทยกิ่ง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำนักงานใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจ

ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำนักงานใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.612 (R2 = 0.612) แสดงว่าตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานมีผลต่อ ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำนักงานใหญ่ ได้ร้อยละ 61.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีจำนวน 6 ด้าน คือ ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ด้านการได้รับ การยอมรับนับถือ และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำนักงานใหญ่

แสงอรุณ มีคติธรรม, และภิรดา ชัยรัตน์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานีที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่ต่างกัน ในขณะที่แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ในระดับมากกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมัคร บัวบาน (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเวลารองลงมาคือ ด้านปริมาณงานส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านคุณภาพของงาน (2) เพศชายและเพศหญิง และระดับการศึกษา มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) อายุ ประเภทบุคลากร ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (4) ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงจำนวน 4 ด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านบุคลากรด้านความสามารถและด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์กร (5) ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ

ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์ และท้าทาย และด้านความรับผิดชอบในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 216 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยแบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questions) และคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Questions) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. คุณภาพงาน
2. ปริมาณงาน
3. เวลาที่ใช้ในการทำงาน
4. ต้นทุนในการทำงาน

โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert’s scale) และได้กำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักออกเป็น 5 ระดับ (กัลย์ ปิ่นเกสร 2563, น. 5 – 31) โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มากำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยโดยใช้ผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อวัดระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร โดยแบ่งเป็น 5 ชั้น และใช้สูตรและวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตร} = \frac{\textbf{คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด}}{\textbf{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{5-1}{5}$$

$$\text{อันตรภาคชั้น} = 0.8$$

ดังนั้นการแบ่งชั้นแต่ละชั้นมีความกว้างเท่ากับ 0.8 การวัดใช้คะแนนเฉลี่ยที่คำนวณจากแบบสอบถาม หากตกอยู่ระหว่างชั้นของคะแนนเฉลี่ยใด แปลผลตามช่วงชั้นคะแนน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) มีความหมายดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยมาก

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

2) นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร

3) แจกแบบสอบถามให้กับบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครพร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล

4) ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย และประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว

2. นำข้อมูลที่ถูกต้องมาวิเคราะห์จัดหมวดหมู่และบันทึกข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและข้อเสนอเนื้อหาโดยการพรรณนาเชิงบรรยาย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด คือ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 216 คน (population sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. คุณภาพงาน
2. ปริมาณงาน
3. เวลาที่ใช้ในการทำงาน
4. ต้นทุนในการทำงาน

โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

2) นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร

3) แจกแบบสอบถามให้กับบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครพร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล

4) ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย และประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว

2. นำข้อมูลที่ถูกต้องมาวิเคราะห์จัดหมวดหมู่และบันทึกข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและข้อเสนอเนื้อหาโดยการพรรณาเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครและ

2. ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 1 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 74.50 รองลงมาคือเพศชาย มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 ช่วง

อายุ 31-40 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมา คือ อายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 28.70 อายุ 41-50 ปี มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 19.90 และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40 มีสถานภาพโสด จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 57.90 รองลงมา คือ สถานภาพสมรส จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 และสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ จำนวน 9 คน คิดเป็น ร้อยละ 4.20 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 69.90 รองลงมา คือ ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 ระดับปริญญาโท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 และระดับปริญญาเอก จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 ข้าราชการ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 39.40 พนักงานจ้างทั่วไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และลูกจ้างประจำ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.60 มีระยะเวลาปฏิบัติงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 31.90 รองลงมา คือ 2 – 5 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 28.20 6 – 10 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 และต่ำกว่า 2 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ15.30

1.2 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ระดับประสิทธิภาพในภาพรวามทั้ง 4 ด้าน พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก (M = 4.83, σ = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านต้นทุนในการทำงาน (M = 4.91, σ = 0.15) รองลงมา คือ ด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน (M = 4.88, σ = 0.15) ด้านคุณภาพงาน (M = 4.79, σ = 0.19) และด้านปริมาณงาน (M = 4.73, σ = 0.27) ตามลำดับ ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านต้นทุนและเวลามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารทรัพยากรและเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานจากการทดสอบสมมติฐาน มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครที่มีเพศต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน และเวลาที่ใช้ในการทำงานไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านต้นทุนในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครที่มีอายุต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน และเวลาที่ใช้ในการทำงานไม่

แตกต่างกัน ในขณะที่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านต้นทุนในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครที่มีสถานภาพต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการทำงาน และด้านต้นทุนในการทำงานไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 4 บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการทำงาน และด้านต้นทุนในการทำงานไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครที่มีตำแหน่งงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการทำงาน และด้านต้นทุนในการทำงานไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการทำงาน และด้านต้นทุนในการทำงานไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาพบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุ กิตติพงศ์วรการ (2563) ที่พบว่าประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ์ สุขอุทัย, และจิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์ (2564) ที่พบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาคเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านคุณภาพของงาน ในการศึกษาปัจจุบัน ด้านเวลาและด้านต้นทุนมีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด (M=4.88, M=4.91) ซึ่งใกล้เคียงกับผลของ พิเชษฐ์ สุขอุทัย, และจิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์ (2564) ในแง่ที่ด้านเวลาได้รับการประเมินว่าสูง ความหมายของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามแนวคิดต่าง ๆ เช่น ปีเตอร์สัน (Perterson) และ โพลแมน (Plowman) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบด้าน

คุณภาพ ปริมาณ เวลา และค่าใช้จ่าย (ต้นทุน) สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการศึกษานี้ที่แบ่งประสิทธิภาพออกเป็น 4 ด้านเช่นเดียวกัน ผลการศึกษาที่พบว่าประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูงมากในทุกด้านนี้ สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรสอดคล้องกับนิยามประสิทธิภาพในแง่ของการใช้ทรัพยากร (เวลา ต้นทุน) อย่างเหมาะสมและสูญเสียน้อยที่สุด เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ (คุณภาพ ปริมาณ) ที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย นอกจากนี้ ระดับประสิทธิภาพที่สูงยังอาจสะท้อนถึงความพึงพอใจในการบริการตามแนวคิดของ Millet ที่รวมถึงการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลาและการให้บริการอย่างเพียงพอ ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่ที่แตกต่างกัน ไม่ได้ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นปัจจัยอายุในด้านต้นทุน และปัจจัยสถานภาพในด้านคุณภาพ ผลลัพธ์นี้มีความหลากหลายเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ซึ่งบางงานวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพ ในขณะที่บางงานวิจัยไม่พบ ความแตกต่างนี้อาจมาจากบริบทของหน่วยงานที่แตกต่างกัน (องค์การบริหารส่วนจังหวัด vs. รัฐวิสาหกิจ/กระทรวง/อื่น ๆ) และลักษณะงานที่แตกต่างกัน รวมถึงวิธีการวัดและปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของ Certo ปัจจัยด้านบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร คุณลักษณะและคุณสมบัติของบุคคล เช่น ความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม มีความสำคัญ แม้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน (เช่น เพศ อายุ) ในการศึกษานี้ส่วนใหญ่จะไม่พบความสัมพันธ์กับการวัดประสิทธิภาพใน 4 มิติ แต่ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน, การพัฒนาทักษะ, หรือเจตคติที่ดีต่องาน (ซึ่งอาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน) อาจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากกว่าตามแนวคิดนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีประสิทธิภาพในระดับสูงมากในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุ กิตติพงศ์วรการ (2563) และ พิเชษฐ์ สุขอุทัย และจิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์ (2564) รวมถึงแนวคิดของ Peterson, Plowman, และ Millet ที่เน้นมิติของประสิทธิภาพในด้านคุณภาพ ปริมาณ เวลา และต้นทุน การที่ด้านต้นทุนและเวลามีค่าเฉลี่ยสูงสุดสะท้อนถึงจุดแข็งขององค์กรในการบริหารทรัพยากรและเวลา

ตอนที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ยกเว้นเพศและอายุในด้านต้นทุน และสถานภาพในด้านคุณภาพงาน ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับแนวคิดของ Certo ที่เน้นความสำคัญของปัจจัยบุคคลต่อประสิทธิภาพ ความแตกต่างที่พบในบางด้านอาจเกิดจากบริบทเฉพาะขององค์กร เช่น ลักษณะงานหรือการบริหารจัดการที่เน้นความเท่าเทียม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครให้เพิ่มขึ้นในมิติต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. ด้านคุณภาพงาน (Quality) ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานและระเบียบหลักเกณฑ์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องครบถ้วน และเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพที่หน่วยงานคาดหวัง ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาและการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับคุณภาพของผลงาน

2. ด้านปริมาณงาน (Quantity) ควรส่งเสริมการวางแผนและบริหารจัดการปริมาณงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายและปริมาณที่ได้รับมอบหมาย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยเพิ่มความรวดเร็วและปริมาณงานที่สามารถดำเนินการได้ การบริหารจัดการที่ดี รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและภาระงานให้เหมาะสม สามารถช่วยให้ปริมาณงานโดยรวมของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน (Time) ควรส่งเสริมวินัยด้านเวลา การตรงต่อเวลา และการแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาและนำวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ หรือเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มความสะดวกและความรวดเร็วในการทำงานให้สำเร็จตามกำหนดเวลาหรือเร็วกว่ากำหนดการบริหารกระบวนการทำงานให้มีมาตรฐานและมีความราบรื่น ปราศจากอุปสรรคหรือความขัดแย้งที่ไม่จำเป็น จะช่วยลดเวลาที่ใช้ในการทำงานได้

4. ด้านต้นทุนในการทำงาน (Cost) ควรส่งเสริมให้บุคลากรให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ (เช่น งบประมาณ, วัสดุ, อุปกรณ์) อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ลดความสูญเปล่า ส่งเสริมการวางแผนการทำงานให้สอดคล้องกับการใช้ทรัพยากรควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อลดต้นทุนโดยรวมของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถขยายต่อไปในประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จมากขึ้นมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ ในการทราบถึงประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะประเด็นสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาเชิงสำรวจ (Exploratory Study) หรือเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) เพื่อเจาะลึกสาเหตุปัจจัยส่วนบุคคลบางประเภทส่งผลต่อประสิทธิภาพที่เฉพาะเจาะจง ใช้เป็นแนวทางต่อยอดจากผลลัพธ์เชิงอนุมานของงานวิจัยปัจจุบัน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า อายุส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านต้นทุน และสถานภาพส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านคุณภาพงาน การวิจัยในอนาคตควรสำรวจว่าทำไมปัจจัยเหล่านี้จึงมีความสัมพันธ์เฉพาะเจาะจงกับบริบทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรในกลุ่มอายุและสถานภาพต่าง ๆ อาจช่วยอธิบายปรากฏการณ์นี้และทำความเข้าใจปัจจัยเชิงสาเหตุที่แท้จริง

2. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขยายขอบเขตการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร ไปยังองค์กรอื่น ๆ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร การศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับ อบจ. อื่น ๆ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล อาจช่วยระบุปัจจัยเชิงบริบท หรือความแตกต่างเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในแต่ละพื้นที่หรือรูปแบบองค์กร ระบุถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น การนำข้อมูลไปใช้เพิ่มประสิทธิภาพในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้

3. การประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อให้ได้มุมมองที่รอบด้าน การผสมผสานการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (เช่น แบบสอบถามที่ครอบคลุมปัจจัยที่หลากหลายมากขึ้น) และเชิงคุณภาพ (เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม) จะช่วยให้เข้าใจทั้งภาพรวมเชิงสถิติและปัจจัยเชิงลึกที่ซับซ้อนซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

การวิจัยนี้ให้ข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร และสามารถต่อยอดเพื่อยกระดับการบริหารจัดการในองค์กรท้องถิ่นอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2538). *การส่งเสริมประสิทธิภาพในส่วนราชการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

ธานินทร์ สุทธิกุญชร. (2543). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีฝ่ายการพนักงานบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนภรณ์ พรรณราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. ใน *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พงศ์เทพ ประสพเหมาะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัด สำนักงานทางหลวงชนบทที่ 2 (สระบุรี). *วารสารไตรศาสตร์,* 7(1), 1-13.

พรนภา เปี่ยมไชย, เบญจวรรณ ศฤงคาร, อัฐพงษ์ ธีระคานนท์, พรนภา ปุรินทราภิบาล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสำนักกษาปณ์. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุยศาสตร์และสังคมศาสาตร์*, 3(1), 56-68.

พิเชษฐ์ สุขอุทัย และจิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาคเขต 3. *วารสารรัฐประศาสนตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 4(3), 139-154.

ไพบูลย์ ตั้งใจ. (2554). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษาบริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด จังหวัดสมุทรปราการ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์.

วิษณุ กิตติพงศ์วรการ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศาสตร์ศิลป์ ทองแรง.(2557). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

โสพส ปัญจะวิสุทธ์. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารกิจการประปาหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี ประปาหมู่บ้านขนาดใหญ่ ซึ่งจัดสร้างโดยกรมอนามัย ในจังหวัดอุบลราชธานี. ใน *ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Certo, Samuel C. (2000). *Modern Management*. New Jersey: Pretice-Hall.

Peterson, E., & Plowman, E.G. (1989). *Business organization and management. Omewood*. llinois: Richard D. Irwin.

Ryan & Smith, (1954). *Principles of industrial psychology*. Ronald Press.

Millet, John D. (1954). *Management in the public service*. New York: McGraw-Hill Book.

RESEARCH ON THE PERFORMANCE ART OF NORTHEAST STYLE PIANO WORKS*

Jin Yihua[1] and Suvida NeramitAram[2]

[1-2]Academy of Arts and Philosophy Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: suvida.n@siu.ac.th

Received 15 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 25 July 2025

Abstract

With the continuous development of Chinese piano art, composers have increasingly drawn inspiration from the rich folk music traditions of Northeast China. These piano works integrate regional ethnic elements with Western compositional techniques, forming a unique genre known as Northeast-style piano music. The purpose of this study is to investigate the artistic style and performance characteristics of Northeast-style piano works, with the aim of providing theoretical and practical guidance for future creation, education, and performance.

This research adopts qualitative methods, including literature review, musical analysis, and expert interviews, to systematically examine the melodic, rhythmic, harmonic, and structural features of representative works. In addition, performance aspects such as touch, dynamic control, and rhythm handling are analyzed to identify the expressive techniques that define this musical style.

The study finds that Northeast-style piano works are characterized by bold and lyrical melodies, distinctive rhythmic patterns derived from folk dances and operatic traditions, and a blend of pentatonic tonality with modern

Citation:

* Jin Yihua and Suvida NeramitAram. (2025). Research On The Performance Art Of Northeast Style Piano Works. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 74-89.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

harmonic language. In terms of performance, they demand flexible touch, nuanced dynamic control, and vivid expression to capture the cultural essence of Northeast China. These findings contribute to a deeper understanding of the regional piano idiom and provide practical reference for performers and educators.

Keywords: Northeast-style piano works, artistic style, performance techniques

Introduction

China possesses a long-standing musical tradition and an abundance of folk music resources, among which the folk music of Northeast China occupies a significant position. Distinguished by its strong regional and ethnic characteristics, Northeast folk music reflects the bold, passionate spirit and cultural identity of the local people. As Western musical instruments, particularly the piano, became deeply rooted in China, many Chinese composers began exploring ways to integrate Northeast folk melodies, rhythms, and styles into piano compositions. This process has led to the emergence of a distinctive genre—Northeast-style piano works—that blend traditional cultural elements with modern compositional techniques (Chen, 2019).

Initially rooted in the three northeastern provinces and the eastern Inner Mongolia region, Northeast-style piano music has gradually gained national recognition and international interest. These works not only reflect the melodic and rhythmic characteristics of Han folk songs from Northeast China but also incorporate musical features from ethnic minorities such as the Manchu, Korean, and Mongolian groups, thereby enriching the stylistic diversity of the genre (Huang, 2011).

As a result, the piano has become an effective medium for expressing the aesthetic and emotional qualities of Northeast folk culture. These works have not only entered the repertoire of concert performance but have also

become important content in music education and academic research. Prior studies, such as those by Chen Ru (2019) and Fan Mingxue (2018), have highlighted the value of regional folk integration in piano creation and performance, emphasizing its role in promoting both national identity and artistic innovation.

This study focuses on the performance art of Northeast-style piano works. By analyzing their stylistic features, performance techniques, and cultural connotations, the research aims to deepen understanding of this unique musical form and provide guidance for its interpretation, pedagogy, and future development.

Objectives

1. To investigate the artistic characteristics of Northeast-style piano works, including their melodic, rhythmic, tonal, and structural features rooted in regional folk traditions.

2. To explore the performance techniques of Northeast-style piano works, focusing on touch, dynamic control, and rhythm handling, in order to enhance expressive interpretation and practical guidance for performers.

Literature Review

1. Folk Foundations and Regional Musical Identity

Chen Ru (2019) discussed how works like *Happy Harvest Year* draw directly from Northeast folk songs such as *Ci Er Shan* and *DiŪ Jiè Zhǐ*, which are known for their lively tempos and concise phrases. Her research noted that these compositions emphasize small slurred groupings and distinctive rhythmic articulations, reflecting the robust energy and linguistic traits of the local dialect. She emphasized that such works illustrate how regional color and folk spirit are preserved even when adapted for the Western piano.

Fan Mingxue (2023) examined Quan Jihao's piano suite *Combination of Long and Short*, which integrates musical materials from Korean ethnic traditions in Northeast China. Fan pointed out that the use of traditional interval patterns and rhythmic structures derived from Korean folk music, including the alternation of long and short rhythmic cells, successfully maintains ethnic authenticity. Additionally, Fan noted the composer's innovation in modernizing these features through harmonic enrichment and pianistic texture, resulting in a blend of folk character and artistic refinement.

Zhang Ning and Li Tieman (2013) discussed the adaptation of the *Wusuli Boat Song*, originally based on Hezhe ethnic melodies created during labor activities. Their research found that the piano version retains the melodic contour and spirit of the original song while employing contrapuntal layering and harmonic expansion. This adaptation exemplifies how folk themes can be preserved and elevated through classical piano techniques, enhancing both emotional expressivity and structural complexity.

2. Theatrical and Instrumental Influences in Piano Adaptation

Zhang Qianqi (2022) explored how *Er Ren Zhuan*, a well-known local opera from Northeast China, has been creatively incorporated into piano composition. Zhang analyzed the piece *Memories of Er Ren Zhuan* by Wang Lisan, identifying how the adaptation of traditional tunes such as *KŪ mí zi*, *Yáng tiáo*, and *Wén hāihāi* preserves the original operatic emotional narrative. She emphasized that through melodic adaptation and dramatic pacing, piano works can echo the strong expressive capacity of Northeast opera forms.

Liu Liu and Dong Fang (2019) investigated the expressive function of *tuning language* in *Er Ren Zhuan* and its transformation into piano idioms. They noted that features such as rhythmic fluidity, melodic ornamentation, and spoken-like intonation patterns are key to the genre's musical identity. When these are adapted into piano performance, the result is a distinctive phrasing

style that mimics the vocal and theatrical qualities of traditional performance, enriching the regional authenticity of the music.

Du Honglin (2017) focused on the imitation of ethnic instrument timbres in piano suites inspired by Korean musical traditions in Northeast China. In analyzing *Combination of Long and Short*, Du observed how the piano mimics the textures of instruments like the long drum and gayageum. Through articulation, pedal usage, and careful dynamic control, the performer is able to recreate the soundscape of ethnic ensembles, thus extending the expressive boundaries of piano performance.

3. Expressive Techniques and Cultural Narratives

Liu Yiyang (2023) examined how ornamentation enhances the expressiveness of Northeast-style piano music. Drawing from adaptations of folk melodies, he emphasized the role of altered notes, appoggiaturas, and dotted rhythms in reflecting dialectal features and vocal phrasing. Liu argued that these techniques not only preserve the melodic style of the original songs but also bring a heightened sense of lyricism and narrative power to piano interpretation.

Wang Yan (2012) provided an in-depth analysis of *On the Songhua River*, focusing on how the piano version retains the emotional core of the vocal original. Wang emphasized the strategic use of finger technique, dynamic shading, and voicing to highlight grief and resilience. He suggested that piano adaptations of this kind are not mere transcriptions, but rather artistic reinterpretations that require deep understanding of both musical and cultural contexts.

Huang Yue (2011) studied the melodic characteristics of Korean folk music as used in Quan Jihao's compositions. She noted that the frequent use of stepwise motion and symmetrical phrasing reflects a smooth, progressive structure that translates well to piano. When combined with expressive timing

and subtle dynamic control, these features yield lyrical, flowing piano lines that faithfully evoke Korean musical aesthetics.

Methodology

This study adopts a qualitative research approach to investigate the artistic characteristics and performance techniques of Northeast-style piano works. It combines multiple data collection and analysis methods to explore the musical, cultural, and interpretive dimensions of this repertoire.

1. Literature Review

This study adopts a qualitative research approach to investigate the artistic characteristics and performance techniques of Northeast-style piano works. It combines multiple data collection and analysis methods to explore the musical, cultural, and interpretive dimensions of this repertoire.

2. Historical and Musical Analysis

Historical analysis traces the evolution of Northeast-style piano music within its socio-cultural context. It involves studying the development of representative works and the creative paths of composers—such as the artistic trajectory of Fu Lie—to reveal how folk material has been adapted into piano composition over time.

Musical analysis, on the other hand, focuses on formal structures and expressive content. By examining melody, rhythm, tonality, harmony, and texture, the study aims to identify how traditional elements are transformed into piano language. The Descartes-inspired approach of “analyzing first, synthesizing later” guides this interpretive process, uncovering the relationship between music and emotion.

3. Expert Interviews and the Delphi Method

To deepen the interpretive dimension of the research, interviews with performers, educators, and musicologists are conducted. These will help

capture experiential insights into performance practice and stylistic interpretation. Additionally, the Delphi method is applied to facilitate expert consultation in multiple rounds, allowing refinement of research questions and validation of findings based on collective academic opinion.

4. Comparative Analysis

This method is used to compare the emphasis, interpretation, and dissemination of Northeast-style piano works in both domestic and international contexts. The study contrasts performance practices, aesthetic reception, and educational applications. It also includes comparative interviews with different respondent groups to understand varied perspectives on the same musical material.

5. Conceptual Framework

The conceptual core of this study lies in two interrelated notions: *Northeast-style piano works* and *performance art*. The former refers to compositions based on Northeast folk traditions, while the latter emphasizes interpretive approaches that bring out the regional and emotional depth of these works. Representative composers and pieces serve as analytical units to explore key questions:

What musical features define Northeast-style piano works?

How are regional and ethnic identities expressed through piano performance?

What pedagogical and cultural significance do these works hold?

This conceptual foundation informs the research model and guides the integration of analysis, interpretation, and field data throughout the study (Figure 1).

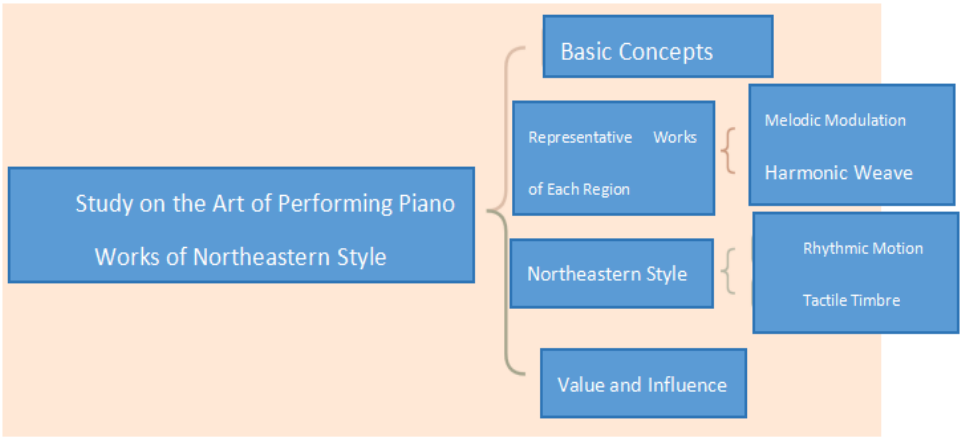

Figure1: Conceptual Framework (Source: Constructed by the researcher)

Results

1. Artistic Features and Regional Aesthetics of Northeast-style Piano Works

The research confirms that Northeast-style piano works are deeply rooted in the historical and cultural identity of the region. Their artistic characteristics are not only shaped by melodic and rhythmic patterns drawn from folk traditions, but also by structural innovation and stylistic integration that reflect a dynamic dialogue between regional culture and modern compositional thought.

In terms of melody, these works often utilize wide intervals and angular contour lines. Leaps of sixths and sevenths are common, producing a bold and direct emotional resonance. This reflects the vast geographical landscape and unembellished temperament of the Northeast population. A prime example is *Joyful Harvest Year*, which is based on local folk songs and characterized by a succession of energetic motifs, enhanced by crisp rhythmic figures and motivic repetition. The melody preserves the freshness of folk tunes while allowing room for interpretive layering through pianistic variation.

In rhythm, Northeast-style piano works exhibit a distinctive drive and elasticity. They often integrate rhythmic cells derived from folk dances, labor chants, and operatic speech patterns. This is especially evident in *Fantasy Sonata "Black Soil"*, which adapts the traditional "Old Three-Point" pattern found in *Er Ren Zhuan*. The music creates a rhythmic vitality that mimics the cadence of spoken dialect and performance gestures, capturing the pulse of regional life. The incorporation of syncopation, dotted notes, and off-beat accents further strengthens the regional style and promotes active listener engagement.

Harmonic language in these works often merges functional harmony with modal color. Many compositions use pentatonic frameworks or folk modes, occasionally altered through the lens of Western harmonic systems. *On the Songhua River*, for example, retains a strong modal center while integrating chromatic harmony and contrapuntal textures. This synthesis reinforces both national character and emotional complexity.

Structurally, many of these works adopt Western compositional forms—such as ternary, variation, or sonata form—while infusing them with thematic materials that originate in folk narrative and ritual traditions. This hybridization allows for the presentation of folk elements within a highly developed formal framework, showcasing the transformation from oral culture to concert repertoire.

Importantly, the emotional tone of these works mirrors Northeast regional ethos. Compositions frequently oscillate between exuberance and lament, reflecting the historical resilience and emotional forthrightness of the local people. *Beside the Bonfire, the Andai Dance*, inspired by Mongolian ritual dance, portrays the call-and-response of courtship and social interaction. The piece combines bright sonorities with register contrasts, simulating the vocal interplay and festive vitality of traditional dance scenes.

In sum, Northeast-style piano works not only convey regional sound but also represent a unique form of musical localization and nationalization. By blending inherited folk idioms with compositional innovation, they establish a distinct artistic style that enriches the landscape of contemporary Chinese piano music.

2. Performance Techniques and Expressive Interpretation of Northeast-style Piano Works

Aligned with the second research objective, this study finds that performance of Northeast-style piano works requires more than technical accuracy—it demands a nuanced embodiment of regional spirit through sound. Pianists must translate traditional vocal styles, instrumental timbres, and narrative gestures into the piano's idiom. The findings highlight three core areas: touch, dynamic control, and rhythm handling.

In terms of touch, performers must develop a flexible and context-sensitive approach. The tone color in many passages is designed to imitate traditional instruments such as the banhu, suona, or erhu. For example, in *Arrow Flying Towards the Target*, light and fast finger attack simulates the crisp articulation of plucked strings, while deeper finger weight evokes the resonance of bowed instruments. In lyrical passages, a warm, legato touch is required to mirror the human voice. These contrasts in attack angle, finger depth, and speed create a range of expressive timbres essential for idiomatic interpretation.

In *Mongolian Nocturne*, a representative example, the 95th measure reveals a three-voice texture. The upper line sustains a long note while the middle voice moves from quarter notes to eighth notes. Executing this passage requires precise finger independence and voicing control: the top note must float above the texture, while the inner voice maintains rhythmic fluidity. Simultaneously, the left hand provides foundational pulse through arpeggios.

The pianist must balance vertical clarity with horizontal direction, simulating the vocal layering in Mongolian folk songs.

Dynamic shaping also plays a critical role in capturing regional character. Bold contrasts are frequently employed to express emotional shifts, often within short spans of time. In *On the Songhua River*, sorrow is portrayed through gradual dynamic build-ups followed by sudden releases. A performer must shape phrases with emotional awareness and control of momentum. Likewise, in *Joyful Harvest Year*, jubilant dance-like themes require lively crescendos and energetic rhythmic projection, which demands sensitive wrist control and careful pedal use.

Rhythmic interpretation, particularly of flexible or speech-like rhythms, is a defining challenge. Many works derived from *Er Ren Zhuan* exhibit free temporal flow, akin to rubato recitative. Pianists must internalize the rhythm as it would be sung or spoken, then reinterpret it through instrumental gesture. This involves not only technical dexterity but aural imagination and stylistic empathy.

Furthermore, counterpoint texture handling in these compositions requires responsiveness between both hands, often simulating a dialogic structure akin to ensemble playing. Performers must highlight primary melodic lines while allowing supporting voices to remain expressive yet unobtrusive.

Lastly, performers are expected to bring forth the emotional atmosphere and cultural subtext embedded in the music. For example, sadness in *On the Songhua River* must not only be technically expressed but also emotionally embodied. Joy in *Joyful Harvest Year* must transcend precision and radiate exuberance. In this sense, the pianist becomes a cultural narrator, reactivating the expressive heritage embedded within each piece.

In conclusion, the interpretation of Northeast-style piano works demands a comprehensive performance strategy that merges technical versatility, cultural understanding, and emotional depth. It challenges the

performer to move beyond notation and embody the sonic gestures, symbolic meanings, and regional spirit of Northeast China.

Discussion

This study reveals that Northeast-style piano works are not simply musical adaptations of folk tunes, but a refined artistic synthesis that embodies regional identity, cultural memory, and technical innovation. The fusion of Eastern folk elements with Western compositional frameworks in these works reflects a broader cultural strategy of musical nationalization and modernization. This dual orientation situates Northeast-style piano music as both a medium for preserving intangible cultural heritage and a contemporary art form that contributes to the evolution of Chinese piano literature.

One of the most significant findings is the strong correlation between regional aesthetic traits and compositional characteristics. The boldness of melodic leaps, the rhythmic vitality derived from folk dances and *Er Ren Zhuan*, and the modal harmonic color all resonate with the collective temperament and natural environment of Northeast China. These musical features not only shape the identity of the compositions but also demand specific interpretive strategies from performers. In particular, the need to simulate vocal phrasing and instrumental timbres challenges traditional performance approaches rooted in Western technique. The pianist must become an agent of cultural translation, converting oral musical expressions and theatrical gestures into nuanced pianistic language. As Zhang Qianqi (2022) points out, when elements of *Er Ren Zhuan* are incorporated into piano compositions, they require not only transcription but also a deep interpretive transformation to preserve expressive authenticity.

This requirement for culturally embedded interpretation also exposes gaps in current performance training and pedagogy. Most conservatory-level

piano education in China still prioritizes canonical Western repertoire, leaving limited space for stylistically grounded study of national works. While technical training may equip students to execute the notes, it often does not prepare them to grasp the stylistic essence or emotional depth of Northeast-style pieces. As a result, performances may risk becoming technically polished but expressively superficial. The findings of this study call for an expanded pedagogical model that integrates regional cultural knowledge, folk idiom analysis, and experiential learning into the training of pianists. Chen Ru (2019) emphasizes that the modernization of Chinese piano music must not sever its connection to regional musical sources, but rather refine them through new techniques and platforms.

Furthermore, the research suggests that Northeast-style piano music provides fertile ground for exploring the cultural logic of hybrid musical forms. Works such as *Joyful Harvest Year*, *On the Songhua River*, and *Fantasy Sonata "Black Soil"* demonstrate how traditional materials can be recontextualized through structured compositional techniques without losing their narrative or symbolic integrity. These works challenge binary distinctions between "folk" and "art music," inviting a reevaluation of what counts as "classical" within a Chinese musical paradigm. They also reflect an evolving understanding of regionalism—not as a limiting framework, but as a dynamic source of creative potential.

Another critical implication concerns the role of performance as a mode of cultural continuity. The pianist is not merely an interpreter of fixed scores but a participant in a broader process of cultural transmission. Through their expressive choices, performers shape how audiences perceive and connect with Northeast cultural identity. The interpretation of these works, therefore, becomes an act of reactivating memory, emotion, and heritage in contemporary form. This underscores the necessity for performers to engage

not only with the technical score but with the historical, linguistic, and social dimensions that inform the music's expressive world.

In conclusion, the findings highlight the artistic value, cultural function, and pedagogical implications of Northeast-style piano works. They affirm the importance of culturally informed performance and call for a more integrated approach to piano education that respects the complexity of regional musical identities in modern Chinese composition and performance.

Conclusion

This study set out to investigate the artistic features and performance techniques of Northeast-style piano works and has arrived at several key conclusions. First, Northeast-style piano compositions embody a distinctive musical language that merges folk melodic and rhythmic idioms with Western compositional structures, resulting in a style that is both nationally rooted and globally legible. Second, their effective performance requires more than technical fluency; it demands interpretive strategies grounded in regional culture, vocal gesture, and traditional instrumental emulation. These conclusions emphasize the dual role of Northeast-style piano music as both an artistic creation and a vehicle for cultural expression. By situating performance within its cultural context, this research contributes to the broader understanding of how regional music can be preserved, innovated, and meaningfully performed in contemporary settings.

Recommendation

Expand Research Dimensions: Broaden the research scope to explore in-depth the performance of Northeast style piano works across different playing styles, creative genres, and historical periods. A comparative analysis of different styles (e.g., ethnic, modern, fusion) in Northeast style piano works can

be conducted, focusing on the differences in performance techniques and emotional communication. Additionally, the evolution of Northeast style piano performance across different historical periods should be studied to uncover its connection with regional social and cultural changes, such as the influence of folk activities or cultural trends on the style and performance techniques during specific historical periods.

Strengthen Cross-Cultural Research: Conduct cross-cultural comparative studies to explore the similarities and differences between the performance techniques of Northeast style Chinese piano works and those from other regions and countries. Analyze how these differences affect musical expression and audience reception. For example, compare the robust and simple style of Northeast China with the delicate and elegant approach of Western piano performance, and explore how this contrast creates different aesthetic experiences for audiences from diverse cultural backgrounds.

Integrate Empirical Research: Utilize experimental methods, observation, and data analysis to test theoretical assumptions about the performance techniques of Northeast style piano works and reveal their practical effects. For example, experiments can compare the impact of different playing techniques on the tone, rhythm, and emotional expression of Northeast style piano works, or data analysis can explore the relationship between performance techniques and the success of the performance, providing scientific support for performance.

Focus on Performance Practice and Pedagogy: Pay attention to the application of Northeast style piano performance techniques in actual performances, and explore how optimizing performance techniques can improve playing skills and musical expressiveness. Additionally, research teaching methods and strategies for Northeast style piano performance techniques, designing teaching content that integrates the unique cultural features of Northeast China.

References

Chen, R. (2019). *The regional and ethnic development of Chinese piano art* (p. 114). Jilin Fine Arts Publishing House.

Du, H. L. (2017). *On the ethnic features and performance techniques of the piano suite* "Combination of Long and Short" [Master's thesis, Jilin Arts University].

Fan, M. X. (2023). *Research on the ethnic features and performance of the piano suite* "Combination of Long and Short" [Master's thesis, Harbin Normal University].

Huang, Y. (2011). On the Korean music rhythmic features in Quan Jihao's piano suite Combination of Long and Short. *Piano Art,* (08), 44–47.

Liu, L., & Dong, F. (2019). Application and performance analysis of "Qianghua" language in Wen Ke Ke Wu Ke Ke. *Journal of Central Conservatory of Music,* (2019), 1–6.

Liu, Y. Y. (2023). Research on Chinese folk song piano works: A case study of piano arrangements of Northeast folk songs. *Hundred Flowers,* (09), 28–30.

Wang, Y. (2012). Stirring melodies and grief-stricken emotions: A brief analysis of the piano arrangement of On the Songhua River. *Music Creation,* (10), 112–114.

Zhang, N., & Li, Y. N. (2013). A brief analysis of the Heilongjiang piano piece Ussuri River Boat Song. *Theatre Home (First Half of the Month),* (04), 31, 35.

Zhang, Q. Q. (2022). *Research on the fusion development of Er Ren Zhuan music and piano music* [Master's thesis, Jilin Arts University].

REVISITING THE SEX-GENDER DISTINCTION IN FEMINIST THEORY AND POLITICS*

William J. Jones[1] and Karin Kunjara Na Ayudhya[2]

[1]Mahidol University International College, Thailand

[2]Diplomat, Ministry of Foreign Affairs Kingdom of Thailand, Thailand

Corresponding Author's Email: William.jon@mahidol.ac.th

Received 12 July 2025; Revised 17 July 2025; Accepted 18 July 2025

Abstract

This critique of feminism opens the debate surrounding the concepts of sex and gender, asserting that these notions are rooted in the biological reality of being born either male or female. However, theorists have argued that the terms "sex" and "gender" encompass contextual biological, psychological, and social dimensions. This paper undertakes a critical evaluation of the central arguments concerning the sex-gender distinction to shed light on the competing perspectives within this debate. It seeks to examine the philosophical, psychological, and sociological foundations of this distinction, assess its implications for gender theory and politics, and explore its contemporary relevance. Furthermore, the paper contends that while there are compelling critiques of the separation between sex and gender, particularly from a feminist standpoint, the division of gender in political discourse represents a complex set of ideas. Nevertheless, this separation facilitates discussions around the recognition and protection of individual rights, irrespective of gender identity.

Citation:

* William J. Jones and Karin Kunjara Na Ayudhya. (2025). Revisiting The Sex-Gender Distinction In Feminist Theory And Politics. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 90-119.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Keywords: Feminist Theory, Sex-Gender, Gender Theory, Sociology of Gender

Introduction

The distinction between sex and gender represents one of the most significant contributions of second-wave feminist theory to contemporary sociological discourse. Feminist theorists such as Simone de Beauvoir, who famously argued that "one is not born, but rather becomes, a woman" (*The Second Sex*, 1949), and Judith Butler, who introduced the notion of gender as performative (*Gender Trouble*, 1990), have laid the intellectual groundwork for ongoing debates surrounding these concepts. However, it is critical to note that the origins of the sex-gender distinction predate feminist theory, emerging initially from studies of transsexuality and hermaphroditism. For instance, in 1941, Barbara Ann Richards, a transsexual individual, petitioned the Californian Superior Court to change her name to match her new identity. This act, driven by her desire to align her “outer body” with her “inner necessities” (Meyerowitz, 2002), marked an early moment in the transsexual rights movement and highlighted the tensions between biological sex and psychological self-conception. Richards' case exemplifies how deeply personal experiences have contributed to the politicization of sex and gender discourse, setting the stage for later theoretical developments.

Building on this trajectory, John Money’s 1955 study of hermaphroditism and gender further formalized the distinction by introducing the idea that gender encompasses subjective outlooks, orientations, and roles-essentially, the performative acts that signal one’s social status as male or female (Money, 1955). This foundational work catalyzed broader debates about the constructed nature of gender, which feminist theorists such as Gayle Rubin expanded by interrogating how social structures mediate the relationship between biological sex and cultural gender roles (*The Traffic in Women*, 1975). These debates have

since shaped public awareness, legislative reforms, and the recognition of gender as a complex and fluid construct rather than a rigid binary.

This paper revisits the notions of sex and gender through a holistic and interdisciplinary lens, critically analyzing how these concepts shape individual identities and broader social structures. Specifically, it interrogates the tension between the fluidity of gender, which emphasizes individual self-determination, and the fixed, state-defined categories of sex and gender assigned at birth. By examining the interplay between these perspectives, the paper seeks to contribute a more nuanced understanding of how sex and gender distinctions inform public policy and individual lives. The central research question guiding this inquiry is: *How can the conceptual distinction between sex and gender, as informed by feminist theory, be reinterpreted to address contemporary debates on identity and political recognition?*

The scope of this research is both theoretical and applied. Theoretically, it builds on the intellectual contributions of feminist theorists to explore the philosophical, psychological, and sociological dimensions of sex and gender. Applied aspects include case studies on third-gender identities in Thailand and the ways feminist theory manifests in foreign policy and international relations. The paper argues that alternative gender frameworks can provide empowering and inclusive conceptions of self without destabilizing larger social and political structures. By bridging theoretical insights with real-world implications, the study aims to deepen feminist debates and propose pathways for more inclusive public policies.

Sex versus Gender

Historically, it was commonly assumed that sex and gender were fixed categories determined solely by one’s biological status as male or female at birth. However, contemporary scholarship has increasingly emphasized that

both concepts encompass complex biological, psychological, and socio-cultural dimensions. Over recent decades, the idea that sex and gender are distinct has gained significant traction. The prevailing argument posits that while sex denotes the biological differences between males and females, gender refers to a socially constructed framework shaped by cultural interpretations of those biological distinctions (Jackson, 1998). Biological indicators-such as genitalia, hormonal profiles, chromosomal patterns, reproductive functions, and other physical traits-are generally used to classify individuals as male or female. In addition, psychological factors have been highlighted, particularly in relation to transsexuality, where individuals may possess an intrinsic psychological identity aligned with a sex different from their assigned one (Meyerowitz, 2002). Conversely, gender is informed by social roles, behavioral expectations, identity formation, and hierarchical positioning within society.

This paper aims to trace the historical evolution of the sex-gender dichotomy to critically examine the competing perspectives within this debate. It seeks to explore the philosophical, psychological, and sociological foundations of the distinction, assess its implications for gender theory and political discourse, and evaluate its contemporary relevance.

Traditionally, it was widely presumed that one's sex-being either male or female-was an unchangeable biological fact, carrying with it a set of assumed physical, emotional, and social traits deemed appropriate for each sex (Fausto-Sterling, 1993). To be male was associated not only with having male reproductive anatomy and a deeper voice, but also with traits like toughness and assertiveness. Femaleness, by contrast, was marked by features such as breasts, menstruation, and an association with nurturing and emotional sensitivity (Lloyd, 1993).

Sex is generally defined in terms of the biological differentiation between females and males-chiefly, anatomical structures and reproductive

capacities. Gender, however, is best understood as a cultural category that classifies individuals into socially defined groups of ‘masculine’ and ‘feminine’ (Oakley, 1985). The need to define gender is particularly critical, as it is a widely used, yet frequently misunderstood, social construct. It encompasses not only the attributes and expectations linked to masculinity and femininity, but also the patterns of social interaction and power dynamics between men and women, boys and girls (Tharu & Niranjana, 1999). These associations and expectations are not innate but are learned through cultural socialization and vary significantly across societies.

While cultural contexts historically treated sex and gender as mutually reinforcing, early feminist scholarship began to distinguish the two. Oakley (1972), for instance, emphasized the biological stability of sex in contrast to the variability of gender. Yet subsequent developments have revealed that sex, much like gender, is subject to variation. The previously assumed immutability of sex is increasingly challenged, as illustrated by intersex individuals-those born with both male and female sexual characteristics-and by the availability of medical interventions that allow individuals to transition from one sex to another (Sveinsdóttir, 2011). Moreover, even when a person’s biological sex remains constant, gender identity has become markedly more fluid, evidenced by the increasing visibility of transgender and homosexual identities.

These shifts undermine traditional binary assumptions and support a now dominant feminist perspective: that sex and gender, far from being inherently linked, are contextually and conceptually distinct. This distinction not only reshapes theoretical understandings but also reconfigures social and political conversations around identity and equality.

Sex and Gender in Feminist Theory

A pivotal intervention of second-wave feminist theory was the conceptual disentanglement of sex and gender, developed in direct resistance to the dominant explanatory model of biological determinism. This model posited that distinctions in behavior, psychology, and social roles between men and women were biologically inherent and thus immutable (Antony, 1998; Fausto-Sterling, 2003). Within feminist analysis, biological determinism has been widely recognized as an ideological apparatus that legitimizes gendered oppression by cloaking it in the rhetoric of nature. It operates as a discursive strategy that not only explains but naturalizes systemic inequalities, thereby obstructing both critique and transformation (Lewontin, Rose, & Kamin, 1984). Classic determinist accounts framed metabolic differences as responsible for the behavioral characteristics attributed to each sex-casting women as 'anabolic' and thus passive, stable, and politically disengaged, while men were described as 'katabolic,' active, and socially oriented (Lederman, 2001; Mikkola, 2012). These pseudoscientific narratives were mobilized to justify the exclusion of women from public and political life, under the pretext that biological incapacity rendered such exclusion not only appropriate but inevitable (Moi, 1999). Biological determinism thus served as a normative framework that rationalized gender hierarchy by rearticulating political disenfranchisement as a natural consequence of sex difference (Tharu & Niranjana, 1999).

Against this backdrop, the theoretical separation of sex and gender emerged not as an abstract intellectual exercise but as a politically necessary tool for de-essentializing womanhood. Feminist theorists argued that the socially observable differences between men and women were the outcome of historically specific processes of gender socialization rather than innate biological facts. This is exemplified by the lived realities of trans individuals, whose self-understandings of gender identity often diverge from the anatomical

features traditionally used to define sex, thereby challenging the presumed coherence between sex and gender (Snowdon, 2009). De Beauvoir's (1972) assertion that "One is not born, but rather becomes, a woman" articulates the notion that gender is not a natural condition but a socio-historical construction, imposed through disciplinary norms that come to appear as ontological truths. The perceived 'naturalness' of gendered behavior, then, is itself a product of the social structures that reinforce and reproduce such behavior, making the artificial appear essential (de Beauvoir). Feminist epistemology has consistently worked to denaturalize these assumptions, exposing the ideological mechanisms through which contingent norms acquire the status of biological fact (Haslanger, 1995). Central to this project is the recognition that appeals to what is 'natural' often function as conservative political tools, obscuring the operations of power by presenting cultural arrangements as pre-political givens.

However, the sex/gender binary itself has not gone unchallenged within feminist discourse. While initially effective in disrupting essentialist claims, this dichotomy has since been problematized for its implicit reliance on a stable conception of 'sex' as biologically determined. Increasingly, feminist scholars have interrogated the assumption that sex is a fixed material category, distinct from the cultural variability of gender. Butler (1990), for example, argues that gender is not a substantive identity but a performative enactment-a repeated set of acts through which the illusion of a stable gendered self is produced. Gender, in this formulation, is constituted through discourse and practice, not anchored in biology but rather in the regulatory norms that compel its reiteration. Aligning with de Beauvoir's emphasis on the socio-historical becoming of gendered subjects, Butler posits that gender must be understood as an ongoing process of construction rather than a pre-existing essence. Delphy (1993) extends this critique by suggesting that even sex is not a purely biological fact but a classificatory system grounded in social relations. The apparent naturalness of sex, she argues, is the result of ideological framing

rather than empirical inevitability. In this vein, theorists such as Wittig (1997) have argued that both sex and gender are historically contingent constructs, maintained through discursive and institutional practices that render them intelligible within dominant frameworks.

Crucially, the initial aim of distinguishing sex from gender was instrumental rather than definitive. Feminist theorists deployed the distinction strategically, in order to contest the notion that gender roles were biologically ordained and therefore unchangeable. The identification of gender as socially constituted enabled a critique of the normative systems that prescribe specific roles and behaviors to individuals based on perceived biological difference. Rubin (1975) emphasized that gender must be understood as a system of oppression, rooted in social arrangements that regulate sexuality, labor, and identity. By foregrounding the constructed nature of gender, feminist theory made possible a political imaginary in which gender norms could be destabilized, reconfigured, or abolished. The broader political aspiration was to create a society in which anatomical features no longer predetermined one's social position, capacities, or intimate affiliations (Rubin, 1975). Although the concrete impact of this theoretical intervention is difficult to quantify, its influence is evident in the legal recognition of trans rights, the growing visibility of nonbinary identities, and the broader cultural contestation of normative gender roles.

Feminist theory thus offers a sustained critique of the presumed naturalness of both sex and gender. It insists that sex is not merely a biological datum but a site of social interpretation, and that gender is not a stable identity but a regulative fiction—compelled, reiterated, and often resisted. Thinkers such as de Beauvoir and Butler have illuminated the ways in which gender is produced through performance and social expectation, enabling a deeper interrogation of how power operates through identity categories. At the

same time, feminist theorists continue to wrestle with how to acknowledge material bodily realities-particularly in relation to health and reproduction-without reinforcing the very essentialisms they seek to critique. Intersectional frameworks further complicate these debates, emphasizing how gender is always experienced in conjunction with race, class, sexuality, and other axes of power. Critics caution against collapsing complex forms of embodiment into purely cultural accounts, while also resisting the reductive biologism that underpins many mainstream discourses. Ultimately, feminist engagements with sex and gender have profoundly reoriented the landscape of critical thought, unsettling binary categories and advocating for more expansive, inclusive understandings of human identity and social possibility.

Sex and Gender in Social Areas

The distinction between sex and gender is not confined to feminist theoretical discourse; rather, it has extended into broader legal, political, and cultural spheres, prompting significant shifts in public consciousness and institutional responses. As societal understandings of identity have grown more nuanced, the debate surrounding sex and gender has catalyzed legislative and policy reforms aimed at accommodating individuals whose lived realities defy binary or biologically deterministic frameworks. These developments echo key insights advanced by new wave feminists, who argue that both sex and gender are not only distinct but also inherently fluid and socially constructed (Moi, 1999). Cases such as that of Caster Semenya, a South African athlete subjected to invasive scrutiny over her eligibility to compete in women's sports, underscore the epistemological instability of sex as a category. Allegations regarding her intersex traits-based on her muscular build, deeper vocal register, and athletic performance-exemplify how cultural expectations of femininity and masculinity continue to inform and distort notions of sex and gender

(Harris, 2009). The controversy surrounding Semenya did not emerge from biological ambiguity alone, but rather from entrenched social norms that equate strength, speed, and vocal depth with maleness. Her self-identification as female was disregarded in favor of externally imposed criteria, revealing how normative assumptions operate to police gender boundaries and discredit identities that transgress them.

Significant policy shifts have occurred in response to growing advocacy for the autonomy of individuals in determining their own gender identities and sexual orientations. Increasingly, even historically conservative institutions, including religious authorities, are being compelled to re-evaluate their positions. Political leaders such as Barack Obama and David Cameron have voiced unequivocal support for LGBT rights, demonstrating how public discourse has evolved to embrace more inclusive understandings of identity (Cassell, 2013). This growing support has been bolstered by shifting public attitudes that align with the feminist critique of essentialism and affirm the separation of sex and gender as a legitimate and socially resonant conceptual distinction. Legislative reforms further reflect this evolution: the enactment of laws such as the UK's Marriage (Same Sex) Act 2013 signals a reconfiguration of legal structures to better accommodate gender and sexual diversity. Prime Minister David Cameron's declaration that the UK is "the best place to be gay or transgender in Europe" illustrates how political rhetoric is increasingly being used to affirm the rights of marginalized sexual and gender identities (Hope, 2013). While opposition remains within certain sectors of society, the broader trajectory indicates a growing institutional and cultural alignment with the foundational arguments of contemporary feminist theory, particularly those that highlight the performativity and constructedness of gender (Wittig, 1997).

In parallel, recent interventions from religious figures suggest an incremental shift in long-standing doctrinal opposition to gender and sexual

diversity. Pope Francis's now-famous rhetorical question-"If a person is gay and seeks the Lord with good will, who am I to judge?"-signaled a potential softening of the Catholic Church's historically rigid position on gender and sexuality (Selby, 2013). While the comment did not represent a formal doctrinal reversal, it marked a moment of rhetorical divergence from the Church's traditionally moralizing stance. Francis's later criticism of the Church's preoccupation with condemning homosexuality and his call for a more inclusive and compassionate pastoral approach (Goodstein, 2013) reflect the growing tension between institutional orthodoxy and the demands of a changing social landscape. These statements, while symbolically significant, have not translated into doctrinal reform. The Vatican continues to uphold a theological position rooted in natural law, wherein gender is viewed as divinely assigned and immutable. Within this framework, biological sex is considered ontologically fixed, and any deviation from heteronormative sexual orientation or gender identity is deemed morally problematic.

The Church's teachings continue to reject the legitimacy of gender-affirming medical interventions and the recognition of gender fluidity, reinforcing a binary model that clashes with contemporary feminist perspectives. Homosexual acts remain classified as sinful, even as individuals are called to be treated with "dignity and respect." This distinction between personhood and behavior enables the Church to maintain a posture of tolerance without altering its condemnation of non-heterosexual relations. Although Pope Francis's tone has introduced a pastoral nuance, the underlying dogma remains unchanged: the Church supports only heterosexual unions and rejects gender theories that deviate from binary sexual roles. This doctrinal rigidity continues to generate substantial controversy and critique, particularly from feminist and queer theorists who highlight how such frameworks perpetuate exclusion and foreclose alternative modes of being. As feminist critiques demonstrate, institutional investments in fixed definitions of sex and

gender serve to sustain normative hierarchies and obstruct efforts to realize gender justice and inclusion.

Sex and Gender in Social Relations

The theoretical and practical separation of sex and gender carries profound consequences for contemporary social structures, particularly concerning role distribution, labor division, and occupational stratification. The systemic marginalization of women and the devaluation of 'feminine' traits in various domains underscore the necessity of disentangling gender from sex. Delphy (1993) provocatively asserts that "gender precedes sex," challenging essentialist assumptions by positioning sex itself as a socially constructed category that is embedded within and emerges from pre-existing gendered power relations. This framework compels a critical reassessment of practices such as the sexual division of labor, which, contrary to biological determinism, lacks any inherent or physiological foundation. As Menon (2008) observes, societal prescriptions about which tasks or roles are suitable for specific sexes are ideologically driven, not biologically ordained.

Across cultural contexts, deeply entrenched binaries dictate that domestic and caregiving roles-cooking, cleaning, and child-rearing-are women's natural domain, while roles demanding authority or physical labor are associated with men. Similarly, occupational gendering relegates professions like nursing and primary school teaching to the realm of 'feminized' labor. These rigid divisions, far from reflecting innate capabilities, are emblematic of gendered socialization and institutionalized inequality. By highlighting such discrepancies, the sex-gender distinction destabilizes the presumed natural order and foregrounds the role of sociocultural conditioning in sustaining gender hierarchies. The subordination of women, therefore, cannot be credibly traced to biological determinism (sex), but must be located within the

ideological and institutional configurations of patriarchy (gender), as argued by Tharu & Niranjana (1999). In this context, the conceptual differentiation between sex and gender provides a critical lens through which to interrogate and challenge the political economy of labor, sexual regulation, and reproductive control.

The political salience of the sex-gender distinction is further evidenced by its influence on contemporary reformist movements and legal frameworks that aim to affirm and protect individuals' rights to self-identify beyond binary constraints. In recent decades, the push for legal recognition and anti-discrimination protections has reflected a broader shift toward acknowledging the complex interplay between sex, gender, and identity. The decriminalization of homosexuality and the institutional acceptance of transgender and intersex persons represent crucial victories against normative erasure. In the UK, the passage of the Gender Recognition Act (2004) institutionalized the legal right of trans individuals to amend their sex designation, reinforcing the understanding that legal and social recognition should not be tethered to assigned sex at birth. Furthermore, comprehensive protections now exist in employment, housing, and access to services to prevent discrimination based on gender identity and sexual orientation.

Crucially, the significance of the sex-gender divide in the present moment can be assessed through its capacity to contest two persistent forms of systemic injustice: first, the discursive and institutional naturalization of women's subjugation; and second, the exclusion and marginalization of those whose identities-transsexual, transgender, intersex, and homosexual-do not conform to heteronormative or cisnormative frameworks. By reframing these experiences as political rather than biological, the distinction between sex and gender opens space for critical interventions aimed at dismantling entrenched hierarchies and fostering inclusive social transformation.

Third Gender in Thailand

From a postmodern feminist standpoint, the distinction between sex and gender functions not as a fixed binary, but as a critical disruption of the essentialist logic that has historically naturalized women's subordination. The act of separating sex from gender was, and continues to be, a political strategy aimed at denaturalizing patriarchal power and unsettling the claim that biology is destiny. As such, the ongoing relevance of this distinction hinges on the extent to which contemporary legal, social, and political institutions have dismantled or reproduced gendered norms and exclusions.

Societies that recognize gender identity as fluid and performative provide fertile ground for examining the utility of the sex-gender distinction. Thailand, for instance, with its visible population of kathoeys-a term referring to effeminate gay men or transgender women-demonstrates how dominant cultural frameworks can allow gender variance while simultaneously reinforcing structural exclusions (Jackson, 1999). The widespread presence of kathoeys has been interpreted as a sign of cultural openness, but this visibility often masks deeper systemic marginalization (Ocha, 2012). While individuals may openly identify as a ‘third gender,’ legal recognition and protection remain limited, revealing a disjunction between cultural tolerance and institutional legitimacy.

Despite Thailand’s international reputation as a haven for gender diversity, state recognition of trans and non-binary individuals has lagged. Although Article 30 of the Thai Constitution prohibits discrimination based on gender identity and sexual orientation, critics argue that these provisions have lacked enforcement and have not translated into meaningful protections (Paisarin, 2009). In this sense, the sex-gender distinction continues to offer critical leverage for feminist and queer activism, illuminating how sociolegal systems reproduce hierarchies under the guise of neutrality.

The original feminist impulse behind the sex-gender split was to relocate discussions of identity from biology to discourse, politics, and culture. Rubin (1975) argued that the sex/gender system is not inevitable, but rather socially constructed and therefore subject to transformation. Similarly, Fausto-Sterling (1993) and Jackson (1998) underscore how both sex and gender are mutable categories, forged through ongoing negotiations of power. The distinction thus remains useful in disrupting heteronormative assumptions and advocating for broader inclusion of individuals whose identities fall outside binary norms.

In the Thai context, legal advancements have offered partial validation of this theoretical framework. In 2024, Thailand passed a marriage equality law that for the first time used gender-neutral language to define legal partnerships, replacing the traditional terms of “husband” and “wife” with non-gendered identifiers. While this legislation marked a historic moment in securing equal material rights-such as in property, inheritance, healthcare, and social security-it simultaneously reasserted the state’s commitment to binary gender classification. The law does not recognize non-binary identities or allow for the alteration of one’s legal sex beyond the male/female dichotomy. As such, while the law affirms same-sex unions, it fails to accommodate gender fluidity as understood through a postmodern feminist lens.

Winter (2002) has noted that kathoeys are often permitted to express their identities in public institutions, such as schools and workplaces, suggesting that cultural attitudes may be more progressive than legal codes. However, this partial acceptance is symptomatic of a broader dissonance-where gender variance is tolerated aesthetically or economically, but not structurally validated. The sex-gender distinction, therefore, remains relevant not because it resolves this tension, but because it exposes the ideological fault lines between recognition and rights.

Yet the distinction is not without critique. Mikkola (2011) contends that the sex-gender binary can carry problematic ontological implications, implying that the ultimate feminist goal is the erasure of gender categories altogether-an aim that may not resonate with individuals who find personal and political meaning in gendered identities. The feminist effort to unmoor gender from biology risks alienating those whose lived experiences are grounded in gender identification rather than abstraction.

Similarly, Prokhovnik (1999) and Grosz (1994) caution that the sex-gender distinction may inadvertently replicate dualistic thinking-mind over body, culture over nature—that has long been used to justify women's oppression. By assigning gender to the realm of social construct and sex to biological fact, the framework can inadvertently privilege masculinity, reinforcing the association of men with choice and reason, and women with corporeality and constraint. Lloyd (1993) notes that this logic often materializes in real-world practices, such as employment discrimination where women are questioned about reproductive intentions while men are presumed to be unencumbered by such concerns.

The 2024 Thai marriage equality law illustrates the limits of symbolic progress. While legally inclusive in its language and implications for same-sex couples, the law stops short of recognizing gender as a spectrum or legitimizing identities beyond the binary (Kingdom of Thailand, 2025). The state's continued assignment of sex at birth and refusal to permit legal recognition of third-gender or non-binary identities exemplifies how even progressive legislation can perpetuate exclusion. In this light, the sex-gender distinction remains a necessary but insufficient tool-vital for unsettling dominant frameworks, yet always requiring continual interrogation to avoid reifying the very binaries it seeks to undo.

Feminist Foreign Policy and International Relations

Feminist foreign policy was first introduced in 2014 by Swedish Minister of Foreign Affairs, Margot Wallström. Conceptually, a feminist foreign policy is one which takes as a basis women's historical and contemporary inferiority within the structural balance of power embedded within hierarchies of a social, economic and political nature (Thomson, 2022; Uspenskaya and Kozlova, 2022; Zhukova, 2023). Within this paradigm of state engagement is the understanding that women's positions within structures are based in unequal distributions of power that effect women's opportunities in employment, government, education, marriage, reproductive rights as well as a host of other areas of social, cultural and political life (Zhukova, 2023). Sweden as the pioneer of had at its core the nexus between notions of gender equality and security. Security in this sense refers to both traditional state security issues such as war, peace and reconciliation as well as non-traditional or human security issues (Aggestam and Rosamond, 2019; Rosamond, 2020). Sweden's first foray into its feminist paradigm was one of advocating vigorously for women's reproductive rights within the context of women's rights being human rights (Aggestam and Bergman-Rosamond, 2016). It has been argued that Sweden's policy paradigm is not novel but rather 'postcolonialism' dressed up as feminism (Nylund, Håkansson and Bjarnegård, 2022). Sikkink and Clapp have argued that this approach is one of a broader understanding of applied justice from a core to periphery through policy tools which enhance opportunities to create conditions for appropriate application of gender and identity-based policies to targeted groups (Sikkink and Clapp, 2024). It has been argued that there is delicate line between adding women into the discussion on policy and one of simply advocating which is an important distinction as one advances a notion of having a seat at the table of discussion and power and the other an external role of disruptor (Scheyer and Kumskova, 2019). The approach pioneered by

Sweden has been seen as an attractive model for the EU to take up into ESFP and other foreign policy areas such as the Neighborhood Policy (Guerrina, Haastrup and Katharine, 2023.

Canada and the United States followed later (though the United States largely in legislation rather than executive action) through the approach of widening the spheres of women's engagement and empowerment of the women's reproductive rights but extending this into education, work, political life and freedom from violence (Angevine, 2021; Chapnick, 2019; Sundström and Elgström, 2019; Thomson, 2020). Israel and Germany have also taken up aspects this in their foreign policy engagement through military participation as well as the political arena by providing quota's and encouraging participation in political life and structures through policy-based programming (Aran and Brummer, 2024). More recently this has spread from the Global North to the Global South, albeit in a much slower fashion. Mexico was the first Global South country to implement a feminist paradigm into its foreign policy approach under the rubric of an intersection approach to global issues. At the heart of Mexico's policy is one of multilateralism and legal based instruments as exhibited in Mexico's advocacy for OAS and Inter-America's human rights treaties and UN human rights treaties. This is anchored in not only advocating for ratification but also implementation of legally binding treaties into national legislation, policy, programming and budgeting (Zhukova, Sundström and Elgström, 2021).

Canada's 2017 Feminist International Assistance Policy (FIAP) represents a form of liberal governance feminism, primarily focused on development aid. Morton, Muchiri, and Swiss (2020) critique the approach for framing gender inequality as a matter of individual agency rather than structural transformation, often sidelining intersectional analysis. Although the OECD has acknowledged Canada's commitment to gender-focused aid, allocating approximately 15% of

bilateral development assistance to women's empowerment, evaluative frameworks remain limited (Morton et al., 2020).

Germany's feminist foreign policy, formally announced in 2021 and integrated into its 2023 National Security Strategy, mirrors Sweden's foundational model of rights, representation, and resources, but adds a fourth pillar: diversity. The Federal Foreign Office has committed to ensuring that 85% of its project funding is gender-sensitive by 2025 (Rotmann, 2022). Rotmann also notes significant improvements in gender parity among foreign service recruits and the designation of gender advisors. Yet, entrenched military paradigms, limited monitoring, and unclear implementation strategies present notable challenges.

Sweden, as the originator of feminist foreign policy, has institutionalized FFP through mechanisms such as gender focal points in embassies, mandatory training, and a dedicated policy handbook. These developments reflect Sweden's status as a "gender cosmopolitan" state and its reliance on digital diplomacy as a soft power tool (Bergman-Rosamond, 2020). However, its credibility has occasionally been undermined by contradictions between rhetoric and practice-especially arms exports to authoritarian states and restrictive refugee policies that conflict with its stated feminist commitments (Aggestam & Bergman-Rosamond, 2016).

France launched its feminist diplomacy in 2018–2019 and later created a €250 million fund to support feminist organizations between 2023 and 2027. However, Thompson and Clement (2020) criticize the initiative for lacking conceptual coherence and robust institutionalization. The absence of clear goals and cross-sectoral mechanisms has limited France's ability to align its feminist branding with consistent implementation.

Spain's feminist foreign policy, adopted in 2020 and formalized in an action plan for 2023–2024, is grounded in strong domestic gender equality legislation. Its co-chair role in the UN Feminist Foreign Policy+ group and stated

emphasis on intersectionality mark it as a normatively ambitious actor. Still, limited funding, underdeveloped monitoring systems, and inadequate inter-ministerial coordination pose barriers to realization (Thompson & Clement, 2020).

Dimension	Canada	Germany	Sweden	France	Spain
Inception	2017 (FIAP)	2021, NSS guidelines 2023	2014 (FFP launch)	2018–19 (strategy), fund from 2023	2020 strategy, action plan 2023–24
Scope	Aid-focused	Comprehensive (diplomacy, security, trade)	Fully comprehensive	Diplomacy-centered, cross-sectoral	Comprehensive; domestic–foreign coherence
Institutional embedding	Medium; ministry-level leadership	High; NSS integration, gender targets, ambassadors	Very high; ministry-wide, manuals, training	Low-medium; fund but no unified policy	Medium; addressing structural reforms at cross-ministry
Budgetary commitment	~15% bilateral aid to gender equality	85% of external projects gender-sensitive by 2025	Significant ODA reallocation	€250m feminist fund; broader budget unclear	Moderate external funding; strong domestic funding

Dimension	Canada	Germany	Sweden	France	Spain
Monitoring	Limited evaluative frameworks	Targets exist but impact assessment weak	Largely self-reporting, few impact metrics	Weak logic and monitoring systems	M&E systems remain underdeveloped
Intersectionality	Moderate; guided by GBA+ principles	Explicit diversity pillar; stronger	Moderate; cis-normative critiques persist	Weak; limited inclusion of LGBTQ+ or environment nexus	Strong; intersectionality emphasized in policy
Key tensions	Sectoral limits; weak structural transformation	Militarized norms clash with feminist logic	Arms exports and migration policy inconsistencies	Conceptual vagueness and lack of coordination	Limited resources; inter-ministerial gaps

The outward expressions of a feminist foreign policy are varied be it from a public, private or hybrid model of governance, policy or advocacy (Hudson, 2017). Regardless of the means the central animating feature of a feminist foreign policy is one of advocating for gender equality through programming, policy, diplomacy as well as other various means of social engagement.

Conclusion

The distinction between sex and gender remains one of the most enduring yet contentious conceptual frameworks within feminist theory and politics. Central to this debate is the question of what it means to be a "woman" in contemporary society—a category that is simultaneously invoked as a basis for political mobilization and interrogated as a site of normative regulation. Traditionally, womanhood has been delineated through a matrix of bodily features, social behaviors, and culturally prescribed roles. However, feminist theorists such as Alcoff (2006) have persuasively argued that these definitional markers are neither essential nor stable, and that they risk reifying biologically deterministic understandings of gender.

The analytic separation of sex from gender has offered a crucial intervention in this regard, allowing for a conceptual space in which to challenge the naturalization of gender roles and to recognize gender as a mutable, socially constructed identity. This theoretical move has enabled important critiques of heteronormativity and patriarchal power, while also supporting more inclusive understandings of identity that reflect the diverse lived experiences of individuals across the gender spectrum. Yet, this same distinction introduces a paradox for feminist politics: in order to organize effectively for women's rights, a shared referent—"woman"—is often presumed, even as its ontological stability is contested. This tension becomes especially visible in culturally specific contexts, such as the case of the Thai kathoeys, whose embodiment and self-identification as women illustrate both the performativity of gender and the persistence of gendered coherence. Their existence foregrounds the complexities of global gender practices, while underscoring the challenges of applying Western feminist categories in diverse cultural milieus.

As Young (1997) and Alcoff (2006) have noted, one of the theoretical risks of decoupling sex from gender lies in the potential disintegration of collective political identity. If the category “woman” is rendered entirely contingent, there is the danger of atomizing feminist solidarity into an assemblage of individualized experiences, lacking a unifying political subject. At the same time, the continued uncritical alignment of gender expression with biological sex undermines the radical potential of feminist critique, reinforcing the very binary logics-male/female, masculine/feminine-that feminists have long sought to dismantle.

Emerging discourses around non-binary, intersex, and gender-nonconforming identities challenge the adequacy of the traditional sex-gender framework. As Lippa (2005) has shown, the proliferation of gender identities beyond the binary complicates efforts to sustain sex and gender as discrete, analytically useful categories. These developments demand that feminist theory evolve in response, resisting the reductionism that has often accompanied earlier conceptualizations. While the sex-gender distinction played a foundational role in disrupting essentialist notions of identity, its capacity to explain the full spectrum of contemporary gender experience is increasingly called into question.

Nonetheless, the continued relevance of this distinction must be assessed not by its conceptual purity, but by its political utility. When deployed critically, the sex-gender split remains a powerful tool for exposing and resisting biological determinism. It has underpinned efforts to decenter cisnormativity, interrogate normative family structures, and protect the rights of individuals whose identities diverge from conventional expectations. Moreover, it sustains the epistemological and ethical imperative to view gender not as a fixed essence but as a relational construct shaped by power, history, and institutional arrangements.

In this light, the task before feminist scholars and activists is not to abandon the sex-gender distinction, but to interrogate its limitations and recalibrate its application. It is essential to recognize that even as the category of “woman” remains politically necessary for legal protections, health rights, and social recognition, it must also be understood as internally diverse, unstable, and contextually defined. The challenge lies in maintaining strategic coherence without succumbing to exclusionary or reductionist definitions.

A future research agenda should pursue the development of post-binary frameworks that are both theoretically rigorous and politically actionable. Such frameworks must reckon with the practical demands of legal reform, educational curriculum design, and grassroots activism. They must explore how institutional recognition can accommodate fluid and intersecting identities without relying on fixed categories that reinforce normative hierarchies. For instance, legal scholars might investigate the feasibility of third-gender or non-gendered classifications in public documentation; pedagogical theorists could examine curricula that teach gender as historically and culturally contingent; activists might devise organizing strategies that mobilize around shared values rather than fixed identities.

Ultimately, the sex-gender distinction must be approached as a historically situated tool-one that has enabled substantial feminist gains but is not immune to critique or revision. Its enduring value lies in its ability to open up political and conceptual space for contesting oppression, while its limitations underscore the need for continued innovation in feminist thought. Critical engagement, intersectionality, and global contextualization must guide this ongoing project, ensuring that feminist theory remains responsive to the lived realities of all gendered subjects.

References

Aggestam, K. and Bergman-Rosamond, A. (2016). Swedish Feminist Foreign Policy in the Making: Ethics, Politics, and Gender. *Ethics & International Affairs,*30(3),pp.323–334. doi:https://doi.org/10.1017/s0892679416000241.

Aggestam, K. and Bergman-Rosamond, A. (2019). Re-politicising the Gender-Security Nexus: Sweden's Feminist Foreign Policy. Special Issue: The Politicisation of Security: Controversy, *Mobilisation, Arena Shifting*, 5(3-2018), pp.30–48. doi:https://doi.org/10.3224/eris.v5i3.02.

Alcoff, L. (2006). Visible identities. Oxford: Oxford University Press.

Angevine, S. (2021). What is American Feminist Foreign Policy? A Brief Analysis of the Representation of Women in American Foreign Policy Legislation, 1973–2020. *SAIS Review of International Affairs,* 41(1), pp.85–97. doi:https://doi.org/10.1353/sais.2021.0008.

Antony, L. (1998). *'Human nature' and its role in feminist theory.* In J. Kourany (Ed.), Philosophy in a feminist voice (pp. 261-283). New Haven: Princeton University Press.

Aran, A. and Brummer, K. (2024). Feminist foreign policy in Israel and Germany? The Women, Peace, and Security agenda, development policy, and female representation. *European journal of international security,* pp.1–20. doi:https://doi.org/10.1017/eis.2024.6.

Bergman-Rosamond, A. (2020). Swedish Feminist Foreign Policy and 'Gender Cosmopolitanism'. *Foreign Policy Analysis,* 16(2). doi:https://doi.org/10.1093/fpa/orz025.

Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity.* London: Routledge.

Cassell, H. (2013, December 9). *Obama, Cameron address LGBT rights with Putin.* The Bay Area Reporter. Retrieved from http://www.cpanel.ebar.com/news/article.php?sec=news&article=69085

Chapnick, A. (2019). The origins of Canada's feminist foreign policy. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis,* 74(2), pp.191–205. doi:https://doi.org/10.1177/0020702019850827.

de Beauvoir, S. (1972). *The second sex.* Harmondsworth: Penguin.

D'Aoust, A.-M., & Châteauvert-Gagnon, B. (2012). Feminist Perspectives on Foreign Policy. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.179.

Delphy, C. (1993). Rethinking sex and gender. *Women's Studies International Forum,* 1(1), 1-9.

Fausto-Sterling, A. (1993). *Myths of gender: Biological theories about women and men (2nd ed.).* New York: Basic Books.

Fausto-Sterling, A. (2003). *The problem with sex/gender and nature/nurture. In S. J. Williams, L.* Birke, & G. A. Bendelow, (Eds.), Debating biology: Sociological reflections on health, medicine and society. London: Routledge.

Gender Recognition Act (2004)

Goodstein, L. (2013, September 19) Pope says Church is 'obsessed' with gays, abortion and birth control. *The New York Times.* Retrieved from http://www.nytimes.com/2013/09/20/world/europe/pope-bluntly-faults-churchs-focus-on-gays-and-abortion.html?_r=0

Grosz, E. (1994). *Volatile bodies: Toward a corporeal feminism.* Bloomington, IN: Indiana University Press.

Guerrina, R., Haastrup, T. and Katharine (2023). *Contesting feminist power Europe: is Feminist Foreign Policy possible for the EU? European Security,* 32(3), pp.485–507. doi:https://doi.org/10.1080/09662839.2023.2233080.

Harris, D. (2009, August 21). *Gender debate raises questions about the scientific line between men and women.* ABC News. Retrieved from http://abcnews.go.com/GMA/caster-semenyas-gender-controversy-raises-questions-scientic-line/story?id=8379135

Haslanger, S. (1995). Ontology and social construction. *Philosophical Topics,* 23(2), 95-125.

Hope, C. (2013, July 24). *David Cameron: 'I want to export gay marriage around the world.' Telegraph.* Retrieved from http://www.telegraph.co.uk/news/politics/10200636/I-want-to-export-gay-marriage-around-the-world-says-David-Cameron.html

Hudson, V.M. (2017). Feminist foreign policy as state-led expansion of human rights. In: A. Brysk and M. Stohl, eds., Expanding Human Rights 21st Century Norms and Governance. *New York: Edward Elgar,* pp.177–194.

Jackson, S. (1998) Theorising gender and sexuality. In S. Jackson and J. Jones, (Eds.). *Contemporary feminist theories.* Edinburgh: Edinburgh University Press.

Jackson, P. (1999). *Lady boys, tom boys, rent boys: Male and female homosexualities in contemporary Thailand.* New York: Haworth Press.

Kingdom of Thailand (2025). *Thailand's Marriage Equality Law Takes Effect January 22*. [online] Prd.go.th. Available at: https://thailand.prd.go.th/en/content/category/detail/id/52/iid/355315.

Lederman, M. (2001). *The gender and science reader.* London: Routledge.

Lewontin, R., Rose, S., & Kamin, L. (1984). *Not in our genes: Biology, ideology and human nature.* New York: Pantheon Books.

Lippa, R. (2005). *Gender, nature, and nurture (2nd ed.).* Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Lloyd, G. (1993). *The man of reason: 'Male' and 'female' in Western philosophy (2nd ed.).* London: Routledge.

Menon, N. (2008). Gender. *Human Rights, Gender, and Environment,* 1, 1-10.

Meyerowitz, J. (2002). *How sex changed: A history of transsexuality in the United States.* Cambridge: Harvard University Press.

Mikkola, (2011). *Ontological Commitments, Sex and Gender. In C. Witt (Ed.), Feminist metaphysics.* Dordrecht: Springer.

Mikkola, M. (2012). Feminist perspectives on sex and gender. *Canadian Journal of Philosophy,* 9, 559-583.

Moi, T. (1999). *What is a woman?.* Oxford: Oxford University Press.

Money, J. (1955). Hermaphroditism, gender and precocity in hypoadreanalcorticism: Psychological findings. *Bulletin of the Johns Hopkins Hospital,* 96.

Morton, S. E., Muchiri, J., & Swiss, L. (2020). Which feminism(s)? For whom? Intersectionality in Canada's Feminist International Assistance Policy. *International Journal*, 75(3), 393–410. https://doi.org/10.1177/0020702020953420.

Nylund, M.-L., Håkansson, S. and Bjarnegård, E. (2022). The Transformative Potential of Feminist Foreign Policy: The Case of Sweden. *Journal of Women, Politics & Policy,* 44(3), pp.257–273. doi:https://doi.org/10.1080/1554477x.2022.2113662.

Oakley, A. (1985). *Sex, gender and society,* London: Gower Publishing Company.

Ocha, W. (2012). Transsexual emergence: gender variant identities in Thailand. *Culture, Health & Sexuality,* 14(5), pp.563–575. doi:https://doi.org/10.1080/13691058.2012.672653.

Paisarin, L. (2009). *Thailand: Without equality, tolerance is just a myth.* Retrieved from http://iglhrc.org/content/thailand-without-equality-tolerance-just-myth

Prokhovnik, R. (1999). *Rational woman*. London: Routledge.

Rotmann, P. (2022). No pain, no gain: How Germany can build a viable feminist foreign policy. *Internationale Politik Quarterly*. https://ip-quarterly.com/en/no-pain-no-gain-how-germany-can-build-viable-feminist-foreignpolicy.

Rubin, G. (1975). *The traffic in women: Notes on the 'political economy' of sex. In R.* Reiter (Ed.), Toward an anthropology of women. New York: Monthly Review Press.

Scheyer, V. and Kumskova, M. (2019). Feminist Foreign Policy: A Fine Line Between "Adding Women and Pursuing a Feminist Agenda. *Journal of International Affairs,* [online] 72(2), pp.57–76. Available at: https://www.jstor.org/stable/26760832.

Selby, J. (2013, December 17). *Pope Francis named 'Person of the Year' by leading gay rights magazine.* The Independent. Retrieved from http://www.independent.co.uk/news/people/news/pope-francis-named-person-of-the-year-by-leading-gay-rights-magazine-9009729.html

Sikkink, K.A. and Clapp, H. (2024). How Feminist Foreign Policy Enhances Gender Justice. *[online] Georgetown Journal of International Affairs.* Available at: https://gjia.georgetown.edu/2024/02/18/how-feminist-foreign-policies-work-to-enhance-gender-justice/.

Snowdon, R. (2009). Gender trouble: Coming to terms with postmodern feminist approaches. *E-Journal of Historical Studies,* 7, 1-10.

Sundström, M.R. and Elgström, O. (2019). Praise or critique? Sweden's feminist foreign policy in the eyes of its fellow EU members. *European Politics and Society,* 21(4), pp.1–16. doi:https://doi.org/10.1080/23745118.2019.1661940.

Sveinsdóttir, A. K. (2011). *The metaphysics of sex and gender.* Dordrecht: Springer.

Tharu, S. & Niranjana, N. (1999). *Problems for a contemporary theory of gender. In N.* Menon (Ed.), Gender and politics. Oxford: Oxford University Press.

Thomson, J. (2020). What's Feminist about Feminist Foreign Policy? Sweden's and Canada's Foreign Policy Agendas. *International Studies Perspectives,* 21(4), pp.424–437. doi:https://doi.org/10.1093/isp/ekz032.

Uspenskaya, V.I. and Kozlova, N.N. (2022). Feminist Foreign Policy: Selected Issues of Conceptualization and Implementation. *RUDN Journal of Political Science,* 24(1), pp.25–41. doi:https://doi.org/10.22363/2313-1438-2022-24-1-25-41.

Winter, S. (2002). *Research and discussion paper: Why are there so many kathoey in Thailand?* Retrieved from web.hku.hk/~sjwinter/TransgenderASIA/paper_why_are_there_so_many_kathoey.htm

Wittig, M. (1997). *One is not born a woman.* In S. Kemp and J. Squires (Eds.), Feminisms (216-219). Oxford: Oxford University Press.

Young, I. M. (1997). *Gender as seriality: Thinking about women as a social collective".* In I. M. Young (Ed.), Intersecting voices. Princeton: Princeton University Press.

Zhukova, E. (2023). A Struggle for Hegemonic Feminisation in Six Feminist Foreign Policies Or, How Social Hierarchies Work in World Politics. *Digitala vetenskapliga arkivet (Diva) (Karlstad University),* 51(3), pp.839–865. doi:https://doi.org/10.1177/03058298231182186.

Zhukova, E., Sundström, M.R. and Elgström, O. (2021). Feminist foreign policies (FFPs) as strategic narratives: Norm translation in Sweden, Canada, France, and Mexico. *Review of International Studies,* [online] 48(1), pp.1-22. doi:https://doi.org/10.1017/S0260210521000413.

USING DESIGN THINKING TO IMPROVE HOW BUSINESS MODEL DESIGN IS TAUGHT IN HIGHER EDUCATION*

Pongsiri Kamkankaew[1], Phithagorn Thanitbenjasith[2], Suteera Sribenjachot[3] and Jatupron Wongmahatlek[4]

[1-4]Faculty of Business Administration, North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: Kpongsiri85@gmail.com

Received 3 July 2025; Revised 6 July 2025; Accepted 7 July 2025

Abstract

This review article explores how design thinking can be used to improve the way business model design is taught in higher education. It explains why traditional teaching methods, such as lectures and case studies, are no longer enough to prepare students for the complex challenges of today's business world. Instead, design thinking is introduced as a human-centered, creative, and practical approach that helps students learn how to create, test, and improve business models. The article shows how the steps of design thinking such as empathy, define, ideate, prototype, and test, can be used to teach students about customer needs and how to develop valuable products and services. It also discusses how tools like the Business Model Canvas and Lean Canvas help students understand and build business models more clearly. The article shares learning outcomes from real examples, showing that students gain skills in problem-solving, teamwork, and creative thinking. It also discusses the challenges of using design thinking, such as teachers being unprepared and

Citation:

* Pongsiri Kamkankaew, Phithagorn Thanitbenjasith, Suteera Sribenjachot and Jatupron Wongmahatlek. (2025). Using Design Thinking To Improve How Business Model Design Is Taught In Higher Education. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 120-166.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

having limited time in courses. It offers suggestions to help solve these problems. Finally, the article offers guidance for educators, curriculum designers, and future researchers who want to use design thinking to improve business education.

Keywords: Design Thinking, Business Model Design, Higher Education, Innovation Pedagogy, Student Learning Outcomes

Introduction

In today's fast-paced global economy, innovation and entrepreneurship are becoming more important than ever before (Kamkankaew et.al., 2025a). Companies and organizations constantly seek new ways to create value and stay competitive. An important part of this is having a clear and strong business model. A business model shows how a business makes, gives, and gains value (Holzmann et.al., 2020). Without a robust business model, even the most innovative ideas or entrepreneurial ventures may struggle to succeed. This perspective shows the increasing need for people who know how to create, test, and change business models when the market changes or new chances appear (Laudien et.al., 2024). The ability to develop and implement effective business models is now widely recognized as a critical driver of economic growth and sustainability.

Given this economic landscape, higher education institutions, particularly business programs, face a significant responsibility (Kamkankaew, Thanitbenjasith & Sribenjachot, 2024). The higher education institutions must prepare students to meet these contemporary demands effectively (Kamkankaew et.al., 2025b). It is no longer enough for graduates to simply understand traditional business functions. Instead, there is an urgent need to equip them with practical skills in business model design (Vallis & Redmond, 2021). This means that universities and colleges need to develop and

implement teaching methods that foster the ability to think creatively and systematically about how businesses operate and create value. By teaching business model design skills, higher education can help students get ready to support new ideas and build strong businesses in today's economy (Vincett & Farlow, 2008).

Thai higher education faces a significant challenge in effectively teaching business model design (Lasak, Chaichowarat & Saeueng, 2023). For a long time, traditional teaching methods have been the standard. These methods often include lectures and case studies. However, these approaches frequently focus on analyzing business models that already exist. This means students learn about past successes rather than how to create new, innovative models. These older methods can be static, meaning they do not change much or adapt to new business environments (Kamkankaew et.al., 2025c). Thai higher education also tends to be purely analytical, emphasizing numbers and established frameworks without always encouraging creative problem-solving (Kamkankaew, Thanitbenjasith & Sribenjachot, 2024). This approach can limit students' ability to think outside the box and develop truly novel business concepts.

Consequently, there is a growing recognition that new ways of teaching business model design are necessary. Educators and industry professionals see a clear need for pedagogical approaches that are more dynamic and interactive (Clark & Smith, 2008). Students need opportunities to experience the process of designing business models firsthand (Panke, 2019). This means moving beyond just theory and engaging in practical activities. Furthermore, there is a call for more human-centered methods. This involves understanding the needs and perspectives of customers, stakeholders, and society when developing business models (Massa & Tucci, 2013). These new ways of teaching help students learn how to create business models that are new, flexible, and suitable for today's complex world.

Design thinking is a well-regarded framework for solving problems. It guides users through a structured yet flexible process (Meinel & Von Thienen, 2016). This process strongly emphasizes understanding people's needs through empathy. It then encourages generating a wide array of creative ideas, known as ideation. Following this, design thinking involves creating preliminary versions of solutions, which is called prototyping (Cross, 2023). Finally, these prototypes are evaluated through testing to gather feedback and make improvements (Kimbell & Street, 2009). This iterative cycle helps ensure that solutions are user-focused and effective in addressing the core issues at hand. The human-centered approach of design thinking makes it a powerful tool for tackling complex challenges in various fields (Chang & Tsai, 2024).

The principles of design thinking align closely with the task of creating new and effective business models (Martin & Euchner, 2012). Designing a business model means deciding how a business will make, give, and gain value (Lindberg, Meinel & Wagner, 2010). Design thinking offers a structured way to approach this complex task (Luchs, 2015). For instance, the empathy phase helps business designers deeply understand potential customers and their unmet needs, which is key for developing a strong value proposition. The ideation phase allows for the exploration of many different business model possibilities, fostering innovation beyond traditional approaches (Razzouk & Shute, 2012). Prototyping enables the quick and inexpensive creation of testable business model components, such as a new pricing structure or a novel delivery channel (Plattne et.al., 2012). Subsequently, testing these prototypes with real stakeholders helps to validate the assumptions underlying the business model, leading to more robust and market-ready designs (Koh et.al., 2015). This systematic process, rooted in user understanding and iterative development, naturally supports the creation of business models that are not only innovative but also thoroughly validated (Micheli et.al., 2019).

This review article is structured to provide a comprehensive overview of integrating design thinking into higher education business model design pedagogy. The following sections will explore this topic in detail. First, the paper will delve into the conceptual foundations, defining key terms and exploring the theoretical underpinnings of both business model design and design thinking. Next, the review will examine the practical applications of design thinking within business model design pedagogy, showcasing various approaches and examples of how it is being implemented in higher education settings. Finally, the article will discuss the broader implications of this integration. This includes considerations for business educators in their teaching practices, for curriculum designers and administrators in shaping educational programs, and for future research by identifying gaps and suggesting potential areas for further investigation.

Overview of Business Model Design and Design Thinking

Business Model Design

Business model design fundamentally explains how an organization develops and operates to generate worth (Zott & Amit, 2010). It outlines the underlying processes and structures that allow a business to produce something of value for its customers (Teece, 2010). This involves identifying who the customers are, what they find valuable, and how the organization can provide this value effectively (Maurya, 2016). Business model design acts as a blueprint, detailing the core activities, resources, and partnerships necessary to bring a product or service to the market (Osterwalder & Pigneur, 2010). It provides a clear framework for understanding the operational and strategic choices a company makes to achieve its objectives.

Beyond simply creating value, business model design also addresses how an organization delivers that value to its chosen customer segments and

how it subsequently captures a portion of that value, typically in the form of revenue (Johnson, Christensen & Kagermann, 2008). This involves considering the channels through which customers are reached and the relationships maintained with them. Furthermore, business model design specifies the financial aspects, such as cost structures and revenue streams, that determine the organization's profitability and sustainability (McDonald & Eisenhardt, 2020). Therefore, a well-articulated Business Model Design is fundamental for guiding decision-making, fostering innovation, and ensuring the long-term viability of any enterprise by providing a coherent logic for its entire operation.

Key frameworks of prominent tools and their core components.

Business model design is a critical process for any organization. It involves planning how a company will create, deliver, and capture value. In higher education, especially within business programs, teaching students about business model design has become increasingly important. Understanding this concept helps students to think strategically (Kamkankaew, 2025a). They learn to identify how businesses can offer something valuable to customers and how they can make money from it. This knowledge prepares them to analyze existing businesses and to develop new business ideas with a clear plan for success.

A well-known tool for creating business models is the Business Model Canvas, made by Osterwalder & Pigneur (2010). This framework provides a visual chart with nine key building blocks. The Business Model Canvas has nine parts. Customer segments show the groups of people or businesses the company wants to serve. Value propositions explain the products or services that give value to these groups. Channels show how the company talks to customers and gives them the value. Customer relationships describe how the company connects with each group. Revenue streams show how the company earns money from each group. Key Resources are the main things the company

needs to make the model work. Key activities are the important actions the company must do. Key partnerships show the companies or people that help support the model. Cost structure explains all the costs needed to run the business. These parts together show how the business works.

Another important framework, particularly for new ventures and startups, is the Lean Canvas. Maurya (2016) adapted the Business Model Canvas to create this tool, which focuses more on the uncertainties and risks those new businesses face. The Lean Canvas also has nine components, some of which differ from the Business Model Canvas to address early-stage challenges. These components typically include Problem, where the top problems the target customers face are listed. Solution outlines a possible way to solve these problems for the customers. Key Metrics are the important numbers that indicate how the business is doing. The Unique Value Proposition is a simple statement that tells why the product is special and why people should buy it. Unfair Advantage refers to something that cannot be easily copied or bought by competitors. Channels remain similar, describing the path to customers. Customer Segments also identify the target users. Cost Structure details the expenses, and Revenue Streams outline the sources of income. This framework encourages entrepreneurs to quickly identify and validate their core assumptions.

Both the Business Model Canvas and the Lean Canvas are valuable pedagogical tools in higher education for teaching business model design. They provide students with a structured way to understand the different aspects of a business. These frameworks help students to analyze existing business models and to design new, innovative ones. By using these visual tools, students can easily map out complex business ideas and identify key areas for development or improvement. They support a practical way of learning, helping students use what they learn in class in real situations or in their own business ideas.

Ultimately, these frameworks help build a foundational understanding of how businesses can strategically create and sustain value in dynamic environments.

Business model design as a dynamic process

Business model design is not a static activity that is completed once. Instead, it should be viewed as a dynamic and ongoing process. The business environment is constantly changing due to new technologies, shifting customer preferences, and emerging competitors. Therefore, companies must continuously evaluate and adjust their business models to remain relevant and effective. This approach means that the initial design of a business model is just the starting point of a longer journey of refinement and evolution.

A key aspect of this dynamic process involves iteration and the testing of assumptions. Amit & Zott (2015) noted that a new business model is first developed, it is based on a set of hypotheses about customers, value propositions, and how the business will operate. It is very important to systematically test these assumptions in the real world. This often involves creating prototypes or minimum viable products to gather feedback from potential customers. Based on this feedback, the business model is then revised and improved in cycles. This iterative loop of building, measuring, and learning helps businesses to reduce uncertainty and develop a model that truly works.

Wirtz (2020) explained that the ability to adapt is another critical component of dynamic business model design. As a business tests its assumptions and learns from market interactions, it must be prepared to make changes, sometimes significant ones, to its model. This could mean altering target customer segments, modifying the value proposition, or exploring different revenue streams. In some cases, a business might even need to pivot entirely if the initial model proves unviable. Teaching students that business model design is an adaptive process prepares them to be flexible and resilient

business leaders who can navigate the complexities of the modern economy (Nenonen & Storbacka, 2010).

Design Thinking

Design thinking is a problem-solving approach that is becoming increasingly important in many fields (Rowe, 1991), including how we teach business. At its heart, design thinking focuses on the people experiencing a problem (Brown, 2008). This is called human-centeredness. It also relies on working together, which is known as collaboration. Another key aspect is maintaining a positive outlook, or optimism, believing that a solution can be found (Liedtka, 2018). Design thinking also encourages trying out different ideas, which is referred to as experimentation (Plattner, Meinel & Leifer, 2015). Finally, it involves a process of refining ideas multiple times based on feedback and new insights; this is called iteration (Gobble, 2014). These core principles guide the process of developing innovative solutions.

The idea of human-centeredness helps make sure that the solutions created are useful and meet the needs of the people who will use them (Johansson-Sköldberg, Woodilla & Çetinkaya, 2013). Collaboration brings diverse perspectives together, leading to more robust and creative ideas (Wylant, 2008). Optimism is essential for persevering through challenges and complex problems, fostering a belief in the possibility of positive change (Luka, 2014). Experimentation allows for the testing of assumptions and the exploration of various potential solutions in a practical way (Chang & Tsai, 2024). Iteration then allows for continuous improvement, taking what is learned from experiments and using it to make the solution better over time (Verganti, Dell'Era & Swan, 2021). Together, these principles create a dynamic and effective framework for tackling complex issues and designing new business models.

Common models of design thinking

Design thinking is a strong method for solving problems and making new ideas. It is based on a few key principles. These include focusing on people's needs, which is called human-centeredness (Brown, 2008). Working together in teams, known as collaboration, is also key. Maintaining a hopeful and positive attitude, or optimism, helps in finding solutions. Design thinking also involves trying out different ideas through experimentation (Martin & Euchner, 2012). Finally, it uses a process of repeating steps to improve ideas over time, which is known as iteration. These guiding ideas help shape how we approach challenges in designing business models within higher education.

Beyond these core principles, design thinking also follows a structured process. This process is often described in different phases or modes. These phases provide a roadmap for applying the principles of design thinking in a practical way. While different organizations might name these phases slightly differently, they generally cover similar activities. Understanding these common models helps to see how design thinking moves from understanding a problem to creating and testing a solution. These structured approaches are valuable in teaching business model design.

One widely recognized model comes from the Stanford Design School (Liedtka, 2018). This model has five main phases. The first phase is “Empathize,” which focuses on understanding the experiences and feelings of the target users. The second phase is “Define,” which involves clearly stating the problem based on insights from the empathize phase. The third phase is “Ideate,” which includes brainstorming and creating many possible solutions. The fourth phase is “Prototype,” which involves building simple and testable versions of the ideas. The final phase is “Test,” where the prototypes are shared with users to collect feedback and make improvements. This model offers a clear and simple process to follow.

Another influential model is used by the design company IDEO (Brown, 2008). This model usually has three main phases: “Inspiration,” “Ideation,” and “Implementation.” The “Inspiration” phase is about learning from people to understand the problem or opportunity. This is similar to the empathize step in the Stanford model. The “Ideation” phase involves creating many new ideas, like the ideate step. The “Implementation” phase is about making the best ideas real by building, testing, and planning how to use them. This model also shows a clear path from understanding a problem to taking action.

It is important to remember that while these models present the phases in a sequence, the actual practice of design thinking is often not strictly linear. Teams may move back and forth between phases as they learn more. For instance, insights from the testing phase might lead a team back to the ideation phase to develop new ideas, or even back to the empathize phase to better understand user needs. This flexibility and willingness to revisit earlier stages is a core strength of the Design Thinking process and is essential when applying it to complex tasks like business model design pedagogy.

Design thinking mindsets

Design thinking involves more than just following principles and structured phases; it also requires cultivating specific ways of thinking, often called mindsets (Panke, 2019). These mindsets are fundamental attitudes and perspectives that practitioners adopt to navigate the creative problem-solving process effectively (Cross, 2023). Developing these mindsets is essential when integrating design thinking into higher education, particularly for teaching business model design (Matthews, Bucolo & Wrigley, 2011). They help students and educators embrace the unique demands of this approach and foster a more innovative learning environment.

Wylant (2008) noted that ambiguity tolerance, empathy, divergent and convergent thinking and bias towards action are central to design thinking. Ambiguity tolerance is the ability to comfortably face uncertainty and

incomplete information without needing immediate answers, which is common in the early stages of problem exploration. Empathy is the capacity to understand and share the feelings of others, allowing designers to gain deep insights into user needs and perspectives. Divergent thinking encourages generating a wide array of diverse ideas, while convergent thinking helps in analyzing and synthesizing these ideas to select the most promising ones. Finally, a bias towards action emphasizes a preference for learning by doing and trying things out rather than over-analyzing, pushing individuals to build prototypes and test ideas early and often. These mindsets are basic for students to effectively apply Design Thinking to the complex challenge of designing new business models.

The Pedagogical Intersection: Why design thinking for business model design?

The integration of design thinking into business model design pedagogy offers a powerful approach for teaching students how to create and adapt business models (Groeger & Schweitzer, 2020). This connection is strong because the core ideas and steps in design thinking line up well with the problems and tasks involved in designing business models. Design thinking is a process that focuses on understanding people's needs and creating innovative solutions (Verganti, Dell'Era & Swan, 2021). This human-centered approach is very useful when trying to design new business models or improve existing ones (Ghezzi, Balocco & Rangone, 2010). When students learn to use design thinking, they gain a structured yet flexible way to tackle the often complex and uncertain path of developing successful business models (Kamkankaew, 2025b). This method helps them to think creatively and to focus on what customers truly want and need, which is a key starting point for any good business model.

The alignment between design thinking for business model design can be seen clearly when we map the phases of design thinking to specific challenges in business model design (Ghezzi, Cortimiglia & Frank, 2015). For example, the first phase of design thinking, “Empathize”, directly helps in understanding “Customer Segments” and defining a strong “Value Proposition” within the Business Model Canvas. By deeply understanding potential customers – their pains, gains, and jobs-to-be-done – students can identify who their most important customers are and what unique value they can offer them. Following this, the “Ideation” phase in design thinking encourages the generation of many different ideas. This is very helpful for exploring diverse business model options and not settling on the first idea. Students learn to brainstorm various ways to create, deliver, and capture value. Finally, the “Prototyping” and “Testing” phases of design thinking are essential for “Validating assumptions” across all the blocks of the Business Model Canvas. Instead of just assuming a business model will work, students learn to create simple versions of their model, or parts of it, and test them with real users to get feedback. This iterative process of building, testing, and learning helps to reduce risks and build more robust and validated business models.

Employing design thinking in teaching business model design helps students develop several important skills that are essential for creating successful business models (Fjeldstad & Snow, 2018). When students engage in the design thinking process, they are encouraged to think in new and different ways, which fosters creativity. This creativity is important in business model design because it helps students think of new value ideas and different ways to build a business. Design thinking also strengthens critical thinking. Students learn to analyze information, question assumptions, and evaluate the feasibility and viability of different business model ideas (Teece, 2010). This means they don't just accept ideas at face value but learn to look at them closely and decide if they make sense for the business. These abilities to think creatively

and critically are fundamental for designing robust and competitive business models.

Furthermore, design thinking is an excellent method for developing strong problem-solving skills (Kajanus et.al., 2014). Students learn to identify and deeply understand problems from a customer's point of view before jumping to solutions. This is directly applicable to business model design, where understanding a customer's problem is key to designing a compelling value proposition. Collaboration is another key skill enhanced by design thinking. The process often involves working in diverse teams, sharing ideas, and building on each other's insights (Keen & Qureshi, 2006). This teamwork is vital in business model design, as designing a comprehensive business model often requires input from various perspectives. Finally, and perhaps most importantly, design thinking instills a profound sense of customer-centricity (Esau et.al., 2025). By starting with empathy and constantly seeking user feedback, students learn to place the customer at the heart of their business model. This focus ensures that the designed business models are not just innovative but are also genuinely relevant and valuable to the target audience, which is a cornerstone of sustainable business success.

Design thinking fits well with modern educational approaches that emphasize active student involvement, specifically aligning with constructivist and experiential learning theories (Çeviker-Çınar, Mura & Demirbağ-Kaplan, 2017). Constructivist theory says that students learn best by doing activities and thinking about their experiences to build their own understanding and knowledge. Design thinking is a strong example of this in action. When students use design thinking to develop business models, they are not just passively receiving information. Instead, they are actively engaging with the material, building their understanding as they move through the different phases of the design thinking process, such as empathizing with users, defining problems, and

generating ideas (Glen, Suciu & Baughn, 2014). This hands-on nature allows learners to construct meaning from their activities, which is a core idea in constructivist learning.

Similarly, design thinking deeply resonates with experiential learning theory, which highlights the importance of learning through direct experience, followed by reflection. The design thinking process is inherently experiential; students learn by doing (Lor, 2017). They might conduct interviews, create prototypes of business model components, and test their assumptions in real-world or simulated settings. These direct experiences provide rich learning opportunities. Following these experiences, design thinking encourages reflection on what worked, what did not, and why. This cycle of action and reflection helps students to internalize their learning, adapt their thinking, and develop more effective business models. This alignment makes design thinking a powerful pedagogical tool for teaching business model design, as it moves beyond theoretical lectures and engages students in a practical, reflective, and deeply involved learning journey.

Table 1 The use of design thinking for business model design

Aspect	Explanation
Core Purpose	Design thinking helps students learn how to create and improve business models by understanding people's needs and finding creative solutions.
Process Alignment	The steps in design thinking fit well with business model design tasks. For example, Empathize helps define customer segments and value propositions.
Creativity Development	It encourages students to think of many ideas and explore different options instead of choosing the first solution.

Critical Thinking	Students learn to test ideas, check if they make sense, and see if they really work in practice.
Problem-Solving Skills	Students learn to look deeply at customer problems before designing solutions, leading to better and more relevant business models.
Teamwork and Collaboration	Design thinking often requires working in teams, sharing ideas, and learning from each other.
Customer Focus	The process starts with empathy and keeps the customer at the center, making sure business models are valuable and meet real needs.
Active Learning Fit	Design thinking matches modern learning theories, like constructivist and experiential learning, because students learn by doing and reflecting on experiences.

Applying design thinking in business model design pedagogy

Integration strategies & course design

Integrating design thinking into the pedagogy of business model design offers a powerful approach to equip students with essential innovation skills (Linton & Klinton, 2019). The human-centered nature of design thinking encourages a deep exploration of user needs before defining business solutions. This contrasts with traditional approaches that might jump to solutions prematurely. By starting with empathy, students learn to uncover latent needs and pain points. This foundational understanding is a key for developing relevant and impactful business models. Therefore, design thinking serves as a vital precursor and companion to business model design, ensuring that the resulting business models are not just theoretically sound but also grounded in real-world desirability and user value (Tselepis & Lavelle, 2020).

This initial focus on human needs helps students to frame problems effectively and identify opportunities for innovation within the business model.

One common strategy for embedding design thinking involves offering standalone modules that precede direct engagement with business model design frameworks like the Business Model Canvas (Ladachart, Phornprasert & Phothong, 2022). These introductory design thinking modules immerse students in the core principles and iterative processes of design thinking: empathizing with users, defining clear problem statements, ideating a wide range of solutions, developing low-fidelity prototypes, and testing these prototypes to gather feedback (Kumar et.al., 2019). This foundational understanding of the design thinking mindset and its associated tools prepares students to approach the subsequent task of business model creation with a more open, experimental, and user-focused perspective. Having already practiced the art of understanding user needs and generating creative solutions in a dedicated design thinking environment, students are better equipped to populate the blocks of the business model design with more insightful and validated assumptions, rather than relying solely on abstract market research or unverified hypotheses (Matthews & Wrigley, 2017).

Alternatively, a fully integrated pedagogical approach intertwines the phases of design thinking directly with the development of the Business Model Canvas. In this model, each stage of the design thinking process explicitly informs and shapes corresponding elements of the business model (Çeviker-Çınar, Mura & Demirbağ-Kaplan, 2017). For instance, the “Empathize” phase of design thinking is used to deeply understand customer segments and their pains and gains, directly feeding into the “Customer Segments” and “Value Propositions” blocks of the business model design. The “Ideate” phase is employed to brainstorm various ways to deliver value, structure revenue streams, or establish key partnerships. Prototyping and testing are key parts of design thinking. They help improve and check each part of the business model

step by step. The business model canvas is used like a live draft that changes over time with user feedback and learning from experiments. This complete integration ensures that the business model development process is inherently user-centered, agile, and continuously validated from its inception.

Furthermore, project-based courses frequently serve as an effective vehicle for integrating design thinking into business model design pedagogy, centering learning around tangible, real-world challenges (Sarooghi et.al., 2019). In such courses, students undertake projects that require them to apply the entire design thinking cycle to conceptualize, design, and iterate a business model for a new product, service, or social venture (Martin & Euchner, 2012). This experiential learning approach allows students to not only understand the theoretical connections between design thinking and business model design but also to navigate the complexities and uncertainties inherent in innovation. Working in teams, they learn to manage the iterative nature of design, respond to feedback, and pivot their business model based on insights gained through design thinking processes (Meinel & Von Thienen, 2016). This hands-on application helps solidify their understanding of how design thinking can systematically de-risk the innovation process and lead to more robust and viable business models that genuinely address identified user needs.

Pedagogical tools & activities

Empathy phase

In the empathy phase of applying design thinking to business model design pedagogy, several tools and activities are used. These tools help students clearly understand what their target customers need, what problems they face, and what benefits they expect (Vallis & Redmond, 2021). For example, stakeholder maps are utilized to identify all relevant parties involved. Empathy maps and personas are developed to create detailed representations of typical customers and their experiences. Furthermore, students engage in

ethnographic interviews and observation exercises. These activities allow them to gather firsthand insights into customer perspectives and behaviors. The primary goal of these pedagogical tools is to foster a strong sense of empathy (Lindberg, Meinel & Wagner, 2010). This ensures that the subsequent business model design is genuinely customer-centered.

Define phase

Following the empathy phase in business model design pedagogy using design thinking, students move to the define phase. In this stage, the focus is on clearly articulating the core problem that needs to be solved (Nielsen & Stovang, 2015). Educators employ problem framing techniques to help students synthesize the information gathered during the empathy activities. These techniques guide students in identifying specific user needs and insights. A key activity involves crafting Point-of-View statements (Koh et.al., 2015). These statements are carefully constructed to define the challenge from the user's perspective, often linking directly to potential value propositions. This process ensures that the subsequent ideation and prototyping stages are grounded in a well-defined problem and a clear understanding of the value to be delivered.

Ideation phase

After students have clearly defined the problem in the define phase, they enter the ideation phase in business model design pedagogy that incorporates design thinking. This stage is all about generating a wide range of creative ideas. Instructors often use various brainstorming techniques to encourage broad thinking (Groeger & Schweitzer, 2020). For example, the SCAMPER method (Substitute, Combine, Adapt, Modify, Put to another use, Eliminate, Reverse) helps students look at ideas in different ways to create new solutions (Perez Perez, 2025). Bodystorming, where students physically act out scenarios, is another activity used to gain new perspectives and spark ideas (Tselepis & Lavelle, 2020). Additionally, visual thinking tools are frequently applied during this phase. These tools assist students in sketching out and

exploring diverse business model options or variations for different components of a business model. The main goal is to support the creation of many different ideas before choosing the best ones and making simple models.

Prototyping phase

Following the generation of ideas in the ideation phase, the prototyping phase becomes central in applying design thinking to business model design pedagogy. In this stage, students transform their abstract ideas into tangible forms that can be tested and refined. The emphasis is typically on creating low-fidelity prototypes, which are simple and quick to produce (Melles, Howard & Thompson-Whiteside, 2012). Examples of such prototypes include sketched Business Model Canvases that visually outline the business structure. Storyboards are also used to depict user experiences with the proposed business model. Students might engage in role-playing scenarios to simulate interactions and test assumptions (Calma & Davies, 2021). Furthermore, simple value proposition mock-ups are developed to represent the core offering to customers. The creation of minimum viable products or concepts also falls within this phase, allowing for early feedback on the most basic version of a potential business model (Chuenjitwongsa et.al., 2025). These teaching tools help students learn fast, make changes, and improve their business model ideas using clear and simple examples.

Testing phase

After students develop prototypes of their business models, they proceed to the testing phase in design thinking-enhanced business model design pedagogy. This phase is pivotal for gathering feedback and validating the assumptions embedded within their prototypes. Educators guide students to employ various techniques to test their models with potential users or stakeholders (Vallis & Redmond, 2021). Customer interviews are a common method, allowing students to directly ask for opinions and observe reactions to

their business model concepts (Dunne & Martin, 2006). Feedback grids are often used as structured tools to collect and organize the input received. For comparing different versions of a business model component or value proposition, A/B testing concepts can be introduced (Siroker & Koomen, 2015). Additionally, simulated pitches give students a chance to present their business models and get useful feedback, as if they were asking for investment or support (Nielsen & Stovang, 2015). These testing activities help students identify weaknesses, refine their assumptions, and iterate on their business model designs based on real-world input.

Table 2 the pedagogical tools and activities for each design thinking phase in business model design pedagogy

Design Thinking Phase	Tools and Activities
Empathy Phase	Students use stakeholder maps to find all people involved. They make empathy maps and personas to describe customers and their experiences. They do interviews and watch customers to learn about their needs and problems. This helps students really understand users.
Define Phase	Students look at all the information and pick the main problem to solve. They write Point-of-View statements to explain the problem from the customer's side. This helps them know what value to create.
Ideation Phase	Students brainstorm many ideas using methods like SCAMPER. They do bodystorming, acting out situations to find new ideas. They also draw and use visual tools to explore different business model options. The goal

	is to create many ideas before choosing the best ones.
Prototyping Phase	Students turn ideas into simple examples called prototypes. They sketch Business Model Canvases and make storyboards to show how the business works. They role-play and create mock-ups of value propositions. This helps them test ideas quickly and improve them.
Testing Phase	Students show their prototypes to users and get feedback. They do customer interviews and use feedback grids to collect opinions. They might do A/B testing to compare options. Simulated pitches help them practice presenting their business ideas. This helps them find problems and make their models better.

Reported Learning Outcomes

Cognitive Outcome

The reported cognitive learning outcomes from applying design thinking in business model design pedagogy highlight several important gains for students (Calma & Davies, 2021). Students appear to develop enhanced creativity. This means they become better at generating new and original ideas for business models. Furthermore, their problem-solving abilities seem to improve (Dunne & Martin, 2006). They learn to identify challenges within a business concept and find effective solutions. This approach helps students think more innovatively.

Another important cognitive outcome is a deeper understanding of customer-centricity. Students learn to place the customer at the heart of their business model. They begin to truly consider the needs and desires of their

target audience (Kwangmuang, 2024). Additionally, the application of design thinking fosters systems thinking in relation to business models. Students learn to see the business model not as isolated parts, but as an interconnected system (Calma & Davies, 2021). They understand how different components of the business model influence each other. This holistic view is crucial for designing robust and sustainable business strategies.

Affective Outcome

The affective learning outcomes reported in the integration of design thinking into business model design pedagogy show positive changes in students' attitudes and motivation. Observations suggest that this pedagogical approach leads to increased student engagement (Thabmali & Traiwichitkhun, 2025). Students become more actively involved and interested in their learning process. This heightened engagement often translates into greater motivation to learn and succeed in understanding business model concepts. Furthermore, students tend to develop a higher tolerance for ambiguity. They become more comfortable with situations where information is not always clear-cut or where there are multiple possible answers, which is common in real-world business scenarios (Vincett & Farlow, 2008).

Another important affective development is the cultivation of an iterative and experimental mindset. Students learn to see failure as a chance to learn, not as a problem. They become more open to trying new ideas, testing them, and improving their business models using feedback (Glen et.al., 2015). This process of repeated experimentation is central to design thinking. Consequently, these experiences contribute to an increase in entrepreneurial self-efficacy. Students begin to believe more in their own abilities to identify opportunities, develop innovative business ideas, and potentially launch their own ventures (Tselepis & Lavelle, 2020). This growth in confidence is a valuable asset for aspiring entrepreneurs.

Behavioral Outcome

The behavioral learning outcomes from using design thinking in business model design pedagogy highlight strong improvements in how students act and interact during the learning process. One key area of development is improved teamwork and communication skills. Design thinking often involves collaborative activities where students must work together effectively in groups (Nithithanatchinnapat et.al., 2024). Through these interactions, they learn to share ideas, provide constructive feedback, and coordinate their efforts towards a common goal. Students also become better at articulating value propositions. They learn to clearly communicate the unique benefits and worth that their proposed business model offers to customers. This ability to convey a compelling value proposition is essential in business.

Furthermore, a significant behavioral outcome is the creation of more innovative or validated business model proposals. By employing design thinking methodologies, students are guided through processes of ideation, prototyping, and testing (Rungtusanatham et.al., 2004). This structured approach encourages them to think outside the box and develop novel solutions to business challenges. The emphasis on testing and iteration also means that the business model proposals are often more thoroughly examined and validated. Students learn to gather evidence to support their ideas, leading to business models that are not just creative but also have a greater potential for real-world success (Matthews, Bucolo & Wrigley, 2011). This practical application of skills results in tangible and often higher-quality outputs.

Table 3 the reported learning outcomes

Outcome Type	Reported Learning Outcomes
	Students become more creative. They learn to make new and original ideas for business models. Their problem-solving skills improve because

Cognitive Outcome	they learn to find good solutions to business problems. They understand better how to put the customer at the center of their ideas. They also learn to see the business model as a whole system where all parts connect and affect each other.
Affective Outcome	Students feel more engaged and interested in learning. They get better at dealing with situations where answers are not clear. They learn to see failure as a chance to improve. They become more willing to try new ideas and make changes. This helps them believe more in themselves as future entrepreneurs.
Behavioral Outcome	Students improve their teamwork and communication. They learn to share ideas, give feedback, and work well in groups. They also learn to explain the value of their business ideas clearly. They create more creative and tested business model proposals. These proposals are often better because students use evidence and feedback to make them stronger.

Challenges and Limitations

Faculty-Related

Integrating design thinking into business model design pedagogy presents several challenges, particularly concerning faculty members. One significant hurdle is the need for comprehensive faculty training in design thinking methodologies (Godfrey, Illes & Berry, 2005). Many educators may not

have prior experience with this approach. Therefore, institutions should support training programs to help teachers gain the skills and confidence to teach design thinking well. The training should include both the basic ideas of design thinking and how to use them in class when teaching business model creation. Without adequate training, faculty may struggle to guide students through the iterative and often ambiguous design thinking process, potentially hindering learning outcomes (Perez Perez, 2025).

Another key challenge involves shifting the traditional faculty mindset. Design thinking requires educators to move from being expert lecturers to becoming facilitators of learning. This transition can be difficult for some faculty members who are accustomed to a more didactic teaching style. As facilitators, they need to encourage student exploration, embrace uncertainty, and guide students in discovering solutions rather than providing direct answers (Sornnoey & Kaewsritong, 2025). Furthermore, some faculty may resist design thinking due to its perceived lack of structure compared to more traditional pedagogical methods. The iterative and non-linear nature of design thinking can seem chaotic or ill-defined, leading to discomfort and a reluctance to adopt it, despite its potential benefits for fostering innovation in business model design (Tselepis & Lavelle, 2020). Addressing these mindset shifts and perceptions is pivotal for successful implementation.

Student-Related

When applying design thinking within business model design education, several challenges also arise from the student perspective. Students may initially experience discomfort with the ambiguity inherent in the design thinking process. Traditional education often emphasizes clear problems and correct answers (Groeger & Schweitzer, 2020). In contrast, design thinking encourages exploring ill-defined problems and navigating uncertainty. This shift can lead to initial frustration or anxiety for some students as they learn to embrace a more

open-ended approach to problem-solving. Helping students become comfortable with this ambiguity is a key task for instructors. Clear explanations of the process and its value, along with supportive guidance, can help students overcome this initial unease and appreciate the exploratory nature of design thinking (Kumar et.al., 2019).

Furthermore, managing group dynamics effectively presents another significant challenge in design thinking pedagogy. Much of design thinking work is collaborative, requiring students to function well in teams (Lasak, Chaichowarat & Saeueng, 2023). However, differences in personalities, working styles, and levels of engagement can lead to conflicts or uneven contributions within groups. Facilitating productive teamwork and ensuring equitable participation is essential (Vallis & Redmond, 2021). Another concern is the potential for a superficial application of design thinking tools by students. Without a deep understanding of the underlying principles, students might use tools like empathy maps or journey mapping as mere checklist items rather than as means for genuine insight generation (Calma & Davies, 2021). This can limit the effectiveness of the design thinking process in developing innovative and robust business models. Therefore, pedagogy must emphasize the 'why' behind the tools, not just the 'how,' to encourage a more profound engagement with the methodology.

Curriculum and Institutional

Challenges at the curriculum and institutional level also limit the integration of design thinking into business model design pedagogy. One major issue is time constraints within academic semesters. Design thinking requires multiple iterative phases, such as empathy, ideation, prototyping, and testing (Brown, 2008). These steps take time for students to explore problems deeply and develop creative solutions (Sarooghi et.al., 2019). However, standard course schedules are often too short to allow a full design thinking process. This can result in rushed activities or incomplete projects that do not reflect the full

potential of design thinking. Instructors may also find it difficult to balance design thinking with other required course content, making it hard to give design thinking activities the time they need (Groeger & Schweitzer, 2020).

Another limitation is the challenge of integrating design thinking into traditional business curricula. Most programs are structured around lectures, case studies, and exams. Design thinking, by contrast, needs hands-on activities, group work, and flexible learning environments (Lor, 2017). Institutions may not have spaces designed for collaboration, or may lack materials for prototyping and testing ideas (Nielsen & Stovang, 2015). These resource constraints make it harder to apply design thinking effectively. Additionally, curriculum committees and accreditation bodies may be slow to approve new teaching approaches that do not align with conventional assessment methods (Linton & Klinton, 2019). As a result, even when faculty and students are motivated, the lack of institutional support and infrastructure can block meaningful adoption of design thinking in business model design education.

Table 4 Challenges and Limitations **of** applying design thinking in business model design pedagogy

Issue Area	Challenges	Limitations
Faculty-Related	Teachers need strong training in design thinking. Many have no experience with it. Changing from being a lecturer to a learning guide is hard for some teachers.	Some teachers feel design thinking has no clear structure. They may resist using it. Its open and flexible style can feel confusing and uncomfortable.
	Students often feel stressed by the unclear	Students may only use design thinking tools in a

Student-Related	problems and open-ended tasks. Working in teams can cause conflicts or unfair workloads	shallow way. They may see tools as checklists, not as ways to create real insights.
Curriculum & Institutional	There is not enough time in short semesters to complete all steps of design thinking. Teachers struggle to fit design thinking with other course requirements.	Schools may not have spaces or materials for teamwork and prototyping. Traditional programs and exams make it hard to approve new teaching methods quickly.

Assessment Issues on Using Design Thinking to Teach Business Model

Integrating design thinking into how we teach business model design in higher education presents several challenges, particularly in how student learning is assessed (Melles, Howard & Thompson-Whiteside, 2012). One significant issue is the difficulty in evaluating the skills developed throughout the design thinking process, such as empathy and iteration (Sarooghi et.al., 2019). These process-oriented skills are fundamental to design thinking. However, they are not as straightforward to measure as the final outputs, like a completed business model canvas. Educators often find it hard to objectively gauge how well students have developed their ability to understand user needs or how effectively they have refined their ideas through multiple cycles (Dunne & Martin, 2006). This creates a tension between valuing the journey of learning and the traditional focus on concrete results in academic assessment.

Another set of assessment challenges revolves around balancing individual contributions with group performance and establishing clear

evaluation standards for projects driven by design thinking (Sarooghi et.al., 2019). Business model design tasks using design thinking are frequently collaborative, making it complex to distinguish and fairly assess each student's unique input and learning (Chang & Tsai, 2024). Furthermore, the very nature of design thinking, with its emphasis on exploration, experimentation, and sometimes ambiguous pathways, makes it difficult to define precise and universally applicable assessment criteria. Instructors grapple with how to create rubrics that are specific enough to guide students and ensure fairness, yet flexible enough to accommodate the diverse and innovative solutions that design thinking can produce (Groeger & Schweitzer, 2020). This lack of clear benchmarks can lead to inconsistencies in grading and uncertainty for both students and educators.

Evaluating student learning is a vital component when integrating design thinking into business model design education. Instructors in higher education employ a diverse range of assessment strategies. These varied approaches aim to capture the multifaceted learning that occurs. They help to measure both the development of design thinking abilities and the effectiveness of the business models’ students create. Understanding these methods is important for improving teaching and learning in this field, ensuring that students are effectively developing the necessary creative and analytical skills (Linton & Klinton, 2019).

Some assessment approaches concentrate on the students' journey and the development of their thinking processes. For instance, process-folios are often used. These are curated collections of a student's work, gathered throughout the design project, which might include initial sketches, interview notes, and iteration logs. They provide tangible evidence of the student's learning steps, idea generation, and problem-solving efforts. Reflective journals serve a similar purpose. In these journals, students regularly write down their

thoughts, challenges encountered, and insights gained during the design thinking process (Schoormann, Stadtländer & Knackstedt, 2023). These qualitative methods allow educators to assess the depth of student understanding and the authentic application of design thinking principles, rather than just focusing on the final outputs.

In contrast to process-focused methods, other assessments emphasize the evaluation of the final outputs and tangible results of the design process. Prototype evaluations are a common example in this category. Here, the tangible models or early versions of a product, service, or business concept created by students are assessed for their functionality, user-centricity, innovation, and feasibility (Fisher, Oon & Benson, 2021). Pitch presentations also fall into this category. Students present their complete business model proposals to an audience, which often includes instructors, peers, and sometimes external experts. This method assesses their ability to communicate their ideas persuasively and to clearly articulate the value proposition, operational plan, and financial viability of their designed business model. These assessments directly measure the quality and potential effectiveness of the business model design.

Additional methods provide further dimensions to the assessment landscape in design thinking and business model design pedagogy, offering comprehensive insights into student capabilities. Peer assessment is frequently utilized, where students provide constructive feedback on each other's work, such as their concepts, prototypes, or presentations (Ford & Yoho, 2025). This not only helps in evaluating the work from multiple perspectives but also fosters collaborative learning, critical thinking, and communication skills among students. Competency rubrics are also widely reported as an effective and transparent tool. These rubrics clearly define the criteria for success, often detailing different levels of proficiency for specific design thinking skills like empathy, ideation, and experimentation. They also outline clear expectations

for the quality, coherence, and innovation demonstrated in the final business model design. Such structured rubrics ensure that assessments are transparent and consistently applied, providing valuable, detailed feedback to students on their specific strengths and areas needing improvement in both design thinking practice and business model design outcomes (Vallis & Redmond, 2021).

Table 5 Assessment issues on using design thinking to teach business model

Issue Area	Explanation
Difficulty Measuring Process Skills	It is hard to assess skills like empathy and iteration. These skills are important in design thinking. But they are not easy to measure like a finished business model canvas. Teachers struggle to see how well students understand user needs or improve ideas over time. This creates tension between valuing the learning process and focusing on final results.
Balancing Group and Individual Work	Design thinking often involves teamwork. It is difficult to separate each student's contribution. Teachers find it challenging to assess individual effort fairly. This makes grading complex and sometimes unfair.
Lack of Clear Assessment Standards	Design thinking has many possible paths and solutions. It is hard to create one set of rules to assess all projects. Teachers need rubrics that are clear but flexible. Without clear benchmarks, grading can be inconsistent and confusing for students.
Process-Focused Assessments	Some methods look at how students think and learn. For example, process-folios show sketches, notes, and idea changes. Reflective journals let students write

	about their learning. These tools help teachers see the depth of understanding, not just final results.
Output-Focused Assessments	Other methods focus on the final product. Prototype evaluations judge how well the model works, its innovation, and if it fits user needs. Pitch presentations test if students can clearly explain their business model to others. These tools measure the quality of the final design.
Peer Assessment	Students review each other's work. They give feedback on ideas, prototypes, or presentations. This helps students learn to think critically and communicate better. It also gives more viewpoints on the work.
Competency Rubrics	Rubrics describe what good performance looks like. They explain different skill levels in empathy, ideation, and testing. Rubrics make grading clear and fair. They give students detailed feedback on strengths and areas to improve.

Implications

For Business Educators

Integrating design thinking into business model design pedagogy offers significant benefits for preparing students for the complexities of the modern business world. To begin incorporating design thinking elements effectively, educators can start with modest, manageable steps. The primary focus should be on cultivating a design thinking mindset among students, emphasizing empathy for users, a willingness to experiment, and an iterative approach to problem-solving. This foundational mindset is more critical than the mastery of

any specific tool. Once this mindset begins to take root, educators can then introduce appropriate and relatively simple design thinking tools that align with the different phases of the design process, such as empathy mapping for understanding user needs or basic prototyping techniques using readily available materials. This gradual approach allows both educators and students to build confidence and familiarity with design thinking principles before tackling more complex applications in business model design.

A necessary l aspect of successfully implementing design thinking in the classroom is the development of strong facilitation skills by educators. Design thinking processes are inherently iterative and can often feel ambiguous, especially for students accustomed to more structured learning environments. Business educators must therefore be adept at guiding students through this uncertainty, creating a supportive and safe space where exploration and even failure are viewed as learning opportunities. Managing ambiguity involves encouraging divergent thinking during ideation phases, helping students to be comfortable with multiple unresolved questions, and then guiding them toward convergent thinking as they define problems and develop solutions. Effective facilitation ensures that student teams remain productive and engaged despite the non-linear nature of design thinking, fostering resilience and adaptability.

When designing learning experiences, it is important to craft effective design thinking-based business model design activities and assessments that align with the core tenets of design thinking. Activities should be centered around real-world or realistic business challenges, prompting students to apply the design thinking process – empathizing with stakeholders, defining clear problems, ideating innovative solutions, developing tangible prototypes, and testing their business model concepts. Assessments should likewise reflect the process-oriented nature of design thinking, evaluating not just the final business model presented but also the students' application of design thinking

methodologies, their ability to learn from iterations, and their collaborative skills. For instance, assessments could include reflective journals on the design thinking process, presentations of prototyped business models with clear articulation of user feedback and subsequent design choices, or even peer evaluations of teamwork and contribution to the iterative design cycle. This approach ensures that assessment drives learning of both business model design content and the valuable process skills embedded in design thinking.

For Curriculum Designers and Administrators

Integrating design thinking effectively into business model design pedagogy requires a shift away from treating it as a standalone subject. Instead, curriculum designers and administrators should consider embedding design thinking principles across the entire business curriculum. This broader approach allows students to repeatedly encounter and apply design thinking methodologies in various contexts, such as marketing, finance, operations, and strategy. By doing so, students can develop a deeper understanding of design thinking as a versatile problem-solving framework rather than a specialized tool for a single area. Such pervasive integration helps cultivate a design-centric mindset, enabling future business leaders to instinctively apply empathetic, iterative, and innovative approaches to a wide array of business challenges, ultimately fostering more robust and human-centered business model designs. Administrators play a key role in championing this holistic vision and communicating its value in developing adaptable and resourceful graduates.

The practical implementation of curriculum-wide design thinking integration demands careful planning and substantial support for faculty. Curriculum designers must first identify natural points of integration within existing courses and develop learning outcomes that align design thinking skills with subject-specific knowledge. This may involve redesigning course modules, assignments, and overall course structures to incorporate design thinking phases like empathizing with users, defining problems, ideating solutions,

prototyping, and testing. Crucially, administrators need to invest in comprehensive faculty development programs. These programs should equip educators with the knowledge and skills to teach design thinking effectively and to guide students in applying its principles to their specific disciplines. Furthermore, assessment methods may need to be revised to evaluate not just the final outcomes of student work, but also the process of inquiry, collaboration, experimentation, and iteration inherent in design thinking.

Finally, administrators must ensure that the necessary resources and collaborative structures are in place to support a design thinking -infused business curriculum. This includes providing access to flexible learning spaces that facilitate teamwork and creativity, as well as materials for low-fidelity prototyping. Fostering interdisciplinary collaboration, both within the business school and with other departments like design or engineering, can create richer learning experiences and expose students to diverse perspectives essential for innovative business model design. Integrating design thinking across the curriculum is not a one-time project but an ongoing commitment. Administrators should therefore foster a culture of continuous improvement, encouraging faculty to experiment with design thinking integration, share best practices, and iteratively refine the curriculum based on feedback and evolving industry needs, ensuring that business education remains relevant and impactful.

For Future Research

Future research should prioritize more rigorous empirical studies to strengthen our understanding of design thinking's impact in business model design pedagogy. While existing literature suggests benefits, there is a clear need for studies that go beyond descriptive accounts. Comparative studies, for instance, could systematically compare learning outcomes between student groups taught business model design with design thinking integration and those

taught through traditional methods. Furthermore, longitudinal tracking of students who have experienced design thinking -based business model design education would be invaluable. Such studies could follow graduates into their careers to assess the long-term application of design thinking skills in their professional practice and its influence on their ability to develop and adapt business models over time, providing more robust evidence of the lasting value of this pedagogical approach.

Another critical area for future investigation is the development and validation of assessment instruments specifically designed for design thinking competencies within the business model design context. Currently, there is a lack of standardized tools to reliably measure how well students acquire and apply core design thinking skills, such as empathy, ideation, prototyping, and iteration, when designing business models. Future research should focus on creating and testing instruments that can accurately capture these nuanced competencies. Validated assessments would not only allow educators to more effectively gauge student learning and provide targeted feedback but also enable institutions to evaluate the effectiveness of their design thinking-infused business model design programs and make data-driven improvements to their curricula.

The role of technology in supporting design thinking-based business model design education also warrants deeper exploration. Digital collaboration tools, for example, could facilitate teamwork and idea sharing, especially in remote or blended learning environments. Simulation platforms might offer students dynamic, interactive environments to practice applying design thinking principles to complex business model challenges in a risk-free setting. Future research should investigate how different technologies can be effectively integrated into design thinking pedagogy for business model design, examining their impact on student engagement, skill development, and the overall learning experience. This includes identifying best practices for using these tools

to enhance, rather than merely supplement, traditional teaching methods and understanding any associated challenges.

Finally, it is important to investigate the adaptability of design thinking - based business model design pedagogy to different institutional contexts. The effectiveness of specific design thinking teaching strategies might vary significantly depending on factors such as class size, student diversity, available resources, and the overall institutional culture. Research is needed to understand how design thinking approaches can be successfully implemented in large lecture settings versus small seminars, or in fully online programs compared to traditional face-to-face instruction. Studies exploring these contextual factors will help identify flexible pedagogical models and best practices that can be tailored to diverse higher education environments, ensuring that design thinking integration in business model design education is both effective and sustainable across a wider range of institutions.

Conclusions

Integrating design thinking into business model design pedagogy offers a meaningful way to improve how students learn to create, test, and adapt business ideas in a fast-changing world. This approach helps students think more deeply about the needs of users, encourages creativity and teamwork, and teaches them to learn through experience and feedback. By using tools like empathy maps, brainstorming methods, prototypes, and testing techniques, students become more skilled in solving real-world problems and building useful business models. Although there are challenges, such as faculty readiness, student discomfort with uncertainty, and limited time in academic schedules, these can be addressed through strong support, training, and thoughtful curriculum planning. The benefits of using design thinking are clear, it helps students build better skills, understand customers more deeply, and

create more effective and innovative business models. With careful implementation, ongoing research, and proper support, this teaching method can play an important role in preparing students for success in the modern business world.

References

Amit, R., & Zott, C. (2015). Crafting business architecture: The antecedents of business model design. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 9(4), 331-350.

Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard business review*, 86(6), 84.

Calma, A., & Davies, M. (2021). Critical thinking in business education: current outlook and future prospects. *Studies in Higher Education*, 46(11), 2279-2295.

Çeviker-Çınar, G., Mura, G., & Demirbağ-Kaplan, M. (2017). Design thinking: A new road map in business education. *The Design Journal, 20(sup1)*, S977-S987.

Chang, Y. S., & Tsai, M. C. (2024). Effects of design thinking on artificial intelligence learning and creativity. *Educational Studies*, 50(5), 763-780.

Chuenjitwongsa, S., Amir, L. R., Jessani, A., Samaranayake, L. P., & Osathanon, T. (2025). Integrating design thinking into dental education. *Frontiers in Oral Health*, 6, 1547335.

Chum-un, M., & Jaikaew, A. (2020). Brand Design, Business model and Creative Marketing Ideas Strategy In products from Makiang in Chiang Mai Province. *Journal of Accountancy and Management*, 12(4), 13–29.

Clark, K., & Smith, R. (2008). Unleashing the power of design thinking. *Design Management Review*, 19(3), 8-15.

Cross, N. (2023). Design thinking: What just happened?. *Design Studies*, 86.

Dunne, D., & Martin, R. (2006). Design thinking and how it will change management education: An interview and discussion. *Academy of management learning & education*, 5(4), 512-523.

Esau, E., Kannegießer, C. L., Reppmann, M., Piening, E. P., & Edinger‐Schons, L. M. (2025). Stairway to impact or highway to failure? A cognitive perspective on business model design processes in nascent sustainable ventures. *Strategic Entrepreneurship Journa*l.

Fisher, W., Oon, E. P. T., & Benson, S. (2021). Rethinking educational assessment from the perspective of design thinking. EDeR. *Educational Design Research*, 5(1).

Fjeldstad, Ø. D., & Snow, C. C. (2018). Business models and organization design. *Long range planning*, 51(1), 32-39.

Ford, R. C., & Yoho, K. D. (2025). Design thinking: Executing your organization's commitment to customer centricity. *Organizational Dynamics*, 54(1), 101077.

Ghezzi, A., Balocco, R., & Rangone, A. (2010). How to get strategic planning and business model design wrong: the case of a mobile technology provider. *Strategic Change*, 19(5‐6), 213-238.

Ghezzi, A., Cortimiglia, M. N., & Frank, A. G. (2015). Strategy and business model design in dynamic telecommunications industries: A study on Italian mobile network operators. *Technological Forecasting and Social Change*, 90, 346-354.

Glen, R., Suciu, C., & Baughn, C. (2014). The need for design thinking in business schools. *Academy of management learning & education*, 13(4), 653-667.

Glen, R., Suciu, C., Baughn, C. C., & Anson, R. (2015). Teaching design thinking in business schools. *The International Journal of Management Education*, 13(2), 182-192.

Gobble, M. M. (2014). Design thinking. *Research-Technology Management*, 57(3), 59-62.

Godfrey, P. C., Illes, L. M., & Berry, G. R. (2005). Creating breadth in business education through service-learning. *Academy of Management Learning & Education*, 4(3), 309-323.

Groeger, L., & Schweitzer, J. (2020). Developing a design thinking mindset: Encouraging designerly ways in postgraduate business education. *Design Thinking in Higher Education: Interdisciplinary Encounters*, 41-72.

Holzmann, P., Breitenecker, R. J., Schwarz, E. J., & Gregori, P. (2020). Business model design for novel technologies in nascent industries: An investigation of 3D printing service providers. *Technological Forecasting and Social Change*, 159, 120193.

Johansson-Sköldberg, U., Woodilla, J., & Çetinkaya, M. (2013). Design thinking: Past, present and possible futures. *Creativity and innovation management*, 22(2), 121-146.

Johnson, M. W., Christensen, C. M., & Kagermann, H. (2008). Reinventing your business model. *Harvard business review*, 86(12), 50-59.

Kajanus, M., Iire, A., Eskelinen, T., Heinonen, M., & Hansen, E. (2014). Business model design: new tools for business systems innovation. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 29(6), 603-614.

Kamkankaew, P. (2025a). The application of business administration theory. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 3(2), 1132–1163.

Kamkankaew, P. (2025b). Types of structural equation modeling analysis. *Modern Academic Development and Promotion Journal*, 3(3), 205–228.

Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., & Paukatong, T. (2025a). The Impact of Entrepreneurship, Marketing Capability, and Business Innovation on Soft Power Competitive Advantage in the Textile and Garment Industry in Thailand. *Journal for Developing the Social and Community*, 12(1), 175–198.

Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., & Sribenjachot, S. (2024). Pedagogic Excellence in Massified Higher Education: Strategies for Inclusive Business Teaching in Thai Universities. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 4(6), 797-808.

Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Phattarowas, V., Khumwongpin, S., & Sribenjachot, S. (2025b). Deglobalization and Its Impact on Thai SMEs: Challenges, Opportunities, and Adaptation Strategies. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(1), 371-394.

Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Sribenjachot, S., Phattarowas, V., Thanin, P., & Khumwongpin, S. (2025c). The Future of Digital Marketing: What Lies Ahead?. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(2), 1-28.

Keen, P., & Qureshi, S. (2006, January). Organizational transformation through business models: a framework for business model design. *In Proceedings of the 39th Annual Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS'06) (Vol. 8, pp. 206b-206b)*. IEEE.

Kimbell, L., & Street, P. E. (2009, September). Beyond design thinking: Design-as-practice and designs-in-practice. *In CRESC Conference, Manchester (pp. 1-15)*.

Koh, J. H. L., Chai, C. S., Wong, B., Hong, H. Y., Koh, J. H. L., Chai, C. S. & Hong, H. Y. (2015). *Design thinking and education (pp. 1-15)*. Springer Singapore.

Kumar, P., Kumar, A., Palvia, S., & Verma, S. (2019). Online business education research: Systematic analysis and a conceptual model. *The International Journal of Management Education*, 17(1), 26-35.

Kwangmuang, A. (2024). Design and Develop a Learning Innovation Based on Design Thinking to Promote Creative Thinking Of Freshmen Majoring in Film and Television. *Journal of Education, Faculty of Education, Nakhon Phanom University*, 5(2), 16–24.

Ladachart, L., Phornprasert, W., & Phothong, W. (2022). Validating a Design-Thinking Mindset Questionnaire with Thai Secondary School Students. *Journal of Research and Curriculum Development*, 12(1), 78–87.

Lasak, P., Chaichowarat, R., & Saeueng, A. (2023). When Teacher Educator Use Design Thinking (DT) to Design Learning Experiences for Mathematics Student Teacher. *Journal of Asian Language Teaching and Learning* (Online), 4(3), 1–10.

Laudien, S. M., Reuter, U., Garcia, F. J. S., & Botella-Carrubi, D. (2024). Digital advancement and its effect on business model design: Qualitative-empirical insights. *Technological Forecasting and Social Change*, 200, 123103.

Liedtka, J. (2018). Why design thinking works. *Harvard Business Review*, 96(5), 72-79.

Lindberg, T., Meinel, C., & Wagner, R. (2010). Design thinking: A fruitful concept for IT development?. *In Design thinking: Understand–improve–apply (pp. 3-18)*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.

Linton, G., & Klinton, M. (2019). University entrepreneurship education: a design thinking approach to learning. *Journal of innovation and Entrepreneurship*, 8(1), 1-11.

Lor, R. (2017). Design thinking in education: A critical review of literature. *Thinking Skills and Creativity*, 48, 101250.

Luchs, M. G. (2015). A brief introduction to design thinking. *Design thinking: New product development essentials from the PDMA*, 1-12.

Luka, I. (2014). Design thinking in pedagogy. *The Journal of Education, Culture, and Society*, 5(2), 63-74.

Martin, R., & Euchner, J. (2012). Design thinking. *Research-Technology Management*, 55(3), 10-14.

Massa, L., & Tucci, C. L. (2013). Business model innovation. *The Oxford handbook of innovation management*, 20(18), 420-441.

Matthews, J., & Wrigley, C. (2017). Design and design thinking in business and management higher education. *Journal of Learning Design*, 10(1), 41-54.

Matthews, J., Bucolo, S., & Wrigley, C. (2011). Multiple perspectives of design thinking in business education. *In Design Management: Towards a New Era of Innovation: Proceedings of the 2011 Tsinghua-DMI International Design Management Symposium (pp. 299-308)*. Innovation and Design Management Association Ltd..

Maurya, A. (2016). *Scaling lean: Mastering the key metrics for startup growth*. Penguin.

Mayer, S., & Schwemmle, M. (2025). The impact of design thinking and its underlying theoretical mechanisms: A review of the literature. *Creativity and Innovation Management*, 34(1), 78-110.

McDonald, R. M., & Eisenhardt, K. M. (2020). Parallel play: Startups, nascent markets, and effective business-model design. *Administrative Science Quarterly*, 65(2), 483-523.

Meinel, C., & Von Thienen, J. (2016). Design thinking. *Informatik-Spektrum*, 39, 310-314.

Melles, G., Howard, Z., & Thompson-Whiteside, S. (2012). Teaching design thinking: Expanding horizons in design education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 31, 162-166.

Micheli, P., Wilner, S. J., Bhatti, S. H., Mura, M., & Beverland, M. B. (2019). Doing design thinking: Conceptual review, synthesis, and research agenda. *Journal of Product innovation management*, 36(2), 124-148.

Nenonen, S., & Storbacka, K. (2010). Business model design: conceptualizing networked value co-creation. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 2(1), 43-59.

Nielsen, S. L., & Stovang, P. (2015). DesUni: university entrepreneurship education through design thinking. *Education+ Training*, 57(8/9), 977-991.

Nithithanatchinnapat, B., Maurer, J., Deng, X., & Joshi, K. D. (2024). Future business workforce: Crafting a generative AI-centric curriculum today for tomorrow's business education. *ACM SIGMIS Database: The DATABASE for Advances in Information Systems*, 55(1), 6-11.

Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation: a handbook for visionaries, game changers, and challengers*. John Wiley & Sons.

Panke, S. (2019). Design thinking in education: Perspectives, opportunities and challenges. *Open Education Studies*, 1(1), 281-306.

Perez Perez, J. E. (2025). Foresight and the scamper technique: a combination of collective intelligence strategies for building innovation capacity. *Foresight*, 27(2), 341-366.

Plattner, H., Meinel, C., & Leifer, L. (Eds.). (2012). *Design thinking research*. Berlin: Springer.

Plattner, H., Meinel, C., & Leifer, L. (Eds.). (2015). *Design thinking research: Making design thinking foundational*. Springer.

Razzouk, R., & Shute, V. (2012). What is design thinking and why is it important?. *Review of educational research*, 82(3), 330-348.

Rowe, P. G. (1991). *Design thinking*. MIT press.

Rungtusanatham, M., Ellram, L. M., Siferd, S. P., & Salik, S. (2004). Toward a typology of business education in the internet age. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 2(2), 101-120.

Sarooghi, H., Sunny, S., Hornsby, J., & Fernhaber, S. (2019). Design thinking and entrepreneurship education: Where are we, and what are the possibilities?. *Journal of Small Business Management*, 57, 78-93.

Schoormann, T., Stadtländer, M., & Knackstedt, R. (2023). Act and reflect: integrating reflection into design thinking. *Journal of Management Information Systems*, 40(1), 7-37.

Siroker, D., & Koomen, P. (2015). *A/B testing: The most powerful way to turn clicks into customers*. John Wiley & Sons.

Sornnoey, K., & Kaewsritong, J. (2025). A Design Thinking Process of Developing Souvenir Products from Cultural Capital of the Tai Yuan Ethnic Group in Phitsanulok Province. *Arts and Culture Journal of the Lower Moon River*, 14(1), 195–207.

Teece, D. J. (2010). Business models, business strategy and innovation. *Long range planning*, 43(2-3), 172-194.

Thabmali, P., & Traiwichitkhun, D. (2025). Guidelines For Enhancing Design Thinking For Student Teachers. *Journal of Education and Innovation*, 27(1), 27–50.

Thummarungsri, N., & Voraputthaporn, W. (2022). Business Model of Online Media Design Using Business Canvas. *MBA-KKU Journal*, 15(1), 41–61.

Tselepis, T. J., & Lavelle, C. A. (2020). Design thinking in entrepreneurship education: Understanding framing and placements of problems. *Acta Commercii*, 20(1), 1-8.

Vallis, C., & Redmond, P. (2021). Introducing design thinking online to large business education courses for twenty-first century learning. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 18(6), 213-234.

Verganti, R., Dell'Era, C., & Swan, K. S. (2021). Design thinking: Critical analysis and future evolution. *Journal of Product Innovation Management*, 38(6), 603-622.

Vincett, P. S., & Farlow, S. (2008). “Start-a-Business”: an experiment in education through entrepreneurship. *Journal of small business and enterprise development*, 15(2), 274-288.

Wirtz, B. W. (2020). *Business model management: design-process-instruments*. Springer Nature.

Wylant, B. (2008). Design thinking and the experience of innovation. *Design Issues*, 24(2), 3-14.

Zott, C., & Amit, R. (2010). Business model design: An activity system perspective. *Long range planning*, 43(2-3), 216-226.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑล*

FACTORS AFFECTING THE DECISION TO PURCHASE RESIDENTIAL REAL ESTATE OF WORKING-AGE PEOPLE IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

สิรีภัทร์ อริยพิสิทธิ์[1] และ นิติรัฐ มาลีวัตร[2]

Sireephat Ariyapisit[1] and Nitirat Maleewat[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-2]Rajamangala University Of Technology Krungthep, Thailand

Corresponding Author's Email: nitirat.m@mail.rmutk.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 25 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 26 กรกฎาคม 2568

Received 12 July 2025; Revised 25 July 2025; Accepted 26 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดและบ้านจัดสรร) และ 2) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของกลุ่มคนวัยทำงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ประกอบไปด้วย ค่าร้อยละ ส่วนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

Citation:

* สิรีภัทร์ อริยพิสิทธิ์ และ นิติรัฐ มาลีวัตร. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 167-187.

Sireephat Ariyapisit and Nitirat Maleewat. (2025). Factors Affecting The Decision To Purchase Residential Real Estate Of Working-Age People In Bangkok And Surrounding Areas. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 167-187.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดและบ้านจัดสรร) ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของกลุ่ม คนวัยทำงาน มีวัตถุประสงค์หลักในการซื้อที่อยู่อาศัยคือเพื่ออยู่อาศัยของตนเองและครอบครัว รองลงมาคือเพื่อขายต่อหรือเก็งกำไร บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อคือตัวเองและคู่สมรส และนอกจากนี้ผู้บริโภคในกลุ่มวัยทำงานยังต้องการซื้อที่อยู่อาศัยที่ส่งเสริมการใช้ชีวิต ให้ความสำคัญกับการออกแบบและเทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงานและรักษ์โลกด้วย

2) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของกลุ่มคนวัยทำงาน พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่ายมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับแบบผังพื้นบ้าน ขนาดพื้นที่ใช้สอย และทำเลที่ตั้งของโครงการ โดยต้องสะดวกในการเดินทางและใกล้สถานที่สำคัญ เช่น ห้างสรรพสินค้า สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา รวมถึงการเดินทางสะดวกด้วยรถยนต์หรือใกล้สถานีรถไฟฟ้า ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลบวกต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย

ในขณะที่ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีผลต่อการเลือกประเภทที่อยู่อาศัยโดยผู้บริโภคจะเลือกที่อยู่อาศัยที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลและครอบครัว

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค, การตัดสินใจซื้อ, อสังหาริมทรัพย์, ที่อยู่อาศัย

Abstract

This research aims to study 1) consumer behavioral factors affecting the decision to purchase residential real estate (condominiums and townhouses) and 2) marketing mix factors affecting the decision to purchase residential real estate in Bangkok and its vicinity of working-age people. This research is a quantitative research with a sample of 400 people. The statistical data analysis consists of percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research results found that

1) Consumer behavioral factors affecting the decision to purchase residential real estate (condominiums and townhouses) in Bangkok and its vicinity of working-age people have the main purpose of purchasing a residence for themselves and their families, followed by for resale or speculation. The influential persons in purchasing are themselves and their spouses. In addition, working-age consumers also want to purchase a residence that promotes their lifestyle, and emphasizes energy-saving and environmentally friendly designs and technologies.

2) Marketing mix factors affecting the decision to purchase residential real estate in Bangkok and its vicinity of working-age people found that product factors and distribution channels affect the purchase decision. Consumers give importance to house plan, usable area, and location of the project. It must be convenient to travel and close to important places such as shopping malls, workplaces or educational institutions, as well as convenient to travel by car or near a train station. All of these have a positive effect on the decision to buy residential real estate. Meanwhile, demographic factors that affect the decision to buy real estate include education level, monthly income, and number of family members, which affect the choice of the type of residence. Consumers will choose a residence that meets the needs of each individual and family.

Keywords: Consumer behavior, Purchase decision, Real estate, Housing

บทนำ

เศรษฐกิจโลกในปัจจุบันยังคงมีความชะลอตัว แนวโน้มการเติบโตใกล้เคียงกันที่ร้อยละ 2.7 ซึ่งยังต่ำกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤติโควิด 19 หลาย ๆ ประเทศทั่วโลกยังคงดิ้นรนเพื่อฟื้นตัวจากความสูญเสียที่เกิดจากการระบาดอย่างเช่นประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดของโลก การเติบโตของ GDP ลดลง อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้น จากปัญหาเศรษฐกิจส่งผลให้ตลาดอสังหาริมทรัพย์ของโลกเผชิญกับความท้าทายในหลายด้าน ผลกระทบมาจากเศรษฐกิจ

ระดับมหาภาคจากห่วงโซ่อุปทานโลกสะดุดจากสถานการณ์เงินเฟ้อสูงสุดในรอบ 40 ปี อสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์ของประเทศสหรัฐอเมริกาตกต่ำเกิดจากการเพิ่มขึ้นต่อเนื่องของอัตราดอกเบี้ย นโยบายหนี้สินของภาคอสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์มูลค่าประมาณ 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จะครบกำหนดจ่ายชำระคืนก่อนสิ้นปี 2568 การทำรีไฟแนนซ์อาจไม่ใช่เรื่องง่ายในปัจจุบันเนื่องจากร้อยละ 30 ของหนี้เป็นของธุรกิจตึกสำนักงานให้เช่าที่ส่วนใหญ่อยู่ในมือของสถาบันการเงินที่กำลังประสบปัญหาการเงินเช่นกัน (Bloomberg, 2567) ขณะที่เศรษฐกิจประเทศจีนอีกหนึ่งคู่ค้าสำคัญของไทยก็มีแนวโน้มจะเติบโตไม่ถึงร้อยละ 5 แม้จะมีข้อมูลรายงานทางเศรษฐกิจว่าจีนเริ่มจะดีขึ้น แต่ความเชื่อมั่นยังคงเปราะบาง ภาคอสังหาริมทรัพย์ยังเป็นตัวฉุดอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนั้นขณะนี้โลกยังมีความเสี่ยงจากเหตุการณ์ไม่คาดคิด เช่น ปัญหาทางการเมือง สงคราม และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของตลาดและการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย (แนวโน้มเศรษฐกิจโลก, 2567)

เศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวส่งผลต่อเศรษฐกิจในประเทศไทยเช่นกัน แม้ว่าในไตรมาส 1/2567 มีการขยายตัวร้อยละ 1.5 ต่อเนื่องจากการขยายตัวร้อยละ 1.7 ในไตรมาส 4/2566 ที่มีปัจจัยหลักมาจากการขยายตัวจากบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในขณะที่ภาคการเกษตรและหมวดอุตสาหกรรมลดลงและด้านการลงทุนรวมลดลงต่อเนื่อง การส่งออกสินค้าและบริการรวมถึงการบริโภคอุปโภคขั้นสุดท้ายของเอกชนชะลอลง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) ภาคอสังหาริมทรัพย์ขยายตัวร้อยละ 0.8 ชะลอลงจากการขยายตัวร้อยละ 1.1 ในไตรมาส 4/2566 เป็นผลจากกิจกรรมการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อเป็นที่พักอาศัยและอาคารพาณิชย์ชะลอตัว ประกอบกับกิจกรรมตัวแทนการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ลดลง แม้ว่าอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยมีมูลค่าตลาดคิดเป็นร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจที่สำคัญโดยช่วยส่งเสริมการไหลเวียนทางการเงินภายในประเทศ จากการชะลอตัวของเศรษฐกิจในประเทศไทยนี้ส่งผลให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้รับผลกระทบตามไปด้วย ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ (REIC) เปิดเผยว่า ผลดัชนีรวมตลาดอสังหาริมทรัพย์ (หมวดที่อยู่อาศัย) ของประเทศได้รับผลกระทบจากการปรับตัวลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไทย (GDP) ในไตรมาส 1/2567 อีกทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -19 ยังส่งผลกระทบต่อรายได้และกำลังซื้อของคนส่วนใหญ่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ REIC, 2567)

นอกจากสภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันก็เปลี่ยนไปเช่นกัน โดยเฉพาะการหวงแหนและการให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวมากขึ้น รวมไปถึงความสะดวกสบาย ความต้องการที่พักอาศัยที่สามารถปรับเปลี่ยนความต้องการได้แม้มีพื้นที่จำกัด เทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวัน และในปัจจุบัน ขนาดของครอบครัวคนไทยมีแนวโน้มเล็กลง บางคนไม่แต่งงาน บางคนแต่งงานแต่ไม่มีบุตร หรือบางกรณีผู้คนเลือกเลี้ยงสัตว์เป็นการทดแทนการมีบุตร ซึ่งการเลี้ยงสัตว์ที่เปรียบเสมือนคนในครอบครัว (Pet Parenting) กลายเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจและพูดถึงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อผู้ประกอบการที่จะต้องพัฒนาออกแบบ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้บริโภค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) อีกทั้งยังมีพฤติกรรมและทัศนคติในการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปของสังคมของคนรุ่นใหม่ คือคนบางกลุ่มไม่นิยมสะสมสินทรัพย์ ใช้เงินกับการใช้จ่ายทั่วไปมากกว่าการซื้อสินทรัพย์ถาวร มีลักษณะเปลี่ยนงานบ่อย และพึงพอใจกับการทำงานอิสระ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ลบค่านิยมที่คนเราต้องเป็นเจ้าของบ้านหรือรถยนต์ และถูกแทนที่ด้วยแนวคิดที่ว่าเช่าบ้านก็สะดวกดี ส่วนการเดินทางก็หันมาใช้รถไฟฟ้า หรือ การเรียกรถผ่านแอปพลิเคชั่นแทน อีกประเด็นที่ไม่สามารถมองข้ามได้คือการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของมนุษย์ในโลกที่ไม่สามารถกลับไปเหมือนเดิมหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจ จากที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมได้กล่าวไว้คือ “เทรนด์ความยั่งยืนกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก” การหันมาใส่ใจความยั่งยืนและความรู้สึกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริโภคชาวไทยในฐานะพลเมืองของสังคม ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยร้อยละ 79 ของผู้ถูกสำรวจเลือกซื้อเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ขณะที่ร้อยละ 77 ต้องการซื้อสินค้าที่ระบุแหล่งที่มาชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ เกือบ 3 ใน 4 ของผู้บริโภคยังระบุว่าพวกเขาต้องการซื้อสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือใช้บรรจุภัณฑ์น้อยที่สุด แม้เราจะเห็นแนวโน้มของพฤติกรรมด้านความยั่งยืนมาสักระยะหนึ่งแล้ว แต่วิกฤติโควิด-19 ยิ่งกระตุ้นให้ผู้บริโภคชาวไทยหันมาให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องการความโปร่งใสและความยั่งยืนมากขึ้น (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.)) และจากผลสำรวจ DDproperty’s Thailand Consumer Sentiment Study เผยว่าผู้บริโภคกว่า 9 ใน 10 หรือร้อยละ 93 (DDproperty, 2567) ให้ความสำคัญกับการมีที่อยู่อาศัยแบบยั่งยืน ที่จะช่วยผสมผสานไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตเข้ากับบ้านที่เป็นสถานที่พักผ่อนได้อย่างลงตัว ที่อยู่อาศัยใน

อุดมคติจึงต้องมาพร้อมกับการออกแบบภายใต้แนวคิดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความยั่งยืนในการอยู่อาศัยในระยะยาว ทำให้การเติบโตของการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในกลุ่มคนวัยทำงานในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑลมีแนวโน้มลดลงในช่วงปีที่ผ่านมา จากข้อมูล Marketeer Online พบว่า ในช่วงสามไตรมาสแรกของปี 2566 มีอัตราหน่วยขายอสังหาริมทรัพย์ใหม่ในพื้นที่ดังกล่าวลดลงประมาณร้อยละ 25 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า (Marketeer Online, 2567) นอกจากนี้ การเติบโตของแรงงานรุ่นใหม่ เช่น Millennials และ Gen Z ที่เพิ่งเริ่มทำงาน มีแนวโน้มเลือกเช่ามากกว่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ของคนวัยทำงานในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑลมีอัตราการเติบโตที่ชะลอตัวลงในช่วงที่ผ่านมา (พงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์ และคณะ, 2025)

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการมีความเข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในปัจจุบันนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงาน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับกลยุทธ์ทางการตลาด ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาความเข้าใจในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจและนำไปพัฒนานโยบายการลงทุน โดยการวิจัยนี้ใช้หลักเกณฑ์ของพฤติกรรมผู้บริโภคและกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (7P) ในการศึกษา ซึ่งในส่วนนี้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของผู้บริโภคต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดและบ้านจัดสรร) ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของกลุ่มคนวัยทำงาน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของกลุ่มคนวัยทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลทางบวกต่อการการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

2. ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (7P) ส่งผลทางบวกต่อการการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงานได้ทำการทบทวนเอกสารวิชาการ งานวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

Schiffman and Kanuk (1987) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) หมายถึง พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการ เช่น ผู้บริโภคเลือกซื้ออะไร ซื้อจากช่องทางไหน ทำไมถึงซื้อ อะไรที่ทำให้ผู้บริโภคซื้อ ซื้อเมื่อไร ซื้ออย่างไร ซื้อที่ไหน ฯลฯ ซึ่งผู้บริโภคคาดว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้

Engel Kollat and Blackwell (1968) ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคว่า เป็นการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มาทั้งสินค้าและบริการ ทั้งนี้หมายรวมถึง กระบวนการตัดสินใจซื้อซึ่งมีมาอยู่ก่อนแล้ว และมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)

Kotler (1997, p. 92) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมการทางตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับ

แนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้น จึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7P

ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550) กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาดครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ การศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนการตลาด ลักษณะประชากรศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญและสถิติที่วัดได้ของประชากรที่ช่วยในการกำหนดตลาดเป้าหมาย รวมทั้งง่ายต่อการวัดมากกว่าตัวแปรอื่น

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวมา จึงนำมาซึ่งการทำการวิจัยในหัวข้อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสิน ใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งถือเป็นหัวข้อที่มีความน่าสนใจและถือเป็นความจำเป็นของประชากรที่จะได้ทำการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ที่ตนเองต้องการได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑลเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่มีความต้องการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดและบ้านจัดสรร) ของกลุ่มคนวัยทำงาน (อายุตั้งแต่ 19-55 ปี) ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลจะกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่ความคลาดเคลื่อน ± 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลคือ 400 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้คำถามคัดกรอง และมีการแจกแบบสอบถามแบบออนไลน์ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ (Online) และมีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of

Consistency : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการประเมินความสอดคล้องเกณฑ์การให้คะแนนการประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษางานวิจัย (IOC) โดยกำหนดตัวเลือกเป็นมาตรวัด 3 ระดับ โดยมีระดับของความสอดคล้อง 1 หมายถึง คำถามแต่ละข้อที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามแต่ละข้อที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง คำถามแต่ละข้อที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาค่าดัชนีที่มีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เกณฑ์

1. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้

2. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงยังใช้ไม่ได้

โดยแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ (Online) จัดทำขึ้นโดยใช้กูเกิลฟอร์ม (Google Form) โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended Question) แบบประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อวัดปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงาน โดยใช้ระยะเวลา 4 เดือน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามส่วนที่ 2 พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย (คอนโดมิเนียมและบ้านจัดสรร) ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงาน ซึ่งพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อในวิจัยครั้งนี้ หมายถึง พฤติกรรมการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ ระหว่างคอนโดมิเนียมและบ้านจัดสรรในด้านการตระหนักถึงความต้องการและด้านการส่งเสริมการใช้ชีวิตจากลำดับที่มากที่สุดไปน้อยที่สุด รวมถึงปัจจัยในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ ประกอบไปด้วย

1) วัตถุประสงค์ในการซื้อที่อยู่อาศัย ประกอบด้วยการซื้อเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง การแต่งงานหรือการมีครอบครัว การซื้อเพื่อมอบให้แก่ญาติ พี่น้อง หรือบุตร และการซื้อเพื่อการลงทุนหรือการเก็งกำไร

2) ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ ประกอบไปด้วย ตัดสินใจด้วยตัวเอง พ่อ/แม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ คู่สมรสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ พนักงานขายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ

3) ระยะเวลาในการตัดสินใจซื้อ (หลังจากที่ศึกษาข้อมูลเพียงพอแล้ว)

4) พิจารณาเลือกที่อยู่อาศัยที่รักษ์โลกส่งเสริมการใช้ชีวิตประหยัดพลังงานแบบใด

แบบสอบถามส่วนที่ 3 ถามถึงปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ 7P ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การจัดการคนหรือพนักงาน (People) กระบวนการ (Process) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

แบบสอบถามส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ของกลุ่มคนวัยทำงานและข้อเสนอแนะ โดยแบบสอบถามส่วนที่ 2 – 4 ใช้เครื่องมือประเภทมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ในงานวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งระดับความคิดเห็น/ระดับการตัดสินใจ ออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย และน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรจะทำการส่งแบบสอบถามออนไลน์ หรือ Google Form ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผ่านทาง Social Media ต่าง ๆ เช่น ทาง Line กลุ่มหรือ Facebook ของกลุ่มที่สนใจในด้านอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล หรือกลุ่มลูกค้าที่เข้ามาติดต่อสอบถามอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลใน สถานที่ต่าง ๆ ที่ได้ทำการติดต่อไว้ เช่น คอนโดมิเนียม หรือบ้านจัดสรรต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบแล้ว ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถามทั้งหมด มาทำการลงรหัส (Coding) เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ

สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลของกลุ่มมคนวัยทำงาน และการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัย จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis, MRA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้ดังนี้ คือ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ระบุว่าการวิจัยทำเพื่อศึกษาปัจจัยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดและบ้านจัดสรร) ในเขตกรุงเทพและปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงาน พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ และบริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงาน พบว่าวัตถุประสงค์ในการซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ต้องการที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่งงานหรือมีครอบครัวเพื่อการลงทุนเก็งกำไร และสุดท้ายคือเหตุผลคือซื้อให้ญาติ พี่น้อง หรือบุตรในด้านของผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ เมื่อเรียงตามลำดับพบว่าตัดสินใจด้วยตัวเองนั้นมีคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือคู่สมรสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ พ่อหรือแม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และพนักงานขายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ระบุว่าการวิจัยทำเพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงาน ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์นี้ สามารถระบุได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยูอาศัยของกลุ่มคนวัยทำงาน พบว่าเมื่อมองภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ตามดำดับ เมื่อแปลผลจะเห็นได้ว่าปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดทุกด้านนั้นมีผลต่อการต่อความตั้งใจซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงาน เมื่อมองแยกตามปัจจัยต่าง ๆ พบว่า

1) ปัจจัยด้านราคา ประเด็นด้านราคาเหมาะสมกับพื้นที่ใช้สอย และราคาเหมาะสมกับทำเลที่ตั้ง เป็นปัจจัยที่กลุ่มคนวัยทำงานให้ความสำคัญมากที่สุดสองอันดับแรก

2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การออกแบบและตกแต่ง มีความเหมาะสมกับราคาเป็นปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือลักษณะและสภาพแวดล้อมโดยรอบโครงการเหมาะแก่การอยู่อาศัย และมีการจัดระเบียบและจัดระบบรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม

3) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่าสภาพแวดล้อมโดยรอบที่ตั้งโครงการมีความปลอดภัยนั้นเป็นปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุด ลำดับต่อมาคือทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา

4) ปัจจัยด้านกระบวนการ ประเด็นด้านการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงกับลูกค้าเป็นหัวข้อที่มีคะแนนมากที่สุดของด้านนี้ ลำดับต่อมาคือการบริการมีความเป็นมืออาชีพ

5) ปัจจัยด้านบุคลากร ประเด็นด้านพนักงานขายมีความรู้และความเข้าใจเป็นปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุดของด้านนี้ ลำดับต่อมาคือพนักงานขายมีความสุภาพ นอบน้อม และมีอัธยาศัยดี

6) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ประเด็นด้านการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับราคาเป็นปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุดของด้านนี้ ลำดับต่อมาคือโครงการอยู่ใกล้สถานที่ทำงาน

7) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ประเด็นด้านการจัดโปรโมชั่นพิเศษเป็นปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือมีพันธมิตรกับธนาคารเพื่อมอบสิทธิพิเศษในการซื้อที่อยู่อาศัย

ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพ และปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงานต้องการที่อยู่อาศัยที่ส่งเสริมด้านการใช้ชีวิตเพื่อสร้างสมดุลชีวิตและสุขภาพที่ยั่งยืน อีกทั้งยังต้องการที่อยู่ที่สามารถเดินทางไปทำงานได้สะดวก อยู่ใกล้สถานที่ทำงานก็จะยิ่งดีขึ้นไปอีกด้วย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลของกลุ่มคนวัยทำงาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

นอกจากนี้การวิจัยยังสามารถระบุผลได้ว่า ประชากรตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รองลงมาคือเพศชาย และ LGBTQ+ ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด กลุ่มอาชีพคือเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 9,000 – 40,000 บาทต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นั้นเห็นว่าบ้านเดี่ยวสามารถตอบสนองความต้องการการใช้ชีวิตมากที่สุด

รองลงมาคือคอนโดมิเนียม และทาวน์เฮ้าส์เป็นประเภทที่อยู่อาศัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าตอบโจทย์การใช้ชีวิตน้อยที่สุด โดยประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลนั้นมีความต้องการบ้านที่รักษ์โลกและส่งเสริมการใช้ชีวิตที่ประหยัดพลังงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
เพศ	Between Groups	.513	2	.257	.871	.420
	Within Groups	91.027	309	.295		
	Total	91.541	311			
ช่วงอายุ	Between Groups	1.127	4	.282	.956	.432
	Within Groups	90.414	307	.295		
	Total	91.541	311			
ระดับการศึกษา	Between Groups	7.034	3	2.345	8.545	.000*
	Within Groups	84.507	308	.274		
	Total	91.541	311			
สถานภาพ	Between Groups	1.065	2	.532	1.818	.164
	Within Groups	90.476	309	.293		
	Total	91.541	311			
อาชีพ	Between Groups	1.204	6	.201	.678	.668
	Within Groups	90.336	305	.296		
	Total	91.541	311			
รายได้ต่อเดือน	Between Groups	5.276	5	1.055	3.743	.003*
	Within Groups	86.265	306	.282		
	Total	91.541	311			
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	Between Groups	4.593	3	1.531	5.424	.001*
	Within Groups	86.947	308	.282		

Total	91.541	311			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ด้านระดับการศึกษา (Sig.= 0.000) รายได้ต่อเดือน (Sig.= 0.003) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (Sig.= 0.001)

ส่วนเพศ ช่วงอายุ อาชีพ และสถานภาพนั้นส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยไม่แตกต่างกัน เพราะประชากรในที่นี้อยู่ในวัยทำงาน มีรายได้มั่นคงแล้ว เพศ อายุ อาชีพ และสถานภาพจึงไม่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.280	.185		6.938	.000
ประเภทที่อยู่อาศัยที่ซื้อ	.024	.020	.051	1.195	.233
วัตถุประสงค์ในการซื้อ	.164	.046	.208	3.568	.000*
บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ	.135	.042	.188	3.237	.001*
เพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตประหยัดพลังงานและรักษ์โลก	.406	.037	.478	10.892	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ วัตถุประสงค์ในการซื้อ (Sig.= 0.000) บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ (Sig.= 0.001) และเพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตประหยัดพลังงานและรักษ์โลก (Sig.= 0.000) ซึ่งประชากรในวัยทำงานมีวัตถุประสงค์ในการซื้อที่อยู่อาศัยก็เพื่อตนเองและครอบครัว บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อคือ

ตัวเองและคู่สมรส และผู้บริโภคในปัจจุบันเริ่มสนในการการเลือกที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตที่ประหยัดพลังงานและรักษ์โลกด้วย

ส่วนประเภทที่อยู่อาศัยนั้นไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างที่นัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.793	.163		4.860	.000
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	.339	.070	.352	4.814	.000*
ปัจจัยด้านราคา	-.069	.076	-.071	-.907	.365
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	.315	.073	.334	4.293	.000*
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	.105	.066	.116	1.587	.113
ปัจจัยด้านบุคลากร	-.070	.078	-.078	-.897	.370
ปัจจัยด้านกระบวนการ	.135	.091	.145	1.493	.137
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	.037	.082	.038	.454	.650

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่า Sig. อยู่ที่ .000 และมีค่า Unstandardized Coefficients B เท่ากับ .339 แสดงว่าเมื่อเพิ่มปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ 1 หน่วยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย เพิ่มขึ้น .339 หน่วย ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่า Sig.อยู่ที่ .000 และมีค่า Unstandardized Coefficients B เท่ากับ .315 แสดงว่าเมื่อเพิ่มปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 1 หน่วยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย เพิ่มขึ้น .315 หน่วย ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้นไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย อย่างที่นัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดและบ้านจัดสรร) ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของกลุ่มคนวัยทำงาน พบว่า ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อ, ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ และปัจจัยด้านเพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตประหยัดพลังงานและรักษ์โลกส่งผลในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพ และปริมณฑล ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริโภคแต่ละคนจะมีเหตุผลในการซื้อที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ซึ่งการตัดสินใจส่วนมากก็จะได้รับคำปรึกษา หรือบอกเล่าจากคนที่รู้จัก ครอบครัว หรือเพื่อนที่รู้สึกไว้ใจ เชื่อใจ รวมถึงปัจจุบันการรักษ์โลกก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลบวกกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ วีณา ถิระโสภณ (2558) ที่ได้ศึกษาปัจจัยเรื่องวัตถุประสงค์ในการเลือกซื้อบ้านจัดสรร คือ ซื้อเพื่ออยู่อาศัยโดยตัวเองและครอบครัวรองมาคือ เพื่อขายต่อหรือเก็งกำไร ซื้อให้ญาติพี่น้อง หรือบุตรและเพื่อพักผ่อนชั่วคราว ตามลำดับ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เลือกซื้อที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตประหยัดพลังงานและรักษ์โลก โดยศุภชัย ปัญญาวีร์ กาญจนาวรรณ์ ปัญญาวีร์ เกียรติศักดิ์ วงษ์ขันธ์ และอภิวัฒน์ ปิดตะ (2568) กล่าวว่าการออกแบบบ้านประหยัดพลังงานเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า ที่ช่วยลดการใช้พลังงาน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้พักอาศัย การวางแผนบ้านให้ประหยัดพลังงานยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในระยะยาวอีกด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของกลุ่มคนวัยทำงาน พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพ และปริมณฑล ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด (7P) โดยเฉพาะปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑลต่างกัน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลทางบวกในการตัดสินใจซื้อซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชาพักตร์ รักสุจริต (2566) ที่กล่าวว่าในด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับแบบแปลนบ้านและขนาดของพื้นที่ใช้สอยที่ตรง

ตามความต้องการของตน ดังนั้น ผู้ประกอบการบ้านจัดสรรควรออกแบบแปลนบ้านให้เหมาะสมกับพื้นที่ใช้สอยในแต่ละกลุ่มลูกค้า เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในเรื่องของช่องทางการจัดจำหน่าย สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของวราภรณ์ กิติแก้วทวีเสริฐ, & ศิวฤทธิ์ สุนทรเสณี. (2021, March) ซึ่งศึกษาวิจัย และพบว่าปัจจัยในด้านส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7Ps ที่มีความสำคัญต่อการจัดการหมู่บ้านกานดา กม.18 โดยเฉพาะเรื่องของตัวสินค้า และช่องทางการจัดจำหน่าย นอกจากนี้ ผู้บริโภคมักจะให้ความสำคัญกับทำเลที่ตั้งของโครงการบ้านจัดสรรที่สะดวกต่อการเดินทาง เช่น อยู่ในเส้นทางที่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน หรืออยู่ใกล้รถไฟฟ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารียา เอื้อการณ์ และ ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา (2022) ที่กล่าวว่าระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับมากที่สุดคือด้านผลิตภัณฑ์ และงานวิจัยของทิพยาภา ศรีพงษ์ (2564) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม โครงการแอสปาย สาทร-ราชพฤกษ์ คือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยกล่าวว่าหากคอนโดมิเนียมมีการวางแผนช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ที่ตั้งโครงการ เช่น ใกล้ห้างสรรพสินค้า สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา การเดินทางสะดวกด้วยรถยนต์ และทำเลที่ตั้งใกล้กับสถานีรถไฟฟ้า จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับโครงการได้มากขึ้นและจะส่งผลบวกต่อการตัดสินใจซื้อ

ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านประชากรศาสตร์ ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑลต่างกัน คือปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ด้านระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนั้นส่งผลต่อการเลือกประเภทของที่อยู่อาศัยเนื่องจากที่อยู่อาศัยแต่ละประเภทนั้นมีการตอบสนองความต้องการของคนที่แตกต่างกัน ซึ่งหากเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงนั้นก็อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีอาชีพมั่นคงและมีรายได้ค่อนข้างมากจะนิยมซื้อบ้านเดี่ยว วัตถุประสงค์ในการซื้อคือ เพื่อให้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และมีคู่สมรสที่มีส่วนร่วมในการซื้อบ้านด้วย (อัครพงศ์ ศศิอภิภูวงค์ 2563) ซึ่งจำนวนสมาชิกในครอบครัวนั้นก็มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยเนื่องจากจำนวนสมาชิกครอบครัวที่มีมากนั้นย่อมมีความต้องการพื้นที่ที่อยู่อาศัยมากตามไปด้วย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย ดังนั้นหากผู้ประกอบการต้องการเพิ่มการตัดสินใจในการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์นั้นควรพิจารณากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับลักษณะธุรกิจของผู้ประกอบการเพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าและสร้างมูลค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chaloemsean et al, 2022) กลยุทธ์ที่สามารถใช้ได้สำหรับกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (Innovation) เพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่หรือสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีคุณสมบัติที่ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น (Sakunchaiwaranan, 2023) การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดอสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันและวางแผนเพื่ออนาคตด้วย หรือจะใช้กลยุทธ์ความแตกต่าง (Differentiation) สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น มีคุณสมบัติที่โดดเด่นมีการออกแบบที่ไม่เหมือนใคร เพื่อสร้างความจำให้กับลูกค้าและทำให้ผลิตภัณฑ์ของธุรกิจมีความโดดเด่น ส่วนช่องทางการจำหน่ายนั้นสามารถเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย (Multi-channel Distribution) ให้มากขึ้น เช่น การใช้หลายช่องทางในการจัดจำหน่ายทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ขายผ่านเว็บไซต์ หรือ แอปพลิเคชั่น มีช่องทางให้เข้าชมหลายช่องทางที่สามารถเข้าดึงง่าย และควรมีการวางแผนการจัดจำหน่ายให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่ตั้งโดยรอบโครงการ เช่น อยู่ใกล้กับห้างสรรพสินค้า สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษารวมถึงการเดินทางที่สะดวกสบายด้วยรถยนต์ มีทำเลที่ตั้งใกล้สถานีรถไฟฟ้า รวมไปถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบที่ตั้งโครงการมีความปลอดภัย ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับโครงการได้อย่างมาก อีกทั้งการรักษาความน่าเชื่อถือหรือภาพลักษณ์ของแบรนด์นั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเช่นกัน รวมถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สโมสร ห้องฟิตเนส หรือสระว่ายน้ำ ก็ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยด้วย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพและปริมณฑลถือว่าเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ และสำคัญ เพราะที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่ทุกๆคนต้องการมีไว้ และสร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและครอบครัว การวิจัยในครั้งนี้ถือเป็นการให้ข้อมูลที่อัพเดท และมีประโยชน์เป็นอย่างมากสำหรับผู้ที่กำลังมองหาบ้านหรือที่อยู่อาศัย รวมถึงเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการในด้าน

อสังหาริมทรัพย์ในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล ที่จะสามารถเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้า และสามารถจัดหาสินค้าและบริหารด้านอสังหาริมทรัพย์เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้อง และนำมาซึ่งผลประกอบการที่ดีต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยในเรื่องนี้ทำให้ได้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล ซึ่งเป็นข้อมูลที่ทันสมัย ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการในภาคเอกชน และผู้มีอำนาจของภาครัฐ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายทางด้านอสังหาริมทรัพย์ในเขตกรุงเทพ และปริมณฑลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. เนื่องด้วยปัจจุบันนั้นสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตอย่างมาก ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาว่าสื่อสังคมออนไลน์นั้นจะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยหรือไม่

2. ในการศึกษาครั้งต่ออาจจะต้องทำการศึกษาเจาะจงศึกษาที่อยู่อาศัยแต่ละประเภท เพราะที่อยู่อาศัยบางประเภทลักษณะและจุดประสงค์ในการใช้งานที่แตกต่างกันและศึกษาในส่วนของพื้นที่ให้เจาะลึกมากขึ้น เช่น จะศึกษาแบบเจาะจงเกี่ยวกับการตัดสินในซื้อคอนโดมิเนียม หรือศึกษาการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรร เพื่อจะได้ข้อมูลที่ต้องกัน เป็นต้น

3. ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่นกลุ่มที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัดเพื่อให้ทราบข้อมูลที่สามารถอ้างอิงประชากรกลุ่มใหญ่ได้มากขึ้น

4. เพื่อให้การศึกษาวิจัยให้ได้ข้อมูลเชิงลึก จึงควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เช่นการสัมภาษณ์เชิงลึก และ การสนทนากลุ่ม ควบคู่ไปกับการแจกแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีเนื้อหาเชิงลึกและเจาะจงมากยิ่งขึ้น

5. จากปัจจุบันที่ครอบครัวคนไทยเล็กลง Pet parenting เป็นแนวโน้มที่ถูกพูดถึงอย่างต่อเนื่องมาหลายปีและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในการวิจัยครั้งต่อไปสามารถศึกษาแนวทางการเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในเรื่องนี้แบบเจาะจงมากขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก จำปาทอง และ วรดี จงอัศญากุล (2565) การศึกษาความต้องการซื้ออสังหาริมทรัพย์ของ GEN Y ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล. *Journal of Buddhist Education and Research*, 8(2), 142-152.

จิราพร กำจัดทุกข์ และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส. (2009). ความพึงพอใจหลังการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเขต กรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 23*(71), 77-87.

ศิวพร วิปุลานุสาสน์ และ พัชรา พัชราวนิช. (2017). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม ระดับบน (hi end) ในเขตศูนย์กลางธุรกิจกรุงเทพ. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทิพยาภา ศรีพงษ์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม โครงการแอสปายสาทร-ราชพฤกษ์. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิรินธน์ สอดศรี. (2022). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรร ราคาไม่เกิน 5 ล้านบาทในพื้นที่พุทธมณฑล สาย 5 จังหวัดนครปฐม. *วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ*, *1*(1), 1-13.

ปิ่นกมล เรืองเดช และ เฉลิมพร เย็นเยือก. (2023). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยที่มีการใช้นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในจังหวัดปทุมธานี. *เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ ปริทัศน์*, *19*(1), 94-110.

ปิยะบุตร โกศลกิตติพงศ์. (2565). ปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดดิจิตอลที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อโครงการจัดสรร ของกลุ่มลูกค้าเจเนอเรชั่นวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *การจัดการธุรกิจ.* มหาวิทยาลัยมหิดล.

พิชาพักตร์ รักสุจริต. (2566). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรร ประเภทบ้านเดี่ยวของผู้บูริโภคในเขต อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน *การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์, ปทิดา นิยมอดุลย์ และ ปราชฐกานย์ นิยมอดุลย์. (2025). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยมูลค่า 20-80 ล้านบาท ในเขตพื้นที่ตำบล เกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, *8*(3), 252-263.

วีณา ถิระโสภณ, & มนวิกา ผดุงสิทธิ์. (2015). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรในเขต กรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัชระ บุนนาค และ ชาญเดช เจริญวิริยะกุล. (2018). ความต้องการของคนรุ่นใหม่ในการเลือกซื้อที่อยู่ อาศัยในอนาคต. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, *8*(2), 43-49.

วราภรณ์ กิติแก้วทวีเสริฐ และ ศิวฤทธิ์ สุนทรเสณี. (2021, March). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีความสำคัญต่อการจัดการหมู่บ้านกานดา กม. 18. In *Rangsit Graduate Research Conference: RGRC* (Vol. 16, pp. 766-776).

ศรินทร์ ซึ้งสุนทร (2562) การเปิดรับทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อของกลุ่มวัยทำงานตอนต้นที่มีต่อการตลาดทางตรง. ใน *วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย ปัญญาวีร์, กาญจนาวรรณ์ ปัญญาวีร์, เกียรติศักดิ์ วงษ์ขันธ์ และ อภิวัฒน์ ปิดตะ. (24 มกราคม 2568). *การออกแบบบ้านประหยัดพลังงาน เพื่อบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดค่าใช้จ่าย*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก https://shorturl.asia/Y4S2o

อารียา เอื้อการณ์ และ ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา. (2022). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการบริโภคน้ำเต้าหู้เพื่อสุขภาพ. *วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์ บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์)*, 8(2), 51-63.

Chaloemsean, C., Trimetsoontorn, J., & Sawangkan, N. (2022). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มี ความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมบริเวณทองหล่อ ถนนสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, *8*(3), 433-446.

Sakunchaiwaranan, A. (2023). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. *Journal of Administration and Development Pitchayabundit College*, *2*(1-2), 53-63.

ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกรูปแบบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ในจังหวัดบึงกาฬ*

AN INVESTIGATION INTO THE BEHAVIOR OF THAI TOURISTS AND THE INFLUENCING FACTORS IN CHOOSING NATURAL TOURISM FORMATS IN BUENG KAN PROVINCE

ปารียา ฉลาดดี[1] และ นิติรัฐ มาลีวัตร[2]

Pareeya Chaladdee[1] and Nitirat Maleewat[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-2]Rajamangala University Of Technology Krungthep, Thailand

Corresponding Author's Email: nitirat.m@mail.rmutk.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 25 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 26 กรกฎาคม 2568

Received 12 July 2025; Revised 25 July 2025; Accepted 26 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ 2) เพื่อศึกษาช่องทางการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ 3) เพื่อศึกษาความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยเครื่องมือใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามในช่องทางออนไลน์ มีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา โดยผู้เชียวชาญ 3 ท่าน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างมาจำนวน 400 คน ที่ท่องเที่ยว

Citation:

* ปารียา ฉลาดดี และ นิติรัฐ มาลีวัตร. (2568). ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกรูปแบบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ในจังหวัดบึงกาฬ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 188-206.

Pareeya Chaladdee and Nitirat Maleewat. (2025). An Investigation Into The Behavior Of Thai Tourists And The Influencing Factors In Choosing Natural Tourism Formats In Bueng Kan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 188-206.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ในจังหวัดบึงกาฬ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือระยะเวลาในการมาท่องเที่ยว และการใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว 2) ปัจจัยช่องทางการรับสื่อและประชาสัมพันธ์มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือญาติ/พี่น้อง/คนรู้จัก และSocial Media ถ้าบุคคลที่นำข้อมูลเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและมีอิทธิพลข้อมูลจะมีความน่าเชื่อถือด้วย ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจสามารถพูดจูงใจให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น และเป็นการกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจ แต่ความแตกต่างด้านประชากรศาสตร์ไม่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ ต้องการซื้อที่อยู่อาศัยที่ส่งเสริมการใช้ชีวิต ให้ความสำคัญกับการออกแบบและเทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงานและรักษ์โลกด้วย

คำสำคัญ: พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, รูปแบบการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยว, จังหวัดบึงกาฬ

Abstract

This research aimed to 1) study the behavior of Thai tourists that affect the choice of natural tourism in Bueng Kan Province, 2) study the channels of public relations news exposure that affect the choice of natural tourism in Bueng Kan Province, and 3) study the differences in demographic characteristics that affect the choice of natural tourism in Bueng Kan Province. This research is a quantitative research. The research instrument is an online questionnaire. The index of consistency of each question with the objective or content (Index of Consistency: IOC) was calculated by 3 experts. The sample group was selected by purposive sampling. The sample group consisted of 400 tourists in Bueng Kan Province. Data were analyzed by descriptive statistics, frequency,

percentage, mean, and standard deviation. The data were then analyzed by multiple regression analysis (MRA) with a statistical significance level of 0.05.

The research results found that 1) The tourist behavior of Thai tourists that affects the choice of natural tourism forms according to the natural tourism components is significant at the 0.05 level, namely, the duration of the trip and spending on tourism, which affect the decision to travel. 2) The factors of media and public relations channels affect the choice of natural tourism forms according to the natural tourism components are significant at the 0.05 level, namely, relatives/siblings/acquaintances and social media. If the person who provides the information is a reliable and influential person, the information will be reliable as well, which affects the decision to make, can persuade people to make a decision more easily, and the information can be distributed quickly and understandably. However, the differences in demographics do not affect the choice of natural tourism forms according to the natural tourism components in Bueng Kan Province. They want to buy a residence that promotes a lifestyle, gives importance to design and technology that saves energy and is environmentally friendly.

Keywords: Tourist behavior, Tourism models, Tourism, Bueng Kan Province

บทนำ

“บึงกาฬ”เป็นจังหวัดที่มีขนาดเศรษฐกิจเล็กที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน1 โดย โครงสร้างหลักของเศรษฐกิจมาจากภาคการบริการและการเกษตร บึงกาฬมีรายได้ผู้เยี่ยมเยือนในระดับต่ำทั้ง รายได้ผู้เยี่ยมเยือนของชาวไทยและต่างชาติ ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ7จังหวัดบึงกาฬมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ส่วนใหญ่เป็นเชิงธรรมชาติ อยู่ในภูเขาหรือพื้นที่อุทยาน เช่น ถ้ำนาคา ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูลังกา หินสามวาฬที่ภูสิงห์ แหล่งน้ำตกอีก 4-5 แห่ง สะดือแม่น้ำโขง แก่งอาฮง ชุมชน OTOP หัตถกรรมผ้าทอมือหมักโคลน ผ้าย้อมคราม ตลอดจนพิพิธภัณฑ์มีชีวิต นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยว เชิงธรรมะ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงจากจังหวัดหนองคาย บึงกาฬ ไปถึงจังหวัดสกลนครในปี

2562 นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าจังหวัดบึงกาฬมีตัวเลขประมาณ 6 แสนคน กระทั่งเกิดสถานการณ์โควิด-19 ระบาดในปี 2563-2564 นักท่องเที่ยวลดลงไปกว่าร้อยละ 15เพราะจำกัดกิจกรรมต่าง ๆ มากพอสมควร และยังไม่มีการส่งเสริมเศรษฐกิจควบคู่กับการแก้ปัญหาโควิด-19 แต่เมื่อรัฐบาลมีการปรับแผนการบริหารให้ทุกอย่างดำเนินไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว การส่งเสริมเศรษฐกิจ ทำให้เริ่มมีผู้คนเดินทางเข้ามาเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬมากขึ้น ซึ่งแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ดำเนินไปได้ตามเป้าหมาย อันดับแรกจังหวัดบึงกาฬวางแปลนเมืองให้มีการขนส่งที่สะดวกที่สุดการวางแผนก่อสร้างท่าอากาศยานบึงกาฬ งบประมาณ 3,500 ล้านบาท ตอนนี้ได้ศึกษาความเป็นไปได้แล้ว และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการลงทุนค่อนข้างสูง อยู่ระหว่างการออกแบบเพื่อของบประมาณจากกระทรวงคมนาคม คาดว่าจะสร้างเสร็จในปี 2571 บนเนื้อที่เกือบ 2,500-3,000 ไร่บริเวณบ้านโป่งเปือย อ.เมืองบึงกาฬ ซึ่งการเดินทางสะดวกสบายแล้วจะเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาจังหวัดบึงกาฬได้ (คเชนทร์ วัฒนะโกศล และคณะ, 2024)

การค้นพบความเงียบสงบและความสวยงามของโลกที่ธรรมชาติสร้างขึ้นผ่านการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็น การหลีกหนีจากชีวิตประจำวันที่วุ่นวายและเครียด เราสามารถเพลิดเพลินกับทัศนียภาพอันน่าทึ่งของภูเขา ป่าไม้ ทะเลสาบ และชายหาดอันสวยงามเมื่อเราเดินทางเข้าสู่ธรรมชาติ นี่ไม่เพียงเป็นประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจในระดับอารมณ์เท่านั้น แต่ยังช่วยบำบัดร่างกายและจิตใจได้อย่างเหลือเชื่ออีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การท่องเที่ยวธรรมชาติยังส่งเสริมความรู้สึกเชื่อมโยงกับโลกธรรมชาติและกระตุ้นให้เราอนุรักษ์และปกป้องสิ่งแวดล้อม โดยสอนให้เรารู้จักและส่งเสริมการเคารพความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่เราเยี่ยมชม และการท่องเที่ยวแหล่ง ธรรมชาติยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนและการพัฒนาอย่างรับผิดชอบ การเข้าไปในพื้นที่ธรรมชาติ ช่วยให้เราได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และวิธีการรักษาความหลากหลายทาง ชีวภาพในระดับท้องถิ่น โดยการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในฤดูกาลท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวหลาย ๆ คน ก็เตรียมตัวออกเดินทาง การจราจรที่หนาแน่นในสถานที่ต่าง ๆ มีนักท่องเที่ยวมากมาย โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นเมืองหลัก ซึ่งนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนความนิยม ทำให้การพักผ่อน มีปัญหาความแออัดทำให้วันหยุดของนักท่องเที่ยวกลายเป็นประสบการณ์ที่เหนื่อยและหมดความสนุก ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีรูปแบบแนวคิดที่มีความเฉพาะเจาะจงของแต่ละจังหวัดเมืองรอง อาทิเช่น สร้างเมืองกีฬา (Sport City) ของจังหวัดบุรีรัมย์ หรือแนวคิด

เมืองสุขภาพ (Wellness City) ของจังหวัดเชียงราย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เมืองรองมีความพิเศษ น่าสนใจดูน่าค้นหา และเติบโตได้เต็มอย่างมีศักยภาพ “เมืองรอง” ที่ไม่มีนักท่องเที่ยวสนใจ ถูกเมินจากนักท่องเที่ยว กำลังกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพชรเม็ดงามที่รอให้นักท่องเที่ยวออกไปค้นหา (บุษกร สุขแสน, & ธนกฤต ทุริสุทธิ์. 2019)

พฤติกรรมของนักท่องชาวไทย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ซึ่งส่งผลต่อการลงทุนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเช่น โรงแรม ร้านอาหารต่างๆ ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากขึ้นช่องทางการรับข่าวสารก็เปลี่ยนไปจากที่รับข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ รายการโทรทัศน์ นอกจากนี้ปัจจุบันช่องทางสื่อออนไลน์เป็นที่นิยมอย่างมากและรวดเร็วแต่ความน่าเชื่อถืออาจจะไม่เท่ากับการรับข่าวสารจากผู้มีอิทธิพลในสังคมการกระจายข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อการมาท่องเที่ยวเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้สอดคล้องและตอบสนองกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นแนวทางในการเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่คนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากกรวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบายและกำหนดกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ทางด้านธุรกิจนำเที่ยว ซึ่งจะทำให้จังหวัดบึงกาฬมีรายได้เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

2. เพื่อศึกษาช่องทางการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

2. ปัจจัยช่องทางการรับสื่อประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลเชิงบวกกับการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

3. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

การทบทวนวรรณกรรม

ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกรูปแบบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ในจังหวัดบึงกาฬ ได้ทำการทบทวนเอกสารวิชาการ งานวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถดึงดูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้แบ่งองค์ประกอบการท่องเที่ยวเป็น 6 ด้าน (6A) (Dabphet, S. (2018)) ดังนี้ 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Natural Attractions) สถานที่ท่องเทียวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Built Attractions) สถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม(Cultural Attractions) และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงชุมชนสัมพันธ์ (Social Attractions) 2. การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว (Accessibility) คือ ความสะดวกสบายและความสามารถในการเดินทางและสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) สถานที่ท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวเช่น ร้านอาหาร ที่พัก ร้านสะดวกซื้อ ตลอดจนถึงการให้บริการในการรับรู้ข่าวสาร ที่จอดรถ ทางเดินเท้าสำหรับผู้พิการ บริการรถรับส่ง บริการต่าง ๆ 4. การจัดรูปแบบให้บริการเป็นชุด (Available Packages)คือจัดการรูปแบบการเที่ยวให้สะดวกและคุ้มค่า 5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหรือการทำสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยว

เข้าร่วมระหว่างการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวหรือเมื่ออยู่ในสถานที่ท่องเที่ยว 6.การบริการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ (Ancillary Service) บริการเสริมที่เพิ่มเติมจากบริการหลัก ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่ออำนวยความสะดวกสบายและตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวขณะเดินทางหรือเข้าพักในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ธนาคาร ไปรษณีย์ โรงพยาบาล

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับประชากรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550: 57-59) กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาดครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ การศึกษา เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งสวนตลาดลักษณะด้านประชากรศาสตร์เป็นลักษณะที่สำคัญ และสถิติที่วัดได้ของ ประชากรที่ช่วยกำหนดตลาดเป้าหมายในขณะที่ลักษณะด้านจิตวิทยาและสังคม วัฒนธรรมช่วยอธิบายถึงความคิดและความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์จะสามารถ เข้าถึงและมีประสิทธิผลต่อการกำหนดตลาดเป้าหมายรวมทั้งง่ายต่อการวัดมากกว่าตัวแปรอื่น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

อภิไทย แก้วจรัส, ชวลีย์ ณ ถลาง และเสรี วงษ์มณฑา ได้กล่าวว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวคือการกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยวทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง หรือพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยว (Tourist's Over Behavior) เป็นนพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้ ส่วนพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยว (Tourist's Covert Behavior) ได้แก้ ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ทัศนคติ ค่านิยม ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อ บริโภคสินค้า และบริการทางการท่องเที่ยว องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้นมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ(Cronbach, 1972) ดังนี้ 1. เป้าหมาย (Goal) ความต้องการหรือเป้าหมายสิ่งที่จูงใจให้ดำเนินกิจกรรม 2. ความพร้อม (Readiness) ความพร้อมความสามารถในการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ 3. สถานการณ์ (Situation) เป็นสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนอง ความต้องการ 4. การแปลความหมาย (Interpretation) นักท่องเที่ยวจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งต้องพิจารณาสถานการณ์ก่อนแล้วตัดสินใจเลือกวิธีการที่คาดว่าจะให้ความพอใจมากที่สุด 5. การตอบสนอง(Response) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ โดยวิธีการที่ได้เลือกแล้วในขั้นแปลความหมาย 6. ผลลัพธ์ที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลจาก การกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจตรงกับที่คาดคิดไว้ (Confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหมาย (Contradict) ก็ได้ 7. ปฏิกิริยาต่อความ

ผิดหวัง(Reaction to Thwarting) หากนักท่องเที่ยวไม่สามารถสนอง ความต้องการได้ก็กล่าวได้ว่าเขาประสบความผิดหวัง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับช่องทางการรับสื่อประชาสัมพันธ์

ศิริเพ็ญ ดาบเพชร กล่าวไว้ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถเข้าถึงบุคคลได้อย่างรวดเร็ว ให้ข้อมูลทุกต้องชัดเจน สามารถสร้างแรงกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจในการเดินทางท่องเที่ยว สามารถรับรู้ผ่านช่องทางการสื่อสารประเภทต่าง ๆ หลากหลายช่องทาง เช่น การสื่อสารมวลชน การสื่อสารส่วนบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็คทรอนิกส์ สื่อกระจายเสียง ความหมายประเภทของสื่อประชาสัมพันธ์แต่ละประเภท (วัลย์ลิกา บูรณ์ทอง, 2014) ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ (Print Media) ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์ (Newspaper) เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้คนจำนวนมากและมีเวลาพิมพ์ที่แน่นอน ทำให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสาร วารสาร (Journal) สิ่งพิมพ์เป็นเล่มกำหนดออกเป็นประจำในระยะสัปดาห์ ปักษ์ เดือน หรือรายปี นิตยสาร (Magazines) สื่อสิ่งพิมพ์หรือเครื่องมือประชาสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือนิตยสารมีลักษณะเด่นคือการออกแบบที่หรูหราและกะทัดรัด หนังสือรายงานประจำปีมีความสำคัญขององค์กร เรียกว่า Annual Report หนังสือรายงานประจำงวด (Emporium Report) รายงานผลการดำเนินงานขององค์กรคล้าย ๆ กับหนังสือรายงานประจำปี โดยออกมาเป็นไตรมาส จดหมายข่าว (News Letter) คือแผ่นพับชนิดหนึ่งที่แจกจ่ายให้กับลูกค้าเป้าหมายหรือกลุ่มเป้าหมาย ป้ายประกาศและโปสเตอร์ สื่อที่มีสีสันและข้อความชัดเจนเพื่อดึงดูดความสนใจ แผ่นพับ (Folder) ใช้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการขององค์กร จุลสาร (Booklet and Bulletin) เอกสารความรู้ทางวิชาการ ใบปลิว (Leaflet) กระดาษแผ่นเดียวสำหรับกระจายข่าวสารสู่กลุ่มเป้าหมาย มีเรื่องราวต่าง ๆ ที่ ต้องการจะประชาสัมพันธ์

2. สื่อบุคคล (Personal Media) เป็นวิธีการสื่อสารที่เก่าแก่ที่สุด โดยใช้คำพูดและการแสดงออกทางกิริยาท่าทางในการสื่อสาร ซึ่งเป็นที่นิยมในกลุ่มประชาชนทั่วไป การสื่อสารด้วยคำพูดมีหลายรูปแบบ เช่น การสนทนา การอภิปราย การบรรยาย การประชุม การฝึกอบรม และการสัมมนา

3. สื่อโสตทัศน์ (Audio Visual Media) เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีการใช้ภาพและเสียง มีลักษณ์ คือ ภาพยนตร์ หรือ วิดีโอ ที่กล่าวมากมีทั้งภาพและเสียง เช่น ภาพนิ่งที่มีสีสัน วิดีโอที่น่าสนใจ ทั้งนี้เป็นเทคนิคการใช้ ประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับงานแต่ละแบบ

4. สื่อวิทยุ (Radio) วิทยุเป็นคำที่ใช้เรียกช่องทางการสื่อสารที่ใช้คลื่นวิทยุในการส่งคลื่นเสียง ซึ่งใช้ในการ ส่งข่าวสาร เพลง ความบันเทิง และสื่ออื่น ๆ ให้กับผู้ฟังที่ใช้เครื่องรับวิทยุ วิทยุเป็นสื่อที่เคลื่อนที่เร็วและครอบคลุม พื้นที่กว้าง โดยเฉพาะในสถานที่ที่ไม่มีโทรทัศน์หรือบริการอินเทอร์เน็ต

5. โทรทัศน์ (Television) สื่อโทรทัศน์ความคมชัดสูงเป็นสื่อประเภทหนึ่งทมักใช้สัญญาณโทรทัศน์ในการแสดงภาพให้ผู้ชมทราบ สัญญาณเหล่านี้สามารถระบุได้โดยระบบจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ ความถี่โทรทัศน์แบบดิจิทัลหรืออนาล็อก หรือวิธีการอื่น ๆ ข้อมูลจะถูกสื่อสารอย่างชัดเจนผ่านโทรทัศน์ เช่น ข่าว สารคดี ละคร รายการ บันเทิง และโฆษณา

6. สื่อกิจกรรมต่าง ๆ สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสื่อสารหรือถ่ายทอดความคิด ข้อความ หรือข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ เรียกว่าสื่อกิจกรรม ตัวอย่างสื่อ กิจกรรม ได้แก่ นิทรรศการ การแสดงบนเวที Workshop สัมมนา และกิจกรรมอื่น ๆ

7. เครื่องฉายแผ่นใส ใช้ประกอบการบรรยายเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมี 2 ประเภท 1) เครื่องฉายสไลด์ ใช้ประกอบการบรรยาย ให้เกิดความชัดเจน เป็นภาพนิ่ง 2) เครื่องรับ-ส่งแฟกซ์ เป็นเครื่องโทรศัพท์ลักษณะคล้ายเครื่องถ่ายเอกสารสามารถนำส่งข่าวสารจากต้นทางไปยังหมายเลขโทรศัพท์ปลายทาง

8. สื่อมวลชน หมายถึง ช่องทางหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการรวบรวม ผลิต และเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และเนื้อหาต่าง ๆ ไปยังประชาชนในวงกว้าง สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสาร (เช่น นักข่าว ผู้ผลิตเนื้อหา) กับผู้รับสาร (เช่น ประชาชนทั่วไป)

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวจึงนำมาซึ่ง การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ที่ต้องการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกรูปแบบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อเป็นข้อมูลที่ให้ประโยชน์กับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกำหนดการศึกษาดังนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือนักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยว ในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ในจังหวัดบึงกาฬ ตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ ของ W.G. Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่ความคลาดเคลื่อน ± 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลคือ 400 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และมีการแจกแบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยจะใช้คำถามคัดกรอง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ที่เดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ โดยใช้แบบสอบถามแบบเอกสาร (Paper) และแบบออนไลน์ (Online) ที่จัดทำขึ้นโดยใช้กูเกิลฟอร์ม (Google Form) โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended Question) แบบประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อวัดปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติของนักท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 4 เดือน โดยใช้แบบสอบถามซึ่งจะสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนด่าง ๆ คือ ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแบบสอบถามเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม, แบบสอบถามส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ 1. วัตถุประสงค์ในการเดินทาง 2. ระยะเวลาในการมาท่องเที่ยว 3. ลักษณะการเดินทาง 4. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว 5. ช่องทางในการรับข้อมูลการท่องเที่ยว, แบบสอบถามส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางการรับรู้ข่าวสาร 1. สื่อบุคคล 2. สื่อสิ่งพิมพ์ 3. สื่อโทรทัศน์ 4. สื่อวิทยุกระจายเสียง 5. สื่อแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ 6. สื่อออนไลน์, แบบสอบถามส่วนที่ 4 การตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ 1.ด้านพื้นที่ 2. ด้านการจัดการ 3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ 4. การมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบแล้ว ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ในแบบสอบถามทั้งมด และ ได้นำมาทำการลงรหัส (Coding) เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ทำแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกรูปแบบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ และการวิเคราะห์ข้อมูลช่องทางการรับสื่อประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis, MRA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ นำมาซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้คือ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชากรตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รองลงมาคือเพศชาย และ LGBTQ+ อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18-25 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี สถานภาพส่วนใหญ่เป็นโสด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและรองลงมาเป็นนักเรียนและนักศึกษา และมีรายได้อยู่ที่10,000 – 15,000 บาท เป็นส่วนใหญ่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วัตถุประสงค์ในการเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาพักผ่อนมากที่สุด ส่วนใหญ่ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวมากที่สุด และมีงบประมาณส่วนใหญ่อยู่ที่3,001 – 5,000 บาทต่อคนมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ช่องทางการรับสื่อส่วนใหญ่มาจากสื่อ Social Media มากที่สุด รองลงมาคือรับสื่อจากญาติพี่น้อง/คนรู้จัก รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โปรชัวร์ และวิทยุตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ

		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig
เพศ	Between Groups	4.579	2	2.289	2.706	.068
	Within Groups	335.866	397	.846		
	Total	340.444	399			
อายุ	Between Groups	4.710	5	.942	1.105	.357
	Within Groups	335.734	394	.852		
	Total	340.444	399			
ระดับการศึกษา	Between Groups	2.611	3	.070	1.020	.384
	Within Groups	337.833	396	.853		
	Total	340.444	399			
อาชีพ	Between Groups	2.374	5	.475	.553	.736
	Within Groups	338.071	394	.858		
	Total	340.444	399			
สถานภาพ	Between Groups	1.025	1	1.025	1.201	.274
	Within Groups	339.420	398	.853		
	Total	340.444	399			
รายได้	Between	6.695	8	.837	.980	.451

Groups					
Within Groups	333.749	391	.854		
Total	340.444	399			

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ไม่ได้ส่งผลในเชิงบวกต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แต่เป็นการอธิบายปัจจัยต่าง ๆ ในด้านประชากรศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
Model	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.200	.175		1.140	.255
วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	.086	.046	.088	1.872	.062
ระยะเวลาในการมาท่องเที่ยว	-.095	.046	-.102	-2.076	.039*
ลักษณะการเดินทาง	.039	.050	.037	.770	.442
การใช้จ่ายในการท่องเที่ยว	-.119	.046	-.119	-2.551	.011*
R = .749 , R^2 = .561 , Adjusted R^2 = .551 , SE = .619 , F = 55.482 (df=9)					

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬใน

ด้านระยะเวลาในการมาท่องเที่ยวและการใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยระยะเวลาในการมาท่องเที่ยว (Sig. = 0.039) และการใช้จ่ายในการท่องเที่ยว (Sig. = 0.011) ส่วนวัตถุประสงค์ในการเดินทางและลักษณะการเดินทางไม่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ0.05

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยช่องทางการรับสื่อประชาสัมพันธ์กับการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.097	.144		7.597	.000
ญาติ/พี่น้อง/คนรู้จัก	.299	.032	.312	7.075	.000*
หนังสือพิมพ์	-.012	.041	-.017	-.294	.769
รายการโทรทัศน์	.029	.038	.037	.761	.447
วิทยุ	.056	.039	.083	1.426	.155
โปรชัวร์	.074	.038	.108	1.954	.051
Social Media	.345	.034	.422	10.286	.000*

R = .709 , R^2 = .503 , Adjusted R^2 = .495 , SE = .656 , F = 66.293 (df=6)

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้าน ญาติพี่น้อง และคนรู้จัก เป็นปัจจัยที่เป็นช่องทางในการรับสื่อประชาสัมพันธ์กับการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และทำให้เกิดผลเชิงบวกในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาเที่ยวมากขึ้น ในขณะที่ Social Media, หนังสือพิมพ์, รายการโทรทัศน์ วิทยุและโปรชัวร์ เป็นปัจจัยในการประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ระยะเวลาในการมาท่องเที่ยว และ การใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ เพราะถ้าใช้เวลาน้อยไปก็ทำให้การมาท่องเที่ยวในแต่ละครั้งไม่คุ้มค่าเพราะจังหวัดบึงกาฬค่อนข้างไกลต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่ถ้ามากเกินไปก็จะทำให้กระทบในด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ ในเรื่องของการทำงานประจำถ้าใช้เวลาท่องเที่ยวหลายวันจะกระทบกับงานประจำ ส่วนการใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยหลักและสำคัญของการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนการเดินทาง และการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดกิจกรรมและประสบการณ์เดินทางเช่น คุณภาพของที่พัก ความคุ้มค่าของราคาในการใช้บริการที่พัก กิจกรรมต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คเชนทร์ & วันทกาญจน์ (2024) เรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ ที่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นคนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬเอง โดยคิดเป็นถึงร้อยละ 32 เพราะการเดินทางมาบึงกาฬแต่ละครั้งต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายค่อนข้างมากเพราะฉะนั้นนักท่องเที่ยวอาจต้องมีการวางแผนมาอย่างดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ มีหลายรูปแบบเช่น ญาติ/พี่น้อง/คนรู้จัก หนังสือพิมพ์ รายการโทรทัศน์ วิทยุ โปรชัวร์ Social Media แต่ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการวิจัยครั้งนี้คือ ญาติ/พี่น้อง/คนรู้จัก และ Social Media ทั้งนี้เป็นเพราะนักท่องเที่ยวมักจะสอบถามคนที่ตัวเองรู้จักก่อนมาท่องเที่ยวที่

จังหวัดบึงกาฬ และใช้ Social Media ในการสื่อสารและให้ feedback จากการมาเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดบึงกาฬ (พัชร์ศศิ เรืองมณีญาต์, พงศ์นคร โภชากรณ์ และ บรรเจิด ถมปัด, 2023) ที่พบว่าการท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬควรเพิ่มความคิดสร้างสรรค์เข้าไปด้วยเพื่อให้น่าสนใจ และนักท่องเที่ยวจะนำไปเชิญชวนเพื่อน และครอบครัวมาท่องเที่ยวมากขึ้น และอาจมีการนำไปช่วยโปรโมทใน Social Media อีกด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ไม่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า ประชากรตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รองลงมาคือเพศชาย และ LGBTQ+ อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18-25 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี สถานภาพส่วนใหญ่เป็นโสด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชนและรองลงมาเป็นนักเรียนและนักศึกษา และมีรายได้อยู่ที่10,000 – 15,000 บาท เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์จึงไม่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยว เนื่องจากไม่ว่าเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้และสถานภาพ ที่แตกต่างกันก็สามารถท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติได้ ดังนั้นปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ไม่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา, อภิไทย, กนกพร, สุภัทรา และทิพย์วดี (2024) เรื่องพฤติกรรม และ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังถ้ำนาคา อุทยานแห่งชาติภูลังกา ทีระบุว่านักท่องเที่ยวเกือบทุกเพศทุกวัยสามารถเดินทางมาเที่ยวที่จังหวัดบึงกาฬได้อย่างสนุกและปลอดภัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และปัจจัยช่องทางการรับสื่อประชาสัมพันธ์ ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ ดังนั้น ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องการเพิ่มการตัดสินใจในการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ ต้องใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ให้เป็นประโยชน์และผู้นำข้อมูลควรเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในโซเชียลมีเดีย หรือผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และผู้ประกอบการให้ความสำคัญเกี่ยวเรื่องค่าใช้จ่าย เช่น ราคาห้องพักควรมีความสมเหตุสมผลต่อการให้บริการ

ในแต่ละครั้ง และการใช้จ่ายในสถานที่ท่องเที่ยว รวามถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดบึงกาฬ ควรมีความอำนวยความสะดอกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ร้านสะดวกซื้อ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ให้พร้อมต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปอาจจะต้องทำการศึกษาความพึงพอใจและพฤติกรรมซ้ำของนักท่องเที่ยว เพื่อตรวจสอบว่าปัจจัยใดที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต้องกลับมาเที่ยวซ้ำ

2. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่จังหวัดบึงกาฬ ครั้งต่อไปอาจจะศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับจังบึงกาฬและดูแนวโน้มที่อาจจะแตกต่างกัน

3.การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวอย่างของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ควรใช้ร่วมกับการแจกแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและแม่นยำยิ่งขึ้นสำหรับการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กองสุข นรกมล. (2021). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD).* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คเชนทร์ วัฒนะ โกศล และ วันทกาญจน์ สีมาโรฤทธิ์การ์ด. (2024). พฤติกรรมการท่องเที่ยว และ ความต้องการของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารบัณฑิต แสงโคมคำ*, 9(3), 555-575.

พิมพ์เมืองเก่า ณัฐฏิกา และ บัวธรรม โบชัญญา. (2024). การพัฒนาการท่องเที่ยวทุ่งบัวแดงบึงละหาน อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 14(1), 148–162.

พัชราภรณ์ จันทรฆาฎ. (2023). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตำบล บ้านงิ้ว อำเภอสามโคกจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น*, 5(1),17.

พัชร์ศศิ เรืองมณีญาต์, พงศ์นคร โภชากรณ์, & บรรเจิด ถมปัด. (2023). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(4), 109-119.

พิศมัย จัตุรัตน์ และ ชวลีย์ ณ ถลาง (2023) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรม ในจังหวัดสงขลา. *Dusit Thani College Journal,* 16(2), 44.

บุษกร สุขแสน และ ธนกฤต ทุริสุทธิ์. (2019). ศึกษาทรัพยากรและ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย และ จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย ราชภัฏ อุดรธานี*, 7(2), 21-21.

วัลย์ ลิกาบูรณ์ทอง. (2014). นวัตกรรมการประชาสัมพันธ์กับการรับรู้และตัดสินใจทำประกันวินาศภัยของประชาชน ใน เขต กรุงเทพมหานคร. *สมาคมประกันวินาศภัยไทย.* ฉบับที่ 126

วาสนา ขวัญทองยิ้ม, อภิไทย แก้วจรัส, กนกพร รอดเขียน, สุภัทรา เขียวศรี และ ทิพย์วดี โพธิ์สิทธิพรรณ. (2024). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังถ้ำนาคา อุทยานแห่งชาติภูลังกา จังหวัดบึงกาฬ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 785-799.

สามารถ ปิติพัฒน์ และ กฤษฎา ณ หนองคาย. (2013). พฤติกรรม นักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ทะเลบัวแดง นักท่องเที่ยว. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 9(3), 241-262.

เพชราภรณ์ จันโทวาส, สุพาณี พ่วงก้อน,อมรรัตน์ กลิ่นสุมาลี, อธิป จันทร์สุริย์ และ ขวัญณภัทร ขนอนคราม. (2023). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนขนมแปลกจังหวัดจันทบุรี. *วารสาร มหาวิทยาลัย วงษ์ ชวลิต กุล (มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์)*, 1(1), 65-77.

อานุภาพ มีศิลป์**,** วัชระ ยี่สุนเทศ และ ทศพร มะหะหมัด. (2019). พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางเรือสำราญ ของนักท่องเที่ยว ใน เขต กรุงเทพมหานคร. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์*, *2*(2), 12-21.

อภิไทย แก้วจรัส, ชวลีย์ ณ ถลาง และ เสรี วงษ์มณฑา. (2023). พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ชาวไทยที่มีต่ออาหารท้องถิ่นภาคเหนือของจังหวัดเชียงใหม่. *วิทยาการจัดการวไลยอลงกรณ์ ปริทัศน์*, 4(3), 1-15.

Akkarapatkamchai, P.,Phuanpoh, Y.,Chantanee,M., Mahasumran,W. and Kludcharoen, M. (2023). การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวสัมผัสเสน่ห์ วิถีชีวิตเมืองกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *Rajapark Journal*, 17(50)

Dabphet, S. (2018). องค์ประกอบการท่องเที่ยว และช่องทางการสื่อสารภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวอนาคต กรณีศึกษาจังหวัด พิษณุโลก. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 11(1), 79-98.

Wachaiyung, S., & Soontayatron, S. (2022). ความคาดหวังองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ส่งผลต่อการตัดสินใจ ใน การเดินทางท่องเที่ยวเชิงกีฬาของผู้สูงอายุชาวไทยในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Sports Science and Health*, 23(2), 158-173.

เปรียบเทียบพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน*

A COMPARATIVE STUDY OF MALE PROTAGONISTS IN REALISTIC THAI AND CHINESE TELEVISION DRAMAS

ลี่ฉวิน จาง[1] และ วีรวัฒน์ อินทรพร[2]

Liqun Zhang[1] and Weerawat Intaraporn[2]

[1]นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

[1]Graduate student, Communicative Thai as a Second Language Program, Faculty of Liberal Arts Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

[2]สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

[2]Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

Corresponding Author's Email: 2805033573@qq.com

วันที่รับบทความ : 21 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2568

Received 21 June 2025; Revised 30 June 2025; Accepted 1 July 2025

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีนที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ประเภท Free TV ของทั้ง 2 ประเทศ โดยวิเคราะห์ตัวละครเอกชายจากละครโทรทัศน์ไทย 2 เรื่อง ได้แก่ กระเช้าสีดา และ สามีชั่วคืน กับ ละครโทรทัศน์จีน 2 เรื่อง ได้แก่ 何以笙萧默 (My Sunshine) กับ 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) ใช้วิธีการวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า พระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีนมี

Citation:

* ลี่ฉวิน จาง และ วีรวัฒน์ อินทรพร. (2568). เปรียบเทียบพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 207-234.

Liqun Zhang and Weerawat Intaraporn. (2025). A Comparative Study Of Male Protagonists In Realistic Thai And Chinese Television Dramas. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 207-234.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ทั้งเหมือนกันและต่างกัน ส่วนที่เหมือนกันคือ 1) หน้าตาดี 2) ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีความรักที่มั่นคง 3) มีบุคลิกลักษณะภายในที่อบอุ่นต่อคนรัก จริงใจและซื่อสัตย์ต่อความรัก มีความกตัญญู และมีส่วนร่วมในการทำงานบ้าน ส่วนที่ต่างกันคือ 1) พระเอกจีนมีอุดมการณ์เพื่อชาติ คือ มีความฝันในการสร้างชื่อเสียงให้ประเทศ ทำงานหนัก ให้ความสำคัญระหว่างความรักกับการงานไปพร้อมกัน ส่วนพระเอกไทยเน้นการเสียสละเพื่อครอบครัวหรือคนรักมาก 2) พระเอกจีนมีบุคลิกสุขุม เก็บอารมณ์ พูดน้อยแต่ลึกซึ้ง ส่วนพระเอกไทยมีลักษณะ อบอุ่น อ่อนโยน และเข้าถึงง่ายกว่า ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพระเอกละครโทรทัศน์ไทยและจีนต่างเป็นภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของชาวไทยและชาวจีน ภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของไทยเน้นเรื่องครอบครัว ภาพแทนผู้ชายในอุดมคติเน้นชาติและเป้าหมายส่วนรวม
คำสำคัญ: การเปรียบเทียบละครโทรทัศน์ไทย-จีน, พระเอกละครโทรทัศน์, ภาพแทนผู้ชายในอุดมคติ

Abstract

This article aims to comparatively study male protagonists in realistic Thai and Chinese television dramas, broadcasting on Free TV of the two countries, and study representations of ideal males in Thai and Chinese societies. The works studied include Two Thai dramas, namely Kra-chao-sri-da (Dutchman's Pipe) and Sa-mee-sure-keun (The Overnight Husband), and two Chinese dramas, namely He-yi-sheng-xiao-mo (My Sunshine) and Qin-ai-de, Re-ai-de (Go Go Squid). Textual analysis is applied to study the works. Research findings are reported as a descriptive analysis. The research finds both similar and different aspects in the works studied. Three common characteristics found in both Thai and Chinese male protagonists include 1) good looking; 2) successful in professions and stable in love; and 3) warm-hearted to their love, honest and faithful in love, gratitude and participating in family affairs. Two different characteristics are found, including 1) Chinese male protagonists are patriotic, ambitious for frame dedicating to the nation; hard-working; and developing their love together with careers, while Thai male protagonists are

outstandingly dedicated to their family or love. 2) Chinese male protagonists are discreet and profound, while the Thai are warm-hearted, polite, and more open. The found characteristics of male protagonists studied reflect representations of both ideal Thai and Chinese males. The ideal Thai males emphasizes family. For ideal Chinese males emphasizes nation and collective goals.

Keywords: Comparison of Thai and Chinese television dramas, Male Television drama, Representation of ideal man

บทนำ

ละครโทรทัศน์เป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะการแสดงที่ให้ความรู้ข่าวสารผ่านการกระทำ บทบาทของละครโทรทัศน์มีทั้งให้ความบันเทิงและมีผลกระทบต่อผู้ชม ดังที่องอาจ สิงห์ลำพอง (2557 : 3) อธิบายว่า ละคร หมายถึงการแสดงซึ่งเป็นช่องทางของการสื่อสารเป็นการให้ความรู้ข่าวสารผ่านการกระทำหรือการแสดง อันเป็นวิธีที่ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายโดยทำให้เห็นเป็นรูปธรรมที่เป็นเรื่องราว ผู้ชมจะได้รับประสบการณ์ร่วมจากการดูละคร นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2541 : 283) ยังกล่าวถึงบทบาทของละครโทรทัศน์ว่า ละครโทรทัศน์มิได้เป็นเพียงความบันเทิงชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้น หากทว่ายังมีหน้าที่และยังอาจมีผลกระทบหลายอย่างในระยะยาวติดตามมา เช่น ส่งเสริมระบบคุณค่าบางอย่างของสังคม เป็นตัวกำหนดหน้าที่และจัดบทบาทของพฤติกรรมของคนในสังคม

นักวิชาการด้านการวิจารณ์วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของไทย หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (อ้างถึงใน วีรวัฒน์ อินทรพร 2562 : 111) แบ่งประเภทของนวนิยาย ซึ่งอาจหมายรวมถึงเรื่องบันเทิงคดีเช่น ละครโทรทัศน์ด้วย ออกเป็นประเภทกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภทคือ นวนิยายประเภทพาฝัน (romantic) และนวนิยายประเภทฉายภาพชีวิต (realistic) โดยให้คำอธิบายเพิ่มเติมว่านวนิยายประเภทพาฝันหมายถึง นวนิยายที่ผู้ประพันธ์พอใจระบายภาพงดงามมากกว่าภาพที่สกปรกของชีวิต เนื้อเรื่องมักจะดำเนินไปในทางที่ตัวเอกได้รับความทุกข์ในตอนต้น ในบั้นปลายมักจะได้รับความสุขสมปรารถนา เนื้อเรื่องของนวนิยายประเภทนี้จะงดงามเกินความจริงมีตัวละครที่มีลักษณะนิสัยเด่นชัด เช่น ถ้าเป็นตัวดีก็ดีมาก ถ้าเป็นตัวร้ายก็ร้ายอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความพึงพอใจและความเพลิดเพลิน ส่วนประเภทฉายภาพ

ชีวิตหรือวาดภาพชีวิต หมายถึงนวนิยายที่ผู้ประพันธ์มักจะนิยมแสดงภาพชีวิตที่เป็นจริง คือมีความดีความชั่วระคนปนกันไป บางคราวก็จงใจให้ด้านที่น่าเกลียดหรือน่าเศร้าของชีวิตนั้นเด่นชัดยิ่งกว่าด้านที่งดงาม

นอกจากนี้ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (อ้างถึงใน วีรวัฒน์ อินทรพร 2562 : 111) ยังได้อธิบายต่อว่า นวนิยายบางเรื่องอาจจำแนกไม่ได้ชัดเจน เพราะบางเรื่องผู้เขียนก็เสนอภาพชีวิตที่ดูสวยสดงดงามแต่ก็แทรกความน่าเศร้าเข้าไปด้วย หรือบางเรื่องแสดงให้เห็นว่าตัวเอกเป็นคนดี มีอุปนิสัยจิตใจสูง แต่กลับได้รับความเศร้าในตอนท้ายเรื่อง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้อ่านที่จะวินิจฉัยว่านวนิยายเรื่องใดจัดอยู่ในประเภทใด และอาจถกเถียงกันเพื่อความสนุกสนานสำเริงอารมณ์อย่างหนึ่งของนักอ่าน

ละครโทรทัศน์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องที่เลือกมาศึกษาเปรียบเทียบในครั้งนี้มีลักษณะเป็นละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิต คือเนื้อหากล่าวถึงชีวิตความเป็นจริงของคนในปัจจุบัน ความซับซ้อนของตัวละคร และสะท้อนสังคมไทยและจีน ละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง สามีชั่วคืน ได้เสนอประเด็นสังคมเรื่องความสัมพันธ์ชั่วข้ามคืน การตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ การรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น เรื่อง กระเช้าสีดา นำเสนอความรัก ความขัดแย้งในครอบครัว และด้านมืดของมนุษย์ ละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) เสนอประเด็นว่ารักแรกที่ไม่เคยจางหายและพระ-นางกลับมาเจอกันอีกครั้งหลังจากเข้าใจผิดกันในอดีตและเรื่อง 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) กล่าวถึงชายหนุ่มที่เป็นผู้นำทีม K&K Club มีความฝันที่อยากจะพาทีมไปชิงแชมป์โลก ระหว่างทางได้พบกับความรัก ละครได้นำเสนอว่าความรักและเป้าหมายด้านงานสามารถพัฒนาไปพร้อมกันได้

อย่างไรก็ตาม ละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตแม้จะนำเสนอเรื่องราวที่จริงจังก็ยังมีผู้ชมเหนียวแน่น ตามเทคโนโลยีพัฒนา ดังเห็นได้ว่า ละครปัจจุบันไม่ได้ออกอากาศทางโทรทัศน์เท่านั้น แต่ยังมีการเผยแพร่ในสื่อหรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้ ซึ่งผู้ชมดูละครผ่านเว็บไซต์และแอพพลิเคชั่นได้สะดวก ทำให้ผู้ชมสามารถเปิดดูได้ทุกเวลา ละครโทรทัศน์ไทยเรื่องสามีชั่วคืน เป็นละครอันดับที่ 4 ของเรตติ้งละครหลังข่าว ช่อง 7HD ตลอดปี 2565 และละครไทยเรื่อง กระเช้าสีดา ตัวเลขเรตติ้งคือ 6.823 เฉลี่ยทั่วประเทศ ขึ้นเป็นละครเรตติ้งสูงสุดอันดับ 2 ของช่อง one31 ในขณะที่ละครทัศน์จีนเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) กับ 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) เป็นละครที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมและพระเอกมีลักษณะที่สังคมปรารถนา ดังที่ Zhang Lirong (2015, p. 77) กล่าวว่า ละครเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) ออกอากาศพร้อมกันทาง Jiangsu Satellite TV และ Southeast Satellite TV

ในเดือนมกราคม 2015 หลังจากการออกอากาศ รายการนี้ได้รับคำชมจากผู้ชมอย่างมาก และ zhang Chen (2019 : 64) กล่าวว่า ละครเรื่อง 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) ไม่เพียงแต่ติดอันดับหนึ่งในเรตติ้งออนไลน์และออฟไลน์และรายการความนิยมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมแพลตฟอร์มออนไลน์หลัก ๆ ทั้งหมดอีกด้วย Sina Weibo ของนักแสดง Li Xian ซึ่งเป็นพระเอกในเรื่อง มีผู้ติดตามเพิ่ม 10.29 ล้านคนในระหว่างการออกอากาศละครเรื่องนี้

องค์ประกอบของละครที่ทำให้ผู้ชมติดตามดูอย่างต่อเนื่อง นอกจากเรื่องราวที่เข้มข้นแล้ว ตัวละครก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของละครโทรทัศน์ที่สร้างความน่าติดตามให้แก่ละครเรื่องนั้น เนื่องจากตัวละครเป็นผู้กระทำหรือที่ทำให้เรื่องดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ดังที่เอมอิ้งจิตรไพศาล (2552 : 49) กล่าวว่า ตัวละคร (Character) ถือว่าเป็นกุญแจหลักในการเล่าเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละครต่าง ๆ นั้นเปรียบเสมือนอวัยวะภายในร่างกายที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อทำให้ร่างกายทำงานได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งความแตกต่างในแต่ละตัวละครนั้นขึ้นอยู่กับผู้แต่ง แนวเรื่อง และเนื้อเรื่องทั้งหมดที่แต่งขึ้นมา ตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีนทั้ง 4 เรื่องที่เลือกออกมามีลักษณะสมบูรณ์แบบทั้งลักษณะภายในและลักษณะภายนอก เป็นตัวละครชายที่สังคมพึงปรารถนา สะท้อนถึงผู้ชายเชิงอุดมคติในสังคม

ภาพที่ผู้ชมเห็นจากละครโทรทัศน์เป็นภาพเหมารวมจากผู้สร้างที่เลือกบางสิ่งบางอย่างให้ผู้ชมเห็น เกิดเป็นภาพแทนของกลุ่มบุคคลในสังคม ทั้งนี้ภาพแทนคือผลผลิตทางความหมายของภาพในใจคนที่คิดผ่านกระบวนทัศน์ เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้เกี่ยวกับความหมายนั้น ๆ โดยมีภาษาเป็นสื่อกลาง ดังที่กาญจนา แก้วเทพ (2549 : 127) กล่าวว่า ภาพแทนมิใช่ผลผลิตที่เคยเป็นอยู่ หากแต่เป็นผลผลิตที่มีการประกอบสร้างขึ้นมาใหม่อยู่ตลอดเวลา (reproduce) ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ ข้อเขียน หลักฐานซึ่งภาพแทนจะออกมาเป็นอย่างไร ก็ย่อมแล้วแต่ว่าภาพแทนนั้นจะถูกนำเสนออย่างไรและหากพูดในแง่ของภาษา อาจกล่าวได้ว่าภาพแทนจะออกมาเป็นอย่างไรก็ย่อมแล้วแต่การให้คำนิยาม การเล่าเรื่อง หรือการพูดถึงสิ่งนั้น ๆ นั่นเอง ผู้วิจัยพบว่าตัวละครพระเอกละครโทรทัศน์ไทยและจีนต่างเป็นภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของไทยและจีน โดยที่ภาพแทนผู้ชายซึ่งรวมทั้งลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของไทยและจีนจะแสดงออกมาให้ผู้ชมเห็นอย่างชัดเจนผ่านบทบาทของตัวละคร ละครโทรทัศน์ไทยกับจีนที่เลือกออกมานั้นมีลักษณะเดียวกันคือ พระเอกเป็นผู้ชายที่น่าพึงปรารถนา มีลักษณะที่มีรูปร่างหน้าหน้าตาดี มีการงานที่มั่นคง มีความกตัญญู จริงใจและซื่อสัตย์ต่อความรัก อย่างไรก็ตามละครโทรทัศน์ไทยกับละครโทรทัศน์จีนนั้นมาจากสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งละครโทรทัศน์สะท้อน

รูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) และรสนิยมของสังคม ดังที่สมสุข หินวิมาน (2541, น. 158) ได้กล่าวว่า อิทธิพลที่รับมาจากสื่อละครโทรทัศน์นั้นสามารถมีส่วนในเรื่องการนำมาเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตและรสนิยม ค่านิยมที่สะท้อนออกมาได้ นั่นคือ เป็นการยอมรับนำมาใช้ในชีวิตจริง กล่าวได้ว่าละครโทรทัศน์คือสื่อที่ทำหน้าที่ในเชิงเทคโนโลยีและวัฒนธรรม โทรทัศน์อาจเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งเป็นเสมือนหน้าต่างสู่โลกภายนอก

ในละครโทรทัศน์ไทยถึงแม้ว่าจะเป็นประเภทฉายภาพชีวิต แต่บทบาทของพระเอกย่อมเป็นแบบฉบับที่มีลักษณะความเป็นพระเอก ต้องเป็นผู้ชายที่สมบูรณ์แบบ เป็นผู้ชายเชิงอุดมคติ เป็นการสร้างภาพแทนของผู้ชายที่น่าพึงปรารถนาในสังคมไทย นอกจากนี้ ละครโทรทัศน์ก็เป็นสื่อที่สะท้อนวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่าในละครโทรทัศน์จีนก็มีลักษณะคล้าย ๆ กับไทย คือ เป็นละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิต มีลักษณะที่เป็นพระเอกที่คล้ายกัน มีลักษณะผู้ชายเป็นแบบฉบับซึ่งอาจจะเป็นภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของไทยและจีน ดังนั้น จึงน่ามีการศึกษาเปรียบเทียบภาพแทนของผู้ชายในอุดมคติที่สะท้อนผ่านบทบาทของตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์ทั้งของสังคมไทยและสังคมจีน

ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นดังกล่าวข้างต้นเพื่อหาค้นหาคำตอบว่า ภาพแทนนั้นมีความแตกต่างกันหรือไม่ในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของละครโทรทัศน์ที่โดยการพิจารณาจากบทบาทของตัวละครพระเอก เป็นละครโทรทัศน์ที่มีชื่อเสียงได้รับความนิยม ผู้วิจัยมีความเห็นเบื้องต้นว่าละครโทรทัศน์ทั้งสี่เรื่องนี้ได้นำเสนอภาพแทนผู้ชายในอุดมคติที่น่าสนใจศึกษา โดยเฉพาะบทบาทของตัวละครที่มีลักษณะอ่อนโยน จริงใจและซื่อสัตย์ต่อความรัก มีส่วนร่วมในงานบ้าน บทบาทอย่างนี้เป็นภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของคนไทยและคนจีนใช่หรือไม่ จึงน่าสนใจที่จะเปรียบเทียบให้เห็นจริงในงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน

2. เพื่อศึกษาภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของสังคมไทยและจีนที่สะท้อนผ่านตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดภาพแทน (Representation) ดังที่วันชนะ ทองคำเภา (2554 : 14) กล่าวว่า การนำเสนอภาพแทนเป็นการนำ “ความจริง” หรือภาพต้นแบบมานำเสนอซ้ำอีกครั้ง โดยที่การนำเสนอภาพแทนนั้นไม่สามารถนำเสนอได้ตรงกับภาพต้นแบบ เพราะการเสนอภาพแทนเป็นการนำภาพต้นแบบมานำเสนอครั้งใหม่ ภาพที่ถูกนำเสนอจึงมิได้มีคุณสมบัติเท่าเทียมกับความจริงดั้งเดิมแต่เป็นเพียง “ตัวแทน” ที่ “คล้ายคลึง” กับความจริงหรือภาพต้นแบบเท่านั้น

ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตัวละครในวรรณกรรม พบว่ามีผู้ศึกษาในงานวิจัยหลายเรื่อง เช่น สุกัญญา ศิริสมบูรณ์ชัย (2562) ศึกษาเรื่อง ภาพตัวแทนนางเอกในละครโทรทัศน์แนวย้อนเวลา จารุภา พานิชภักดิ์ (2549) ศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์: การต่อสู้เรื่องความหมาย ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตัวละครพระอก เช่น Zhang Liqun และวีรวัฒน์ อินทรพร (2567) ศึกษาเรื่อง กลวิธีการนำเสนอตัวละครชายในฝันในละครโทรทัศน์ไทย พ.ศ. 2556 – 2565 นลินทิพย์ เนตรวงศ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ภาพแทน“ชายในฝัน”ในละครโทรทัศน์แนวโรมานซ์ ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “ผู้ชายในฝัน”ผ่านตัวละครนำชาย (พระเอกและพระรอง) และเปรียบเทียบการถอดรหัสภาพตัวแทน“ผู้ชายในฝัน”ของกลุ่มผู้ชมละครหญิง โดยใช้วิธีการศึกษาผ่านการวิเคราะห์ตัวบทและการสัมภาษณ์เชิงลึก Zhang Lirong, (2015) ศึกษาเรื่อง ภาพพระเอกในละครโรแมนติกในยุคแห่งการบริโภค กรณีศึกษาพระเอกในละครเรื่อง My Sunshine ผลการวิจัยพบว่า ผู้สร้างละครได้ประกอบสร้างพระเอกเป็นผู้ชายที่สูง รวย และหล่อ อบอุ่น และเป็นลูกกตัญญู ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในอุดมคติและความคาดหวังด้านสุนทรียศาสตร์ของละครรักในบริบทปัจจุบัน และการสร้างระเบียบเพศทางสังคมที่มีจิตสำนึกที่เน้นผู้ชายเป็นศูนย์กลาง

สรุปได้ว่า มีผู้ศึกษาตัวละครโดยเฉพาะตัวละครพระเอกของไทยและตัวละครพระเอกของจีนมาบ้างแล้ว แต่ยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบตัวละครพระเอกของไทยและจีน การเปรียบเทียบพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีนจะทำให้เข้าใจความคิดเกี่ยวกับผู้ชายในอุดมคติของสังคมไทยกับสังคมจีนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครโทรทัศน์ ภาพแทน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

2. ศึกษาและรวบรวมละครโทรทัศน์ไทยและจีนประเภทฉายภาพชีวิต

3. ศึกษาละครโทรทัศน์ไทยและจีนที่พระเอกมีลักษณะเป็นผู้ชายพึงปรารถนาทั้งภายในและภายนอก และมีคุณสมบัติที่ดี เป็นผู้ชายที่ดี และได้รับความนิยมระหว่างปี 2558 ถึงปี 2565 การเลือกละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตที่สะท้อนสังคมสมัยปัจจุบันมาศึกษาเพื่อเห็นภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของไทยกับจีนในปัจจุบัน

4. คัดเลือกละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยกับจีนที่มีพระเอกมีลักษณะเป็นผู้ชายที่ดี ได้ละครโทรทัศน์จำนวน 4 เรื่อง คือ ละครโทรทัศน์ไทย 2 เรื่อง ได้แก่ กระเช้าสีดา (ช่อง ONE31 2564 16 ตอน) และ สามีชั่วคืน (ช่อง 7 2565 18 ตอน) และละครโทรทัศน์จีน 2 เรื่อง ได้แก่ 何以笙萧默 (My Sunshine) (2557 36 ตอน)กับ 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) (2562 42 ตอน)

5. เปรียบเทียบตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน

6. ศึกษาภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของสังคมไทยและจีนที่สะท้อนผ่านตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์

7. นำเสนอผลงานศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการเปรียบเทียบพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน ผู้วิจัยพบ 2 ด้าน ได้แก่ ตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีนกับภาพแทนชายในอุดมคติที่สะท้อนผ่านละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน ดังจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน

จากการศึกษาผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวละครพระเอกในละครไทยกับจีน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะภายนอก ด้านลักษณะภายใน และด้านประโยชน์ต่อสังคม โดยจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านลักษณะภายนอก

จากการศึกษาผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวละครพระเอกด้านลักษณะภายนอก 2 ด้าน ได้แก่ รูปร่างหน้าตา การงานที่มั่งคงและมีความสามารถ ดังจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

1) รูปร่างหน้าตา

รูปร่างหน้าตาหมายถึงลักษณะทางกายภาพของพระเอกในเรื่อง รูปร่างหน้าตาของพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยกับจีนคือ รูปร่างหน้าตาดี ผู้จัดได้เลือกนักแสดงที่มีรูปร่างตรงตามบท พระเอกจึงมักได้รับคำชมจากตัวละครอื่นในเรื่องและผู้ชมสื่อออนไลน์จากการเน้นร่างกายที่สมส่วนมีกล้ามเนื้อ เนื่องจากในละครโทรทัศน์มีหลายฉากที่พระเอกถอดเสื้อโชว์ความเสน่ห์ของร่างกายให้ผู้ชม ร่างกายที่แข็งแรงและมีกล้ามเนื้อแสดงให้ถึงการเอาใจใส่ดูแลร่างกายรวมทั้งอาหารการกินด้วย

ในละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง *กระเช้าสีดา* พระเอกชื่ออำพล หน้าตาหล่อ ผิวคล้ำ ร่างกายมีกล้ามเนื้อ ชอบยิ้ม รอยยิ้มของเขาทำให้คนอื่นรู้สึกสบายใจ ผู้ชม@rainv8071ได้แสดงความคิดเห็นต่ออำพลว่า “คุณอำพลยิ้มน่ารัก” นอกจากนี้ เรื่อง *สามีชั่วคืน* พระเอกชื่อกษะ มีรูปร่างหน้าตาที่สดใสและหล่อเหลา ผิวขาว รูปร่างสูงและตรง ดังตัวอย่างภาพ

ภาพที่ 1 อำพลจากละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง กระเช้าสีดา

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=rkXRZ3z0mDs&list=PLXopbKxiivxp8llsgEKH4spl1aP-_bBZl&index=6)

ภาพที่ 2 ผู้ชมชมอำพลของละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง *กระเช้าสีดายิ้มน่ารัก*
ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=XsVkB18WTmc&list=PLXopbKxiivxp8llsgEKH4spl1aP-_bBZl&index=2

ภาพที่มา 3 กษะจากละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง สามีชั่วคืน
ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HZyRBaHOiBw&list=PLX6cx4BgCOtAZOGrwibSDwZtd7-FWafVs

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ลักษณะรูปร่างหน้าตาของพระเอกในละครโทรทัศน์ไทย คือ รูปร่างสูง สมส่วน และมีกล้ามเนื้อพอดี มีความหล่อเหลาและดึงดูดใจทั้งในระดับของตัวละครภายในเรื่องและผู้ชมภายนอก นอกจากนี้ การมีร่างกายที่แข็งแรงและมีเนื้อกล้ามยังสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงรูปลักษณ์กับสุขภาพ ความสามารถในการดูแลตนเอง และความมีเสน่ห์ในมุมมองของสังคมอีกด้วย

ในละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) พระเอกชื่อ เหออี่เชิน สมัยเรียนเอกนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเป็นที่ชื่นชอบของเพื่อนมากในมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีผลการเรียนดีเยี่ยมและมีรูปร่างหน้าตาหล่อเหลา ตัวละครในเรื่องชมเหออี่เชินว่า หน้าตาหล่อ นักศึกษาหญิงหลายคนแอบชอบเขา วัยทำงาน มีตัวละครชมหน้าตาเหมือนกัน เช่น ในตอนที่ 3

พระเอกใส่ชุดสูทไปหานางเอก หลังจากเจอพระเอกแล้ว เพื่อนร่วมงานของนางเอกก็พูดว่า “หม้อเซิน มีคนตามหาคุณอยู่ ฉันเห็นใบหน้าที่หล่อเหลาในห้องรับแขก เขาหล่อกว่าเดวิด (เดวิดเป็นนายแบบต่างประเทศที่มีชื่อเสียงในเรื่อง) เขาดูเป็นชนชั้นสูงในเมืองและเป็นหนุ่มชายที่มีพรสวรรค์” และเรื่อง 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) พระเอกเป็นชายหนุ่มหน้าตาดี มีความเท่และแต่งตัวทันสมัย สื่อถึงคนรุ่นใหม่ที่ประสบความสำเร็จ ละครเปิดเรื่องด้วยพระเอกหานซางเหยียนเข้าร้านบาร์เน็ตที่นางเอกถงเหนียนกำลังเฝ้าดูอยู่ จนเกิดเป็นความรักแรกพบระหว่างที่เขากำลังเล่นเกม ถงเหนียนก็แอบมองเขาตลอดเวลา เพื่อได้ใกล้ชิดเขาและมองเห็นเขาชัดเจน ถงเหนียนเอาอาหารมื้อค่ำไปให้โดยหาข้ออ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งในบริการของร้านและยังจงใจมอบรางวัลเล่นอินเทอร์เน็ตฟรีหนึ่งสัปดาห์ให้เขาอีกเพื่อได้เจอกับหานซางเหยียนอีก ดังตัวอย่างภาพ

ภาพที่ 4 เหออี่เชินไปหาเจ้าหม้อเซินที่สถานที่ทำงานของเจ้าหม้อเซิน
ที่มา: https://www.iqiyi.com/a_19rrhc3wk1.html

ภาพที่ 5 หานซางเหยียน จากละครจีนเรื่อง 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid)
ที่มา: https://www.iqiyi.com/a_19rrgyjfw5.html

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า รูปร่างหน้าตาของพระเอกในละครโทรทัศน์จีน มีลักษณะที่ หล่อ เท่ ได้รับคำชื่นชมทั้งจากตัวละครภายในเรื่องและแสดงอิทธิพลทางอารมณ์ต่อตัวละครหญิงอย่างชัดเจน ลักษณะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมจีนให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกของผู้ชาย โดยเฉพาะในฐานะเครื่องการแต่งตัวชุดสูท สะท้อนความประสบความสำเร็จ ความมั่นใจ และความมีเสน่ห์ทางสังคม การที่พระเอกได้รับการยอมรับในสังคมจากหน้าตาและบุคลิกภาพ ยังแสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่เชื่อมโยงความสามารถ ความหล่อ

2) การงานและความสามารถในการทำงาน

ความสามารถในการทำงานหมายถึง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถเติมเต็มตำแหน่งที่ทำงานอยู่ได้ และสามารถทำงานที่เกี่ยวข้องให้เสร็จสิ้นได้อย่างดี ในละครไทยและจีน พระเอกมีการงานที่มั่งคงและมีความสามารถ แต่ละครจีนเน้นพระเอกที่มีเป้าหมายชัดเจนและการทุ่มเทเวลาแก่งาน

ละครโทรทัศน์ในเรื่อง กระเช้าสีดา อำพลเป็นลูกชายของรัฐมนตรี หลังจากเรียนจบจากต่างประเทศเขาได้กลับมาอยู่เมืองไทย ประกอบอาชีพเป็นผู้ตรวจสอบการทุจริตในหน่วยงานราชการซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบสูง ต้องใช้ทั้งความรู้ด้านกฎหมาย ความเข้าใจระบบราชการ และความซื่อสัตย์ในเรื่องงาน อำพลกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง แม้จะต้องเผชิญกับอำนาจหรือผลประโยชน์จากผู้อื่น ในฐานะผู้ตรวจสอบทุจริตแสดงให้เห็นถึงการทำงานบนพื้นฐานของความยุติธรรม ไม่ประนีประนอมกับสิ่งผิด ส่วนในเรื่อง สามีชั่วคืน พระเอกกษะประกอบอาชีพเป็นผู้บริหารในบริษัทของครอบครัว สามารถจัดการทุกด้านและบริหารบริษัทได้ดี มีเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงความสามารถของพระเอกกษะ ในวันที่เซ็นสัญญา กษะขัดขวางไม่ให้เกิดการขายอาคารเก่าในต่างประเทศของบริษัท CL ในราคาถูก ซึ่งเป็นการจัดการกับแผนของพี่ชายภัทรที่ร่วมมือกับลูกค้าเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ดังตัวอย่าง

> ลูกค้า: คุณว่าผมโกหกหรอ ตึกเก่านอกเมืองพวกเนี่ย ไม่นานมันก็ทรุดมันก็โทรม ราคามันก็ต้องตก ผมซื้อในราคาดีขนาดเนี่ย คุณจะลังเลทำไมอีก
>
> กษะ: แต่ที่ผมได้ข่าวมา ที่ดินตรงนั้นจะมีรถไฟฟ้าตัดผ่านอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ต่อไปมันก็คงไม่ใช่ตึกเก่าไร้ราคาอีกแล้ว
>
> ....

> กษะ: การตกลงซื้อขายมันเป็นสิทธิ์ของเจ้าของไม่ใช่หรือครับ และที่สำคัญคนรับผิดชอบเรื่องนี้ก็ยังไม่มีใครตกลงอะไรกับเสี่ย เพราะฉะนั้นเรียกว่าผิดคำพูดไม่ได้ CL เราไม่ได้โง่นะครับ ที่จะให้ใครมามัดมือชกซื้อตึกเก่า ๆ ในราคาถูก ๆ แบบนั้น
>
> (สามีชั่วคืน, 2565, ตอนที่ 12)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า พระเอกมีตำแหน่งงานที่มั่นคงและน่าเชื่อถือ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการเลี้ยงดูและดูแลครอบครัวได้ พระเอกได้เก็บข้อมูลครบถ้วน และอ้างอิงแนวโน้มเศรษฐกิจจริงคือ รถไฟฟ้าจะผ่านที่ดินนั้นในอนาคตไม่ปล่อยให้บริษัทถูกกดดันให้ยอมรับข้อตกลงที่เสียเปรียบ แสดงว่าพระเอกไม่ใช่เพียงคนที่สืบทอดธุรกิจจากครอบครัวเท่านั้น แต่ยังสามารถบริหารธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงถึงความสามารถส่วนตัวที่แท้จริง และเป็นผู้นำที่พึ่งพาได้

ในละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) พระเอกหานซางเหยียนเป็นชายหนุ่มที่มีความสามารถสูงในด้านเทคโนโลยีและมีความมุ่งมั่นในอาชีพ เปิดบริษัทอีสปอร์ต (Esports) K&K China โดยได้รับมรดกของบิดา ในช่วงเวลาที่เขามีสถานภาพโสด เขาให้เวลาแก่งานอย่างเดียวด้วยการตื่นแต่เช้าทุกวันเพื่อดูแลสมาชิกในทีมและวางแผนการสร้างทีม และเมื่อเขาอยู่ในสถานภาพที่มีแฟนแล้ว เขาก็ให้เวลาแก่ทั้งงานและคู่รักไปพร้อมกัน ส่วนเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) พระเอกเหอยี่เฉินเป็นทนายความที่มีชื่อเสียง และเป็นหนึ่งในสามหุ้นส่วนสำนักงานกฎหมาย Y.X.H. ซึ่งเป็นสำนักงานที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ หลังจากพ่อแม่เสียชีวิตเมื่อเขาอายุยังน้อย เขาก็พยายามเรียนและทุ่มเทเวลาแก่งาน จึงทำให้มีงานที่มั่นคงโดยไม่ได้พึ่งพาครอบครัว ในฐานะทนายความ เขาสามารถชนะการว่าความได้เสมอ ไม่ว่าคดีจะยากเพียงใดก็ตาม ในตอนที่ 11 พระเอกเหออี่เชินได้รับเลือกเป็น “Elite Men” ของนิตยสารผู้หญิงฉบับหนึ่งซึ่งแสดงถึงการได้รับการยอมรับทั้งจากรูปลักษณ์ความสามารถ และความสำเร็จในอาชีพ

> เจ้าหน้าที่นิตยสาร A : ดิฉันแนะนำให้เหออี่เชินไว้ในฉบับแรก ดิฉันรู้ว่าเขาได้ชนะคดีเศรษฐกิจสำคัญที่ได้รับการเปิดเผยอย่างมากเมื่อเร็ว ๆ นี้ เขามีจุดขายยอดเยี่ยมแน่นอน

เจ้าหน้าที่นิตยสาร B : ในความคิดของผม ชื่อเสียงนี้ไม่สำคัญมาก สิ่งสำคัญคือรูปร่างหน้าตาของเขาดีกว่าอีกสามคนมาก หากใช้รูปถ่ายเขาเป็นปกนิตยสารจะดึงดูดผู้อ่านผู้หญิงจำนวนมากอย่างแน่นอน

(เหออี่เซินเซียวหม้อ, 2558, ตอนที่ 11)

ภาพที่ 7 เหออี่เซินเป็น Elite Men ที่เจ้าหน้าที่นิตยสารเลือกออกมา

ที่มา: https://www.iqiyi.com/a_19rrhc3wk1.html

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า พระเอกไม่ได้เกิดมาพร้อมฐานะหรือครอบครัวที่ดี เขาประสบความสำเร็จด้วยเนื่องจากความมุ่งมั่นและความสามารถในงาน ได้ชนะคดีทางเศรษฐกิจที่ได้รับความสนใจจากคนในสังคม นอกจากนี้ เขายังมีรูปลักษณ์ที่ดีอีกด้วย รูปร่างหน้าตาและบุคลิกที่ดีรวมทั้งความสามารถในการทำงานที่แข็งแกร่งเป็นกุญแจสำคัญที่สร้างความดึงดูดคนในสังคม เสริมความนิยมในฐานะชายในอุดมคติ

1.2 ด้านลักษณะภายใน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบลักษณะภายใน 4 ด้าน ได้แก่ ความมีน้ำใจและอ่อนโยน ความจริงใจและความซื่อสัตย์ ความกตัญญู และการมีส่วนร่วมกับงานบ้าน ดังจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความมีน้ำใจและอ่อนโยน

ความมีน้ำใจและอ่อนโยนของตัวละครชายคือ เข้าใจ สนับสนุน และปกป้องคนรอบตัว พระเอกในละครไทยและจีนมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือคนรอบตัว โดยเฉพาะผู้หญิงที่เขารัก และมีความอ่อนโยนต่อคนรัก ในละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง กระเช้าสีดา เมื่อนางเอกน้ำพิงค์ถูกลือหัก

หลัง คือนอกใจไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงคนอื่น พระเอกอำพลคอยอยู่เคียงข้างน้ำพิงค์เสมอ เพื่อปกป้อง ให้กำลังใจ และปลอบใจน้ำพิงค์ เมื่อน้ำพิงได้รับบาดเจ็บที่เท้า เขาจะคอยช่วยน้ำพิงค์ทายาให้ และเมื่อรู้ว่าน้ำพิงค์ป่วยก็รีบซื้อยาไปให้ ทำให้น้ำพิงค์รู้สึกประทับใจมากเนื่องจากเขาเอาใจใส่ทุกอย่างที่เกี่ยวกับน้ำพิงค์ นอกจากนี้ เรื่อง สามีชั่วคืน พระเอกกษะเป็นคนที่ที่มีน้ำใจ ได้ช่วยเหลือนางเอกชลพรรษาตั้งแต่สองคนยังไม่รู้จักกัน และหลังรู้จักกัน ได้ช่วยนางเอกเสมอ และยังช่วยดูแลลูกพรุนลูกชายของนางเอก ได้เล่านิทานก่อนนอนให้ฟัง และพาลูกพรุนเข้านอน ดังตัวอย่างภาพจากละคร

ภาพที่ 8 กษะพาลูกพรุนเข้านอน

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=HZyRBaHOiBw&list=PLX6cx4BgCOtAZOG rwibSDwZtd7-FWafVs

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า พฤติกรรมของพระเอกในการช่วยดูแลลูกของนางเอก แม้เขาจะไม่ได้เป็นพ่อแท้ ๆ ของเด็ก แต่กลับแสดงความเต็มใจในการดูแลเอาใจใส่ ถือเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงน้ำใจและความใส่ใจต่อคนรัก การเล่านิทานก่อนนอนและพาเด็กเข้านอนเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนความอ่อนโยนและความเข้าใจในจิตใจของเด็ก ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของชายในอุดมคติที่สังคมปรารถนา เพราะแสดงถึงความพร้อมในการเป็นผู้นำครอบครัวที่อบอุ่น

ในละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) พระเอกเป็นคนที่สุขุม เก็บอารมณ์ แต่อบอุ่นอ่อนโยนต่อคู่รัก ในช่วงเวลาที่พระเอกเหออี่เชินกับนางเอกเจ้าหม้อเซินอยู่ด้วยกัน พระเอกดูแลนางเอกอย่างดีเสมอ ในตอนที่ 25 นางเอกช่วยเหออี่เหมยลูกสาวคนเดียว

ของพ่อแม่บุญธรรมของพระเอก เมื่อเขาล้มลงโดยไม่ได้ตั้งใจ นางเอกก็ได้รับบาดเจ็บบั้นเท้า หลังจากกลับถึงบ้านพระเอกช่วยนวดเท้าให้อย่างระมัดระวัง ดังตัวอย่างภาพ

ภาพที่ 9 พระเอกเหออี่เชินนวดเท้าให้นางเอกเจ้าหม้อเซินเพื่อบรรเทาอาการเจ็บปวด
ที่มา: https://www.iqiyi.com/a_19rrhc3wk1.html

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพระเอกมีความอ่อนโยนต่อผู้หญิงที่เขารัก การที่พระเอกช่วยดูแลอาการบาดเจ็บของนางเอกด้วยตัวเอง นวดเท้าให้นางเอกด้วยความระมัดระวัง สะท้อนถึงความอ่อนโยนและการแสดงออกทางกายภาพที่แฝงด้วยความรัก ความห่วงใย และความสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง พระเอกไม่ได้เป็นเพียงคนรักในฐานะคู่ชีวิตเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ดูแลทางใจอย่างอบอุ่น

สรุปได้ว่า พระเอกในละครโทรทัศน์จีนสุขุม เก็บอารมณ์ ในขณะที่พระเอกละครโทรทัศน์ไทยสุภาพและมีน้ำใจต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม ส่วนความหมือนกันคือ เป็นผู้ชายอบอุ่น มีน้ำใจและอ่อนโยนต่อคนรักและคนที่เกี่ยวข้องกับคนรัก ความมีน้ำใจและอ่อนโยนเป็นลักษณะที่สร้างความอบอุ่น ความมั่นใจ และความมั่นคงในความสัมพันธ์ ทั้งยังสะท้อนความพร้อมในการเป็นคู่ชีวิตที่เข้าใจและดูแลคนรักทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ

2) ความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อความรัก

ในละครโทรทัศน์เรื่อง กระเช้าสีดา พระเอกอำพลแอบชอบนางเอกน้ำพิงค์มาตั้งแต่ก่อนที่น้ำพิงค์แต่งงาน และหลังจากน้ำพิงค์หย่าร้างกับลือ เขาก็ยังคอยดูแล ปกป้องน้ำพิงค์อยู่เสมอ รอวันที่เธอเห็นความดีที่ทำและรักเขา แสดงให้เห็นว่าความรักที่เขามีต่อน้ำพิงค์ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ในตอนที่ 9 อำพลกลับบ้านดึก ระหว่างเวลาที่รออำพลกลับบ้าน รตีได้เข้าห้องอำ

พล พบอำพลเก็บมือถือเครื่องเก่าไว้ จึงถามอำพลเรื่องชอบน้ำพิงค์เพื่อนสนิทตั้งแต่เมื่อไหร่ ดังตัวอย่าง

รตี: พลชอบพิงค์ตั้งแต่เมื่อไหร่

อำพล: แล้วพี่เป็นเพื่อนกับเค้าตั้งแต่เมื่อไหร่อ่ะ

รตี: เพราะอย่างนี้ใช่ไหม พลถึงเก็บมือถือเครื่องนี้ไว้ เพราะมันเป็นมือถือที่พิงค์รู้เบอร์พลแล้วก็ส่งข้อความให้พลก่อนที่พลจะไปเรียนเมืองนอก ใช่ไหม

อำพล: นี่พี่ ในสายตาพี่พิงค์เนี่ย ผมเป็นแค่น้องชายเพื่อน ผมไปทำอะไรได้ นอกจากจะรอ รอยาว ๆ รอ

(กระเช้าสีดา, 2561, ตอนที่ 9)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า พฤติกรรมการเก็บมือถือเครื่องเก่าเป็นสัญลักษณ์ของจุดเริ่มต้นความผูกพันระหว่างพระเอกกับนางเอกไว้เสมอ ยืนยันว่าพระเอกมีความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อความรัก นอกจากนี้ พระเอกรักอย่างเงียบ ๆ โดยไม่แสดงออกอย่างรุกล้ำจิตใจของนางเอก รอคอยอย่างอดทน ไม่เคยแสดงออกอย่างเห็นแก่ตัว โดยไม่มีเงื่อนไขหรือคาดหวังสิ่งตอบแทน ไม่เคยแสดงออกอย่างเห็นแก่ตัว ดูแลนางเอกอยู่ห่าง ๆ โดยไม่มีเงื่อนไขหรือคาดหวังสิ่งตอบแทน ลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้ชมรู้สึกประทับใจในความมั่นคงทางอารมณ์ ของอำพล ความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อความรักเป็นคุณลักษณะที่หาได้ยากและเป็นแบบอย่างของผู้ชายที่ดีที่สงคมคาดหวัง

ในละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) เมื่อพระเอกหานซางเหยียนกับนางเอกถงเหนียนยืนยันเป็นแฟนกัน เขาก็เปิดเผยความเป็นแฟนกันในที่สาธารณะ ซึ่งทำให้นางเอกรู้สึกถึงความปลอดภัยกับความรัก นอกจากนี้เรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) ความรักที่พระเอกเหออี่เชินมีต่อนางเอกเจ้าหม้อเซิงมั่นคงและยั่งยืน ในช่วง 7 ปีที่นางเอกไม่อยู่ เขารอนางเอกเสมอ ในตอนที่ 3 เจ็ดปีผ่านไป พระเอกเก็บรูปถ่ายของนางเอกเจ้าหม้อเซิงไว้ในกระเป๋าเงินของเขามาโดยตลอด ในช่วงเจ็ดปีนี้ เขาไม่มีแฟนคนอื่นและอุทิศตนให้กับงานของเขาอย่างสุดใจ นอกจากนี้ ในตอนที่ 6 เหออี่เชินเป็นทนายความท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง ในการสัมภาษณ์ เขาตอบคำถามเรื่องหญิงสาวในอุดมคติเป็นแบบไหนละยืนยันว่ายังเป็นคนเติมที่ไม่เคยเปลี่ยนใจ ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 10 เหออี่เซินเก็บรูปถ่ายสมัยมหาวิทยาลัยของเจ้าหม้อเชิงไว้ในกระเป๋าเงิน
ที่มา: https://www.iqiyi.com/a_19rrhc3wk1.html

เหออี่เหมอ: สาวในอุดมคติเป็นแบบไหน ฉันรู้ว่าคุณจะไม่ตอบ แต่ฉันก็อยากรู้ ไม่ใช่ฉันคนเดียวที่อยากรู้ เพื่อนร่วมงานหญิงจากสถานีโทรทัศน์ก็มาถามฉันด้วย

เหออี่เชิน: คุณรู้

เหออี่เหมอ: คุณตัดสินใจแล้วหรือ ยังเป็นเขาเหมือนเดิมหรอคะ

เหออี่เชิน: คุณจะเข้าใจในภายหลัง หากบุคคลนั้นปรากฏตัว คนอื่น ๆ จะกลายเป็นคนชั่วคราวและฉันไม่ต้องการที่จะทำอะไรกับมัน

(เหออี่เซินเซียวหม้อ, 2558, ตอนที่ 6)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า พระเอกจริงใจและซื่อสัตย์ต่อความรัก โดยมีพฤติกรรมที่เก็บรูปถ่ายแฟนซึ่งเป็นความรักครั้งแรกตลอดทั้งเจ็ดปี และระหว่างเจ็ดปีนี้เขาไม่สนใจผู้หญิงคนอื่น เพราะความรักนั้นแน่วแน่และไม่มีเงื่อนไข พระเอกรักนางเอกคนเดียวอย่างมั่นคง อดทน และไม่หวั่นไหว ผู้ชายที่จริงจังและซื่อสัตย์ต่อผู้หญิงคนเดียว ทำให้ผู้หญิงมีความปลอดภัยกับความรัก

สรุปได้ว่า ตัวละครพระเอกทั้งในละครโทรทัศน์ไทยและจีนต่างแสดงให้เห็นถึงความรักที่มั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง และยึดมั่นในคนรักเพียงคนเดียว แต่ต่างกันในลักษณะการแสดงออก

พระเอกไทยรักเงียบ ๆ อดทน ไม่หวังผลตอบแทน พระเอกจีนกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ เพื่อให้คนรักมั่นใจ

3) ความกตัญญู

ความกตัญญู หมายถึงรู้จักขอบคุณและมองหาโอกาสที่จะตอบแทนผู้ที่มีบุญคุณกับเรา รวมถึงคนที่ให้ชีวิตและคนที่ช่วยเหลือเรา ในละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง สามีชั่วคืน พระเอกกษะเป็นลูกเมียน้อย แม่ของเขามีฐานะต่ำต้อยและถูกดูถูกจากแม่ใหญ่ตลอด กษะพยายามทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งก็เพื่อให้ผู้ให้กำเนิดไม่ถูกดูถูกอีกต่อไป นอกจากนี้ กษะยังเป็นลูกชายที่ดีที่เชื่อฟังคำสั่งของแม่เพื่อให้คุณแม่สบายใจ คุณอุไรแม่กษะแนะนำหญิงสาวจากครอบครัวที่ร่ำรวยให้กษะรู้จัก แม้ว่าเขาไม่อยากพบ แต่เพื่อเห็นแก่ความหวังดีของแม่และไม่อยากให้แม่ต้องอับอาย เนื่องจากได้นัดกับหญิงสาวไว้แล้ว กษะจึงไปพบและกินข้าวกับเขา ดังตัวอย่างภาพ

ภาพที่ 11 กษะไปกินข้าวกับเขา

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HZyRBaHOiBw&list=PL X6cx4BgCOtA ZOGrwibSDwZtd7-FWafVs)

จากตัวอย่างข้างต้น สามารถเห็นว่าพระเอกเป็นบุตรที่มีความกตัญญู เชื่อฟังแม่และให้ความสำคัญกับความรู้สึกของแม่ แม้ในสถานการณ์ที่ตนเองอึดอัด โดยมีพฤติกรรมยอมไปพบหญิงสาวที่แม่จัดหามาให้ ทั้งที่ไม่อยากไป เพียงเพื่อไม่ให้แม่เสียหน้า นอกจากนี้ พระเอกตั้งใจทำงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ เพื่อให้แม่ของตนได้รับการยอมรับในสังคม

ในละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) นับตั้งแต่พ่อแม่ของพระเอกเหออี่เชินเสียชีวิต ลุงเหอและป้าเหอก็รับพระเอกเข้ามาอยู่ที่บ้าน ดูแลเหมือนลูกชายของตน

หลังจากที่เขาโตเป็นผู้ใหญ่และมีอาชีพการงานที่ประสบความสำเร็จ เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขา พระเอกจึงซื้อบ้านที่ใหญ่กว่าให้พวกเขา และหลังจากที่พระเอกกับนางเอกจดทะเบียนสมรสโดยการตัดสินใจอย่างกะทันหัน พระเอกซื้อของขวัญมากมายและพานางเอกกลับไปเยี่ยมพ่อแม่อุปถัมภ์ที่บ้านเกิดเมืองหยีซิง ดังตัวอย่างภาพ

ภาพที่ 12 เหออี้เชินพาเจ้าหม้อเซินกลับไปเยี่ยมพ่อแม่อุปถัมภ์ที่เมืองหยีซิง
ที่มา: https://www.iqiyi.com/a_19rrhc3wk1.html

จากตัวอย่างข้างต้น สามารถเห็นว่าพระเอกเป็นบุตรหลานที่มีความกตัญญู พระเอกมีทัศนคติที่ให้คุณค่ากับผู้ที่เลี้ยงดูเขาเป็นอย่างสูง มองพ่อแม่บุญธรรมเป็นพ่อแม่แท้ ๆ และปฏิบัติต่อพวกเขาด้วยความเคารพ มีพฤติกรรมซื้อบ้านหลังใหญ่เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แม้จะมีชีวิตการงานที่ยุ่งและอยู่ในเมืองใหญ่ แต่ยังใส่ใจความรู้สึกของพ่อแม่บุญธรรม พาภรรยากลับไปเยี่ยมอย่างเป็นทางการ แบ่งปันความสุขนี้กับพ่อแม่บุญธรรม

4) การมีส่วนร่วมกับงานบ้าน

การมีส่วนร่วมกับงานบ้านหมายถึง การที่ผู้ชายไม่ปล่อยให้ผู้หญิงทำงานบ้านคนเดียว ช่วยคิดช่วยทำด้วยกันการช่วยงานบ้านรวมถึงการทำความสะอาดและจัดระเบียบในบ้าน ทำอาหาร และดูแลชีวิตประจำวันของสมาชิกในครอบครัว ในละครโทรทัศน์เรื่อง สามีชั่วคืน พระเอกกษะช่วยทำไข่คนให้ลูกพรุน ลูกของนางเอกกิน ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 13 กษะทำไข่ดาวให้ลูกพรุน

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HZyRBaHOiBw&list=PLX6cx4BgCOtAZOGrwibSDwZtd7-FWafVs)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมกับงานบ้านของพระเอก พระเอกสังเกตว่าเด็กเบื่อไข่ดาว จึงเสนอที่จะทำไข่แบบใหม่ให้ด้วยตนเอง พฤติกรรมการทำอาหารแสดงว่าพระเอกไม่เพียงแค่อยู่ร่วมบ้าน แต่ยังมีบทบาทช่วยดูแลชีวิตประจำวันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมกับงานบ้านที่แท้จริง ที่น่าสนใจคือ พระเอกช่วยทำอาหารไม่ได้เป็นเพราะมีใครบังคับหรือว่าทำเพื่อให้ผู้อื่นชื่นชม แต่เขาทำด้วยความรัก ความผูกพัน และความใส่ใจต่อเด็กด้วยใจอันแท้จริง

ในละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 何以笙萧默 (My Sunshine) เหออี่เชินเหออี่เซินเซียวหม้อเจ้าหม้อเชียขอให้ เหออี่เซินทำอาหารเช้าในวันรุ่งขึ้น เขายอมรับอย่างมีความสุขและยังทำเพิ่มอีกเพื่อนำไปให้เพื่อนร่วมงานอีกสองคนของสำนักงานกฎหมายด้วย ดังตัวอย่าง

เหออี่เชิน: ไม่ใช่ภรรยาผมทำ

คุณหยวน: แล้วใครทำ คุณหรอ

...

คุณหยวน: คุณเป็นหัวใจของสำนักงานเรานะ หากคุณให้ลูกค้ารู้ว่าคุณทำอาหารให้ภรรยาที่บ้าน แล้วเราจะทำธุรกิจต่อไปได้อย่างไร

(เหออี่เชินเซียวหม้อ, 2558, ตอนที่ 26)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า พระเอกช่วยทำอาหารให้ภรรยาและเพื่อนร่วมงาน ยอมทำอาหารเช้าให้ภรรยาตามที่เธอขออย่างเต็มใจ และยังตั้งใจทำเพิ่มเพื่อแบ่งปันกับเพื่อนร่วมงานที่สำนักงาน ซึ่งสะท้อนว่าพระเอกไม่เห็นว่างานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ พระเอกยังทลายค่านิยมแบบเก่าเรื่องบทบาทชายหญิง เพื่อนร่วมงานแสดงทัศนคติแบบเก่า ที่คิดว่าผู้ชายไม่ควรทำอาหารหรือช่วยงานบ้าน เพราะจะทำให้ดูไม่สมศักดิ์ศรีในสายตาลูกค้า แต่พระเอกไม่สนใจคำวิจารณ์ และดูแลครอบครัวอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องจากเห็นความเหนื่อยของภรรยาและมีทัศนคติที่ให้ความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง โดดยเห็นว่างานบ้านเป็นของทุกคนในบ้าน ทุกคนต้องช่วยทำด้วยกัน

1.3 ด้านประโยชน์ต่อสังคม

การมีประโยชน์ต่อสังคมคือ ความใส่ใจกิจการระดับชาติและระดับโลก ละครไทยทั้งสองเรื่องได้พูดถึงการมีน้ำใจช่วยเหลือคนรอบตัว อย่างไรก็ตามละครโทรทัศน์ไทยไม่ได้เน้นการสร้างประโยชน์ต่อสังคมแต่มุ่งเน้นการปกป้องดูแลนางเอกซึ่งเป็นคู่รักของพระเอกมากกว่า

ในละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง *กระเช้าสีดา* ในละครมีบางฉากที่พูดถึงพระเอกสร้างประโยชน์ต่อสังคม พระเอกอำพลประกอบอาชีพเป็นผู้ตรวจสอบทุจริตภาครัฐ ในฐานะข้าราชการที่ซื่อสัตย์ จงรักภักดี เขาช่วยประเทศตรวจสอบเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต แม้กระทั่งบิดาของเขาเอง เขาก็ไม่ได้ปกป้อง ดังตัวอย่าง

> อำพล: ท่านคิดว่าผมสืบเรื่องของคุณพ่อตัวเองได้แล้วทำไมผมจะสืบเรื่องของคนอื่นไม่ได้ล่ะ
>
> นี่คนกำลังใส่ร้ายผม คุณระวังตัวให้ดีนะ ผมฟ้องคุณกลับแน่ คุณอย่าลืมนะว่าตอนนี้คุณไม่มีปารมีพ่อของคุณคุ้มหัวอยู่ด้วย
>
> อำพล: ไม่ต้องห่วงครับ ถึงผมจะไม่มีพ่อ แต่ผมก็ยังมีกฎหมายหัวผมอยู่ ถ้าท่านไม่ผิด ผมก็ทำท่านไม่ได้ แต่ถ้าท่านผิด อะไรก็ช่วยท่านไม่ได้เหมือนกัน
>
> (กระเช้าสีดา, 2564, ตอนที่ 16)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า พระเอกเป็นผู้ตรวจสอบทุจริตภาครัฐ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สำคัญในการรักษาความยุติธรรมและตรวจสอบความโปร่งใสของรัฐ พระเอกเป็นข้าราชการที่ยึดมั่นในหน้าที่และจริยธรรม มากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว แม้พระเอกรู้ว่าการสืบสวนพ่อของตนจะกระทบความสัมพันธ์ในครอบครัว แต่ก็เลือกทำหน้าที่ของตนโดยยึดหลักกฎหมายเป็น

ใหญ่ นอกจากนี้ แม้รู้ว่าการเลือกที่จะไม่ปกป้องพ่อของตนเองจะถูกมองว่าอกตัญญู แต่ก็มีความกล้าหาญที่ทำตามหน้าที่ แสดงถึงความมุ่งมั่นในการทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อสร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติ

ในละครโทรทัศน์จีนเรื่อง 亲爱的，热爱的 (Go Go Squid) พระเอกหานซางเหยียนเป็นคนที่รักชาติและพยายามสร้างชื่อเสียงด้านการแข่งขันความปลอดภัยของเครือข่ายระดับชาติแก่ประเทศจีน เขามีความฝันที่อยากจะพาทีมไปชิงแชมป์โลก เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศจีน สิ่งที่เขาพูดอยู่เสมอก็คือ คว้าแชมป์โลกให้กับประเทศจีน ก่อนที่คบกับนางเอกถองเหนียน เขาไม่เคยสนใจเรื่องความรัก เพราะอยากทุ่มเทเวลาให้กับความฝันทำให้ความฝันประสบความสำเร็จ แสดงถึง เสียสละ ยึดมั่นในเป้าหมายเพื่อสร้างชื่อเสียงและความภาคภูมิใจให้แก่ชาติ

ดังที่ได้วิเคราะห์มาข้างต้นนี้สามารถสรุปได้ว่า พระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีนมีทั้งลักษณะที่เหมือนกันและต่างกัน ลักษณะที่เหมือนกันคือ 1) หน้าตาดี 2) ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีความรักที่มั่นคง 3) มีลักษณะภายในที่อบอุ่นต่อคนรัก จริงใจและซื่อสัตย์ต่อความรัก มีความกตัญญู และมีส่วนร่วมกับงานบ้าน ส่นลักษณะที่ต่างกันคือ 1) พระเอกจีนมีอุดมการณ์เพื่อชาติ คือ มีความฝันในการสร้างชื่อเสียงให้ประเทศ ทำงานหนัก ความรักกับการงานไปด้วยกัน แต่พระเอกไทยเน้นการเสียสละเพื่อครอบครัวหรือคนรัก 2) พระเอกจีนมีบุคลิกสุขุม เก็บอารมณ์ พูดน้อยแต่ลึกซึ้ง แต่พระเอกไทยมีลักษณะ อบอุ่น อ่อนโยน และเข้าถึงง่ายกว่า

สรุปความเหมือนความต่างของพระเอกในละครโทรทัศน์ไทยและจีนเป็นตารางดังนี้

	ละครโทรทัศน์ไทย	**ละครโทรทัศน์จีน**
1.รูปร่างหน้าตาดี	มี	มี
2.การงานและความสามารถในการงาน	มี	มี
3.ความมีน้ำใจและอ่อนโยน	มี (สำหรับทุกคน)	มี (สำหรับคู่รักเท่านั้น)
4.ความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อความรัก	มี	มี
5. ความกตัญญู	มี	มี
6.การมีส่วนร่วมกับงานบ้าน	มี	มี

7.ประโยชน์ต่อสังคม	มี (ไม่ค่อยเน้น)	มี (เน้น)

2. ภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของสังคมไทยและจีนที่สะท้อนผ่านตัวละครพระเอกในละครโทรทัศน์

จากการวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครในหัวข้อที่แล้วแสดงให้เห็นว่า ละครได้นำเสนอภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของไทยและจีนมีทั้งเหมือนกันและต่างกัน ความคิดเรื่องเกี่ยวกับผู้ชายในอุดมคติไม่ว่าจะเป็นของไทยหรือจีนก็จะมีคล้ายกัน คือ เป็นลักษณะร่วมที่เป็นภูมิภาคของเอเชีย ส่วนที่ต่างกันคือ ภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของไทยเน้นเรื่องครอบครัว ภาพแทนผู้ชายในอุดมคติเน้นชาติและเป้าหมายส่วนรวม

ภาพแทนผู้ชายในอุดมคติของสังคมไทยคือ ผู้ชายที่มีลักษณะรูปร่างสูง หน้าตาดี บุคลิกสุภาพ เรียบร้อย และเข้าถึงได้ง่าย ในด้านอาชีพมีตำแหน่งที่มั่นคง เช่น ข้าราชการ ผู้บริหาร หรือพนักงานบริษัทเอกชนที่มีความสามารถในการดูแลครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมของสังคมไทยที่ยังคงมองผู้ชายที่ดีในฐานะหัวหน้าครอบครัวที่ต้องมีความรับผิดชอบเป็นที่พึ่งของคนในบ้าน และให้เกียรติผู้หญิง เป็นลูกชายที่ดีหรือผู้ชายกตัญญู คือ เคารพพ่อแม่ของตน สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังให้คุณค่ากับการเคารพผู้ใหญ่ และยกย่องผู้ชายที่แสดงออกถึงความกตัญญูแม้ต้องแลกกับความรู้สึกส่วนตัว นอกจากนี้ ยังมีความสามารถในการช่วยงานบ้าน เช่น ทำอาหาร ดูแลเด็ก และแสดงออกทางความรักอย่างอ่อนโยน ทั้งนี้เป็นภาพแทนใหม่ของผู้ชายในอุดมคติที่สะท้อนให้เห็นมากขึ้นในสังคมไทยยุคใหม่ที่เริ่มขยับจากสังคมชายเป็นใหญ่สู่สังคมแบบเท่าเทียมทางเพศ ผู้ชายที่ช่วยดูแลบ้านและครอบครัวไม่ได้ถูกมองว่าเสียศักดิ์ศรี แต่กลับได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ชายในอุดมคติมัยใหม่

ภาพแทนของผู้ชายในอุดมคติของสังคมจีนคือ ผู้ชายที่มีรูปลักษณ์ภายนอกที่หล่อเหล่า รูปร่างหน้าตาได้รับคำชมจากคนในสังคม สุขุม พูดน้อย ภายนอกเย็นชาซึ่งแสดงออกถึงอำนาจและความมั่นใจในตนเอง แต่แสดงความรักด้วยการกระทำและรักเดียวใจเดียว มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีความกตัญญู และเป็นบุรุษที่มีเป้าหมายในชีวิตชัดเจน มีอุดมการณ์เพื่อชาติ ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมขงจื๊อ (Confucianism) ที่ยังคงฝังรากลึกในสังคมจีน โดยเฉพาะในแนวคิดเรื่องความกตัญญู ความรับผิดชอบ และความภักดีต่อสถาบันครอบครัวและชาติ ความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อความรัก และไม่เปิดใจให้คนอื่นอีก เป็น

การแสดงออกถึงอุดมคติเรื่องความรักที่มั่นคง ซื่อสัตย์ และไม่หวั่นไหว ซึ่งได้รับการยกย่องในสังคมจีนว่าเป็นคุณสมบัติของผู้ชายในอุดมคติ นอกจากนี้ ภาพแทนของผู้ชายจีนที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีและทุ่มเทเพื่อความสำเร็จของทีมชาติ สอดคล้องกับแนวทางความฝันจีน (Chinese Dream) ที่เน้นความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติผ่านความเสียสละและความสามารถส่วนบุคคล การให้ตัวละครชายเป็นผู้นำองค์กรและมีเป้าหมายเพื่อชาติ คือการย้ำภาพผู้ชายในอุดมคติที่สังคมจีนปรารถนา คือ เป็นผู้ชายที่เก่ง มีคุณธรรม และรักชาติ

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเน้นที่จะเปรียบเทียบพระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน พบว่าพระเอกในละครโทรทัศน์ไทยและจีนมีทั้งเหมือนกันและต่างกัน เหมือนกันคือ 1) หน้าตาดี 2) ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีความรักที่มั่นคง 3) มีลักษณะภัยในที่อบอุ่นต่อคนรัก จริงใจและซื่อสัตย์ต่อความรัก มีความกตัญญู และมีส่วนร่วมกับงานบ้าน ต่างกันคือ 1) พระเอกจีนมีอุดมการณ์เพื่อชาติ คือ มีความฝันในการสร้างชื่อเสียงให้ประเทศ ทำงานหนัก ความรักกับการงานไปด้วยกัน แต่พระเอกไทยเน้นการเสียสละเพื่อครอบครัวหรือคนรัก 2) พระเอกจีนมีบุคลิกสุขุม เก็บอารมณ์ พูดน้อยแต่ลึกซึ้ง แต่พระเอกไทยมีลักษณะ อบอุ่น อ่อนโยน และเข้าถึงง่ายกว่า

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang Lirong (2015) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาพพระเอกในละครโรแมนติกในยุคแห่งการบริโภค กรณีศึกษาพระเอกในละครเรื่อง My Sunshine ซึ่งพบว่า ผู้ประกอบสร้างได้สรางพระเอกเป็นผู้ชายที่สูง รวย และหล่อ อบอุ่น และเป็นลูกกตัญญู ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในอุดมคติและความคาดหวังด้านสุนทรียศาสตร์ของละครรักในบริบทปัจจุบัน และการสร้างระเบียบเพศทางสังคมที่มีจิตสำนึกที่เน้นผู้ชายเป็นศูนย์กลาง นอกจากนียังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมสุข หินวิมาน (2558) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมชนชั้นกลางไทยในละครโทรทัศน์ พบว่า คนทำสื่อร่วมสมัยมีแนวโน้มที่จะเป็นชนชั้นกลางไทย ไม่ว่าจะมองในมิติของรูปแบบชีวิต รสนิยม ทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนทางการศึกษา บุคลากรเหล่านั้นล้วนมีพื้นเพออยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางแทบทั้งสิ้น และวัฒนธรรมแบบชนชั้นกลางไทยจะไหลไปไหลมาเป็นโลกทัศน์แห่งปัจเจกนิยมเสรีนิยม แต่ก็ผสมอำนาจแบบศักดินาดั้งเดิม เป็นโลกทัศน์ที่มองไปข้างหน้า แต่ก็เป็นเส้นทางข้างหน้าที่เปี่ยมไปด้วยความผันแปร เป็นโลกทัศน์ที่เงินคือความสำคัญ แต่ความมั่นคงก็ไม่ใช่ความสุขที่ดื่มได้แท้จริง

และเป็นโลกทัศน์ที่มักค่อนไปทางวัฒนธรรมต่างแดน แต่ก็ยังมิอิสลัดหลุดความเป็นท้องถิ่นออกไปจากชีวิตของชนกลุ่มนี้ได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้มองเห็นความต่างทางวัฒนธรรมซึ่งมีผลต่อการกำหนดภาพเป็นผู้ชายในอุดมคติ อย่างไรก็ตาม ความคิดเรื่องเกี่ยวกับผู้ชายในอุดมคติไม่ว่าจะเป็นของไทยหรือจีนก็จะมีคล้ายกัน คือ เป็นลักษณะร่วมที่เป็นภูมิภาคของเอเชีย แต่การให้ค่านิยมและภาพแทนผู้ชายในอุดมคติแตกต่างกันตามอุดมการณ์และโครงสร้างวัฒนธรรม คือ คนไทยให้ความสำคัญกับครอบครัว คนจีนให้ความสำคัญกับชาติและการสร้างประโยชน์แก่สังคม ละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตจึงไม่ได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสะท้อนและผลิตซ้ำภาพแทนบทบาทเพศชายในสังคม ซึ่งมีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์และค่านิยมของผู้ชมในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า พระเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตทั้งของไทยและจีนทำหน้าที่เป็นผู้ชายในอุดมคติที่สังคมต้องการ โดยมีลักษณะร่วมในด้านรูปร่างสมสวนหน้าตาหล่อ มีการงานที่มั่งคง จริงใจและซื่อสัตย์ต่อความรัก มีความกตัญญู และมีส่วนร่วมในครอบครัว ลักษณะต่างคือ ผู้ชายไทยอบอุ่น อ่อนโยน และเสียสละเพื่อครอบครัว แต่ผู้ชายจีนมีบุคลิกสุขุม เก็บอารมณ์ ให้ความสำคัญกับมีเป้าหมายที่ชัดเจนในชีวิต ให้ความสำคัญกับความรักและการงาน รักชาติ มีความฝันในการสร้างชื่อเสียงให้ประเทศ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประเด็นที่น่าจะนำมาทำการศึกษาคือ 1) เปรียบเทียบนางเอกในละครโทรทัศน์ประเภทฉายภาพชีวิตของไทยและจีน 2) ศึกษาภาพแทนผู้ชายไทยและจีนจากสื่อประเภทอื่น ๆ เช่นนวนิยาย เรื่องสั้น เป็นต้น 3) เปรียบเทียบประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับไทยและจีนในสื่อประเภทต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระเช้าสีดา. (2564). จาก https://www.youtube.com/watch?v=rkXRZ3z0mDs&list=PLXopbKxiivxp8llsgEKH4spl1aP-_bBZl&index=6.

กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

กาญจนา แก้วเทพ. (2549). *สตรีนิยมและวัฒนธรรมศึกษา ใน อยู่ชายขอบ มองลอดความรู้.* กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.

จารุภา พานิชภักดิ์. (2549). การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงของกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์:การต่อสู้เรื่องความหมาย. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นลินทิพย์ เนตรวงศ์ (2559) ภาพแทน“ชายในฝัน”ในละครโทรทัศน์แนวโรมานซ์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันชนะ ทองคำเภา. (2554). *ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย.* กรุเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬา.

วีรวัฒน์ อินทรพร (2562). *วรรณคดีวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร

สมสุข หินวิมาน. (2541). *บันทึกจากห้องนั่งเล่นของสื่อวัฒนธรรมสื่อสารเพื่อสานสร้าง.* กรุงเทพฯ: เคซี พริ้นท์ แอนด์ แอด.

สมสุข หินวิมาน. (2558). *อ่านทีวี การเมืองวัฒนธรรมในจอโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์

สามีชั่วคืน. (2565). จาก https://www.youtube.com/watch?v=HZyRBaHOiB w&list=PLX6c x4BgCOtAZOGrwibSDwZtd7-FWafVs.

สุกัญญา ศิริสมบูรณ์ชัย. (2562). ภาพตัวแทนนางเอกในละครโทรทัศน์แนวย้อนเวลา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องอาจ สิงห์ลำพอง. (2557). *กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

เอม อึ้งจิตรไพศาล. (2552). การพัฒนากระบวนการออกแบบลักษณะตัวละครการ์ตูนไทยสำหรับสื่อ แอนิเมชัน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

何以笙萧默(My Sunshine). (2557). จาก https://www.iqiyi.com/a_19rrhc3wk1.html.

情爱的，热爱的 (Go Go Squid) (2562). จาก https://www.iqiyi.com/a_19rrgyjfw5.html

Zhang Chen. (2019). The Practice of TV Drama Fan Culture in the New Media Environment-Take the Hit Drama Go Go Squid as an example.Satellite. *TV and Broadband Multimedia,* (10), 64-65.

Zhang Liqun และวีรวัฒน์ อินทรพร. (2567). กลวิธีการนำเสนอตัวละครชายในฝันในละครโทรทัศน์ไทยพ.ศ. 2556 – 2565. *วารสารศิลปะศาสตร์ปริทัศน์,* 19(2), 98-122.

Zhang Lirong. (2015). The Shaped Hero lmage on the Romance TVSeries in the Consumption Era-Take the Hero Image of TV Series My Sunshine as an Example. *Journal of Guangxi Vocational and Technical College,* 8(06), 77-80.

การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพ บ้านหนองเทาอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร สู่เชิงพาณิชย์*

DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF RICE CRACKER PRODUCTS OF THE NONG TAO OCCUPATIONAL GROUP, KHAM KHUEN KAEO DISTRICT, YASOTHON PROVINCE, TOWARDS COMMERCIALIZATION

ปิยดา ปัญญาศรี[1] และ อนงค์ หลอดแก้ว[2]

Piyada Punyasri[1] and Anong Lhordkeaw[2]

[1-2]วิทยาลัยชุมชนยโสธร

[1-2]Yasothon Community College, Thailand

Corresponding Author's Email: butthaisupapat@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 11 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568

Received 2 July 2025; Revised 11 July 2025; Accepted 12 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้บริโภคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของข้าวเกรียบว่าว 2) พัฒนากระบวนการผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวให้มีความสะอาดและ ถูกสุขหลักอนามัย 3) พัฒนาเครื่องจักรสำหรับการผลิตข้าวเกรียบว่าวและบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และ 4) ประเมินผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา การรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 27 คน และผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน เลือกโดยวิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์

Citation:

* ปิยดา ปัญญาศรี และ อนงค์ หลอดแก้ว. (2568). การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร สู่เชิงพาณิชย์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 235-260.

Piyada Punyasri and Anong Lhordkeaw. (2025). Development Of The Quality Of Rice Cracker Products Of The Nong Tao Occupational Group, Kham Khuen Kaeo District, Yasothon Province, Towards Commercialization. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 235-260.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และแนวทางการสนทนากลุ่มย่อย ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์แบบพรรณนาใช้การบรรยายแบบความเรียง

ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลการศึกษาการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา พบว่า การผลิตข้าวเกรียบว่าวแผ่นดิบขนาดใหญ่มียอดสั่งซื้อมาก มีการผลิตข้าวเกรียบว่าวที่มีสีสันที่น่ารับประทานแบบธรรมชาติ เพราะเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ คือ ข้าวเหนียว ฟักทอง ใบเตย น้ำตาลทราย พร้อมกับเพิ่มความหอมจากเนื้อมะพร้าวขูดขาว 2) การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาและคณะผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกำหนดแนวทางในการปรับปรุงอาคารสถานที่ผลิตข้าวเกรียบว่าว และกระบวนการการผลิตข้าวเกรียบว่าว และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พร้อมทั้งการเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องผลิตแผ่นข้าวเกรียบว่าวที่ได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาและคณะครูช่างกลโรงงาน วิทยาลัยเทคนิคเลย ในการผลิตเครื่องต้นแบบทำแผ่นข้าวเกรียบว่าวให้กับกลุ่ม เพื่อช่วยเพิ่มการผลิตและลดแรงงานของสมาชิกในการทำแผ่นข้าวเกรียบว่าว สำหรับการพัฒนาเครื่องมือและออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย 3) การพัฒนาออกแบบเครื่องมือบรรจุภัณฑ์ให้ถูกหลักสุขอนามัยของผู้บริโภค การสร้างโรงงานเพื่อการผลิตข้าวเกรียบว่าว ก่อนการสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว พบว่า กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวใช้พื้นที่บริเวณศาลาประชาคมหมู่บ้านหนองเทา มีพื้นที่โล่งเพื่อใช้เป็นที่รวมกลุ่มและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ได้พบและประสบอุปสรรคต่าง ๆ ที่หลากหลายที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ GMP เพื่อให้การผลิตสะอาดปลอดภัยแต่ผู้บริโภค และ 4) ผลการประเมินการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว พบว่า ผู้ที่ทำการประเมินต่างมีความเห็นตรงกันว่าในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวให้เกิดนวัตกรรมที่แปลกใหม่ทั้งสีสันและรสชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มุ่งเน้นให้มีการผสมผสานแนวคิดที่จะเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้แก่ผู้บริโภค

คำสำคัญ: ข้าวเกรียบว่าว, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, เชิงพาณิชย์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problems and needs of consumers in developing the product and packaging of rice crackers,

2) to develop the process of making rice crackers clean and hygienic, 3) to develop the tools for producing rice crackers and packaging that are in accordance with hygienic principles, and 4) to evaluate the results of developing the quality of community products of the rice cracker production group. The group of informants consisted of 35 members of the rice cracker product group of the Ban Nong Tao occupation group, Na Kae Subdistrict, Kham Khuen Kaeo District, Yasothon Province, selected using a purposive sampling method. The data collection tools used were interview guidelines and focus group discussion guidelines, using content analysis and descriptive analysis, and using essay descriptions.

The study results found that : 1) the study results of the production of community products in the Nong Tao rice cracker production occupation group found that the production of large raw rice cracker sheets had a lot of orders. There was the production of rice crackers with naturally appetizing colors because the colors came from nature, namely sticky rice, pumpkin, pandan leaves, granulated sugar, along with the added fragrance of white grated coconut meat, 2) Design and develop a hygienic packaging tool. The Nong Tao Rice Cracker Production Career Group and the research team organized a focus group meeting to jointly determine the guidelines for improving the rice cracker production building, the rice cracker production process, and the packaging design. They also learned how to use the rice cracker sheet production machine, which was supported by students and teachers of the mechanical engineering department of Loei Technical College, to produce a prototype rice cracker sheet machine for the group to help increase production and reduce the labor of members in making rice cracker sheets. For the development of tools and the design of hygienic packaging, 3) developing the design of

packaging tools to be in accordance with consumer hygiene principles, building a factory for the production of rice crackers. Before building the rice cracker production laboratory, it was found that the rice cracker production occupation group used the area around the Nong Tao village community hall, which had an open space to be used as a gathering place and for organizing various community activities. They encountered and encountered various obstacles that required following GMP criteria in order to make production clean and safe for consumers and 4) the results of the evaluation of the development of the quality of community products of the rice cracker production group found that the evaluators all agreed that in terms of the transformation of rice cracker products to create new innovations in both color and taste, especially the transformation of community products that focuses on combining ideas that will increase nutritional value for consumers.

Keywords: Participatory action research, rice crackers, community products

บทนำ

ข้าวเกรียบว่าว ซึ่งเป็นอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าเป็นสินค้าเอกลักษณ์ของชุมชน และข้าวเกรียบว่าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำข้าวเหนียวมาแปรรูปเป็นอาหารว่างรับประทานในครัวเรือน สำหรับการทำข้าวเกรียบว่าวจำเป็นต้องอาศัยคนที่มีฝีมือพอสมควร บางคนมองว่าข้าวเกรียบว่าวเป็นลักษณะเหมือนข้าวพอง ไม่มีวิธีการทำที่ยุ่งยาก แต่การทำผลิตภัณฑ์ให้ข้าวเกรียบว่าวให้เป็นแผ่นบางนั้นต้องใช้ความชำนาญและประสบการณ์ อย่างไรก็ตามถือว่าข้าวเกรียบว่าวเป็นขนมพื้นถิ่นของภาคอีสาน (ทัศนีย์ ลิ้มสุวรรณ, 2553) การทำข้าวเกรียบว่าวตั้งแต่ก่อนมาถึงทุกวันนี้ มีวิธีการทำที่มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือการทำข้าวเกรียบว่าว โดยขั้นตอนแรกเป็นขั้นตอนการนึ่งข้าว ลำดับต่อมาคือการทำให้ข้าวเป็นข้าวบดและขึ้นรูป แล้วนำไปตากแดด และขั้นตอนสุดท้ายคือการปิ้ง (วัฒนาภรณ์ โชครัตนชัย และคณะ, 2554) โดยถือว่าเป็นการนำความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นไปถ่ายทอดวิธีการทำข้าวเกรียบว่าวไปสู่ลูกหลานต่อ ๆ กันมา อีกทั้งยังมีการสอดนการทำให้แก่บุคคลในครัวอีกด้วย ดังนั้นกลุ่ม

อาชีพบ้านหนองเทาในพื้นที่ของจังหวัดยโสธรผลิตเกรียบว่าวเป็นอาหารเสริม เนื่องจากข้าวเกรียบว่าวเป็นขนมพื้นบ้านไทยที่ทำจากข้าวเหนียว มีรูปร่างเป็นแผ่นกลมบางและมีลวดลายจากการปิ้งไฟที่มีสีเหลืองอมน้ำตาล เนื้อสัมผัสเมื่อยังไม่ปิ้งจะมีลักษณะแข็งและเปราะ แต่เมื่อปิ้งแล้วจะกรอบและบางเบา มีกลิ่นหอมจากการปิ้งบนไฟอ่อน ๆ รสชาติหวานอ่อน ๆ จากน้ำตาลที่ใส่ลงไปในส่วนผสม มีส่วนผสมหลักใช้ข้าวเหนียวเป็นส่วนผสมหลัก บางสูตรอาจใส่น้ำตาลและเกลือเล็กน้อยเพื่อเพิ่มรสชาติ สำหรับกระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าวนั้นจะต้องนำข้าวเหนียวที่แช่น้ำไปนึ่งให้สุก จากนั้นนำมาบดให้ละเอียด ผสมกับน้ำตาลและเกลือเล็กน้อย แล้วตากแห้งจนแข็ง จากที่กล่าวมาข้างต้นกระบวนการผลิตและบรรจุภัณฑ์ของชุมชนยังไม่ได้คุณภาพมาตรฐานของการผลิตอาหารที่สามารถยกระดับข้าวเกรียบว่าวสู่เชิงพาณิชย์และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าได้ เนื่องจากการผลิตข้าวเกรียบว่าวยังขาดอาคารตากและเครื่องมือที่ใช้พัฒนากระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐานของอาหาร

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพรวมถึงภาคีที่เกี่ยวข้องมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ควรร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้กลุ่มมีการจัดการการผลิต การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและเพิ่มช่องทางการตลาดมากขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้ชุมชนในท้องถิ่น และสามารถพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งที่จะนำไปสู่การจัดการในระดับธุรกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและสภาพปัญหาในการผลิตข้าวเกรียบว่าว
2. เพื่อพัฒนาและศึกษากระบวนการผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าว ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร
3. เพื่อพัฒนาเครื่องมือแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการที่ดี
4. เพื่อประเมินผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว

การทบทวนวรรณกรรม

ข้าวเกรียบว่าว เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวเหนียว เป็นภูมิปัญญาที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อทำเป็นขนมทานเล่นโบราญของคนไทย ในแต่ละพื้นที่มีชื่อเรียกข้าวเกรียบข้าวเกรียบว่าวแตกต่างกันไป เช่น ภาคอีสาน เรียกข้าวโปร่ง ภาคเหนือเรียก ข้าวควบ หรือข้าวพอง ภาคกลางเรียกว่า ข้าวเกรียบว่าว ภาคใต้และจังหวัดนครศรีธรรมราชเรียกว่า เกรีบ หรือเกรียบเหนียว คนรุ่นใหม่จะเรียกว่า “ข้าวเกรียบว่า” (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2567)

วัตถุดิบและขั้นตอนวิธีการทำข้าวเกรียบว่าว

สูตรตำหรับดั้งเดิม (ในระยะแรก)

วัตถุดิบ/ส่วนผสม ประกอบด้วย ข้าวเหนียว น้ำผึ้งโตนด เกลือ ขี้ผึ้ง และน้ำมันมะพร้าว สำหรับขี้ผึ้งได้จากการหุง (ต้ม) โดยนำน้ำผึ้งที่บีบน้ำหวานออกแล้ว น้ำมาต้มผสมกับน้ำมันมะพร้าว/น้ำมันพืช แล้วตั้งไว้ให้เย็น ขี้ผึ้งจะแข็งตัวลอยอยู่บน นำไปใช้ในส่วนเฉพาะขี้ผึ้งเพื่อทามือและไม้รีดแป้ง ป้องกันไม่ให้แป้งติดมือและไม้รีด กลิ่นหอมขี้ผึ้งส่งผลให้ข้าวเกรียบว่าวมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว

ขั้นตอนวิธีการทำ ล้างข้าวเหนียวสองครั้ง แช่น้ำไว้ 12-25 ชั่วโมง นำข้าวเหนียวไปนึ่งแล้วนำไปตำด้วยครกมือ (ใช้ครกไม้) ตำให้ละเอียด แล้วใส่น้ำผึ้งโตนดและเกลือตำให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน สำหรับการแช่ข้าวเหนียว การยีดแป้ง แบ่งแป้ง รีดแป้งเป็นแผ่นบาง การตาก การเก็บรักษา และการปิ้ง จะมีลักษณะที่เหมือนกัน 3 สูตร

สูตรตำหรับดั้งเดิม (ในระยะกลาง)

เนื่องจากสูตรดั้งเดิม (ในระยะแรก) ต้องใช้แรงและเวลานานในการตำข้าวเหนียวกว่าจะละเอียด หากไม่ละเอียด เวลารับประมานจะเป็นแก่นแข็ง ๆ ในเนื้อแผ่นเกรียบ ประกอบกับชาวบ้านไม่ค่อยทำน้ำผึ้งขาย จึงได้ปรับส่วนประสมและขั้นตอนวิธีการทำใหม่ โดยให้น้ำตาลทรายแดงและน้ำตาลปี๊บแทนน้ำผึ้ง

ขั้นตอนและวิธีการทำ

นำข้าวเหนียวที่แช่น้ำแล้วไปโม่ด้วยมือ (ใช้ครกบด) แล้วใส่ผ้าขาวที่ค้างไว้ 1 คืน เพื่อให้สะเด็ดน้ำ แล้วเอาแป้งมาเค้านวดผสมกับน้ำเพื่อให้แป้งนิ่มประมาณแป้งขนมโค แล้วนำไปใส่ถาดนึ่ง โดยรองแผ่นพลาสติกทาด้วยน้ำมันพืชกันติดสาดนำไปนึ่งประมาณ 30 นาที และใช้ไม้พายตัดผ่าแป้งและนึ่งต่อให้แป้งสุกทั่ว แล้วนำแป้งมาทำด้วยมือ (ใช้ครกไม้) แล้วผสมน้ำตาลทรายแดง น้ำตาลปี๊บ และเกลือ การทำแป้งข้าวเกรียบว่าวด้วยวิธีนี้ต้องใช้แรงและ

ค่อนข้างยุ่งยาก และเนื่องจากมีลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับมีไฟฟ้าใช้ จึงได้คิดปรับปรุงสูตรและวิธีการทำใหม่

ขั้นตอนวิธีการทำ

ขั้นตอนที่ 1 การโม่ข้าวเหนียวและนึ่งแป้งข้าวเหนียว

1. นำข้าวเหนียวที่แช่น้ำแล้วนำไปโม่ด้วยเครื่อง ระหว่างโม่แป้งให้เปิดน้ำไว้นิดหน่อยเพื่อให้ข้าวเหนียวโม่ได้ง่ายขึ้น

2. เตรียมถาดอลูมิเนียมหรือถาดสแตนเหลด ใช้แผ่นพลาสติดทนความร้อนปูรองในถาด แล้วทานำมันพืชกันไม่ให้แป้งติด กวนแป้งไม่ให้ตกตะกอนแล้วเทลงในถาม แล้วนำไปนึ่งที่กระทะ ใช้ไม้คั่นรองระหว่างถาดที่ 1 และถามที่ 2 นึ่งแป้งให้สุก ใช้เวลานาน 30 นาที

ขั้นตอนที่ 2 การผสมแป้งข้าวเหนียวและนึ่งแป้งข้าวเหนียว

1. ตักแป้งข้าวเหนียวที่สุกแล้ว ใส่ในเครื่องตีแป้ง ใส่น้ำตาลทรายแดง น้ำตาลปี๊บ เกลือตามด้วยอัตราส่วน หากจะใส่งาดำก็ได้

2. ใช้เวลาตีแป้ง ประมาณ 15 นาที หากนานเกินไปแป้งจะเหลว

3. เครื่องมือตีแป้งเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว ตักแป้งใส่ภาชนะ

ขั้นตอนที่ 3 การทำแผ่นข้าวเกรียบ

1. ทาขี้ผึ้งและน้ำมันพืชที่มี เพื่อยืดแป้ง คลายแป้งให้เป็นเนื้อเดียวกัน มีความยืดหยุ่น แล้วแบ่งแป้งเป็นก้อนๆ ขนาดพอประมาณ

2. นำแผ่นพลาสติกกลมมารองที่เขียงแล้วทาน้ำมันพืชพอประมาณ ใช้ปล้องไม้ไผ่เส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 3 เซนติเมตร ทาด้วยขี้ผึ้งเพื่อป้องกันไม่ให้แป้งติด

3. หยิบก้อนแป้งข้าวเหนียวมาวางบนแผ่นพลาสติกบนเขียง แล้วรีดแป้งออกแรงพอเหมาะพร้อมหมุนเขียง ขยายจากขอบให้บางเรื่อย ๆ จนบางเป็นแผ่นกลม

4. เมื่อได้เป็นกลมบางพอดีแล้ว นำไปวางบนเสื่อคล้า และลอกแผ่นพลาสติกออก เพื่อตากแดด เมื่อแผ่นเกรียบเริ่มแห้งให้กลับอีกด้าน และใช้เวลาตากแดด 2-3 ชั่วโมง

5. เมื่อแผ่นข้าวเกรียบแห่ง หรือแข็งตัวแล้วให้นำไปตั้งไว้ในที่ร่ม แล้วจึงแพ็คห่อใส่ถุงเพื่อเตรียมจำหน่าย หรือตามออเดอร์ที่ลูกค้าสั่ง

ขั้นตอนที่ 4 การปิ้งข้าวเกรียบ

1. เตรียมข้าวเกรียบ เตาถ่าน โดยใช้ถ่านไม้ในการก่อไฟ

2. รอให้ควันจาง หรือเหลือควันให้น้อยที่สุด และเตรียมไม้ปิ้งข้าวเกรียบ (ภาษาถิ่นเรียกว่าไม้จี่ข้าวเกรียบ) ปัจจุบันดัดแปลงใช้อลูมิเนียมทำเป็นไม้ปิ้งข้าวเกรียบ จะทนความร้อนกว่าวไม้และใช้ได้นาน

3. เริ่มทำการปิ้งข้าวเกรียบ โดยตั้งแผ่นข้าวเกรียบไว้บนไม้ปิ้งข้างในข้างหนึ่ง ทำการกลับไปกลับมาสลับข้างกันต้องอยู่บนเตาตลอดเวลาห่างจากไฟพอประมาณ เมื่อข้าวเกรียบพองตัวหมดทุกจุดจะอกสีขาว ออกเหลืองหม่นๆ และพร้อมรับประทาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นัฐญา สักกะวัน และพลอยไพลิน ทองแก้ว, (2564) ความรู้และพฤติกรรมตามหลักสุขาภิบาลอาหารของผู้ปรุงอาหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และพฤติกรรมตามหลักสุขาภิบาลอาหารของผู้ปรุงอาหารในโรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนโรงเรียน จำนวน 34 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปรุงอาหารส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.30 มีความรู้หลักสุขาภิบาลระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมตามหลักสุขภิบาลอาหารอยู่ในระดับดี

สุกัญญา กล่อมจอหอ, (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนานวัตกรรมการผลิตข้าวสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ ผลการศึกษาพบว่า การผลิตข้าวเกรียบว่าวในสมัยก่อนและสมัยปัจจุบันไม่มีความแตกต่างกัน โดยเริ่มจากการนึ่ง การตำข้าวเหนียวที่นึ่งแล้วให้ละเอียด การขึ้นรูป การตากแดดและการปิ้ง ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะพบปัญหา ขาดความสม่ำเสมอของคุณภาพข้าวเกรียบว่าวที่ผลิตได้ ขาดสุขลักษณะที่ดีในการผลิต ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีแนวคิดที่จะศึกษาสูตรเพื่อให้ได้รสชาติที่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค รูปแบบและลักษณะที่ปรากฏของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อการบริโภค และกระบวนการผลิตที่มีความเหมาะสมต่อการผลิตเพื่อให้ได้คุณภาพที่ได้มาตรฐาน มีความสม่ำเสมอ ลดข้อจำกัดของดินฟ้าอากาศ

หรรษา เวียงวะลัย, (2565) ได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวโป่ง : กรณีศึกษาบ้านคลองทราย ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า 1) การผลิตข้าวโปร่งแบบดั้งเดิมจะมีส่วนผสมคือ ข้าวเหนียว น้ำตาลทราย และรากกระพังโหม 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวโป่ง แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (2) การถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยการบอกเล่าเรื่องราว และ 3) แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวโป่ง คือ การ

จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านเพื่อทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา ให้ได้คุณภาพมาตรฐานของการผลิตอาหารสู่เชิงพาณิชย์โดยการให้ความร่วมมือของหมู่บ้าน การวิจัยนี้เป็นใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา ตำบลนาแก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา ตำบลนาแกอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร จำนวน 35 คน เลือกโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. ประเด็นการศึกษา

2.1 กระบวนการผลิตและสภาพปัญหาในการผลิตข้าวเกรียบว่าว

2.2 การพัฒนากระบวนการผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าว ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร

2.3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย

2.4 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว

3. พื้นที่ที่ศึกษา

ทำการศึกษาที่บ้านหนองเทา ตำบลนาแกอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

4.1 แนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานกลุ่มสมาชิกกลุ่มอาชีพข้าวเกรียบว่าว

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และทำการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้การบรรยายแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการผลิตและสภาพปัญหาในการผลิตข้าวเกรียบว่าว

สำหรับการทำข้าวเกรียบว่าวดั้งเดิมของบ้านหนองเทา อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร มาจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางวิทยาลัยชุมชนยโสธรในการสร้างรายได้และอาชีพเสริมแก่ผู้สูงอายุในชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2563 จากนั้นนางคำตัน แสงใส หัวหน้ากลุ่มผู้สูงอายุของชุมชนบ้านหนองเทาได้ร่วมกับสมาชิกผู้สูงอายุของชุมชนบ้านหนองเทาจัดตั้งกลุ่มผลิตข้าวเกรียบว่า วขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2564 โดยกลุ่มได้นำ ข้าวเหนียวพันธุ์ กข.6 ที่นึ่งสุกแล้วมาบดด้วยครกกระเดื่องให้แตกละเอียด เติมน้ำตาลปี๊บ งาดำและเกลือป่น กะทิกล่องและไข่ไก่ บดจนข้าวเหนียวมีลักษณะเป็นเนื้อเดียวกันสามารถปั้นเป็นก้อนได้ จากนั้นนำข้าวที่ตำได้มาปั้นเป็นก้อนกลม โดยนำไข่แดงหลังจากที่ต้มสุก) ทำการผสมผสานกับน้ำมันพืช หลังจากนั้นนำส่วนผสมที่ได้มาทาที่มือของผู้ทำและพลาสติกขึ้นรูป ทำให้ข้าวเหนียวที่ปั้นให้เป็นแผ่นบาง ๆ ค่อยๆ วางบนเสื่อ แล้วนำไปตากแดดให้แห้ง เมื่อต้องการรับประทานนำมาปิ้งด้วยไฟเตาถ่านด้วยความร้อนระดับปานกลางทำให้สุก เป็นสีเหลือง มีกลิ่นหอม น่ารับประทาน กระบวนการผลิตในระยะเวลาต่อมา เปลี่ยนเป็นเครื่องนวดแป้งขนมจีน ซึ่งวัตถุประสงค์ช่วงเริ่มจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขทางสุขภาพจิต ร่างกาย ได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน และเพื่อเป็นการสร้างรายได้และอาชีพเสริมให้แก่ผู้สูงอายุเมื่อว่างจากการทำไร่ ทำนา สำหรับข้าวเกรียบว่าวที่กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา จัดจำหน่ายจะเป็นข้าวเกรียบว่าวแผ่นดิบที่ยังไม่ได้ปิ้ง/ย่างสุก และมีขนาดแผ่นเส้นผ่านศูนย์กลาง 18 เซนติเมตร บรรจุถุงพลาสติกใสถุงพลาสติกถุงละ 7 แผ่น นำออกขายแพคละ 20 บาท เพราะเป็นราคาจำหน่ายเป็นมูลค่าไม่สูงนัก ตลอดจนใช้ระยะเวลาของกระบวนการผลิตและความชำนาญในการทำข้าวเกรียวว่าว พร้อมทั้งการขายให้กับร้านค้าทั่วไปในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง ปัจจุบัน (พ.ศ.

2567) มีกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาจำนวนสมาชิก 35 คน ส่งผลให้ไม่มีผลผลิตออกจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2565 กลุ่มอาชีพแปรรูปข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทามีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ (การแปรรูปกล้วยฉาบปรุงรส เผือกฉาบปรุงรส มันเทศฉาบปรุงรส) จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาตำรับส่วนผสมข้าวเกรียบว่าวให้มีความหลากหลาย โดยเติมเผือก มันเทศ พักทอง ใบเตย และข้าวเหนียวดำลงไป เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค เพราะว่าการผลิตข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มมีรสชาติน่ารับประทานและยังเป็นอัตลักษณ์ประจำชุมชน ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะผู้วิจัย ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) องค์การบริหารส่วนตำบลนาแก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และวิทยาลัยชุมชนยโสธร ได้เห็นความสำคัญจึงได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการนี้ขึ้น กล่าวโดยสรุปสภาวการณ์ปัจจุบัน ได้ดังนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงการค้า ยังไม่มีศักยภาพดำเนินการได้ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มยังขาดความรู้ ประสบการณ์ และขาดทักษะวิธีการผลิตที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นความไม่สะดวกต่อการบริโภค เนื่องจากข้าวเกรียบว่าวมีขนาดที่กว้างใหญ่เกินไป บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ยังไม่มีฉลากโภชนาการ ไม่มีการระบุสถานที่ตั้งที่ทำการผลิตที่ชัดเจน ขาดความน่าเชื่อถือ ส่งผลให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นด้านสุขอนามัยของผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าว และจากการประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อการพัฒนาข้าวเกรียบว่าว พบว่า การดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสอบถามอุปสรรคและความมุ่งหมายของชุมชนในการพัฒนาข้าวเกรียบว่าว พบว่า กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา ประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ผลิตข้าวเกรียบว่าวที่สะอาดและถูกสุขอนามัยได้ตามมาตรฐานการผลิตและแปรรูป ดังนั้นกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาจึงมีความต้องการในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนของศาลาประชาคมหมู่บ้านเป็นห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวรูปแบบอื่นๆ เพิ่มขึ้น และเครื่องทำแผ่นข้าวเกรียบว่าว การดำเนินงานการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการศึกษาและพัฒนาเป็น 2 กระบวนการ ได้แก่ 1) ศึกษาขั้นตอนการผลิตข้าวเกรียบว่าวสูตรโบราณ โดยอาศัยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของกระบวนการผลิต วิธีการผลิต รวมถึงอุปกรณ์และองค์ประกอบสำคัญที่กลุ่มผู้ผลิตข้าวเกรียบว่าวใช้อยู่ในขณะนี้ และ 2) การควบคุมกระบวนการผลิต และติดตามตรวจสอบโดยอาศัยวิธีการสังเกตจากการผลิตข้าวเกรียบว่าวในแต่ละขั้นตอน

พร้อมทั้งดำเนินการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มที่ทำการผลิต เพื่อนำข้อมูลขั้นตอนการผลิตไปเปรียบเทียบกับเงื่อนไขหลักเกณฑ์ของการผลิตอาหารที่ดี Primary GMP ข้อที่ 3 ว่าด้วยเรื่องการควบคุมกระบวนการผลิต (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 193) พ.ศ. 2543) กล่าวคือ กระบวนการผลิตต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการนำเข้าวัตถุดิบ ปริมาณและส่วนผสมสำคัญในกระบวนการผลิตแต่ละครั้ง และจำนวนผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุน การสำรองวัตถุดิบ การทดแทนจัดหาและการควบคุมกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพให้ได้มาตรฐาน โดยศึกษาแต่ละขั้นตอน ประกอบด้วย ดังนี้

2.1 ความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญในการคัดเลือกวัตถุดิบและส่วนประสมให้มีความสะอาดเกิดสุขอนามัย ให้มีคุณภาพที่ดีเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคที่ปราศจากสิ่งสกปรกของวัตถุดิบที่อาจมีการปนเปื้อนในข้าวเกรียบว่าว การเก็บรักษาวัตถุดิบนับว่าเป็นวิธีการเก็บรักษาวัตถุดิบภายใต้สภาวะที่ป้องกันการปนเปื้อนได้โดยมีการเสื่อมสลายน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังมีการมีการหมุนเวียนสต๊อกของวัตถุดิบและส่วนผสมอาหารให้ได้คุณภาพ ได้แก่ ข้าวเหนียวสายพันธุ์ กข.6 ต้องเลือกซื้อข้าวใหม่ที่เก็บไว้ไม่เกิน 1 ปี น้ำตาลปี๊บ ไข่ไก่ มะพร้าวขูดขาว งาดำ น้ำเปล่าต้มสุก น้ำมันพืช และเกลือป่น

2.2 การตรวจสอบผลผลิตเพื่อให้ได้ข้าวเกรียบว่าวที่มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาดเพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพข้าวเกรียบว่าว โดยกลุ่มทำการผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภคทั่วไป เพราะว่ากลุ่มไม่มีข้อมูลการยอมรับของผู้บริโภค จึงทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความชอบและการยอมรับของผู้บริโภค เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ต่อไป

2. การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย

กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาและคณะผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อร่วมกำหนดแนวทางในการปรับปรุงอาคารสถานที่ผลิตข้าวเกรียบว่าว และกระบวนการการผลิตข้าวเกรียบว่าว และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พร้อมทั้งการเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องผลิตแผ่นข้าวเกรียบว่าวที่ได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาและคณะครูช่างกลโรงงานวิทยาลัยเทคนิคเลย ในการผลิตเครื่องต้นแบบทำแผ่นข้าวเกรียบว่าวให้กับกลุ่ม เพื่อช่วยเพิ่มการผลิตและลดแรงงานของสมาชิกในการทำแผ่นข้าวเกรียบว่าว สำหรับการพัฒนาเครื่องมือและออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ดังนี้

1) การออกแบบอาคารการผลิตข้าวเกรียบว่า ต้องใช้วัสดุที่มีพื้นฐานของอาคารของความต้องมีสะอาดวัสดุ ฝาผนัง อาคารต้องมีการอากาศถ่ายเทได้เป็นอย่างดี ทำระบบการกำจัด

น้ำเสียและการกำจัดของเสียให้ถูกหลักสุขอนามัยได้มาตรฐาน ทำความสะอาดง่าย ภายในบริเวณอาคารต้องมีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์การผลิตให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

2) รักษาความสะอาดของเครื่องมืออุปกรณ์ให้สะอาดปราศจากเชื้อโรค จัดเก็บให้เหมาะสม

3) กระบวนการและวิธีการปรุงข้าวเกรียบว่าวต้องคำนึงถึงลักษณะสุขลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นและเวลา การชั่ง ตวง วัดอย่างเหมาะสม

4) การแต่งกายขณะทำข้าวเกรียบว่าว ทุกคนที่ทำหน้าที่ขณะจะต้องคำนึงถึงความสะอาด แต่งกายให้เหมาะสม ใส่ผ้ากันเปื้อนและใส่หมวกให้ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ

5) การใช้บรรจุภัณฑ์ต้องคำนึงถึงความสะอาดอยู่เสมอ และเหมาะสมประเภทบรรจุภัณฑ์ที่ปราศจากเชื้อโรค

6) ลากตากข้าวเกรียบว่าว ตากข้าวเกรียบว่าว เพื่อให้สามารถตากแผ่นข้าวเกรียบว่าวได้ในทุกฤดูกาล ไม่ว่าจะเป็นฤดูฝน หรือในช่วงฤดูฝนได้ ให้ได้อย่างถูกสุขลักษณะ

7) เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยการพัฒนาและออกแบบ องค์ประกอบที่สำคัญของฉลากหรือข้อมูลทางโภชนาการให้ถูกใจแก่ผู้บริโภค

การพัฒนาเครื่องมือและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย ตามวิธีการหลักเกณฑ์ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 193) พ.ศ. 2543 เรื่องวิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาอาหารอย่างเคร่งครัด

กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาได้ดำเนินงานตามมติที่ประชุมกลุ่มย่อยในการแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาข้าวเกรียบว่าว พบว่า กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาได้มีการจัดสรรพื้นที่บางส่วนของอาคารศาลาประชาคมหมู่บ้านเป็นห้องปฏิบัติการข้าวเกรียบว่าว และพื้นที่รอบข้างอาคารศาลาประชาคมหมู่บ้านฝั่งทิศตะวันออกเป็นพื้นที่หุงต้ม และห้องตากแผ่นข้าวเกรียบว่าวให้เป็นสถานที่สำหรับผลิตข้าวเกรียบว่าวที่สะอาด และถูกสุขอนามัยได้ตามมาตรฐานการผลิตและแปรรูป พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าวรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และให้สมาชิกของกลุ่มร่วมเรียนรู้วิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิตแผ่นข้าวเกรียบว่าวเครื่องทำแผ่นข้าวเกรียบว่าว โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา และประชาชนในชุมชนบ้านหนองเทาให้การสนับสนุนแรงงานในการก่อสร้างเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว และภาคเอกชน/ห้างร้านที่ให้การสนับสนุนงบประมาณใน

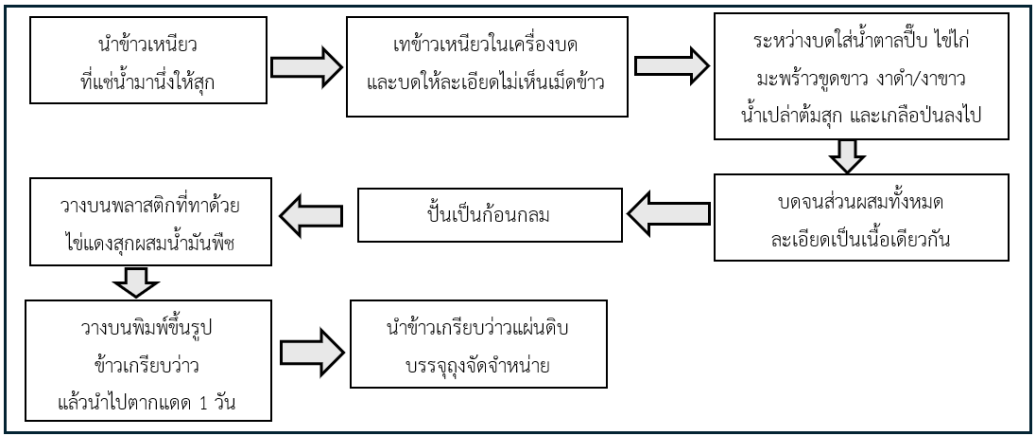
การจัดซื้อวัสดุก่อสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มฯ และสมาชิกทุกคนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวสู่การยกระดับการผลิตข้าวเกรียบว่าวเชิงพาณิชย์ ซึ่งในระยะต่อไปทางกลุ่มคาดว่าจะสร้างเป็นสถานบันการเรียนรู้ให้แก่ชุมชมรอบข้างหรือท้องถิ่นใกล้เคียง

ผลการศึกษากระบวนการผลิต แนวทางการผลิต และเครื่องมือที่กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวใช้อยู่จากอดีตจนถึงขณะนี้ แล้วนำมาวิเคราะห์หาข้อที่ต้องปรับปรุงที่ส่งผลต่อคุณภาพของการผลิตและสุขอนามัยของผู้บริโภค กระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าวแบบดั้งเดิม

จากการศึกษากระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มอาชีพบ้านหนองเทา พบว่าขั้นตอนการผลิตเกิดจากการกระทำซ้ำ โดยไม่มีการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความชำนาญ ที่มีของแต่ชุมชน โดยพบว่า ในหลายอำเภอของจังหวัดยโสธร จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่เกณฑ์วิธีการคัดเลือกวัตถุดิบ การปรุงและการแปรรูป รวมถึงการควบคุมคุณภาพ พบว่า ไม่มีการตั้งใจหรือใส่ใจในรายละเอียด เมื่อพบปัญหาขึ้นกับผลิตภัณฑ์จะใช้เพียงการคาดการณ์ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขในการผลิตครั้งต่อไป

1. การจัดหาวัตถุดิบ เป็นขั้นตอนการเลือกวัตถุดิบเพื่อนำมาใช้ในการทำข้าวเกรียบว่าว ไม่ว่าจะเป็นการจัดซื้อในแหล่งชุมชน หรือร้านค้าที่อยู่ในตลาดสดของอำเภอ เพราะฉะนั้นโอกาสที่จะควบคุมมาตรฐานของการคัดเลือกวัตถุดิบทำให้เป็นเรื่องที่ควบคุมไม่ได้ หากผู้จำหน่ายวัตถุดิบที่ส่งให้กลุ่มเป็นประจำที่หยุดการผลิต การจำหน่าย หรือไม่มีหมดตลาด จะส่งผลกระทบทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา ดังนั้นการคัดเลือกสรรวัตถุดิบ รวมถึงการจัดเก็บสำรองวัตถุดิบในรูปแบบของการเก็บรักษาที่เหมาะสม จะต้องมีการกำหนดวันที่นำสินค้าเข้าและกำหนดวันหมดอายุ โดยใช้ลำดับการจัดซื้อถุดิบก่อนหลังตามลำดับของการผลิตเพื่อป้องกันการสูญเสียวัตถุดิบโดยไม่จำเป็นและได้ผลผลิตอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน

2. การจัดหาวัตถุดิบอื่นมาใช้เป็นส่วนผสมในกระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าว วัตถุดิบอื่น ๆ มีความสำคัญต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวไม่ต่ำกว่าวัตถุดิบที่สำคัญ ฉะนั้น การเลือกสรรวัตถุดิบจึงต้องมีหลักเกณฑ์การคัดเลือก เพื่อให้มีรสชาติได้มาตรฐาน สำหรับส่วนผสมอื่น ๆ ประกอบด้วย ไข่ไก่ น้ำตาลปี๊บ มะพร้าวขูดขาว งาดำ/งาขาว น้ำเปล่าต้มสุก และไข่แดง (ต้มสุก) เกลือป่น ผสมน้ำมันพืช (สำหรับทามือและพลาสติก)

ภาพที่ 1 กระบวนการผลิตเข้ากลุ่มแบบดั้งเดิม
ที่มา: คำตัน แสงใส, 2567 (สัมภาษณ์)

เนื่องจากการจัดซื้อในขณะนี้ ยังไม่มีบุคคลใดที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งในวันข้างหน้าการจัดการตามแนวทางการผลิตข้าวเกรียบว่าวในเชิงการค้าจะต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการรความผิดชอบในการจัดหาเพื่อสนับสนุนฝ่ายการผลิต ผู้ซื้อ ผู้จำหน่ายอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีวิธีการสำหรับแก้ปัญหาที่ต้องกำหนดไว้ให้เป็นที่เข้าใจและแนวปฏิบัติตรงกันของสมาชิกกลุ่ม

3. การตรวจสอบคุณภาพการผลิต เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งสำคัญในการกำหนดคุณภาพของข้าวเกรียบว่า พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว ใช้ความรู้ความสามารถและความชำนาญในการผลิต ในกระบวนการผลิตการตรวจสอบทำได้ยาก เพราะว่าในระหว่างทำการผสมวัตถุดิบต่าง ๆ จะใช้ระยะเวลาที่ไม่นาน วิธีการแก้ไขที่สามารถปฏิบัติได้ ในการลดความคลาดเคลื่อนระหว่างการผลิต ต้องใช้เครื่องมือที่มีมาตรฐาน เช่น เครื่องวัดตวง การชั่งส่วนผสม ให้มีความแม่นตรง ให้เป็นที่แน่นอนกว่าใช้คนกะประมาณ เพราะฉะนั้นทางกลุ่มจึงจัดหาซื้ออุปกรณ์ในกระบวนการผลิตเพิ่มเติม เช่น ถ้วยตวง ช้อนตวง อุปกรณ์จับเวลา เครื่องชั่ง เป็นต้น

4. การตรวจสอบผลผลิต การควบคุมการตรวจสอบ จากผลการวิจัย พบว่า ทางกลุ่มได้มีการผลิตเพื่อจัดจำหน่ายไปยังผู้ซื้อทั้งขายปลีกและขายส่ง ซึ่งกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวยังขาดข้อมูลปริมาณความต้องการของตลาด หรือการยอมรับของผู้บริโภค คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามถึงความคิดเห็นต่อรสชาติของผู้บริโภคโดยนำผลิตภัณฑ์ของ

กลุ่มมาให้ผู้บริโภคได้ทานแล้วให้คะแนนว่ามีรสชาติเป็นอย่างไร พร้อมกับข้อเสนอของผู้บริโภค และนำผลที่ได้มาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ต่อไป

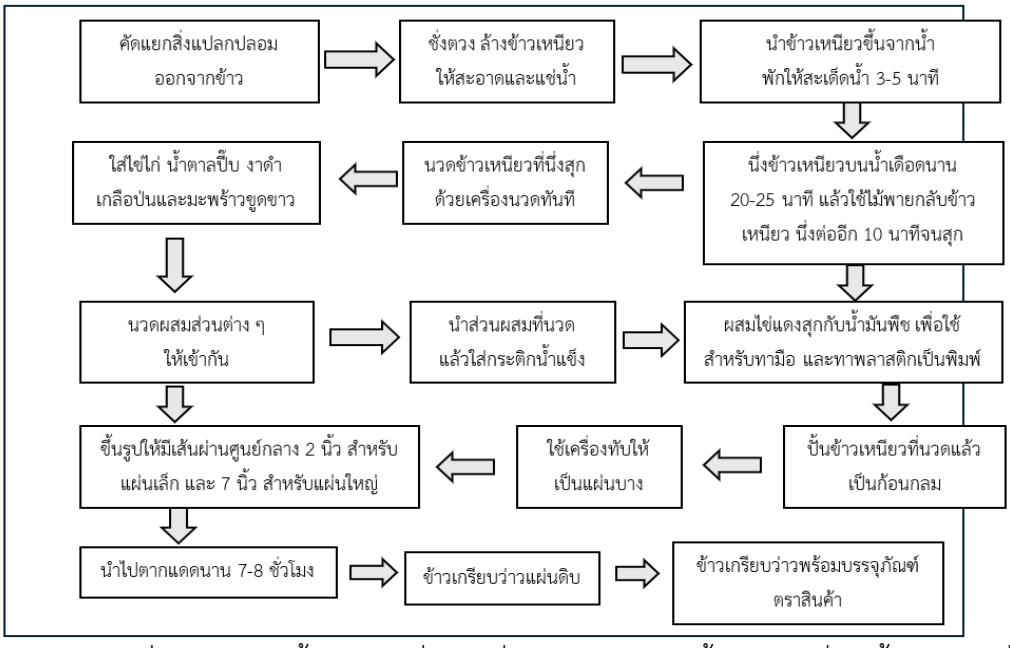
5. การมุ่งเน้นพัฒนาทักษะเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานด้วยการจัดฝึกอบรมตามหลักสูตรว่าด้วยหลักเกณฑ์ที่ดีในการผลิตอาหาร (Primary GMP) ให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวและผู้สนใจ จำนวน 40 คน โดยผู้เข้าอบรมไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักเกณฑ์ที่ดีในการผลิตอาหาร และการเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องผลิตแผ่นข้าวเกรียบว่าว ภายหลังจากการผ่านฝึกอบรมทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะและทัศนคติ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตข้าวเกรียบว่าว เป็นอย่างดี

จากนั้นกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวได้นำมาประยุตก์ใช้ความรู้ดังกล่าว ทำให้กลุ่มหลักเกณฑ์กำหนดผลิตเลือกภัณฑ์ได้ ผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวที่ผลิตเป็นที่ต้องการของตลาดและลูกค้า ช่วยลดอัตราการสิ้นเปลือง ใช้ต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตได้ตามปริมาณที่ต้องการ ส่งผลต่อกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวมีทักษะในการผลิตที่มีมาตรฐานมากขึ้น

6. จัดทำคู่มือการทำข้าวเกรียบว่าวเชิงการค้า กรรมวิธีในการผลิตข้าวเกรียบว่าวเชิงการค้าเป็นการกำหนดกระบวนการที่สำคัญของการผลิตกลุ่มแปรรูปที่ถ่ายทอดกรรมวิธีจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นแบบแผนปฏิบัติกันเป็นมาตรฐานของการผลิต ซึ่งต้องทราบความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เป็นสมาชิกทุกคนโดยการแบ่งหน้าที่เฉพาะด้านตามความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลในการผลิตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงต้องมีการแจ้งสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน พร้อมทั้งดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่เคยใช้อย่างมีหลักฐานที่ได้เก็บบันทึกไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อรักษาคุณภาพมาตรฐานการผลิตของกลุ่มที่นำเอามาเป็นข้อเปรียบเทียบ โดยองค์ประกอบข้าวเกรียบว่าวเชิงพาณิชย์ ดังตารางที่ 1 และขั้นตอนการผลิตข้าวเกรียบว่าวเชิงพาณิชย์ ดังภาพประกอบที่ 3 ซึ่งเป็นข้อสรุปของสมาชิกทุกคน และเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มพร้อมทั้งจัดเตรียมการทำแผนผังติดไว้ที่ผนังเตรียมวัตถุดิบและการผลิตของอาคารผลิต เพื่อให้สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและสร้างความเสียหายให้กับกลุ่มต่อไป

ตารางที่ 1 ส่วนประกอบมาตรฐานข้าวเกรียบว่าวเชิงพาณิชย์

ส่วนประกอบ	ปริมาณส่วนประกอบ (กรัม)	ปริมาณส่วนประกอบ (ร้อยละ)
ข้าวเหนียว	5,000	58.09
น้ำตาลปี๊บ	2,500	29.05
ไข่ไก่	150	1.74
มะพร้าวขูดขาว	500	5.81
งาดำ/งาขาว	50	0.58
เกลือป่น	7	0.08
น้ำสะอาด (น้ำเปล่าต้มสุก)	400	4.65
ไข่แดงต้มสุก+ ,น้ำมันพืช+	สำหรับทามือและพลาสติกขึ้นรูป	-
รวม	**8,607**	**100.00**

หมายเหตุ : ส่วนประกอบข้าวเกรียบว่าว 1 ส่วน สามารถผลิตข้าวเกรียบว่าวได้ 1,120 แผ่น (เล็ก) หรือ 230 แผ่น (ใหญ่)

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการผลิตข้าวเกรียบว่าวเชิงพาณิชย์

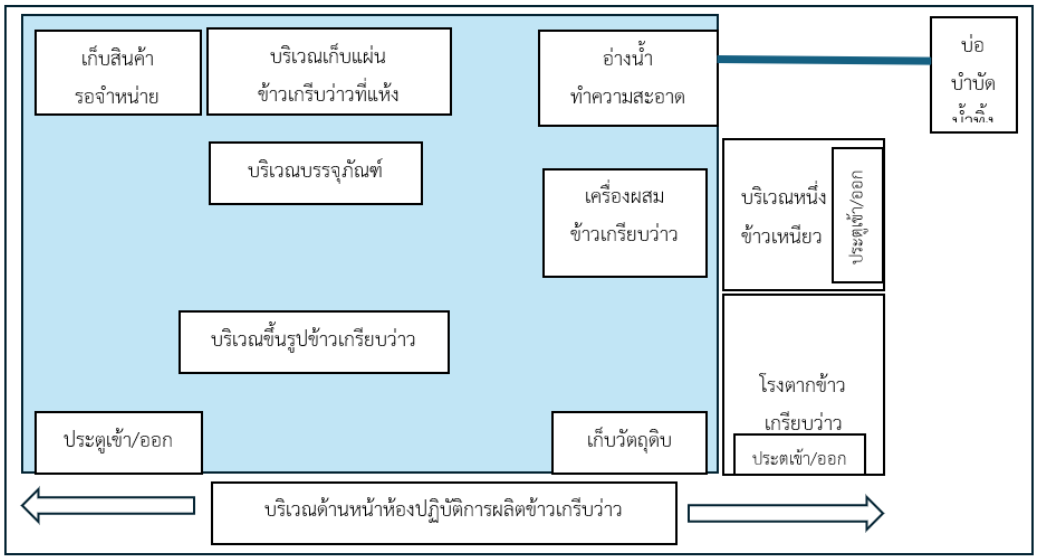
3. การพัฒนาออกแบบเครื่องมือบรรจุภัณฑ์ให้ถูกหลักสุขอนามัยของผู้บริโภค

3.1 สร้างโรงงานเพื่อการผลิตข้าวเกรียบว่าว ก่อนการสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าวผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เยี่ยมสถานที่ผลิต พบว่า กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวใช้พื้นที่บริเวณศาลาประชาคมหมู่บ้านหนองเทา ซึ่งอาคารมีพื้นที่โล่งเพื่อใช้เป็นที่รวมกลุ่มและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ได้พบและประสบอุปสรรคต่าง ๆ ที่หลากหลายที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ GMP เพื่อให้การผลิตสะอาดปลอดภัยแต่ผู้บริโภค ทีมงานวิจัยจึงได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลนาแก เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอคำเขื่อนแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหนองเทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหนองเทา และกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว มาประชุมร่วมกันในการกำหนดสถานที่ของห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าวให้เหมาะสม และราคาค่าก่อสร้าง ผลจากการประชุม พบว่า ภาคเอกชนให้การสนับสนุนจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว และสมาชิกกลุ่มช่วยกันก่อสร้างในการก่อสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าควรใช้พื้นที่ศาลาประชาคมฝั่งตะวันออกเป็นพื้นที่ก่อสร้างห้องปฏิบัติการ ทั้งนี้ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 4 หลังจากการสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว

ภาพที่ 3 หลังจากการสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว

3.2 จัดระบบห้องปฏิบัติผลิตข้าวเกรียบว่าวให้สอดคล้องกับมาตรฐาน Primary GMP นอกจากนี้ยังต้องจัดแบ่งแผนผังอาคารผลิตข้าวเกรียบว่าวให้ถูกสุขลักษณะ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบที่ 4 แผนผังห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว

3.3 นำเครื่องมือที่ผ่านการพัฒนามาทดสอบมาใช้ในพื้นที่ ภายหลังจากออกแบบเครื่องมือเครื่องใช้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทีมผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวลงพื้นที่ให้กลุ่มได้ทดลองใช้ พบว่า เครื่องนวดผสม ให้ผลเป็นที่พึงพอใจของสมาชิกกลุ่มแต่เครื่องกดทับแผ่น หรือเครื่องขึ้นรูปแผ่นข้าวเกรียบว่าวต้องเพิ่มจำนวนเครื่องอีกเพื่อกลุ่มได้นำมาใช้เพิ่มผลผลิตต่อไป ดังแสดงในภาพประกอบที่ 6

ภาพที่ 5 เครื่องนวดแป้งฯ และตัวเครื่องผลิตแผ่นข้าวเกรียบว่าว

3.4 พัฒนาแผ่นข้าวเกรียบว่าวและออกแบบบรรจุภัณฑ์ ก่อนจะมีการปรับขนาดแผ่นข้าวเกรียบว่าว คณะผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มกับสมาชิกถึงความสำคัญที่ต้องจัดขนาดให้เล็ก

ลง เพื่อให้เกิดความความง่ายต่อการรับประทาน ไม่แตกหักง่าย สะดวกในการแพคใส่ถุงสำหรับการเคลื่อนย้าย

3.5 เผยแพร่กระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าว เวลามีกิจกรรมในงานต่าง ๆ ได้นำผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวร่วมจัดกิจกรรมและจำหน่ายข้าวเกรียบว่าว

ตอนที่ 4 ประเมินผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว

ในส่วนนี้เป็นการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา ที่นำไปสู่การปฏิบัติว่าได้ผลเป็นอย่างไร โดยการประเมินความคิดเห็นเชิงคุณภาพที่ใช้ทั้งการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของการประเมินผลผลิต (Output) และการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การประเมินผลผลิต (Output)

การวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนในของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาที่ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีระดมความคิดเห็น รวมถึงการนำแนวทางและกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติแล้วนั้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงประเมินผลผลิต (Output) ได้ดังนี้

1) ได้ผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวที่มีขนาดแผ่นใหญ่ และแผ่นเล็ก

2) ได้บรรจุภัณฑ์ในลักษณะเป็นถุงพลาสติกใสแบบสูญอากาศที่สามารถเห็นสภาพต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ และสามารถรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์มีความสะดวกการขนส่งและการจัดเก็บ จำนวน 2 ชนิด คือ ถุงพลาสติกใสรูปทรงสี่เหลี่ยมแบบสูญอากาศสำหรับบรรจุแผ่นข้าวเกรียบว่าวขยาดใหญ่ และถุงพลาสติกใสรูปทรงสี่เหลี่ยมแบบสูญอากาศสำหรับบรรจุแผ่นข้าวเกรียบว่าวขยาดเล็ก

3) ได้สติ๊กเกอร์สำหรับติดถุงบรรจุที่สามารถบอกรายละเอียดของข้าวเกรียบว่าวในแต่ละขนาดได้อย่างชัดเจน ซึ่งนอกจากจะมีรูปลักษณ์ที่สวยงามสะดุดตาแล้ว ข้อมูลดังกล่าวยังสร้างความน่าเชื่อถือและมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอีกด้วย

4.2 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome)

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา และรวมถึงการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่ เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ดังนี้

การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลจากผู้ที่เคยบริโภคข้าวเกรียบว่าวที่อยู่ในจังหวัดยโสธร และหรือที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดยโสธร โดยการใช้แบบสอบถามแจกให้กับผู้บริโภคได้ตอบด้วยตนเองจำนวน 287 คน พบว่า การประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างมีความเห็นตรงกันว่าในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวให้เกิดแนวคิดที่แปลกใหม่ทั้งสีสันและรสชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มุ่งเน้นให้มีการผสมผสานแนวคิดที่จะเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้แก่ผู้บริโภค มีรูปลักษณ์ที่มีความสะดวกในการรับประทานและเพื่อให้ผู้บริโภคได้มีโอกาสเลือกซื้อตามความต้องการจนทำให้เกิดเป็นสินค้าตัวใหม่ของกลุ่มฯ คือ ข้าวเกรียบว่าวผสมธัญพืชแผ่นเล็กนั้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เดินหน้าไปสู่ความสำเร็จ เพื่อให้เป็นที่รู้จักในชุมชนท้องถิ่นตลอดถึงอำเภอและจังหวัดที่ใกล้เคียงได้

อภิปรายผล

การอภิปรายผลเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ รายละเอียดมีดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา พบว่า การผลิตข้าวเกรียบว่าวแผ่นดิบขนาดใหญ่มียอดสั่งซื้อมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการผลิตข้าวเกรียบว่าวจะมีสีสันที่น่ารับประทานแบบธรรมชาติ เพราะเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ คือ ข้าวเหนียว ฟักทอง ใบเตย น้ำตาลทราย พร้อมกับเพิ่มความหอมจากเนื้อมะพร้าวขูดขาว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ หรรษา เวียงวะลัย (2565) ได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการในการผลิตข้าวโปร่ง : กรณีศึกษาบ้านคลองทราย ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า การผลิตข้าวโปร่งจะมีส่วนผสม คือ การใช้ข้าวเหนียว สายพันธ์ กข 6 น้ำตาลทราย และใบเตย และมะพร้าวขูด อย่างไรก็ตามเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดที่ทางกลุ่มต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มนั้น วัตถุดิบที่นำมาผลิตข้าวเกรียบว่าวต้องเป็นข้าวเหนียวพันธุ์ดีและมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกัญญา กล่อมจอหอ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการการผลิตข้าวโปร่งให้ได้คุณภาพมาตรฐานของการผลิตอาหารสู่เชิงพาณิชย์ที่ยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า มีส่วนผสมของการทำข้าวโปร่งประกอบด้วยข้าวเหนียวพันธุ์ กข 6 ที่นึ่งสุกแล้ว

นำมาตำหรือบดจนละเอียดใส่น้ำตาลปี๊บและไข่ไก่ เมื่อต้องการรับประทานนำมาปิ้งด้วยไฟความร้อนระดับปานกลางให้สุก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย พบว่า กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาและคณะผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกำหนดแนวทางในการปรับปรุงอาคารสถานที่ผลิตข้าวเกรียบว่าว และกระบวนการการผลิตข้าวเกรียบว่าว และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พร้อมทั้งการเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องผลิตแผ่นข้าวเกรียบว่าวที่ได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาและคณะครูช่างกลโรงงาน วิทยาลัยเทคนิคเลย ในการแปรรูปเพื่อทำแผ่นข้าวเกรียบว่าวให้กับกลุ่ม ช่วยเพิ่มการผลิตและลดแรงงานของสมาชิกในการทำแผ่นข้าวเกรียบว่าว สำหรับการพัฒนาเครื่องมือและออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ การพัฒนาเครื่องมือและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย ตามวิธีการหลักเกณฑ์ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 193) พ.ศ. 2543 เรื่องวิธีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาอาหารอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นไปตามหลักของสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย (2557) ที่กล่าวว่า ผู้สัมผัสอาหารนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการจัดหาอาหาร ปรุงประกอบ และให้บริการอาหาร ที่สะอาด ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ ฉะนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการสุขภาบาลอาหาร รวมทั้งกฎเกณฑ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำความรู้นั้น ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่า จะได้บริโภคอาหาร ดังเช่น ข้าวเกรียบว่าว จะได้บริโภคอาหารที่ปฏิบัติตามขึ้นกำหนดของกรมอนามัยหรือท้องถิ่น ทั้งนี้ กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทาได้มีการจัดสรรพื้นที่บางส่วนของอาคารศาลาประชาคมหมู่บ้านเป็นห้องปฏิบัติการข้าวเกรียบว่าว และพื้นที่รอบข้างอาคารศาลาประชาคมหมู่บ้านฝั่งทิศตะวันออกเป็นพื้นที่หุงต้ม และห้องตากแผ่นข้าวเกรียบว่าวให้เป็นสถานที่สำหรับผลิตข้าวเกรียบว่าวที่สะอาด และถูกสุขอนามัยได้ตามมาตรฐานการผลิตและแปรรูป พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าวรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และให้สมาชิกของกลุ่มร่วมเรียนรู้วิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิตแผ่นข้าวเกรียบว่าวเครื่องทำแผ่นข้าวเกรียบว่าว โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา และประชาชนในชุมชนบ้านหนองเทาให้การสนับสนุนแรงงานในการก่อสร้างเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว และภาคเอกชน ห้างร้านที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุก่อสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าวของกลุ่มฯ และสมาชิกทุกคนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวสู่การยกระดับการผลิตข้าวเกรียบว่าวเชิงพาณิชย์ ซึ่งในระยะต่อไปทาง

กลุ่มคาดว่าจะสร้างเป็นสถานบันการเรียนรู้ให้แก่ชุมชมรอบข้างหรือท้องถิ่นใกล้เคียง สอดคล้องกับธนาคารออมสิน (2563) ที่กล่าวว่า สถานที่ประกอบอาหาร ควรมีห้องที่สะอาด ปราศจากสิ่งสกปรกและเชื้อโรค จัดวางอุปกรณ์ในควรให้เป็นระเบียบ พื้นครัวไม่มีน้ำนอง ไม่ดูดซับบนน้ำ ไม่ชื้น มีการระบายอากาศที่ดีอมีแสงสว่างเพียงพอ มีบ่อดักไขมันและบ่อดักเศษอาหาร รักษาความสะอาดของวัตถุดิบ ภาชนะ อุปกรณ์ มีตู้เย็นสำหรับเก็บของสด ของแห้งเก็บบนชั้นที่สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 ซม. และหน้าต่างครัวทำด้วยมุ้งลวดเพื่อกันแมลง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การพัฒนาออกแบบเครื่องมือบรรจุภัณฑ์ให้ถูกหลักสุขอนามัยของผู้บริโภค พบว่า การสร้างโรงงานเพื่อการผลิตข้าวเกรียบว่าว ก่อนการสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าวผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เยี่ยมสถานที่ผลิต พบว่า กลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวใช้พื้นที่บริเวณศาลาประชาคมหมู่บ้านหนองเทา ซึ่งอาคารมีพื้นที่โล่งเพื่อใช้เป็นที่รวมกลุ่มและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ได้พบและประสบอุปสรรคต่าง ๆ ที่หลากหลายที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ GMP เพื่อให้การผลิตสะอาดปลอดภัยแต่ผู้บริโภค ภาคเอกชนให้การสนับสนุนจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว และสมาชิกกลุ่มช่วยกันก่อสร้างในการก่อสร้างห้องปฏิบัติการผลิตข้าวเกรียบว่าว ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าควรใช้พื้นที่ศาลาประชาคมฝั่งตะวันออกเป็นพื้นที่ก่อสร้างห้องปฏิบัติการ สอดคล้องกับ วีระศักดิ์ โรจนาศรีรัตน์ (2564) ที่กล่าวถึงหลักการสุขาภิบาลอาหารอย่างสุขอนามัย ได้แก่ การจัดการและควบคุมสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาหาร เพื่อทำให้อาหารสะอาดปลอดภัย ปราศจากเชื้อโรค หนอนพยาธิ และสารเคมีต่าง ๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพอนามัยและการดำรงชีวิตของผู้บริโภค และสอดคล้องกับ นัฐญา สักกะวัน และพลอยไพลิน ทองแก้ว (2564) ที่กล่าวว่า การบริหารและจัดการควบคุมสิ่งแวดล้อมรวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกิจกรรมอาหารเพื่อทำให้สะอาดปลอดภัยปราศจากเชื้อโรค หนอนพยาธิ และสารเคมีต่าง ๆ ที่อาจเป็นอัตรายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพอนามัย และการดำรงชีวิตของผู้บริโภค

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการประเมินการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว ของผู้บริโภคต่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้านหนองเทา ผู้บริโภคได้ตอบด้วยตนต่างมีความเห็นตรงกันว่าในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวให้เกิดแนวคิดที่แปลกใหม่ทั้งสีสันและรสชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มุ่งเน้นให้มีการผสมผสานแนวคิดที่จะเพิ่ม

คุณค่าทางโภชนาการให้แก่ผู้บริโภค มีรูปลักษณ์ที่มีความสะดวกในการรับประทานและเพื่อให้ผู้ทางบริโภคได้มีโอกาสเลือกซื้อตามความต้องการจนทำให้เกิดเป็นสินค้าตัวใหม่ของกลุ่มฯ คือ ข้าวเกรียบว่าวผสมธัญพืชแผ่นเล็กนั้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เดินหน้าไปสู่ความสำเร็จ เพื่อให้เป็นที่รู้จักในชุมชนท้องถิ่นตลอดถึงอำเภอและจังหวัดที่ใกล้เคียงได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิรรัชต์ กันทะขู้, บุษบา มะโนแสน และกัลย์สุดา แสงสุข (2563) ที่กล่าวว่าการประเมินความชอบตามประสาทสัมผัสด้านสี กลิ่น รสชาติ การพองตัว และความชอบโดยรวม ผลิตพันธุ์ข้าวเกรียบว่าวที่ทำจากข้าวเหนียว 4 สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ กข 6 พันธุ์หวัน 1 พันธุ์มะลิหอม และพันธุ์สันป่าตอง พบว่า ข้าวเกรียบว่าวที่ทำจากข้าวพันธุ์ กข 6 ที่เหมาะสมสำหรับผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบ โดยให้อัตราการพองตัวสูง เนื้อสัมผัสไม่แข็ง มีสีสวยงาม และได้รับการยอมรับทางประสาทสัมผัส ทั้งนี้ กมลวรรณ เมืองตุ้ม (2564) อธิบายว่า ข้าวเกรียบว่าวอบกรอบ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแป้งข้าวเหนียวระยะน้ำนม โดยมีส่วนผสมต่าง ๆ ตัดขึ้นรูปให้เป็นแผ่นส่งกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 6-7 ซม ผ่านกระบวนการแปรรูปโดยใช้การอบแห้งด้วยตู้อบความร้อนประมาณ 150-180 องศาฟาเรนไฮต์ มีการปรุงรสและกลิ่น สามารถเก็บรักษาและคงสภาพได้นาน ข้าวเกรียบว่าวที่มีคุณภาพ ทั้งด้านการผลิต กรรบรรจุภัณฑ์ มีมาตรฐานรองรับ และได้รับจากกลุ่มผู้บริโภค

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

1) ผลการศึกษาการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าวบ้าน พบว่า การผลิตข้าวเกรียบว่าวแผ่นดิบขนาดใหญ่มียอดสั่งซื้อมาก มีการผลิตข้าวเกรียบว่าวที่มีสีสันที่น่ารับประทานแบบธรรมชาติ เพราะเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ คือ ข้าวเหนียว ฟักทอง ใบเตย น้ำตาลทราย พร้อมกับเพิ่มความหอมจากเนื้อมะพร้าวขูดขาว 2) การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือแบบบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย 3) การพัฒนาออกแบบเครื่องมือบรรจุภัณฑ์ให้ถูกหลักสุขอนามัยของผู้บริโภค การสร้างโรงงานเพื่อการผลิตข้าวเกรียบว่าว และ 4) ผลการประเมินการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพผลิตข้าวเกรียบว่าว พบว่า ผู้ที่ทำการประเมินต่างมีความเห็นตรงกันว่าในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบว่าวให้เกิดนวัตกรรมที่แปลกใหม่ทั้งสีสันและรสชาติ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มุ่งเน้นให้มีการผสมผสานแนวคิดที่จะเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้แก่ผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การทำข้าวเกรียบว่าวควนเน้นถึงสุขอนามัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ การใช้วัตถุดิบอย่างมีคุณภาพ ปลอดภัยปราศจากเชื้อโรค

2. ควรมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำข้าวเกรียบว่าต่อไปถึงคนรุ่นใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการสร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่ของกลุ่มผู้ผลิตข้าวเกรียบว่าว เพื่อรวมกันในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อรวมกันซื้อ รวมกันขายทั้งในเรื่องวัสดุที่นำมาทำข้าวเกรียบว่าว และมีการแบ่งปันผลประโยชน์ของสมาชิกอย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมทักษะและความรู้ในเรื่องของการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค และให้มีการสำรวจพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอตามสภาพกาลเวลาที่เปลี่ยนไป

2. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชนให้มีคุณภาพดีและเป็นที่รู้จักแพร่หลายต่อไป

3. ควรมีการวิจัยต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย. (2557). *ผู้สัมผัสอาหาร.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์และสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.

โชครัตนชัย ปทุมพร, สตถิรัตนพันธุ์ และ พิมภรณ์ ทวีผล. (2554). *โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างกลุ่มแปรรูปข้าวเกรียบว่าวเพื่อขอรับการรับรองมาตรฐาน อย. (เลขสาระบบอาหาร).* คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. จังหวัดนครราชสีมา.

ทัศนีย์ ลิ้มสุวรรณ. (2553). *ภูมิปัญญาอาหารจากข้าว.* อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. กรุงเทพฯ: ปทุมธานี.

ธนาคารออมสิน. (2563). *สุขอนามัยของผู้ประกอบการด้านอาหาร.* เรียกใช้เมื่อ 24 เมษายน 2568 จาก https://oomtang.gsb.or.th/kms/kms_view/70

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2567). *ข้าวเกรียบว่าว.* เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2568. จาก http://www.m-culture.in.th/album/196557

วีระศักดิ์ โรจนาศรีรัตน์. (2564). *การจัดบริการอาหารตามหลักสุขภิบาลอาหารและความปลอดภัย.* เรียกใช้เมื่อวันที่ 24 เมษายา 2568 จาก ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี https://apps.hpc.go.th/dl/web/upFile/2022/04-4308-20220421143737/dd48003e1cf9cc7b4b3a843a1c3a90a0.pdf”\

สุกัญญา กล่อมจอหอ. (2560). การพัฒนากระบวนการการผลิตข้าวโปร่งให้ได้คุณภาพมาตรฐานของการผลิตอาหารสู่เชิงพาณิชย์ที่ยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นเชิงที่,* 9(1), 8-22.

รัตนาภรณ์ โชครัตนชัย. (2554). หลักสูตรการพัฒนาระยะยาว “ขนมไทย” เพื่อยกระดับเศรษฐกิจรากฐานเกษตรกร. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.* 15(2), 82-93.

หรรษา เวียงวะลัย. (2565). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการในการผลิตข้าวโปร่ง : กรณีศึกษาบ้านคลองทราย ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),* 12(3), 155-167.

นัฐญา สักกะวัน และพลอยไพลิน ทองแก้ว. (2564). ความรู้และพฤติกรรมตามหลักสุขาภิบาลอาหารของผู้ปรุงอาหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอร์เทิร์น,* 2(4), 76-85.

บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน*

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN PROMOTING TRANSPARENCY IN PUBLIC ADMINISTRATION

ชูชิต ชายทวีป[1], พงษ์พิพัฒน์ มัลลิกะมาลย์[2], ธนพันธุ์ พูลชอบ[3], วดิธ ยลชื่น[4], นริดา พรนาคสอนโกษา[5] และ ชัยรัตน์ จันทนดิษฐ[6]

Chuchit Chaithaweep[1], Pongpipat Mallikamal[2], Thanapan Phoonchob[3], Wadit Yoncheaun[4], Narida Ponnaksonkosa[5] and Chairat Chanthanadit[6]

[1-6]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-6]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: watshie@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 17 พฤษภาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 19 พฤษภาคม 2568

Received 14 May 2025; Revised 17 May 2025; Accepted 19 May 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน และ 2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใส ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรภาคประชาสังคม 15 คน ผู้บริหารภาครัฐ 10 คน นักวิชาการ 10 คน และตัวแทนภาคประชาชน 5 คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

Citation:

* ชูชิต ชายทวีป, พงษ์พิพัฒน์ มัลลิกะมาลย์, ธนพันธุ์ พูลชอบ, วดิธ ยลชื่น, นริดา พรนาคสอนโกษา และ ชัยรัตน์ จันทนดิษฐ. (2568). บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 261-278.

Chuchit Chaithaweep, Pongpipat Mallikamal, Thanapan Phoonchob, Wadit Yoncheaun, Narida Ponnaksonkosa and Chairat Chanthanadit. (2025). The Role Of Civil Society Organizations In Promoting Transparency In Public Administration. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 261-278.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์แก่นสาระสำคัญ (Thematic Analysis)

ผลวิจัยพบว่า 1. องค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การติดตามตรวจสอบภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลและเครือข่ายเฝ้าระวัง 2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนโดยการพัฒนาศักยภาพและสร้างเครือข่ายระดับชุมชน 3) การผลักดันนโยบายและกฎหมายที่ส่งเสริมความโปร่งใส และ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ 2. แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพองค์กรทั้งด้านบุคลากรและการระดมทุน 2) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วม 3) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในระดับนโยบายและระหว่างประเทศ และ 4) การปรับปรุงกลไกการทำงานให้มีมาตรฐานและสามารถวัดผลได้ ผลการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลติดตามการใช้งบประมาณแบบ Real-time และการพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานสำหรับผู้ตรวจสอบภาคประชาชน

คำสำคัญ: องค์กรภาคประชาสังคม, ความโปร่งใส, การบริหารราชการแผ่นดิน

Abstract

This research aims to: 1) study the role of civil society organizations in promoting transparency in public administration, and 2) propose guidelines for developing the role of civil society organizations in promoting transparency. The study employed qualitative research methodology, collecting data from 40 key informants comprising 15 civil society organization executives, 10 government administrators, 10 academics, and 5 public representatives through in-depth interviews, focus group discussions with 8 experts, and relevant document analysis. Data analysis was conducted using content analysis and thematic analysis.

The findings revealed that: 1) Civil society organizations play four crucial roles: 1) government monitoring and oversight through digital systems and

vigilance networks, 2) strengthening public sector engagement through capacity building and community-level networks, 3) policy and legal advocacy for transparency promotion, and 4) building cooperative networks both domestically and internationally. 2) Guidelines for developing and improving the role of civil society organizations in promoting transparency encompass four areas: 1) organizational capacity development in terms of personnel and fundraising, 2) digital technology application for data analysis and public participation, 3) collaboration network development at policy level and internationally, and 4) operational mechanism improvement for standardization and measurable outcomes. The research findings led to significant policy recommendations, including the establishment of a support fund for civil society organizations, development of real-time digital platforms for budget monitoring, and creation of standardized training programs for public auditors.
Keywords: civil society organizations; transparency; public administration

บทนำ

ความโปร่งใสในการบริหารราชการเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของธรรมาภิบาลที่ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่แนวคิดระบบราชการสมัยใหม่ของ Weber (1922) ที่เน้นความเป็นทางการและกฎระเบียบ จนถึงการปฏิรูประบบราชการในช่วงทศวรรษ 1980 ที่ Hood (1991) ได้เสนอหลักการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม Rhodes (1997) วิพากษ์ว่าแนวคิดดังกล่าวยังคงมุ่งเน้นประสิทธิภาพภายในระบบราชการมากเกินไป โดยละเลยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเกิดขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1990 เมื่อ World Bank (1992) เสนอแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ต่อมา UNDP (1997) ได้พัฒนากรอบแนวคิดที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม Stiglitz (1999) ชี้ให้เห็นว่าความโปร่งใสเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดกลไกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ

O'Neill (2006) ที่วิพากษ์ว่าความโปร่งใสอาจกลายเป็นเพียงพิธีกรรมทางการบริหาร หากไม่มีการเสริมพลังให้ประชาชนสามารถใช้ข้อมูลในการตรวจสอบได้จริง

ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา Rose-Ackerman (1999) ชี้ให้เห็นความสำคัญขององค์กรภาคประชาสังคมในการต่อต้านการทุจริตและส่งเสริมความโปร่งใส แต่ Doig และ McIvor (2003) วิพากษ์ว่าองค์กรเหล่านี้มักประสบปัญหาด้านทรัพยากรและความยั่งยืน ในประเทศไทย Pongsapan (2000) ศึกษาพบว่า องค์กรภาคประชาสังคมมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษ 1960 แต่ Pathmanand (2001) ชี้ให้เห็นข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระและการแทรกแซงทางการเมือง

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 เปิดโอกาสใหม่ในการส่งเสริมความโปร่งใส โดย Meijer (2009) เสนอแนวคิด “ความโปร่งใสดิจิทัล” (Digital Transparency) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการเปิดเผยข้อมูล อย่างไรก็ตาม Bannister และ Connolly (2011) เตือนว่าเทคโนโลยีอาจสร้างความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูล หาก Piotrowski (2007) เสนอว่าต้องพัฒนาทั้งกรอบกฎหมายเทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กันไป

งานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายขอบเขตการศึกษาความโปร่งใสในมิติต่าง ๆ Grimmelikhuijsen และ Meijer, (2014) ศึกษาผลกระทบของความโปร่งใสต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ขณะที่ de Fine Licht, (2014) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความโปร่งใสและความชอบธรรมทางการเมือง งานวิจัยล่าสุดของ Cucciniello et al, (2017) และ Worthy, (2017) ยืนยันความสำคัญขององค์กรภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนความโปร่งใส แต่ Bauhr และ Grimes, (2022) ชี้ให้เห็นความท้าทายใหม่ในยุคข้อมูลข่าวสาร ทั้งการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จ และความซับซ้อนของการตรวจสอบข้อมูล

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสของการบริหารราชการไทย โดยวิเคราะห์ทั้งความสำเร็จ ข้อจำกัด และโอกาสในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย นอกจากนี้ การวิจัยนี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในประเด็นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมธรรมาภิบาล และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารราชการไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใส

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความโปร่งใสและธรรมาภิบาล

Hood, (2006) ได้ศึกษาวิวัฒนาการของแนวคิดความโปร่งใสในการบริหารภาครัฐ โดยชี้ให้เห็นว่าความโปร่งใสมีรากฐานมาจากแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยที่เน้นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม Hood วิพากษ์ว่าความโปร่งใสในยุคแรกมักถูกจำกัดอยู่ในวงแคบเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมายเท่านั้น ข้อวิพากษ์นี้สอดคล้องกับงานของ O'Neill, (2006) ที่เตือนว่าการเปิดเผยข้อมูลเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากประชาชนไม่สามารถเข้าใจและใช้ข้อมูลนั้นได้จริง

Meijer, (2012) ได้พัฒนาแนวคิดนี้ต่อโดยเสนอกรอบการวิเคราะห์ความโปร่งใสที่ครอบคลุม 3 มิติ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล (Access) ความเข้าใจได้ (Comprehension) และการนำไปใช้ (Usability) งานของ Meijer มีจุดแข็งคือการเสนอตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม แต่ยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้กับบริบทประเทศกำลังพัฒนาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความพร้อมของประชาชน

2. พัฒนาการของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใส

Ungsuchaval และ Ariyasirichot, (2023) ได้ศึกษาพัฒนาการของภาคประชาสังคมไทยตั้งแต่ทศวรรษ 1960 จนถึงปัจจุบัน โดยชี้ให้เห็นการเปลี่ยนผ่านจากขบวนการภาคประชาชนสู่การเป็นองค์กรที่ทำงานร่วมกับภาครัฐอย่างเป็นทางการมากขึ้น งานชิ้นนี้มีจุดแข็งคือการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในช่วงเวลาต่าง ๆ แต่ยังขาดการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อความเป็นอิสระและประสิทธิผลในการทำงาน

Galdino และคณะ, (2023) ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมในละตินอเมริกา พบว่าการทำงานแบบ Bottom-up ที่เน้นการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนมีประสิทธิผลมากกว่าการทำงานแบบ Top-down งานวิจัยชิ้นนี้มีคุณูปการสำคัญในการเสนอตัวแบบการทำงานที่เป็นรูปธรรม แต่มีข้อจำกัดในการอธิบายปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของแต่ละรูปแบบ

3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส

Firman และคณะ, (2024) ศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมความโปร่งใส งานชิ้นนี้มีจุดเด่นคือการวิเคราะห์กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม งานชิ้นนี้ยังขาดการวิเคราะห์ความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำดิจิทัลที่อาจกีดกันผู้ด้อยโอกาสจากการมีส่วนร่วม

Romero, (2023) นำเสนอกรอบแนวคิดการใช้ Big Data และ AI ในการตรวจสอบการทำงานภาครัฐ โดยเน้นการวิเคราะห์รูปแบบที่ผิดปกติในการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งบประมาณ แม้งานชิ้นนี้จะมีความก้าวหน้าในเชิงเทคนิค แต่ยังขาดการอภิปรายประเด็นจริยธรรมและความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้

4. ความท้าทายและข้อจำกัดในการทำงาน

Ofosu-Peasah, (2023) ศึกษาความท้าทายด้านการระดมทุนขององค์กรภาคประชาสังคมในประเทศกำลังพัฒนา งานชิ้นนี้มีคุณูปการสำคัญในการชี้ให้เห็นว่าการพึ่งพาแหล่งทุนต่างประเทศอาจส่งผลต่อความยั่งยืนและการกำหนดวาระการทำงานขององค์กร อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่ได้นำเสนอทางออกที่เป็นรูปธรรมสำหรับปัญหานี้

Banchuk-Petrosova และ Madryha, (2024) วิเคราะห์ข้อจำกัดเชิงสถาบันในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม งานชิ้นนี้มีจุดแข็งคือการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบผ่านกรอบทฤษฎีสถาบันนิยมใหม่ แต่ยังขาดการเสนอแนวทางการปรับปรุงกลไกความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม

5. แนวโน้มและทิศทางในอนาคต

Kashukeeva-Nusheva, (2024) ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาศักยภาพภาคประชาชนในการตรวจสอบการบริหารท้องถิ่น โดยเน้นการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน งานชิ้นนี้มีคุณค่าในการนำเสนอโมเดลการพัฒนาศักยภาพที่สามารถขยายผลได้ แต่ยังขาดการประเมินความคุ้มค่าและความยั่งยืนของโครงการ

Ruvalcaba-Gomez และ Renteria, (2020) วิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมในยุคดิจิทัล งานชิ้นนี้มีประโยชน์ในการชี้ให้เห็น

โอกาสจากการพัฒนาเทคโนโลยี แต่ยังไม่ได้อภิปรายความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์อย่างเพียงพอ

Kamwela, (2022) ศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบในประเทศแทนซาเนีย ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมกับหน่วยงานตรวจสอบของรัฐ งานวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวทางการสร้างระบบนิเวศของการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านการขยายผลไปสู่บริบทที่มีความแตกต่างทางการเมืองและวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะมีการศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสอย่างกว้างขวาง แต่ยังมีช่องว่างทางวิชาการที่สำคัญ โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนากลไกความร่วมมือที่ยั่งยืน การรับมือกับความท้าทายด้านเทคโนโลยี และการสร้างดุลยภาพระหว่างความเป็นอิสระกับการทำงานร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน

2. แหล่งข้อมูล

2.1 การศึกษาเชิงเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารวิชาการ งานวิจัย บทความ รายงานประจำปี และเอกสารเผยแพร่ขององค์กรภาคประชาสังคมด้านความโปร่งใส ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (40 คน) การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงร่วมกับวิธีการแบบลูกโซ่ (Purposive and Snowball Sampling) โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรภาคประชาสังคมจำนวน 15 คน ผู้บริหารภาครัฐจำนวน 10 คน นักวิชาการจำนวน 10 คน และตัวแทนภาคประชาชนจำนวน 5 คน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์อย่างรอบคอบ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ ต้องมีประสบการณ์ด้านการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในระดับสาธารณะ และได้รับการยอมรับจาก

ผู้เกี่ยวข้องในแวดวงวิชาชีพหรือชุมชน ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง น่าเชื่อถือ และสะท้อนมุมมองที่หลากหลายจากผู้มีบทบาทโดยตรงในประเด็นการศึกษา

2.3 การสนทนากลุ่ม ดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านธรรมาภิบาล 2 คน ผู้แทนองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน 2 คน ผู้บริหารหน่วยงานกำกับดูแลภาครัฐ 2 คน และผู้แทนสื่อมวลชนที่ทำงานด้านการตรวจสอบภาครัฐ 2 คน เพื่อร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัยเบื้องต้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผสมผสานลักษณะของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบเปิดเสรี โดยมีกรอบคำถามหลักที่ชัดเจนแต่ยังคงความยืดหยุ่นในการขยายประเด็นและตั้งคำถามเพิ่มเติมตามบริบท ในขณะที่แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือสำหรับการจัดเก็บข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่มอย่างเป็นระบบ โดยบันทึกข้อคิดเห็น ปฏิสัมพันธ์ และพลวัตของการสนทนาในแต่ละช่วงเวลา และสำหรับแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารนั้นเป็นรูปแบบการบันทึกที่เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบและวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารโดยมีหมวดหมู่สำหรับบันทึกข้อมูลเชิงพรรณนา การตีความ การสังเคราะห์ รวมถึงการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างเป็นระบบ เครื่องมือทั้งสามชนิดนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยเก็บจัดการ และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานที่เหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการจัดระเบียบและวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐาน เริ่มจากการถอดเทปแบบคำต่อคำเพื่อให้ได้ข้อมูลดิบที่สมบูรณ์ จากนั้นจัดหมวดหมู่ตามประเด็นและกำหนดรหัส รวมถึงสร้างตารางวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างเป็นระบบ ในขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา จะกำหนดหน่วยวิเคราะห์ให้รหัสข้อมูลแต่ละส่วน และจัดกลุ่มเป็นประเด็นย่อยก่อนผสานเป็นประเด็นหลัก นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า ประกอบด้วยการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง การใช้เครื่องมือจึงเก็บข้อมูลหลายวิธี การให้ผู้วิจัยสามคนทำการวิเคราะห์อิสระจากกัน รวมถึงการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญ ทำให้การวิจัยนี้มีระบบการตรวจสอบคุณภาพหลายขั้นตอนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลการศึกษาและสนับสนุนการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน” มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน

1. บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใส

1.1 การติดตามตรวจสอบภาครัฐ

การพัฒนาระบบติดตามแบบ Real-time: องค์กรภาคประชาสังคมได้พัฒนาระบบติดตามการใช้งบประมาณที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา ดังที่ผู้อำนวยการองค์กรเพื่อความโปร่งใส (CSOs-01) กล่าวว่า “เราพัฒนาระบบที่ให้ประชาชนสามารถติดตามการใช้งบประมาณได้แบบ real-time ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้”

กลไกการตรวจสอบเชิงรุกโดยมีการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังการทุจริตในระดับพื้นที่ครอบคลุม 77 จังหวัด โดยผู้แทนภาคประชาชน (COM-03) เล่าว่า “เครือข่ายของเราทำงานเชิงรุก มีการลงพื้นที่ตรวจสอบโครงการก่อสร้างและการจัดซื้อจัดจ้างอย่างสม่ำเสมอ”

1.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน

โครงการพัฒนาศักยภาพโดยมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนกว่า 10,000 คนใน 50 จังหวัด ผู้บริหารองค์กรภาคประชาสังคม (CSOs-05) อธิบายว่า “เราเน้นการสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ ทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในการตรวจสอบการทำงานของรัฐมากขึ้น”

การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนโดยก่อตั้งศูนย์เฝ้าระวังความโปร่งใสในระดับชุมชน 150 แห่งทั่วประเทศ นักวิชาการ (ACA-02) ระบุว่า “ศูนย์เหล่านี้เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

1.3 การผลักดันนโยบายและกฎหมาย

การปรับปรุงกฎหมายโดยผลักดันการแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการใช้งบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย (EXP-03) กล่าวว่า “การแก้ไขกฎหมายเหล่านี้ช่วยเพิ่มอำนาจให้ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบการทำงานของรัฐ”

การพัฒนานโยบายสาธารณะโดยจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านความโปร่งใสที่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาล ผู้บริหารภาครัฐ (GOV-02) ยืนยันว่า “ข้อเสนอขององค์กรภาคประชาสังคมมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านธรรมาภิบาลของประเทศ”

1.4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

เครือข่ายระดับชาติโดยจัดตั้งสภาเครือข่ายธรรมาภิบาลแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิก 200 องค์กร ผู้ประสานงานเครือข่าย (CSOs-08) อธิบายว่า “สภาเครือข่ายเป็นพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ”

ความร่วมมือระหว่างประเทศโดยพัฒนาความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ 15 แห่งใน 8 ประเทศ ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ (INT-01) กล่าวว่า “เครือข่ายระหว่างประเทศช่วยยกระดับมาตรฐานการทำงานและแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี”

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคม

2.1 การพัฒนาศักยภาพองค์กร

การพัฒนาบุคลากรโดยจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรเชิงระบบ เน้นการเพิ่มทักษะด้านดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาองค์กร (EXP-01) ระบุว่า “การพัฒนาทักษะบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่”

การบริหารจัดการทรัพยากรโดยพัฒนาระบบการระดมทุนที่ยั่งยืน ผ่านการสร้างพันธมิตรกับภาคเอกชนและการจัดตั้งกองทุนสนับสนุน ผู้บริหารองค์กร (CSOs-04) อธิบายว่า “เราต้องลดการพึ่งพาแหล่งทุนต่างประเทศ โดยพัฒนาแหล่งทุนในประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน”

2.2 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่โดยพัฒนาระบบ AI และ Machine Learning สำหรับวิเคราะห์แบบแผนการทุจริต ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี (TECH-01) กล่าวว่า “เรากำลังพัฒนาอัลกอริทึมที่สามารถตรวจจับรูปแบบการจัดซื้อจัดจ้างที่ผิดปกติได้อย่างแม่นยำ”

แพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมโดยสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและแจ้งเบาะแสการทุจริต ตัวแทนภาคประชาชน (COM-02) เล่าว่า “แพลตฟอร์มใหม่ทำให้การแจ้งเบาะแสและติดตามความคืบหน้าทำได้ง่ายขึ้นมาก”

2.3 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

กลไกความร่วมมือระดับนโยบายโดยจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม ผู้บริหารภาครัฐ (GOV-03) ระบุว่า “คณะทำงานร่วมช่วยสร้างความเข้าใจและลดช่องว่างระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม”

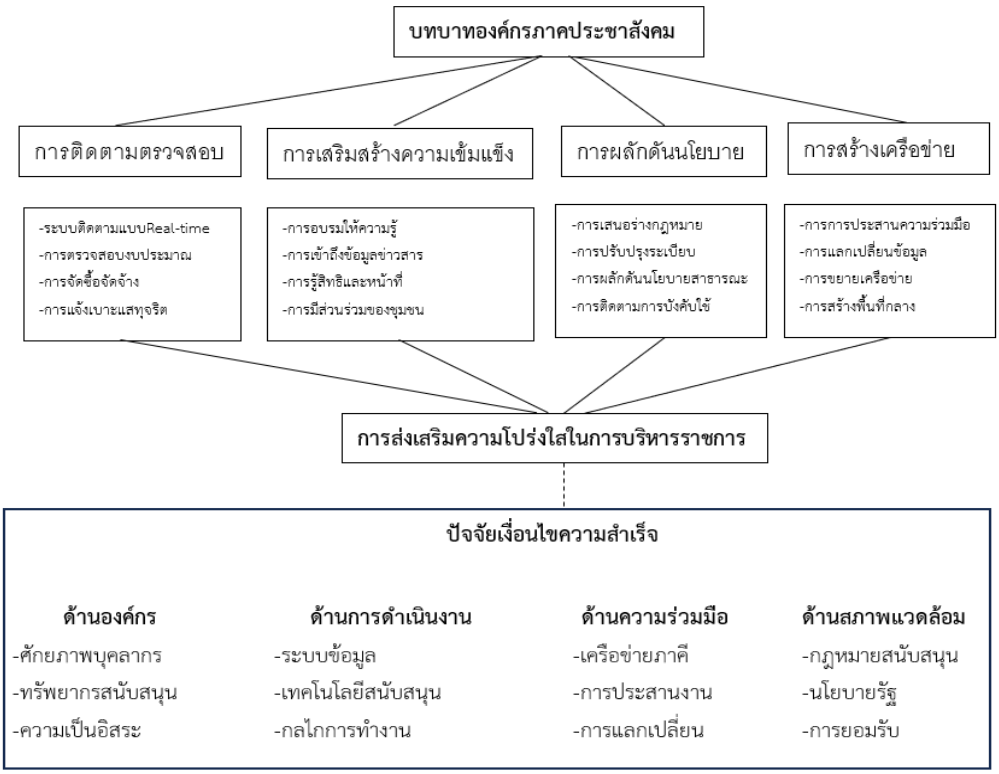
เครือข่ายระหว่างประเทศโดยขยายความร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและระดับโลก ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ (INT-02) กล่าวว่า “การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างประเทศช่วยยกระดับมาตรฐานการทำงานและแลกเปลี่ยนนวัตกรรมใหม่ ๆ”

2.4 การปรับปรุงกลไกการทำงาน

มาตรฐานการดำเนินงานโดยพัฒนาระบบมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากล นักวิชาการ (ACA-04) อธิบายว่า “การมีมาตรฐานที่ชัดเจนช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการทำงาน”

การประเมินผลกระทบโดยพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่เป็นรูปธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผล (EXP-05) ระบุว่า “เราต้องสามารถแสดงผลลัพธ์การทำงานในเชิงปริมาณและคุณภาพได้อย่างชัดเจน”

ตัวแบบบทบาทองค์กรภาคประชาสังคม

ภาพที่ 1 ตัวแบบบทบาทองค์กรภาคประชาสังคม

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศผ่านกระบวนการหลักสี่ประการ ได้แก่ การติดตามตรวจสอบภาครัฐเพื่อความโปร่งใส การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การผลักดันนโยบายและกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ กระบวนการเหล่านี้นำไปสู่การวางแผนพัฒนาที่ครอบคลุมสี่ด้านสำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้มีความเข้มแข็ง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิผล และการปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เมื่อดำเนินการตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญและท้ายที่สุดจะก่อให้เกิดความเป็นเลิศในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนา

ระบบการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน” จะนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใส

1. บทบาทการติดตามตรวจสอบภาครัฐ

การพัฒนาระบบติดตามแบบ Real-time สะท้อนถึงการปรับตัวขององค์กรภาคประชาสังคมในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ Meijer, (2009) เรื่อง “ความโปร่งใสดิจิทัล” อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบประเด็นที่เพิ่มเติมจากงานของ Meijer คือ การใช้ระบบดิจิทัลไม่เพียงเพื่อการเปิดเผยข้อมูล แต่ยังเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และตรวจจับความผิดปกติ สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้อำนวยการองค์กรเพื่อความโปร่งใส (CSOs-01) ที่ว่า “ระบบของเราไม่เพียงแสดงข้อมูล แต่ยังช่วยวิเคราะห์รูปแบบการใช้งบประมาณที่อาจนำไปสู่การทุจริต”

2. บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน

การจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังความโปร่งใสในระดับชุมชน 150 แห่ง แสดงให้เห็นการพัฒนาที่ก้าวหน้ากว่างานวิจัยของ Galdino และคณะ, (2023) ที่เน้นเฉพาะการทำงานแบบ Bottom-up โดยผลการวิจัยนี้พบว่า การมีโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นสถาบัน (Institutional Infrastructure) มีความสำคัญต่อความยั่งยืนของการมีส่วนร่วม ดังที่นักวิชาการ (ACA-02) ระบุว่า "ศูนย์เฝ้าระวังเป็นโครงสร้างถาวรที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นระบบและต่อเนื่อง"

3. บทบาทการผลักดันนโยบายและกฎหมาย

ความสำเร็จในการผลักดันการแก้ไข พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ แสดงให้เห็นพัฒนาการที่สำคัญของภาคประชาสังคมไทย สอดคล้องกับงานของ Ungsuchaval และ Ariyasirichot, (2023) ที่พบว่าองค์กรภาคประชาสังคมไทยมีวิวัฒนาการจากการเคลื่อนไหวภาคประชาชนสู่การเป็นหุ้นส่วนเชิงนโยบาย (Policy Partnership) อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านกฎหมาย (EXP-03) ชี้ให้เห็นความท้าทายว่า “การผลักดันกฎหมายต้องรักษาสมดุลระหว่างการเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐและการรักษาความเป็นอิสระในการตรวจสอบ”

4. บทบาทการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

การจัดตั้งสภาเครือข่ายธรรมาภิบาลแห่งชาติที่มีสมาชิก 200 องค์กร เป็นนวัตกรรมเชิงสถาบันที่น่าสนใจ แตกต่างจากงานของ Ruvalcaba-Gomez และ Renteria, (2020) ที่เน้นเฉพาะความร่วมมือแบบทวิภาคี ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การสร้างพื้นที่กลาง (Neutral Platform) สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนความโปร่งใส

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการพัฒนาบทบาทองค์กรภาคประชาสังคม

1. การพัฒนาศักยภาพองค์กร

แผนพัฒนาบุคลากรที่เน้นทักษะดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนการปรับตัวที่สำคัญ สอดคล้องกับข้อเสนอของ Romero, (2023) เกี่ยวกับการใช้ Big Data และ AI ในการตรวจสอบภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความท้าทายด้านการระดมทุน ซึ่งต้องการโมเดลการเงินที่ยั่งยืนกว่าที่ Ofosu-Peasah, (2023) ได้นำเสนอไว้

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

การพัฒนาระบบ AI สำหรับวิเคราะห์แบบแผนการทุจริตแสดงให้เห็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่ยังมีความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำดิจิทัล สอดคล้องกับคำเตือนของ Bannister และ Connolly, (2011) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี (TECH-01) ยืนยันว่า “การพัฒนาเทคโนโลยีต้องคำนึงถึงการเข้าถึงและการใช้งานของประชาชนทุกกลุ่ม”

3. การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

การขยายความร่วมมือระหว่างประเทศใน 8 ประเทศแสดงให้เห็นวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สอดคล้องกับแนวคิดของ Kashukeeva-Nusheva, (2024) เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ข้ามพรมแดน อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ (INT-02) เน้นย้ำว่า “ความร่วมมือระหว่างประเทศต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบริบทและวัฒนธรรม”

4. การปรับปรุงกลไกการทำงาน

การพัฒนามาตรฐานการดำเนินงานและระบบการประเมินผลที่เป็นรูปธรรมแสดงให้เห็นความพยายามในการยกระดับความเป็นมืออาชีพ แต่ยังมีความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างมาตรฐานสากลกับความยืดหยุ่นในการทำงาน ดังที่นักวิชาการ (ACA-04) กล่าวว่า “มาตรฐานต้องไม่กลายเป็นกรอบที่จำกัดนวัตกรรมและการปรับตัว”

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า องค์กรภาคประชาสังคมไทยมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าในหลายมิติ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการสร้างกลไกความร่วมมือที่เป็นสถาบัน อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะด้านความยั่งยืนทางการเงินและการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดินพบว่า องค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การติดตามตรวจสอบภาครัฐ การเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน การผลักดันนโยบายและกฎหมาย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาบทบาทดังกล่าวประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพองค์กร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และการปรับปรุงกลไกการทำงาน องค์กรภาคประชาสังคมไทยมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าในหลายมิติ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการสร้างกลไกความร่วมมือที่เป็นสถาบัน อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะด้านความยั่งยืนทางการเงิน การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และการสร้างสมดุลระหว่างการเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐและการรักษาความเป็นอิสระในการทำงานมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อเสริมศักยภาพด้านธรรมาภิบาล โดยใช้งบจากค่าปรับคดีทุจริตและเงินบริจาคที่ลดหย่อนภาษีได้

2. ควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลแบบ Real-time สำหรับการติดตามงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ เพื่อเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

3. ควรจัดทำหลักสูตรมาตรฐานและระบบรับรองผู้ตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อยกระดับวิชาชีพและเพิ่มศักยภาพในการมีส่วนร่วมตรวจสอบภาครัฐอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Blockchain และ AI ในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดการทุจริต

2. ศึกษาวิจัยรูปแบบการระดมทุนที่ยั่งยืน สำหรับองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและอิสระในการดำเนินงาน

3. ศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม ในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อหาแนวทางพัฒนากลไกความร่วมมือและการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพในบริบทไทย

เอกสารอ้างอิง

Banchuk-Petrosova, O., & Madryha, T. (2024). Civil society institutions in the system of anti-corruption policy implementation. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(1), 190-199.

Bannister, F., & Connolly, R. (2011). The Trouble with Transparency: A Critical Review of Openness in e-Government. *Policy & Internet*, 3(1), 1-30.

Bauhr, M., & Grimes, M. (2022). Democracy and the challenge of anti-corruption reform: A research agenda. *Democratization*, 29(1), 3-25.

Cucciniello, M., Porumbescu, G. A., & Grimmelikhuijsen, S. (2017). 25 years of transparency research: Evidence and future directions. *Public Administration Review*, 77(1), 32-44.

de Fine Licht, J. (2014). Policy area as a potential moderator of transparency effects: An experiment. *Public Administration Review*, 74(3), 361-371.

Doig, A., & McIvor, S. (2003). The national integrity system: Assessing corruption and reform. *Public Administration and Development*, 23(4), 317-332.

Firman, A., Rahmawati, R., & Trijayanto, D. (2024). Digital transformation in public services: The role of civil society organizations in promoting transparency. *International Journal of Civil Society and Social Change*, 9(1), 45-62.

Galdino, K. M., Santos, E. M., & Silva, R. F. (2023). Bottom-up approaches to transparency: Civil society networks in Latin America. *Third World Quarterly*, 44(2), 351-369.

Grimmelikhuijsen, S., & Meijer, A. J. (2014). Effects of transparency on the perceived trustworthiness of a government organization: Evidence from an online experiment. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 24(1), 137-157.

Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, 69(1), 3-19.

Hood, C. (2006). Transparency in historical perspective. In C. Hood & D. Heald (Eds.), *Transparency: The key to better governance?* (pp. 3-23). Oxford University Press.

Kamwela, J. M. (2022). The role of civil society organizations in promoting transparency and accountability in Tanzania. *African Journal of Public Sector Development and Governance*, 5(1), 89-104.

Kashukeeva-Nusheva, V. (2024). Building citizen capacity for local governance oversight: Case studies from Southeast Europe. *Journal of Civil Society*, 20(1), 1-18.

Meijer, A. (2009). Understanding modern transparency. *International Review of Administrative Sciences*, 75(2), 255-269.

Meijer, A. (2012). Understanding the complex dynamics of transparency. *Public Administration Review*, 72(S1), S429-S439.

O'Neill, O. (2006). Transparency and the ethics of communication. In C. Hood & D. Heald (Eds.), *Transparency: The key to better governance?* (pp. 75-90). Oxford University Press.

Ofosu-Peasah, G. (2023). Funding challenges and organizational capacity of civil society organizations in developing countries. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 34(4), 789-803.

Pathmanand, U. (2001). Globalization and democratic development in Thailand: The new path of the military, private sector, and civil society. *Contemporary Southeast Asia*, 23(1), 24-42.

Piotrowski, S. J. (2007). *Governmental transparency in the path of administrative reform*. State University of New York Press.

Pongsapan, R. (2000). *Civil society in Thailand: A study of civic groups in urban development*. Institute of Southeast Asian Studies.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Open University Press.

Romero, M. (2023). Digital technologies and civil society: Leveraging big data and AI for public accountability. *Government Information Quarterly*, 40(3), 101785.

Rose-Ackerman, S. (1999). *Corruption and government: Causes, consequences, and reform*. Cambridge University Press.

Ruvalcaba-Gomez, E. A., & Renteria, C. (2020). Contrasting paths to transparency: Civil society's role in open government initiatives. *International Review of Administrative Sciences*, 86(4), 762-779.

Stiglitz, J. E. (1999). *On liberty, the right to know, and public discourse: The role of transparency in public life*. Oxford Amnesty Lecture.

UNDP. (1997). *Governance for sustainable human development*. United Nations Development Programme.

Ungsuchaval, T., & Ariyasirichot, K. (2023). Evolution of civil society organizations in Thailand: From grassroots movements to institutional partners (1960-2022). *Journal of Contemporary Asia*, 53(3), 447-469.

Weber, M. (1922). *Economy and society: An outline of interpretive sociology*. University of California Press.

World Bank. (1992). *Governance and development*. The World Bank.

Worthy, B. (2017). *The politics of freedom of information: How and why governments pass laws that threaten their power*. Manchester University Press.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง*

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS. EFFECTING TEACHERS' PROFESSIONAL STANDARDS PERFORMANCE IN SCHOOLS UNDER ANG THONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

อรุณ มังกรทอง[1], อัจฉราพรรณ กันสุยะ[2] และ ธีระวัฒน์ มอนไธสง[3]

Arun Mangkonthong[1], Ajcharapun Kunsuya[2] and Teerawat Montaisong[3]

[1-3]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[1-3]Master of Education Program in Educational Administration,

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: arunmangkonthong@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 30 มิถุนายน 2568

Received 26 June 2025; Revised 29 June 2025; Accepted 30 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 2) ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ

Citation:

* อรุณ มังกรทอง, อัจฉราพรรณ กันสุยะ และ ธีระวัฒน์ มอนไธสง. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 279-297.

Arun Mangkonthong, Ajcharapun Kunsuya and Teerawat Montaisong. (2025). Innovative Leadership Of School Administrators. Effecting Teachers' Professional Standards Performance In Schools Under Ang Thong Primary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 279-297.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวมทั้งสิ้น 308 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .427 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม และด้านการสร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม โดยทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาโดยรวมได้ร้อยละ 22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study innovative leadership of administrators under the Ang Thong Primary Educational Service Area Office, 2) to study the professional standards performance of teachers in schools under the Ang Thong Primary Educational Service Area Office, 3) to examine the relationship between administrators' innovative leadership and teachers' professional standards performance in schools under the Ang Thong Primary Educational Service Area Office, and 4) to investigate how administrators' innovative leadership affects teachers' professional standards performance in schools under the Ang Thong Primary Educational Service Area Office. The

sample consisted of schools under the Ang Thong Primary Educational Service Area Office. The informants included school administrators and teachers, totaling 308 participants. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.973. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) The level of innovative leadership among administrators was high in all aspects. 2) The level of teachers' professional standards performance in schools was high in all aspects. 3) There was a moderate positive correlation (r = .427) between administrators' innovative leadership and teachers' professional standards performance in schools. 4) The aspects of administrators' innovative leadership that affected teachers' professional standards performance in schools were innovative personality and collaboration and teamwork building. These two variables together predicted 22 percent of the overall teachers' professional standards performance in schools, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Innovation Leadership, Professional Teaching Standards Implementation, Educational Institution

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มศักยภาพ ดังนั้นการศึกษาในยุค 4.0 จะต้องมุ่งเน้นการผลิตและการพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งการปฏิบัติงานของครูถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตไปเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ รวมทั้งการปฏิบัติงานของครูยังส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาสถานศึกษา เนื่องจากครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนอย่างเต็มกำลังความสามารถจะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาตั้งไว้ (พรชัย ชนูนันท์, 2553)

คุรุสภาได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานครูถือเป็นข้อกำหนดที่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติงานตาม เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ และ3) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และช่วยส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน (ข้อบังคับคุรุสภา, 2562) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งทางปฏิบัติ และวัฒนธรรมของสถานศึกษา (Sheninger, 2014) ซึ่งการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีนวัตกรรมการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Othman, & Rahman, 2013) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันนั้น จะต้องเป็นผู้นำในการสร้างนวัตกรรม หรือเป็นแบบอย่างในการสร้างนวัตกรรม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดพันธกิจในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม และพัฒนาระบบบริหารจัดการคิดค้นนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง, 2567)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง อันจะนำไปสู่การใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาส่งเสริม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับสถิติ .05

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอความหมายของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เช่น ขวัญชนก โตนาค, (2556) ให้ความหมายภาวะผู้นำเชิงนวตักรรมไว้ว่าผู้นำที่ใช้และ ความสามารถของตนเองในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาส และสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการคิดค้นแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ หรือให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร เวียงวิวรรธน์ ทำทูล, (2557) กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นพฤติกรรม คุณลักษณะ และบทบาทของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทำงานของผู้นำเองและบุคคลในหน่วยงานด้วยวิธีแปลกใหม่ตรงใจผู้บริการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมูลค่า กุลชลี จงเจริญ, (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นการแสดงออกถึง คุณลักษณะของผู้นำที่มีสมรรถนะ บุคลิกภาพ บทบาท ความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่สลับซับซ้อน สามารถค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ ๆ เน้น

สัมพันธภาพของกลุ่มบุคลากรที่มีคุณภาพ และมีความไว้วางใจสมาชิกภายในองค์การ รวมทั้งใช้กระบวนการของการสร้างสรรค์บริบททางนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ ผลผลิตและการให้บริการอย่างสร้างสรรค์ สุกัญญา แช่มช้อย, (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ ความสามารถในการรับรู้และใส่ใจรายละเอียดของเหตุการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง และเปิดใจรับแนวคิดใหม่ กล้าแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งนำแนวคิดเก่ามาต่อยอด เพื่อเป็นแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาหรือสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม Weiss and Legrand, (2011) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ การแสดงออกของผู้นำที่มีความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่สลับซับซ้อน และค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ ๆ หรือไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องมีความฉลาดทางนวัตกรรม (Innovative intelligence) เพื่อช่วยให้สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาใน สถานการณ์จริงได้ดีขึ้น และช่วยให้เกิดนวัตกรรมในองค์การมากขึ้นอีกด้วย และSen and Eren, (2012) ได้ให้ความหมายของคำว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง กลยุทธ์ของผู้นำในกระบวนการทำสิ่งใหม่ เช่น ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ กระบวนการใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงรูปแบบการให้บริการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่สร้างความพึงพอใจและตอบสนองตามความต้องการของลูกค้าได้

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้นำในการประยุกต์ใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การค้นพบแนวทางในการดำเนินงานใหม่ ๆ นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งการมีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้นนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน หรือเป้าหมายขององค์กร

2. มาตรฐานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 เป็นตัวแปรในการศึกษาด้านการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งตามข้อบังคับครุสภาได้ให้ ความหมายของมาตรฐานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพไว้ว่า มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ หรือการแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติงานและ การพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทาง การศึกษา ต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู ประกอบไปด้วย **ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู** คือ 1) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู 2) ประพฤติตนเป็น

แบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 3) ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล 4) สร้างแรงบันดาลใจผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม 5) พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง **ด้านการจัดการเรียนรู้** คือ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ 2) บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิด และมีความเป็นนวัตกร 3) ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ 4) จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนโดย ตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน 5) วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ และ **ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน** คือ 1) ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน 3) ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม 4) ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่คุณครูทุกคนต้องปฏิบัติตาม เพื่อฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูง ซึ่งมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู ประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู 5 ตัวชี้วัด ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 1,325 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จากประชากร 1,325 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 308 คน ผู้วิจัยได้แบ่งโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด ตามเกณฑ์การกำหนดขนาดโรงเรียน (หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาที่การ ที่ 04009/ว2824 ลงวันที่

31 พฤษภาคม 2566) ได้แก่ ขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษ จำนวน 3 โรงเรียน ขนาดกลาง จำนวน 40 โรงเรียน และขนาดเล็ก จำนวน 95 โรงเรียน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละขนาดโรงเรียน ดังนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 47 คน ขนาดกลาง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 126 คน และขนาดเล็ก จำนวน 135 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้จำนวน 308 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถามและนำมาสรุปเป็นแบบสอบถาม โดยข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 46 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.973 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 4 องค์ประกอบ มีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 25 ข้อ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 7 ข้อ 2) บุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม 7 ข้อ 3) การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 6 ข้อ และ 4) การสร้างความร่วมมือ 5 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 3 องค์ประกอบ มีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 21 ข้อ 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู 6 ข้อ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 11 ข้อ และ 3) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 4 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวทางของลิเคิร์ท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร และครู ในสังกัด

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พร้อมแนบแบบสอบถามและคิวอาร์โค้ดแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อให้ทางสำนักงานเขตพื้นที่ส่งหนังสือไปยังผู้บริหารและครูในสังกัด

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์มาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) เพื่ออธิบายลักษณะของประชากร

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ด้วย ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและโดยรวมเสนอในรูปแบบตาราง โดยแปลผลเป็นระดับใช้เกณฑ์

3. วิเคราะห์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ด้วยค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและโดยรวม เสนอในรูปแบบตาราง โดยแปลผลเป็นระดับ

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient)

5. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและวิเคราะห์สมการ การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{\overline{X}}$ = 4.07, S.D. = 0.55) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($\overline{\overline{X}}$ = 4.13, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ การสร้างความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม ($\overline{\overline{X}}$ = 4.11, S.D. = 0.55) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ($\overline{\overline{X}}$ = 3.96, S.D. = 0.55)

2. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{\overline{X}}$ = 4.35, S.D. = 0.41) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ($\overline{\overline{X}}$ = 4.40, S.D. = 0.36) รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ($\overline{\overline{X}}$ = 4.34, S.D. = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้าน การจัดการเรียนรู้ ($\overline{\overline{X}}$ = 4.30, S.D. = 0.39)

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .427 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านความสัมพันธ์ผู้ปกครองและชุมชน

4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม และด้านการสร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม โดยตัวแปรทั้ง 2 สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาโดยรวมได้ร้อยละ 22 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.857

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกวงการ รวมถึงวงการด้านการศึกษาที่มีการนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือการบริหารงานต่าง ๆ ประกอบกับวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มุ่งเน้นการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม นำสู่คุณภาพ สร้างคนดีมีความสุข อีกทั้งยังส่งเสริมพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิชาชีพ มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ซึ่งในปัจจุบันมีนวัตกรรมทางการศึกษาหลายอย่างเข้ามามีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานโดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (AI) สถานศึกษาจึงต้องมีการปรับรูปแบบในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีรดนย์ จัตุรัส, (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีสภาพจริง ในปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีณา กันถิน, (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ จีราภา ประพันธ์พัฒน์, (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาในสถานศึกษา รวมทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ รวมถึงพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงพยายามที่จะทำให้เกิดภาพความสำเร็จของสถานศึกษาดังกล่าว จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กมลวรรณ บุญมาก, (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ดวงพร เกลี้ยงประณีต, (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ขวัญชนก เจตชาลา, (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง คุณลักษณะองค์การกับผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาก มีแนวโน้มที่จะทำให้ครูมีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพมากขึ้นตามไปด้วยที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นถึงการมีวิสัยทัศน์ การมีบุคลิกภาพที่เปิดกว้าง การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการสร้างความร่วมมือ ซึ่งส่งผลให้ครูมีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู สอดคล้องกับแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ, (2560) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม มีความเปิดกว้างทางความคิด กล้าเสี่ยง และยอมรับความคิดใหม่ ๆ

จะสามารถสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในองค์กร ซึ่งจะส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติงานของครู นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิประภา เผ่าสุขดี, (2562) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบด้วย บุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม และการสร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม โดยร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 22 นั้นอาจเนื่องมาจาก การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูมีความเกี่ยวเนื่องกับการใช้นวัตกรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ซึ่งครูจำเป็นจะต้องประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน รวมทั้งมีการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรมทางการศึกษาที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวงการทางการศึกษา อีกทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การสร้างเครื่องมือ หรือรูปแบบการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดทำสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีความทันสมัยด้วยการใช้นวัตกรรมก็จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาด้านการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อร่วมกันสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในแต่ละด้านอันจะนำไปสู่สถานศึกษาแห่งนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่จะช่วยให้นักเรียน และครูเข้าถึงนวัตกรรมทางการศึกษา จึงทำให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา หนูงาม, (2562) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการ ปฏิบัติงานของครูเป็นอันดับสูงสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับสมิดา จิตรมั่น, (2567) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐาน วิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตาม

มาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อสังเกตผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา นับได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และด้านการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา โดยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .287 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับต่ำ และภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .345 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง เป็นไปได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และด้านการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวแปรที่คล้ายกับ ด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารมีความสามารถในการคาดการณ์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม มองเห็นภาพรวมของสถานศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมในอนาคต มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในเชิงนวัตกรรมลงสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน อันนำไปสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรมในสถานศึกษา มีการสื่อสารภาพอนาคตสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมให้บุคลากรได้รับรู้ และปฏิบัติตามโดยมีแนวทางปฏิบัติที่อย่างชัดเจน ผู้บริหารสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการ กระบวนการคิดอันนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้การสนับสนุนกิจกรรมที่มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรมในโรงเรียน รวมถึงการมีทักษะและกระบวนการในการบริหารงานที่แสดงออกถึงการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ สามารถพัฒนาตนเองให้ตนเองมีทักษะ และความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ กล้าเสี่ยงที่จะสร้าง หรือนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับ Yukl, G., & Gardner, W. L. (2020) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ ไว้ในหนังสือ Leadership in Organizations ว่าบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรมของผู้นำมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงองค์กร ซึ่งความสำเร็จในการนำการเปลี่ยนแปลงองค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแค่วิสัยทัศน์ที่ดี แต่ยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรมของผู้นำที่จะช่วยให้สามารถดำเนินการตามวิสัยทัศน์นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนและ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ บริพัฒน์ สารผล, (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเปนนทีมและมีส่วนร่วม การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และการบริหารความเสี่ยง ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนาตนเองด้านนวัตกรรมเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับคุณครู และเป็นแบบอย่างในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ควรพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ด้านการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง และด้านการสร้างความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม โดยจัดอบรมให้ความรู้ด้านนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม และด้านการสร้างความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม โดยคำนึงถึงความสำคัญของการนำนวัตกรรมมาใช้ในสถานศึกษา การสร้างความเสมอภาค และเปิดโอกาสในการสร้างหรือ

นำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา คำนึงถึงกฎหมาย หรือระเบียบในการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในสถานศึกษา

1.3 จากผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นครูควรพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่น่าสนใจและมีความทันสมัย โดยการนำนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ มาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน การออกแบบสื่อการสอน เป็นต้น อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เนื่องจากภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เนื่องจากเป็นประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ บุญมาก. (2557). การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

กุลชลี จงเจริญ. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ขวัญชนก เจตชาลา. (2562). คุณลักษณะองค์การกับผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ขวัญชนก โตนาค. (2556). *การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136* ตอนพิเศษ 86 ง หน้า 19-20.

จีราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ดวงพร เกลี้ยงประณีต. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 9(1), 92.

บริพัฒน์ สารผล. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ปวีณา กันถิน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. ใน *การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

พรชัย ชนูนันท์. (2553). ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

พีรดนย์ จัตุรัส. (2561*)*. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2550). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 40(2), 123.

เวียงวิวรรธน์ ทำทูล. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์การขีดสมรรถนะสูง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.* ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัยของแก่น.

ศศิประภา เผ่าสุขดี. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 162.

สมิดา จิตรมั่น. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(3), 1296.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567.* อ่างทอง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิตรา หนูงาม (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Othman, A & and Rahman, H.A. (2013). Innovation Leadership: Learning for Change Management among Malaysia Secondary School Principals. *Word Applied Sciences Journal*, 23(2), 167-177.

Sen, A., & Eren, E. (2012). Innovative leadership for the twenty-first century. InternationalConference on Leadership. *Technology and Innovation Management*, *41, 1-14.*

Sheninger.E. (2014). *Digital Leadership: Changing paradigms for changing times*. California: United States of America.

Weiss, D. S. and C. Legrand. (2011). Innovative Intelligence: *The art and practice of leading sustainable innovation in your organization*. New York : John Wiley & Sons.

Yulk, G (2002). *Leadership in Organizations (4th ed.).* Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร*

POLITICAL AWAKENING OF THE PEOPLE IN THE EXERCISE OF VOTING RIGHTS IN 2023, BANG BON DISTRICT, BANGKOK

ภัทรานิษฐ์ เกษรสุมล[1] และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต[2]

Phattranis Kesornsumol[1] and Phramaha Chinakorn sucitto[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: phattranis5756@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 24 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 26 กรกฎาคม 2568

Received 9 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 26 July 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อเสนอแนะแนวการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน และทดสอบสมมติฐาน t-test และ F-test และใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 5 ท่าน โดยวิเคราะห์จัดประเภทของข้อมูล และสรุปเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive)

Citation:

* ภัทรานิษฐ์ เกษรสุมล และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต. (2568). การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 298-320.

Phattranis Kesornsumol and Phramaha Chinakorn sucitto. (2025). Political Awakening Of The People In The Exercise Of Voting Rights In 2023, Bang Bon District, Bangkok.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 298-320.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า 1) การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดสามลำดับ คือ ด้านการหาเสียง ด้านพรรคการเมือง และด้านนโยบาย ตามลำดับ

2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร คือ พรรคการเมืองควรมีจุดยืนที่เข้มแข็ง หนักแน่นในอุดมการณ์ ควรชี้แจงเกี่ยวกับที่มาของงบประมาณในนโยบายต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ไม่ควรนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน หรือแสดงความไม่เป็นกลาง

คำสำคัญ: การตื่นตัวทางการเมือง, การใช้สิทธิเลือกตั้ง, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566, เขตบางบอน, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to 1) study the political awakening of the people in the exercise of voting rights in 2023, Bang Bon District, Bangkok; 2) compare the political awakening of the people in the exercise of voting rights in 2023, Bang Bon District, Bangkok, classified by personal factors; and 3) suggest political awakening of the people in the exercise of voting rights in 2023, Bang Bon District, Bangkok. This research is a mixed-method research, in which a questionnaire was distributed to a sample of 400 people. Data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and t-test and F-test hypotheses. An interview form was used with five key informants, who analyzed and classified the data, and summarized it in descriptive text.

The results of the research found that 1) The political awakening of the people in the exercise of voting rights in 2023, Bang Bon District, Bangkok, in all five dimensions was at a high level. When considering each aspect, ranked from

highest to lowest average, they were: campaigning, political parties, and policies, respectively. 2) The results of the hypothesis testing found that people in Bang Bon District Bangkok with different gender, age, education level, occupation and income have different political awareness in exercising voting rights in all 5 dimensions with statistical significance at 0.05. 3) Recommendations on political awakening of the people in the exercise of voting rights in 2023, Bang Bon District, Bangkok are: Political parties should have a strong stance, be firm in their ideology, should clarify the source of budget in various policies more clearly, should not present distorted information or show neutrality.

Keywords: The political awakening, Voting rights, 2023 House of Representatives Election, Bang Bon District, Bangkok.

บทนำ

การตื่นตัวทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเกิดความเข้มแข็งได้ การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่น สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านการเมืองที่พัฒนาขึ้นได้ตามกาลเวลาที่เหมาะสม (ณฐมณ หมวกฉิม, 2564 : 1) ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่ใช่ระบบที่ดีที่สุด หากแต่เป็นระบบที่เลวน้อยที่สุด หรือเป็นระบบการปกครองที่ทำงานได้ผล นี่คือข้อสรุปจาก การศึกษาการเมืองการปกครองเปรียบเทียบ เพราะไม่มีระบบใดในโลกจะสมบูรณ์แบบ ซึ่งก็มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนเช่นเดียวกับระบบอื่น หากแต่จุดแข็งของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นเมื่อมองภาพรวมแล้วมีมากกว่าจุดอ่อน จุดแข็งของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็คือระบบที่ประกันสิทธิเสรีภาพ (rights and freedom) ความเสมอภาค (equality) ความยุติธรรม (justice) สิทธิมนุษยชน (human rights) และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) (ลิขิต ธีรเวคิน, 2563: 1) ทั้งนี้หากประชาชนในสังคมมีสำนึกและมีความกระตือรือร้นทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้ประชาธิปไตยมีคุณภาพอย่างที่คาดหวังได้ กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้แสดงทางการเมืองมากกว่าจะเป็นผู้ชมทางการเมือง ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมืองจึงต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่องและ

มีความเป็นเหตุเป็นผลอันเกิดจากมโนสำนึกของประชาชนที่เข้าใจสภาพการเมืองอย่างถูกต้อง แต่มิใช่เป็นการตื่นตัวที่เกิดจากการปลุกเร้าเพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ (พระธงชัย วชิรญาโณ, 2563 : 21)

การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย และเป็นหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยมีสิทธิมีเสียงในการปกครองตนเอง และทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง (น้ำเพชร พิพัฒน์สุริยะ, 2567 : 1) ประเทศไทยจัดให้มีการเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 โดยมีการเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2476 วิธีการเลือกตั้งเป็นแบบทางอ้อม สำหรับสถิติการเลือกตั้งที่น่าสนใจของการเลือกตั้งครั้งแรกของประเทศไทยคือ มีประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งจำนวน 4,278,231 คน และประชาชนมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งจำนวน 1,773,532 คน จังหวัดที่มีผู้ใช้สิทธิ์มากที่สุดคือจังหวัดเพชรบุรี หลังจากนั้นประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งจนถึงปัจจุบันรวมทั้งสิ้น 27 ครั้ง (มาลินี คงรื่น, 2567 : 1) และการเลือกตั้งที่มีความสำคัญ และประชาชนโดยทั่วไปให้ความสนใจอย่างกว้างขวางมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 หรือ เป็นครั้งที่ 27 จัดขึ้นเมื่อวันอาทิตย์ที่ 14 พฤษภาคม 2566 มีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 39,514,939 คน (ร้อยละ 75.71) (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566 : 95)

และในการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป วันที่ 14 พฤษภาคม 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร นับอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 28 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 136,636 คน มีผู้มาใช้สิทธิอยู่ที่ 105,488 คน (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ซึ่งถือว่าเป็นตัวเลขที่น่าสนใจแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ยังพบประเด็นที่น่าศึกษาบางประการ เช่น ด้านคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะในการเลือกตั้งรอบนี้ บ้านใหญ่ พรรคใหญ่ กลับต้องพ่ายแพ้ให้กับผู้สมัครหน้าใหม่ (Ilaw, 2566 : 1) โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครถูกย้อมให้พื้นที่เป็นสีส้มและเขตที่ทุกสายตาจับจ้องส่วนใหญ่มักจะเป็นเขตเลือกตั้งที่ 28 ซึ่งเป็นพื้นที่เกิดปรากฏการณ์ “มดส้มล้มช้าง” ผู้สมัครหน้าใหม่ชนะการเลือกตั้งแบบพลิกล็อก คะแนนแซงสองตระกูลใหญ่อย่างท่วมท้น (พิเชฐ ทรัพย์เกียรติคุณ, 2566 : 1) ในด้านการหาเสียง ทางพรรคก้าวไกลใช้ “วาทกรรมมีเราไม่มีลุง” มาเป็นจุดขายสำคัญจนกระทั่งได้รับกระแสจากฝ่ายขั้วการเมืองที่ต้องการเห็น “ความเปลี่ยนแปลง” อย่างล้น

หลาม (ไทยรัฐออนไลน์, 2566 : 1) แต่ในทางพรรคเพื่อไทยเคยรณรงค์หาเสียงด้วยแคมเปญ “ไล่หนูตีงูเห่า” ก่อนที่จะจัดตั้งรัฐบาลกับพรรคภูมิใจไทย ซึ่งนายแพทย์ชลน่านได้ตอบว่า “การรณรงค์ว่าไล่หนูตีงูเห่า มันเป็นภาพของการรณรงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงเลือกตั้ง” (ปุรวิชญ์ วัฒนสุข, 2567 : 1) ในด้านพรรคการเมือง แต่ละพรรคการเมืองได้ชูบุคคลสำคัญของพรรคเพื่อสร้างกระแส เช่น พรรคก้าวไกลชูนายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรคประกาศพร้อมเป็นนายกฯ คนที่ 30 เป็นแกนนำปิดสวิตช์ 3 ป. สร้างประเทศไทยที่ไม่เหมือนเดิม สร้างประเทศที่ “การเมืองดี ปากท้องดี มีอนาคต” ทางด้านพรรคเพื่อไทยพรรคคู่แข่งหลัก ชูเรื่องความเป็นมืออาชีพการบริหารเศรษฐกิจเป็นจุดแข็ง และยังชู “นายเศรษฐา ทวีสิน” ผู้บริหารบริษัทเอกชนขึ้นเป็น 1 ใน 3 แคนดิเดตนายกฯ ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 (พีพีทีวี, 2566 : 1) ด้านนโยบาย ในการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2566 มีการแข่งขันทางนโยบายที่สูงมาก แต่ยังมีบางนโยบายที่เป็นข้อถกเถียงอยู่บางประการ เช่น นโยบายแจกเงินดิจิทัลวอลเล็ต 10,000 บาท ให้กับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ของพรรคเพื่อไทยในการหาเสียงเลือกตั้งหาเสียงเลือกตั้งก็เป็นที่ถูกถกเถียงกันมากในสังคม รวมทั้งในหมู่นักวิชาการถึงแหล่งเงินงบประมาณนโยบายนี้จะมาจากที่ใด เพราะพรรคเพื่อไทยได้แจ้งต่อ กกต. ว่าที่มาของเงินที่จะใช้ในการดำเนินการนโยบาย “โดยใช้การบริหารงบประมาณปกติ และการบริหารระบบภาษี” ซึ่งยังขาดความชัดเจนในส่วนแหล่งที่มาของเงินงบประมาณ (ภาสกร เงินเจริญกุล, 2566 : 4) และในด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ผู้สมัครหน้าใหม่มีทักษะความเป็น Content Creator ที่ใช้กลยุทธ์หาเสียงผ่านโซเชียลมีเดีย การใช้มีมเป็นเครื่องมือทางการเมือง เมื่อภาพกลายเป็นมีมและส่งต่อกันจนกลายเป็นไวรัลบนโลกโซเชียล คนที่อยู่ในมีมจะถูกจดจำไปโดยปริยาย หรือทักษะในการทำคอนเทนต์เป็นคลิปวิดีโอสั้น ๆ เข้าใจง่ายผ่านติ๊กต๊อกก็ตาม สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและมีความน่าสนใจ มากกว่าการใช้ยุทธวิธีแบบเก่า (ปริชาติ หาญตนศิริสกุล, 2566 : 1) ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน หากเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม, เศรษฐกิจ, ภาวะจำยอม, ความเชื่อ, ค่านิยม, ทัศนคติทางการเมือง, การถูกปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ตลอดจนยุทธวิธีการหาเสียงสมัยใหม่แล้ว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2563 : 1) ผู้วิจัยจึงอยากนำประเด็นเหล่านี้มาศึกษาเพื่อหาคำตอบถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งการศึกษาเหตุปัจจัยของการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ปีพุทธศักราช 2566 รวมถึงเป็นการ

นำข้อสรุปจากการวิจัยไปใช้พัฒนาการเมือง การตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิการเลือกตั้งของประชาชนเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ตลอดจนสามารถนำข้อเสนอแนะของการทำวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวข้าพเจ้า และองค์กร ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในทางการเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แตกต่างกัน

3. เพื่อเสนอแนะแนวการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน

2. ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน

3. ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน

4. ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน

5. ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีรายได้ต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎี โดยมีผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และตั้งคำถามเพื่อการวิจัย ดังนั้นแนวและคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมือง

ณฐมณ หมวกฉิม และคณะ (2564 : 106) กล่าวว่า ความตื่นตัวทางการเมืองเป็นที่มาของการแสดงออกทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ได้ มองว่าเป็นเพียง “วิธีการ” ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็น “เป้าหมาย” สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางการเมืองอีกด้วย ด้วยเพราะหากทำให้ประชาชนได้มีความตื่นตัวหรือกระตือรือร้นเคลื่อนไหวในทางการเมืองอย่างจริงจังต่อเนื่องใน ทิศทางที่เหมาะสมแล้ว ย่อมสามารถเข้ามาติดตามและตรวจสอบการทางานของภาครัฐให้มีความโปร่งใสและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างจริงจัง

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ (2561 : 56) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย 6 ประเด็นสำคัญ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้ 1) การเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง 2) การรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 3) การสนทนาประเด็นทางการเมือง 4) การร่วมรณรงค์หาเสียง 5) การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกระดับ และ 6) การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

วรเจตน์ ภาคีรัตน์ (2542 : 95 - 96) การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหา แต่งตั้ง ผู้ที่จะเข้าไปใช้อำนาจแทนตนของประชาชน เป็นการแสดงออกถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการใช้อำนาจรัฐโดยตรง แต่ประชาชนผู้ซึ่งทรงอำนาจแห่งรัฐให้ความยินยอมผู้แทนของตนใช้อำนาจรัฐได้ตามระยะเวลา หรือตามวาระที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งจึงมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแน่นแฟ้น นับว่าเป็นเงื่อนไขขั้นพื้นฐานประการสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ เพราะมีผลทำให้อำนาจรัฐมีความชอบธรรม โดยประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนจะแสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และคะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับเพื่อนำมาคำนวณให้ได้ผลว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้เข้าไปใช้อำนาจแทนประชาช

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งของประเทศไทย พ.ศ. 2566 คุณสมบัติ ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 97 ประกอบมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ซึ่งพรรคการเมืองต้นสังกัดต้องเป็นผู้คัดสรรด่านแรกก่อนที่จะส่งข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาคุณสมบัติเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 จะต้องไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98 ประกอบมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ประจักษ์ ก้องกีรติ (2566 : 46) กระบวนการสืบเนื่องหลังจากที่รัฐสภาเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญเรื่องระบบเลือกตั้ง ให้กลับไปเป็นการใช้บัตร 2 ใบ มีปมปัญหาหลักอยู่ที่การคำนวณหาที่นั่ง ส.ส. ซึ่งมีข้อเสนอแตกต่างกันออกเป็นสองฝ่าย ระหว่างฝ่ายที่รู้จักกันในนามว่าสนับสนุน “สูตรหาร 100” กับฝ่ายที่สนับสนุน “สูตรหาร 500” ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว หัวใจของความแตกต่างไม่ได้อยู่ที่ตัวเลขในการหาร แต่เป็นเรื่องของระบบเลือกตั้งที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สูตรหาร 100 นั้นแท้จริงแล้วคือระบบผสมแบบคู่ขนาน (parallel systems) หรือระบบผสม ที่เน้นเสียงข้างมาก (Mixed Member Majoritarian System) ซึ่งมักเรียกย่อ ๆ ว่า MMM ซึ่งเคยใช้ในรัฐธรรมนูญปี 2540 ที่คะแนนบัญชีรายชื่อจะนำมาคำนวณหาแค่ที่นั่งส.ส. บัญชีรายชื่อ (ที่มี100 ที่นั่ง) ในขณะที่สูตรหาร 500 นั้นมีลักษณะคล้ายกับระบบผสมแบบสัดส่วน (Mixed Member Proportional System) ที่มักเรียกกันย่อ ๆ ว่า MMP คือ คะแนนบัญชีรายชื่อจะถูกนำมาคำนวณ ไม่ใช่แค่หาที่นั่งบัญชีรายชื่อ แต่เพื่อหาที่นั่งทั้งหมดของสภา (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2567 : 1 - 2) โดยความเปลี่ยนแปลงของการเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562 และ 14 พฤษภาคม 2566 ได้ก่อให้เกิดภูมิทัศน์ทางการเมืองใหม่ ๆ ที่เป็นการต่อสู้ภายใต้ความสัมพันธ์ในระดับพื้นผิวที่อาศัย ความสัมพันธ์ในระดับการเห็นหน้าค่าตา และการต่อสู้ในโลกเสมือนหรือพื้นที่ออนไลน์ อีกทั้งยกระดับการต่อสู้ในแง่ของอุดมการณ์ที่เป็นนามธรรมที่ไม่ยึดติดอยู่กับอรรถประโยชน์เฉพาะหน้าเท่านั้น ซึ่งจะเห็นการเสนออุดมการณ์ทั้งของฝ่ายอนุรักษนิยม และฝ่ายก้าวหน้า หรือ ประชาธิปไตย ที่ต่างสร้างคุณค่าความหมายของการนิยามทางการเมือง ซึ่งต่างจากการเมืองแบบเดิมภายที่สื่อออนไลน์ได้กลายเป็นสมรภูมิสำคัญในการต่อสู้นี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการตามสูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 ซึ่งมีสูตรดังนี้ (ปัญญา คล้ายเดช, 2560 : 163)

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง รวมทั้งสิ้น 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง ในจำนวน 1 ชุดแบ่งออกเป็น 3 ตอน

2.2 แบบสัมภาษณ์ (In-Dept Interview) มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Form) เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างพร้อมแนบหนังสือขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลต่อผู้อำนวยการเขตบางบอน

3.2 เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากมหาวิทยาลัยมหามหามกุฎราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และติดตอประสานไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน เพื่อทำการนัดวัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เมื่อได้รับหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากมหาวิทยาลัยมหามหามกุฎราชวิทยาลัยแล้ว จึงได้เริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมขอมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์ข้อมูลตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในตารางประกอบคำการบรรยาย

2) วิเคราะห์ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยใช้การทดสอบสมมติฐาน (t-test) และการทดสอบค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA / F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe′)

4) การประมวลผลข้อเสนอแนะแนวทางการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้มีการนำเอาข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจดบันทึกทั้งหมด 5 คน จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดของแต่ละกลุ่มมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเป็นเพศหญิง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 มีอายุ 30 – 39 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00 มีระดับการศึกษาอยู่ที่ ระดับปริญญาตรี จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.20 มีอาชีพ พนักงาน / ลูกจ้างเอกชน จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 และมีรายได้ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00

2. การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการหาเสียง รองลงมา คือ ด้านพรรคการเมือง ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านนโยบาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ที่	การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร	ระดับการตื่นตัวทางการเมือง		
		($\overline{X}$)	S.D.	แปลผล
1.	ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร	4.42	0.32	มาก
2.	ด้านการหาเสียง	4.47	0.26	มาก
3.	ด้านพรรคการเมือง	4.43	0.33	มาก
4.	ด้านนโยบาย	4.38	0.30	มาก
5.	ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	4.40	0.31	มาก
	รวม	**4.20**	**0.25**	**มาก**

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมติฐาน	สถิติทดสอบ	โดยรวม	ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร	ด้านการหาเสียง	ด้านพรรคการเมือง	ด้านนโยบาย	ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
1. เพศ	T - test	0.00*	0.69	0.00*	0.00*	0.00*	0.00*
2. อายุ	F - test	0.02*	0.00*	0.49	0.00*	0.06	0.02*
3. ระดับการศึกษา	F - test	0.00*	0.00*	0.00*	0.01*	0.01*	0.01*
4. อาชีพ	F - test	0.01*	0.01*	0.01*	0.00*	0.00*	0.00*
5. รายได้	F - test	0.00*	0.00*	0.00*	0.03*	0.00*	0.06

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร เรียงจากความถี่มากไปหาความถี่น้อยสามอันดับแรก โดยข้อเสนอแนะแนวทางที่มีความถี่มากที่สุด คือ พรรคการเมืองควรมีจุดยืนที่เข้มแข็ง หนักแน่นในอุดมการณ์ รองลงมา คือ ควรชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณหรือแหล่งที่มาของงบประมาณของนโยบายเรือธงต่าง ๆ ของแต่ละพรรคให้มีความชัดเจนมากขึ้น และ สื่อบางสำนักไม่ควรนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน หรือแสดงความไม่เป็นกลาง ควรเคารพจรรยาบรรณ และนำเสนอข้อมูลอย่างตรงไปตรงมามากขึ้น

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อเสนอแนะแนวทางการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร พบว่า การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 5 ท่าน โดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีความสอดคล้องกันทั้ง 5 ท่าน ดังนี้ 1) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร การคัดกรองคุณสมบัติของผู้สมัครจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ควรจะเป็นปราการด่านสุดท้ายที่สำคัญที่สุด ควรชี้ชัด ชัดเจน เพื่อสร้างความมั่นใจ และศรัทธาให้ประชาชน ตลอดจนไม่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องตกเป็นข้อครหาทางสังคมในภายหลัง 2) ด้านการหาเสียง ควรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อผลิตสื่อในการหาเสียง นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ประชาชนเข้าถึงและรับรู้ได้โดยสะดวก เป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้เป็นที่น่าจดจำ 3) ประชาชนจดจำอัตลักษณ์ อุดมการณ์ และนโยบายต่าง ๆ ที่ทางพรรคนำเสนอผ่านผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่งผลให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์และกำหนดการตัดสินใจของตนในการลงคะแนนเสียงครั้งนี้ 4) การแข่งขันทางด้านนโยบายมีมากกว่าการแข่งขันด้วยการชูพรรค หรือ ตัวบุคคล ตลอดจนพรรคต่าง ๆ สามารถชี้แจงแหล่งที่มาของงบประมาณ และความเป็นไปได้ของการนำนโยบายไปปฏิบัติจริง จึงส่งผลให้การแข่งขันในพื้นที่เขตบางบอนมีความเข้มข้นสูง 5) ประชาชนจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพราะมีข้อมูลที่เป็นความจริง และไม่เป็นความจริง (Fake News) ตลอดจนการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อโจมตี ด้อยค่า คู่แข่งทางการเมืองอยู่มากมาย รวมถึงข้อควรระวังในการนำเสนอ แสดงความคิดเห็น การแชร์ เป็นต้น เพราะอาจจะทำให้เกิดผลกระทบจากข้อมูลที่เป็นเท็จได้เช่นกัน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านการหาเสียง ด้านพรรคการเมือง ด้านนโยบาย และด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในเขตบางบอนส่วนใหญ่มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่ประชาชนให้ความสนใจอย่างกว้างขวางมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ โดยอ้างอิงข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งประเทศ 39,514,939 คน คิดเป็นร้อยละ 75.71 โดยที่เขตบางบอนครอบคลุมเขตการเลือกตั้งที่ 27 และ 28 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ที่ 99.13 และ 97.20 ตามลำดับ ถือได้ว่าประชาชนในเขตบางบอนมีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งนี้มากขึ้นกว่าอดีตมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยพงษ์ สำเนียง (2567) กล่าวว่า การเลือกตั้ง

24 มีนาคม 2562 และ 14 พฤษภาคม 2566 ได้ก่อให้เกิดภูมิทัศน์ทางการเมืองใหม่ ๆ ที่เป็นการต่อสู้ภายใต้ความสัมพันธ์ในระดับพื้นผิวที่อาศัย ความสัมพันธ์ในระดับการเห็นหน้าค่าตา และการต่อสู้ในโลกเสมือนหรือพื้นที่ออนไลน์ อีกทั้งยกระดับการต่อสู้ในแง่ของอุดมการณ์ที่เป็นนามธรรมที่ไม่ยึดติดอยู่กับอรรถประโยชน์เฉพาะหน้าเท่านั้น ซึ่งจะเห็นการเสนออุดมการณ์ทั้งของฝ่ายอนุรักษนิยม และฝ่ายก้าวหน้า หรือ ประชาธิปไตย ที่ต่างสร้างคุณค่าความหมายของการนิยามทางการเมือง ซึ่งต่างจากการเมืองแบบเดิมภายที่สื่อออนไลน์ได้กลายเป็นสมรภูมิสำคัญในการต่อสู้นี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชาตรี ชาครชโย (ลอดคำทุย) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชน ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.41) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความศรัทธาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (ค่าเฉลี่ย = 3.64) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านจิตสำนึกในความยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย = 3.31) และด้านสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย= 3.27) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนด้านคุณสมบัติของผู้สมัครไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเขตบางบอนทั้งเพศชายและหญิงมีความแตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติของสังคมระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าเพศสภาพใดก็มิอาจมีความคิดเห็นที่เหมือนกันทุกคน เพราะทุกเพศมีอิสระทางความคิด การแสดงออก การเลือกรับฟัง การตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ ณฐมณ หมวกฉิม และคณะ (2564) กล่าวว่า ความตื่นตัวทางการเมืองเป็นที่มาของการแสดงออกทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ได้มองว่าเป็นเพียง “วิธีการ” ทางการเมือง

เท่านั้น แต่ยังเป็น “เป้าหมาย” สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางการเมืองอีกด้วย ด้วยเพราะหากทำให้ประชาชนได้มีความตื่นตัวหรือกระตือรือร้นเคลื่อนไหวในทางการเมืองอย่างจริงจังต่อเนื่องใน ทิศทางที่เหมาะสมแล้ว ย่อมสามารถเข้ามาติดตามและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐให้มีความโปร่งใสและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างจริงจัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัชยา เคล้าดี และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่าค่าเฉลี่ยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าเพศที่ต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนทุกวิถีทางในการลงคะแนนเสียงเลือกสภาผู้แทนราษฎร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร พบข้อเสนอแนะแนวทาง คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคัดกรองคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างละเอียด และรอบคอบ มากขึ้นกว่าเดิม ด้านการหาเสียง พบข้อเสนอแนะแนวทาง คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ควรใช้วาทกรรมโดยจุดประสงค์เพื่อทำลาย ลดความน่าเชื่อถือ หรือกล่าวสิ่งที่เป็นเท็จ ด้านพรรคการเมือง พบข้อเสนอแนะแนวทาง คือ พรรคการเมืองควรมีจุดยืนที่เข้มแข็ง หนักแน่นในอุดมการณ์ ด้านนโยบาย พบข้อเสนอแนะแนวทาง คือ ควรชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณ หรือแหล่งที่มาของงบประมาณของนโยบายเรือธงต่าง ๆ ของแต่ละพรรคให้มีความชัดเจนมากขึ้น ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร พบข้อเสนอแนะแนวทาง คือ สื่อบางสำนักไม่ควรนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน หรือแสดงความไม่เป็นกลาง ควรเคารพจรรยาบรรณ และนำเสนอข้อมูลอย่างตรงไปตรงมามากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเขตบางบอนมีความตื่นตัวทางการเมืองอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ ความมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประกอบกับวาทกรรมที่ใช้ในการเสียงนั้นเกิดขึ้นในทุกยุคสมัย แต่ควรใช้ข้อเท็จจริงในการนำเสนอให้มากที่สุด เพราะประชาชนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าจริงหรือไม่ และพรรคการเมืองต่าง ๆ จำต้องประกาศจุดยืน หรืออุดมการณ์ทางการเมืองอย่างชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้มีสิทธิตัดสินใจก่อนลงคะแนนเสียง มิใช่ว่าประกาศจุดยืนอย่างหนึ่ง เมื่อผ่านการเลือกตั้งแล้วเป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่นนั้นจะทำให้ประชาชนหมดศรัทธาในพรรคดังกล่าว อีกทั้งการเลือกตั้งครั้งนี้มีการแข่งขันทางด้านนโยบายสูงมากและครอบคลุมทุกประเด็น แต่ในบางนโยบายกลับไม่ชัดเจนในแหล่งที่มางบประมาณ หรือความเป็นไปได้ที่จะนำ

นโยบายนั้นไปปฏิบัติได้จริง ตลอดจนการรับข้อมูลข่าวสารในยุคโลกาภิวัฒน์จำเป็นต้องใช้วิจารณญาณเป็นอย่างมาก ควรเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ควรรับข้อมูลจากแหล่งเดียว ไม่ว่าจะช่องทางออฟไลน์ หรือออนไลน์ก็ตาม เพราะจะทำให้หลงไปในวาทกรรมที่บิดเบือนจากความเป็นจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรเจตน์ ภาคีรัตน์ (2542) การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหา แต่งตั้ง ผู้ที่จะเข้าไปใช้อำนาจแทนตนของประชาชน เป็นการแสดงออกถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการใช้อำนาจรัฐโดยตรง แต่ประชาชนผู้ซึ่งทรงอำนาจแห่งรัฐให้ความยินยอมผู้แทนของตนใช้อำนาจรัฐได้ตามระยะเวลา หรือตามวาระที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งจึงมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแน่นแฟ้น นับว่าเป็นเงื่อนไขขั้นพื้นฐานประการสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ เพราะมีผลทำให้อำนาจรัฐมีความชอบธรรม โดยประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนจะแสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และคะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับเพื่อนำมาคำนวณให้ได้ผลว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้เข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฏฐพจน์ ขนฺติธโร (ร่องน้อย) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนต้องการและให้ความสำคัญในแต่ละด้าน โดยเฉพาะด้านการหาเสียงของผู้สมัคร นักการเมืองต้องเปลี่ยนวิธีการหาเสียง สร้างจุดเด่นให้ประชาชนเชื่อมั่นได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1.สรุป

ประชาชนเขตบางบอนมีความตื่นตัวทางการเมืองอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา คุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ ความมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ หรือองค์ประกอบอื่น ๆ แต่เนื่องจากเหตุการณ์ที่มีผู้ยื่นฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางท่านด้วยเหตุว่าทำผิดตามมาตรา 98 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และศาลได้ตัดสินให้สมาชิกบางท่านต้องยุติบทบาทลง จึงทำให้เกิดข้อกังขาต่อหน่วยงานที่คัดกรอง ดังนั้นประชาชนจึงอยากให้การคัดกรองมีความชัดเจนมากขึ้น ประกอบกับการที่พรรคการเมืองมีความคิดสร้างสรรค์ ผลิตสื่อ คอนเท้นท์ ให้เป็นที่น่าจดจำ มีประโยชน์กับประชาชน จะทำให้

พรรคนั้น ๆ สามารถครองใจและมีโอกาสได้รับคะแนนเสียงมากกว่าการประดิษฐ์วาทกรรมเพื่อด้อยค่า โจมตีฝ่ายตรงข้ามโดยไม่สอดรับกับความเป็นจริง และประเทศไทยในปัจจุบันเป็นประเทศที่เปิดกว้างสำหรับแนวคิด ความแตกต่าง ความหลากหลายเชื้อชาติ ตลอดจนอุดมการณ์ทางการเมือง ในการเลือกตั้งครั้งนี้มีพรรคที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาทั้งที่เป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยม หรือหัวก้าวหน้า หรือจะเป็นพรรคที่อยู่ตรงกลาง กล่าวคือมีทั้งซ้ายจัด กลาง จนไปถึงขวาจัด ความเป็นพรรคการเมืองคือสถาบันที่สำคัญของประเทศอีกหนึ่งสถาบันจึงจำเป็นต้องมีอุดมการณ์ที่ชัดเจน อีกทั้งการเลือกตั้งครั้งนี้มีการแข่งขันทางด้านนโยบายสูงมากและครอบคลุมทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และประเด็นอื่น ๆ แต่ในบางนโยบายยังเป็นที่เคลือบแคลงว่าจะสามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ ใช้เงินทุนงบประมาณจากแหล่งใด เช่น การปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำแบบก้าวกระโดด การประกันรายได้ขั้นต่ำต่อครัวเรือน การสนับสนุนทางการเงินผ่านเงินสกุลดิจิทัล ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ด้วยนโยบายต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นแรงจูงใจให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้นอย่างปฏิเสธไม่ได้ ตลอดจนในยุคโลกาภิวัตน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะแพลตฟอร์มใด ๆ เช่น Facebook, Youtube, Twitter (X), Tiktok, Instragram หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ นโยบายของพรรคการเมืองก็สามารถนำมาลงในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้ และสามารถทำอินโฟกราฟฟิค หรือการพรีเซ้นท์ที่น่าสนใจ นั่นก็จะทำให้นโยบายต่าง ๆ มีความน่าสนใจและเป็นที่จดจำมากขึ้น ตลอดจนการใช้โพลสำรวจ หรือการสร้างแคมเปญจ์ทางออนไลน์เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการสรรค์สร้างนโยบาย และเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างสะดวกและกว้างขวาง แต่ประชาชนจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว เพราะมีข้อมูลที่เป็นความจริง และไม่เป็นความจริง (Fake News) ตลอดจนการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อโจมตี ด้อยค่า คู่แข่งทางการเมืองอยู่มากมาย รวมถึงข้อควรระวังในการนำเสนอ แสดงความคิดเห็น การแชร์ เป็นต้น เพราะอาจจะทำให้เกิดผลกระทบจากข้อมูลที่เป็นเท็จได้เช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ผลการวิจัยพบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ด้านคุณสมบัติของผู้สมัครอยู่ในระดับมาก ดังนั้นทุกภาคส่วนเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จึงควรรักษามาตรฐาน และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยข้อเสนอแนะแนวทางที่มีค่าความถี่สูงที่สุดในด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคัดกรองคุณสมบัติ และลักษณะ

ต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างละเอียด และรอบคอบ มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พิเชฐ ทรัพย์เกียรติคุณ (2566, หน้า 1) กล่าวว่า ด้านคุณสมบัติของผู้สมัครต้องขึ้นกับตัวแปรที่สำคัญ คือ วุฒิภาวะทางการเมืองของผู้สมัคร และผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งข่าวสารข้อมูล ความรู้ และจิตสำนึกของการที่จะพยายามจรรโลง ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ สมฤทธิ์ ไชยวงค์ กล่าวว่า เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2560 เป็นหัวใจหลักของข้อบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ลงรับสมัครการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 โดยเฉพาะในมาตรา 98 ว่าด้วยลักษณะต้องห้ามของผู้ลงรับสมัครการเลือกตั้ง ได้วางหลักไว้ว่า (3) ห้ามเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนใด ๆ (7) เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง (9) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำผิด หรือถูกลงโทษจำคุกว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (10) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าด้วยการฉ้อโกง ยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า ตลอดจนการค้ามนุษย์ การพนัน และการฟอกเงิน (11) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าด้วยการทุจริตการเลือกตั้ง ซึ่งหลักการในมาตรา 98 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ส่งผลให้เกิดความแตกต่าง และการเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกมาแล้วนั้น ขาดคุณสมบัติ หรือ มีลักษณะต้องห้ามอันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลงตลอดจนตกเป็นข้อครหาทางสังคมเป็นจำนวนหลายราย ซึ่งควรจะมีการคัดกรองที่เข้มงวดมากขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนมีการรับสมัครผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อป้องสิทธิของผู้ลงรับสมัคร และสร้างศรัทธากับประชาชน

2) ด้านการหาเสียง ผลการวิจัย พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ด้านการหาเสียง อยู่ในระดับมาก ดังนั้นทุกภาคส่วนเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จึงควรรักษามาตรฐาน และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยข้อเสนอแนะแนวทางที่มีค่าความถี่สูงที่สุดในด้านการหาเสียง คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ควรใช้วาทกรรม โดยจุดประสงค์เพื่อทำลาย ลดความน่าเชื่อถือ หรือกล่าวสิ่งที่เป็นเท็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฐิติกร สังข์แก้ว (2567, หน้า 1) กล่าวว่า การหาเสียงของผู้สมัคร สามารถกระตุ้นและสร้างความตื่นตัวทางการเมืองจากประชาชนเกิดความสนใจทั้งความรู้ ความสามารถ ผลงาน และมีวิธีการที่ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจอยากไปใช้สิทธิ

เลือกตั้ง การเลือกตั้ง 2566 เป็นการเลือกตั้งที่พลิกหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทย ในหลายมิติ ทั้งกติกาการเลือกตั้งที่เปลี่ยนจากเดิม จำนวนพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มากที่สุดเป็นประวัติการณ์ รวมทั้งผลการเลือกตั้งที่พลิกความคาดหมาย โดยการใช้พื้นที่ออนไลน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง ผสมผสานกับการหาเสียงแบบเก่า เช่น การเดินพบปะผู้คน การใช้แผ่นพับ ป้ายหาเสียง เป็นต้น ตลอดจนการใช้วาทกรรมเพื่อต่อสู้ในแง่ของอุดมการณ์ทั้งของฝ่ายอนุรักษ์นิยม และฝ่ายหัวก้าวหน้า และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ สมศักดิ์ ตั้งเอี่ยมสกุล กล่าวว่า ในเขตพื้นที่บางบอนส่วนใหญ่จะเป็นการติดป้ายหาเสียง ใช้รถหาเสียง การเดินหาเสียง และปั่นจักรยานหาเสียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถกระทำได้ ตลอดจนการใช้สื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ก็พึงทำได้ แต่ในอนาคตควรใช้การหาเสียงเชิงสร้างสรรค์มากขึ้นกว่าเดิม เพราะประชาชนมีการรับรู้และตื่นตัวทางการเมืองขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

3) ด้านพรรคการเมือง ผลการวิจัย พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ด้านพรรคการเมืองอยู่ในระดับมาก ดังนั้นทุกภาคส่วนเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จึงควรรักษามาตรฐาน และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยข้อเสนอแนะแนวทางที่มีค่าความถี่สูงที่สุดในด้านพรรคการเมือง คือ พรรคการเมืองควรมีจุดยืนที่เข้มแข็ง หนักแน่นในอุดมการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประจักษ์ ก้องกีรติ (2566, หน้า 78) กล่าวว่า การเลือกตั้ง 2566 เป็นการเลือกตั้งที่มีตั้งแต่พรรคการเมืองแนวก้าวหน้า เสรีนิยม อนุรักษ์นิยม ไปจนถึงอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว นอกจากนั้น ผลการเลือกตั้ง 2566 ยังสร้างปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ คือ พรรคก้าวไกลซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งมาเพียง 5 ปี (เดิมคือ พรรคอนาคตใหม่ซึ่งถูก ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรค ในปีพ.ศ. 2563 หลังจากนั้นอดีตสมาชิกพรรคอนาคตใหม่จำนวนหนึ่ง ที่ไม่ถูกตัดสิทธิทางการเมืองได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคใหม่โดยคงนโยบายและแนวอุดมการณ์เดิม เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคก้าวไกล) กลายเป็นพรรคที่ได้ที่นั่งมาเป็นอันดับที่หนึ่ง โดยได้ 151 ที่นั่ง และได้คะแนน บัญชีรายชื่อสูงที่สุดเหนือกว่าพรรคอื่น ๆ และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ รักชนก ศรีนอก กล่าวว่า ในการสนับสนุนจากพรรคก็มีทั้งแผ่นพับ ป้ายย้ำเบอร์ ตลอดจนองค์ความรู้จากรุ่นพี่ที่เคยลงพื้นที่ในเขตบางบอน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดพรรคที่ให้มานั่นก็คือ “นโยบาย” และ “อุดมการณ์” ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่แข็งแรงที่สุดของพรรค แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่านโยบายกว่า 300 นโยบาย หรืออุดมการณ์ของพรรคนั้น จะมีคนที่ชอบทั้งหมด แต่ด้วยความความที่ว่ามีการคิดวิเคราะห์มาอย่างดี อย่างเป็นระบบ จึงทำให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

4) ด้านนโยบาย ผลการวิจัย พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ด้านนโยบาย อยู่ในระดับมาก ดังนั้นทุกภาคส่วนเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จึงควรรักษามาตรฐาน และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยข้อเสนอแนะแนวทางที่มีค่าความถี่สูงที่สุดในด้านพรรคการเมือง คือ ควรชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณ หรือแหล่งที่มาของงบประมาณของนโยบายเรือธงต่าง ๆ ของแต่ละพรรค ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประจักษ์ ก้องกีรติ (2566, หน้า 78) กล่าวว่า การเลือกตั้ง 2566 เป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันเชิงนโยบายอย่างเข้มข้นมากที่สุดครั้งหนึ่ง ในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งไทย ทั้งนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ไปจนถึงนโยบายทางการเมือง และในประเด็นของด้านนโยบายต้องขึ้นกับตัวแปรที่สำคัญ คือ วุฒิภาวะทางการเมืองของผู้สมัคร และผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ข่าวสารข้อมูล ความรู้ และจิตสำนึกของการที่จะพยายามจรรโลง ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ ศิริรัตน์ หอมจันทร์ กล่าวว่า นโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ จะชูนโยบายด้านเศรษฐกิจเป็นเรือธง และเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกภายในเขตเป็นอันดับต่อมา และมองว่านโยบายต่าง ๆ ที่นำเสนอสามารถนำไปปฏิบัติ ทำให้เป็นรูปธรรมได้ แต่ประชาชนบางส่วนอาจยังไม่เข้าใจว่านำงบประมาณจากจุดไหน ส่วนใด ในการสรรสร้างนโยบายเหล่านั้น จึงอยากให้ชี้แจงแหล่งงบประมาณด้วยในการหาเสียงครั้งต่อไป

5) ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ผลการวิจัย พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับมาก ดังนั้นทุกภาคส่วนเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จึงควรรักษามาตรฐาน และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยข้อเสนอแนะแนวทางที่มีค่าความถี่สูงที่สุดในด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร คือ สื่อบางสำนักไม่ควรนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน หรือแสดงความไม่เป็นกลาง ควรเคารพจรรยาบรรณ และนำเสนอข้อมูลอย่างตรงไปตรงมามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประจักษ์ ก้องกีรติ (2566, หน้า 78) กล่าวว่า การเลือกตั้ง 2566 เป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันเชิงนโยบายอย่างเข้มข้นมากที่สุดครั้งหนึ่ง ในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งไทย ทั้งนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ไปจนถึงนโยบายทางการเมือง และในประเด็นของด้านนโยบายต้องขึ้นกับตัวแปรที่สำคัญ คือ วุฒิภาวะทางการเมืองของผู้สมัคร และผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ข่าวสารข้อมูล ความรู้ และจิตสำนึกของการที่จะพยายามจรรโลง ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ นารีรัตน์ ภาคภูมิ

กล่าวว่า ประชาชนในเขตบางบอนสามารถติดตามข่าวสารได้ทั้งช่องทางออฟไลน์ และออนไลน์ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งของเขตเอง เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลจากหลากหลายช่องทาง ทางเขตเองก็รณรงค์ให้ประชาชนได้ใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อช่วยให้มีภูมิคุ้มกันต่อข่าวสารปลอม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *สถิติการเลือกตั้ง*. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.ect.go.th/ect_th/th/main

จิรัชยา เคล้าดี และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(41), 260

ชัยพงษ์ สำเนียง. (2567). *การเลือกตั้งกับความไม่แน่นอน และระบอบประชาธิปไตยที่ตั้งมั่น*. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2567 จาก https://sac-research.sac.or.th/article-detail.php?articleID=616

ฐิติกร สังข์แก้ว. (2567). *"ไล่หนูตีงูเห่า"*. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2567 จาก https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ไล่หนูตีงูเห่า

ณฐมน หมวกฉิม. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไทยรัฐออนไลน์. (2566). *เช็กจุดยืนเลือกตั้ง 66 ยืนผ่านวาทกรรม มีเราต้องไม่มี...?*. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.thairath.co.th/scoop/infographic/2690692

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์. (2561). สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 11(2), 56

น้ำเพชร พิพัฒน์สุริยะ. (2567). ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสตูล. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง*. มหาวิทยาลัยสยาม.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2566). วิเคราะห์ผลทางการเมือง ของกฎหมายเลือกตั้งในประเทศไทย. ใน *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง*. สถาบันพระปกเกล้า.

ปริชาติ หาญตนศิริสกุล. (2566). *ปรากฏการณ์ "มดล้มช้าง" ความพ่ายแพ้บ้านใหญ่บางบอน สะท้อนอะไร*. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.matichonweekly.com

ปัญญา คล้ายเดช. (2560). *ระเบียบวิจัยทางรัฐศาสตร์*. ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.

ปุรวิชญ์ วัฒนสุข. (2567). *เป็นเทคนิคการหาเสียง*. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2568 จาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=เป็นเทคนิคการหาเสียง.

พระธงชัย วชิรญาโณ. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(3), 21

พระมหาชาตรี ชาครชโย (ลอดคำทุย). (2564). *การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พิเชฐ ทรัพย์เกียรติคุณ. (2566). *'รักชนก ศรีนอก' มดส้มล้มช้างยักษ์ แห่งบางบอน ใช้จักรยาน-พวงมาลัย พิชิตใจประชาชน*. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.thepeople.co/politics/politician/51700

พีพีทีวี. (2566). *เลือกตั้ง 2566 : รวมนโยบายพรรคการเมือง เปิดอาวุธสำคัญก่อนศึกเลือกตั้ง*. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%81

ภาสกร เงินเจริญกุล. (2566). วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการพิจารณานโยบายประชานิยมในการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง กรณีศึกษา นโยบายการแจกจ่ายกระเป๋าสตางค์ดิจิทัล. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาลินี คงรื่น. (2567). *การเลือกตั้ง*. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2567 จาก http://wiki.kpi.ac.th

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561*. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF. PDF

ลิขิต ธีรเวคิน. (2563). *ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ 21 : ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไข*. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.kpi.ac.th/knowledge/book/data/518

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2542). การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตย. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 1(3), 95-96

Ilaw. (2566). *รวมผลเลือกตั้ง 66 พลิกโผ ปิดตำนานบ้านใหญ่-ตระกูลการเมือง*. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.ilaw.or.th/articles/5987.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*

THE GUIDELINE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP DEVELOPMENT ADMINISTRATORS UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 9

สง่า จันทร์วิเศษ[1], สมกิต บุญยะโพธิ์[2] และ สุรินทร์ สำลี[3]

Sanga Chanwise[1], Somgit Boonyapo[2] and Surin Samlee[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

[1-3]Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 6 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 8 กรกฎาคม 2568

Received 12 June 2025; Revised 6 July 2025; Accepted 8 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 และ 2) หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 327 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยการเลือก

Citation:

* สง่า จันทร์วิเศษ, สมกิต บุญยะโพธิ์ และ สุรินทร์ สำลี. (2568). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 321-337.

Sanga Chanwise, Somgit Boonyapo and Surin Samlee. (2025). The Guideline Of Transformational Leadership Development Administrators Under Secondary Educational Service Area Office 9. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 321-337.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 พบว่า 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ใช้ได้ทุกแนวทาง

คำสำคัญ: แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the current and desired conditions of transformational leadership of school administrators under the Office of the Secondary Education Area 9 and 2) find ways to develop transformational leadership of school administrators. Data were collected using questionnaires and semi-structured interviews with 327 teachers under the Office of the Secondary Education Area 9 in the 2021 academic year, obtained by multi-stage sampling and 7 qualified persons by purposive selection. Data were analyzed using a ready-made social science statistical program to find the frequency, percentage, mean, standard deviation and Content Analysis.

The results were as follows:

1. The current overall condition is at a high level and the overall desirable condition is at the highest level.

2. The guidelines for developing leadership in change of school administrators under the Office of the Secondary Education Area 9 found that

1) in terms of having ideological influence, 2) in terms of creating inspiration, 3) in terms of intellectual stimulation, and 4) in terms of considering individuality. The results of the evaluation of the guidelines for developing leadership in change of school administrators under the Office of the Secondary Education Area 9 by qualified persons found that all guidelines can be used.

Keywords: Guidelines for leadership development, Transformational leadership, School administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและเทคโนโลยี มีให้พบเห็นกันได้ทั่วทุกภูมิภาคของโลก อันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง มีผลทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้อง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น อีกทั้งยังต้องพยายามปรับเปลี่ยนและดำเนินนโยบายให้เท่าทันกระแสของการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศของตนสามารถดำรงอยู่ในสังคมโลกได้อย่างทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ คุณภาพของประชากรก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ความสำเร็จ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในทางการเมือง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกจะมีความเด่นชัดมากขึ้น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายและการปรับตัวของสังคมไทยที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของคนไทยในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งดิจิทัล ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง เนื่องจากความก้าวหน้าและการพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดจากความรู้ ความสามารถของมนุษย์ ส่งผลให้ทุก ๆ องค์การต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของ โลกใน 3 ระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2057) คือ ระดับที่ 1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Trend) และการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ระดับ 2 แรงขับเคลื่อนในระดับภูมิภาค คือ การรวมเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN community) และระดับ 3 ประเด็นภายในประเทศไทย (Local issues) ความเหลื่อมล้ำ กับดักประเทศรายได้

ปานกลาง วิกฤตด้านความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งภายใต้สถานการณ์หรือบริบทการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวนั้น ส่งผลต่อนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ตองอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ ที่มีวิสัยทัศน ความรู ความสามารถ คุณธรรม รักและศรัทธาในการจัดการศึกษาอย่างแทจริง ผูบริหารเหลานี้ตองมีความเขาใจและความสามารถในการปรับตัวใหเขากับบริบทและสภาพปญหาของประเทศอย่างเหมาะสม หลักการสำคัญของการบริหารสถานศึกษา คือ การที่ผู้บริหารสามารถสร้างผู้เรียนใหมีความรูและทักษะรอบด้าน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความตองการและความจำเป็นของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม การบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ไม่เน้นเพียงดานความรูทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเนนการพัฒนาทักษะทางชีวิต ทักษะการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค และทักษะทางสังคมอื่น ๆ อีกด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีความพรอมที่จะเขาสู่สังคมและตลาดแรงงานอย่างแท้จริง และเป็นผู้มีสวนร่วมในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและก้าวหน้าไปด้วยกันไดในระยะยาว ที่เรียกกันว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต”

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในการทำงาน เพื่อใหการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ การบริหารสถานศึกษาตองอาศัยผูนำที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการ พัฒนาองคกร ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของนักวิชาการด้านการศึกษา พบว่า ปญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับภาวะผูนำในการเปลี่ยนแปลงของผูบริหารสถานศึกษานับเป็นเรื่องที่สำคัญและมีผลต่อความสำเร็จขององคกรการศึกษา ไดแก ผูบริหารขาดวิสัยทัศนในการบริหารงาน ผู้บริหารไม่ทำตัวเป็นกลาง ไม่รู้จักกระจายงาน รวมถึงไม่ประยุกตการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใชในการพัฒนาการศึกษา และผู้บริหารมีการตัดสินใจเพียงลำพัง โดยไม่มีการถามความคิดเห็นหรือรับฟังข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่น นอกจากนี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และมีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ได้ทำการศึกษาในเชิงทฤษฎีจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร เพราะปัญหาต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและจูงใจให้ครูและบุคลากร ในโรงเรียนสร้างนวัตกรรมหรือคิดวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหา มองเห็นวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษาร่วมกัน มีวิธีการกระตุ้นให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษากระตือรือร้นในการ

ทำงาน มุ่งผลสัมฤทธิ์ของการทำงาน โดยอาศัยการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีบุคลากรในสังกัดที่ดำรงตำแหน่งครู ผู้ช่วยและครู คศ.1 เป็นจำนวนมาก ซึ่งบุคลากรเหล่านี้มีประสบการณ์การทำงานค่อนข้างน้อย และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นบุคลกรที่อยู่ในช่วงวัยใกล้เกษียณอายุราชการ ทำให้เกิดความแตกต่างของช่วงวัยค่อนข้างมาก รวมไปถึงเหตุการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ส่งผลให้การจัดการศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามสถานการณ์ที่เหมาะสม ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในบริบทและสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาว่ามีลักษณะใด เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ให้มีประสิทธิภาพนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นจัดเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น และอาจเป็นผู้นำในช่องทางที่ต่างกัน ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำนั้นจะเป็นที่น่าสนใจของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ผู้นำจะเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการบังคับบัญชา การมอบหมายงานในกำกับดูแลให้บรรลุไปตามเป้าหมายขององค์กรที่วาง

ไว้ ผู้นำเป็นผู้ประสานความต้องการของบุคคล ความต้องการผลงาน และความต้องการขององค์กรเข้าด้วยกัน

ความหมายของภาวะผู้นำนั้น หมายถึง กระบวนการในการใช้ความสามารถเฉพาะตัวบุคคล ในการประสานให้ผู้ตามปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ กระบวนการทำงานจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ

การพัฒนาภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม ส่วนบุคคล คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ โดยจะต้องมีการจัดกิจกรรมและกระบวนการที่สอดคล้องและสืบเนื่องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์กร เพื่อให้ผู้นำสามารถพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรให้มีภาวะผู้นำที่จะนำพาองค์กรบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำที่สามารถนาพาองค์การสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด

1. การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมทักษะคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ โดยมีการจัดกิจกรรมและกระบวนการที่สอดคล้องและสืบเนื่องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์กร เพื่อให้ผู้นำสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีภาวะผู้นำที่จะนำพาองค์กรบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรบรรลุสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมี 6 วิธี ได้แก่ 1) การอบรม 2) การสัมมนา 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4) การประชุมปฏิบัติการ 5) การศึกษาดูงาน และ 6) การศึกษาจากเอกสารตำรา (Mc Cauley, Moxley & Velsor, 1998)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารในการเชื่อมโยงกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา เพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด สามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ได้

1. ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ก็คือ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการสถานศึกษา การมีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศักยภาพการทำงานและสามารถเป็นผู้เสริมแรงได้ด้วยตนเอง

2. องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการแสดงออกถึงการมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน โดยหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ปลูกฝังครูผู้สอนให้มีค่านิยมที่ดี สร้างความสามัคคีภายในองค์กร เกิดความร่วมมือ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและให้อิสระในการตัดสินใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

2.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการให้กำลังใจยกย่อง ชมเชยผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติงานงาน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก จูงใจผู้ร่วมงานให้ทุ่มเทความพยายามในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน

2.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ จูงใจให้ผู้ร่วมงานคิดวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานเปลี่ยนแปลงมุมมองของปัญหา และมีกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา และแสดงความคิดเห็นในการทำงานส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานใช้หลักการเหตุผลในการตัดสินใจมากกว่าการใช้ความรู้สึกของตนเองใช้วิธีการตั้งคำถามกับผู้ร่วมงานเพื่อนำไปสู่การแสดงความคิดเห็น

2.4 ด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถทำความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล มอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานตามความรู้ความสามารถ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตามความต้องการรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานสร้างความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานบนพื้นฐานของความไว้วางใจ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่เป็นระบบที่ใช้กำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่พึงประสงค์กับสภาพปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่จะเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (Outcome gaps) จากนั้นมีการจัดเรียงลำดับของความแตกต่างนั้น แล้วเลือกความต้องการจำเป็นเข้ามาเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาองค์กร

1. การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการในการประเมินความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น แล้วนำมาประเมินจัดลำดับความสำคัญเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

2. หลักการประเมินความต้องการจำเป็น การประเมินความต้องการจำเป็นอยู่บนพื้นฐานของหลักการ 2 ประการ คือ หลักความแตกต่าง (Discrepancy) และหลักความสำคัญ (Importance) กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็น โดยทั่วไปประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่จำแนกออกเป็น 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาที่มุ่งหวัง (What should be) 2) การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน (What is) 3) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้และจัดลำดับความสำคัญของผลที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดความต้องการจำเป็น 4) การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างและจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น และ 5) การศึกษาและกำหนด แนวทางเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นที่วิเคราะห์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) ของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach)

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,904 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 327 คน ที่ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี แอนด์ มอร์แกน (Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. 1970) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ประกอบด้วย พฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมันทั้งฉบับเท่ากับ .95

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อหาค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-objective Congruence: IOC) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาวิเคราะห์หาค่าความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) โดยใช้สูตร $PNI_{modified} = \frac{I-D}{D}$

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย รองผู้อำนายการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 ท่าน อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 2 ท่าน ศึกษานิเทศก์ 2 ท่าน และตัวแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ตามกรอบแนวคิดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ทำการตรวจสอบคุณภาพ ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามายืนยันแนวทางโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.53, S.D. = 0.26) และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.89, S.D. = 0.24)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นลำดับที่ 1 ($PNI_{modified}$ = 0.42) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นลำดับที่ 2 ($PNI_{modified}$ = 0.38) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา เป็นลำดับที่ 3 ($PNI_{modified}$ = 0.37) และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เป็นลำดับที่ 4 ($PNI_{modified}$ = 0.36) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพพึงประสงค์ (I)			ความต้องการจำเป็น (PNI)	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	I-D/D	ลำดับ
1. ด้านการมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์	3.58	0.30	มาก	4.89	0.25	มากที่สุด	0.36	4
2. ด้านการสร้างแรง บันดาลใจ	3.53	0.27	มาก	4.88	0.25	มากที่สุด	0.38	2
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	3.55	0.23	มาก	4.89	0.21	มากที่สุด	0.37	3
4. ด้านการคำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคล	3.45	0.22	ปานกลาง	4.89	0.25	มากที่สุด	0.42	1
รวม	**3.53**	**0.26**	**มาก**	**4.89**	**0.24**	**มากที่สุด**	**0.43**	

2. ผลการศึกษา ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นแนวคำถาม และเป็นข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 9 ท่าน และนำมาสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาตามความ

คิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ประกอบด้วย

1) ใช้หลักการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษา

2) ศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. และใช้กระบวนการ SWOT Analysis

3) ยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) จรรยาบรรณวิชาชีพ การครองตน ครองคน ครองงาน และพรมวิหาร 4

4) เป็นแบบอย่างที่ดี ยึดประโยชน์ของผู้เรียนและองค์กรเป็นสำคัญ

2.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันแก่บุคลากรทุกคน

2) ผู้บริหารสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยชี้ให้เห็นถึงภาพเป้าหมายและภาพแห่งความสำเร็จร่วมกัน

3) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงาน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวม

4) ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม กระบวนการมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจ

5) ผู้บริหารติดตามการทำงาน ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นกัลยาณมิตร

6) ผู้บริหารยกย่องชมเชยบุคลากรอยู่เสมอ มีการมอบรางวัลในโอกาสที่เหมาะสม

2.3 ด้านกระตุ้นทางปัญญา ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน

2) ผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

3) ผู้บริหารมองปัญหาเป็นความท้าทาย และเป็นโอกาสที่บุคลากรจะร่วมกันแก้ไข

4) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างและส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา

5) ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนและการทำงาน

2.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารรู้จักและจดจำบุคลากรในองค์กรในด้านการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตน

2) ผู้บริหารมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร ให้อิสระในการทำงาน

3) ผู้บริหารเข้าใจธรรมชาติและความแตกต่างระหว่างบุคคล

4) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความสามารถในด้านอื่น ๆ
5) ผู้บริหารสร้างความเชื่อใจและไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน

อภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9 ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยการทำความรู้จักและจดจำบุคลากรในองค์กร ทั้งในด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร ให้อิสระในการทำงาน เข้าใจธรรมชาติและความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความสามารถในด้านอื่น ๆ และเป็นกัลยาณมิตรที่ดีโดยการสร้างความเชื่อใจ ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ร่วมงาน โดยการมีเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันแก่บุคลากรทุกคนในองค์กร สอดคล้องกับ Tesfaw (2014) ที่ทำการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางบวกความพึงพอใจในการทำงานของครู และงานวิจัยของ ศศิธร รักษาชนม์. (2557) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างแรงจูงใจได้และเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่ทำให้ผู้ตามยอมรับในการบริหาร และยอมเปลี่ยนเพื่อความสำเร็จ ซึ่งผู้บริหารจะต้องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือเข้ารับการฝึกอบรมประเมินผลการพัฒนาปรับปรุงต่อยอดการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ตระหนักและเห็นความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง พัฒนาเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพพัฒนางานในหน้าที่เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เกิดแรงบันดาลใจที่จะนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2)

ด้านการสร้างแรงบันดาล 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ 4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ โดยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษา มีการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. และใช้กระบวนการ SWOT Analysis สอดคล้องกับโสภณ วงษ์คงดี, (2559) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพได้ ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) จรรยาบรรณวิชาชีพ การครองตน ครองคน ครองงาน และพรมวิหาร 4 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดประโยชน์ของผู้เรียนและองค์กรเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ศศิธร รักษาชนม์, (2557) ที่ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารบ้านเมืองที่ดีอย่างยิ่ง

2.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันแก่บุคลากรทุกคน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยชี้ให้เห็นถึงภาพเป้าหมายและภาพความสำเร็จร่วมกัน เป็นแบบอย่าง ในการตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นทีม กระบวนการมีส่วนร่วม กระจายอำนาจมอบหมายงานให้บุคลากรตามความสามารถ ให้อิสระในการทำงาน ติดตามการทำงานและให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ยกย่องชมเชยบุคลากรอยู่เสมอ และมอบรางวัลตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรวัชร ภูวดล, (2559) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม เช่นเดียวกับ อารี กังสานุกูล, (2563) และ ชัยสิริ ธัญญา, (2559) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงสมรรถนะหลักและการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครู

2.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกระตุ้นทางปัญญา คือ ผู้บริหารมองปัญหาเป็นความท้าทาย และเป็นโอกาสที่บุคลากรจะร่วมกันหาแนวทางแก้ไขมีการกระตุ้นให้ บุคลากรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดกับผู้เรียน เป็นแบบอย่างและส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน สนับสนุนและส่งเสริม ให้ครูใช้

เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนและการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยสิริ ธัญญา, (2559) ที่ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในด้านการกระตุ้นสติปัญญาส่งผลต่อการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครู

2.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ ผู้บริหารรู้จักและจดจำบุคลากรในองค์กรในด้านการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตน มอบหมายงาน ตามความรู้ความสามารถของบุคลากร ให้อิสระในการทำงาน เข้าใจธรรมชาติและความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความสามารถในด้านอื่น ๆ สร้างความเชื่อใจและไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมธ แสงนิ่มนวล, (2552) ได้ศึกษาบทบาทที่เหมาะสมของคุณลักษณะของผู้ตามกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า คุณลักษณะของผู้ตามมีความสัมพันธ์ในด้านบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความผูกพันในการทำงานของผู้ตามและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลทางด้านบวกต่อความผูกพันในการทำงานของผู้ตามด้วย

สรุปผล/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ทำให้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ลำดับความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยจะทำให้ทราบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น โดยควรให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นลำดับแรก เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มี 4 แนวทาง 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มี 6 แนวทาง 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มี 5 แนวทาง และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มี 5 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการคำนึงถึง

ความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด ดังนั้น สถานศึกษา จึงควรให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ในการพัฒนา

2. แนวทางที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพราะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงเป็นด้านที่น่าสนใจเพื่อนำไปพัฒนาและทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. ควรนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติ และประเมินปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชัยสิริ ธัญญา. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 9(2), 1510-1525.

ธีรวัชร ภูวดล. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อกาทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.* ครุศาสตรมหาบัณฑิตการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศศิธร รักษาชนม์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน *วิทยานิพนธ์ กศ.ม.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 9. (2563). *ระบบบริการข้อมูลภาครัฐ Big DATA.* จาก https://www.mathayomspb.go.th/frontpage

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *คำแถลงนโยบายคณะรัฐมนตรี.* เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2563 จาก http://www.onec.go.th/onec_web/main

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579.* กรุงเทพฯ: ปริกวรรณกราฟิก.

สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2552). *ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า.* นนทบุรี: ส เจริญการพิมพ์

โสภณ วงษ์คงดี. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 (สหวิทยาเขตระยอง 2). ใน *งานนิพนธ์ กศ.ม.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

อารี กังสานุกูล. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cronbach, L. J., & Furby. L. (1970). How we should measure" change": Or should we?. *Psychological bulleti, 74*(1), 68-80.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607 – 610.

McCauley, C. D., Moxley, R. S., & Velsor, E. V. (1998). *The Center for Creative Leadership Handbook of Leadership Development.* San Francisco: Jossey-Bass.

การบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: ศึกษากรณีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ*

DATA-DRIVEN PUBLIC ADMINISTRATION: A CASE STUDY OF THE OFFICE OF THE NATIONAL LAND POLICY BOARD

กฤช รัตนโสภา[1] และ ชนิดา จิตตรุทธะ[2]

Kit Rattanasopha[1] and Chanida Jittaruttha[2]

[1-2]คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

[1-2]Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University, Thailand

Corresponding Author's Email: 66230087@dpu.ac.th

วันที่รับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 4 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 6 กรกฎาคม 2568

Received 2 July 2025; Revised 4 July 2025; Accepted 6 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ตามข้อกำหนดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ในมุมมองของบุคลากร 2) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันของบุคลากรนำไปสู่มุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกัน 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติไปสู่การเป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ตามมาตรฐานสากลที่เป็นข้อกำหนดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา โดยอาศัยระเบียบวิธีเชิงปริมาณ ทำการรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดิน

Citation:

* กฤช รัตนโสภา และ ชนิดา จิตตรุทธะ. (2568). การบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: ศึกษากรณีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 338-355.

Kit Rattanasopha and Chanida Jittaruttha. (2025). Data-Driven Public Administration: A Case Study Of The Office Of The National Land Policy Board. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 338-355.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แห่งชาติ จำนวน 198 คน ผ่านแบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีส่วนต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังไม่บรรลุตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ 2) เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระดับตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีมุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกัน 3) แนวทางการพัฒนาองค์การควรมุ่งเน้นการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ และปลูกฝังวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจและบริหารจัดการ เพื่อยกระดับสู่มาตรฐานการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลในระดับสากล

คำสำคัญ: การบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล, องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา, สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

Abstract

This research aimed to 1) study the level of data-driven public organization of the Office of the National Land Policy Board according to the requirements of the Organization for Economic Co-operation and Development from the perspective of personnel; 2) study the different personal factors of personnel leading to different perspectives on data-driven public organization of the Office of the National Land Policy Board; and 3) study the guidelines for developing the Office of the National Land Policy Board into a data-driven public organization according to the international standards set by the

Organization for Economic Co-operation and Development. Data were collected from 198 personnel of the Office of the National Land Policy Board via questionnaires and analyzed using descriptive statistics including percentage, frequency, mean, and standard deviation were used to describe the general characteristics of the data. For hypothesis testing, inferential statistics were applied using one-way analysis of variance (ANOVA). When a statistically significant difference was found, pairwise comparisons were conducted using the Least Significant Difference (LSD) method at the 0.05 level of statistical significance. The research results found that the overall level of data-driven public organization of the Office of the National Land Policy Board was at a high level, but had not yet achieved the criteria set in this research study. When classified by personal factors, it was found that gender, age, education level, job position, job position level, and length of employment had different perspectives on data-driven public organization. The guidelines for organizational development should focus on developing and enhancing personnel's potential in systematic data management. Along with the development of technological infrastructure for efficient data linkage and fostering a culture of using data in decision-making and management to elevate to the standard of data-driven public sector at the international level.

Keywords: Data-Driven Public Organization, Organization for Economic Co-operation and Development, Office of the National Land Policy Board

บทนำ

ในด้านโครงสร้างการปฏิบัติงาน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติมีหน้าสำคัญที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดำเนินงานด้านนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ในภารกิจสำคัญอย่าง การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ

ประชาชน การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ ประกอบด้วย กองกฎหมาย กองที่ดินของรัฐ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กองส่งเสริมความร่วมมือและขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่ดิน และศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ดินและทรัพยากรดิน ส่งผลให้ สคทช. ต้องมีการใช้ รวบรวม จัดเก็บ และขอข้อมูล (อนุรัตน์ อนันทนาธร, 2566) ด้านที่ดินและทรัพยากรดินจากหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้ การรวบรวมข้อมูลด้านที่ดินและทรัพยากรดินจากหน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการกำกับดูแลที่ดินของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมที่ดิน กรมธนารักษ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติพัฒนาระบบบริหารเชื่อมโยงและให้บริการข้อมูลกลางด้านที่ดินและทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินการตามภารกิจดังกล่าว โดยเป็นการประสานความร่วมมือด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาและกำหนดมาตรฐานข้อมูลร่วมกันในบูรณาการเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูลภายใต้กรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ซึ่งให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของข้อมูล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การจัดการคุณภาพข้อมูล การทำข้อมูลให้พร้อมใช้งานและเข้าถึงได้ง่าย และออกแบบกระบวนการในบริหารจัดการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้ สามารถตอบสนองจุดประสงค์การนำไปใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ, 2566) ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติซึ่งได้รับการคาดหวังจากรัฐบาล และมีศักยภาพสูงต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากข้อมูลด้านที่ดินและทรัพยากรดินเป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ความเท่าเทียม และความเป็นธรรม อีกทั้งยังจำเป็นต่อการใช้วางแผนและกำหนดนโยบายการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ผลการดำเนินการจากการพัฒนาระบบดังกล่าว ทำให้เกิดแหล่งข้อมูลกลางที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้อย่างสะดวกผ่านระบบออนไลน์ เกิดการพัฒนาข้อมูลจากระบบต้นทางให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมใช้งานร่วมกัน มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ขั้นตอนเพื่อตอบสนองภารกิจและแผนงานของ สคทช. ทั้งนี้ ภายใต้ข้อกำหนดและกรอบการทำงานแม่แบบกลางที่ออกแบบให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้อมูล และยังเอื้อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกรอบการทำงานดังกล่าวไปปรับใช้กับกระบวนการบริหารจัดการข้อมูล

ภายในของตนได้อีกด้วย ส่งผลให้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติมีทรัพยากรด้านโครงสร้างพื้นฐานทางข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูลเชิงลึก ติดตามผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างลงลึกและทันเวลา รวมถึงมีฐานข้อมูลสำหรับวิเคราะห์เชิงลึกและใช้เป็นฐานในการขับเคลื่อนประเทศด้วยข้อมูลที่ละเอียด ทันการณ์และเชื่อถือได้ต่อไป (GISTDA, 2016; OECD, 2019)

จากที่กล่าวมาแล้ว สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการใช้และให้บริการข้อมูลด้านที่ดินอย่างเป็นระบบ โดยกรอบการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับแนวคิด “รัฐบาลดิจิทัล” ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ที่มุ่งใช้ข้อมูลในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินที่ต้องบูรณาการข้อมูลจากหลายหน่วยงานอย่างเป็นเอกภาพ แนวคิด “องค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล” จึงมีความสำคัญในการยกระดับศักยภาพของหน่วยงานรัฐให้สามารถใช้ข้อมูลอย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย และเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางระบบราชการ 4.0 ที่มุ่งเน้นภาครัฐทันสมัย ยืดหยุ่น และขับเคลื่อนด้วยข้อมูล จากบริบทดังกล่าว จึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: ศึกษากรณีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ” เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมองค์ประกอบ และแนวทางการพัฒนาองค์กรให้สามารถดำเนินงานตามแนวคิดดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรมในบริบทของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ตามข้อกำหนดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ในมุมมองของบุคลากร

2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันของบุคลากร นำไปสู่มุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกันหรือไม่

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติไปสู่การเป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ตามมาตรฐานสากลที่เป็นข้อกำหนดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

สมมติฐานการวิจัย

1. ในมุมมองของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติมีการบริหารแบบองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลตามข้อกำหนดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ในระดับน้อย

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันของบุคลากรนำไปสู่มุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณาองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

รายงานเรื่อง The Path to Becoming a Data-Driven Public Sector (OECD, 2019) เป็นรายงานซึ่งองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ทำการสำรวจและสะท้อนผลงานหน่วยงานของประเทศเดนมาร์ก ไอร์แลนด์ เกาหลี โปรตุเกส สวีเดน และสหราชอาณาจักรในช่วงปี ค.ศ. 2014 - 2019 โดยรายงานนี้ได้เน้นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจากระบบรัฐบาลอนาล็อก (Analogue Government) เป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) และสุดท้ายเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) ซึ่งรัฐบาลดิจิทัลสามารถส่งผ่านผลลัพธ์ที่ประชาชนต้องการโดยการประยุกต์ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างและสนับสนุนความพยายามในการตอบสนอง ป้องกัน และสร้างความเชื่อถือแก่ประชาชน

ปัจจุบันหลายประเทศในสหภาพยุโรปกำลังพัฒนาเป็นรัฐบาลดิจิทัล จึงมีแนวทางการกำกับดูแลข้อมูลที่ส่งผลเป็นรูปธรรม รายงานขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการเป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล โดยมีลำดับความสำคัญสูง และเสนอว่าการเป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลต้องพิจารณาองค์ประกอบ 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ (1) การกำกับดูแลข้อมูล (Data Governance) (2) การประยุกต์ใช้ข้อมูลเพื่อสร้างคุณค่าสาธารณะ (Public Value) และ (3)การสร้างความเชื่อมั่นในการใช้ข้อมูลของภาครัฐ (Public Trust)

2. แนวคิดและกรอบการพิจารณาองค์การที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

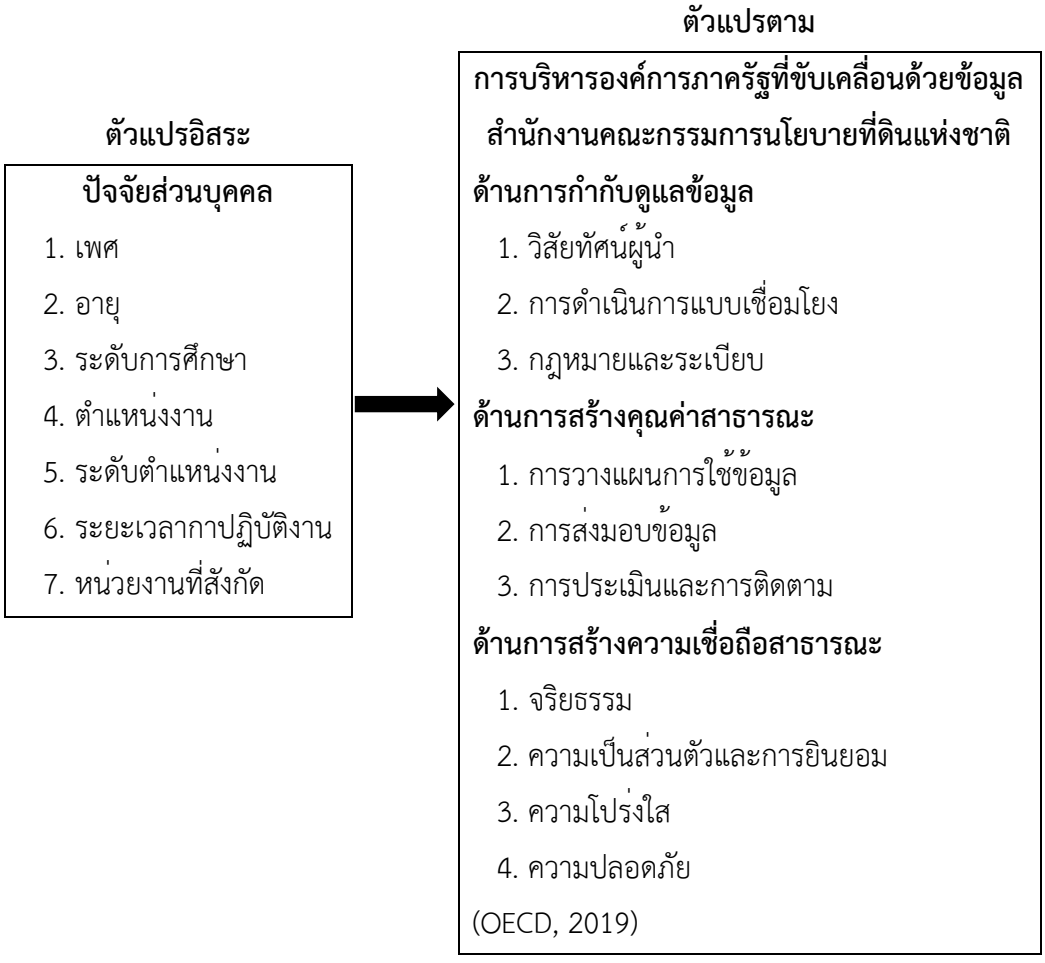
การศึกษาวิจัยเรื่อง “Data-Driven Organizations: Review, Conceptual Framework, and Empirical Illustration” เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์การที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของฟิชเชอร์และคณะ (Fischer et al., 2023) งานวิจัยนี้ได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วสังเคราะห์และพัฒนากรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์องค์การที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ระหว่างองค์การที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล โดยชี้ให้เห็นว่าไม่ใช่องค์การทุกแห่งที่มีโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลจะเป็นองค์การที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลอย่างเต็มที่

ส่วนงานวิจัยเรื่อง “Becoming a data-driven organisation” โดย Berndtsson et al. (2018) มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงขององค์การธุรกิจไปสู่องค์การที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ผ่านการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสำคัญ และการพัฒนาโมเดลประเมินความสามารถด้านการวิเคราะห์ในบริษัทธุรกิจเดินเรือระดับนานาชาติ โดยใช้กรอบแนวคิดที่ปรับปรุงจาก “Diamond Framework” ของ Vidgen et al. (2017) ผลการศึกษาชี้ว่าการพัฒนาองค์กรให้ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในยุค Big Data ได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ผู้เขียนได้นำปัจจัยที่มีลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลและเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระดับตำแหน่งงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และหน่วยงานที่สังกัดมากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ และได้นำกรอบแนวคิดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) มาเป็นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีการปรับและเลือกมิติที่เหมาะสมกับการศึกษาภายใต้บริบทของประเทศไทย โดยนำปัจจัยสำคัญ 3 ด้าน มากำหนดเป็นตัวแปรตาม ประกอบด้วย ด้านที่ 1 การกำกับดูแลข้อมูล ซึ่งจำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย 3 มิติ ได้แก่ วิสัยทัศน์ผู้นำ การดำเนินการแบบเชื่อมโยง และ กฎหมายและระเบียบ ด้านที่ 2 การสร้างคุณค่าสาธารณะ ซึ่งจำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย 3 มิติ ได้แก่ การวางแผนการใช้ข้อมูล การส่งมอบ และ การประเมินและการติดตาม และ ด้านที่ 3 การสร้างความเชื่อถือสาธารณะ ซึ่งจำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย 4 มิติ ได้แก่ จริยธรรม ความเป็นส่วนตัวและการยินยอม ความโปร่งใส และ ความปลอดภัย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะทั้งหมดในการบริหารของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลตามข้อกำหนดของ OECD หรือไม่ โดยมีเกณฑ์เทียบปัจจัยในแต่ละด้านอยู่ในระดับใดของทุกมิติ ทั้งนี้ถ้าอยู่ในระดับมากที่สุดของทุกมิติ หมายถึง การบริหารของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดิน

แห่งชาติมีลักษณะของการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของ OECD รวมถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันของบุคลากรนำไปสู่มุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ที่มา: ผู้เขียนปรับปรุงจากข้อกำหนดและแนวคิดการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-Driven Organization) ของ OECD (2019)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ จำนวน 196 คน

กลุ่มตัวอย่าง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ไม่มีการใช้เทคนิคหรือวิธีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 196 ราย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนร้อยละ 100 ของบุคลากรสำนักคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ซึ่งเป็นขนาดที่สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด

เครื่องมือการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบจากบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติจำนวน 196 คน โดยเริ่มต้นจากการ ขอจดหมายรับรองจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น แบบสอบถามทั้ง 196 ชุดได้ถูกส่งไปยังบุคลากรเป้าหมายเพื่อตอบในรูปแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการจัดเก็บข้อมูล เมื่อได้รับข้อมูลกลับคืนมา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์อย่างละเอียด เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในลำดับถัดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดได้รับการสรุปและวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงลึกสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระดับตำแหน่งงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และหน่วยงานที่สังกัด โดยนำมาวิเคราะห์ร้อยละ (Percent) และความถี่ (Frequency)

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 75 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 76.5 อยู่สายงานสนับสนุนหรืออื่น ๆ จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 เป็นพนักงานราชการ จำนวน 115 คน คิดเป็น

ร้อยละ 58.7 มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 1 - 10 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และสังกัดกองที่ดินของรัฐ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลทั้ง 10 มิติ จากมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลทั้ง 3 ด้าน จำนวน 10 มิติ จากมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) ในภาพรวม

n = 196

ระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล **ภาพรวม**	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการกำกับดูแลข้อมูล	4.26	0.18	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะ	4.34	0.24	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างความเชื่อถือสาธารณะ	4.06	0.31	มาก
รวม	4.20	0.18	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลทั้ง 3 ด้าน จำนวน 10 มิติ ในมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่แห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะ ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.24) รองลงมาคือด้านการกำกับดูแลข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.18)) และด้านการสร้างความเชื่อถือสาธารณะ ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.31) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับด้านการกำกับดูแล จำนวน 3 มิติ จากมุมมองของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.)

n = 196

ระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล **ด้านการกำกับดูแลข้อมูล**	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. วิสัยทัศน์ผู้นำ	4.24	0.27	มากที่สุด
2. การดำเนินการแบบเชื่อมโยง	4.26	0.31	มากที่สุด
3. กฎหมายและระเบียบ	4.28	0.27	มากที่สุด
รวม	4.26	0.18	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าระดับด้านการกำกับดูแลข้อมูล จำนวน 3 มิติ ในมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่แห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือกฎหมายและระเบียบ ($\bar{X}$ = 4.28 S.D...=0.27) รองลงมาคือการดำเนินการแบบเชื่อมโยง ($\bar{X}$ = 4.26 S.D...=0.31) และวิสัยทัศน์ผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.24 S.D...=0.27) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะ จำนวน 3 มิติ จากมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.)

n = 196

ระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล **ด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะ**	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวางแผนการใช้ข้อมูล	4.35	0.36	มากที่สุด

2. การส่งมอบข้อมูล	4.34	0.37	มากที่สุด
3. การติดตามและประเมินผล	4.33	0.32	มากที่สุด
รวม	4.34	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าระดับด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะ จำนวน 3 มิติ ในมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่แห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการวางแผนการใช้ข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.36) รองลงมาคือการส่งมอบข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.37) และการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.32) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลทั้ง 3 ด้าน จำนวน 10 มิติ จากมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) ในภาพรวม

n = 196

ระดับการบริหารองค์การภาครัฐตามแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล **ด้านการสร้างความเชื่อถือสาธารณะ**	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. จริยธรรม	4.08	0.55	มาก
2. ความเป็นส่วนตัวและการยินยอม	4.06	0.59	มาก
3. ความโปร่งใส	4.07	0.54	มาก
4. ความปลอดภัย	4.01	0.51	มาก
รวม	4.06	0.31	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าระดับด้านการสร้างความเชื่อถือสาธารณะ จำนวน 4 มิติ ในมุมมองของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่แห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือจริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.08, S.D.= 0.55) รองลงมาคือความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 4.07,

S.D. = 0.54) รองลงมาคือความเป็นส่วนตัวและการยินยอม ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.59) และความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันของบุคลากรนำไปสู่มุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระดับตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีมุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 ที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านหน่วยงานที่สังกัดแตกต่างกัน มีมุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 ที่ตั้งไว้โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมมติฐานที่ 2

ลำดับ	ปัจจัยส่วนบุคคล	F	P - value	ผลการทดสอบ
1	เพศ	4.121	0.044	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
2	อายุ	5.827	0.001	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
3	ระดับการศึกษา	3.763	0.025	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
4	ตำแหน่งงาน	6.198	0.002	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
5	ระดับตำแหน่งงาน	3.995	0.047	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
6	ระยะเวลาการปฏิบัติงาน	4.753	0.01	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
7	หน่วยงานที่สังกัด	1.324	0.228	ไม่แตกต่างอย่ามีนัยสำคัญ

ส่วนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติไปสู่การเป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ตามมาตรฐานสากลที่เป็นข้อกำหนดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการกำกับดูแลข้อมูล ประกอบด้วย 3 มิติ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า มิติของวิสัยทัศน์ผู้นำ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารระดับสูงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง

นโยบายข้อมูลอย่างชัดเจน พร้อมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ข้อมูลขององค์กรที่สอดคล้องกับพันธกิจหลัก มิติของการดำเนินการแบบเชื่อมโยง ควรเน้นการสร้างกลไกเชิงโครงสร้างเพื่อให้เกิดการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ผ่านระบบฐานข้อมูลกลางหรือแพลตฟอร์มข้อมูลร่วม ขณะที่มิติของกฎหมายและระเบียบ ควรมีการปรับปรุงให้เอื้อต่อการแบ่งปันและการใช้ข้อมูล เช่น การจัดทำแนวทางปฏิบัติหรือคู่มือภายในที่สอดคล้องกับบริบทดิจิทัล และลดข้อจำกัดของกฎหมายที่ล้าสมัย

ด้านที่ 2 ด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะ ประกอบด้วย 3 มิติ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า มิติของการวางแผนการใช้ข้อมูล ควรมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการตั้งกรอบเวลา ตัวชี้วัด และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ มิติของการส่งมอบข้อมูล ควรเน้นการเข้าถึงง่าย โปร่งใส และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลเปิด (Open Data Portal) หรือระบบรายงานผลเชิงภาพ (Dashboard) สำหรับมิติของการประเมินและติดตาม ควรออกแบบให้มีรอบระยะเวลาที่แน่นอน เช่น รายไตรมาส พร้อมใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงคุณภาพนโยบายและบริการภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ด้านที่ 3 ด้านการความเชื่อถือสาธารณะ ประกอบด้วย 4 มิติ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า มิติของจริยธรรม ควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ใช้ข้อมูลอย่างมีคุณธรรม และกำหนดจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน มิติของความเป็นส่วนตัวและการยินยอม ควรยึดตามหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และออกแบบระบบควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงอย่างโปร่งใส มิติของความโปร่งใส ควรเปิดเผยกระบวนการและผลการดำเนินงานในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและตรวจสอบได้ เช่น การสื่อสารผ่านเว็บไซต์หน่วยงานหรือรายงานข้อมูลเปิด ขณะที่มิติด้านความปลอดภัย ต้องมีระบบสำรองข้อมูล แผนความต่อเนื่องขององค์กร และมาตรการป้องกันภัยไซเบอร์อย่างมีมาตรฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: ศึกษากรณีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าระดับการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

โดยเฉพาะด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะและการกำกับดูแลข้อมูล ทั้งนี้เป็นเพราะหน่วยงานมีบทบาทหลักในการวางนโยบายและบริหารจัดการที่ดินระดับประเทศ จึงมีการลงทุนด้านระบบข้อมูล โครงสร้างพื้นฐาน และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การวางแผน การส่งมอบ และการวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ OECD (2019) ที่ระบุว่า องค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสร้างคุณค่าต่อสาธารณะและความเชื่อมั่นในการใช้ข้อมูล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fischer et al. (2023) ที่เสนอว่า องค์กรที่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อสร้างคุณค่าสาธารณะและมีวัฒนธรรมการตัดสินใจบนฐานข้อมูล จะมีความพร้อมสูงต่อการพัฒนาไปสู่องค์การที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลอย่างแท้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระดับตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน มีผลต่อมุมมองเรื่องการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคลากรแต่ละกลุ่มมีประสบการณ์ในการเข้าถึง วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลไม่เท่ากัน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในตำแหน่งบริหารหรือมีประสบการณ์มากมักมีโอกาสใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจนโยบายมากกว่าผู้ปฏิบัติงานระดับต้น ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดของ Berndtsson et al. (2018) ที่เน้นว่า ความสำเร็จขององค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลไม่เพียงขึ้นอยู่กับโครงสร้างระบบข้อมูล แต่ยังต้องพิจารณาถึงทักษะ ประสบการณ์ และบทบาทของบุคลากรแต่ละระดับด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติไปสู่องค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และปลูกฝังวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ OECD (2019) ที่เสนอว่าการเป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลจะต้องมีการลงทุนทั้งด้านบุคลากร เทคโนโลยี และกระบวนการควบคุมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับข้อเสนอในงานของ Fischer et al. (2023) ที่ระบุว่า การพัฒนาองค์กรให้ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรและสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงคุณค่าของข้อมูลในทุกระดับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดและกรอบการศึกษาระดับนานาชาติ โดยเฉพาะแนวทางของ OECD ที่ได้กลายเป็นต้นแบบสำคัญในการประเมินและพัฒนาองค์การภาครัฐในหลายประเทศ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงสำนักงาน

คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติให้ก้าวสู่การเป็นองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และเป็นไปตามมาตรฐานสากล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของหน่วยงานในการดำเนินงานตามแนวทางของการเป็นองค์กรที่ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในด้านการสร้างคุณค่าสาธารณะและการกำกับดูแลข้อมูล ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการรวบรวม จัดการ และวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ทั้งนี้ยังพบว่า ด้านการสร้างความเชื่อถือจากสาธารณะยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะเรื่องความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาลข้อมูล เมื่อพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงานมีอิทธิพลต่อมุมมองด้านการบริหารองค์การภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่หน่วยงานต้นสังกัดไม่มีผลต่อความแตกต่างดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าความเข้าใจและประสบการณ์ส่วนบุคคลมีผลมากกว่าบริบทของหน่วยงานต้นสังกัด นอกจากนี้ การศึกษายังพบแนวทางสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรให้สามารถจัดการและใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การลงทุนในระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในทุกระดับขององค์กร ทั้งหมดนี้ถือเป็นแนวทางสำคัญที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารของหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ให้ก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลอย่างแท้จริงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย

(1) ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและสร้างกรอบแนวทางพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติให้เป็นองค์กร

ภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลตามมาตรฐาน OECD เพื่อสนับสนุนการวางแผนเชิงกลยุทธ์และสอดคล้องกับเป้าหมายชาติ

(2) ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลและส่งเสริมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พร้อมทั้งยึดมั่นในจริยธรรมข้อมูล

(3) ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติควรส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลในองค์การ โดยการฝึกอบรมและสร้างความเข้าใจให้บุคลากรทุกระดับ เพื่อขับเคลื่อนองค์การด้วยข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจที่แม่นยำและโปร่งใส

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

(1) คณะกรรมการนโยบายที่ดินควรพัฒนาบุคลากรด้านข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยการสร้างระบบเชื่อมโยงข้อมูลทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ เพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การขับเคลื่อนข้อมูลในหน่วยงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามมาตรฐานของ OECD

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ผู้ที่สนใจศึกษาควรดำเนินการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อเปรียบเทียบการขับเคลื่อนด้วยข้อมูลในหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ และศึกษาการประเมินผลนโยบายและระบบบริหารเพื่อพัฒนามาตรฐานและแนวทางที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงนโยบายในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

อนุรัตน์ อนันทนาธร. (2566). *รัฐบาลดิจิทัลของไทย*. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (2566). *รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลกลางด้านที่ดินและทรัพยากรดิน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ.

GISTDA. (2016). *Thailand Land Use Planning Using Geospatial Data Infrastructure*. สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน).

OECD. (2019). *The path to becoming a data-driven public sector*. OECD Digital Government Studies. From https://doi.org/10.1787/059814a7-en

Berndtsson, M., Forsberg, D., Stein, D., & Svahn, T. (2018). *Becoming a data-driven organisation*. In *Proceedings of the 26th European Conference on Information Systems (ECIS 2018)*. From https://aisel.aisnet.org/ecis2018_rp/65

Fischer, H., Winter, R., Aier, S., & Legner, C. (2023). *Data-Driven Organizations: Review, Conceptual Framework, and Empirical Illustration*. *Australasian Journal of Information Systems*, 27. From https://doi.org/10.3127/ajis.v27i0.3521

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา*

DEVELOPMENT OF AN ENHANCEMENT PROGRAM TO PROMOTE THE DIGITAL MINDSET OF TEACHERS IN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON RATCHASIMA

ดุสิต ทองสุขนอก[1], วินัย ทองภูบาล[2] และ สฎายุ ธีระวณิชตระกูล[3]

Dusit Thongsuknok[1], Winai Thongpuban[2] and Sadayu Teeravanittrakul[3]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

[1-2]Education Administration Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

[3]ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

[3]Education Administration Burapha University, Thailand

Corresponding Author's Email: dusit-do@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 5 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 6 กรกฎาคม 2568

Received 26 June 2025; Revised 5 July 2025; Accepted 6 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของชุดความคิดดิจิทัล 2) พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ

Citation:

* ดุสิต ทองสุขนอก, วินัย ทองภูบาล และ สฎายุ ธีระวณิชตระกูล. (2568). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 356-379.

Dusit Thongsuknok, Winai Thongpuban and Sadayu Teeravanittrakul. (2025). Development Of An Enhancement Program To Promote The Digital Mindset Of Teachers In Secondary Educational Service Area Office Nakhon Ratchasima. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 356-379.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผสานวิธี วิธีดำเนินการวิจัยประกอบไปด้วย 3 ระยะได้แก่ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของชุดความคิดดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำนวน 346 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา กลุ่มเป้าหมายคือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน โดยใช้เทคนิคสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำนวน 50 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1) ชุดความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) 2) จิตใจนักสำรวจ (Explorer’s mind) 3) การทำงานร่วมกัน (Collaborative approach) 4) ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน (Comfort with ambiguity) และ 5) การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile approach) 2) โปรแกรมการเสริมสร้าง ชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีโครงสร้างของโปรแกรมประกอบไปด้วย 1) ชื่อโปรแกรม 2) หลักการของโปรแกรม 3) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 4) กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 5 โมดูล จัดเรียงตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ และ 3) ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัล

สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: ชุดความคิดดิจิทัล, โปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัล, ครู

Abstract

This study aimed to 1) identify and confirm the components of the digital mindset, 2) develop an enhancement program to promote the digital mindset of teachers in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Nakhon Ratchasima, and 3) assess the appropriateness and feasibility of the program. A mixed-methods approach was employed in three phases. In Phase 1, the components of the digital mindset were identified and validated through confirmatory factor analysis. The sample consisted of 346 teachers selected using stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire measuring opinions on the components and indicators of the digital mindset. In Phase 2, the enhancement program was developed using focus group discussions with 10 experts. Data were collected with focus group recording forms and analyzed using content analysis. In Phase 3, the appropriateness and feasibility of the program were evaluated by 50 school principals purposively selected. The instrument was a five-point Likert scale assessment form, and data were analyzed using mean scores and standard deviations.

The results revealed that: 1) the digital mindset comprised five components: growth mindset, explorer’s mind, collaborative approach, comfort with ambiguity, and agile approach; 2) the enhancement program consisted of a program title, principles, objectives, and a development process with five modules organized according to the weights of the components; and 3) the overall appropriateness and feasibility of the program were rated at the highest level in all aspects.

Keywords: Digital Mindset, program to enhance the Digital Mindset, teachers

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในภาคเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการศึกษา (สุดธิดา การด, 2562) กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการศึกษา จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2563-2565 และ พ.ศ. 2566-2570 โดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ เช่น การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งในระดับ Digital Literacy คือความรู้เท่าทันดิจิทัล และ Digital Mindset คือชุดความคิดดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564; 2565)

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังมีกรอบความคิด (Mindset) ที่ไม่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีใหม่ ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) จึงทำให้เกิดความท้าทายในการขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลในระดับเชิงลึก ดังนั้นการส่งเสริมชุดความคิดดิจิทัลให้แก่ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิด การเรียนรู้ การทำงาน และการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่นักเรียน (เอื้ออารี จันทร์, 2564; Harvard Business Review, 2022; EDUCA, 2023)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 50 โรงเรียน ครอบคลุม 27 อำเภอ มีครูและบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งสิ้น 3,398 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา, 2567) จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมพบว่ามีโอกาสและความพร้อมในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสูง แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการปรับเปลี่ยนทัศนคติและกรอบความคิดของครูบางส่วน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถขยายผลการพัฒนาไปสู่ระดับประเทศได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของชุดความคิดดิจิทัล

2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างของชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

1. ชุดความคิดดิจิทัล (Digital Mindset)

1.1 ความหมายของชุดความคิดดิจิทัล

จากการศึกษาเอกสาร บทความ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุดความคิดดิจิทัลสามารถสรุปความหมายของชุดความคิดดิจิทัล หมายถึง ชุดพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตัวบุคคลที่แสดงออกถึงการมีความคิดที่เปิดกว้างมองเห็นถึงประโยชน์และตระหนักถึงผลเชิงบวกของศักยภาพในการนำเทคโนโลยีมาใช้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวร่วมกับการประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ ๆ มีความคล่องแคล่วในการเรียนรู้สามารถปรับตัวได้และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี

1.2 องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล

การสังเคราะห์องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล ผู้วิจัยได้รวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ และจากแนวทัศนของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงาน กพ., 2560; ศักดิ์ เสกขุนทด, 2562; Benke., 2013; KPMG., 2020; Atlassian, 2021; KINCENTRIC., 2022; PacRim, 2022; Roberto et al, 2022; CIMB., n.d.; INKISH, n.d.; Tietalent., n.d.; Visiativ-industry n.d.) ได้องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชุดความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) หมายถึง การเปิดรับนวัตกรรมและเห็นคุณค่าของเทคโนโลยีมีความมุ่งมั่นเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาองค์กร 2) จิตใจนักสำรวจ (Explorer’s mind) หมายถึง การมีความสร้างสรรค์ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ค้นคว้า ทดลอง และ

แสวงหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงาน 3) การทำงานร่วมกัน (Collaborative approach) หมายถึง การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม รับฟัง แบ่งงานตามความถนัด สื่อสารดี มีเครือข่ายและจิตอาสา 4) ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน (Comfort with ambiguity) หมายถึง พร้อมรับสภาพแวดล้อมที่ไม่ชัดเจน ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว ไม่ยึดติดเทคโนโลยีใด เรียนรู้และยอมรับความเปลี่ยนแปลงโดยไม่กดดัน และ 5) การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile approach) หมายถึง การมียืดหยุ่น ตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ได้เร็ว ทำงานหลายอย่างพร้อมกันได้ดี วิเคราะห์และใช้ข้อมูลอย่างคล่องแคล่ว

2. โปรแกรม

2.1 ความหมายของโปรแกรม

จากการศึกษาเอกสาร บทความ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมสามารถสรุปความหมายของโปรแกรม หมายถึง ชุดกิจกรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบที่เป็นเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลสำหรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแต่ละองค์การ

2.2 องค์ประกอบของโปรแกรม

องค์ประกอบของโปรแกรม สังเคราะห์จากแนวคิดของ (ดาวใจ อินทร์จันทร์, 2543; หรรษา สุขกาล, 2543; จำลอง ไชยยา, 2545; สารีพันธุ์ ศุภวรรณ, 2545; นฤมล มณีงาม, 2547; ไท คำล้าน, 2551; ยอดอนงค์ จอมหงษ์พิพัฒน์, 2553; ปริญญา มีสุข, 2552; ธัญนุช สิงหพันธ์, 2559; กนกอร กวานสุพรรณ และคณะ, 2560; ชนัญญา ใยลออ, 2560; Knowles, 1980; Cooper and Worden, 1983; Boone, 1985; Niedermeyer, 1992; Caffarella, 1994) ได้องค์ประกอบของโปรแกรม 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม กระบวนการพัฒนา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป้าหมายที่ต้องการพัฒนาแนวทางการประเมินผล และเครื่องมือในการประเมินผล

จากความหมายและองค์ประของ ชุดความคิดดิจิทัล ที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ชุดความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) 2) จิตใจนักสำรวจ (Explorer’s mind) 3) การทำงานร่วมกัน (Collaborative approach) 4) ความสามารถในการจัดการกับความไม่

แน่นอน (Comfort with ambiguity) และ 5) การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile approach) สามารถนำมาสร้างเป็นโปรแกรมการเสริมสร้าง ชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยมีโครงสร้างของโปรแกรมประกอบไปด้วย 1) ชื่อโปรแกรม 2) หลักการของโปรแกรม 3) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 4) กระบวนการพัฒนาประกอบด้วย 5 โมดูลตามองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของชุดความคิดดิจิทัล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำนวน 3,398 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำนวน 346 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 43 - 44)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการตอบแบบสอบถามและในการอำนวยความสะดวกระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสถานศึกษา ในการให้ครูในโรงเรียนตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยดำเนินการประสานและเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งด้วยตนเอง รับและส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และทางออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลขององค์ประกอบชุดความคิดดิจิทัลโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

2. วิเคราะห์องค์ประกอบชุดความคิดดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมาโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ของชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมากับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL version 9.2 for Student ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 (First Order Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (Second Order Confirmatory Factor Analysis) องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบองค์ประกอบ ชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมากับข้อมูลเชิงประจักษ์

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน ประกอบด้วยนักวิชาการ ที่มีความรู้ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 7 คน ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารหน่วยงานทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ จำนวน 1 คนและเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 4 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ร่างโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ได้มาจากนำข้อมูลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เตรียมเอกสารประกอบการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้เพื่อร่วมสนทนากลุ่มขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญและนัดหมายวันเวลาและสถานที่ตามที่กำหนด

2. ผู้วิจัยนำเสนอร่างโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เสนอต่อที่ประชุมให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะร่างโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

3. ปรับปรุงแก้ไขร่างโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ผลการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินความประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมการ

เสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา และ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อขอความร่วมมือในเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและยืนยันองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล

ผลการศึกษาองค์ประกอบของ ชุดความคิดดิจิทัล จากการศึกษาเอกสาร (Documentary study) การสังเคราะห์ความถี่องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล และผลการศึกษาองค์ประกอบของ ชุดความคิดดิจิทัล จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ชุดความคิดดิจิทัล ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) ชุดความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) 2) จิตใจนักสำรวจ (Explorer’s mind) 3) การทำงานร่วมกัน (Collaborative approach) 4) ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน (Comfort with ambiguity) และ 5) การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile approach)

ผลการยืนยันองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 22 ตัวแปร โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง .366 ถึง .714 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกค่าเมื่อพิจารณาจากค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) พบว่า มีค่าเท่ากับ .967 ซึ่งถือว่าข้อมูลเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์

องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบโมเดลสมมติฐานของการวิจัย (Hypothetical Model) ครั้งนี้ มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันดังค่าสถิติผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดล ชุดความคิดดิจิทัล ดังตารางที่ 1

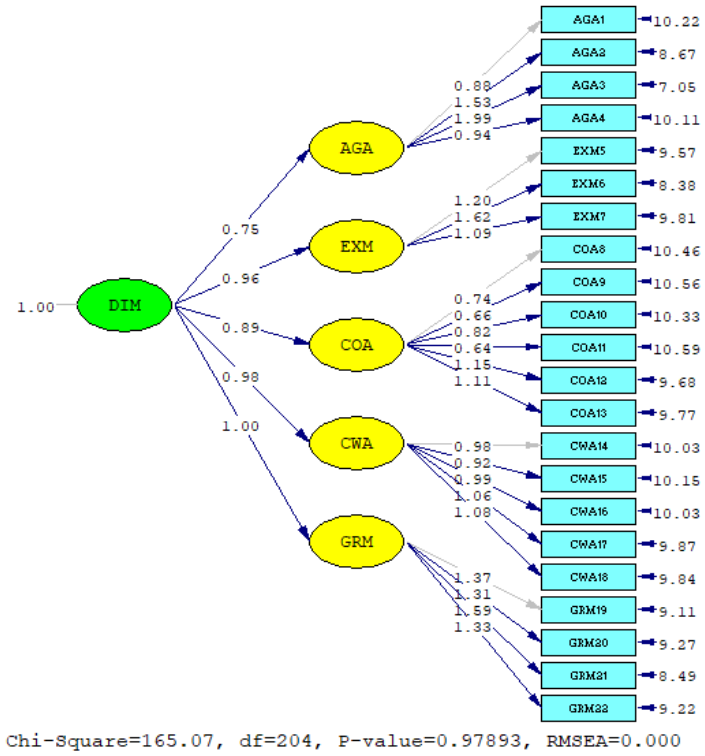
ตารางที่ 1 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลของชุดความคิดดิจิทัล

ตัวแปร	ค่าองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล				
	β	b_{sc}	SE	t	R^2
1) ชุดความคิดแบบเติบโต (GRM)	1.00	1.00	0.15	6.62	1.01
2) ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน (CWA)	0.98	0.98	0.21	4.66	0.97
3) จิตใจนักสำรวจ (EXM)	0.96	0.96	0.17	5.56	0.93
4) การทำงานร่วมกัน (COA)	0.89	0.89	0.27	3.23	0.79
5) การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว (AGA)	0.75	0.75	0.20	3.69	0.56

Chi-Square = 165.07, df = 204 , p = 0.97893, χ^2/ df = 0.81, RMSEA = 0.000, RMR = 0.39 , GFI = 0.96 , AGFI = 0.95

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการการวัดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของชุดความคิดดิจิทัล พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งพิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 165.07 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.97893 ที่องศาอิศระ (df) เท่ากับ 204 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างเหมาะสม โดยผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ Hair et al. (2014) และ Kline (2016) ที่ระบุว่า หากค่าไคสแควร์ไม่แตกต่างจากข้อมูลจริง และค่า p-value มากกว่า 0.05 โมเดลจะถือว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญและค่า RMSEA เท่ากับ 0.000 อยู่ในระดับที่ “ดีมาก” ตามเกณฑ์ที่ระบุว่า ค่า RMSEA ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงจะถือว่าโมเดลเหมาะสมกับข้อมูล (Byrne, 2010; Schermelleh-Engel et al., 2003) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรอยู่ระหว่าง .75 ถึง 1.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ทุกตัวแปร ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวบ่งชี้อยู่ในระดับสูง และเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2014) ที่เสนอว่า factor loading ควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 จึงถือว่ายอมรับได้ และหากมากกว่า 0.70 ถือว่า “ดีมาก” แสดงว่า องค์ประกอบที่ 1 คือ ชุดความคิดแบบเติบโต (GRM) องค์ประกอบที่ 2 คือ ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน (CWA) องค์ประกอบที่ 3 คือ จิตใจนักสำรวจ (EXM) องค์ประกอบที่ 4 คือ การทำงานร่วมกัน (COA) และองค์ประกอบที่ 5 คือ การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว (AGA) เป็นองค์ประกอบของ Digital Mindset (DIM) สอดคล้องกับโมเดลการวัดตัวบ่งชี้และองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล (DIM) ดังภาพที่ 1

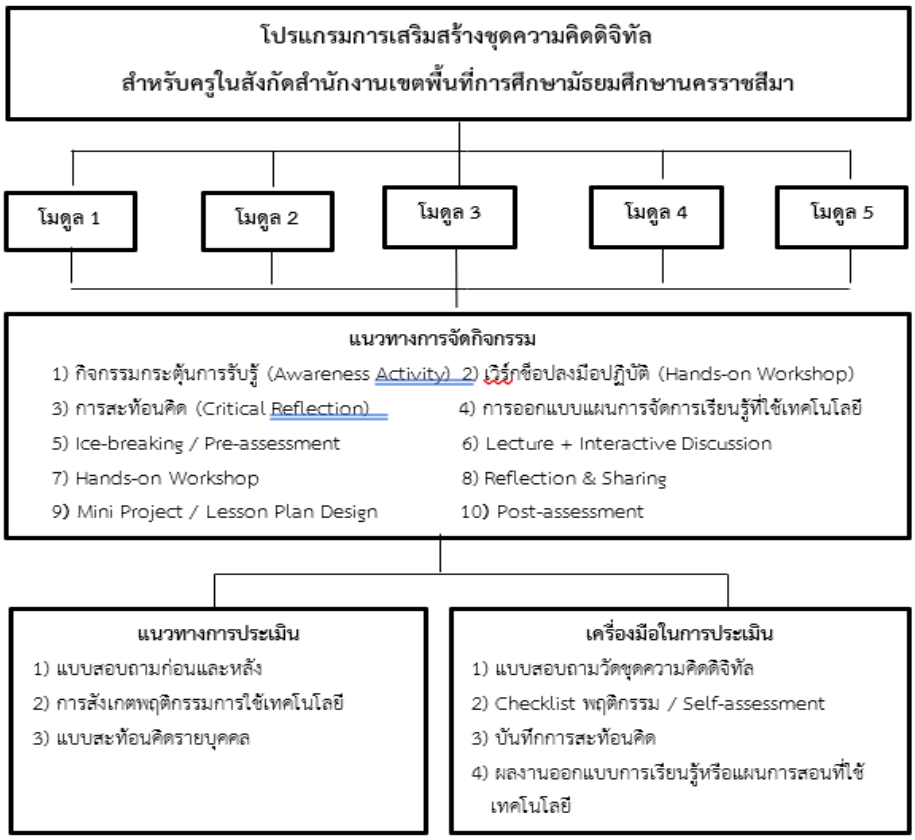

ภาพที่ 1 โมเดลการวัดตัวบ่งชี้และองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้าง ชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

โปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีโครงสร้างของโปรแกรมประกอบไปด้วย ชื่อโปรแกรม

จุดมุ่งหมาย โครงสร้างโมดูล ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย แนวคิดของโปรแกรมการพัฒนาชุดความคิดดิจิทัล นิยามคำศัพท์ คำแนะนำการใช้โปรแกรม ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย หลักการของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เป้าหมายที่ต้องการพัฒนา กระบวนการพัฒนา แนวทางการประเมินผล เครื่องมือและแนวทางการประเมินผล โดยโปรแกรมการเสริมสร้าง ชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ประกอบไปด้วย 5 โมดูล โมดูล 1 หัวข้อ: “ปลุกพลังการเรียนรู้เพื่อเติบโต: สู่การเป็นครูยุคดิจิทัล” โมดูล 2 : หัวข้อ: “ยืดหยุ่น ปรับตัว รับมือกับความไม่แน่นอนในโลกดิจิทัล” โมดูล 3 : หัวข้อ: “ครูผู้ใฝ่รู้: สำรวจ ทดลอง และสร้างสรรค์การเรียนรู้ยุคใหม่” โมดูล 4 : หัวข้อ: “ร่วมมือ ร่วมใจ สร้างพลังครูยุคดิจิทัล” และ โมดูล 5 : หัวข้อ: “ครูคล่องแคล่ว ยืดหยุ่น และพร้อมรับทุกการเปลี่ยนแปลง” โดยมีรายละเอียด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้าง ชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำนวน 50 คน ดังตาราง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของโปรแกรมการเสริมสร้าง ชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ส่วนที่ 1						
แนวคิดของโปรแกรมการพัฒนา ชุดความคิดดิจิทัล	4.52	0.70	มากที่สุด	4.64	0.48	มากที่สุด
นิยามคำศัพท์	4.50	0.50	มากที่สุด	4.75	0.43	มากที่สุด
คำแนะนำการใช้โปรแกรมการพัฒนาชุดความคิดดิจิทัล	4.50	0.50	มากที่สุด	4.38	0.49	มากที่สุด
ส่วนที่ 2						
หลักการของโปรแกรม	4.63	0.48	มากที่สุด	4.38	0.69	มากที่สุด
จุดมุ่งหมายของโปรแกรม	4.63	0.48	มากที่สุด	4.75	0.43	มากที่สุด
เป้าหมายที่ต้องการพัฒนา	4.75	0.43	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
Module 1: ปลุกพลังการเรียนรู้เพื่อเติบโต: สู่การเป็นครูยุคดิจิทัล (Growth Mindset)						
จุดประสงค์ของโมดูล	4.50	0.50	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
ตัวบ่งชี้พฤติกรรม	4.50	0.50	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
โครงสร้างกิจกรรมในโมดูล	4.50	0.50	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
เครื่องมือที่ใช้	4.38	0.49	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด

Module 2 : ยืดหยุ่น ปรับตัว รับมือกับความไม่แน่นอนในโลกดิจิทัล (Comfort with Ambiguity)						
จุดประสงค์ของโมดูล	4.50	0.50	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
ตัวบ่งชี้พฤติกรรม	4.63	0.48	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
โครงสร้างกิจกรรมในโมดูล	4.63	0.48	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
เครื่องมือที่ใช้	4.63	0.48	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

จากตารางที่ 2 พบว่าโปรแกรมการเสริมสร้าง ชุดความคิดดิจิทัล สำหรับครูในสังกัด

รายการประเมิน	**ความเหมาะสม**			**ความเป็นไปได้**		
	$\bar{X}$	SD	**แปลผล**	$\bar{X}$	SD	**แปลผล**
Module 3 : ครูผู้ใฝ่รู้: สำรวจ ทดลอง และสร้างสรรค์การเรียนรู้ยุคใหม่ (Explorer's mind)						
จุดประสงค์ของโมดูล	4.50	0.50	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
ตัวบ่งชี้พฤติกรรม	4.63	0.48	มากที่สุด	4.38	0.49	มากที่สุด
โครงสร้างกิจกรรมในโมดูล	4.63	0.48	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
เครื่องมือที่ใช้	4.63	0.48	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
Module 4: ร่วมมือ ร่วมใจ สร้างพลังครูยุคดิจิทัล (Collaborative approach)						
จุดประสงค์ของโมดูล	4.50	0.50	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
ตัวบ่งชี้พฤติกรรม	4.50	0.50	มากที่สุด	4.38	0.69	มากที่สุด
โครงสร้างกิจกรรมในโมดูล	4.50	0.50	มากที่สุด	4.25	0.66	มากที่สุด
เครื่องมือที่ใช้	4.38	0.49	มากที่สุด	4.38	0.69	มากที่สุด
Module 5: ครูคล่องแคล่ว ยืดหยุ่น และพร้อมรับทุกการเปลี่ยนแปลง (Agile Approach)						
จุดประสงค์ของโมดูล	4.63	0.48	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
ตัวบ่งชี้พฤติกรรม	4.63	0.48	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
โครงสร้างกิจกรรมในโมดูล	4.63	0.48	มากที่สุด	4.38	0.49	มากที่สุด
เครื่องมือที่ใช้	4.75	0.43	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
รวม	**4.75**	**0.43**	**มากที่สุด**	**4.63**	**0.48**	**มากที่สุด**

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมามีค่าเฉลี่ยด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.75, SD = 0.43)และมีค่าเฉลี่ยด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.63, SD = 0.48) เช่นเดียวกันทั้ง 2 ด้าน แสดงว่าโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมาสามารถนำไปใช้ได้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและยืนยันองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องด้วย องค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากองค์ประกอบทั้ง 5 ได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับ และสะท้อนพฤติกรรมที่ปรากฏจริงในครูซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ แบบสอบถามได้รับการออกแบบให้เหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหา และสะท้อนความเป็นจริง ทำให้สามารถวัดองค์ประกอบได้ครบถ้วนและแม่นยำ อีกทั้งครูในกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์และบริบทการทำงานที่สนับสนุนการพัฒนาชุดความคิดดิจิทัลอยู่แล้ว ทำให้ผลการวิเคราะห์ยืนยันโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Harvard Business Review (2022) Benke Vivienne. (2013) และ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (2564) และจากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของ ชุดความคิดดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ชุดความคิดแบบเติบโต องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน องค์ประกอบที่ 3 จิตใจนักสำรวจ องค์ประกอบที่ 4 การทำงานร่วมกัน และองค์ประกอบที่ 5 การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Benke Vivienne (2013), ศักดิ์ เสกขุนทด (2562), และ KINCENTRIC (2022) เนื่องจากผลการวิจัยตั้งอยู่บนแนวคิดหลักที่มองว่าชุดความคิดดิจิทัลคือความพร้อมในการเรียนรู้ ปรับตัว ร่วมมือ และใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ซึ่งเป็นครูก็เผชิญกับบริบทและความท้าทายเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยก่อนหน้า จึงแสดงลักษณะทางพฤติกรรมและทัศนคติที่คล้ายกัน และการพัฒนาแบบสอบถามของงานวิจัยนี้ก็อ้างอิงจากงานวิจัยเหล่านั้นโดยตรง ทำให้ผลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบออกมาในทิศทางเดียวกัน

2. จากผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูที่พัฒนาขึ้น มีโครงสร้างที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งชื่อโปรแกรม หลักการ จุดมุ่งหมาย และกระบวนการพัฒนาในรูปแบบโมดูล 5 ขั้นตอน เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล ผลลัพธ์เช่นนี้เป็นเพราะการออกแบบโปรแกรมอิงอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์จากระยะที่ 1 ที่แสดงถึงความสำคัญเชิงลำดับขององค์ประกอบทั้ง 5 จึงช่วยให้การจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการและลักษณะจริงของครูในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษา อีกทั้งผู้วิจัยได้ใช้วิธีสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและวิธีการ ทำให้โปรแกรมมีความครบถ้วน สอดคล้องกับหลักการพัฒนาผู้ใหญ่และบริบทการทำงานจริงของครู นอกจากนี้ การออกแบบโปรแกรมในลักษณะโมดูลยังสอดคล้องกับแนวคิดทางการเรียนรู้ที่ให้ผู้เข้าร่วมพัฒนาได้อย่างเป็นขั้นตอน เรียนรู้จากง่ายไปยาก ฝึกทักษะทีละด้านตามลำดับความสำคัญ ทำให้โปรแกรมมีความเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ วัชราภรณ์ แสงทิตย์และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2565) พีชาณิกา เพชรสังข์ (2562)

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน พบว่าด้านความเหมาะสมของโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมีความครบถ้วนทั้งด้านเนื้อหา วิธีการ และความสอดคล้องกับบริบทการทำงานจริงของครู โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมได้จริงในทุกมิติ สาเหตุสำคัญที่ทำให้โปรแกรมได้รับการประเมินว่าเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับสูง มาจากกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบโปรแกรมจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบชุดความคิดดิจิทัลอย่างละเอียดในระยะที่ 1 และได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 2 เพื่อให้เนื้อหาและกิจกรรมมีความเหมาะสมกับบริบทการทำงานของครูในโรงเรียน เมื่อพิจารณาผลการประเมินนี้ตามกรอบแนวคิดการประเมินผลแบบสี่ระดับของ Kirkpatrick (2006) ซึ่งประกอบด้วย ระดับที่ 1: ความพึงพอใจ (Reaction), ระดับที่ 2: การเรียนรู้ (Learning), ระดับที่ 3: พฤติกรรม (Behavior), และระดับที่ 4: ผลลัพธ์ในระดับองค์รวม (Results) พบว่าโปรแกรมสามารถสะท้อนผลลัพธ์ในแต่ละระดับได้อย่างครบถ้วน กล่าวคือ ในระดับแรก ผู้ประเมินแสดงความพึงพอใจสูงต่อเนื้อหา กิจกรรม และวิธีการของโปรแกรม ใน

ระดับที่สอง โปรแกรมช่วยให้ครูได้รับความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของชุดความคิดดิจิทัลมากขึ้น ในระดับที่สาม โปรแกรมมีแนวโน้มส่งเสริมให้ครูปรับพฤติกรรมการสอนและการทำงานโดยนำทักษะและแนวคิดที่ได้รับไปใช้จริง และในระดับสุดท้าย โปรแกรมสามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อองค์กรและโรงเรียนในภาพรวม โดยช่วยเสริมสร้างศักยภาพของครูให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ผลการประเมินยังสอดคล้องกับแนวทางของ OECD (2021) ที่แนะนำให้โปรแกรมพัฒนาครูมีลักษณะ “ปรับใช้ได้” (adaptable) และ “เน้นการนำไปใช้จริง” (practice-oriented) เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมการทำงานที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ที่เน้นการพัฒนาครูตามบริบท (Contextualized Teacher Development) ซึ่งให้ความสำคัญกับการออกแบบโปรแกรมที่ยืดหยุ่น ครูสามารถเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและของโรงเรียนได้ ผลลัพธ์เหล่านี้จึงสะท้อนถึงคุณภาพของโปรแกรมที่ไม่เพียงแต่เหมาะสมและเป็นไปได้ในเชิงโครงสร้างและเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างผลลัพธ์ที่มีคุณค่าและยั่งยืนต่อพฤติกรรมของครูและองค์กรได้อย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่าองค์ประกอบของชุดความคิดดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) ชุดความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) 2) จิตใจนักสำรวจ (Explorer’s mind) 3) การทำงานร่วมกัน (Collaborative approach) 4) ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน (Comfort with ambiguity) และ 5) การทำงานอย่างยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile approach) โดยสามารถสร้างเป็นโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ซึ่งมีโครงสร้างของโปรแกรมประกอบไปด้วย 1) ชื่อโปรแกรม 2) หลักการของโปรแกรม 3) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 4) กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 5 โมดูล จัดเรียงตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ และโปรแกรมการเสริมสร้างชุดความคิดดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานทางการศึกษา เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โรงเรียน และผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำโปรแกรมนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครู เพื่อเสริมสร้างทักษะและชุดความคิดดิจิทัลให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โปรแกรมนี้สามารถจัดอบรมให้กับครูทั้งในรูปแบบรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ครูมีทัศนคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ ควรมีการทดลองใช้โปรแกรมกับครูในสถานศึกษาจริงในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เพื่อประเมินความเหมาะสมและผลลัพธ์ในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ควรศึกษาเชิงลึกในแต่ละองค์ประกอบหรือแต่ละตัวชี้วัดของชุดความคิดดิจิทัล เพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในแต่ละด้าน เช่น การพัฒนาเฉพาะด้านความคิดเชิงเติบโต หรือความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน รวมถึงสามารถพัฒนาเป็นโปรแกรมรูปแบบอื่น ๆ ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ของครูในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2566 – 2570*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กนกอร กวานสุพรรณ และคณะ. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร. ใน *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำลักษณ์ ขุนพลแก้ว. (2566). *Digital Mindset: ทัศนคติสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร.

จำลอง ไชยยา. (2545). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้เจตคติและการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนัญญา ใยลออ. (2560). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดความฉลาดทางวัฒนธรรมและแนวคิดอุปนิสัย 7 ประการ ของสตีเฟน อาร์ โควี่ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ใน *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดาวใจ อินทร์จันทร์. (2543). การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการจัดการขยะโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไท คำล้าน. (2551). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธัญนุช สิงหพันธ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างการอดทนรอคอยตามแนวคิดการมีสติร่วมกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลในนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4. ใน *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิศา ชูโต. (2535). *อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเล่นของเด็กในจิตวิทยาการเล่นของเด็ก.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

นฤมล มณีงาม. (2547). การพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปริญญา มีสุข. (2552). ผลของการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีชาณิกา เพชรสังข์. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทฤษฎีการตั้งเป้าหมายสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2553). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้นำการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *ปริญญานิพนธ์.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วัชราภรณ์ แสงทิตย์ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2566). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะ ผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สารีพันธุ์ ศุภวรรณ. (2545). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กเร่ร่อน. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2543). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ติรกานันท์. (2548). *การวิจัยและการสร้างเครื่องมือวัด.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดธิดา การด. (2562). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลของสถานประกอบการ ในจังหวัดเลย. ใน *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *แนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2564). *รายงานฉบับย่อโครงการสำรวจระดับความพร้อมรัฐบาลดิจิทัลหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย ประจำปี 2564.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา.* นครราชสีมา: ผู้แต่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แนวทางการจัดการศึกษายุคใหม่เพื่อพัฒนาครูและสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ศักดิ์ เสกขุนทด. (2562). *Digital Mindset กับการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

หรรษา สุขกาล. (2543). การพัฒนารูปแบบโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. ใน *วิทยานิพนธ์ดุษีบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอื้ออารี จันทร. (2565). การพัฒนาความสามารถในการผลิตสื่อสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยใช้การเรียนรู้จากการทำงานแบบผสมผสานและเสริมศักยภาพด้วยเทคโนโลยี. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,* 17(1), 312-325.

Atlassian. (2021). *4 mindsets your team needs for a successful digital transformation*. Retrieved May 4, 2020, from https://www.atlassian.com/blog/teamwork/digital-transformation-mindsets

Benke, V. (2013). *Digital mindset: Characteristics and implications for leadership development* (Master's thesis, University of Applied Sciences Vorarlberg).

Boyle, P. G. (1981). *Planning better programs*. New York: McGraw-Hill.

Boone, Edgar I. (1985). *Developing Programme in Adult Education*. New Jersey: Practice Hall.

Boone, E. J. (1992). *Guidelines for Community Colleges To Follow in Community-Based Programming.*

Byrne, B. M. (2010). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming* (2nd ed.). New York: Routledge.

Cooper, J. D., & Worden, T. W. (1983). *The classroom reading program in the elementary school: assessment, organization, and management*: Prentice Hall.

Caffarella, R.S. (1994). *Planing Programme for Adult Learners*. San Francisco: Jossey-bass.

CIMB. (n.d.). *The Digital Mindset.* Retrieved May 4, 2022, from chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://grow.skyrocket.ph/wp-content/uploads/.pdf

EDUCA. (2023). *ชวนรู้จัก Digital Mindset – ของดีที่ครูต้องมี (อินเตอร์เน็ต).* เรียกใช้เมื่อ 4 พฤษภาคม 2567. จาก https://www.educathai.com/knowledge/articles/665.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York: Teachers College Press.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson Education.

Harvard Business Review. (2022). *Developing a Digital Mindset: Preparing People for Digital Transformation.* Harvard Business Publishing.

Inkish. (n.d.). *Digital Mindset*. Retrieved May 4, 2020, from https://inkish.news/article/NDY2.

Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2006). *Evaluating training programs: The four levels* (3rd ed.). San Francisco: Berrett-Koehler.

Knowles. (1980). *The Modem Practice of Adult Education from Pedagogy to Andragogy.* New York: The Adult Education Company.

KPMG. (2020). *Digital Mindset Framework and Assessment*. Retrieved May 4, 2020 from https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2020/07/kpmg-digital-mindset.html

KINCENTRIC. (2022). *Leaders Need a Digital Mindset to Drive the Future of Work*. Retrieved May 4, 2023, from https://www.kincentric.com/insights/leaders-need-a-digital-mindset-to-drive-the-future-of-work

Leonardi, P. M., & Neeley, T. (2023). The Digital Mindset: What It Really Takes to Thrive in the Age of Data, Algorithms, and AI. Harvard Business Review Press.

Niedermeyer, F. C. (1992). A checklist for reviewing environmental education programs. *The Journal of Environmental Education*, 23(2), 46-50.

OECD. (2021). *Teachers and Leaders in Vocational Education and Training.* Retrieved May 4, 2023, from https://www.oecd.org/en/publications/teachers-and-leaders-in-vocational-education-and-training_59d4fbb1en.html

PacRim. (2022).*7 เช็กลิสต์ว่าเรามี "Digital Mindset" หรือไม่.* ใช้งานเมื่อ 4 พฤษภาคม 2567 จาก https://www.pacrimgroup.com/th/7-digital-mindset.

Roberto, F., Marcus, B., Luiz V., and Ligia A. (2022). Clave Digital Mindset Scale: Development and validity evidence. *Revista de Administracao Mackenzie*, 25(1), 1-27.

Tietalent. (n.d.). *Developing a Digital Mindset: 5 Tips to Embrace Technological Innovation in Your Company.* Retrieved May 4, 2022, from https://tietalent.com/en/blog/101/developing-a-digital-mindset-5-tips-to-embrace-technological-innovation-in-your-company

Tyler, R. W. (1986). *Evaluation acting program.* Boston: Allin and Bacon.

Visiativ-industry. (2022). *6 Characteristics of a Digital Mindset*. Retrieved May 4, 2022 from https://www.industrialdecarbonizationnetwork.com/digital-trans formation-1/articles/6-characteristics-of-a-digital-mindset

การพัฒนาการของกฎหมายกับสังคมไทยยุคใหม่*

DEVELOPMENT OF LAW AND MODERN THAI SOCIETY

ถนอม จินาวา[1], จันทนา กองกันภัย[2] และ มะลิ ทิพพ์ประจง[3]

Thanom Jinawa[1], Juntana Kongkanphai[2] and Mali Thipprajong[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 18 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 20 กรกฎาคม 2568

Received 15 July 2025; Revised 18 July 2025; Accepted 20 July 2025

บทคัดย่อ

พลวัตของกฎหมายไทยภายใต้บริบทของสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว บทความนี้พิจารณาถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกระแสประชาธิปไตยที่มีต่อการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายไทย บทความนี้ยังวิเคราะห์ถึงความท้าทายและโอกาสในการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยอ้างอิงถึงแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

คำสำคัญ: พัฒนาการ, กฎหมาย, สังคมไทยยุคใหม่

Abstract

This article examines the dynamics of Thai law within the context of a rapidly changing modern society, considering the influence of various factors such as technological advancement, globalization, economic and social

Citation:

* ถนอม จินาวา, จันทนา กองกันภัย และ มะลิ ทิพพ์ประจง. (2568). การพัฒนาการของกฎหมายกับสังคมไทยยุคใหม่. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 380-394.

Thanom Jinawa, Juntana Kongkanphai and Mali Thipprajong. (2025). Development Of Law And Modern Thai Society. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 380-394.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

changes, and democratic trends on the improvement and development of Thai law. It also analyzes the challenges and opportunities in developing laws to be consistent with the needs and expectations of contemporary Thai society, referring to legal concepts and theories from both domestic and international scholars.

Keywords: Development, Law, Modern Thai Society

บทนำ

พลวัตของกฎหมายไทยภายใต้บริบทของสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยพิจารณาถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกระแสประชาธิปไตย ที่มีต่อการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายไทย บทความนี้ยังวิเคราะห์ถึงความท้าทายและโอกาสในการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยอ้างอิงถึงแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศพัฒนาการของกฎหมายไทยเริ่มต้นขึ้นเมื่อสยามประเทศในอดีตเริ่มเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากโลกภายนอก อิทธิพลของชาติตะวันตกที่แผ่ขยายเข้ามา ทำให้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีเริ่มไม่เพียงพอต่อการรองรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการค้าขายที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 จึงเกิด การปฏิรูประบบกฎหมายครั้งสำคัญ โดยมีการนำเอากฎหมายจากชาติตะวันตกเข้ามาปรับใช้เป็นจำนวนมาก กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และการค่อย ๆ ตรา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นหมุดหมายสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ (หยุด แสงอุทัย, 2556) ซึ่งเป็นการวางรากฐานให้กับระบบกฎหมายสมัยใหม่ของไทยต่อมา

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่อีกครั้งก็เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2475 เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนผ่านจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ ระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อระบบกฎหมาย โดยมีการ บัญญัติรัฐธรรมนูญ ซึ่งกลายเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และมีการสร้างสถาบันทางการเมืองและกฎหมายใหม่ ๆ เพื่อรองรับหลักการและกระบวนการตามระบอบประชาธิปไตย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2559; คณิน บุญสุวรรณ, 2550) รัฐธรรมนูญได้เข้ามาเป็นกรอบกติกาสำคัญในการออกกฎหมายต่าง ๆ และ

รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้นเมื่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเริ่มเติบโตและมีความซับซ้อนมากขึ้น กฎหมายก็ต้องปรับตัวตามไปด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในยุคต่อมานำไปสู่การออกกฎหมายใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายธุรกิจ การลงทุน การคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายแรงงาน และกฎหมายสิ่งแวดล้อม (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2558) นอกจากนี้ การตื่นตัวของภาคประชาสังคมและการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ก็เป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น (Amartya Sen, 1999)

ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีพลวัตสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการดำเนินธุรกิจอย่างมาก ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ต่อกฎหมาย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนเสรีกุล, 2553) นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์ยังผลักดันให้กฎหมายไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานสากลและความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ (Manuel Castells, 2000; ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, 2016) ตลอดเส้นทางการเปลี่ยนแปลงนี้ นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนวคิดเพื่อพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาถึงรากฐานทางประวัติศาสตร์ของกฎหมาย การวิเคราะห์หลักการทางรัฐธรรมนูญ การพิจารณาถึงความยุติธรรมในกระบวนการทางกฎหมาย หรือการทำความเข้าใจถึงผลกระทบของเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ต่อกฎหมาย (Lon L. Fuller, 1969; Ronald Dworkin, 1986; Jürgen Habermas, 1996; John Rawls, 1971; Robert Putnam, 2000; Boaventura de Sousa Santos, 2007; นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2556; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) ดังนั้น พัฒนาการของกฎหมายไทยจึงเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายและความต้องการของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัย การทำความเข้าใจถึงความเป็นมาและปัจจัยต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนากฎหมายไทยให้ก้าวหน้าและสามารถสร้างสังคมที่ยุติธรรมและสงบสุขได้ต่อไป

กฎหมายมิได้เป็นเพียงชุดของกฎเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้น แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการธำรงรักษาสังคม สร้างความยุติธรรม และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ในบริบทของ

สังคมไทยยุคใหม่ ซึ่งเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติ กฎหมายจึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น การศึกษาพัฒนาการของกฎหมายไทยในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจพลวัตของสังคมและการวางรากฐานสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

พัฒนาการของกฎหมายไทยในยุคสมัยใหม่

พัฒนาการของกฎหมายไทยในยุคสมัยใหม่สามารถจำแนกออกเป็นหลายช่วง โดยมีปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

การรับอิทธิพลของกฎหมายตะวันตก ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ประเทศไทย (สยามในขณะนั้น) ได้เริ่มมีการปฏิรูประบบกฎหมายครั้งใหญ่ โดยมีการนำเอากฎหมายตะวันตกเข้ามาปรับใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการค้าและการต่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นผลผลิตสำคัญของการปฏิรูปกฎหมายในยุคนี้ (หยุด แสงอุทัย, 2556) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครอง การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในระบบกฎหมาย โดยมีการ บัญญัติรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด และมีการสร้างสถาบันทางการเมืองและกฎหมายใหม่ ๆ เพื่อรองรับระบอบประชาธิปไตย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2559)

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคต่อมา ได้นำไปสู่การบัญญัติกฎหมายใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ การลงทุน การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การขยายตัวของภาคประชาสังคมและการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น (Amartya Sen, 1999) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันและในระบบเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ต่อกฎหมาย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์ยังส่งผลให้กฎหมายไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานสากลและความร่วมมือระหว่างประเทศ (Manuel Castells, 2000)

วิวัฒนาการของกฎหมายไทย

พัฒนาการของกฎหมายไทยเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกประเทศ การทำความเข้าใจถึงพลวัตของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ รวมถึงความท้าทายและโอกาสที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนากฎหมายไทยให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง การศึกษาและอ้างอิงแนวคิดจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและนำไปสู่การพัฒนากฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น วิวัฒนาการของกฎหมายไทยเป็นกระบวนการที่ยาวนานและซับซ้อน ถักทอเข้ากับประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง และเศรษฐกิจของชาติ เริ่มต้นจากรากฐานของ กฎหมายจารีตประเพณี ที่สืบทอดกันมาในแต่ละชุมชนและอาณาจักรโบราณ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและยืดหยุ่นตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ต่อมาเมื่อมีการรวมอาณาจักรและการปกครองส่วนกลางมีความเข้มแข็งขึ้น ได้เกิดพระราชกำหนดและพระราชบัญญัติ ที่ออกโดยกษัตริย์เพื่อควบคุมและบริหารจัดการสังคมในวงกว้างมากขึ้น กฎหมายในยุคนี้มักมีลักษณะของการสั่งการและเน้นการรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐ (หยุด แสงอุทัย, 2556) ก้าวสำคัญในวิวัฒนาการของกฎหมายไทยคือการประมวลกฎหมายตราสามดวง ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นถือเป็นการรวบรวมและชำระกฎหมายที่มีอยู่ให้เป็นระบบและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น แม้ว่าเนื้อหาส่วนใหญ่จะยังคงอิงอยู่กับจารีตประเพณีและหลักกฎหมายเดิม แต่การจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการแบ่งหมวดหมู่ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความเป็นมาตรฐานและคาดการณ์ได้มากขึ้น (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2559) ประมวลกฎหมายตราสามดวงจึงเป็นเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างกฎหมายแบบดั้งเดิมกับกฎหมายสมัยใหม่

ในปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 สยามประเทศเผชิญกับความท้าทายจากลัทธิล่าอาณานิคมและการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตก ความจำเป็นในการปรับปรุงระบบกฎหมายให้ทันสมัยและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ นำไปสู่การปฏิรูประบบกฎหมายครั้งใหญ่ โดยมีการนำเอากฎหมายตะวันตกเข้ามาศึกษาและปรับใช้ในหลายด้าน กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2451 และการทยอยประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 เป็นต้นมา ถือเป็นผลผลิตสำคัญของการปฏิรูปในยุคนี้ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2558) การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ระบบกฎหมายมีความเป็นสากล

มากขึ้น แต่ยังวางรากฐานสำหรับหลักการสำคัญ เช่น หลักนิติรัฐ และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระดับหนึ่ง

การเปลี่ยนแปลงทางการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 เป็นอีกหนึ่งจุดเปลี่ยนสำคัญในวิวัฒนาการของกฎหมายไทย รัฐธรรมนูญได้กลายเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ กำหนดโครงสร้างอำนาจทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการปกครองโดยกฎหมาย และการรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ได้กลายเป็นหลักการสำคัญในการบัญญัติและตีความกฎหมายต่าง ๆ (คณิน บุญสุวรรณ, 2550) อย่างไรก็ตามพัฒนาการทางรัฐธรรมนูญของไทยก็เต็มไปด้วยความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและความมั่นคงของระบบกฎหมายโดยรวม

ภายใต้บริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง กฎหมายไทยได้ขยายขอบเขตและปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมประเด็นใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุน การคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2558; สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนเสรีกุล, 2553) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของระบบกฎหมายในการตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น

ในยุคปัจจุบัน กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้กฎหมายไทยต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง กฎหมายต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ อาชญากรรมข้ามชาติ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโลกดิจิทัล และประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีเกิดใหม่ (ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, 2016) การบูรณาการกฎหมายไทยเข้ากับมาตรฐานสากล และความร่วมมือระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้มีส่วนสำคัญในการศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนวคิดเพื่อพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ การศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมาย การวิเคราะห์หลักการทางกฎหมาย การเปรียบเทียบกฎหมายกับต่างประเทศ และการพิจารณาถึงผลกระทบทางสังคมของกฎหมายล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการของกฎหมายไทยให้มีความทันสมัยเป็นธรรม และสามารถ

ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง (Lon L. Fuller, 1969; Jürgen Habermas, 1996) พัฒนาการของกฎหมายไทยเป็นกระบวนการที่ยาวนานและต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปตามปัจจัยทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การทำความเข้าใจถึงพลวัตของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนากฎหมายไทยให้สามารถธำรงรักษาสังคม สร้างความยุติธรรม และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในบริบทของสังคมยุคใหม่ที่มีความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

การเปรียบเทียบกฎหมายไทยในอดีตกับปัจจุบัน

การเปรียบเทียบกฎหมายไทยในอดีตกับปัจจุบันจะช่วยให้เห็นถึงวิวัฒนาการและพัฒนาการของระบบกฎหมายได้อย่างชัดเจน โดยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ ดังนี้

แหล่งที่มาของกฎหมายอดีต แหล่งที่มาหลักของกฎหมายในอดีตคือจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาในแต่ละชุมชนและอาณาจักร พระราชกำหนด และพระราชบัญญัติ ที่ออกโดยกษัตริย์ รวมถึงประมวลกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นการรวบรวมและชำระกฎหมายที่มีอยู่ (หยุด แสงอุทัย, 2556) อิทธิพลของศาสนาและความเชื่อก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายบางประการปัจจุบัน แหล่งที่มาหลักของกฎหมายในปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด พระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา พระราชกำหนด ที่ออกโดยฝ่ายบริหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น และคำพิพากษาของศาลฎีกา ที่วางบรรทัดฐาน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2559) กฎหมายลายลักษณ์อักษรมีความสำคัญสูงสุด และมีการแบ่งแยกอำนาจในการออกกฎหมายอย่างชัดเจน

รูปแบบและโครงสร้างของกฎหมาย

อดีต กฎหมายในอดีตมักมีลักษณะ ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร มีความกระจัดกระจายและอาจมีความไม่ชัดเจนในบางประเด็น การตีความกฎหมายขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจและจารีตประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ประมวลกฎหมายตราสามดวงมีความเป็นระบบมากขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้แบ่งแยกกฎหมายออกเป็นสาขาต่าง ๆ อย่างชัดเจน

ปัจจุบัน กฎหมายในปัจจุบันมีความเป็นระบบสูง มีการแบ่งแยกออกเป็น สาขาต่าง ๆ อย่างชัดเจน เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายปกครอง กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น มีการบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร

อย่างชัดเจน มีหลักเกณฑ์การตีความกฎหมายที่เป็นระบบ และมีกระบวนการทางนิติบัญญัติที่เป็นทางการ

เนื้อหาและหลักการของกฎหมาย

อดีต เนื้อหาของกฎหมายในอดีตมุ่งเน้นการรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐ การกำหนด สถานะและหน้าที่ของบุคคลตามลำดับชั้นทางสังคม และการแก้ไขข้อพิพาทโดยอิงตามจารีตประเพณีและหลักศีลธรรมบางประการ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลยังมีจำกัด และอาจไม่เท่าเทียมกันในแต่ละชนชั้น

ปัจจุบัน กฎหมายในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติรัฐ มีการรับรองความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย และให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นธรรมในสังคม กฎหมายมีเนื้อหาที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่ซับซ้อนมากขึ้น

กระบวนการยุติธรรม

อดีต กระบวนการยุติธรรมในอดีตมักมีลักษณะไม่เป็นทางการ และขึ้นอยู่กับการตัดสินของผู้มีอำนาจในท้องถิ่นหรือขุนนาง การพิจารณาคดีอาจไม่เปิดเผยและอาจมีกระบวนการที่ไม่ได้มาตรฐาน การพิสูจน์ความผิดอาจอิงกับการสาบานหรือการทดสอบความบริสุทธิ์ด้วยวิธีต่าง ๆ

ปัจจุบัน กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันมี ความเป็นทางการและมีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยอย่างชัดเจน มีระบบศาลที่เป็นลำดับชั้น มีกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นไปตามกฎหมาย มีการเปิดเผยการพิจารณาคดี (โดยหลัก) และมีหลักเกณฑ์การพิสูจน์ความผิดที่เป็นวิทยาศาสตร์และมีเหตุผลมากขึ้น

อิทธิพลจากภายนอก

อดีต อิทธิพลจากภายนอกต่อกฎหมายไทยในอดีตมีจำกัด ส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและกฎหมายกับอาณาจักรใกล้เคียงปัจจุบัน กฎหมายไทยในปัจจุบันได้รับ อิทธิพลอย่างมากจากกฎหมายตะวันตกและกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสิทธิมนุษยชน กฎหมายการค้า และกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา มีการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและความร่วมมือระหว่างประเทศ

ตารางที่ 1 สรุปการเปรียบเทียบ

ประเด็น	กฎหมายไทยในอดีต	กฎหมายไทยในปัจจุบัน
แหล่งที่มา	จารีตประเพณี, พระราชกำหนด, ตราสามดวง, อิทธิพลศาสนา	รัฐธรรมนูญ, พ.ร.บ., พ.ร.ก., พ.ร.ฎ., กฎกระทรวง, คำพิพากษาศาลฎีกา
รูปแบบ/โครงสร้าง	ไม่เป็นระบบ, กระจัดกระจาย, ตีความตามผู้มีอำนาจ	เป็นระบบ, แบ่งสาขาชัดเจน, บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร, หลักเกณฑ์ตีความ
เนื้อหา/หลักการ	รักษาความสงบ, สถานะตามชนชั้น, แก้ไขข้อพิพาทตามจารีต	คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ, เสมอภาค, สร้างความเป็นธรรม, ครอบคลุม
กระบวนการยุติธรรม	ไม่เป็นทางการ, ขึ้นกับผู้มีอำนาจ, พิสูจน์แบบดั้งเดิม	เป็นทางการ, หลักประกันสิทธิ, ระบบศาล, พิสูจน์ตามหลักเหตุผล
อิทธิพลภายนอก	จำกัด, แลกเปลี่ยนกับอาณาจักรใกล้เคียง	มาก, จากกฎหมายตะวันตกและกฎหมายระหว่างประเทศ

การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่สำคัญของกฎหมายไทย จากระบบที่อิงกับจารีตประเพณีและอำนาจของผู้ปกครอง สู่ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่มีความเป็นระบบ มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น และมีความสอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายที่เป็นสากล อย่างไรก็ตามระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันก็ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และการสร้างความเป็นธรรมและการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกันสำหรับทุกคนในสังคม

ลักษณะของกฎหมายที่เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่

การพิจารณาลักษณะของกฎหมายที่เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ จำเป็นต้องพิจารณาถึงบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กฎหมายในยุคปัจจุบันจึงมิอาจหยุดนิ่ง แต่ต้องมีพลวัตและปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีลักษณะสำคัญที่ควรพิจารณาอย่างน้อย 5 ประการ ดังจะบรรยายต่อไปนี้ตามหลักวิชาการ

ความเป็นพลวัตและความสามารถในการปรับตัว (Dynamism and Adaptability) ในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง กฎหมายจึงต้องมีลักษณะเป็นพลวัต สามารถปรับตัวและรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ กฎหมายที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์จะกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเหมาะสม (Lawrence Lessig, 2006)

การตอบสนองต่อเทคโนโลยี กฎหมายยุคใหม่ต้องสามารถรองรับและกำกับดูแลเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence), บล็อกเชน (Blockchain), อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things), และเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ปิดกั้นนวัตกรรมแต่ขณะเดียวกันก็ต้องสามารถป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้น เช่น การละเมิดความเป็นส่วนตัว การเลือกปฏิบัติโดยอัลกอริทึม หรือความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Mireille Hildebrandt, 2015)

การปรับตัวต่อบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ รูปแบบการทำงาน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กฎหมายยุคใหม่ต้องสามารถปรับตัวเพื่อรองรับความหลากหลายทางเพศ (Gender Diversity), ความเท่าเทียมทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม (Racial and Cultural Equality), การทำงานแบบยืดหยุ่น (Flexible Work Arrangements), และรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ เช่น เศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) ได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ (Yochai Benkler, 2006)

กลไกการทบทวนและแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายมีความเป็นพลวัต จำเป็นต้องมีกลไกการทบทวนและแก้ไขกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการทบทวนกฎหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้กฎหมายมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน (Cass R. Sunstein, 2002)

การให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรม (Emphasis on Human Rights and Fairness) กฎหมายในยุคใหม่ต้องยึดมั่นในหลักการสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมเป็นรากฐานสำคัญ การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย ต้องเป็นหัวใจสำคัญของการบัญญัติและการบังคับใช้กฎหมาย (John Rawls, 1971)

การคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเปราะบาง กฎหมายยุคใหม่ต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเปราะบางในสังคม เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและมีโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ (Martha Nussbaum, 2006)

การเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ระบบกฎหมายต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม หรือภูมิหลังทางวัฒนธรรม การมีกลไกช่วยเหลือทางกฎหมาย การลดอุปสรรคในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และการส่งเสริมความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนเป็นสิ่งจำเป็น (Amartya Sen, 1999)

ความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมต้องมีความโปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ การเคารพสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย การรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม และการตัดสินคดีอย่างเป็นอิสระและปราศจากอคติ เป็นหลักการสำคัญของระบบยุติธรรมที่น่าเชื่อถือ (Lon L. Fuller, 1969)

การส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม (Promotion of Transparency and Participation) กฎหมายในยุคใหม่ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความโปร่งใสในกระบวนการนิติบัญญัติและการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนากฎหมาย เพื่อให้กฎหมายมีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับจากสังคมในวงกว้าง (Jürgen Habermas, 1996)

ความโปร่งใสในกระบวนการนิติบัญญัติ ข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอร่างกฎหมาย กระบวนการพิจารณาในรัฐสภา และเหตุผลในการบัญญัติกฎหมาย ควรเปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นได้ (Archon Fung & Erik Olin Wright, 2003)

การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การรับฟังข้อเสนอแนะ และการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนากฎหมาย จะช่วยให้กฎหมายมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น (Carole Pateman, 1970)

การเข้าถึงข้อมูลทางกฎหมาย กฎหมายและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายควรเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกสำหรับประชาชน การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูลทางกฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและความตระหนักทางกฎหมาย (Beth Simone Noveck, 2010)

การบูรณาการกับกฎหมายระหว่างประเทศและมาตรฐานสากล (Integration with International Law and Standards) ในยุคที่โลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น กฎหมายภายในประเทศจึงควรมีการบูรณาการกับกฎหมายระหว่างประเทศและมาตรฐานสากลในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิมนุษยชน การค้า การลงทุน สิ่งแวดล้อม และอาชญากรรมข้ามชาติ การปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศและการนำมาตรฐานสากลมาปรับใช้ จะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความร่วมมือระหว่างประเทศ (Anne-Marie Slaughter, 2004)

การปฏิบัติตามสนธิสัญญาและอนุสัญญา ประเทศควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามสนธิสัญญาและอนุสัญญาที่ได้ให้สัตยาบันไว้ และนำหลักการและมาตรฐานที่กำหนดไว้มาปรับใช้ในกฎหมายภายในประเทศ (Harold Hongju Koh, 1997) การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ การแก้ไขปัญหาข้ามชาติ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย และปัญหาสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศและการพัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกัน (David Held, 2004) การเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างประเทศ การศึกษาและเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่มีระบบกฎหมายที่พัฒนาแล้ว จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนากฎหมายไทยให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Mark Tushnet, 2009) การมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนและการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม (Focus on Sustainable Problem-Solving and Social Responsibility) กฎหมายในยุคใหม่ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของสังคมอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (Gunther Teubner, 1993) กฎหมายสิ่งแวดล้อม การบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ควบคุมมลพิษและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (Klaus Bosselmann, 2008) ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility - CSR) กฎหมายอาจมีบทบาทในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น การกำหนดมาตรฐานด้านแรงงาน สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล (John Elkington, 1997) การแก้ไขปัญหาด้วยมุมมองระยะยาว การพัฒนากฎหมายควรคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่รากฐาน แทนที่จะมุ่งเน้นเพียงการบรรเทาผลกระทบในระยะสั้น (Donella H. Meadows, 2008)

ความท้าทายและโอกาสในการพัฒนากฎหมายไทยยุคใหม่

การพัฒนากฎหมายไทยในยุคใหม่เผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความล่าช้าในการปรับปรุงกฎหมาย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความซับซ้อนของกระบวนการทางกฎหมาย การเข้าถึงความยุติธรรมที่ไม่เท่าเทียมกัน และความขัดแย้งทางความคิดเห็นในการบัญญัติกฎหมายในบางประเด็น อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสอีกมากมายในการพัฒนากฎหมายไทยให้ก้าวหน้าและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ดียิ่งขึ้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่างกฎหมาย การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหลักนิติธรรม และการบูรณาการกฎหมายไทยเข้ากับมาตรฐานสากล ล้วนเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนากฎหมายไทยในอนาคต (Lon L. Fuller, 1969)

สรุป

การที่สังคมอยู่ร่วมกัน สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความสันติสุขอย่างหนึ่งก็คือ การใช้กฎหมายเข้ามาสนับสนุนในการแก้ไขปัญหา กฎหมายในยุคใหม่จำเป็นต้องมีลักษณะที่เป็นพลวัต สามารถปรับตัวได้รวดเร็วให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรม ส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม บูรณาการกับกฎหมายระหว่างประเทศและมาตรฐานสากล และมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนและการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนากฎหมายให้มีลักษณะเหล่านี้ จะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่เจริญก้าวหน้า ยั่งยืน และเป็นธรรมสำหรับทุกคนสังคมจะมีความสุขได้ก็ต้องอาศัยความเข้าใจเห็นอกเห็นใจกัน จะอาศัยแต่กฎหมายอย่างเดียวก็ใช่ว่าจะทำให้สังคมมีความสันติสุขเสมอไป เพราะกฎหมายสามารถปรับเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมได้อยู่เสมอ แต่สังคมที่ดีก็ต้องอาศัยความร่วมมือกัน สามัคคีกัน มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน สังคมจึงจะน่าอยู่ยาวนาน

เอกสารอ้างอิง

คณิน บุญสุวรรณ. (2550). *วิวัฒนาการแห่งรัฐธรรมนูญไทย.* กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2556*). รัฐธรรมนูญนิยม.* กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ Openbooks.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2558). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 หลักทั่วไป.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หยุด แสงอุทัย. (2556). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 หลักทั่วไป.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2559). *หลักการพื้นฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนเสรีกุล. (2553). *กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ.* กรุงเทพฯ: บริษัท วิญญูชน จำกัด.

Benkler, Y. (2006). *The wealth of networks: How social production transforms markets and freedom*. Yale University Press.

Bosselmann, K. (2008). *The principle of sustainability: Transforming law and governance*. Ashgate Publishing.

Castells, M. (2000). *The rise of the network society*. Blackwell Publishers.

Dworkin, R. (1986). Law's empire. Harvard University Press.

Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business.* Capstone Publishing.

Fuller, L. L. (1969). *The morality of law.* Yale University Press.

Fung, A., & Wright, E. O. (2003). *Deepening democracy: Institutional innovations in empowered participatory governance*. Verso.

Habermas, J. (1996). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy*. MIT Press.

Held, D. (2004). *Global covenant: The social democratic alternative to the Washington consensus*. Polity Press.

Hildebrandt, M. (2015). *Smart technologies and the end of law: Novel entanglements of law and technology*. Edward Elgar Publishing.

Koh, H. H. (1997). Why do nations obey international law?. *The Yale Law Journal*, 106(8), 2599-2659.

Lessig, L. (2006). Code: Version 2.0. Basic Books.

Meadows, D. H. (2008). *Thinking in systems: A primer*. Chelsea Green Publishing.

Noveck, B. S. (2010). *Wiki government: How technology can make democracy stronger, more inclusive, more responsive*. Brookings Institution Press.

Nussbaum, M. C. (2006). Frontiers of justice: Disability, nationality, species membership. Harvard University Press.

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Harvard University Press.

Santos, B. S. (2007). *Law and globalization from below: Towards a cosmopolitan legality.* Cambridge University Press.

Sen, A. (1999). *Development as freedom.* Oxford University Press.

Slaughter, A.-M. (2004). *A new world order*. Princeton University Press.

Sunstein, C. R. (2002). *Risk and reason: Safety, law, and the environment*. Cambridge University Press.

Teubner, G. (1993). *Law as an autopoietic system*. Blackwell Publishing.

Thipsamritkul, T. (2016). *Human rights and ASEAN: Charting a course for regional cooperation*. Cambridge University Press.

Tushnet, M. (2009). *Why the constitution matters*. Yale University Press.

การวิเคราะห์ค่า Exposure Index และ Deviation Index ในโหมด Automatic Exposure Control เพื่อปรับปรุงคุณภาพภาพทางรังสีวิทยาในโรงพยาบาลทุ่งสง*

ANALYSIS OF EXPOSURE INDEX AND DEVIATION INDEX IN AEC MODE FOR RADIOGRAPHIC IMAGE QUALITY IMPROVEMENT AT THUNG SONG HOSPITAL

มณฑา ทัดแก้ว[1] และ จงวัฒน์ ชีวกุล[2]

Monta Tadkeaw[1] and Jongwat Cheewakul[2]

[1]งานรังสีวิทยา กลุ่มภารกิจทุติยภูมิ โรงพยาบาลทุ่งสง

[1]Department of Radiology, Thungsong Hospital, Nakhon Si Thammarat, Thailand

[2]หลักสูตรรังสีเทคนิค สาขารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[2]Radiological Technology Program, Department of Radiology, Faculty of Medicine,

Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: jongwatcheewakul@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568

Received 26 June 2025; Revised 30 June 2025; Accepted 2 July 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบค่า Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) ที่ได้จากเครื่องเอกซเรย์ดิจิทัลจำนวน 2 เครื่องในโหมด Automatic Exposure Control (AEC). 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของค่า EI และ DI กับ

Citation:

* มณฑา ทัดแก้ว และ จงวัฒน์ ชีวกุล. (2568). การวิเคราะห์ค่า Exposure Index และ Deviation Index ในโหมด Automatic Exposure Control เพื่อปรับปรุงคุณภาพภาพทางรังสีวิทยาในโรงพยาบาลทุ่งสง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 395-409.

Monta Tadkeaw and Jongwat Cheewakul. (2025). Analysis Of Exposure Index And Deviation Index In Aec Mode For Radiographic Image Quality Improvement At Thung Song Hospital. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 395-409.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พารามิเตอร์การถ่ายภาพ (kVp และ mAs) 3) กำหนดแนวทางการตั้งค่าพารามิเตอร์ของระบบ AEC ให้เหมาะสม เพื่อให้ได้คุณภาพของภาพรังสีที่เสถียรและปลอดภัยต่อผู้ป่วยการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้ภาพจากระบบ PACS รวม 62 ภาพ ซึ่งได้จากการถ่ายภาพทรวงอก (Chest PA) ด้วยโหมด AEC และประเมินร่วมกับค่าที่ได้จากการถ่ายภาพบนหุ่นจำลอง Phantom chest ภาพจากเครื่องเอกซเรย์แต่ละเครื่องมีจำนวน 31 ภาพ ค่าดัชนี EI และ DI ถูกดึงจากระบบ PACS และภาพถูกประเมินคุณภาพโดยรังสีแพทย์ 3 คน ด้วยแบบประเมิน 5-point Likert scale วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Independent t-test และ Regression Analysis. ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่า EI ของเครื่องทั้งสองไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.109$) แต่ค่า DI มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.00001$) โดยเครื่อง B มีค่า DI ใกล้ 0 มากที่สุด 2) พบความสัมพันธ์ระดับต่ำระหว่าง EI กับ kVp ($r = 0.227$) และความสัมพันธ์ในระดับอ่อนมากระหว่าง DI กับ mAs ($r = -0.114$) 3) เครื่อง B ที่ตั้งค่า 110 kVp และ 3.56 mAs ให้ค่า DI ใกล้ศูนย์และได้คะแนนคุณภาพภาพสูงสุด สะท้อนถึงการทำงานของระบบ AEC ที่เสถียร ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดค่ามาตรฐาน EI และ DI เฉพาะสำหรับเครื่องเอกซเรย์แต่ละรุ่น เพื่อควบคุมคุณภาพของภาพให้สม่ำเสมอ ลดปริมาณรังสีที่ไม่จำเป็นและเพิ่มความแม่นยำในการวินิจฉัย 3

คำสำคัญ: Exposure Index, Deviation Index, ระบบควบคุมปริมาณรังสีอัตโนมัติ, คุณภาพภาพรังสี, เครื่องเอกซเรย์ดิจิทัล, Phantom Chest, ระบบ PACS

Abstract

This study aimed to 1) Analyze and compare the Exposure Index (EI) and Deviation Index (DI) values obtained from two digital radiography machines using the Automatic Exposure Control (AEC) mode. 2) Investigate the relationship between EI and DI with imaging parameters (kVp and mAs), and 3) Establish optimal parameter settings for the AEC system to ensure consistent image quality and patient safety. This experimental research utilized a total of 62 chest posteroanterior (PA) radiographs acquired in AEC mode, retrieved from the hospital's PACS. The dataset included 31 images from each of the two machines and additional measurements from a Phantom chest model. EI and

DI values were extracted from PACS, and image quality was assessed by three radiologists using a 5-point Likert scale. Data were analyzed using independent t-tests and regression analysis. The results revealed that 1) There was no statistically significant difference in EI values between the two machines ($p = 0.109$), while DI values showed a significant difference ($p < 0.00001$), with Machine B producing DI values closest to zero. 2) A low correlation was observed between EI and kVp ($r = 0.227$), and a very weak negative correlation between DI and mAs ($r = -0.114$). 3) Machine B, operating at 110 kVp and 3.56 mAs, yielded DI values nearest to zero and the highest image quality scores, indicating a more stable AEC performance. These findings highlight the necessity of establishing machine-specific standard values for EI and DI to ensure consistent image quality, reduce unnecessary radiation exposure, and enhance diagnostic accuracy.

Keywords: Exposure Index, Deviation Index, Automatic Exposure Control, Radiographic Image Quality, Digital X-ray Machine, Phantom Chest, PACS

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีการถ่ายภาพทางการแพทย์มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระบบถ่ายภาพรังสีแบบดิจิทัล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวินิจฉัยโรคได้อย่างแม่นยำและปลอดภัย แนวคิด ALARA (As Low As Reasonably Achievable) ได้รับการยอมรับในระดับสากล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการลดการได้รับรังสีของผู้ป่วยให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น (Prasad et al., 2004) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) และแนวปฏิบัติของ International Commission on Radiological Protection (ICRP, 2019) รวมถึงรายงานจาก American Association of Physicists in Medicine (AAPM, 2018) ที่สนับสนุนการใช้ตัวชี้วัดคุณภาพภาพเพื่อควบคุมปริมาณรังสี (Harrison, et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ ความไม่สม่ำเสมอของค่าดัชนี Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) แม้จะใช้งานผ่านระบบควบคุมรังสีอัตโนมัติ

(Automatic Exposure Control: AEC) เช่นเดียวกัน ส่งผลให้คุณภาพของภาพที่ได้แตกต่างกัน และอาจนำไปสู่การถ่ายซ้ำหรือการวินิจฉัยที่ไม่แม่นยำ (Doyle & Martin, 2006) งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า EI และ DI มีความสัมพันธ์กับพารามิเตอร์การถ่ายภาพ เช่น ค่าพารามิเตอร์ที่ใช้ในการถ่ายภาพรังสี kVp (kilovoltage peak) แรงดันไฟฟ้าสูงสุดที่ใช้ในการสร้างรังสีเอกซ์ และ mAs (milliampere-seconds) ผลคูณของกระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านหลอดรังสีเอกซ์ (mA) และระยะเวลาในการฉายรังสี (วินาที) และสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของภาพได้ หากมีการใช้อย่างเหมาะสม (Seibert & Morin, 2011) ในยุคที่ระบบถ่ายภาพรังสีแบบดิจิทัลถูกนำมาใช้เป็นมาตรฐาน การควบคุมคุณภาพและการจัดการปริมาณรังสีจึงมีความสำคัญมาก (Mothiram, et al., 2013) การตรวจสอบค่าดัชนี Exposure Index (EI) การกำหนดค่าดัชนี Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) ที่เหมาะสมในการถ่ายภาพรังสีถือเป็นหัวใจสำคัญในการควบคุมปริมาณรังสีและคุณภาพภาพ (ฉวี ฤาชาพันธ์ และคณะ, 2024) โดยการใช้ระบบ AEC ร่วมกับการปรับพารามิเตอร์ถ่ายภาพช่วยให้ค่า DI และ EI อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมและลดความเสี่ยงจากการได้รับรังสีเกินจำเป็น

จากการสำรวจเบื้องต้นในโรงพยาบาลทุ่งสง พบว่า เครื่องเอกซเรย์ที่ใช้งานอยู่สองเครื่อง มีการแสดงค่าดัชนี EI และ DI ที่แตกต่างกัน แม้จะใช้โหมด AEC เช่นเดียวกัน ทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของ AEC ในแต่ละเครื่อง และผลกระทบต่อคุณภาพของภาพที่ใช้วินิจฉัย ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นในการศึกษาเปรียบเทียบค่าดัชนีดังกล่าวระหว่างเครื่องทั้งสอง เพื่อระบุจุดที่ควรปรับปรุง และพัฒนามาตรฐานการใช้งานที่เหมาะสมในบริบทของโรงพยาบาลระดับทุติยภูมิ

การศึกษานี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่าดัชนี EI และ DI กับพารามิเตอร์การถ่ายภาพ และประเมินคุณภาพของภาพรังสีจากเครื่องเอกซเรย์ทั้งสอง เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับตั้งค่า AEC ให้ได้ผลลัพธ์ที่มีความสม่ำเสมอมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การลดปริมาณรังสีที่ไม่จำเป็น เพิ่มประสิทธิภาพในการวินิจฉัย และเป็นแนวทางให้โรงพยาบาลอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่า Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) ที่ได้จากเครื่องเอกซเรย์ดิจิทัลจำนวน 2 เครื่องในโหมด Automatic Exposure Control (AEC)

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของค่า EI และ DI กับพารามิเตอร์การถ่ายภาพ ได้แก่ ค่าแรงดันไฟฟ้า (kVp) และมิลลิแอมแปร์วินาที (mAs)

3. เพื่อกำหนดแนวทางการตั้งค่าพารามิเตอร์ของระบบ AEC ให้เหมาะสม เพื่อให้ได้คุณภาพของภาพรังสีที่เสถียรและปลอดภัยต่อผู้ป่วย

การทบทวนวรรณกรรม

Seibert & Morin และคณะ, (2011) ได้เสนอแนวคิดการใช้ Exposure Index (EI) เป็นดัชนีมาตรฐานในระบบรังสีดิจิทัลเพื่อควบคุมปริมาณรังสีที่ใช้ในการถ่ายภาพ โดยแนะนำว่าควรกำหนดค่าอ้างอิงเฉพาะของแต่ละโรงพยาบาลเพื่อความเหมาะสม การใช้ EI ที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงต่อผู้ป่วยและเพิ่มคุณภาพของภาพ การศึกษานี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการควบคุมคุณภาพรังสีในระดับสากล

นิพนธ์ จันทร์ลำภู, (2019) ได้ศึกษาเพื่อหาเทคนิคการตั้งค่าปริมาณรังสีที่เหมาะสมสำหรับการสร้างภาพรังสีระบบดิจิทัลในหุ่นจำลองโดยใช้ค่าพารามิเตอร์ที่แตกต่างกัน เช่น kVp และ mAs. ทำการเปรียบเทียบคุณภาพภาพรังสีและค่า Exposure Index (EI), Deviation Index (DI) เพื่อหาค่าที่ให้ภาพเหมาะสมและปลอดภัย ผลการทดลองพบว่าการเลือกใช้ค่าที่เหมาะสมสามารถลดปริมาณรังสีได้โดยไม่กระทบต่อคุณภาพภาพ งานนี้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่มีประโยชน์ในการปรับเทคนิคให้เหมาะสมสำหรับการใช้งานจริงทางคลินิก

Lewis et และคณะ, (2019) ได้ศึกษาการใช้งาน Exposure Indicator (EI) ในระบบเอกซเรย์ดิจิทัลในแอฟริกาใต้ โดยสำรวจความเข้าใจและการใช้ EI ของนักรังสีเทคนิคในสถานพยาบาล 10 แห่ง ผ่านแบบสอบถาม 213 ชุด ได้ผลตอบกลับ 49.3% พบว่าเพียง 54.3% เข้าใจ EI อย่างถูกต้อง และ 55.7% ใช้งาน EI ได้ถูกต้อง ขณะที่ 33 คนไม่ใช้ EI โดยให้เหตุผลว่าไม่มีเวลา ขาดความเข้าใจ หรือไม่เป็นนโยบายของแผนก ผลสรุปชี้ว่าควรพัฒนาการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้เรื่อง EI เพื่อลดการได้รับรังสีเกินและยึดหลัก ALARA อย่างแท้จริง

Moonkum และคณะ, (2023) ได้ศึกษาการกระจายของรังสีกระเจิงระหว่างการถ่ายภาพทรวงอกด้วยเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ โดยใช้ค่าดัชนีรังสีเป็นตัวประเมินคุณภาพและความปลอดภัย พบว่าการปรับพารามิเตอร์ที่เหมาะสมสามารถลดรังสีกระเจิงได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้คุณภาพภาพดีขึ้นและลดการได้รับรังสีโดยไม่จำเป็น

ประภัสสร ไกรหาญ, (2021) ศึกษาการใช้ค่า EI และ DI ในการถ่ายภาพทรวงอกเด็ก พบว่าเกือบ 60% ของภาพอยู่ในช่วงค่ามาตรฐานที่กำหนด ภาพที่อยู่นอกช่วงมีแนวโน้มถูกถ่ายซ้ำสูงขึ้น ซึ่งเพิ่มรังสีสะสมในเด็ก งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมคุณภาพในกลุ่มเปราะบาง

แสงชัย และคณะ, (2024) ได้ศึกษาค่าปริมาณรังสีอ้างอิง (DRLs) จากการถ่ายภาพรังสีวินิจฉัยในโรงพยาบาลสุรินทร์ โดยเก็บข้อมูลจากหลายตำแหน่งรังสีที่ใช้บ่อย เปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานระดับประเทศและนานาชาติ ผลการศึกษาพบว่าค่าปริมาณรังสีส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ บางตำแหน่งมีค่าสูงกว่ามาตรฐาน ซึ่งควรมีการปรับปรุงเทคนิคการถ่ายภาพเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย

Huda & Abrahams และคณะ, (2015) ได้อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างปริมาณรังสีกับความคมชัดของภาพ เอกซเรย์ที่ได้รับรังสีต่ำเกินไปอาจมีสัญญาณรบกวนสูง ส่วนภาพที่ได้รับรังสีสูงจะได้ภาพชัดแต่เพิ่มความเสี่ยง งานนี้เน้นย้ำความสำคัญของการตั้งค่าที่สมดุลระหว่างคุณภาพและความปลอดภัย

ICRP Publication 135, (2019) มุ่งเน้นให้คำแนะนำด้านการป้องกันรังสีในระบบเอกซเรย์ดิจิทัล โดยกล่าวถึงแนวทางปรับใช้ Exposure Index (EI), Deviation Index (DI) และ Dose Management อย่างเหมาะสมในงานรังสีวินิจฉัย เนื้อหาครอบคลุมถึงความจำเป็นในการพัฒนามาตรฐานสากลและการอบรมบุคลากร ผลสรุปแนะนำให้มีระบบตรวจสอบปริมาณรังสีอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความเสี่ยงและยึดหลัก ALARA เอกสารนี้เป็นแนวทางอ้างอิงสำคัญระดับนานาชาติสำหรับการใช้งานรังสีอย่างปลอดภัย

Seibert และคณะ, (2006) รายงานเลขที่ 93 ของ AAPM เสนอแนวทางตรวจรับและควบคุมคุณภาพระบบรังสีดิจิทัล โดยกำหนดให้ EI และ DI เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่ต้องติดตามเป็นประจำ รายงานนี้ยังระบุขั้นตอนการประเมินที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล

Suwanai Seetasung, (2024) ได้ศึกษาผลของการปรับค่าเทคนิคการถ่ายภาพรังสี (kVp และ mAs) ต่อค่าดัชนีเบี่ยงเบนของปริมาณรังสี (DI) ในการถ่ายภาพทรวงอกระบบดิจิทัล ดำเนินการทดลองกับหุ่นจำลอง โดยปรับค่า kVp และ mAs หลายระดับ ผลพบว่าการเลือก

ค่าที่เหมาะสมสามารถทำให้ค่า DI อยู่ในช่วงที่แนะนำ ช่วยลดความเสี่ยงจากรังสี สรุปว่าแนวทางการปรับเทคนิคมีผลต่อปริมาณรังสีที่ผู้ป่วยได้รับ และควรใช้ DI เป็นตัวกำกับการควบคุมคุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าการใช้ค่าดัชนี Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) ช่วยควบคุมปริมาณรังสีและรักษาคุณภาพของภาพรังสีได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลายแหล่งข้อมูลระบุว่าค่าดังกล่าวมักมีความแปรปรวนระหว่างเครื่องเอกซเรย์ แม้ใช้โหมด AEC เช่นเดียวกัน ส่งผลต่อความสม่ำเสมอของภาพและความปลอดภัยของผู้ป่วย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและผู้ป่วยเปราะบาง การปรับค่าพารามิเตอร์ให้เหมาะสมสามารถลดรังสีกระเจิงและลดการถ่ายซ้ำได้อย่างชัดเจน การศึกษานี้จึงมีความจำเป็นในการวิเคราะห์ EI และ DI เพื่อกำหนดแนวทางปรับตั้งระบบ AEC ให้เหมาะสมกับการใช้งานจริงในโรงพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ค่า Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) ที่ได้จากการถ่ายภาพรังสีในโหมด Automatic Exposure Control (AEC) โดยเปรียบเทียบระหว่างเครื่องเอกซเรย์สองเครื่อง ดังภาพที่ 1 และศึกษาความสัมพันธ์ของค่าดัชนีรังสีกับพารามิเตอร์การถ่ายภาพ (kVp และ mAs) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ป่วยที่เข้ารับการถ่ายภาพรังสีทรวงอกในโรงพยาบาลทุ่งสง โดยใช้เครื่องเอกซเรย์ดิจิทัลที่มีระบบ AEC ภายในช่วงเวลาที่กำหนดส่วน กลุ่มตัวอย่าง คือ ภาพรังสีจำนวน 62 ภาพ แบ่งเป็นเครื่องละ 31 ภาพ โดยได้มาจากการสุ่มภาพที่เก็บไว้ในระบบ Picture Archiving and Communication System (PACS) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกให้เฉพาะภาพที่ถ่ายด้วยโหมด AEC และไม่มีข้อผิดพลาดทางเทคนิค

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรศึกษา: ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ภาพถ่ายรังสีทรวงอก (Chest PA) ที่ได้จากระบบจัดเก็บและส่งต่อภาพทางการแพทย์ (PACS) ของโรงพยาบาลทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งทำการถ่ายภาพด้วยโหมดควบคุมปริมาณรังสีอัตโนมัติ (Automatic Exposure Control: AEC) และภาพที่ถ่ายจาก Phantom Chest โดยใช้เครื่องเอกซเรย์ดิจิทัล 2 เครื่องที่มีอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน

กลุ่มตัวอย่างภาพรังสีที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 62 ภาพ โดยแบ่งออกเป็น

กลุ่มภาพจากเครื่องเอกซเรย์เครื่องที่ 1 จำนวน 31 ภาพ

กลุ่มภาพจากเครื่องเอกซเรย์เครื่องที่ 2 จำนวน 31 ภาพ

ทุกภาพถูกเลือกมาโดยอิงจากคุณสมบัติที่ตรงกับเกณฑ์การคัดเลือก เช่น ใช้โหมด AEC และสามารถดึงข้อมูล Exposure Index (EI), Deviation Index (DI), kVp และ mAs ได้จากระบบ PACS อย่างสมบูรณ์

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออกดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) เป็นภาพถ่ายรังสีทรวงอก (Chest PA) ที่ได้จากการถ่ายด้วยโหมด AEC,ภาพต้องถ่ายจากเครื่องเอกซเรย์ดิจิทัล 2 เครื่องที่ศึกษา, ข้อมูลค่าพารามิเตอร์ EI, DI, kVp และ mAs ต้องครบถ้วน, กรณีภาพจาก Phantom ต้องเป็นภาพที่ใช้ phantom chest มาตรฐาน และตั้งค่าท่าถ่ายเหมือนกับการถ่ายผู้ป่วยจริง

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ภาพที่มีสัญญาณรบกวนหรือ artefacts มากจนรบกวนการประเมิน, ภาพที่ไม่ได้ถ่ายด้วยโหมด AEC หรือใช้โหมดอื่นโดยไม่ได้ระบุไว้ชัดเจน, ภาพที่ไม่มีข้อมูลพารามิเตอร์ที่ต้องการ เช่น ขาดค่า EI หรือ DI, ภาพที่ระบบ PACS ไม่สามารถดึงออกมาในรูปแบบ DICOM ได้สมบูรณ์

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

4.1 เครื่องมือหลักในการศึกษา ได้แก่ เครื่องเอกซเรย์ดิจิทัล 2 เครื่อง ที่ผ่านการสอบเทียบประจำปีโดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และได้รับการบำรุงรักษาตามคู่มือการใช้งาน

4.2 Phantom Chest (ขนาดเทียบเท่าผู้ใหญ่) ใช้สำหรับการถ่ายภาพเพื่อการควบคุมตัวแปร

4.3 ระบบ PACS (Picture Archiving and Communication System) สำหรับดึงค่าดัชนีรังสี (EI และ DI) และข้อมูลการถ่ายภาพ (kVp, mAs)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของ kVp และ mAs ของเครื่องเอกซเรย์ก่อนเริ่มเก็บข้อมูล โดย Phantom ถูกวางท่าให้เหมือนท่ามาตรฐาน Chest PA โดยมีการกำหนดระยะห่าง FFD เท่ากับกรณีจริง คือ 180 เซนติเมตร

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการถ่ายภาพรังสีทรวงอก (Chest PA) โดยใช้ Phantom และตั้งค่าระบบ AEC ตามลำดับ ดึงภาพถ่ายจากระบบ PACS โดยไม่เปิดเผยตัวตนผู้ป่วย (de-identified) บันทึกค่าพารามิเตอร์ ได้แก่ kVp, mAs, EI และ DI บันทึกข้อมูลทั้งหมดในตาราง Excel ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปค่ากลางและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ EI, DI, kVp และ mAs, ใช้ Independent t-test เพื่อเปรียบเทียบค่า EI และ DI ระหว่างเครื่องเอกซเรย์ 2 เครื่อง, ใช้ Regression Analysis (วิเคราะห์การถดถอย) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง EI กับ kVp และ DI กับ mAs โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรตาม (dependent variable) กับ ตัวแปรอิสระ (independent variable) จากสมาการ

$$EI=a+b\cdot kVp+\epsilon$$

$$DI=a+b\cdot mAs+\epsilon$$

ระบุระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

เอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์

คณะผู้วิจัยได้ยื่นเอกสารขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัสโครงการวิจัย REC.68-256-7-2 โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ Human Research Ethics Committee of Faculty of Medicine Prince of Songkla University

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่า Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) ระหว่างเครื่องเอกซเรย์สองเครื่องที่ใช้งานในโหมด AEC

จากการวิเคราะห์ภาพรังสีทั้งหมด 62 ภาพ พบว่า ค่า EI เฉลี่ยของเครื่อง A และเครื่อง B ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.109$) อย่างไรก็ตาม ค่า DI มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.00001$) โดยเครื่อง B ให้ค่า DI ใกล้ 0 มากกว่า แสดงถึงความเสถียรของระบบ AEC ในการควบคุมปริมาณรังสีได้ดีกว่าเครื่อง A

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่า EI และ DI กับพารามิเตอร์การถ่ายภาพ ได้แก่ kVp และ mAs ผลการวิเคราะห์ด้วย Pearson correlation และ Regression analysis แสดงให้เห็นว่า

- ค่า EI มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับ kVp (r = 0.227) และไม่มีความสัมพันธ์กับ mAs (r = -0.011)

- ค่า DI มีความสัมพันธ์ระดับอ่อนมากกับ kVp (r = 0.068) และมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำกับ mAs (r = -0.114)

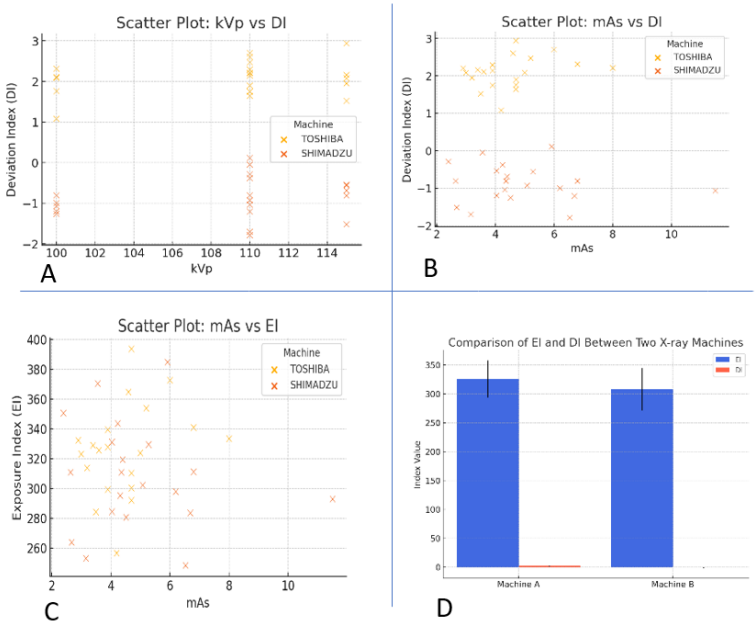
ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าค่าพารามิเตอร์ทางเทคนิค โดยเฉพาะ mAs มีผลต่อ DI มากกว่า EI เล็กน้อย แต่โดยรวมแล้ว ความสัมพันธ์ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับตั้งค่าพารามิเตอร์ของระบบ AEC ให้เหมาะสม เพื่อให้ได้คุณภาพภาพถ่ายรังสีที่มีความเสถียรและปลอดภัยต่อผู้ป่วย

จากข้อมูลที่พบ ค่า DI ของเครื่อง B มีความใกล้เคียงศูนย์มากที่สุดที่การตั้งค่า 110 kVp และ 3.56 mAs ซึ่งสะท้อนว่าเป็นค่าที่ระบบ AEC ควบคุมปริมาณรังสีได้เหมาะสมและให้คุณภาพของภาพที่ดีที่สุด โดยมีค่าคะแนนประเมินภาพรังสีเฉลี่ยสูงที่สุดในกลุ่มนี้ การศึกษานี้จึงเสนอให้ใช้ค่าพารามิเตอร์ดังกล่าวเป็นแนวทางมาตรฐานเบื้องต้นในการตั้งค่า AEC ของเครื่อง X-ray รุ่นเดียวกันในโรงพยาบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายภาพ ลดการถ่ายซ้ำ และลดรังสีส่วนเกินที่ผู้ป่วยอาจได้รับโดยไม่จำเป็น

ภาพที่ 1 เครื่องเอกซเรย์ทั่วไปสองเครื่องที่ใช้ในงานวิจัย

ภาพที่ 2 A. Comparison of Deviation Index (DI) Across kVp Settings Between Two X-ray Machines, B. Comparison of Deviation Index (DI) Across mAs Settings Between Two X-ray Machines, C. Comparison of Exposure Index (EI) Across mAs Settings Between Two X-ray Machines, D. Mean EI and DI Values With Standard Deviation for Two X-ray Machines

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่า Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI) ที่ได้จากเครื่องเอกซเรย์ดิจิทัลจำนวน 2 เครื่องในโหมด AEC จากผลการวิจัยพบว่า ค่า EI ระหว่างเครื่อง A และ B ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.109$) แต่ค่า DI มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.00001$) โดยเครื่อง B ให้ค่า DI ใกล้ 0 มากที่สุด สะท้อนถึงความเสถียรของระบบ AEC ในเครื่อง B ที่ควบคุมปริมาณรังสีได้ใกล้เคียงเป้าหมายมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Seibert และ Morin, 2011) ซึ่งเสนอว่าค่า DI ใกล้ 0 แสดงถึงการใช้รังสีในระดับที่เหมาะสม และควรใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพระบบ AEC

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของค่า EI และ DI กับพารามิเตอร์การถ่ายภาพ (kVp และ mAs) พบความสัมพันธ์ระดับต่ำระหว่าง EI กับ kVp (r = 0.227) และความสัมพันธ์อ่อนมากระหว่าง DI กับ mAs (r = -0.114) แสดงว่าแม้พารามิเตอร์ kVp และ mAs จะมีผลต่อค่า EI และ DI แต่ไม่ใช่ตัวแปรหลักที่ควบคุมได้โดยตรงในโหมด AEC การเปลี่ยนค่าพารามิเตอร์เหล่านี้อาจมีผลต่อคุณภาพภาพและปริมาณรังสี แต่มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยในระบบที่ควบคุมโดย AEC สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Lewis และคณะ, 2019) ที่เน้นถึงความสำคัญของการเข้าใจและปรับพารามิเตอร์ที่มีผลต่อ EI/DI

วัตถุประสงค์ที่ เพื่อกำหนดแนวทางการตั้งค่าพารามิเตอร์ของระบบ AEC ให้เหมาะสม เพื่อให้ได้คุณภาพของภาพรังสีที่เสถียรและปลอดภัยต่อผู้ป่วย จากการศึกษา พบว่าการตั้งค่า 110 kVp และ 3.56 mAs บนเครื่อง B ให้ค่า DI ใกล้ 0 และได้คะแนนคุณภาพภาพสูงสุด สะท้อนถึงความเหมาะสมในการปรับ AEC ที่สมดุลทั้งปริมาณรังสีและคุณภาพภาพ แนวทางนี้สามารถใช้เป็นจุดตั้งต้นในการกำหนดค่ามาตรฐานเฉพาะแต่ละเครื่องในสถานพยาบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Huda และ Abrahams, 2015) ที่เน้นเรื่องความสมดุลระหว่างคุณภาพภาพและความปลอดภัยจากรังสี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า เครื่องเอกซเรย์ดิจิทัลที่ใช้งานโหมด AEC แม้จะมีค่า Exposure Index (EI) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ค่า Deviation Index (DI) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยเครื่องที่มีค่า DI ใกล้ศูนย์มากกว่าให้คุณภาพของภาพรังสีที่เสถียรและเหมาะสมกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าค่าพารามิเตอร์ kVp และ mAs มีความสัมพันธ์กับค่า EI และ DI ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม การตั้งค่า 110 kVp และ 3.56 mAs ให้ค่า DI ใกล้ศูนย์และให้คุณภาพภาพสูงสุด จึงสามารถใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการปรับตั้งระบบ AEC เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดปริมาณรังสีเกิน และลดการถ่ายซ้ำ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรกำหนดนโยบายระดับโรงพยาบาลให้มีการตรวจสอบและควบคุมค่า EI และ DI อย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาคุณภาพของภาพและความปลอดภัยของผู้ป่วย โดยใช้เกณฑ์ DI ใกล้ศูนย์เป็นเป้าหมายกลาง

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ หน่วยงานรังสีควรจัดทำคู่มือแนวทางการปรับตั้งค่าพารามิเตอร์ของระบบ AEC โดยอ้างอิงจากค่าที่ให้คุณภาพดีที่สุดตามผลการวิจัย และอบรมบุคลากรให้เข้าใจการตีความค่า EI และ DI อย่างถูกต้อง

1.3 ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาคุณภาพ ควรส่งเสริมให้มีระบบติดตามคุณภาพภาพรังสีแบบรอบทิศ (ภาพ-ค่าดัชนี-ความเห็นแพทย์) เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากระบบ AEC และเพื่อปรับปรุงบริการอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากประเด็นที่ค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าค่า EI และ DI ยังได้รับผลกระทบจากปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่เพียง kVp และ mAs เช่น ประเภทของอวัยวะที่ถ่าย ภาวะทางคลินิกของผู้ป่วย และชนิดของ detector ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดโดยควบคุมตัวแปรเพิ่มเติม รวมถึงทดลองกับอวัยวะอื่นหรือในกลุ่มผู้ป่วยเฉพาะ เช่น เด็ก หรือผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทาง AEC ที่แม่นยำและครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Prasad, K. N., Cole, W. C., & Haase, G. M. (2004). Radiation protection in humans: extending the concept of as low as reasonably achievable (ALARA) from dose to biological damage. *The British journal of radiology,* 77(914), 97-99.

Harrison, J. D., Balonov, M., Bochud, F., Martin, C., Menzel, H. G., Ortiz-Lopez, P., Wakeford, R. (2021). ICRP publication 147: use of dose quantities in radiological protection. *Annals of the ICRP,* 50(1), 9-82.

Doyle, P., & Martin, C. J. (2006). Calibrating automatic exposure control devices for digital radiography. *Physics in Medicine & Biology,* 51(21), 5475.

Seibert, J. A., & Morin, R. L. (2011). The standardized exposure index for digital radiography: an opportunity for optimization of radiation dose to the pediatric population. *Pediatric radiology,* 41, 573-581.

Mothiram, U., Brennan, P. C., Robinson, J., Lewis, S. J., & Moran, B. (2013). Retrospective evaluation of exposure index (EI) values from plain radiographs reveals important considerations for quality improvement. *Journal of medical radiation sciences,* 60(4), 115-122.

Luechabhun, C., Prasertdumrongchai, S., Pukleeb, B., Suwanpradit, P., & Apipunyasopon, L. (2024). Optimization of exposure techniques for lumbosacral spine radiographic examination: a phantom study. *The Thai Journal of Radiological Technology,* 49(1), 103-109.

Chanlumpoo, N. (2019). การตั้งค่าเทคนิคการให้ปริมาณรังสีที่เหมาะสมสำหรับการสร้างภาพรังสีระบบดิจิทัลในหุ่นจำลอง. *Thammasat University Hospital Journal Online,* 4(1), 14-30.

Lewis, S., Pieterse, T., & Lawrence, H. (2019). Evaluating the use of exposure indicators in digital x-ray imaging system: Gauteng South Africa. *Radiography,* 25(3), e58-e62.

Moonkum, N., Jitchom, S., Sukaram, S., Nimtrakool, N., Boonrat, P., & Tochaikul, G. (2023). Determination of scattered radiation dose for radiological staff during portable chest examinations of COVID-19 patients. *Radiological Physics and Technology,* 16(1), 85-93.

ประภัสสร ไกรหาญ. (2021). การประเมินค่าดัชนีชี้วัดปริมาณรังสี (Exposure index: EI, Deviation index: DI) ในการถ่ายภาพทรวงอก เด็ก อายุ 0-12 ปี โรงพยาบาลสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษาการแพทย์และสุขภาพ, 6(4), 18-27.

แสงชัย สมนาค, กฤษณา ร้อยศรี, และรังสี ทรงประโคน. (2024). ค่าปริมาณรังสีอ้างอิงสำหรับการถ่ายภาพรังสีวินิจฉัยทางการแพทย์ในโรงพยาบาลสุรินทร์. *วารสารการแพทย์โรงพยาบาลศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์,* 39(1), 163-173.

Huda, W., & Abrahams, R. B. (2015). X-ray-based medical imaging and resolution. *American Journal of Roentgenology,* 204(4), W393-W397.

International Commission on Radiological Protection. (2019). *Radiological protection in digital radiology (ICRP Publication 135).* ICRP.

Seibert, J. A., Bogucki, T., Ciona, T., Huda, W., Karellas, A., Mercier, J., Samei, E., Shepard, J., Stewart, B., Strauss, K., Suleiman, O., Tucker, D., Uzenoff, R., Weiser, J., & Willis, C. (2006). *Acceptance Testing and Quality Control of Photostimulable Storage Phosphor Imaging Systems.* AAPM.

Seetasung, S. (2024). ผลของการปรับค่าเทคนิคการถ่ายภาพรังสีต่อค่าดัชนีเบี่ยงเบนของปริมาณรังสีและค่าปริมาณรังสีอ้างอิงจากภาพถ่ายรังสีทรวงอกแบบดิจิทัลในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช หล่มเก่า. *The Thai Journal of Radiological Technology,* 49(1), 110-120

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

PROMOTING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES IN EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ปณิดา เผือกแก้ว[1], เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ[2] และ ชวนคิด มะเสนะ[3]

Panida Phuakkaew[1], Sawettaporn Tangwancharoen[2] and Chuankid Masana[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1-3]Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Panida2214@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 6 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 8 กรกฎาคม 2568

Received 19 June 2025; Revised 6 July 2025; Accepted 8 July 2025

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 2) เปรียบเทียบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียน และ 3) ศึกษาแนวทางการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

Citation:

* ปณิดา เผือกแก้ว, เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และ ชวนคิด มะเสนะ. (2568). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 410-426.

Panida Phuakkaew, Sawettaporn Tangwancharoen and Chuankid Masana. (2025). Promoting Professional Learning Communities In Educational Institution Administration Under The Secondary Educational Service Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 410-426.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 21 คน และครูผู้สอน 327 คน รวม 348 คน เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (t-test, One-Way ANOVA) รวมถึงการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติในด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความพยายามและความสำเร็จในระดับหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรในโรงเรียน 2) การเปรียบเทียบตามตำแหน่ง ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหมายความว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน 3) แนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของโรงเรียน การสร้างภาวะผู้นำร่วมกัน ผู้บริหารควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับครูในทุกระดับ การสร้างวัฒนธรรมร่วมกัน สร้างบรรยากาศและบริบทที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงและความสำเร็จ การจัดสภาพแวดล้อม จัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้เท่าเทียมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของครูอย่างเต็มที่ การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน มีการตรวจสอบและติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการทำงานของบุคลากร

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การบริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำร่วม, การพัฒนาครู, การมีส่วนร่วมของครู

Abstract

This research aimed to 1) study the creation of professional learning communities in educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Ubon Ratchathani, Amnat Charoen; 2) compare the creation of professional learning communities in educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Ubon Ratchathani, Amnat Charoen, classified by position, work experience, and school size; and 3) study

the guidelines for creating professional learning communities in educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Ubon Ratchathani, Amnat Charoen. The sample used in the research was 21 school administrators and 327 teachers, totaling 348 people. This research employed a mixed methods approach. The statistical methods used for data analysis included descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics (t-test and one-way ANOVA), along with content analysis for qualitative data.

The results of the research found that 1) the practice in creating professional learning communities was at a high level, indicating that there was some effort and success in promoting collaborative learning among teachers and school personnel. 2) The comparison by position, experience, and school size found a statistically significant difference at the .01 level, which means that these factors affect the creation of professional learning communities in schools. 3) The guidelines for creating professional learning communities consisted of 5 main aspects: creating a shared vision; administrators should allow teachers and personnel to participate in determining the direction of the school; creating shared leadership; administrators should distribute authority and responsibility to teachers at all levels. Creating a shared culture, creating an atmosphere and context conducive to change and success, providing an environment, allocating educational resources equally to fully support teacher development, reflecting performance, and continuously monitoring and tracking progress in order to improve and develop the work of personnel.

Keywords: Professional Learning Community, School Administration, Shared Leadership, Teacher Development, Teacher Participation.

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสถานศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ (วิจารณ์ พานิช, 2557: 11) นอกจากนี้ มีนโยบายยกระดับคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้แนวคิด “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC)” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ครูและนักการศึกษาได้ร่วมกันทำงาน ค้นคว้า วิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยอ้างอิงตัวอย่างจากประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ที่ประสบความสำเร็จในการใช้แนวคิดนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2561: 27) ทั้งนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2559: 32) ได้กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ กระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักการศึกษาทำงานร่วมกันในวงจรของการร่วมกัน ตั้งคำถามและการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียน โดยมีความเชื่อว่า หัวใจ ของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น อยู่ที่การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour & Eaker (วิรัชคา ทานิล, 2561: 98) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่าทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึก กว้างและสามารถเชื่อมโยงได้ ซึ่งเกิดขึ้นทั้งกับนักเรียนและครู นอกจากนี้ผลการศึกษาของ (Hord, 1997: 31-84) ยังยืนยันว่า การดำเนินการในรูปแบบของ PLC นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา โดยเน้นความร่วมมือของครู ผู้บริหาร นักวิชาการ และนักเรียน ที่ทำงานเป็นทีมบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อพัฒนาวิชาชีพและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย รวมถึงการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิผล (Hoy and Miskel, 2001:23-32) พร้อมทั้งการพัฒนาโรงเรียนในแนวทาง Whole School Approach (W.S.A.) ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมและบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และความร่วมมือ การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็นชุมชนการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวและพัฒนาตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อเตรียมพร้อมให้ครูและนักเรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

จากการศึกษาแผนปฏิบัติการปี 2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ คือ ผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้น ม.3 และ ม.6 ในปี 2566 พบว่าสำนักงานเขตฯ มีผลการสอบเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศอย่างมีนัยสำคัญ (-0.23 สำหรับ ม.3 และ -0.30 สำหรับ ม.6) (รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 2567: 1-6) ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยแนวทางการแก้ไขเน้นให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านการพัฒนาครูผู้สอน โดยเฉพาะการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้และจัดการชั้นเรียนได้ดีขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนสนใจเข้าใจเนื้อหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น รวมทั้งเป็นการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม (วิรัชดา ทานิล, 2561: 98-99) ปัจจุบันยังเผชิญกับปัญหาในการพัฒนาวิชาชีพครูและการสร้าง PLC อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่นี้

แม้ประเทศไทยจะได้ดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 แต่ในระดับมัธยมศึกษายังคงพบปัญหาในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนและพัฒนาการทำงานของครู ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาสถานศึกษาให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีแนวทางในการสร้าง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีคุณภาพ ทั้งระบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของตนเอง อันจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

ได้มาตรฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา และส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียน

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

สุวิมล โพธิ์กลิ่น, (2560: 4) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งได้รับอำนาจและความรับผิดชอบมากขึ้นในหลายด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร

และการบริหารทั่วไป ทำให้สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น โดยมีกฎหมายที่รองรับให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล ช่วยให้สถานศึกษามีความสามารถในการจัดหารายได้และทรัพยากรมาพัฒนาการศึกษาได้มากขึ้น

อังคณา จะนะบูรณ์, (2562: 9) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษา หมายถึงการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง มีบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีการประเมินผลการศึกษาอย่างเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ เพื่อให้คนที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญเฉพาะด้านมาดูแลและรับผิดชอบ

จากความหมายของ ความหมายของความสำคัญของการบริหารการศึกษา ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา อยู่ที่การดำเนินงานที่เป็นระบบ การมีผู้บริหารที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ การมีวิสัยทัศน์และความรู้ในด้านการศึกษา โดยต้องบริหารบุคลากรและกระบวนการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และการร่วมมือกันของผู้บริหารและบุคลากรทุกภาคส่วนในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล, (2561: 227) กล่าวถึง แนวทางปฏิบัติสำหรับครูที่ต้องการสร้างความร่วมมือในการพัฒนานักเรียนผ่าน PLC ดังนี้

1. การตั้งเป้าหมายแบบ SMART ตั้งเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง วัดผลได้ สามารถทำได้, เกี่ยวข้อง และมีกรอบเวลาชัดเจน เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการสอนงานแบบพี่เลี้ยงวิชาการ การมีครูที่มีประสบการณ์คอยแนะแนวและสนับสนุนในการพัฒนาการสอนของครูรุ่นใหม่ เป้าหมายหลักที่สำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครู คือ การพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้และการทำงานในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ, (2561:45-60) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. วิสัยทัศน์ ความเชื่อ และค่านิยม (Vision, Beliefs & Values)
2. ความเป็นผู้นำ (Leadership)
3. การขี้นำ (Leading)
4. สิ่งแวดล้อมเชิงบวก (Positive Environment)
5. การแบ่งปันส่วนบุคคล (Shared Personal Practice)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เสถียร อ่วมพรหม, (2561: 17-19) กล่าวว่า หลักการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันในสถานศึกษาโดยเน้นว่าควรส่งเสริมให้คณะครูมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและการใช้วิสัยทัศน์นั้นเป็นหลักในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

เอกพล อยู่ภักดี, (2560 : 45-60) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 ศึกษาระดับของปัจจัยทางการบริหารความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับปัจจัยทางการบริหารกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 พบว่า ปัจจัยทางการบริหารของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .01 ทุกด้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ รวมทั้งสิ้น 3,619 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 213 คน และครูผู้สอนจำนวน 3,406 คน (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 2567 : 12) โดยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ที่ผสานการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและเชิงลึก โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้จากแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ รวมทั้งสิ้น 348 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรรวม 3,619 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan, (1970: 608-610)

หลังจากได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมแล้ว ได้ใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจากประชากรตามขนาดของสถานศึกษา เพื่อจัดสรรจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมกับสัดส่วนของบทบาทในประชากร โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 21 คน และครูผู้สอน 327 คน การดำเนินการนี้ทำให้มั่นใจได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรและสามารถนำผลไปสรุปอ้างอิงได้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 6 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเลือกผู้ที่มีประสบการณ์และความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง การแบ่งกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และครูผู้สอน 3 คน การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น แนวทางปฏิบัติ และข้อมูลเชิงคุณภาพที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างรอบด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก ตามวิธีของ Likert แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Content Validity) ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านการวิจัยทางการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความชัดเจนของถ้อยคำ และความครอบคลุมของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยนำความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และทำการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละข้อคำถาม (Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาว่าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ภายหลังจากการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และทำ

การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยสูตรของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง เหมาะสมต่อการนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดส่งแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปส่งด้วยตนเองและรูปแบบออนไลน์ (Google Form) ไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนัดหมายเพื่อขอรับแบบสอบถามคืนภายในวันเวลาที่กำหนด ตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการนัดหมายกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา โดยใช้การทดสอบ ที (t-test) และจำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยใช้การทดสอบเอฟ (F-test)

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทาง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จำแนกตามตำแหน่ง ส่วนใหญ่ครูจำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 94.00 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 5 – 10 ปี มากที่สุด จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดกลางมากที่สุด จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ข้อที่	การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S	ระดับ	อันดับ
1	ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	4.07	.71	มาก	1
2	ด้านภาวะผู้นำร่วม	3.91	.77	มาก	5
3	ด้านวัฒนธรรมการทำงานร่วม	4.03	.76	มาก	2
4	ด้านการจัดสภาพแวดล้อม	3.94	.80	มาก	4
5	ด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน	4.03	.62	มาก	3
รวม		**4.00**	**.68**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการเปรียบเทียบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน และด้านการจัดสภาพแวดล้อม แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน

4. แนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างความมุ่งมั่นและความร่วมมือ สนับสนุนการสื่อสารเปิดเผยและกระจายภาวะผู้นำอย่างชัดเจน รวมทั้งสร้างบรรยากาศสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง บริหารทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ จัดสรรเวลาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งตรวจสอบผลการดำเนินงานและเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนจุดแข็งและจุดพัฒนาเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่ามีระดับการปฏิบัติในภาพรวมและด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นด้านที่มีผลการปฏิบัติมากที่สุด สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและตระหนักถึงคุณค่าของงานนั้น ๆ จะส่งผลให้เกิดแรงขับเคลื่อนในการเข้าใจและดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเป้าหมาย ดังที่ เสถียร อ่วมพรหม, (2561: 17-19) กล่าวว่า หลักการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันในสถานศึกษาโดยเน้นว่าควรส่งเสริมให้คณะครูมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและการใช้วิสัยทัศน์นั้นเป็นหลักในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

2. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องเป้าหมายของสถานศึกษา เพราะเมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน จะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ หนูฤทธิ์ ไกรพล, (2557:45-60) จากการศึกษาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมสถานศึกษามีระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความมุ่งมั่นและความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า ภาพรวมของกลุ่มบุคลากรใน

สถานศึกษา เช่น ผู้บริหารและครู มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ไว้ว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรมีผลต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การดำเนินงานในสถานศึกษานั้น จำเป็นต้องมีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและการสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพล อินนอก, (2560 : 45-60) ศึกษาวิจัยถึงตัวแปรที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัย ครูที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการถดถอยทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

4. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตที่ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่วางไว้ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่าครูที่อยู่โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีการปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน โดยอาจเป็นผลมาจากสภาพการปฏิบัติงานรวมทั้งบริบทและสภาพภายในโรงเรียนที่ต่างกันจึงทำให้ครูมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัสรากรณ์ แม้นเหมือน และคณะ, (2566:18-24) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า สภาพชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

5. แนวทางการแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดเป้าหมายร่วมที่ชัดเจนและสร้างจิตสำนึกในการนำวิสัยทัศน์ไปปฏิบัติ โดยผู้บริหารสนับสนุนการสื่อสารอย่างเปิดเผยในสถานศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความร่วมมือ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้วิสัยทัศน์ร่วมเกิดขึ้นและเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริรักษ์ นักดนตรี, (2560:33-34) กล่าวว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันว่า เป็นการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถกำหนดทิศทางโรงเรียนให้

มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู เพื่อมุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน

5.2 ด้านภาวะผู้นำร่วมในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับครูในทุกระดับ โดยการมอบหมายงานและกำหนดแผนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาการทำงานทางวิชาชีพได้อย่างอิสระและคล่องตัว รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมและการปฏิบัติ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นทีมอย่างสมดุล สอดคล้องกับ ศิริรัตน์ โกศล, (2559:45-60) ศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ด้านทีมเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกัน ด้านการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศและเมื่อศึกษาครูที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่แตกต่างกัน

5.3 ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศปลอดภัย มั่นคง สงบ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและความสัมพันธ์ที่เปิดเผยเชื่อใจ รวมทั้งสนับสนุนพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและพัฒนาองค์กรในยุคเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริรักษ์ นักดนตรี, (2560:34-60) กล่าวว่า การสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อให้ครูตระหนักถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาผู้บริหารควรสร้างทีมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวิชาชีพ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเกื้อหนุน ความเคารพ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เพื่อให้ครูทุกคนมีโอกาสพัฒนาและทำงานอย่างเต็มที่ โดยสนับสนุนให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีความร่วมมือและช่วยเหลือกัน เน้นการสร้างความเป็นอิสระในการทำงานเพื่อเสริมความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินงาน อีกทั้งควร

จัดสรรเวลาให้ครูมีโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงจัดหาแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน นอกจากนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญ โดยสนับสนุนให้ครูมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพและความเข้มแข็งของชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา, (2561: 43-45) กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเกื้อหนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ว่าผู้บริหารต้องวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้การดำเนินงานของ PLC มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดของการใช้เวลา บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ผู้บริหารควรจัดสรรเวลาให้เพียงพอสำหรับครูในการทำงานร่วมกัน และจัดหาแหล่งข้อมูลที่สามารถอำนวยความสะดวกในการทำงานของครู

5.5 ด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยเน้นว่าการตรวจสอบความก้าวหน้า การกำกับติดตาม และตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน PLC เป็นหน้าที่สำคัญของทั้งครูและผู้บริหาร ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสะท้อนผลการปฏิบัติงานจะทำให้เกิดการชี้แนะการพัฒนาการปฏิบัติงาน เพื่อกระตุ้นและจูงใจครู และครูสามารถสะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนของเพื่อนครูอย่างสร้างสรรค์ โดยฝ่ายบริหารจะคอยสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาการปฏิบัติงานทางวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชอบ จันทาพูน, (2561:55-70) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารในการประเมินผลการปฏิบัติงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพคือการจัดการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องซึ่งประกอบไปด้วยการสังเกตและสำรวจการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนครู และการสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรร่วมกำหนดทิศทางและเป้าหมาย พร้อมสนับสนุนการสื่อสารเปิดเผยและกระจายภาวะผู้นำอย่างชัดเจน เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงบริหารทรัพยากรและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความร่วมมือภายในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

โดยควรติดตามและสะท้อนผลการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานต่อไป ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษาพบว่า ด้านภาวะผู้นำร่วม มีการส่งเสริมน้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมด้านภาวะผู้นำร่วมให้กับบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดคุณภาพการศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดและส่งเสริมด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ประกอบด้วย

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ การสร้างภาวะผู้นำร่วม ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบรรยากาศที่เอื้อและส่งเสริมต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล. (2561). ผลการใช้ชุดการสอนมินิคอร์สต่อความเข้าใจแนวคิดและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ลิมิตของฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการราชินีบูรณะวิจัย,* 1(2), 1-16.

วิจารณ์ พานิช. (2557). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี

_____ (2559). *บันเทิงชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยาม

วิรัชดา ทานิล. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย 8,* (2), 134-146.

ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ. (2561). *ภาวะผู้นำของผู้บริหาร.* จาก https://www.example.com/leadership

สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2560). *การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่มีประสิทธิผล.* อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2561). *การประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2561.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

เสถียร อ่วมพรหม. (2560). *แนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ Professional Learning Community: PLC.* อุทัยธานี: ชมรมเด็ก.

หนูฤทธิ์ ไกรพล. (2557). การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

อังคณา จะนะบูรณ์. (2562). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

เอกพล อยู่ภักดี. (2560). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา),* 17(4), 90-101.

Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement.* Southwest Educational Development Laboratory (SEDL).

Hoy, W.K. & Miskel C.G. (2001). *Education administration: Theory, research, and practice.* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607–610.

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี*

SERVANT LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATION SANDBOX AREAS PATTANI PROVINCE

แวนูรา แวอาแซ[1] และ ซูฮัยรี บือง่าฉา[2]

Waennura Wae A-sae [1] and Suhairi Buangacha[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[1-2]Master of Education Program in Educational Administration Yala Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: waenura33@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 3 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 5 กรกฎาคม 2568

Received 22 June 2025; Revised 3 July 2025; Accepted 5 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี ตามทัศนะของครูผู้สอนจำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา 3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี จำนวน 320 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-Test) การทดสอบค่าเอฟ (F-Test) และทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheff's Method)

Citation:

* แวนูรา แวอาแซ และ ซูฮัยรี บือง่าฉา. (2568). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 427-449.

Waennura Wae A-sae and Suhairi Buangacha. (2025). Servant Leadership Of School Administrators In Education Sandbox Areas Pattani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 427-449.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 3) ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นด้วยความเป็นธรรม เห็นอกเห็นใจ สนับสนุนบุคลากรทั้งด้านจิตใจและการทำงาน ควบคู่กับการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วม การสื่อสารเชิงบวก และการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้, ผู้บริหารสถานศึกษา, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี

Abstract

This research aimed to 1) study the level of servant leadership of school administrators in the educational innovation area, Pattani Province; 2) compare servant leadership of school administrators in the educational innovation area, Pattani Province, according to the teachers' perspectives classified by gender, age, work experience, and school size; and 3) compile recommendations on servant leadership of school administrators in the educational innovation area, Pattani Province. The sample consisted of 320 teachers in the educational innovation area pilot area, Pattani Province. The stratified random sampling was used. The instrument used was a questionnaire. The statistics used were mean, standard deviation, t-Test, F-Test, and Scheff's Method.

The results of the research found that 1) servant leadership of school administrators in the educational innovation area, Pattani Province, was at a high level overall. 2) Comparison of servant leadership classified by gender, age, work experience, and school size, overall and by aspect. There is no statistically significant difference of .05. 3) Suggestions: Executives should listen to opinions fairly, empathize, support personnel both mentally and in terms of work, along

with creating a participatory work atmosphere, positive communication, and promoting a learning community for sustainable organizational development.

Keywords: Servant leadership, School administrators, Pattani Educational Innovation Area

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคนี้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นฐานที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ส่งผลถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องเริ่มต้นจากการวางพื้นฐานทางการศึกษา และการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพราะระบบการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้นั้นไม่ได้มีไว้สำหรับผู้เรียนเท่านั้น แต่มีไว้พัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ สามารถเรียน ทำงาน และใช้ชีวิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ การศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้พร้อมที่จะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตราที่ 22 การจัดการศึกษายึดหลักผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมและทำให้ผู้ตามเกิดการพัฒนานำไปสู่การจัดการศึกษามีคุณภาพโดยมีการขับเคลื่อนสถานศึกษาและบุคลากรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant Leadership) ตามแนวคิดของโรเบิร์ต กรีนลีฟ (Robert Greenleaf) (อัญชลี ชัยชนะวิจิตร, 2553) มุ่งเน้นไปที่การทำหน้าที่ของผู้นำเพื่อรับใช้ผู้ตามโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ตามสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจนก้าวไปเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต อีกทั้งเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีม และสร้างความไว้วางใจต่อกัน

ผู้นำประเภทนี้มุ่งเน้นบทบาทการสนับสนุนและเอื้ออำนวยมากกว่าการควบคุมอย่างเดียว และสิ่งนี้สอดคล้องกับการทำงานในองค์กรการศึกษายุคใหม่ ที่ต้องการความยืดหยุ่นและการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่องการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและหน่วยงานการศึกษาทุกระดับ ภาวะผู้นำแบบนี้สามารถผลักดันให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมาย และทำให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงานมีความสุขและความกระตือรือร้นในการพัฒนางานของตนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษาและการสร้างพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนและคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนตามบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ทั้งยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการจัดการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (เชษฐ์ดนัย ไชยเผือก ,2558)

การจัดการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา จังหวัดปัตตานีได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง เพื่อขับเคลื่อนการสร้างนวัตกรรมและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในพื้นที่นี้ยังประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น ขาดแคลนทรัพยากร บุคลากรขาดทักษะที่เพียงพอ รวมถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา (สมศักดิ์ จันทะบุตร, 2562) การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญ ในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคใหม่ โดยการสร้างนวัตกรรมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (สุภาวดี แซ่ตั้ง, 2561) นอกจากนี้การถ่ายทอดองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีผ่านกิจกรรมประชุม สัมมนากับตัวแทนโรงเรียนนำร่อง ยังเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการขยายผลนวัตกรรม สู่โรงเรียนเครือข่าย (ธีรพล ศรีเจริญ, 2565)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปกำหนดนโยบายในการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี เพื่อพัฒนาผู้นำสถานศึกษาภายใต้แนวคิดภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้จึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะ

เอื้อต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาและพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้สามารถพัฒนาเด็ก เยาวชน และคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน สร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงแก่การศึกษาของประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี

3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหาร

ธนิสา คูประเสริฐ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการของกลุ่มบุคคลที่ต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสรี ภักดี (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการวางแผนการจัดองค์การการสั่งการและการควบคุมสมาชิกองค์การและการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

อนุจิรา ปั่นโย (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออให้ภารกิจขององค์การบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาศัยหลักการจัดการพิจารณาวินิจฉัย การวางแผน การสั่งการการควบคุม การติดตามและการประเมินผล เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการบริหาร

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยหลักการจัดการที่เป็นระบบ ประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม และการประเมินผล ทั้งนี้ การบริหารไม่เพียงเกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงาน

ขององค์การเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการทำงานร่วมกันของบุคคลภายในองค์การ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการนำเทคนิคหรือวิธีการที่เหมาะสมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานอันนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

เกียรติศักดิ์ ช่างเรือน (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการบริหาร เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานและบริหารคนอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารจึงต้องทำหน้าที่จัดการเรื่องระบบงานและวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดระบบการผลิตการให้บริการหรือการดำเนินงานทุกด้านให้เป็นไปด้วยดี และสามารถประสานการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

นรมน ขันตี (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารมีความสำคัญต่อระบบการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษางานที่จะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยระบบการบริหารที่ดีเพราะจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเจริญและความล้าหลังของสังคม ถ้าสถานศึกษาใด ขาดระบบการบริหารที่ดี อาจทำให้งานในสถานศึกษานั้นไม่ประสบความสำเร็จได้ดีเท่าที่ควร

วัลลิภา พูลศิริ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการบริหารเป็นการจัดการที่ทำให้เกิดความสำเร็จ และเห็นว่าการบริหารเป็นกระบวนการระดมความรู้ ความสามารถที่ทำให้บุคลากรดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ภารกิจขององค์การบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยความร่วมแรงร่วมใจจากบุคลากร ในการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม การติดตาม และการประเมินผล ใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ

มนัญญา ปัดถาวงษ์ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารมีความสำคัญเพราะการ บริหารเป็นกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการช่วยดำเนินการในกระบวนการทำงาน ช่วยสร้างความเจริญเติบโตมั่นคงให้แก่ องค์การ ช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลช่วยกระตุ้นให้บุคลากรตื่นตัวที่จะ เพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของตนเอง โดยอาศัยความรู้ความสามารถแบบหลากหลาย เมื่อการทำงานเสร็จแล้ว ผลงานปรากฏออกมาตรงตามวัตถุประสงค์

ยงยุทธ พนัสนอก (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารมีความสำคัญต่อองค์การการบริหารเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม การบริหารและพฤติกรรมภาวะผู้นำ เช่น การริเริ่มโครงสร้างใหม่ กระบวนการใหม่ เป้าหมายใหม่ขององค์การ และการ

บริหารที่ต้องใช้การตัดสินใจในกระบวนการทำงาน โดยต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารทั่วทั้งองค์การ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์การ ปัจจัยแวดล้อม และพฤติกรรมของบุคลากร เพื่อให้การบริหารสามารถนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และสร้างความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

2. การบริหารสถานศึกษา

สุภัค ยมพุก (2558) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้กระบวนการในการบริหารสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป

สุภัทสรานันท์ โพธิ์กัน (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานในสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารที่มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ แสวงหาความรู้ ค้นหาความสามารถของตนเองตามความถนัดและความสนใจเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อและการบริหารสถานศึกษายังหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่บุคลากรขององค์การหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน โดยมุ่งหวังให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพขอังสังคม

จิตรจรูญ ทรงวิทยา (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา คือการดำเนินงานทุกอย่างในสถานศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษาหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรคือให้นักเรียนมีสุขภาพดี มีคุณธรรมและเป็นพลเมืองทด สามารถใช้ประโยชน์ของวิชาที่เรียนมีความสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ตามขอบข่ายของการบริหาร

จุรีพร รักสบาย (2564) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการสถานศึกษามีความสำคัญและมีประโยชนอย่างยังในการช่วยทาให้งานที่ปฏิบัติได้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ ลดความซ้ำซ้อนและลดความเสี่ยงจากการดำเนินงาน เนื่องจากมีการติดตามควบคุม องค์การมีความ

เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เพราะการบริหารมีเทคนิคและวิธีใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งมีการดำเนินการ ตามลำดับเพื่อให้เป็นไปตามกระบวนการที่มประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผลในงานนั้น

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในองค์การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินงานตามหลักการบริหารที่เป็นระบบ ครอบคลุมการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป ทั้งนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและส่งเสริมการพัฒนาสังคมโดยรวม

วิริศรา บุญธรรม (2560) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาทักษะ ความรู้ และสั่งสมทักษะประสบการณ์ กำหนดเป้าหมายและการวางแผนในการทำงาน นำมาซึ่งความสำเร็จลุล่วงในการปฏิบัติงาน การยอมรับจากบุคคลภายในและนอกสถานศึกษา รวมทั้งการจัดการที่ดี และมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จของสถานศึกษา

อนุชิต สุขกสิ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และองค์คณะ บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่าง เป็นระบบตามมาตรฐานและคุณภาพให้แก่เยาวชนที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพ ผ่านการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหาร ซึ่งต้องมีทักษะความรู้ และประสบการณ์ พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายและวางแผนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ได้รับการยอมรับและช่วยให้การเรียนการสอนและการบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาและนำพาสถานศึกษาไปสู่ความก้าวหน้า

3. ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้

แนวคิดผู้นำแบบผู้รับใช้หรือผู้นำใฝ่บริการที่เริ่มนำมาใช้ในปี ค.ศ.1970 โดยโรเบิร์ต กรีนลีฟ (Robert Greenleaf, 2002) ได้ศึกษารูปแบบคุณลักษณะผู้นำแบบผู้รับใช้ โดนมีแรงบันดาลใจจากบทประพันธ์ของเฮอร์แมน (Herman) เรื่อง “การเดินทางสู่ตะวันออก” (Journey to the East) พระเอกของเรื่อง คือ ลีโอ (Leo) คนรับใช้ในกลุ่มที่แสดงตนว่าเป็นบุคคลที่ต่ำต้อยที่สุดแต่มีน้ำใจและช่วยให้กำลังใจคณะผู้เดินทางด้วยการร้องเพลง เพื่อให้การเดินทางเป็นไปอย่างราบรื่นและทุกอย่างก็เป็นไปด้วยดี จนกระทั่งลีโอได้หายไปทำให้คณะผู้เดินทางเกิดความระส่ำระสาย หลายปีต่อมาหลังจากการดินทาเส้นสุดลง ผู้เล่าเรื่องยื่นสมาชิกคนหนึ่งของคณะเดินทางมีโอกาสไปยังสำนักงานใหญ่ของบริษัทที่ให้การสนับสนุนการเดินทางในครั้งนั้น และได้พบกับลีโอซึ่งมีตำแหน่งเป็นถึงประธานบริษัท สถานะที่แท้จริงของลีโอคือผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ไม่ใช่แค่เด็กรับใช้อันต่ำต้อยอย่างที่ผู้อื่นคิด เรื่องราวของลีโอทำให้กรีนลีฟประทับใจและคิดว่าในโลกของความเป็นจริงนี้ ผู้นำแบบนี้น่าจะมีอยู่จริง กรีนลีฟใช้เวลาหลายปีในการพิจารณาไตร่ตรองถึงประสบการณ์ในเรื่องบทบาทของผู้นำ กรีนฟได้เขียนแนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำแบบผู้รับใช้ กรีนลีฟเชื่อว่าผู้นำต้องเป็นผู้รับใช้ก่อน ซึ่งเริ่มจากความรู้สึกที่เป็นไปตามธรรมชาติที่บุคคลต้องการจะรับใช้ผู้อื่น การเลือกในระดับจิตสำนึกจะเป็นแรงกระตุ้นไปสู่การเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับผู้ที่ต้องการอำนาจ อยากจะเป็นผู้นำก่อน กล่าวคือ เกิดจากแรงขับของความต้องการอำนาจและการครอบครอง ผู้นำแบบนี้การรับใช้ การให้บริการผู้อื่น การเห็นใจผู้อื่น จะเป็นตัวเลือกอันดับสุดท้าย ผู้นำแบบอำนาจและผู้นำแบบผู้รับใช้จึงมีความแตกต่างแบบ 2 ขั้ว บทททสอบที่ดีและยากสำหรับผู้บริหาร คือ ความพร้อมที่จะรับใช้ความต้องการของผู้อื่นก่อนความต้องการของตนเอง แบบทดสอบที่ดีที่สุดของผู้นำแบบผู้รับใช้และเป็นสิ่งที่ยากที่สุดสำหรับผู้บริหาร คือ เมื่อผู้ตามได้รับการดูแลรับใช้แล้วช่วยให้เขาเติบโตขึ้นหรือไม่

ดาฟท์ (Daft,2004) กล่าวว่า ผู้นำแบบผู้รับใช้จะคิดถึงประโยชน์ของผู้อื่นก่อนคิดถึงประโยชน์ของตนเอง ผู้นำแบบนี้จะใช้ความสามารถของตน เพื่อทำให้บุคคลและองค์กรพัฒนามากยิ่งขึ้น ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ความสามารถของตน เพื่อทำให้บุคคลและองค์กรพัฒนามากยิ่งขึ้น ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นจะมีมากกว่าความปรารถนาที่อยากจะได้รับตำแหน่งเพื่อแสวงหาอำนาจ ผลประโยชน์และการควบคุมผู้อื่น ผู้นำแบบผู้รับใช้จะเสียสละ และไม่หวังผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน เป็นการอุทิศทุ่มเทให้กับการทำงานขององค์กร

ผู้นำแบบผู้รับใช้พร้อมจะอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน ด้วยการรับฟังความคิดเห็น รับฟังความต้องการและให้การยอมรับผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นและให้เกียรติผู้อื่น เขาจะพยายามตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเต็มความสามารถ และจะไม่บังคับให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของตน ผู้นำแบบผู้รับใช้จะรักษาคำพูด ตรงไปตรงมากับต่อบุคคลอื่น ดูแลผู้อื่นแต่ไม่ควบคุมผู้อื่น และข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่ผู้ตามอยู่เสมอ ไม่ว่าข่าวสารนั้นจะดีหรือเลวจะตัดสินใจบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของส่วนร่วมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ความเชื่อถือในตัวผู้นำจะเกิดขึ้นจากการที่เขาให้ความเชื่อถือบุคคอื่นและเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นตัดสินใจด้วยตัวเอง ผู้นำแบบผู้รับใช้จะส่งเสริมและช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อค้นพบพรสวรรค์และความสามารถในตนเอง เพื่อที่จะรับผิดชอบในงานที่พวกเขาทำได้ดีขึ้น ผู้นำแบบผู้รับใช้จะเป็นคนเปิดเผยและปรารถนาที่จะรับรู้ถึงปัญหาและความเจ็บปวดของผู้อื่น เขาจะทำตัวเป็นผู้เห็นใจและเยียวยาผู้อื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี โดยมีขอบเขตของการค้นคว้าในรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 1,831 คน (ที่มาข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนพื้นที่นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี)

2) กลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี โดยใช้ตารางเปรียบเทียบเครจซี่และมอร์แกน (krejcie and Morgan.1970) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน จากโรงเรียน จำนวน 32 แห่ง โดยการสุ่มแบบสัดส่วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามมีลักษณะตรวจสอบรายการ (Check List) สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า Ratting Scale) ชนิด 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี จำนวน 50 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหา 10 ด้าน ประกอบด้วย 1) การฟัง 2) การเห็นอกเห็นใจ 3) การเยียวยารักษา 4) การตระหนักรู้ 5)การโน้มน้าวจิตใจ 6) การสร้างมโนทัศน์ 7) การมองการณ์ไกล 8) ความรับผิดชอบร่วมกัน 9) การอุทิศตน 10) การสร้างชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี

3. วิธีสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี นิยามคำศัพท์ จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ อาทิ วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ต่างๆ เพื่อเป็นการกำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายด้านเนื้อหาที่ใช้ในการสอบถาม

3.2 สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยและรูปแบบที่กำหนดไว้ โดยตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์

3.3 นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเนื้อหาและภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ ถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

3.4 นำผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน มาวิเคราะห์หาค่า IOC หรือค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามหรือวัตถุประสงค์ (Index of Item objective Congruence: IOC) ด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง

3.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยอีกครั้ง เพื่อพิจารณาความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว ไปทดสอบ (Try out) กับครูผู้สอนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมอยู่ที่ระดับสูงกว่า 0.70 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ทั้งนี้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า เท่ากับ 0.973 ซึ่งถือว่ามีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

3.6 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ พร้อมลงรหัสและใช้การวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี ตามทัศนะของครูผู้สอนจำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา 3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการทดสอบความแตกต่างของค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปในประเด็นสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเป็นเพศหญิง จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 77.19 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 35 – 45 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 44.69 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 5 – 10 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 54.69

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า 1) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการฟัง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการเห็นอกเห็นใจ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการเยียวยารักษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 5) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการตระหนักรู้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 6) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการโน้มน้าวจิตใจ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 7) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการสร้างมโนทัศน์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 8) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการมองการณ์ไกล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 9) พบว่าภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

จังหวัดปัตตานี ด้านความรับผิดชอบร่วมกัน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 10) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการอุทิศตน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 11) ภาวะผู้นำการแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ด้านการสร้างชุมชน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา ปรากฏผล ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำแนกตามเพศภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเห็นอกเห็นใจ และด้านการเยียวยารักษา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำแนกตามอายุภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 4) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำแนกจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี

ผลการประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า 1) ด้านการฟัง ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีควรมีทักษะการฟัง รับฟังอย่างรอบด้าน รับฟังด้วยสติ วิเคราะห์อย่างรอบคอบ ด้วยใจเป็นกลาง เปิดโอกาสให้ครูและผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม เพื่อการทำงานและพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย 2) ด้านการเห็นอกเห็นใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจและใส่ใจครูและผู้ร่วมงาน ให้กำลังใจ

ช่วยแก้ปัญหา ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สนับสนุนการช่วยเหลือกัน สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และใช้หลัก “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” เพื่อความร่วมมือที่ดีในองค์กร 3) ด้านการเยียวยารักษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา และสนับสนุนบุคลากรที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในด้านจิตใจและชีวิตความเป็นอยู่ โดยควรเปิดโอกาสให้ครูเข้ามาปรึกษาได้ในทุก ๆ เรื่อง พร้อมให้คำแนะนำและกำลังใจในการแก้ปัญหา มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ เยียวยาอย่างเท่าเทียม และควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นพี่น้อง และไว้วางใจกันในสถานศึกษา 4) ด้านการตระหนักรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีควรมีความตระหนักรู้ในทุกด้าน ทั้งต่อตนเองและบุคลากร กล้ายอมรับข้อผิดพลาด ตัดสินใจอย่างยุติธรรม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้ครูตระหนักในบทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมถึงมีความรู้รอบด้าน เป็นที่ปรึกษา และสามารถพัฒนาครูให้มีความสามารถในการทำงานได้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ วางแผน ถอดบทเรียน และบริหารงานอย่างรอบคอบเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน 5) ด้านการโน้มน้าวจิตใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวาทศิลป์และศิลปะในการพูดที่สามารถโน้มน้าวจิตใจ สื่อสารอย่างน่าฟัง ชัดเจน และสร้างแรงจูงใจให้ครูทำงานด้วยความเต็มใจและมีกำลังใจ พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศของความเข้าใจและความปลอดภัยในการทำงาน ใช้คำพูดที่เป็นแรงบันดาลใจ และยกตัวอย่างบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จเพื่อกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารที่สื่อสารได้ดี ย่อมสามารถชนะใจและนำพาบุคลากรไปสู่ความสำเร็จร่วมกันได้อย่างมีคุณธรรมและอัตลักษณ์ 6) ด้านการสร้างมโนทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีมโนทัศน์และแบบแผนที่ชัดเจนในการบริหารจัดการ โดยการวางแผนกำหนดเป้าหมายอย่างเป็นระบบ ทำให้ครูและบุคลากรมองเห็นภาพการทำงานอย่างลึกซึ้งและเป็นทิศทางเดียวกัน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถปรับตัวและพัฒนาได้ตลอดเวลา รวมถึงใช้เครื่องมือ เช่น ผังความคิด เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งยังต้องสามารถครองตน ครองคน และครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) ด้านการมองการณ์ไกล ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการณ์ไกลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถคาดการณ์อุปสรรคล่วงหน้าและวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบและทันสมัย ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้ครูเข้าใจอย่างชัดเจน ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของครูอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเองและผู้เรียน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

พร้อมทั้งเป็นผู้ที่ใจกว้าง เปิดรับความคิดเห็น เพื่อการบริหารที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ 8) ด้านความรับผิดชอบร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรับผิดชอบร่วมกับบุคลากรทุกฝ่าย สร้างจิตสำนึกในหน้าที่ ทั้งส่วนตนและส่วนรวม กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการทำงานของครู โดยเฉพาะงานใหม่ ๆ เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ควรสร้างทีมที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายร่วมกัน ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานเป็นทีมและความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้องค์กรก้าวหน้าอย่างยั่งยืนในทิศทางเดียวกัน 9) ด้านการอุทิศตน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้มีจิตอาสา มีความเสียสละและอุทิศตนทั้งเวลา กาย และใจเพื่อส่วนรวม เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานให้แก่ครูและบุคลากร มีความมุ่งมั่น ช่วยเหลือและส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกเรื่องการเสียสละและการอุทิศตนให้แก่ครูและนักเรียนอยู่เสมอ รวมถึงมีเป้าหมายและแรงจูงใจที่ชัดเจนในการทำงานเพื่อประโยชน์ของโรงเรียนและชุมชนโดยรวม 10) ด้านการสร้างชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการสร้างและส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยสนับสนุนให้ครูร่วมมือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีการติดตามและพัฒนาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลัก “เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา” เพื่อให้โรงเรียนและชุมชนเติบโตร่วมกันอย่างมั่นคง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานีจังหวัดยะลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา และประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี ในการอภิปรายผลนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาเปรียบเทียบผลการวิจัยกับแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น

ด้านการฟัง การเห็นอกเห็นใจ การตระหนักรู้ การโน้มน้าวจิตใจ หรือการสร้างชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ต้องการผู้นำซึ่งไม่เพียงแค่สั่งการ แต่สามารถสร้างแรงจูงใจและเป็นต้นแบบเชิงจิตวิญญาณแก่บุคลากรในโรงเรียน การยึดหลักการรับใช้ผู้อื่นก่อนตนเองทำให้ผู้บริหารสามารถสร้างแรงศรัทธาและความไว้วางใจได้ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert K. Greenleaf, (1970) ผู้เสนอแนวคิด "Servant Leadership" ว่าผู้นำที่แท้จริงจะต้องเริ่มต้นจากการมีจิตใจในการรับใช้ก่อน และความเป็นผู้นำจะตามมาในภายหลัง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Daft, (2004) ที่เสนอว่าผู้นำแบบผู้รับใช้จะสร้างการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและองค์การได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ยึดติดกับอำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามตัวแปรเพศ อายุ ประสบการณ์ และขนาดของสถานศึกษา ส่วนใหญ่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นบางด้าน เช่น การเห็นอกเห็นใจและการเยียวยารักษาที่มีความแตกต่างตามเพศของผู้บริหาร ซึ่งอาจสะท้อนลักษณะทางอารมณ์หรือการสื่อสารที่แตกต่างกันระหว่างเพศ ทั้งนี้บ่งชี้ว่าแนวคิดผู้นำแบบผู้รับใช้เป็นแนวคิดที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้โดยไม่จำกัดปัจจัยพื้นฐานของบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา เข็มทิพย์, (2560) และ ศุภกร บุญอินทร์, (2560) ซึ่งต่างก็พบว่า ผู้บริหารที่มีลักษณะของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้สามารถส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์การและประสิทธิผลของโรงเรียนโดยไม่ขึ้นอยู่กับเพศหรืออายุอย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชลดา ปิ่นวิเศษ, (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้บริหารจะมีประสบการณ์ต่างกัน แต่สามารถมีภาวะผู้นำในระดับสูงได้หากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า ข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนเน้นให้ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วม การฟังอย่างลึกซึ้ง การเยียวยาด้านจิตใจ และการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ต้องอาศัยความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกันในองค์การ ไม่ใช่เพียงการบริหารจากบนลงล่าง ข้อเสนอดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานของ Spear, (2002) ที่กล่าวว่า หนึ่งในหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้คือ “การสร้างชุมชน” ที่เอื้อให้เกิดการเติบโตร่วมกัน ทั้งในมิติของ

ความรู้ ความสัมพันธ์ และคุณค่า อีกทั้งยังสะท้อนแนวคิด “กระจายอำนาจ” ที่เน้นการขับเคลื่อนโดยฐานรากจากบริบทชุมชนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา อันเป็นหลักการสำคัญที่ผลักดันโดยกระทรวงศึกษาธิการในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ การฟัง การเห็นอกเห็นใจ การเยียวยารักษา การตระหนักรู้ การโน้มน้าวจิตใจ การสร้างมโนทัศน์ การมองการณ์ไกล การรับผิดชอบร่วมกัน การอุทิศตนและการสร้างชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะผู้นำที่เน้นการรับใช้ผู้อื่นเป็นหลัก ไม่ใช่เพียงการสั่งการหรือใช้อำนาจ และในบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี ต้องการผู้นำที่เป็นแบบอย่างเชิงจิตวิญญาณ สามารถจูงใจ สร้างแรงศรัทธาและความไว้วางใจในองค์การได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Greenleaf, (2002) ที่เชื่อว่าผู้นำต้องเริ่มต้นจากความตั้งใจในการรับใช้ และแนวคิดของ Daft, (2004) ที่ชี้ว่าภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและองค์การ โดยไม่ยึดติดกับอำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตน

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านการฟัง ผู้บริหารสถานศึกษาที่ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางในการพัฒนาองค์กรอย่างเท่าเทียม โดยการรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของทุกคนอย่างรอบคอบ เพื่อสร้างความร่วมมือและการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2) ด้านการเห็นอกเห็นใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้หลักการ “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” ในการสื่อสารและปฏิบัติต่อบุคลากร เพื่อส่งเสริมความร่วมมือที่ดีและสภาพแวดล้อมการทำงานที่สร้างสรรค์

3) ด้านการเยียวยารักษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือบุคลากรที่ประสบปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ

ทั้งในด้านจิตใจและชีวิตความเป็นอยู่ โดยเปิดโอกาสให้ครูสามารถเข้ามาปรึกษาในทุก ๆ เรื่อง และให้คำแนะนำที่เหมาะสม พร้อมทั้งกำลังใจในการแก้ปัญหา

4) ด้านการตระหนักรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเข้าใจสภาพแวดล้อมของบุคลากร กล้ายอมรับข้อผิดพลาด ตัดสินใจอย่างยุติธรรม และแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจภายในองค์กร

5) ด้านการโน้มน้าวจิตใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้คำพูดที่เสริมพลังทางบวก และยกตัวอย่างบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ภายในโรงเรียน ส่งผลให้ครูมีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง และเกิดความผูกพันต่อองค์กร

6) ด้านการสร้างมโนทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีมโนทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการดำเนินงานและเป้าหมายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถเข้าใจภาพรวมของการทำงานได้อย่างลึกซึ้ง และมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน

7) ด้านการมองการณ์ไกล ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงบทบาทของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ โดยมองการณ์ไกลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถคาดการณ์ปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น และกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

8) ด้านความรับผิดชอบร่วมกัน ผู้บริหารควรสร้างทีมที่มีความสามัคคีและเป้าหมายร่วมกัน ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานเป็นทีม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนและเป็นทิศทางเดียวกัน

9) ด้านการอุทิศตน ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงออกถึงการ มีจิตอาสา ความเสียสละ และการอุทิศตน ทั้งในด้านเวลา กาย และใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของโรงเรียนและชุมชน

10) ด้านการสร้างชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วม และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกับทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนของโรงเรียนและชุมชนโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะในการทำการค้นคว้าอิสระในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 จังหวัดชายแดนใต้

2) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกียรติศักดิ์ ช่างเรือน. (2559). การศึกษาบทบาทการบริหารระบบการดูแลผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

เชษฐ์ดนัย ไชยเผือก. (2558). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้กับการพัฒนาองค์กรการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 32(1), 89–102.

จิตรจรูญ ทรงวิทยา. (2561). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา, *Journal of Roi Kaensarn Academi.* 3(1), 41-57.

จุรีพร รักสบาย. (2564).การบริหารจัดการสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เจียระไน ไชยนา. (2553). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ธีรพล ศรีเจริญ. (2565). กระบวนการถ่ายทอดนวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง จังหวัดปัตตานี. *วารสารวิจัยการศึกษา, 8(1),* 101-120.

ธนิสา คูประเสริฐ. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่คาดหวัง และบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการ ประกันคุณภาพภายในตามการรับรู้ของบุคลากรของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนเขตพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

นรมน ขันตี. (2561). การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พรรณทิพภา จำเนียรพรม. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์,* 16(2), 87-102.

มนัญญา ปัดถาวงษ์. (2562). การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

รุจิรา เข็มทิพย์. (2560). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียน และวัฒนธรรมองค์การของ โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. ใน *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

วริศรา บุญธรรม. (2560). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระยอง จันทบุรี และตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วัลลิภา พูลศิริ. (2562). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ศุภกร บุญอินทร์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มบางบ่อ 2 สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์.* มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สมศักดิ์ จันทะบุตร. (2562). การบริหารจัดการโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่องจังหวัดปัตตานี. *วารสารการศึกษาท้องถิ่น,* 5(2), 45-60.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *รายงานสถานการณ์การจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สุภัทสรานันท์ โพธิ์กัน. (2561). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 3. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุจินตนา ตรงประสิทธิ์. (2560). การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี. ใน *สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สุภัค ยมพุก. (2558). การบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4. ใน *วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสรี ภักดี. (2565). ศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดยะลา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 9(2), 95-111.

อนุจิรา ปั่นโย. (2565). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. ใน *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

อัญชลี ชัยชนะวิจิตร. (2553). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้กับการพัฒนาองค์กร. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 10(2), 45–60.

อนุชิต สุขกสิ (2560). การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจัดหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Daft, R. L. (2004). *Leadership theory and practice.* Dryden Press series in management. Fort Worth, TX : Dryden Press, ©1999.

Greenleaf, R. K. (2002). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness* (25th Anniversary ed.). Paulist Press.

Krejcie, R. V. &Daryle, W. M. (1970). *Determining Sampling Size forResearch Activities.Journal of Education and Psychological Measurement.* 10(11), 308.

Robert J. Sergiovanni. (2002). *Instructional Supervision. (2 nd ed).* Boston: Allyn and Bacon, Inc.

Spears, L. C. (2010). Character and servant leadership: Ten characteristics of effective, caring leaders. *The Journal of Virtues & Leadership*, 1(1), 25–30.

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา*

GUIDELINES FOR DEVELOPING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT TO PROMOTE THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ปัญจรัตน์ เชิมชัยภูมิ[1] และ ศศิธร รณะบุตร[2]

Panjarat Chermchaiyaphum[1] and Sasithorn Ranabut[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

[1-2]Suan Dusit University, Thailand

Corresponding Author's Email: puppangece@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 23 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 25 กรกฎาคม 2568

Received 3 July 2025; Revised 23 July 2025; Accepted 25 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 3) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัย และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวิจัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

Citation:

* ปัญจรัตน์ เชิมชัยภูมิ และ ศศิธร รณะบุตร. (2568). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 450-467.

Panjarat Chermchaiyaphum and Sasithorn Ranabut. (2025). Guidelines For Developing Active Learning Management To Promote The Desirable Characteristics Of Primary School Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 450-467.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการศึกษาพบว่า

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ใน 3) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการเตรียมความพร้อม ขั้นการลงมือปฏิบัติ ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด และขั้นแสดงแผนผังความคิด มีค่าเฉลี่ยของระดับความเหมาะสมเท่ากับ 4.33 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนรวมเท่ากับ 51.21 หลังการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนรวมเท่ากับ 72 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 20.79 การแปลผลอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, ประถมศึกษา

Abstract

This study aimed to: (1) examine approaches for implementing active learning management to promote the desirable attribute of discipline among primary school students, (2) develop a set of learning activities to foster the desirable attribute of discipline among primary school students, and (3) investigate the discipline-related desirable attribute of primary school students. The research employed both descriptive research using qualitative data collection and research and development (R&D) methodologies. The informants and target groups included six individuals comprising school administrators and teachers with experience in active learning management at the primary education level, three experts responsible for evaluating the appropriateness of the learning activity set, and seven Grade 1 students from Wat Huafai School in the second semester of the 2024 academic year. The research instruments consisted of an interview form on active learning management guidelines, a set

of active learning activities to promote the desirable attribute of discipline, and an assessment form to evaluate the discipline-related desirable attribute among primary school students. Data were collected in three phases: Phase 1 involved studying approaches to active learning management for promoting discipline and conducting content analysis; Phase 2 focused on developing a set of learning activities derived from literature reviews, relevant theoretical frameworks, and information obtained from active learning management guidelines, followed by evaluating the quality and appropriateness of the activities by experts; Phase 3 involved implementing the developed activity set with students and collecting data on students' behavioral assessment scores regarding discipline-related desirable attributes. The data were analyzed using mean, standard deviation, and comparison of developmental scores.

The study findings revealed that:

1. The guidelines for active learning management to promote the desirable attribute of discipline among primary school students comprised four key components: (1) designing active learning management, (2) implementing learning management methods, (3) assessing learning outcomes, and (4) organizing a learning-conducive environment.

2. The developed set of active learning activities to promote the desirable attribute of discipline included: (1) an introduction explaining the rationale and necessity of conducting activities aligned with the primary school context, (2) relevant theoretical concepts supporting how active learning can enhance students' discipline, and (3) the activity structure outlining operational guidelines, steps, procedures, content, teachers' and students' roles, and assessment methods across 24 activities organized into four active learning stages: Warm-up, Practice, Share, and Concept Mapping. The appropriateness of the activity set was evaluated by experts, yielding an average suitability score of 4.33, indicating a high level of appropriateness.

3. Regarding students' desirable discipline attribute scores, the pre-implementation total score was 51.21, while the post-implementation total score was 72, showing a developmental score increase of 20.79, which was interpreted as a good level of improvement.

Keywords: Active Learning Management, Desirable Attributes, Primary Education

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข โดยให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายและเป้าหมายเร่งรัด การปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยให้ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอน โดยการสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐาน ประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้คุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรมตามแนวทางของ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการ ประกอบด้วย 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดเป็นหลักในการส่งเสริมให้นำไปประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันให้เป็นสุข โดยปลูกฝังเพื่อเป็นคุณธรรมพื้นฐานให้กับวัยเด็กเป็นต้นไป ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน

จากสถานการณ์ปัจจุบันพบว่าปัญหาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดย สุภาณี เกิดบุญธรรม, (2563) ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ขาดระเบียบวินัยในการปฏิบัติตนทั้งในห้องเรียนและชีวิตประจำวัน เช่น มาสาย ไม่ส่งการบ้าน และไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการจัดการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม นอกจากนี้ งานวิจัยของ จงรักษ์ บุญญานุพงศ์, (2564) ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายหรือให้ผู้เรียนมีบทบาทน้อย ไม่สามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงได้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน ดังนั้นหากโรงเรียนมีการจัดการด้านวินัยอย่างครบวงจร มีเครื่องมือหรือองค์ความรู้ในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมวินัยผ่านกิจกรรมเชิงรุก และการปลูกผังระเบียบวินัยแบบเชิงบวก ปลูกฝังวินัยผ่านความเข้าใจ การสะท้อนตนเอง หรือการใช้เหตุผลจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านความมีวินัยความรับผิดชอบต่อตนเอง จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างยั่งยืนและมีผลต่อพฤติกรรมจริงในห้องเรียนและชีวิตประจำวันของนักเรียน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังที่ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, (2563) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมผ่านการฟัง พูด อ่าน เขียน และแสดงความคิดเห็น ขณะเดียวกัน นักเรียนต้องใช้กระบวนการคิดโดยเฉพาะการคิดขั้นสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงรุกว่า เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนได้ทำมากกว่าฟังและจดบันทึก (Felder and Brent, 2009: 2) รวมทั้งการเรียนรู้เชิงรุกเป็นเทคนิคที่ช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว เช่น การอภิปราย การแก้ปัญหา การนำเสนอ มีการค้นพบ ประมวลผล และประยุกต์ใช้ข้อมูล (BHC, 2010) ดังนั้น การจัดกิจกรรมเชิงรุก

นักเรียนจะต้องทำงานเป็นทีม ฟังคำอธิบาย รับผิดชอบบทบาทของตน และเคารพข้อตกลงของกลุ่ม เช่น การรอคอย การรับฟังผู้อื่น การส่งไม้ต่อ ซึ่งล้วนเป็นการฝึกวินัยทางสังคม (social discipline) เมื่อนักเรียนฝึกอยู่เป็นประจำ วินัยส่วนบุคคลและวินัยต่อส่วนรวมจะสามารถพัฒนาเป็นพฤติกรรมการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ

จากความสำคัญของการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมในการวางรากฐานพฤติกรรมเชิงบวก และความจำเป็นในการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม โดยการจัดกิจกรรมเชิงรุกจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ฝึกฝนตนเองให้ปฏิบัติตามกฎกติกา และเสริมสร้างวินัยผ่านสถานการณ์การเรียนรู้ที่สนุกสนานและเกิดแรงจูงใจเชิงบวก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางและรูปแบบของการจัดการเรียรู้ที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนระดับประถมศึกษา และสามารถนำไปใช้ในส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกควรมุ่งเน้นความหลากหลายของวิธีการ เช่น การทำงานกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านโครงงาน และการใช้

เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นควรเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถเชื่อมโยงกับการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ชัยยงค์ ราตรี, วรเวช ศิริประเสริฐศรี และอรัญ ซุยกระเดื่อง, (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. แนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก โคลเบิร์ก ยึดถือทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์ (Piaget) เป็นหลักในการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม และถือว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลของพัฒนาการทางปัญญา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นทั้งทางกาย จิตใจ และปัญญา โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น การอภิปราย เกม การแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นกลุ่ม และบทบาทสมมติ มากกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการร่วมมือกันกิจกรรมควรหลากหลายและเหมาะสมกับช่วงวัย ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ล้วนเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และใช้กิจกรรมหลากหลายที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัย ผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติ เคารพกฎกติกา และรับผิดชอบต่อหน้าที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นการพัฒนาชุดกิจกรรมควรมีโครงสร้างดังนี้ กำหนดวัตถุประสงค์ ชัดเจน ออกแบบกิจกรรม ให้หลากหลายและเหมาะสมกับพัฒนาการ ใช้วิธีการหรือเทคนิคการจัดกิจกรรม เช่น เกม บทบาทสมมติ การทำงานกลุ่ม จัดลำดับขั้นตอนกิจกรรม ตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติ และขั้นสรุป วัดและประเมินผลด้วยเครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบประเมินพฤติกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารและคุณครูที่สอนโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 6 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรูเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียน โดยมีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเชื่อมโยงสิ่งใหม่กับประสบการณ์เดิมที่มี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2) สร้างแบบสัมภาษณ์และเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเพื่อหาความสอดคล้องของเนื้อหาและความสอดคล้องกับจุดประสงค์ (IOC) จำนวน 3 ท่าน โดยคัดเลือกรายการคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูผู้สอนประถมศึกษาปีที่เป็นมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านแนวทางการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเชื่อมโยงสิ่งใหม่กับประสบการณ์เดิมที่มี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2) สังเคราะห์แนวคิด องค์ประกอบที่เกี่ยวกับชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในระยะที่ 1 มาสร้างชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

3) นำชุดกิจกรรมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินความเหมาะสมเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จากการหาคุณภาพและความเหมาะสม พบว่า ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.5 ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ “เหมาะสมมาก”

ระยะที่ 3 การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดหัวฝาย อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของกระทรวงศึกษาธิการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างแบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยแบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ (Scoring Rubric) มีจำนวน 6 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ

3) นำแบบประเมินเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเพื่อหาความสอดคล้องของเนื้อหาและความสอดคล้องกับจุดประสงค์ (IOC) จำนวน 3 ท่านไป ซึ่งจากการประเมินคุณภาพพบว่า แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษามีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการประชุมเพื่ออธิบายการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และการประเมินพฤติกรรมฯ กับครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2) ครูประจำชั้นดำเนินการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนก่อนการใช้ชุดกิจกรรมด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3) ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 24 กิจกรรม

4) ครูประจำชั้นดำเนินการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5) นำข้อมูลคะแนนการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนมาหาเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและหาคะแนนพัฒนาการ

ผลการวิจัย

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ใน 3) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) บทนำ เพื่อชี้แจงที่มาและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม เพื่ออธิบายว่าความเชื่อมของการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งผลต่อความสามารถในส่งเสริมความมีวินัย 3) โครงสร้างชุดกิจกรรม เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรม ลำดับขั้นตอน วิธีดำเนินการ เนื้อหา บทบาทครู บทบาทผู้เรียนและการประเมินผล จำนวน 24 กิจกรรม ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการเตรียมความพร้อม (Warm up) ขั้นการลงมือปฏิบัติ (Practice) ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด (Share) และขั้นแสดงแผนผังความคิด (Concept mapping) มีค่าเฉลี่ยของระดับความเหมาะสมเท่ากับ 4.33 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยเท่ากับ 50.7 คะแนน โดยมีพฤติกรรมอยู่ในระดับควรพัฒนาหลังการใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยเพิ่มขึ้น ซึ่งมีคะแนนเท่ากับ 72 คะแนน โดยมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสามารถแสดงได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม (จำนวนนักเรียน = 7 คน)

รายการประเมิน	คะแนน (ก่อน)	คะแนน (หลัง)	คะแนนพัฒนาการ	การแปลผล
1. การปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ	8.75	14.14	5.39	ดีมาก
2. การบริหารเวลาและหน้าที่	6.74	12.57	5.83	ดีมาก
3. การควบคุมตนเอง	8.32	10.73	2.41	ปานกลาง
4. การรับผิดชอบต่อหน้าที่	8.32	11.57	3.25	ดี
5. การเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น	9.47	11.58	2.11	ปานกลาง
6. การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม	9.1	11.23	2.13	ปานกลาง
รวม	**51.21**	**72**	**20.79**	**ดีมาก**

จากตาราง พบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนรวมเท่ากับ 51.21 หลังการใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนรวมเท่ากับ 72 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 20.79 การแปลผลอยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งสามารถแบ่งคะแนนออกเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 8.7 คะแนน หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 14.14 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 5.39 การแปลผลอยู่ในระดับ ดีมาก ด้านการบริหารเวลาและหน้าที่ ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 6.74 คะแนน หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 12.57 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 5.83 การแปลผลอยู่ในระดับ ดีมาก ด้านการควบคุมตนเอง ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 8.32 คะแนน หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 10.73 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 2.41 การแปลผลอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านการรับผิดชอบต่อหน้าที่ ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 8.32 คะแนน หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 11.57 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 3.25

คะแนน การแปลผลอยู่ในระดับ ดี ด้านการเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 9.47 หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 11.58 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 2.11 การแปลผลอยู่ในระดับ ปานกลางด้านการมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 9.1 คะแนน หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเท่ากับ 11.23 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 2.13 การแปลผลอยู่ในระดับ ปานกลาง

อภิปรายผล

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้อย่างชัดเจน วางโครงสร้างกิจกรรมอย่างเป็นระบบ แบ่งเป็นขั้นนำ ขั้นกิจกรรม และขั้นสรุป พร้อมออกแบบกิจกรรมให้หลากหลาย เหมาะสมกับพัฒนาการและบริบทของนักเรียน เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติจริง ครูมีบทบาทเป็นผู้ออกแบบ ผู้นำกระบวนการ และผู้เสริมสร้างบรรยากาศเชิงบวก ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา สิทธิวรานุวงศ์, (2562) ที่ยืนยันว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาคุณลักษณะและพฤติกรรมเชิงบวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนควรเลือกใช้เทคนิคและวิธีการหลากหลาย เพื่อรองรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมวินัยในตนเอง และความรับผิดชอบร่วม การใช้วิธีประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินตนเอง การประเมินจากเพื่อน และการประเมินโดยครู ช่วยสะท้อนพฤติกรรมและพัฒนาการของนักเรียนได้แท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Piaget, 1972) ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ควรใช้เครื่องมือ เน้นการประเมินตามสภาพจริง เพื่อสะท้อนพฤติกรรมและคุณลักษณะที่แท้จริงของนักเรียนในชีวิตจริง 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาค้นคว้านอกเวลา และทำงานร่วมกับเพื่อน การเสริมกิจกรรมกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธัญญารัตน์ นวลลออ, (2561) ที่พบว่าการใช้กิจกรรมเสริมทักษะและกิจกรรมนอกห้องเรียนช่วยเสริมสร้างวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 1) บทนำ เพื่อชี้แจงที่มาและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม เพื่ออธิบายว่าความเชื่อมของการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งผลต่อความสามารถในส่งเสริมความมีวินัย 3) โครงสร้างชุดกิจกรรม เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรม ลำดับขั้นตอน วิธีดำเนินการ เนื้อหา บทบาทครู บทบาทผู้เรียนและการประเมินผล ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัค วิเชียรรัตน์ (2561) ที่ระบุว่า การจัดกิจกรรมเชิงรุกที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมวินัยในตนเองและรับผิดชอบต่อหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ แต่ละขั้นตอนของชุดกิจกรรมยังได้รับการออกแบบบนพื้นฐานสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ กาเย่ (Gagne, 1985) ที่เน้นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมก่อนรวมทั้งทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของเดวิด โคลบ์ (Kolb, 1984) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนเทคนิคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการสื่อสารร่วมกับผู้อื่นแนวคิดการสร้างแผนที่ความคิด (Concept Mapping) ที่ช่วยจัดระบบและเชื่อมโยงความคิดได้อย่างเป็นโครงสร้าง ซึ่งสะท้อนว่าชุดกิจกรรมต้นแบบนี้สามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างเป็นระบบ เหมาะสมกับช่วงวัย และเอื้อต่อการเรียนรู้เชิงบูรณาการผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการจัดกิจกรรมเชิงรุกสามารถส่งเสริมพฤติกรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Trowbridge and Bybee (2000) ที่เน้นว่าการเรียนรู้ควรมีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1) การปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก นักเรียนมีพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎระเบียบดีขึ้นอย่างชัดเจน เช่น การเข้าแถว การแต่งกาย และการปฏิบัติตามข้อตกลงในกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเป็นผลจากการที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา ข้อตกลง และบทบาทหน้าที่ในกลุ่มกิจกรรม จึงทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเคารพกติกาที่กำหนดร่วมกัน สอดคล้องกับ Johnson and Johnson (2017) ที่กล่าวว่า

กิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยและเคารพกติกาผ่านปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และสอดรับกับงานของ พรทิพย์ อินทร์สุข (2565) ที่พบว่ากิจกรรมเชิงรุกสร้างความรับผิดชอบและวินัยในตนเองได้อย่างดี 2) การบริหารเวลาและหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนสามารถแบ่งเวลาเล่นและเวลาเรียนได้ดีขึ้น เข้าเรียนตรงเวลา ทำการบ้าน และส่งงานตามกำหนดมากขึ้น เป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่ให้นักเรียนร่วมวางแผนกิจกรรม และกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการบริหารเวลาและลำดับความสำคัญ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านการเล่นและปฏิสัมพันธ์มีส่วนช่วยพัฒนาเด็กวัยประถม และสนับสนุนผลวิจัยของ วีรยุทธ พลายเล็ก, (2563) และ ศิริพร สังข์สุข (2564) ที่ระบุว่ากิจกรรมเชิงรุกช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและจัดสรรเวลาได้ดีขึ้น 3) การควบคุมตนเอง นักเรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ดีขึ้น อดทนรอคอย ฟังครูและเพื่อนอย่างตั้งใจ มีสมาธิและอยู่กับกิจกรรมจนเสร็จสิ้น เป็นผลจากกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน วางแผนร่วมกัน และร่วมรับผิดชอบภาระงาน ทำให้เกิดการฝึกควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเพื่อเป้าหมายกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2557) ที่เน้นว่ากิจกรรมเชิงรุกทำให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจและมีสมาธิผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติ และสอดคล้องกับ แมคคลีแลนด์ (McClelland, 1965) ที่กล่าวถึงความต้องการความสำเร็จจะกระตุ้นให้เกิดความพยายามและการควบคุมตนเอง 4) การรับผิดชอบต่อหน้าที่ นักเรียนมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่และสิ่งของของตนเองมากขึ้น ดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่เรียน การเก็บอุปกรณ์ และการดูแลสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนได้ดี เป็นผลจากการจัดกิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติงานจริงและรับผิดชอบบทบาทหน้าที่เฉพาะตัวในกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ไพโรจน์ ชินศรประภา (2550) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่องานและบทบาทตนเองและเสริมทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างความรู้และพฤติกรรมใหม่ได้ผ่านการปฏิบัติจริง 5) การเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น นักเรียนรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ยอมรับข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มได้ดีขึ้น เป็นผลจากการจัดกิจกรรมเชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนแสดงความคิดเห็นและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ปรีชา ศิลาชัย และ ศุภนัฐ พานา (2565) ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่มและการใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะยอมรับฟังและเคารพความคิดเห็นผู้อื่น และ 6) การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมนักเรียนมีพฤติกรรมช่วยเหลือเพื่อน ร่วมดูแลความสะอาด และ

รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและพื้นที่ส่วนรวมมากขึ้น เป็นผลจากการบูรณาการกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีบทบาทในการจัดการสภาพแวดล้อมและร่วมดูแลกันในกลุ่ม ดังที่กิจกรรมการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมองค์ประกอบด้านความรู้ อารมณ์ และพฤติกรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสังคม และสนับสนุนผลวิจัยของ ปิยะพร อุ่นจิตต์ (2564) และ สุกัญญา ทับทิมทอง (2563) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมเชิงรุกและการทำงานกลุ่มช่วยเสริมจิตสาธารณะ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของนักเรียนได้ดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะด้านความมีวินัยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเน้นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้อย่างชัดเจน ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน และสะท้อนผลจากประสบการณ์จริงของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิผล ได้แก่ ออกแบบกิจกรรมเชื่อมโยงชีวิตจริง เพื่อเสริมสร้างวินัยอย่างยั่งยืน ใช้สื่อการเรียนรู้หลากหลายและเหมาะสมกับวัย เพื่อกระตุ้นความสนใจและเสริมทักษะ ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่องและหลากหลายมิติ ทั้งโดยครู เพื่อน และนักเรียนเอง พร้อมให้ข้อเสนอแนะทันที เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรม รวมถึงการศึกษากลยุทธ์ เทคนิค หรือวิธีการที่เหมาะสมในการส่งเสริมวินัยนักเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มเติม จากปัจจัยที่พบว่ามีอิทธิพล เพื่อสร้างรูปแบบหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์บริบทโรงเรียนและพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัยได้อย่างยั่งยืน สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 57 ก หน้า 49* (1 พฤษภาคม 2562)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุภาณี เกิดบุญธรรม. (2563). ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 18(2), 34-47.

จงรักษ์ บุญญานุพงศ์. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา,* 26(3), 112-127.

ชัยยงค์ ราตรี, วรเวช ศิริประเสริฐศรี และอรัญ ซุยกระเดื่อง. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเรื่องพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 9(1), 163-178.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญารัตน์ นวลละออ. (2561). การใช้กิจกรรมเสริมทักษะเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,* 46(2), 1-15.

ปรีชา ศิลาชัย, และศุภนัฐ พานา. (2566). *การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปิยะพร อุ่นจิตต์. (2564). ผลของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์,* 23(1), 45-58.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2563). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรทิพย์ อินทร์สุข. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์,* 18(1), 45-58.

ไพโรจน์ ชินศรประภา. (2550). *สนุก สุขใจ ได้ปัญญา Constructionism ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิไทยคม.

วีรยุทธ พลายเล็ก (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะ และกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ ค.ด.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิริพร สังข์สุข. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อความรับผิดชอบและการเข้าเรียนตรงเวลาของนักเรียน. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน,* 14(1), 25-37.

สุชาดา สิทธิวรานุวงศ์. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,* 42(4), 97-113.

สุภัค วิเชียรรัตน์. (2561). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร,* 9(1), 45-56.

สุภาณี เกิดบุญธรรม. (2563). ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 18(2), 34-47.

BHC. (2010). *Professional training & development.* Retrieved from https://www.slideshare.net/ssorden/active-learning-11618566

Felder, R.M.; Brent, R. (2009). *Active learning: An introduction.* ASQ higher Education Brief.

Gagne, R. M. (1 9 8 5). *The conditions of learning (4 th ed.).* New York: Holt, Rinehart and Winston.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2017). *The impact of cooperative learning on achievement, peer relationships, and attitudes.* In J. Hattie & E. M. Anderman (Eds.), International guide to student achievement (pp. 250–254). Routledge.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

McClelland, D. C. (1965). Toward a theory of motive acquisition. *American Psychologist, 5,* 321–333.

Piaget, J. (1972). *Psychology and epistemology: Towards a theory of knowledge.* Penguin.

Trowbridge, L. W., Bybee, R. W., & Powell, J. C. (2000). *Teaching secondary school science: Strategies for developing scientific literacy (8th ed.).* Merrill/Prentice Hall.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี*

THE STRATEGIES FOR INFORMATION TECHNOLOGY AND COMMUNICATION ADMINISTRATION OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF PRIVATE EDUCATION PATTANI PROVINCE

ฮาซือนะห์ มาแยบือแต[1] และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ[2]

Hasenah Mayaebuetae[1] and Phimpawee Suwanno[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[1-2]Master of Education Program in Educational Administration Yala Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: h.m.hasnah.hn@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 17 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 19 มิถุนายน 2568

Received 3 June 2025; Revised 17 June 2025; Accepted 19 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี และนำเสนอกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 369 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

Citation:

* ฮาซือนะห์ มาแยบือแต และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ. (2568). กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 468-488.

Hasenah Mayaebuetae and Phimpawee Suwanno. (2025). The Strategies For Information Technology And Communication Administration Of School Under The Office Of Private Education Pattani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 468-488.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรียงตามดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($PNI_{modified}$ = 0.488) ด้านการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.469) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.385) ด้านการควบคุม ติดตาม และการประเมินผล ($PNI_{modified}$ = 0.381) และด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ($PNI_{modified}$ = 0.351) และ 2. กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ได้แก่ 1) กลยุทธ์การเสริมสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพ 2) กลยุทธ์การปฏิรูปการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสร้างความคุ้มค่าสูงสุด 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรของโรงเรียน และ 4) กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารสถานศึกษา, การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

Abstract

The objective of this research was to study the current and desired conditions of information technology and communication administration of school under the Office of Private Education Pattani Province and to propose strategies for information technology and communication administration of school under the Office of Private Education Pattani Province. The sample group consisted of 369 school administrators and teachers under the Office of Private Education Pattani Province, obtained by a stratified random sampling technique. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. The statistical methods were arithmetic mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The research findings revealed that 1. the current condition of information technology and communication administration was at a moderate

level, while the desired condition of information technology and communication administration was at a high level. The priority needs in information technology and communication administration, ranked by the Modified Priority Needs Index, were infrastructure ($PNI_{modified}$ = 0.488), internal school management (PNI modified = 0.469), teaching and learning management ($PNI_{modified}$ = 0.385), monitoring, supervision, and evaluation ($PNI_{modified}$ = 0.381), and personnel development and support ($PNI_{modified}$ = 0.351), and 2. the strategies for information technology and communication administration of school under the Office of Private Education Pattani Province consisted of four strategies which were 1) a strategy for enhancing and maintaining efficient and stable infrastructure of information technology and communication administration, 2) a strategy for reforming information technology and communication administration to maximize cost-effectiveness, 3) a strategy for enhancing knowledge of information technology among school personnel, and 4) a strategy for building collaboration with internal and external networks.

Keywords: Strategy, School Administration, Information and Communication Technology Administration

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาท ในการพัฒนาประเทศทั่วโลกหลายด้านอย่างรวดเร็ว ซึ่งแต่ละประเทศต่างมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อก้าวสู่เศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยการพัฒนาผ่านการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสร้างนวัตกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบก้าวกระโดด การพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายยิ่งขึ้น จัดให้ผู้เรียนและผู้ปกครองเข้ามาใช้งานระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยมีความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีในอนาคต ประเทศไทยให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาตลอด แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ซึ่งครอบคลุมการศึกษาของประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2560 – 2579 เพื่อเป็นกรอบเป้าหมายและทิศทางการ

พัฒนาการศึกษาของประเทศ จัดการศึกษาให้คนไทยได้รับโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา เพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย จากการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570 ฉบับที่ 13 มีทิศทางการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศสู่ฐานนวัตกรรม ที่มีแนวโน้มความต้องการทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น เป็นโอกาสในการยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพทางการศึกษา สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) สร้างทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีความคิดสร้างสรรค์และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Boonying, 2013)

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนมีความสำคัญนับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินการของทุกฝ่ายงาน และยังมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมาก (ชลลดา ม่วงธนัง, 2564) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศตามสภาพของแต่ละโรงเรียนส่งผลให้งานด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและการเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Gurr, 2006) ฉะนั้นการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ดี ช่วยเพิ่มโอกาสความเสมอภาคในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยพัฒนากลยุทธ์และวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

สภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนเอกชนจังหวัดปัตตานี ยังพบปัญหาหลายด้าน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร ยังขาดระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมทั้งบุคลากรขาดทักษะและความชำนาญในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับ (ทรงชัย โอฬาริกพงศ์, 2560) กล่าวว่า การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมความพร้อมของบุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างถาวร นอกจากนี้สื่อการสอนที่มีแค่หนังสือหรือตำรา อาจตอบสนองการรับรู้และความต้องการของนักเรียน ในศตวรรษที่ 21 ได้ไม่เต็มที่ (ณพิชญา กิจจสัจจา, 2561) ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องเร่งพัฒนากลยุทธ์การนำเทคโนโลยี

สารสนเทศมาใช้ในการบริหารการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการบริหารจัดการที่สอดรับกับนโยบาย สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (วราภรณ์ แป้นแจ้ง, 2559)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี เพื่อนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนให้เกิดความคุ้มค่า ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

2. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

กลยุทธ์ คือแผนการหรือวิธีการที่เชื่อมั่นได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานโดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยผ่านการวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินงาน ควบคุมและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (Certo & Peter, 1991) และ (นิพนธ์ สุนทโรทก์, 2561) กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาใช้กลยุทธ์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ โดยสร้างโอกาสให้เกิดความสำเร็จมากขึ้น และก็ลดโอกาสของความล้มเหลวให้น้อยลง กลยุทธ์ทำให้สถานภาพของสถานศึกษาเข้มแข็ง และทำให้งานบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างมีเหตุผล (อดิศร ก้อนคำ, 2563) กระบวนการกำหนดกลยุทธ์ มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ เช่น คอตเลอร์และเมอร์ฟี Kotler & Murphy (1981) ได้กล่าวว่า กระบวนการกำหนดกลยุทธ์ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การ

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Goal Formulation) 3) การจัดทำแผนกลยุทธ์(Strategy Formulation) 4) การออกแบบองค์การ (Organization Design) และ 5) การออกแบบระบบปฏิบัติงาน (System Design) ฮิลแอนด์โจนส์ Hill & Jones (2009) ได้กล่าวว่า กระบวนการกำหนดกลยุทธ์จะประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดพันธกิจและเป้าหมายองค์การ 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อระบุโอกาสและอุปสรรค 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อระบุจุดแข็งและจุดอ่อน 4) กำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมาย และ 5) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2560) ได้กล่าวว่า กระบวนการกำหนดกลยุทธ์ในโรงเรียนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนด ปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน 2) การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ 3) การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและปัญหาความต้องการของโรงเรียน 4) การกำหนดทางเลือกและการคัดเลือกทางเลือก 5) การกำหนดกลยุทธ์และการตัดสินใจกลยุทธ์ และ 6) การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนหรือแนวทางที่วางไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยมักจะมีการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนกลยุทธ์ต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน การคาดการณ์อนาคต และการตัดสินใจที่เป็นไปได้หลายทางเลือก กระบวนการกำหนดกลยุทธ์ คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การกำหนดหรือจัดทำกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมินผลและควบคุม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอความหมายการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อาทิเช่น อดิศร ก้อนคำ, (2563) ได้กล่าวว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศตามนโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษามาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการบริหารจัดการภายใน 3) ด้านการบริหารบุคลากร 4) ด้านการสร้างความร่วมมือ ประสานงานเครือข่าย 5) ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ 6) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 7) ด้านกระบวนการเรียนรู้ อัครัช พินดวง, (2565) ได้กล่าวว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การจัดองค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้บริหารบุคลากรเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 5) การควบคุม ติดตาม และการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ นิตยา ดำมิตร, (2566) ได้กล่าวว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการในการวางแผนและการออกแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลอย่างง่ายและรวดเร็ว มีการดำเนินงานด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี 2) การสนับสนุนการการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 3) การพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและซอฟต์แวร์ในสถานศึกษา 4) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือ กระบวนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จากการรสังเคราะห์องคประกอบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน 5) การควบคุม ติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

2.1 โครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การดำเนินงานตามแผนงานเกี่ยวกับ โครงสร้างพื้นฐานภายในโรงเรียนอย่างเป็นขั้นตอน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มีเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เพียงพอและทันสมัย มีระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่มีคุณภาพ มีห้องปฏิบัติการเทคโนโลยีการศึกษา มีบริการการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้กับบุคลากรและชุมชน มีผู้ที่ให้ความรู้ในการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์

2.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน คือ กระบวนการวางแผน พัฒนา และจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียน โดยการกำหนดแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในแผนปฏิบัติประจำปี เพื่อสนับสนุนงบประมาณและส่งเสริมการประสานงานให้หน่วยงานต่าง ๆ มามีส่วน

ร่วมสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ต่างได้รับประโยชน์ร่วมกัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานให้ทำหน้าที่อย่างชัดเจน และกำหนดโครงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การบริหารจัดการภายในโรงเรียนที่เป็นระบบดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะวิธีการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย อบรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยสื่อสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและนำมาใช้ในการประเมินผู้เรียน

2.4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน สงเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิตอลที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย เช่น กระบวนการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่คำนึงถึงกฎหมาย คุณธรรม และจริยธรรม

2.5 การควบคุม ติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การดำเนินงานการประเมินประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภายในโรงเรียน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ มีแผนควบคุม ติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ มีระบบการรายงานผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการนำผลการใช้ไปพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและจัดทำคู่มือการควบคุม ติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างชัดเจน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น มีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 135 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,763 คน (สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดย วิธีคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 369 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นหน่วยในการแบ่ง จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 34 ข้อ ในรูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual response format) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบบลิเคร์ท (Likert Scales) มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) โครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน 5) การควบคุม ติดตามและการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดย ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี โดยหา

ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และลำดับความต้องการจำเป็น ใช้สูตรดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : $PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

$$PNI_{modified} = (I-D) / D$$

เมื่อ I หมายถึง ระดับสภาพที่พึงประสงค์

D หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน

2. การวิเคราะห์ SWOT Analysis จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จากนั้นจับคู่เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน โดยวิธี TOWS Matrix

ขั้นตอนที่ 2 การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน นำมาวิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และวิเคราะห์ TOWS matrix จากนั้นยกร่างกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน นำเสนอกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเป็นผู้บริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี มีลักษณะเป็นมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์

ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

1. สภาพปัจจุบันการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.06, SD= 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$= 3.17, SD= 0.73) รองลงมาคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารจัดการภายในโรงเรียน ($\bar{X}$= 3.06, SD = 0.74) ด้านการควบคุม ติดตาม และการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$= 3.05, SD = 1.02) สถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 3.04, SD = 0.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$= 2.98, SD = 0.95)

2. สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.31, SD = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$= 4.50, SD = 0.52) รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$= 4.43, SD = 0.63) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$= 4.28, SD = 0.69) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.22, SD = 0.60) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการควบคุม ติดตาม และการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$= 4.14, SD = 0.67)

3. ความต้องการจำเป็นในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ ($PNI_{modified}$ = 0.488) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารจัดการภายในโรงเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.469) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.385) ด้านการควบคุม ติดตาม และการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ ($PNI_{modified}$ = 0.381) และด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($PNI_{modified}$ = 0.351)

4. กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การเสริมสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ และเสถียรภาพ 2) กลยุทธ์การปฏิรูปการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสร้างความคุ้มค่าสูงสุด 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรของโรงเรียน 4) กลยุทการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครูและผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปัตตานีให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรมากที่สุด เนื่องจาก บุคลากรเป็นปัจจัยหลักที่จะผลักดันให้การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนประสบความสำเร็จ การมีครูหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการภายในโรงเรียน และการให้บริการนักเรียนและผู้ปกครอง สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี (2567) มีเป้าประสงค์ให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาเป็นบุคลากรที่พร้อมเรียนรู้ มีสมรรถนะที่จำเป็น ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และส่งเสริมการบริหารที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยประยุกต์ใชเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัย อรรคพล ประเสริฐ, (2565) พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน

กลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงานการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ว่าสถานศึกษามีความพยายามในด้านการพัฒนาบุคลากร แต่การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ามีข้อจำกัดในด้านอื่น ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยียังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์และระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ต ที่ต้องได้รับการจัดสรรทุนและปรับปรุงเพื่อรองรับการใช้งานที่เพิ่มขึ้นในอนาคต โดยรวมแล้วโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปัตตานี มีความตระหนักในการใช้เทคโนโลยี แต่ยังต้องเน้นด้านการประเมินผลการใช้งาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนและการบริหารที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเดิม

2. สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครูและผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารโรงเรียนและการจัดเรียนการสอนอย่างจริงจัง การใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการภายในโรงเรียน แสดงถึงการใช้เทคโนโลยีช่วยเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานภายใน เช่น ระบบข้อมูลสารสนเทศ ระบบจัดเก็บเอกสาร ฯลฯ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อุปกรณ์เครือข่าย อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับ ณพิชญา กิจจสัจจา (2561) พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ ซอฟต์แวร์ที่จำเป็นและมีลิขสิทธิ์ถูกต้องยังไม่เพียงพอ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีเสถียรภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย อัฟรออ์ จะปะกิยา และ สุไรยา หนิแร่ (2566) พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร อาจเป็นเพราะว่าการตระหนักและลงทุนในการเพิ่มทักษะทางเทคโนโลยีให้กับบุคลากรในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเทคโนโลยีการบริหารการศึกษามีความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นบุคลากรจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ที่จะบริหารเทคโนโลยีการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570 ฉบับที่ 13 มีทิศทางการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศสู่ฐานนวัตกรรม ที่มีแนวโน้มความต้องการทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น การยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพทางการศึกษา สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา

3. ลำดับความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี พบว่า มีความต้องการจำเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ มากที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยพื้นฐานมีผลโดยตรงต่อศักยภาพในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี หากไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอ จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัย ปัณฑิตา อ่อนกล่ำผล (2563) พบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการภายในโรงเรียน ปัจจัยพื้นฐานทางเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ยังต้องจัดสรรทุนให้มีความเพียงพอและทันสมัยเพื่อสอดรับกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2566 - 2570) ด้านการศึกษาให้เสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนตามความถนัด มีอุปกรณ์การเรียน ที่เหมาะสมต่อผู้เรียนแต่ละวัย และใช้ระบบเทคโนโลยีการศึกษาสมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัย Gurr, (2006) พบว่า ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความสามารถของโรงเรียนและนักเรียนในการเข้าถึงโครงข่ายโทรคมนาคมที่มีความเร็วสูงขึ้นเรื่อย ๆ การมีโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อถือได้ มีราคาเหมาะสมและสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

4. กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์การเสริมสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ และเสถียรภาพ 2) กลยุทธ์การปฏิรูปการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสร้างความคุ้มค่าสูงสุด 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรของโรงเรียน 4) กลยุทการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ดังนี้

4.1 กลยุทธ์การเสริมสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ และเสถียรภาพ ซึ่งกลยุทธ์นี้มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าการมุ่งเน้นสร้างความแข็งแรงให้กับฐานรากด้านเทคโนโลยีในโรงเรียนอย่างรอบด้าน ผ่านทั้งการพัฒนาอุปกรณ์และระบบเครือข่าย การจัดงบประมาณให้เหมาะสม รวมถึงการวางแผน

ระยะยาว โดยการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ล้าหลังหรือไม่เพียงพอ ลดช่องว่างการเข้าถึงเทคโนโลยีระหว่างโรงเรียน และเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การพัฒนาอุปกรณ์และเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพช่วยให้การบริหารจัดการภายในและการจัดการเรียนการสอนมีความคล่องตัวและทันสมัย สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การศึกษายุคดิจิทัล ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารเทคโนโลยีในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 – 2569 ให้จัดหาอุปกรณ์การสอนและสวัสดิการให้เพียงพอและเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ให้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะดิจิทัลช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ไม่จำกัด สอดคล้องกับงานวิจัย ณพิชญา กิจจสัจจา, (2561) พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT เพื่อการศึกษา เป็นกลยุทธ์สำหรับเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์และระบบเครือข่ายให้สูงขึ้น ทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งานในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน ทำให้การดำเนินงานสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำเพิ่มขึ้น

4.2 กลยุทธ์การปฏิรูปการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสร้างความคุ้มค่าสูงสุด ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภายในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จะต้องครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน พัฒนาฐานข้อมูล การกำหนดแผนพัฒนาเทคโนโลยีให้อยู่ในแผนปฏิบัติประจำปี และการสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร การสร้างระบบฐานข้อมูลกลางที่รวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลทั้งโรงเรียน ช่วยให้ข้อมูลทันสมัยน่าเชื่อถือ และเรียกใช้งานได้ทันที สอดคล้องกับงานวิจัย วราภรณ์ แป้นแจ้ง (2559) พบว่าองค์การการศึกษาในยุคดิจิตอลที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหาร จัดการให้สามารถรองรับการศึกษาสมัยใหม่ มีกลยุทธ์การบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย เนื่องจากการที่กลยุทธ์ที่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง จะเป็นแนวทางที่จะทำให้องค์การการศึกษาดำเนินการได้อย่างมีทิศทาง และประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย อดิศร ก้อนคำ, (2563) พบว่า กลยุทธ์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา

ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา มีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ การจัดทำแผนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสารและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา การระดมทุน เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล ซึ่งการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ดีต้องคำนึงถึงการทำให้สารสนเทศเป็นส่วนประกอบที่ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิผลสูงสุด อันนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วม (Stake Holder)

4.3 กลยุทธ์การเสริมสร้างองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรของโรงเรียน ผลการประเมินความเหมาะสและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แก่บุคลากรเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคลากร ให้สามารถนำความรู้ในทางเทคโนโลยีออกมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการนำไปใช้ในการสอน การแก้ปัญหา การพัฒนา การคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ประสบการณ์และทักษะ รวมถึงสามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำพาไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียน เมื่อบุคลากรมีความรู้ความสามารถ และมีองค์ความรู้อันที่จะพัฒนาตนเองก็จะทำให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ และส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพบุคลากรในโรงเรียน ให้มีความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน และการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัย ทรงชัย โอฬาริกพงศ์ (2560) พบว่า กลยุทธ์หลักที่ 3 การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่บุคลากร ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ 1) มีแผนการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ 2) มีการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีศักยภาพสูง 3) มีการพัฒนาบุคลากรให้มีองค์ความรู้ด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของ เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) มีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่บุคลากร การพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสู่การพัฒนาความรู้และทักษะให้กับครูและบุคลากรภายในโรงเรียน เป็นขั้นตอนสำคัญในการใช้เทคโนโลยีในงานการ

สอนและการบริหารโรงเรียน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การอบรม สัมมนา จนถึงการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาต้นแบบ การพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมหรือกิจกรรมเพื่อเพิ่มทักษะทางเทคโนโลยีให้กับบุคลากร การส่งเสริมทัศนคติที่ดี ช่วยให้เกิดการยอมรับการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียนอย่างกว้างขวาง การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ทั้งในด้านการเรียนการสอนและการใช้งานโดยรวม การสร้างคู่มือแนวทางการใช้เทคโนโลยี ช่วยให้การใช้งานเทคโนโลยีในโรงเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย อดิศร ก้อนคำ (2563) พบว่า การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มี 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การพัฒนาทักษะ เทคนิค วิธีการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากร

4.4 กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก การสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพทั้งในด้านการบริหารและการเรียน การสอน และเพิ่มคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน เช่น การวางแผนร่วมกันพัฒนา การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สอดคล้องกับ ศักดิ์นิพน สว่างวงศ์ (2557) กล่าวว่า การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นกระบวนการประสานสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่รวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระจายความรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอก ช่วยให้การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความชัดเจน เช่น การทำ MOU หรือการกำหนดแนวทางร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานต้นสังกัด องค์กรภาครัฐ เอกชน ชุมชน และผู้ปกครอง ช่วยให้การดำเนินงานด้านเทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย สุดา มงคลสิทธิ์ (2562) พบว่า กลยุทธ์การส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ เอกชน ชุมชน และผู้ปกครองเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรภายนอก ชุมชน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารจัดการภายในโรงเรียน 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการควบคุม ติดตาม และการประเมินผล และ 5) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำมากำหนดกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์การเสริมสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ และเสถียรภาพ 2) กลยุทธ์การปฏิรูปการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสร้างความคุ้มค่าสูงสุด 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรของโรงเรียน 4) กลยุทการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี เสนอขึ้นไปยังหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

1.2 การดำเนินงานตามกลยุทธ์ให้ประสบผลสำเร็จได้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำสามารถร่วมงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดีและควรมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน

1.3 การบริหารเทคโนโลยีและสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนจะต้องบริหารควบคู่ไปกับบริบทของโรงเรียนและความพร้อมของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ฯลฯ นำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาก่อนแล้วจึงตัดสินใจนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาใช้ในโรงเรียนทั้งระบบ และควรมีระบบอื่นรองรับหากเทคโนโลยีนั้นไม่สามารถใช้งานได้

1.4 ควรมีบุคลากรปฏิบัติงานโดยตรงในระบบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เนื่องด้วยปัจจุบันผู้รับผิดชอบ มีตำแหน่งเป็นครูผู้สอน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกระบบงานได้ เช่น การดูแลเว็บไซต์ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ การดูแลระบบงาน ของฝ่ายบริหาร การซ่อมบำรุงเครื่อง ฯลฯ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในจังหวัดและสังกัดต่าง ๆ เนื่องจากบริบทสภาพแวดล้อมมีความแตกต่างกัน

2.2 ควรศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการกลยุทธ์บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในและการศึกษาปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการนำกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปปฏิบัติในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

ชัชนก มั่นประสงค์ และ ธีระวัฒน์ มอนไธสง. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยี สารสนเทศใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 7(12), 280-294.

ณพิชญา กิจจสัจจา. (2561). กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร,* 38(1), 137-159.

ทรงชัย โอฬาริกพงศ์. (2560). กลยุทธ์การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์,* 11(3), 64-80.

นิพนธ์ สุนทโรทก์. (2561). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานิเทศศาสตร์.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

ปัณฑิตา อ่อนกล่ำผล. (2563). องค์ประกอบการวางแผนกลยุทธ์ในโรงเรียน. ใน *ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569. (2567). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 141 ตอนพิเศษ 309 ง* (13 พฤศจิกายน 2567). จาก https://ops.moe.go.th/นโยบายการศึกษา-ศธ-2568-2569/

ประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2560). อการประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. *วารสาร Veridian EJournal, Silpakorn University*, 10(3), 1503-1517.

วราภรณ์ แป้นแจ้ง. (2559). กลยทธ์การบรหารเทคโนโลยสารสนเทศและการสอสารสาหรบโรงเรยนมธยมศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ศักดิ์นิพน สว่างวงศ์. (2557). เครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 14(2), 12-24**.**

ศักดา ทัดสา. (2565). กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(3), 1329–1343.

สุดา มงคลสิทธิ์. (2562). กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนจังหวัดชลบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(19), 5843-5859.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง* หน้า1. จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.thDATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF

อดิศร ก้อนคำ. (2563). กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Boonying, W. (2013). An Analysis of the Basic Education Curriculum of the Republic of Korea. *Journal of Education Naresuan University*, 15 (2), 97-97.[in Thai]

Certo Samuel C. and Peter J. Paul. *Strategic Management : Concept and Applications*. New York : Mcgraw-Hill, 1991.

Kotler, P., & Murphy, P.E.. Strategic planning for higher education. *The Journal of Higher Education,* 1981.

Likert, Rensis. (1 9 6 7). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90 95). New York: Wiley and Son.

Gurr. (2006). *School Leadership and Management*, 26 (4), 371-395

Yamane, Taro. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York : Harper and Row Publications

แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*

MANAGEMENT OF WASTEWATER IN THE COMMUNITY OF KOKE TUM SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

เดชดำรงค์ ล่องลอย[1] และ จักรวาล สุขไมตรี[2]

Dachdamrong Longloy[1] and Jagraval Sukmaitree[2]

[1-2]วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s66563825016@ssru.ac.

วันที่รับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 16 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 18 กรกฎาคม 2568

Received 12 July 2025; Revised 16 July 2025; Accepted 18 July 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 ราย แบ่งเป็นกลุ่มผู้ให้บริการและกลุ่มผู้รับบริการ และวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาการจัดการน้ำเสีย

ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความตระหนักในการจัดการน้ำเสีย มักใช้วิธีแบบพื้นบ้าน เช่น ปล่อยน้ำเสียลงสู่ดินหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้ปัญหาหลักมาจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ทำให้ไม่สามารถลงทุนด้านระบบบำบัดน้ำเสียได้เอง

Citation:

* เดชดำรงค์ ล่องลอย และ จักรวาล สุขไมตรี. (2568). แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 489-507.

Dachdamrong Longloy and Jagraval Sukmaitree. (2025). Management Of Wastewater In The Community Of Koke Tum Subdistrict, Mueang District, Lopburi Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 489-507.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

อีกทั้งยังขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม และระบบกำจัดน้ำเสียรวมยังไม่ครอบคลุม เทศบาลมีการอบรมและแจกถังดักไขมันให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ แต่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังน้อย

2. แนวทางการจัดการน้ำเสีย

แนวทางที่เสนอแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านคน ส่งเสริมความรู้ผ่านการอบรม ประชาสัมพันธ์ และใช้สื่อหลายช่องทางโดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้สื่อกลาง 2) ด้านเงิน ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการจัดหาอุปกรณ์มากกว่าให้เป็นเงินสด 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดหาและแจกอุปกรณ์พื้นฐาน เช่น ถังดักไขมัน และสนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน 4) ด้านการจัดการ พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชน พร้อมทั้งใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ภายในชุมชนอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารจัดการ, ประชาชน

Abstract

Research Findings.This research study had two main objectives:To examine the problems related to wastewater management among residents in the Khok Tum Subdistrict Municipality, Mueang District, Lopburi Province; and To explore the potential approaches for wastewater management in the same area.The study employed a qualitative research method, using in-depth interviews with 17 key informants, divided into two groups: service providers and service recipients. The data were analyzed descriptively by synthesizing, interpreting, and summarizing key issues.

1. Current Problems in Wastewater Management

Most residents lack knowledge and awareness regarding proper wastewater management. They commonly use traditional methods, such as discharging wastewater directly onto the ground or into natural water sources, especially in agricultural areas. The primary issue stems from economic limitations, preventing households from investing in wastewater treatment

systems. Furthermore, there is a lack of proper equipment and appropriate technology, and there is no centralized wastewater treatment system in many communities. Although the municipality has provided training and distributed grease traps to households participating in related projects, public participation remains low.

2. Proposed Approaches to Wastewater Management

The proposed strategies consist of four main aspects 1) Human aspect Promote awareness and knowledge through training, public relations, and the use of multiple media channels, with community leaders serving as intermediaries. 2) Financial aspect Seek financial support from the government and private sector, focusing on the provision of equipment rather than direct cash distribution. 3) Equipment and technology aspect Provide and distribute basic wastewater treatment equipment, such as grease traps, and encourage the use of technology suited to the community's context. 4) Management aspect Develop wastewater treatment systems appropriate to the local context and build collaborative networks among communities, government agencies, and private organizations. Also, use both online platforms and local broadcasting tools to disseminate information widely within the community.

Keywords: Guidelines, Management, Public

บทนำ

น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตเนื่องจากน้ำไม่เพียงแต่เป็นส่วนประกอบหลักในร่างกายของสัตว์และพืชแต่ยังเป็นทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิต เช่น การเกษตรกรรมที่ต้องใช้น้ำในการชลประทานเพื่อการปลูกพืช อุตสาหกรรมที่ใช้น้ำในการผลิต และการทำความสะอาดรวมถึงการใช้น้ำในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เช่น การดื่มกิน การทำอาหาร และการรักษาความสะอาดทางกายภาพคุณสมบัติที่สำคัญของน้ำคือความสะอาด และบริสุทธิ์น้ำที่ปราศจากเชื้อโรค และสารพิษทำให้มั่นใจได้ว่าน้ำที่เรานำมาใช้จะไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ หากน้ำมีความสะอาด

และบริสุทธิ์จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในหลากหลายด้านได้อย่างเต็มที่ ในอดีตการใช้ทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลองหรือบ่อน้ำเป็นแหล่งน้ำดื่ม และใช้งานทั่วไปของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ แต่ในปัจจุบันปัญหาคุณภาพของน้ำ และมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นมากมายทั้งจากการทิ้งขยะในแหล่งน้ำการใช้สารเคมีในเกษตรกรรมการปล่อยน้ำเสียจากอุตสาหกรรม และการชุมชนซึ่งทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งมีสารพิษหรือเชื้อโรคปนเปื้อน ส่งผลให้ไม่สามารถนำมาดื่มกินหรือใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย จากการเสียสมดุลของน้ำที่เกิดจากมลพิษทำให้มนุษย์ต้องหาวิธีในการจัดการ และฟื้นฟูคุณภาพน้ำทั้ง การบำบัดน้ำเสีย และการป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษทางน้ำในอนาคตเพื่อให้เราสามารถใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างยั่งยืน และไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเป็นอยู่ของคนและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในระบบนิเวศซึ่งการพัฒนาแหล่งน้ำนั้นได้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยในเป้าหมายที่ 6 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

การสร้างหลักประกันเรื่องน้ำ และการสุขาภิบาลให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคนภาครัฐส่งเสริมการเข้าถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนผ่านการจัดตั้งระบบประปาหมู่บ้าน และขยายเขตการให้บริการของการประปาส่วนภูมิภาคและการประปานครหลวงพร้อมทั้งได้ดำเนินโครงการ “Water is Life” เพื่อตรวจสอบ และพัฒนาคุณภาพน้ำประปาในเขตบริการให้มีความเหมาะสมต่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้น และในปี 2560-2561 ได้มีการประกาศมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงานเพื่อปรับปรุงค่ามาตรฐาน และวิธีการตรวจสอบน้ำทิ้งจากโรงงานให้เหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ได้บรรจุประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) ตลอดจนจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ รวมทั้งประกาศใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีเอกภาพ ควบคู่กับการสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนโดยได้จัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ 22 คณะ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐส่วนราชการในจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด 76 จังหวัด เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำ และคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2565 ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนช่วงปี พ.ศ. 2559-2567)

โดยแผนพัฒนาจังหวัดลพบุรีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570 ไดดำเนินการรวมกันทุกภาคส่วนในการระดมความคิดวิเคราะห์ศักยภาพของ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งรวบรวมขอมูลประเด็นปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดโดยให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงแผนพัฒนาอำเภอในลักษณะ (One Plan) โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยประเด็นพัฒนาที่ 3 การเพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดขยะ พัฒนาพลังงานทดแทน การส่งเสริมการจัดการขยะ และของเสียเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้โดพื้นที่เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เทศบาลตำบลโคกตูม ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำทั้งสองแห่งเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลักแหล่งน้ำบนดิน ได้แก่ ห้วยซับเหล็ก และแหล่งน้ำใต้ดินประชาชนได้ทำการขุดเจาะแหล่งน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้อยู่ทั่วไป ศักยภาพของสภาพพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม มีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะสำคัญดังนี้ พื้นที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครนัก การคมนาคมสะดวก มีระบบบริการพื้นฐานโดยมีวิสัยทัศน์ เทศบาลตำบลโคกตูมเมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งผลิตอาหารทางการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ มุ่งเน้นบริการประชาชน พันธกิจการพัฒนาท้องถิ่นส่งเสริมพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตร ส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นพัฒนา และส่งเสริมการศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อเหตุการณ์สร้างสังคมให้เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจัดให้มีและบำรุงรักษาถนน และระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ให้เพียงพอกับความต้องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรปลอดสารพิษ และส่งเสริมอาชีพนอกฤดูการผลิตพัฒนาการให้บริการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลโดย เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี (แผนพัตนาท้องถิ่น ปี พ.ศ.2566 - พ.ศ.2570 เทศบาลตำบลโคกตูม)

จากความเป็นมา และสภาพของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ

ศึกษาวิจัยถึงเรื่องแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของแหล่งน้ำธรรมชาติลดการเกิดมลพิษทางน้ำ และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่เกี่ยวข้องกับน้ำเสีย เช่น โรคท้องร่วง และโรคระบาดอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนการลดปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากครัวเรือน และอุตสาหกรรมในท้องถิ่นส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธีเพื่อให้การพัฒนาในเขตเทศบาลตำบลโคกตูมดำเนินไปอย่างสมดุลโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับคนรุ่นต่อไปเพื่อให้แนวทางการจัดการน้ำเสียสอดคล้องกับกฎหมาย และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องของเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาถึงสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับน้ำเสีย โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม (2535) “น้ำเสีย” หมายถึง น้ำที่ผ่านการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ทั้งในชีวิตประจำวัน อุปโภคบริโภค และการประกอบอาชีพแหล่งกำเนิดน้ำเสียสามารถจำแนกออกได้ 3 ประเภท คือ น้ำเสียจากชุมชนรวมไปถึงโรงแรมที่พักอาศัยของการธุรกิจท่องเที่ยวร้านค้า การอุปโภคบริโภค การชำระล้างร่างกาย การขับถ่าย และการซักล้าง เป็นต้น น้ำเสียจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นน้ำเสียที่มีความสกปรกสูงความสกปรกขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรมโดยส่วนใหญ่น้ำเสียจากอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เกิดจากกระบวนการล้างวัตถุดิบ การล้างเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ การระบายความร้อน รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ภายในโรงงาน และน้ำเสียที่เกิดจากภาคการเกษตรกรรมเป็นน้ำเสียที่ถูกปล่อยออกมาจากพื้นที่เพาะปลูกเลี้ยงสัตว์โดยส่วนใหญ่จะเป็นน้ำเสียที่มีความเข้มข้นของสารอินทรีย์สูงรวมถึงสารเคมีที่มาจาก

ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงยากำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ทำให้น้ำมีสิ่งสกปรกต่าง ๆ เจือปนมาในปริมาณสูง จนกระทั่งเป็นน้ำมีคุณลักษณะที่ไม่เป็นที่ต้องการ และน่ารังเกียจสำหรับคนทั่วไปเป็นมลพิษทางทัศนียภาพในบางแหล่งอาจจะส่งกลิ่นเหม็นให้เป็นที่เดือดร้อนรำคาญ และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อนิเวศสิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบได้ คู่มือบำบัดระบบน้ำเสียชุมชน กรมควบคุมมลพิษ (2560) “น้ำเสีย” หมายถึง น้ำที่มีสิ่งเจือปนต่าง ๆ มากมายจนกระทั่งกลายมีลักษณะกลิ่น สี รส เป็นที่น่ารังเกียจของคนทั่วไปไม่เหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์อีกต่อไป ถ้าปล่อยลงสู่ลำน้ำธรรมชาติจะทำให้คุณภาพน้ำของธรรมชาติเสื่อมโทรมได้ น้ำเสียชุมชน (Domestic wastewater) หมายถึง น้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมที่เป็นอาชีพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่น้ำเสียที่เกิดจากการประกอบอาหาร และชำระล้างสิ่งสกปรกทั้งหลายในครัวเรือน และอาคารประเภทต่าง ๆ ปัจจุบันประชากรในประเทศไทย และทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากจึงทำให้ปัญหาน้ำเสีย ซึ่งตามมาตรา 4 ใน พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “น้ำเสีย” หมายถึง ของเสียที่อยู่ในสภาพเป็นของเหลวรวมทั้งมวลสารที่ปะปนหรือปนเปื้อนอยู่ในของเหลวทำให้ก่อให้เกิดภาวะมลพิษทางน้ำในแหล่งน้ำที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ซึ่งกำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่อยู่ในบริเวณแหล่งชุมชนขนาดใหญ่รวมทั้งแหล่งอุตสาหกรรมและแหลงเกษตรกรรมทั้งนี้เพราะของเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ไดถูกระบายลงแหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัดน้ำเสีย

กล่าวโดยสรุป น้ำเสีย หมายถึง น้ำที่มีสิ่งเจือปนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การใช้ในชีวิตประจำวันการประกอบอาชีพ และจากภาคการเกษตรกรรมโดยสามารถจำแนกน้ำเสียออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ น้ำเสียจากชุมชน เช่น น้ำเสียจากการอุปโภคบริโภค การซักล้าง และการขับถ่ายน้ำเสียจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีความสกปรกสูงจากกระบวนการต่าง ๆ ภายในโรงงาน และน้ำเสียจากภาคการเกษตรกรรมที่มีสารอินทรีย์ และสารเคมีจากปุ๋ยและยาฆ่าแมลงน้ำเสียเหล่านี้มีคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์อีกต่อไป และหากปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติจะทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, (2550) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management administration) การบริหารการพัฒนา (Development administration) แม้กระทั่งการบริหาร การบริการ (Service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึง

หรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ 1. ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ 2. มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) 3. มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นรวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกันคือแต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้น เรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบายแผน แผนงาน โครงการ (Policy, Plan Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน รุจิร์ ภู่สาระ, (2545) การบริหารจัดการ หมายถึง เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ ทรัพยากร และเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดนักบริหารหลายคนจึงมีความคิดตรงกันว่า “การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แน่นอนในการทำงาน” บางคนเห็นว่าการบริหารจัดการเป็นศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำผู้อื่นให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ และได้กล่าวถึงลักษณะเด่นที่เป็นสากลของการบริหารจัดการไว้ 9 ประเด็น คือ 1. การบริหารจัดการต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย 2. การบริหารจัดการต้องอาศัยปัจจัยเป็นองค์ประกอบสำคัญ 3. การบริหารจัดการต้องใช้ทรัพยากรการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน 4. การบริหารจัดการต้องมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม 5. การบริหารจัดการต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 6. การบริหารจัดการต้องอาศัย ความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้การปฏิบัติตามภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ 7. การบริหารจัดการเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล 8. การบริหารจัดการมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 9. การบริหารจัดการไม่มีตัวตนแต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

กล่าวโดยสรุป การบริหารและการจัดการทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกันและสามารถใช้แทนที่กันได้ในบางบริบท แต่ก็มีความแตกต่างที่ชัดเจนในแง่ของการนำไปใช้ใน

องค์กรประเภทต่าง ๆ โดย “การบริหาร” มักจะเกี่ยวข้องกับองค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานราชการซึ่งเน้นการกำหนดนโยบาย การควบคุมทรัพยากร และการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสาธารณะหรือการพัฒนาสังคม ส่วน “การจัดการ” มักจะใช้ในภาคธุรกิจเอกชนโดยเน้นที่การดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ เช่น การจัดการการผลิต การบริหารทีมงาน การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ เช่น การเพิ่มรายได้ การลดต้นทุน หรือการขยายตลาดในทางปฏิบัติการบริหารและการจัดการมักจะทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบาย และกรอบการทำงาน ขณะที่ผู้จัดการจะเป็นผู้ดูแลและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ การบริหารจัดการในองค์กรทั้งสองประเภทนี้ยังเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น บุคคล เงินทุน และวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด และเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้นผู้ทำวิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของวิจัยไวดังนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้จึงคำนึงถึงแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยใช้ทฤษฎี 4M มีอยู่ 4 ประการ หวน พินธุพันธ์, (2549) ได้กล่าวถึงทรัพยากรว่าเป็นสิ่งที่เป็นตัวกลางที่ช่วยในการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุผลสำเร็จ โดยทรัพยากรในการบริหารที่สำคัญ คือ 4M ได้แก่

1.1 การบริหารคนหรือบุคลากร (Man)

1.2 การบริหารเงินหรือด้านงบประมาณ (Money)

1.3 การบริหารวัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ (Materials)

1.4 การบริหารและการจัดการ (Management)

การศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ดำเนินการวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในการศึกษา ดังนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 17 คน ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ให้บริการ จำนวน 9 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี กลุ่มผู้รับบริการ จำนวน 8 คน ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี รวม 17 คน โดยมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 1. เป็นกลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 2. เป็นกลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาการแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียและการให้ความรู้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในด้านอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือขอความรวมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ผู้วิจัยโทรศัพท์ประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเบื้องต้นก่อนเพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อเข้าทำการสัมภาษณ์ จำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3. ส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์พร้อมชี้แจงวันนัดหมาย และสถานที่ในการเข้าสัมภาษณ์ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และครบถ้วนโดยอาศัยการจดบันทึก และบันทึกภาพร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

4. ทำการตรวจสอบ และคัดแยกข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยการตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจาก การสังเกต บันทึก สัมภาษณ์แล้ว ผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้การจัดเรียงข้อมูลตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

กับแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล โคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการจดบันทึกนำมา ขัดเกลา และเรียบเรียงลำดับตามเนื้อหาเช่นกัน สำหรับการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้ใช้วิธีจัดเก็บไฟล์ภาพต่าง ๆ ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์โดยตั้งชื่อข้อมูลตาม วัน เวลา สถานที่ และเนื้อหาให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การจัดแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากจัดระเบียบข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้ดำเนินการวิจัยนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดแสดงโดยการพิมพ์เนื้อหาจากเครื่องคอมพิวเตอร์ และแสดงภาพทางหน้าจอคอมพิวเตอร์จากนั้นทำการดำเนินการคัดเลือกเนื้อหา และภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อเรียบเรียงเรื่องราวให้สอดคล้องกันตามวัตถุประสงค์เรียงตามลำดับเหตุการณ์และลำดับกิจกรรมที่สอดคล้องกับการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องในประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความโดยการหาข้อสรุปที่ได้จากชุดข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ในขั้นตอนนี้ผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการเปรียบเทียบเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์และปรียบเทียบกับภาพถ่ายที่ได้มา และชุดข้อมูลจากการจดบันทึกแล้ว นำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายผลรวมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจากนั้นนำผลการวิจัยที่สรุป และตีความมาเรียบเรียงจึงเป็นผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูมประสบปัญหาในการบริหารจัดการน้ำเสียจากหลายด้าน ได้แก่ ด้านคนที่ยังขาดความรู้และความตระหนักในการจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธี จึงยังใช้วิธีพื้นบ้านที่ไม่เหมาะสม เช่น ปล่อยน้ำเสียลงดินหรือแหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัด ด้านเงินพบว่าประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มรายได้น้อยถึงปานกลาง ไม่สามารถลงทุนในการจัดการน้ำเสียได้เองและต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งยังไม่ทั่วถึง ด้านวัสดุ

อุปกรณ์ยังขาดแคลนเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม หลายครัวเรือนต้องใช้อุปกรณ์ธรรมชาติหรือดัดแปลงเองซึ่งยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขณะที่ด้านการจัดการพบว่าชุมชนยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม และแม้จะมีการอบรมจากเทศบาลและการสนับสนุนถังดักไขมัน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ปัญหาการจัดการน้ำเสียยังคงอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง

2. แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ควรมุ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียผ่านการอบรม การประชาสัมพันธ์ และสื่อหลากหลายรูปแบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการสร้างผู้นำชุมชนเป็นตัวกลางในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือ ในด้านงบประมาณควรขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและจัดหาอุปกรณ์ เช่น ถังดักไขมันและระบบกรองน้ำเสียแทนการให้เงินสดเพื่อลดภาระต้นทุน สำหรับด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรดำเนินการจัดหาและแจกจ่ายอุปกรณ์บำบัดน้ำเสียพื้นฐานพร้อมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ และในด้านการจัดการควรพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชน รวมถึงการประชุมแลกเปลี่ยนแนวทางและใช้ช่องทางสื่อสารทั้งออนไลน์และท้องถิ่นในการกระจายข้อมูล

อภิปรายผล

แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสีย และเพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่ามีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยด้านคน ประชาชนยังขาดความตระหนักและความรู้ในการจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธียังคงใช้วิธีพื้นบ้าน เช่น ปล่อยน้ำเสียลงดินหรือแหล่งน้ำ ทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้น้ำเพื่อการเกษตร แม้บางส่วนจะตระหนักถึงปัญหา แต่ยังมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว โดยพบว่าประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ยังระบายน้ำเสียโดยไม่ผ่านการบำบัด ด้านเงิน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนถึงปานกลาง ไม่สามารถลงทุนจัดการน้ำเสียได้เอง ต้องพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง

โดยพบว่าความสำเร็จของการจัดการขยะและน้ำเสียต้องอาศัยนโยบายที่ชัดเจนและการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ประชาชนยังขาดแคลนเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม หลายครัวเรือนใช้วัสดุประยุกต์หรือธรรมชาติซึ่งไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้เกิดมลพิษและปัญหาด้านสุขอนามัย โดยพบว่าในหลายพื้นที่ที่ระบุถึงความจำเป็นในการสนับสนุนอุปกรณ์มาตรฐาน การประชาสัมพันธ์ และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในระดับครัวเรือนและชุมชนประเด็น สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลศึกษาของคนิฐตรา แก้วคำ (2557) เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของ ประชาชนริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน พบว่า ประชาชนในพื้นที่ชุมชน ชนบทต่อท่อน้ำทิ้งลงแม่น้ำโดยตรงโดยไม่ผ่านการบำบัด และประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลระบายน้ำทิ้งลงในท่อรวมน้ำเสีย ของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และรวมน้ำเสียทิ้งในแม่น้ำท่าจีนโดยไม่ผ่านการบำบัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสันชัย พรมสิทธิ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การจัดการขยะที่ประสบผลสำเร็จของพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มจากผู้บริหารสูงสุดขององค์กรต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและภาครัฐต้องมีแผนงานและงบประมาณในการจัดกิจกรรม และจัดหางบประมาณในการดำเนินงาน และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อจัดกิจกรรมลดปริมาณขยะ โดยสอดคล้องกับ จิรัฏฐ์ เหมือนวิหาร (2663) เรื่อง สภาพการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี 1) การสร้างจิตสำนึกในการจัดการบำบัด น้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลใน อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 2) การสร้างเครือข่ายในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาล ตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 3) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 4) ส่งเสริมงบประมาณในการการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีอย่างเพียง 5) การสนับสนุนให้มีระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีมีทุกแห่ง 6) การจัดการบำบัดน้ำเสียตั้งแต่ครัวเรือนก่อนปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลองสาธารณะ 7) ควรมีการ

สร้างความเข้าใจในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง 8) การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีอย่างเพียงพอ กรมควบคุมมลพิษ (2560) ปัญหาน้ำเสียชุมชนและน้ำเสียครัวเรือนเกิดจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเรือนใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น การซักล้าง การทำครัว และสุขา น้ำเสียที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบไปด้วยสารอินทรีย์ สบู่ สารซักฟอก เศษอาหาร ไขมัน และน้ำมัน รวมทั้งสิ่งปฏิกูลเจือปนอยู่ แม้ว่าบ้านเรือนบางส่วนจะ มีการบำบัดน้ำเสียจากสุขาด้วยบ่อเกรอะ หรือเลือกใช้ถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปขนาดเล็กมาใช้งานก็ตาม น้ำทิ้งที่ออกจากบ่อหรือถัง บำบัดเหล่านี้จะถูกระบายทิ้งสู่คลองหรือท่อระบายน้ำสาธารณะ ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำ คลอง หรือแหล่งน้ำธรรมชาติในที่สุด และสอดคล้องกับ ธนัสนี สมบูรณ์ (2565) ได้ศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการน้ำเสียใน พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการน้ำเสียด้านนโยบายมีความชัดเจนมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ ด้านการบริหาร มีรูปแบบการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสมต่อความต้องการน้ำและการจัดการน้ำเสีย แต่ยังมีปัญหาความซ้ำซ้อนในบางพื้นที่ที่คาบเกี่ยวกัน ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเสีย มีการบำบัดน้ำเสียด้วยบ่อเกรอะบ่อซึม สำหรับสถานประกอบการมีการติดตั้งบ่อดักไขมัน และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีระบบบำบัดน้ำเสียตามกฎหมายกำหนด ประชาชนได้รับผลกระทบน้ำเสียในเขตชุมชนเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภาพรวมร้อยละ 67.9 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนรวมของประชาชน ได้แก่ การรับรู้สาเหตุของปัญหาน้ำเสีย ความตระหนักต่อผลกระทบของน้ำเสีย และสถานภาพทางประชาชน

2. แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ควรเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียอย่างเหมาะสม ผ่านการอบรม ประชาสัมพันธ์ และการใช้สื่อที่หลากหลาย โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และแนะแนวทางการจัดการที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านงบประมาณควรส่งเสริมให้ท้องถิ่นขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในรูปแบบการจัดหาอุปกรณ์หรือโครงการแทนการให้เงินสดเพื่อลดต้นทุน โดยสนับสนุนการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยวางแผนและเตรียมความพร้อมในการขอรับงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านวัสดุอุปกรณ์ควรดำเนินการจัดหาและแจกจ่ายถังดักไขมันและชุดกรองน้ำเสีย รวมถึงส่งเสริมการใช้

เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อลดปัญหาการอุดตันและลดมลพิษทางน้ำ โดยแนะนำให้มีการติดตั้งอุปกรณ์เหล่านี้ในครัวเรือน ส่วนด้านการจัดการ ควรพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ พร้อมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน รวมถึงใช้ช่องทางการสื่อสารทั้งออนไลน์และท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ไขปัญหา โดยคำนึงถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรและผลกระทบต่อแหล่งน้ำธรรมชาติในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนันท์ ปิ่นแก้ว (2563) เรื่อง การจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองพิมลราชยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคใน การบริหารจัดการปัญหาน้ำเสียอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้การดำเนินงานด้านจัดการน้ำเสียไม่ประสบผลสำเร็จซึ่งผลจากวิจัยสามารถแบ่งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1. ปัญหาด้านวิธีการและมาตรการการจัดการน้ำเสีย 2. ปัญหาด้านระบบการบริหารและทรัพยากร 3. ปัญหาเรื่องการจัดการเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง 4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันท์มนัส จันทราศัพท์ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ให้รัฐมนตรีออกประกาศเพื่อจัดตั้งคณะทำงาน ดังนี้ 1) “คณะศึกษาและทำการวิจัยเพื่อการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมภายในชุมชน” โดยกำหนดหน้าที่ให้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประสงค์จะจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมในชุมชน หรือหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องรวมถึงการลงพื้นที่เพื่อสำรวจตรวจสอบแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ วิจัยหาข้อสรุปถึงความจำเป็นรวมถึงความเป็นไปได้ความคุ้มค่าในการจัดทำระบบ และเสนอผลการวิจัยต่อคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้จะทำให้องค์กรที่มีความประสงค์จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือกู้ยืมเงินได้รู้ถึงทุนและศักยภาพของตนเองก่อนที่จะเสนอโครงการไปและทำให้การเสนอโครงการไปไม่เสียเปล่า 2) “คณะทำงานเพื่อสนับสนุน และช่วยเหลือการจัดทำ (ร่าง) โครงการ” โดยกำหนดหน้าที่ในการสนับสนุนและช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประสงค์จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือกู้ยืมเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมในการจัดทำ (ร่าง) โครงการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมในชุมชน ซึ่งจะทำให้มีคณะทำงานในการสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดเตรียม

ความพร้อมก่อนจะจัดทำโครงการจริง ทั้งนี้เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือกู้ยืมเงินให้สามารถประเมินต้นทุน ศักยภาพ และความเป็นไปได้ในการจะจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมภายในพื้นที่ของตนเองได้ชัดเจนมากขึ้น และมีแนวทางเพื่อดำเนินการที่ชัดเจน ก่อนที่จะทำข้อเสนอโครงการไปเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ หรือกู้ยืมเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐา พอนทุม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการจัดการขยะโดยธนาคารขยะโรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปว่าจำเป็นต้องมีการติดตั้งถังดักไขมัน หรือบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อช่วยในการดักจับไขมันจากท่อน้ำทิ้งทั้งหมด และแยกส่วนไขมันออกจากน้ำก่อนทำการปล่อยน้ำทิ้งลงสู่ท่อระบายน้ำสาธารณะจะเป็นการช่วยลดปัญหาการอุดตันของไขมันในท่อระบายน้ำได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ ใจเตี้ย (2565) เรื่อง การจัดการน้ำเสียครัวเรือนของประชาชนลุ่มน้ำแม่เลาะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนลุ่มน้ำแม่เลาะมีการจัดการน้ำเสียในครัวเรือนรวมเฉลี่ยระดับ ปานกลาง โดยการจัดการน้ำเสียเบื้องต้นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยทิ้ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีปัจจัยทัศนคติต่อน้ำอุปโภคในชุมชนด้านการจัดการ และทัศนคติ ต่อน้ำอุปโภคในชุมชนด้านความพอเพียงพยากรณ์การจัดการน้ำเสียในครัวเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึงแม้ปรากฏการณ์ปัญหาน้ำเสียจากครัวเรือนยังไม่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนการรองรับปริมาณน้ำเสียจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอันเป็นผลจากการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สรุป

แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม ประกอบด้วยหลายด้านที่สำคัญ ได้แก่ ด้านคน ควรสร้างความตระหนักรู้และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียผ่านการอบรม การประชาสัมพันธ์ และการใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ โดยเห็นควรให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผ่านผู้นำชุมชนที่เป็นตัวกลางในการให้คำแนะนำ ด้านเงิน ควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และเอกชนเพื่อนำมาพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังดักไขมัน โดยไม่ให้เป็นเงินสด เพื่อลดต้นทุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรจัดหา และแจกจ่ายอุปกรณ์บำบัดน้ำเสียพื้นฐาน เช่น ถังดักไขมัน

และชุดกรองน้ำเสีย รวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ด้านการจัดการ ควรพัฒนาระบบบำบัด น้ำเสียที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชน โดยการจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ไขปัญหา และใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ทั้งออนไลน์ และการใช้เครื่องกระจายเสียงภายในชุมชนเพื่อให้รับรู้ และรับทราบกันอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ดังนี้ 1. ด้านคน สนับสนุนการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการน้ำเสียแก่ประชาชนผ่านการใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น วิทยุชุมชน โซเชียลมีเดีย และแผ่นพับ 2. ด้านเงิน จัดตั้งคณะทำงานในระดับท้องถิ่นเพื่อศึกษาความจำเป็นและความเป็นไปได้ ในการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวม เพื่อนำเสนอขอรับงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการลงทุนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียที่ยั่งยืน 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนที่มีหรือไม่มีระบบบำบัด เพื่อกำหนดเป้าหมายการจัดสรรอุปกรณ์ให้ครอบคลุม 4. ด้านการจัดการ บูรณาการแผนงานและกลยุทธ์ตามแนวทางของกรมควบคุมมลพิษ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับแผนระดับชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูมเสนอให้มีการพัฒนาเพิ่มเติมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคน ควรพัฒนาเนื้อหาอบรมที่เหมาะสมกับชุมชน ส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านเงิน ควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุนระบบบำบัดน้ำเสีย ศึกษาความร่วมมือรัฐ-เอกชน และสร้างระบบการเงินที่ยั่งยืน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ราคาคุ้มค่า และสนับสนุนการผลิตในท้องถิ่น และด้านการจัดการ ควรพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียในระดับชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน และมีระบบติดตามประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กมลนันท์ ปิ่นแก้ว. (2563). *การจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). *คู่มือบำบัดระบบน้ำเสียชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

ธนัสนี สมบูรณ์. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการน้ำเสียในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี,* 24(3), 66.

นันท์มนัส จันทราศัพท์. (2564). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปนัดดา ปานแม้น. (2557). แนวทางการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ปรีชา ปิยจันทร. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: การจัดการน้ำเสียในคลองบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม,* 12(2), 224.

ปิยธิดา ศรีพล. (2563). *แนวทางการจัดการน้ำเสียบึงหนองโคตรของเทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, วารสารวิชาการและวิจัย*, 10(2), 124.

สามารถ ใจเตี้ย. (2565). การใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์พืชอาหารจากป่าชุมชนสะลวง-ขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 10(2), 181.

รุจิร์ ภู่สาระ. (2545). *การเขียนแผนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยส์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ.* กรุงเทพฯ: เอกซ์เปอร์เน็ท.

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.

สันชัย พรมสิทธิ์. (2562). *การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการและวิจัย*, 9(1), 67.

เทศบาลตำบลโคกตูม. (ไม่ระบุปี). *แผนพัฒนาท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2566–2570*. ลพบุรี: เทศบาลตำบลโคกตูม.

ไพบูลย์ แจ่มพงษ์. (2554). การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะและน้ำเสียในครัวเรือนของประชาชน ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 3(1), 4.

ฮากีมี สะแปอิง. (2556). แนวทางในการจัดการน้ำเสียในชุมชนเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 6(1), 20.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2*

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING LEARNING MANAGEMENT INNOVATION OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LOEI 2

สมฤทัย ชัยศิริ[1] และ ชิษณพงศ์ ศรจันทร์[2]

Somruthai Chaisiri[1] and Chissanapong Sonchan[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

[1-2]Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: Somruethai.cha@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 20 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 22 กรกฎาคม 2568

Received 15 July 2025; Revised 20 July 2025; Accepted 22 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง และสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 113 คน และครูผู้สอนจำนวน 197 คน รวมทั้งสิ้น 310 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็น

Citation:

* สมฤทัย ชัยศิริ และ ชิษณพงศ์ ศรจันทร์. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 508-521.

Somruthai Chaisiri and Chissanapong Sonchan. (2025). Innovative Leadership Of School Administrators Affecting Learning Management Innovation Of Teachers In Schools Under Loei Primary Educational Service Area Office Loei 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 508-521.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 6 ด้าน และการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู 4 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัล สามารถพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 68.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the innovative leadership levels of school administrators, the level of teacher's learning innovation development, the relationship between these variables, and to establish a predictive equation for innovative leadership of school administrators that affects teacher's learning innovation development in schools under Loei Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 113 school administrators and 197 teachers, totaling 310 participants, obtained through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire regarding six aspects of innovative leadership of school administrators and four aspects of teacher's learning innovation development. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall innovative leadership of school administrators was at a high level; 2) The overall teacher's learning innovation development was at a high level; 3) The innovative leadership of school administrators had a high positive correlation with teacher's learning innovation development at the .01 level of statistical significance; and 4) Four aspects of innovative leadership of school administrators creativity promotion, innovative organizational atmosphere and culture creation, teamwork and participation, and digital skills development—could predict teacher's learning innovation development at 68.2 percent with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Innovative Leadership, Learning Innovation Development, School Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องปรับตัวครั้งใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ (วิจารณ์ พานิช, 2565) การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนจากรูปแบบดั้งเดิมสู่การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารจัดการนวัตกรรม สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรทางการศึกษา โดย Fullan**,** (2020) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การศึกษาของ Anderson และคณะ, (2021) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่ง สุวิมล ว่องวาณิช, (2564) ได้เสนอว่า การสร้างนวัตกรรมทาง

การศึกษาต้องเริ่มจากการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, (2563) ที่กล่าวว่า ครูในยุคปัจจุบันต้องสามารถสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีและการคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูมีหลายด้าน โดย Robinson, (2021) ระบุว่า การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ขณะที่ Wang และคณะ, (2022) พบว่า การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อนวัตกรรมจะช่วยกระตุ้นให้ครูกล้าคิดและทดลองวิธีการสอนใหม่ ๆ นอกจากนี้ Thompson, (2023) ยังพบว่า การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาทักษะดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพครู

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ 6 อำเภอของจังหวัดเลย ประกอบด้วยสถานศึกษาจำนวน 158 แห่ง มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2566) จากรายงานผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2565 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดมีความแตกต่างกันอย่างมากในด้านการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยพบว่าปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู พบประเด็นสำคัญที่สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Burns, (1978) ที่ได้รับการพัฒนาต่อโดย Bass, (1985) โดยมีวิวัฒนาการผ่านยุคทฤษฎีคุณลักษณะ ยุคทฤษฎีพฤติกรรม ยุคทฤษฎีตามสถานการณ์ ยุคภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จนมาถึงยุคภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในปัจจุบัน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นความสามารถของผู้นำในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม กระตุ้นให้บุคลากรคิดสร้างสรรค์ และสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมในองค์กร

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วยทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล รวมถึงทฤษฎีองค์การแห่งนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนขององค์การและผู้บริหาร และการทำงานเป็นทีม

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมพบว่ามี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย การสื่อสารวิสัยทัศน์ และการนำไปสู่การปฏิบัติ 2) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม ที่เน้นการสร้างความปลอดภัยทางจิตวิทยา การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างแรงจูงใจ 3) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนการทดลอง และการต่อยอดความคิด 4) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่าย

5) การบริหารการเปลี่ยนแปลง ที่ประกอบด้วยการเตรียมการ การดำเนินการ และการรักษาการเปลี่ยนแปลง และ 6) การพัฒนาทักษะดิจิทัล ที่เน้นการพัฒนาความรู้และทักษะ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล

บทบาทของผู้นำเชิงนวัตกรรมในการจัดการศึกษาครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากร และการบริหารจัดการสถานศึกษา งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศสนับสนุนว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน การพัฒนานวัตกรรมการสอน และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ในส่วนของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ นักวิชาการได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันว่าเป็นแนวคิด วิธีการ กระบวนการ สื่อ และเทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่หรือปรับปรุงจากของเดิม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญทั้งต่อผู้เรียนในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อครูในการพัฒนาวิชาชีพและเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และต่อการศึกษาในการยกระดับคุณภาพและรองรับการเปลี่ยนแปลง

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ นวัตกรรมด้านหลักสูตร นวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอน นวัตกรรมด้านสื่อและเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการวัดและประเมินผล แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่เน้นการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างความรู้ และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุกที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

จากการสังเคราะห์งานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีพบว่า การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านนวัตกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านนวัตกรรมการพัฒนาสื่อในการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านนวัตกรรมการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านนวัตกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM Education สามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้เรียนได้

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่ามีงานวิจัยสนับสนุนว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม และการพัฒนาทักษะดิจิทัล มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 6 ด้าน และตัวแปรการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 5 ด้าน เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 158 คน และครูผู้สอนจำนวน 1,456 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 1,614 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 113 คน และครูผู้สอนจำนวน 197 คน รวมทั้งสิ้น 310 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ครอบคลุม 6 ด้าน จำนวน 60 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ครอบคลุม 5 ด้าน จำนวน 50 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู

2. กำหนดกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งทางไปรษณีย์หรือนำส่งด้วยตนเอง

2. ติดตามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.74) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.76) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.79) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.76) การบริหารการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}$ = 4.07, S.D. = 0.79) และการพัฒนาทักษะดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.81) ตามลำดับ

2) ผลการศึกษาระดับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ นวัตกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.68) นวัตกรรมการพัฒนาสื่อในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 0.65) นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.72) นวัตกรรมการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.70) และนวัตกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้($\bar{x}$ = 3.85, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

3) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.68 - 0.83 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (r = .83) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม (r = .80) และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (r = .78)

4) ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทั้ง 6 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 71.8 (Adjusted R^2 = 0.718) ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (β = 0.285) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม (β = 0.232) และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (β = 0.215)

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ตระหนักถึงความสำคัญของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันสอดคล้องกับแนวคิดของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์, (2560) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีคุณภาพ และ พลธาวิน วัชรทรธำรง, (2565) ที่เน้นการนำพาองค์กรด้วยวิธีการคิดและทำงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ

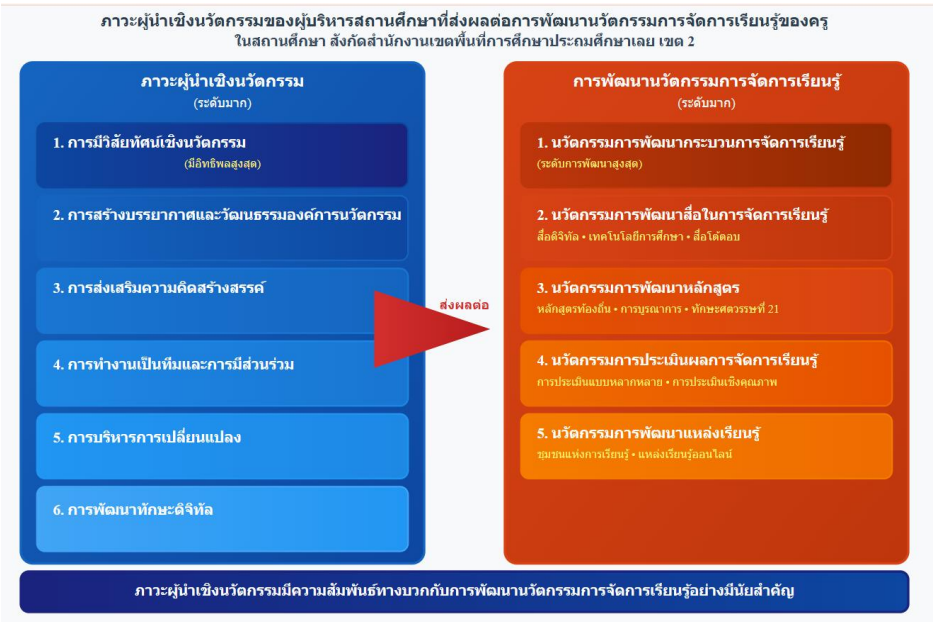
2. การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหาร ในการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงการได้รับการพัฒนาวิชาชีพ และการมีแรงจูงใจที่แข็งแกร่งในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ครูมีความกระตือรือร้นในการคิดค้นและประยุกต์ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ สารสว่าง, (2563) ที่พบว่าครูมีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของการสนับสนุนจากผู้บริหารและปัจจัยภายในตัวครูในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.68 - 0.83 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเมื่อผู้บริหารแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในระดับสูง ย่อมส่งผลให้ครูเกิดแรงจูงใจ ความมั่นใจ และ

มีโอกาสมากขึ้นในการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่เน้นย้ำว่าผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและการสร้างนวัตกรรมภายในองค์กร

4. อำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 71.8 ซึ่งถือเป็นอำนาจพยากรณ์ในระดับสูงมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารนั้นมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบอย่างเป็นระบบต่อการทำงานของครูในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การที่ค่า Adjusted R^2 สูงแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองที่ใช้ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาและงานวิจัยที่ผ่านมาที่ต่างชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนนวัตกรรมในองค์กร

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การมี

วิสัยทัศน์เพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมของนวัตกรรม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาทักษะดิจิทัล

2. การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ครูสามารถพัฒนานวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นภายใต้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ นวัตกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมการพัฒนาสื่อในการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรมการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และนวัตกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เป็นปัจจัยนำเข้าสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการคิด สร้าง พัฒนา และใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้เกิดผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับมากและส่งผลบวกต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม วัฒนธรรมองค์กร และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมด้านการเรียนการสอน คำแนะนำคือ ควรเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำไปใช้ปรับปรุงนโยบายการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูมีความรู้และทักษะด้านนวัตกรรม พร้อมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ องค์กรควรจัดอบรมและสนับสนุนการบริหารแบบนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ แนวทางในอนาคต ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เช่น การสนับสนุนจากภายนอก หรือปัจจัยส่วนบุคคล รวมถึงการวิเคราะห์วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้เข้า

กับบริบทท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

จีราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10.* ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พลธาวิน วัชรทรธำรงค์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม: กลยุทธ์สู่องค์กรแห่งอนาคต.* นนทบุรี: ธิงค์ บียอนด์ บุ๊คส์.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2563). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2565). *Future of Learning: ทักษะแห่งอนาคตกับการศึกษาที่เปลี่ยนไป.* กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

สุดารัตน์ สารสว่าง. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2564). *การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* เลย: กลุ่มนโยบายและแผน สพป.เลย 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Anderson, M., & Rodriguez, J. L. (2021). The impact of innovative leadership on teaching effectiveness and student outcomes. *Journal of Educational Leadership,* 34(2), 115-130. from https://doi.org/10.1177/0013161X211001234

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. Free Press.

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper & Row.

Fullan, M. (2020). *The nuances of leading change: The ten insights from research and practice*. Corwin Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Robinson, S. (2021). *Visionary leadership for educational innovation*. Sage Publications.

Thompson, L. (2023). Cultivating creative cultures: A framework for innovative school leaders. *Educational Management Administration & Leadership, 51*(1), 45-62. from https://doi.org/10.1177/17411432221123456

Wang, Y., Li, X., & Chen, H. (2022). Creating an innovative climate: The role of school leadership in promoting teachers' innovative work behavior. *Asia Pacific Journal of Education, 42*(3), 450-467. https://doi.org/10.1080/02188791.2022.2056789

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*

GUIDELINES FOR SOLID WASTE MANAGEMENT OF THA KHLONG MUNICIPALITY KHLONG LUANG DISTRICT PATHUM THANI PROVINCE

สมประสงค์ กลิ่นจันทร์[1] และ จักรวาล สุขไมตรี[2]

Sompasong Klinjan[1] and Jagraval Sukmaitree[2]

[1-2]วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: sompasongklinjan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 16 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 18 กรกฎาคม 2568

Received 5 July 2025; Revised 16 July 2025; Accepted 18 July 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อหาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 ท่าน โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์ ตีความหาข้อสรุปในประเด็นสาระสำคัญ และนำมาเรียบเรียงผลการศึกษาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า มีประชากรแฝงในเขตพื้นที่จำนวนมากไม่มีความรู้สึกรักหรือหวงแหน

Citation:

* สมประสงค์ กลิ่นจันทร์ และ จักรวาล สุขไมตรี. (2568). แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 522-536.

Sompasong Klinjan and Jagraval Sukmaitree. (2025). Guidelines For Solid Waste Management Of Tha Khlong Municipality Khlong Luang District Pathum Thani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 522-536.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งน้ำเน่าเสีย ขยะตกข้าง และพื้นที่ลักลอบทิ้งขยะมากขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอย ทำให้มีปริมาณขยะจำนวนมาก เกิดปัญหาขยะตกค้างในชุมชน ทำให้ขยะเน่าเสีย ส่งกลิ่นรบกวนและอาจเป็นแหล่งก่อโรค ขาดบุคลากรในการทำหน้าที่จัดเก็บขยะและขับรถบรรทุกขยะ จำนวนถังขยะมีไม่เพียงพอ

2. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า เทศบาลมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรและประชาชนพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการขยะ เทศบาลมีการจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพิ่มเติม ซื้อรถมาบรรทุกขยะเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดเก็บขยะ ซ่อมบำรุงให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน ให้บริการถังรองรับขยะให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการ, ขยะมูลฝอย, เทศบาลเมืองท่าโขลง

Abstract

The purpose of this research objectives: 1) to study the problems of solid waste management of Tha Khlong Municipality, Khlong Luang District, Pathum Thani Province. 2) to find a guideline for solid waste management of Tha Khlong Municipality, Khlong Luang District, Pathum Thani Province. This research is a qualitative research with 17 key informants. It involves in-depth interviews, data analysis by synthesizing, interpreting, and drawing conclusions on important issues, and compiling the results of the study in a descriptive manner.

The research results found that:

1) The problem of waste management in Tha Khlong Municipality, Khlong Luang District, Pathum Thani Province, found that there were many hidden populations in the area who did not feel love or possessive of the area, resulting in problems of polluted water, garbage falling on the side, and areas where garbage was illegally dumped more and more. People still lacked knowledge and understanding of waste separation, resulting in a large amount

of garbage, problems of garbage remaining in the community, causing the garbage to rot, creating a disturbing smell and potentially becoming a source of disease. There was a lack of personnel to collect garbage and drive garbage trucks, and there were insufficient garbage bins.

2) The waste management guidelines of Tha Khlong Municipality, Khlong Luang District, Pathum Thani Province found that the municipality campaigned and publicized to provide knowledge to the public about waste separation and reusing recycled waste. It promoted personnel and the public to develop their potential in waste management. The municipality recruited additional personnel suitable for each position, purchased additional garbage trucks to be sufficient for garbage collection, maintained them in good condition and ready for use, and provided garbage bins sufficient for the public's needs.

Keywords: Management guidelines, solid waste, Tha Khlong Municipality

บทนำ

จังหวัดปทุมธานีในฐานะที่เป็นจังหวัดติดกับกรุงเทพฯ และติดเป็น 1 ใน 6 จังหวัดที่ต้องรีบจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตกค้างสะสมถึง 52,645 ตัน อีกทั้งจังหวัดปทุมธานีไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการได้ภายในจังหวัดเนื่องจากประชาชนคัดค้าน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2558) ขณะเดียวกันในจังหวัดปทุมธานี มีบริษัทเอกชนสนใจสร้างโรงงานเผามูลฝอยชุมชนเพื่อเป็นพลังงานไฟฟ้าขึ้นภายในจังหวัดสอดรับกับนโยบายสนับสนุนโรงงานเผาขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อเป็นพลังงานของรัฐบาล ทำให้โครงการก่อสร้างโรงงานขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อผลิตมูลฝอยชุมชนเป็นพลังงานไฟฟ้าเข้ามาดำเนินการต่าง ๆ ภายในจังหวัดอย่างรวดเร็ว แต่ก็ไม่สามารถก่อสร้างได้โดยราบรื่น เนื่องจากประชาชนในพื้นที่กลุ่มหนึ่งไม่เห็นด้วยกับรูปแบบกำจัดมูลฝอยโดยการเผาทำเป็นเชื้อเพลิง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งเกษตรกรรมไม่เหมาะสมกับการสร้างโรงกำจัดมูลฝอยชุมชน

เทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี แต่เดิมเป็นพื้นที่การปกครองส่วนหนึ่งของสุขาภิบาลคลองหลวง จนเมื่อปี พ.ศ.2539 ได้มีการแบ่งพื้นที่การปกครองส่วนหนึ่งออกจากสุขาภิบาลคลองหลวง โดยได้ยกฐานะขึ้นเป็น “เทศบาลตำบลท่าโขลง” เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม

2539 ด้วยความเจริญเติบโตของบ้านเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การสร้างนิคมอุตสาหกรรมนวนคร และการสร้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ทำให้มีผู้คนและแรงงานหลั่งไหลเข้ามาทำงาน พักอาศัย ในเขตพื้นที่ตำบลคลองหนึ่ง และตำบลคลองสอง อำเภอคลองหลวง เป็นจำนวนมาก นับว่าปริมาณขยะต่อวันค่อนข้างสูง ซึ่งปัญหาขยะมูลฝอยหรือของเสียซึ่งเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพอนามัยขยะมูลฝอยหรือของเสียมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี อาจกล่าวได้ว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมนับเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและสารพิษที่ปนเปื้อนอยู่ในแหล่งน้ำ ดินและอากาศ ตลอดจนบางส่วนตกค้างอยู่ในอาหาร ทำให้ประชาชนเสี่ยงต่ออันตรายจากการเป็นโรคต่าง ๆ อีกทั้งขยะมูลฝอยที่ตกค้างบนพื้นซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน (แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองท่าโขลง พ.ศ.2566-2570) พบว่า จากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านสาธารณสุข ประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักในการรักษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญวรัตม์ อินทรโชติ, (2560: 3) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคต พบปัญหาเรื่องประชากรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณ 5,000-7,000 คน ต่อปี ทำให้จำนวนปริมาณขยะมูลฝอยและจากการคาดการณ์การเกิดขยะมูลฝอย มีอัตราการเพิ่มอย่างรวดเร็วในทุกปี ส่งผลให้พื้นที่บ่อฝังกลบจึงยังไม่สามารถรองรับปริมาณขยะได้มากเท่าที่ควร ทำให้เทศบาลคูคตจึงจำเป็นต้องหาวิธีการควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยเพื่อไม่ให้มากไปกว่าเดิม และต้องลดปริมาณขยะมูลฝอยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของปวิช สัตยารักษ์, (2566: 3) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจดัการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง จังหวัดสงขลา : การศึกษาแนวปฏิบัติในปัจจุบันปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข พบปัญหาเรื่อง ปริมาณขณะต่อวัน ประมาณ 3 ตัน/วัน หากเปรียบเทียบพื้นที่ในเขต 1.97 ตารางกิโลเมตรและจำนวนประชากร3,849 คน นับว่าปริมาณขยะต่อวันค่อนข้างสูง ประกอบกับในเวลาต่อมาได้มีการกำหนดรูปแบบการปกครองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้ให้เทศบาลเลิกใช้พื้นที่บริเวณดังกล่าว เนื่องจากมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ตำบลควนรู เทศบาลได้ดำเนินการปรับปรุงโดยตลอด และได้ดำเนินการหาพื้นที่แหล่งใหม่ที่สามารถรองรับขยะในเขตเทศบาล และชุมชนใกล้เคียง ที่อาจเจริญและขยายตัวเป็นชุมชนในอนาคต หากมีการยกเลิกการใช้ที่ดินบริเวณดังกล่าว โดยไม่มีแหล่งรองรับใหม่จึงทำให้ขยะที่ขนย้ายไม่

สามารถเทและเผาทำลายได้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับเทศบาล ปัญหามูลฝอยชุมชนของเทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี คงไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกวิธี หากประชาชนยังคงคัดค้านให้มีสถานที่กำจัดขยะภายในจังหวัดต่อไปเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบทิ้งเทกองหรือโครงการโรงไฟฟ้าขยะ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นความรู้ถึงสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านตระหนักในการรักษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย รวมถึงเป็นข้อมูลให้กับเทศบาลนำไปพัฒนาปรับปรุงแผนการดำเนินงานการเก็บขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาชุมชนให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีปราศจากขยะตกค้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อหาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ คือ กระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์การ

2. แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย คือ สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้วบางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย (solid waste) มีผลเสียต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ เนื่องจากความสกปรกเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้เกิดมลพิษและทัศนะอุจาด มูลฝอย (Solid Waste) หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย คือ หลักการในการดำเนินการเกี่ยวข้องกับการควบคุมการทิ้ง การเก็บชั่วคราว การรวบรวม การขนถ่ายและการขนส่ง การแปลงรูปและการกำจัดขยะมูลฝอย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดในทางสุขอนามัย ความสวยงาม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและที่สำคัญที่สุด คือ การยอมรับของสังคมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยปัจจัยในหลายด้านประกอบกัน ได้แก่ การบริการการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ประเภท โดยวิธีการจัดการจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมที่มีในทุกแง่ทุกมุมกิจกรรมทั้งหลายในการจัดการขยะมูลฝอย อันเริ่มตั้งแต่การทิ้งขยะมูลฝอยจนกระทั่งถึงการกำจัดขยะมูลฝอยในขั้นสุดท้ายการจัดการมูลฝอยเป็นแนวคิดที่เหมาะสมมากที่สุดในขณะนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ครอบคลุมทุก ๆ ประเด็นของขั้นตอนการจัดการมูลฝอย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีวิธีที่เหมาะสม ดังนั้นการจัดการมูลฝอย จึงมีความหมายถึงการดำเนินการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมกับลักษณะสมบัติของขยะมูลฝอยด้วยการคำนึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน รวมทั้งการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพที่ดีอย่างยั่งยืน โดยใช้หลัก 3 Rs ที่ต้องประกอบด้วยแนวคิดการจัดการที่เริ่มต้นตั้งแต่การลดการเกิดมูลฝอย (Reduction) การคัดแยก (Separation) การใช้ซ้ำ (Recycle) ในรูปแบบต่าง ๆ และการกำจัดที่ปลอดภัย (Disposal)

สรุปได้ว่าการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย สามารถเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการและไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญหรือมีผลกระทบสภาวะแวดล้อมเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนด

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายบริหารกองสาธารณสุข จำนวน 7 คน

1.2 กลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองท่าโขลง กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเขตเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

2. เครื่องมือสำหรับการวิจัย เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ผู้วิจัยโทรศัพท์ประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเบื้องต้นก่อนเพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อเข้าทำการสัมภาษณ์ จำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงวันนัดหมาย และสถานที่ ในการเข้าสัมภาษณ์ ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนโดยอาศัยการจดบันทึก การบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

4. ตรวจสอบและคัดแยกข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกต บันทึกสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัย ใช้การจัดเรียง ข้อมูลตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามลำดับ ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง มาถอดบทเรียนและจัดกลุ่มของข้อมูลตามเนื้อหา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกนำมาขัดเกลาและเรียบเรียงลำดับตามเนื้อหาเช่นกัน สำหรับการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้ใช้วิธีจัดเก็บไฟล์ภาพต่าง ๆ ไว้ในเครื่อง คอมพิวเตอร์ โดยตั้งชื่อข้อมูลตามเวลาสถานที่และเนื้อหาให้ครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การจัดแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากจัดระเบียบข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านั้น มาจัดแสดงด้วยการพิมพ์เนื้อหาจากเครื่องคอมพิวเตอร์ และแสดงภาพทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ ต่อจากนั้นทำการคัดเลือกเนื้อหาและภาพถ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร้อยเรียงเรื่องราวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามลำดับเหตุการณ์ และลำดับกิจกรรมที่สอดคล้องกับการลงเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) โดยการสังเคราะห์ ตีความ หาข้อสรุปจากข้อมูล ที่ได้จากการเก็บรวบรวม ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เทียบเคียงกับภาพถ่ายที่ได้มา และจากการจดบันทึก แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายผลร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำผลการวิจัยที่สรุปและตีความมาเรียบเรียงเป็นผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

1. สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน **ด้านความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เทศบาลเมืองท่าโขลงเป็นแหล่งเศรษฐกิจและโรงงานอุตสาหกรรม มีประชากรแฝงในเขตพื้นที่จำนวนมาก ไม่มีความรู้สึกรักหรือหวงแหนในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งน้ำเน่าเสีย ขยะตกค้าง และพื้นที่ลักลอบทิ้งขยะมากขึ้นเรื่อย ๆ ขาดการตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บางส่วนที่เป็นชาวต่างด้าวไม่มีความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีการคัดแยกขยะ ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ประชาชนบางส่วนปลูกบ้านอยู่บนพื้นน้ำ ทำให้อาจมีการทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ

2. สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี **ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** พบว่า การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นพลาสติก ไม่มีการนำถุงผ้า กระเป๋าผ้ามาใช้แทน และไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ไม่มีกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่ส่งเสริมการคัดแยกและการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอย ทำให้มีปริมาณขยะจำนวนมาก เกิดปัญหาขยะตกค้างในชุมชน ทำให้ขยะเน่าเสีย ส่งกลิ่นรบกวนและอาจเป็นแหล่งก่อโรค หน่วยงานยังขาดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมในการเลือกซื้อสินค้าที่ไม่ใช่ถุงพลาสติกเกินความจำเป็น กิจกรรมการนำขยะรีไซเคิลมาสร้างให้เกิดประโยชน์ สถานประกอบการไม่มีการคัดแยกขยะ มีการใช้วัตถุดิบ ภาชนะที่เป็นพลาสติกจำนวนมาก ไม่มีการควบคุมพนักงานในการทิ้งขยะ

3. สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี **ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย** พบว่า ขาดบุคลากรในการทำหน้าที่จัดเก็บขยะและขับรถบรรทุกขยะ รถบรรทุกขยะบางคันมีอายุการใช้งานมาก จึงมีการชำรุด เสื่อมสภาพ ต้องซ่อมบำรุงบ่อยส่งผลให้อาจเกิดผลกระทบต่อการจัดเก็บขยะที่ล่าช้า จำนวนถังขยะมีไม่เพียงพอ เนื่องจากจำนวนห้องเช่า จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น แคมป์ก่อสร้างมีปริมาณประชากรจำนวนมาก ถังรองรับน้ำเสียของรถเก็บขยะมีการชำรุด ทำให้มีน้ำเสียไหลออกมาบริเวณถนน ส่งกลิ่นเหม็นและไม่มีจุดรีไซเคิล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีซ

1. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี **ด้านความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** พบว่า เทศบาลมีนโยบายให้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรและประชาชนพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการขยะ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติงานด้วยตนเอง การดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ นโยบาย 3 Rs การสร้างแกนนำในชุมชน และบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่และยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี **ด้านการจัดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** พบว่า เทศบาลมี

การจัดการอย่างเป็นระบบ แนะนำชุมชน อบรมดูงาน จัดสรรงบประมาณ เพื่อบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการจัดเก็บขยะ การกำจัดขยะ และค่าบริการจัดเก็บขยะ รวมถึงมีการสนับสนุนการดำเนินโครงการต่าง ๆ ส่งเสริมการจัดการขยะตามนโยบายของรัฐบาล 3Rs ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ ส่งเสริมให้มีการจัดการขยะอินทรีย์ และมีวิธีการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทหน้าที่ สร้างมาตรการและวางแผนการตรวจพื้นที่ เพื่อป้องกันการลักลอบทิ้งขยะหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย เช่น การทิ้งน้ำเสีย การเผาขยะ มีให้บริการรับขยะรีไซเคิล เพื่อนำมาแลกเป็นของใช้ในครัวเรือนให้กับประชาชน สนับสนุนส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี **ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย** พบว่า เทศบาลมีการจัดหาบุคลากร ที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพิ่มเติม ซื้อรถมาบรรทุกขยะเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดเก็บขยะซ่อมบำรุงให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน พนักงานต้องบำรุงรักษาให้พร้อมใช้งาน ให้บริการถังรองรับขยะให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน จัดกิจกรรมโครงการ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง สนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถอำนวยความสะดวก และลดค่าใช้จ่าย เช่น ถังขยะอินทรีย์ ตะแกรงคัดแยกขยะ มีการจัดหาถังขยะไว้สำหรับบริการประชาชน เป็นถังขยะที่มีคุณภาพ มีความแข็งแรง รถเก็บขยะเป็นรถใหม่ไม่มีการชำรุด

อภิปรายผล

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และเพื่อหาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน พบว่า เทศบาลเมืองท่าโขลงเป็นแหล่งเศรษฐกิจและโรงงานอุตสาหกรรม มีประชากรแฝงในเขตพื้นที่จำนวนมากไม่มีความรู้สึกรักหรือหวงแหนในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งน้ำเน่าเสีย ขยะตกค้าง และพื้นที่ลักลอบทิ้งขยะมากขึ้นเรื่อย ๆ ขาดการตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม บางส่วนที่เป็นชาวต่างด้าวไม่มีความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีการคัดแยกขยะทิ้งขยะไม่เป็นที่ ประชาชนบางส่วนปลูกบ้านอยู่บนพื้นน้ำ ทำให้อาจมีการทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ ขาดบุคลากรในการทำหน้าที่จัดเก็บขยะและขับรถบรรทุกขยะ รถบรรทุกขยะบางคันมีอายุการใช้งานมาก จึงมีการชำรุด เสื่อมสภาพ ต้องซ่อมบำรุงบ่อยส่งผลให้อาจเกิดผลกระทบต่อการจัดเก็บขยะที่ล่าช้า จำนวนถังขยะมีไม่เพียงพอ เนื่องจากจำนวนห้องเช่า จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น แคมป์ก่อสร้างมีปริมาณประชากรจำนวนมาก ถังรองรับน้ำเสียของรถเก็บขยะมีการชำรุด ทำให้มีน้ำเสียไหลออกมาบริเวณถนน ส่งกลิ่นเหม็น และไม่มีจุดรีไซเคิล การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นพลาสติก ไม่มีการนำถุงผ้า กระเป๋าผ้ามาใช้แทน และไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ไม่มีกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่ส่งเสริมการคัดแยกและการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอย ทำให้มีปริมาณขยะจำนวนมาก เกิดปัญหาขยะตกค้างในชุมชน ทำให้ขยะเน่าเสีย ส่งกลิ่นรบกวนและอาจเป็นแหล่งก่อโรค หน่วยงานยังขาดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมในการเลือกซื้อสินค้าที่ไม่ใช่ถุงพลาสติกเกินความจำเป็น กิจกรรมการนำขยะรีไซเคิลมาสร้างให้เกิดประโยชน์ สถานประกอบการไม่มีการคัดแยกขยะ มีการใช้วัตถุดิบ ภาชนะที่เป็นพลาสติกจำนวนมาก ไม่มีการควบคุมพนักงานในการทิ้งขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฏ สอนจันทร์ ธิติวุฒิ หมั่นมีและบุษกร วัฒนบุตร, (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ เทศบาลในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการดูแลรักษา ที่สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและบำรุงรักษาป่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรีพบว่า 1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติการคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาป่าของเทศบาล ในจังหวัดนนทบุรี ต้องปรับไปตามโครงสร้างของเมือง ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ยืนต้น บริเวณริมถนนทั้งสองข้าง และสร้างสวนสาธารณะเพิ่มมากขึ้น เพื่อทดแทนป่าไม้ตามธรรมชาติ 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ เทศบาลต้องเน้นใน 3 เรื่อง เรื่องขยะมูลฝอย เรื่องมลพิษทางอากาศ และ เรื่องมลพิษทางน้ำ 3) ด้านการดูแลรักษาที่สาธารณะ เทศบาลควรใช้ประโยชน์จากที่ดินให้

มาก เช่น เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มากขึ้น โดยการจัดสร้างสวนสาธารณะขนาดเล็ก ในชุมชนต่าง ๆ ให้มากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า เทศบาลมีการจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพิ่มเติม ซื้อรถมาบรรทุกขยะเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดเก็บขยะ ซ่อมบำรุงให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน พนักงานต้องบำรุงรักษาให้พร้อมใช้งาน ให้บริการถังรองรับขยะให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน จัดกิจกรรมโครงการ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง สนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถอำนวยความสะดวก และลดค่าใช้จ่าย เช่น ถังขยะอินทรีย์ ตะแกรงคัดแยกขยะ มีการจัดหาถังขยะไว้สำหรับบริการประชาชน เป็นถังขยะที่มีคุณภาพ มีความแข็งแรง รถเก็บขยะเป็นรถใหม่ ไม่มีการชำรุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฤทัย ทองมี, (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต่อการส่งเสริมการเป็นจังหวัดสะอาด : กรณีศึกษาจังหวัดลำพูนและจังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและแนวทางการขับเคลื่อนนั้นมีการดำเนินการในลักษณะที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตนเอง จังหวัดลำพูนกำหนดแผนมาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่คือโรคไข้เลือดออกซึ่งมีสาเหตุจากยุงลายที่อาศัยอยู่ตามกองขยะของชาวบ้าน และไม่มีพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยปลายทาง เนื่องจากจังหวัดลำพูนไม่มีพื้นที่สำหรับกำจัดขยะมูลฝอยภายในจังหวัด ในขณะที่จังหวัดน่านมีบ่อกำจัดขยะภายในพื้นที่ตนเอง แต่ประสบปัญหาเรื่องขยะจรที่เกิดจากประชาชนที่ผ่านไปมานำมาทิ้งไว้ในถังขยะบริเวณหน้าบ้านของชาวบ้านหรือถังขยะในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งนโยบายการเก็บถังขยะจึงออกแบบมาเพื่อแก้ปัญหาขยะจรและส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวภายในจังหวัด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลมีนโยบายให้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรและประชาชนพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการขยะ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า เทศบาลมีการจัดการอย่างเป็นระบบ แนะนำชุมชนอบรมดูงาน จัดสรรงบประมาณ เพื่อบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการจัดเก็บขยะ การกำจัดขยะ และค่าบริการจัดเก็บขยะ รวมถึงมีการสนับสนุนการดำเนินโครงการต่าง ๆ ส่งเสริมการจัดการขยะตามนโยบายของรัฐบาล 3Rs ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ ส่งเสริมให้มีการจัดการขยะอินทรีย์ และ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย พบว่า เทศบาลมีการจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพิ่มเติม ซื้อรถมาบรรทุกขยะเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดเก็บขยะ ซ่อมบำรุงให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน พนักงานต้องบำรุงรักษาให้พร้อมใช้งาน ให้บริการถังรองรับขยะให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน จัดกิจกรรมโครงการ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ข้อมูลในการชี้สถานการณ์แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1. ควรส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง โดยให้ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่คัดแยกขยะก่อนทิ้ง เช่น แยกขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ และขยะอันตราย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ และลดปริมาณขยะทั่วไป

2. ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการขยะ เช่น การนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก หรือการใช้พลังงานจากขยะ (Waste to Energy) เพื่อลดปริมาณขยะและเพิ่มมูลค่า

3. ควรสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน จัดทำแคมเปญรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะ สร้างความตระหนักในผลกระทบของขยะและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

4. ควรจัดทำและปรับปรุงนโยบายหรือกฎระเบียบที่ชัดเจนและมีผลบังคับใช้ เช่น การกำหนดโทษสำหรับผู้ทิ้งขยะไม่ถูกวิธี และการสนับสนุนมาตรการลดขยะแบบบังคับ

5. สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน ในการบริหารจัดการขยะและพัฒนาระบบจัดการอย่าง มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ดังนี้

1. ด้านความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนช่วยกันดูแล รักษาความสะอาด สอดส่องการทิ้งขยะ สอนวิธีการจัดเก็บขยะ วิธีนำมารีไซเคิล ประชากรแฝง ควรให้มีส่วนร่วม รวมถึงบริษัทเอกชนในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้น

2. ด้านการจัดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลควรมีข้อบังคับกฎหมายที่ชัดเจน ที่บุคลากรในหน่วยงานท้องถิ่นสามารถจัดการกับผู้ลักลอบทิ้งขยะได้อย่างเด็ดขาด และจัดบริเวณสำหรับล้างรถเก็บขยะ ให้พนักงานได้ทำการบำรุงรักษารถ

3. ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย เทศบาลควรเพิ่มจำนวนถังขยะในบริเวณที่เป็นหอพัก ห้องเช่า ให้เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น มีรถขยะคันเล็กเพื่อเก็บขยะในชุมชนที่เป็นหมู่บ้าน ชุมชนที่มีซอยแคบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่อง ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนของชุมชน และกระบวนการทำงานร่วมกันของชุมชนและเจ้าหน้าที่รัฐ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดการเก็บขยะอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความรู้ในการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ในการจัดการขยะ การคัดแยกขยะได้ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2558). *รายงานข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัด*. กรุงเทพฯ: กรมโรงงานอุตสาหกรรม.

ณฤทัย ทองมี. (2565). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต่อการส่งเสริมการเป็นจังหวัดสะอาด : กรณีศึกษา จังหวัดลำพูน และจังหวัดน่าน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธเรศ ศรีสถิตย์. (2560). *วิศวกรรมการจัดการมูลฝอยชุมชน.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญวรัตม์ อินทรโชติ. (2560). การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคต. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองท่าโขลง พ.ศ. 2566-2570*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://thakhlong.go.th/public/list/data/datacategory/catid/170/menu/1636

เบญจภัคค์ เจริญมหาวิทย์ (2566). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *วารสารนิสิตวัง,* 25(2), 54-63.

ปวิช สัตยารักษ์. (2566). การบริหารจดัการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง จังหวัดสงขลา : การศึกษาแนวปฏิบัติในปัจจุบันปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วินยศ ประมูลจิตรสกุล และวราภรณ์ จุลปานนท์. (2565). การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุวัฏ สอนจันทร์ ธิติวุฒิ หมั่นมี และบุษกร วัฒนบุตร. (2560). ประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,* 6(2), (ฉบับพิเศษ).

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*

THE RELATIONSHIP BETWEEN WORK MOTIVATION AND JOB PERFORMANCE OF TEACHERS IN SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 5

สุรชาติ เสนานนท์[1], เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ[2] และ ไพรวัลย์ โคตรตะ[3]

Surachat Senanon[1], Sawettaporn Tangwancharoen[2] and Paiwan Kotta[3]

[1-3]ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1-3]Master of Education Degree in Educational Administration Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Surachat.senanon617@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 6 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 8 กรกฎาคม 2568

Received 2 July 2025; Revised 6 July 2025; Accepted 8 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก และแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจของครูในสถาน ศึกษาขนาดเล็ก

Citation:

* สุรชาติ เสนานนท์, เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และ ไพรวัลย์ โคตรตะ. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 537-557.

Surachat Senanon, Sawettaporn Tangwancharoen and Paiwan Kotta. (2025). The Relationship Between Work Motivation And Job Performance Of Teachers In Small Schools Under The Office Of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 5. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 537-557.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 39 คน และครู 226 คน รวมทั้งสิ้น 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมาก 7 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน

2. ประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับสูง (r_{XY}=.871) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก คือ 1) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ผู้บริหารควรมีการประชุมเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จัดสรรงานที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความถนัดและความสนใจของครู 2) ความก้าวหน้าในการงาน ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครู ส่งเสริมการศึกษาต่อ การอบรมเพื่อพัฒนาตัวเอง 3) ได้รับการยอมรับนับถือ โรงเรียนควรจัดวัฒนธรรมการชื่นชมและให้คุณค่ากับครู เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงศักยภาพทั้งในและนอกโรงเรียน 4) ความสำเร็จของงาน โรงเรียนสามารถบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายภายในวันเดียวกัน 5) ความสัมพันธ์ที่ดี ผู้บริหารทำงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิดและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาแผนงาน 6) ค่าตอบแทน ผู้บริหารควรเลื่อนเงินเดือนครูด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม ด้วยการสร้างความเข้าใจและข้อตกลงกัน 7) ความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรจัดสรรงานอย่างเป็นธรรม ลดความซ้ำซ้อน และกำหนดหน้าที่ของแต่ละบุคคลให้ตรงกับศักยภาพของครู 8) สภาพแวดล้อมการทำงาน ผู้บริหารควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, ประสิทธิภาพการทำงาน

Abstract

This research aims to study the level of work motivation among teachers in small schools, the efficiency of teachers' performance in small schools, the relationship between work motivation and performance efficiency, and guidelines for enhancing teacher motivation in small schools under the jurisdiction of the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5. The sample group consists of 39 school administrators and 226 teachers, totaling 265 participants. The research instruments include a five-point Likert scale questionnaire, with an overall reliability coefficient of 0.98, and a structured interview. Statistical methods used in the research include percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The overall work motivation of teachers in small schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5 is at a high level. In terms of specific aspects, seven aspects are at a high level, while one aspect is at a moderate level.

2. The overall and specific aspects of teachers' performance efficiency in small schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5 are at a high level.

3. The relationship between work motivation and teachers' performance efficiency in small schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5 is positively correlated at a high level (r_{XY}=.871) with statistical significance at the .01 level.

4. Guidelines for Developing Work Motivation among Teachers in Small Schools Nature of Work: Administrators should hold meetings to ensure a mutual understanding,

allocate appropriate tasks by considering teachers' expertise and interests. Career Advancement: Administrators should serve as role models for teachers, promote further education and training for self-development. Recognition and Respect: Schools should establish a culture of appreciation and value for teachers, providing opportunities for teachers to showcase their potential both inside and outside the school. Work Achievement: Schools can integrate learning activities efficiently within budget constraints by organizing diverse activities on the same day. Good Relationships: Administrators should work closely with teachers and allow them to participate in decision-making and planning. Compensation: Administrators should ensure salary increments are transparent and fair through mutual understanding and agreement. Responsibility: Administrators should fairly allocate tasks, reduce redundancy, and assign responsibilities that align with teachers' capabilities. Work Environment: Administrators should improve the work environment to facilitate learning and effective performance.

Keywords: Relationship, Work Motivation, Performance Efficiency

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 54 ซึ่งกล่าวไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปีจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560: 14) และแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 4 กล่าวไว้ว่า “ผู้เรียนทุกคนต้องได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ฎ) ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายที่มุ่งเน้นการศึกษาให้กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนการการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี ส่งผลให้จำนวนของสถานศึกษาเพิ่มขึ้นและกระจายไปอยู่ในพื้นที่

ต่าง ๆ เพื่อรองรับปริมาณเด็กในชุมชน ทำให้มีสถานศึกษาขนาดเล็กเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566 : 1)

สถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาทั้งหมด 1120 แห่ง เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก 646 แห่งซึ่งคิดเป็น 57.67% จากทั้งหมด (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี, 2567 : 3) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานของอำเภอเดชอุดม อำเภอน้ำยืน อำเภอน้ำขุ่น อำเภอนาจะหลวย อำเภอบุญฑริก และอำเภอทุ่งศรีอุดม สถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวน 120 สถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5, 2567: 46) ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญนั้นประสบปัญหาสำคัญ 3 ประการ

1) สถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล โดยคิดเป็นรายหัวนักเรียน ทำให้งบประมาณในการบริหารจัดการของสถานศึกษาขนาดเล็กค่อนข้างน้อย ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 2) การกำหนดสัดส่วนครู 1 คนต่อนักเรียน 20 คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวนี้ทำให้เกิดปัญญาครูไม่ครบชั้นเรียน และครูไม่ครบทุกสาขารายวิชา 3) โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจนทำให้ไม่มีศักยภาพระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน (ศุนิสา ทดลา, 2566: 45-46) โรงเรียนขนาดเล็กจึงกลายเป็นจุดอ่อนและเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566: 13)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT analysis พบว่า จุดแข็งคือหน่วยงานมีจำนวนมากทั่วประเทศไทย มีศูนย์พัฒนาครูทั่วประเทศไทย จุดอ่อนคือสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดแคลนทรัพยากรที่จะสนับสนุนการศึกษาที่มีคุณภาพ ครูมีภาระงานไม่สามารถสอนได้อย่างเต็มที่ จำนวนผู้เรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง งบประมาณไม่เพียงพอ อัตรากำลังไม่เพียงพอ ภาระงานหรือปริมาณมากเกินไป เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในชนบทส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก เด็กเหล่านั้นขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความเหลื่อมล้ำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขนาดใหญ่ในเมืองกับสถานศึกษาขนาดเล็กในชนบทยังแตกต่างกันมาก โอกาสคือครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถเข้าถึงสื่อ ความรู้ที่ทันสมัยได้ง่าย และอุปสรรคคือนโยบายเปลี่ยนแปลงบ่อย หน่วยงานภายนอกเพิ่มภาระงานครูจำนวนมากและงบประมาณถูกปรับลด

อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566 : 13) จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT analysis จุดอ่อนและอุปสรรคดังกล่าวทำให้ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็น เช่น งบประมาณ อุปกรณ์การสอน และบุคลากร จึงเกิดภาวะความเครียดจากภาระงานที่เกินขีดความสามารถ ภาระงานที่มากเกินไปส่งผลต่อภาวะความเครียดและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูลดลง ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของครูนั้นลดลงตามไปด้วย ซึ่งส่งผลเสียต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวมและเป้าหมายที่สำคัญที่สุดนั่นก็คือตัวผู้เรียน จากข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET 5 ปีย้อนหลัง สถานศึกษาขนาดเล็กมีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ในทุกรายวิชา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) จึงกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็กนั้นไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพได้เท่าที่ควร (ศุนิสา ทดลา, 2566 : 44) ดังนั้นจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญของการสร้างและพัฒนาแรงจูงใจให้กับครูในสถานศึกษาขนาดเล็กผ่านนโยบายของประเทศ

นโยบายของประเทศโดยรวมมีแนวทางในการพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมแรงจูงใจให้แก่ครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก เช่น ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพความถนัดและความต้องการจำเป็น สร้างขวัญกำลังใจยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่มีผลงานที่เป็นประจักษ์ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ สรรหาวัสดุครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพทันสมัยสำหรับใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสม จัดให้มีสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสมและทั่วถึง เป็นต้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567 : 1-4) การทำงานให้ได้ประสิทธิภาพของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กนั้นย่อมส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ฉ) ดังนั้นครูในสถานศึกษาขนาดเล็กจะต้องมีขวัญกำลังใจและแรงจูงใจที่ดีเพราะขวัญกำลังใจและแรงจูงใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้ได้ประสิทธิภาพ (เรณู ฤาชา, 2560 : 1)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีแรงจูงใจในการทำงานสำหรับครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งสำคัญอย่าง

ยิ่งในการกระตุ้นให้ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน หากครูขาดแรงจูงใจในการทำงาน ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน และอาจส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาในภาพรวม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อต้องการทราบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและระดับประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้ตรงจุดและให้มีประสิทธิภาพการทำงานมากที่สุดสำหรับครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการศึกษานี้จะถูกนำเสนอแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้แนวทางที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผู้วิจัยตั้งเป้าหมายที่จะใช้ผลการศึกษานี้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้สามารถก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่และระดับประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ความหมายของแรงจูงใจมีนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลายอย่าง ดังนี้

วรรณา อาวรณ์ (2557: 6) แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดัน กระตุ้นพฤติกรรมในตัวบุคคลแสดงออกซึ่งความต้องการ หรือโน้มน้าวโดยสิ่งจูงใจ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีความร่วมมือ ความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้องค์กรประสบความสำเร็จต่อไป ในส่วน วุฒิพงศ์ ปีคาน (2558: 10) แรงจูงใจ หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นสิ่งเร้า แรงขับ แรงกระตุ้น ความปรารถนา ความประสงค์ เป้าหมาย หรือสิ่งชักจูงที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งทำหน้าที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการ ความพึงพอใจ และจุดหมายนั้น ๆ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงาน

ความหมายของประสิทธิภาพการทำงานมีนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลายอย่าง ดังนี้

อัครเดช ไม้จันทร์ (2560: 7) ประสิทธิภาพการทำงาน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติให้เกิดผลดีกับบริษัท การปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนตามระยะเวลาที่กำหนดและมีผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย ในส่วน คณาธิป จันทร์สง่า (2561: 7) ประสิทธิภาพการทำงาน หมายถึง การประเมินศักยภาพของบุคลากรในการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ว่ามีความเหมาะสมในระดับใด โดยมีผลการประเมินจากผู้บังคับบัญชา ในส่วน คณาวุฒิ อินทร์แก้ว และ ศุภวรรณ กุศลธรรมรัตน์ (2562: 5) ประสิทธิภาพการทำงาน หมายถึง การตอบสนองต่องานและคุณภาพของงานเป็นผลจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ

สถานศึกษาขนาดเล็ก

การแบ่งขนาดของสถานศึกษานั้น หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง มีแนวคิดในการแบ่งขนาดของสถานศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (ศุนิสา ทดลา, 2566: 45) ได้แบ่งขนาดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังนี้

ขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 1 – 120 คน

ขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 121 - 600 คน

ขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 601 – 1,500 คน

ขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียน 1,501 คนขึ้นไป

จากแนวคิดในการแบ่งขนาดของสถานศึกษา ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สถานศึกษาที่อยู่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ใช้แนวคิดการแบ่งขนาดสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาดสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งหมายถึงสถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เป็นการวิจัยเชิงบรรยายหาความสัมพันธ์ (Descriptive Correlation Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำนวน 120 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 120 คน และครู 699 คน รวมทั้งสิ้น 819 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำนวน จำนวน 265 คน ได้จากการสุ่มประชากรโดยกำหนดขนาดของตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 40) จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน ครู 226 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด คือ

1. แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยปฏิบัติตามขั้นตอนที่ชัดเจน ศึกษาความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และสร้างกรอบแนวคิดใน

การวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาแบบสอบถามฉบับนี้ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ครอบคลุมเนื้อหาในขอบข่ายแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามในลักษณะการตรวจสอบรายการ (check list) ซึ่งมีหัวข้อ ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน อำเภอที่ตั้งของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 แบ่งออกเป็น 8 ด้าน จำนวน 36 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานและขอความร่วมมือจากสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

1.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามโดยกำหนดวันรับคืนภายในระยะเวลา 15 วัน จากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมดตามกำหนด

1.4 นำแบบสอบถามได้มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนจิก โรงเรียนบ้านนาห้วยแคน และโรงเรียนบ้านโนนค้อ เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานและขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้

2.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ จากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.4 นำข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าสถิติ ดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จะดำเนินการโดยการแจกแจงความถี่ (frequencies) และคำนวณค่าร้อยละ (percentage) ของข้อมูลที่ได้รับ

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จะใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยการแปลผลค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121)

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จะใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการแปลผลค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121)

1.4 การวิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จะใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของ Pearson (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560: 314)

2. แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์เนื้อหาแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อุบลราชธานี เขต 5 โดยการตีความ จำแนก และจัดหมวดหมู่เพื่อสังเคราะห์แนวทางและนำมาสรุป อภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีทั้งหมด 8 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมาก 7 ด้านและระดับปานกลาง 1 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ที่ดี รองลงมา คือ ด้านความสำเร็จของงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านค่าตอบแทน

1.1 ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ งานที่ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับมอบหมายมีความความสำคัญ ท้าทาย สร้างคุณค่าให้แก่สถานศึกษา รองลงมา คือ งานที่ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับมอบหมายมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาระบบการศึกษาโดยรวม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งานที่ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับมอบหมายมีความสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถและความถนัดของครู

1.2 ด้านความก้าวหน้าในการงาน ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการได้รับส่งเสริมจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการเพื่อปรับปรุงหรือเสริมจุดแข็งในด้านต่างๆ เช่น การสอน การวิจัย หรือการบริหารจัดการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการการเลื่อนตำแหน่งหรือเลื่อนวิทยฐานะจากการลดระยะเวลาจาก 4 ปีเหลือ 3 ปี

1.3 ด้านได้รับการยอมรับนับถือ ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการยอมรับในความรู้ ความสามารถและทักษะจากผู้อำนวยการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับความไว้วางใจจากจากผู้อำนวยการสถานศึกษาและสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการยกย่องและชมเชยในผลงานและความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านความสำเร็จของงาน ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน เช่น ปัญหาผู้เรียนไม่เข้าใจบทเรียน ครูสามารถแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับความเข้าใจ ใช้สื่อการสอนหลากหลาย การสอนซ้ำแบบตัวต่อตัวสำหรับผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีแนวทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต เช่น การขาดแคลนทรัพยากรการสอน ครูสามารถตรวจสอบและจัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นล่วงหน้าก่อนเริ่มการสอน นำทรัพยากรที่มีอยู่มาปรับใช้อย่างเหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น งบประมาณ สื่อการสอน หรือเวลาให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.5 ด้านความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ช่วยเหลือกันในงานต่าง ๆ และทำงานร่วมกันเป็นทีมภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทุกฝ่ายในลักษณะเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความสามัคคี มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันกับเพื่อนร่วมงาน

1.6 ด้านค่าตอบแทน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กรู้สึกยอมรับและพึงพอใจในเงินเดือน รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กรู้สึกว่าค่าตอบแทนมีความยุติธรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กรู้สึกว่าค่าตอบแทนสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถของตัวเอง

1.7 ด้านความรับผิดชอบในงาน ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับโอกาสในการทำงานให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีอิสระในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีส่วนร่วมในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษา

1.8 ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กปฏิบัติหน้าที่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่

ปลอดภัย รองลงมา คือ อุปกรณ์และเครื่องมือในการทำงานสำหรับครูในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการบำรุงรักษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กปฏิบัติหน้าที่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่สะดวกสบาย

2. ระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพของงานและด้านความคุ้มค่าด้านค่าใช้จ่าย รองลงมา คือ เวลาที่ใช้ในการทำงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปริมาณของงาน

2.1 ด้านคุณภาพของงาน ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลของการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กตามที่ได้รับมอบหมายมีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ ตรงตามวัตถุประสงค์

2.2 ด้านปริมาณของงาน ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กดำเนินการทั้งการสอน การเตรียมบทเรียน การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลได้เหมาะสม รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างหลากหลาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนงานหรือกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม

2.3 ด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีเป้าหมายดำเนินงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กดำเนินงานและส่งผลงานตามกรอบเวลาที่กำหนดในแผนงานของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กจัดการเวลาได้เหมาะสมกับลักษณะของงานที่ได้รับมอบหมาย

2.4 ด้านความคุ้มค่าด้านค่าใช้จ่าย ทั้งโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กตรวจสอบรายจ่ายให้เป็นไปตามที่กำหนดในแผนงานของสถานศึกษา รองลงมา คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและลดค่าใช้จ่ายระยะยาว ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด พิจารณาคุณภาพของผลงานควบคู่กับค่าใช้จ่ายที่ลงทุน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีการบริหารจัดการและการ

ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงินทุน บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และค่าใช้จ่ายอื่น ๆได้อย่างเหมาะสม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง (r_{XY}=.871) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 8 ด้านและประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงานกับด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง (r_{X8Y3}=.838) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงานกับด้านปริมาณของงาน มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง (r_{X8Y2}=.833) ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ ด้านค่าตอบแทนกับด้านความคุ้มค่าด้านค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับต่ำ (r_{X6Y4}=.217) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับรายด้านของประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านคุณภาพของงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในระดับสูง (r_{XY1}=.842) รองลงมา คือ ด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r_{XY3}=.841) ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านความคุ้มค่าด้านค่าใช้จ่าย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r_{XY4}=.772) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กกับรายด้านของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในระดับสูง (r_{X8Y}=.860) รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าในการงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในระดับสูง (r_{X2Y}=.808) ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ ด้านค่าตอบแทน มีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในระดับต่ำ (r_{X6Y}=.250)

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมาก 7 ด้านและระดับปานกลาง 1 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ที่ดี ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความสามัคคี มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือกันในงานต่าง ๆ ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทุกฝ่ายในลักษณะเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อีกทั้งยังมีความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ด้านความสัมพันธ์ที่ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทราลี แน่นอน (2565: 56) ที่ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่าระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และยังสอดคล้องกับ อันธิกา ศักขิณาดี (2559: 75) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงานเช่นกัน

2. ระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพของงานและด้านความคุ้มค่าด้านค่าใช้จ่าย ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างผู้เรียนที่มีคุณธรรม และความสามารถส่งผลต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นที่ยอมรับขององค์กรภายนอกและภายใน เพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง อีกทั้งครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงินทุน

บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและลดค่าใช้จ่ายระยะยาว ใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด พิจารณาคุณภาพของผลงานควบคู่กับค่าใช้จ่ายที่ลงทุน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ด้านคุณภาพของงานและด้านความคุ้มค่าด้านค่าใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ผ่องมณี พิทักษ์สันติ, รัตนภรณ์ แซ่ลี้ และพิมุกต์ สมชอบ (2566: 239) ที่ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ งานที่ปฏิบัติมีความน่าเชื่อสูง และยังสอดคล้องกับ ธัญญา คอแก้ว, ทิพมาศ เศวตวรโชติ และสันติ อุนจะนำ (2567: 563) ได้ทำการศึกษาความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในอำเภอเชียรใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในอำเภอเชียรใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านคุณภาพของงานเช่นกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง (r_{XY}=.871) เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู โดยเฉพาะในสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีทรัพยากรจำกัด ครูต้องเผชิญกับภาระงานหลายด้าน ดังนั้น หากครูได้รับแรงจูงใจที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าในการทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ที่ดี หรือค่าตอบแทนสวัสดิการต่างๆ ก็จะส่งผลให้ครูมีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พิชญ์สุดา จำปาสัก พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และปรเมศร์ กลิ่นหอม (2566: 72) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของครูกับประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง (r_{XY}=.884) และยังสอดคล้องกับ Layek, D. and Koodamara, N. K. (2024: 1-13)

ได้ทำการศึกษาการเปรียบเทียบความสัมพันธ์แรงจูงใจ ประสบการณ์การทำงาน และประสิทธิภาพการทำงานของครูทั้งสถาบันการศึกษาเอกชนและรัฐบาลในเบงกอลตะวันตก ประเทศอินเดีย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายในกับประสิทธิภาพการทำงานของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่มีระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ที่ดีและความสำเร็จของงาน ขณะที่ค่าตอบแทนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านประสิทธิภาพการทำงานของครูอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะคุณภาพของงานและความคุ้มค่าด้านค่าใช้จ่าย ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมการทำงานและความก้าวหน้าในงาน ส่วนค่าตอบแทนมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแรงจูงใจในด้านความสัมพันธ์ การได้รับการสนับสนุน และสภาพแวดล้อมที่ดีส่งผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

ในส่วนข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ด้านค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นการพัฒนาหรือการสร้างแรงจูงใจ จึงจะต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการของครูเป็นลำดับแรก เนื่องจากค่าตอบแทนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและขวัญกำลังใจในการทำงาน หากครูรู้สึกว่าค่าตอบแทนไม่เหมาะสมกับภาระงาน อาจทำให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

1.2 จากการศึกษาประสิทธิประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ด้านปริมาณของงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาระงาน เพื่อช่วยให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยไม่รู้สึกว่าภาระงานมาก

เกินไป จะช่วยลดความเครียดและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน ส่งผลให้ครูสามารถมุ่งเน้นการสอนได้อย่างเต็มที่ และทำให้ประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมดีขึ้น

1.3 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาอำนาจพยากรณ์ของระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณาธิป จันทร์สง่า. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. ใน *สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยสยาม.

คณาวุฒิ อินทร์แก้ว และ ศุภวรรณ กุศลธรรมรัตน์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพรนคร. ใน *งานวิจัยสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย: แนวทางการนำไปใช้อย่างมืออาชีพ.* กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์

ธัญญา คอแก้ว, ทิพมาศ เศวตวรโชติ และสันติ อุนจะนำ. (2567). ความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในอำเภอเชียรใหญ่ สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, (30)3, 563-578.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยสาร์น

ผ่องมณี พิทักษ์สันติ, รัตนภรณ์ แซ่ลี้ และพิมุกต์ สมชอบ. (2566). แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, (10)2, 237-250.

พิชญ์สุดา จำปาสัก พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และปรเมศร์ กลิ่นหอม. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของครูกับประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(2), 72-82.

ภัทราลี แน่นอน. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยรังสิต.

เรณู ฤาชา. (2560). แรงจูงใจและแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรรณา อาวรณ์. (2557). แรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการรัฐสภาระดับปฏิบัติงาน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ใน *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเกริก.

ศุนิสา ทดลา. (2566). โรงเรียนขนาดเล็ก : ปัญหาหรือโอกาสของการจัดการศึกษา. *ครุศาสตร์สาร*, (17)2, 43-55.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5. (2567). *สารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2567 (จุลสาร).* อุบลฯ: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *ประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายและแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2570*. ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2566

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: กลุ่มการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษามหภาค

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี. (2567). *แผนยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี (พ.ศ. 2566 - 2570).* อุบลฯ: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบ O-NET ชั้น ป.6*. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2567 จาก https://gdcatalog.go.th/dataset

อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). *คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบ O-NET ชั้น ป.6*. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2567 จาก https://gdcatalog.go.th/dataset

ศักขิณาดี. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา

Layek, D. and Koodamara, N. K. (2024). *Motivation, work experience and teachaer performance: A comparative study*. Acta Psychologica, 245,1-13.

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี*

PARTICIPATION OF THE TEACHERS' BASIC EDUCATION COMMISSION AND SECONDARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF THE RATCHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ธวัช แสงสุวรรณ[1], สุรินทร์ สำลี[2] และ สมกิต บุญยะโพธิ์[3]

Tawat Seangsuwan[1], Surin Samlee[2] and Somgit Boonyapo[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

[1-3]Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: khwanchai_vi@pet.nfe.go.th

วันที่รับบทความ : 19 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2568

Received 19 June 2025; Revised 29 June 2025; Accepted 1 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารและครูของ

Citation:

* ธวัช แสงสุวรรณ, สุรินทร์ สำลี และ สมกิต บุญยะโพธิ์. (2568). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 558-573.

Tawat Seangsuwan, Surin Samlee and Somgit Boonyapo. (2025). Participation Of The Teachers' Basic Education Commission And Secondary School Under The Jurisdiction Of The Ratchaburi Secondary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 558-573.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 78 คน โดยการวิธีสุ่มแบบเจาะจง (26 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประธานกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และผู้แทนครู จำนวน 1 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า และแบบตรวจสอบรายการสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการ ส่วนด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหาร จัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ครูและบุคลากรทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to study the participation of the Basic Education Commission, teachers and educational personnel in the management of secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area, Ratchaburi, in the management of secondary schools and to compare the participation of the educational institution commission in 4 areas: academic administration, budget administration, personnel administration and general administration. The sample group used in the research was the Basic Education Commission, school administrators and teachers of schools under the Office of

the Secondary Education Service Area, Ratchaburi, academic year 2024, totaling 78 people, by purposive sampling (26 schools, informants, 1 school committee chairman, 1 school administrator and 1 teacher representative). The research instruments were a rating scale questionnaire and a checklist. The statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation. The results of the research found that:

1 . The participation of the Basic Education Commission, teachers and educational personnel in the management of secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area, Ratchaburi, was at a high level overall. When considering each aspect, it was found that the general administration aspect had the highest mean, followed by academic administration and the budget administration aspect had the lowest mean.

2. Comparison of the participation of the Basic Education Commission in the management Management of secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area, Ratchaburi, classified by the size of the school. Overall, it was found that schools of different sizes had no difference in the participation of the school board in the administration of the schools under the Office of the Secondary Education Service Area, Ratchaburi.

Keywords: Participation, Basic Education School Board, teachers and educational personnel

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่ามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมีสิ่งช่วยการในการจัดการศึกษาเพื่อให้การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษามีบทบาทสำคัญในการ สร้างการเรียนรู้ของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและ สังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ของตนให้สามารถก้าวทัน การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกที่มีระบบการสื่อสารที่รวดเร็ว และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมที่เน้นเรื่องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 40 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด โดยสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องดำเนินการให้มีคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้การดำเนินกิจการของสถานศึกษาเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยแบ่งสถานศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วย สถานศึกษา ขนาดเล็ก มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 9 คนและสถานศึกษาขนาดใหญ่มี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 15 คน และ 2) สถานศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 15 คน (คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือตัวแทนของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทและ หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาอันเนื่องมาจากเจตจำนงของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาครูบุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริง ในลักษณะเป็นเจ้าของหรือ

หุ้นส่วนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือผู้ทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคน ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน และคำนึงถึงความ คุ้มค่าในการลงทุนด้านการจัดการศึกษาให้กับประชาชนคนไทยทุกคน

ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จรวมถึงจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุถึงคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยมุ่งไปสู่คุณภาพที่จะเกิดขึ้นกับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนครูผู้สอนและนักเรียนต่อไป (คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ซึ่งผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในระดับใด และสอดคล้องกับบาทบาทหน้าที่หรือไม่ ตลอดจนเป็นแหล่งข้อมูลพัฒนาส่งเสริมการทำงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

กาญจณา โลทิม, (2560) ได้ทำวิจัยสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือด้านการบริหารทั่วไป รองลงมา คือ ด้านงบประมาณ และด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ ด้านวิชาการ

นภัสศรณ์ ลานนาพันธุ์, (2565) ได้ทำการวิจัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาเครือข่ายคุณภาพการศึกษาอำเภอเชียงของ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาเครือข่ายคุณภาพการศึกษาอำเภอเชียงของ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาเครือข่ายคุณภาพการศึกษา อำเภอเชียงของ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4 จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

บุญญฤทธิ์ ระพันธ์, (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน อาชีพ และอายุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุนีรัตน์ จันทรานุวัฒน์กุล, (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การมี

ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ตามลำดับ 2) การมีส่วนร่ามของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการบริหารวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นวรัตน์ แสงโพธิ์, (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการและด้านการบริหารทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ไม่แตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในฐานะบุคคลที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายมาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีความเต็มใจในการร่วมบริหารมีความรู้มีความเข้าใจพร้อมพัฒนาตนเองในการมีส่วนร่วมพัฒนา

การศึกษาเป็นคณะบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้ไปสู่จุดเป้าหมายที่ตั้งไว้

งานวิจัยต่างประเทศ

Ridout, (1997) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน ในนิวฟันแลนด์และบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่วนครูอาจารย์มีบทบาทเพียงเล็กน้อยและมีอยู่อย่างจำกัด ส่วนผู้บริหาร เป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด ผู้ปกครองและครูต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดการศึกษา และต้องการให้มีการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีบทบาทมากยิ่งขึ้น

Gold, (2000) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือกันระหว่างชุมชน นักการศึกษา และผู้ปกครองในรัฐฟิลลาเดเฟีย ผลการศึกษาพบว่า การจัดการของชุมชนนั้นเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางระหว่างโรงเรียน กับผู้ปกครองและครอบครัว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์คือ การอ่านออกและเขียนได้ และยังให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

Grossi, (2001) ได้ศึกษาถึงความตระหนักของผู้บริหารสถานศึกษาในการประสานความร่วมมือจากชุมชน เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันทางการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาพยายามประสานความร่วมมือเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา โดยเน้นไปที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพราะครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุด และใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด

Printy (2002) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนแห่งการปฏิบัติ: แบบแผนการมีส่วนร่วมและผลกระทบต่อวิชาชีพของครูคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมปลาย ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของครูในชุมชนแห่งการปฏิบัติ ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ ส่วนความสามารถและการใช้เทคโนโลยีหรือเทคนิคการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีลักษณะเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

Bennett, (2003: 1073-A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตรผลการศึกษาพบว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ.1915 ถึง 1940 การมีส่วนร่วมของครูเป็นไปอย่างกว้างขวาง ครูมีส่วนร่วมในโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนของรัฐ ครูมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรก

รวมทั้งการทำหลักสูตรครั้งแรก แต่ส่วนมาก ครูจะมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อมากที่สุด

จากงานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา จะช่วยให้การบริหารงานทางการศึกษาที่วางไว้ร่วมกันสามารถบริหารให้สถานศึกษาและการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารและครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 78 คน โดยการวิธีสุ่มแบบเจาะจง (26 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประธานกรรมการสถานศึกษาจำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และผู้แทนครูจำนวน 1 คน)

2. เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อายุ ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรทางการศึกษา ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริหารงานวิชาการ 2) ด้านบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านบริหารงานบุคคล 4) ด้านบริหารงานทั่วไป รวม 29 ข้อ แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น

พื้นฐานครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ คือ ระดับการบริหารสารสนเทศ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแต่ละข้อคำถามทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นฉบับสมบูรณ์นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะด้านต่าง ๆ คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach,s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นไปใช้จริงกับคณะกรรมการสถานศึกษา ครูและบุคลากรของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 นำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี เพื่อแจกแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมด้วยตนเอง จำนวน 78 ฉบับ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบ 78 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเลือกจากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามตรวจสอบความสมบูรณ์จำนวน 78 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำไปบันทึกวิเคราะห์ทางสถิติ

4.2 นำผลคำนวณมาวิเคราะห์ความมุ่งหมายและสมมติฐานที่กำหนดโดยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายโดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยซึ่งกำหนดดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษามากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษามาก

2.51-3.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาน้อย
1.00-1.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี คณะกรรมการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยด้านการบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการบริหารวิชาการ ส่วนด้านการบริหารงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ถึงแม้ว่าแต่ละด้านจะมีค่าเฉลี่ยต่างกันแต่โดยรวมแล้วก็อยู่ในระดับมากทุกด้านในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี พบว่าโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.24	0.49	มาก	2
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.02	0.52	มาก	4
3. ด้านการบริหารบุคคล	4.03	0.51	มาก	3
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.26	0.40	มาก	1
รวม	**4.14**	**0.40**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$ = 4.14) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด($\bar{X}$ = 4.26) รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการ($\bar{X}$ = 4.24) ส่วนด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.02)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบขนาดของสถานศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

ขนาดสถานศึกษา	จำนวนสถานศึกษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
ขนาดเล็ก	9	27
ขนาดกลาง	10	30
ขนาดใหญ่	3	9
ขนาดใหญ่พิเศษ	4	12
รวม	**26**	**78**

จากตารางที่ 2 พบว่ามีจำนวนสถานศึกษาอยู่ 4 ขนาดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี รวมกัน จำนวน 26 แห่ง และได้ทำการสุ่มแบบเจาะจงได้กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาละ 3 คน รวมเป็นทั้งหมด 78 คน จากจากผลการ

วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าขนาดของสถานศึกษาต่างกันแต่การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี มีความเชื่อมโยง ความสอดคล้อง ความเหมือนความแตกต่างกับกรอบแนวคิดทฤษฎีงานวิจัย ดังนี้

1) ผลจากการวิจัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการ ส่วนด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรารทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนมัธยมศึกษา มีความเห็นที่สอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ทำให้การบริหารงานของสถานศึกษาอยู่ในระดับที่สูง สอดคล้องงานวิจัยของกาญจณา โลทิม, (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในการบริหารจัดการโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษา และยังสอดคล้องงานวิจัยของ บุญญฤทธิ์ ระพันธ์, (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของที่ศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็น

เรื่องอายุ อาชีพ ไม่แตกต่างกันเพราะทุกส่วนให้ความสนใจและร่วมมือกันบริหารงานของสถานศึกษา

2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การแบ่งขนาดของสถานศึกษาไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะคณะกรรมการกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยมีความสำคัญในการทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญฤทธิ์ ระพันธ์, (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตามขนาดโรงเรียน พบว่าขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งปรากฏผลว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ควรให้การสนับสนุนการร่วมรับทราบการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการหลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน อีกทั้งยังต้องช่วยทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปีเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน ร่วมสนับสนุนในการบริหารงบประมาณการร่วมจัดหาทุนการศึกษาให้แก่ผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมพิจารณาให้ความเห็นชอบและให้คำปรึกษาต่อสถานศึกษาพร้อมทั้งร่วมสนับสนุนจัดหา

วิทยากรภายนอกมาช่วยเสริมในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาต้องให้ความสนใจในการบริหารงานทั่วไปโดยเฉพาะในเรื่องการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อนักเรียน อีกทั้งยังให้ความเห็นชอบต่อการรายงานผลประจำปีของสถานศึกษา ต่อสาธารณชนเพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจทำการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการสนับสนุนการเรียนการสอนของบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

กาญจณา โลทิม. (2560). การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

นวรัตน์ แสงโพธิ์ (2564). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. ใน *การค้นคว้าอิสระ.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นภัสศรณ์ ลานนาพันธุ์ (2565). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาเครือข่ายคุณภาพการศึกษา อำเภอเชียงของ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงของ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. ใน *การค้นคว้าด้วยตนเอง*. มหาวิทยาพะเยา.

บุญญฤทธิ์ ระพันธ์. (2561). การมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน *งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

แผนการศึกษาแห่งชาติ. (2560). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2542). และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1* (19 สิงหาคม 2542)

สุนีรัตน์ จันทรานุวัฒน์กุล (2561). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน *งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

Bennett, Ralph M., Jr. “Teacher Participation in Curriculum Development : A Historyof the Idea and Practice,” *Dissertation Abstracts International.* 12(December 2003): 1073-A.

Gold, S. E. “Community Organizing at a Neighborhood High School; Promises andDillemmas in Building Parent-Educator Partnership and Collaboration,” *Pro Quest Digital Dissertation,* 60(7), 2000.

Grossi, Diana Lynn. “The role of Superintendents in Engaging the Public in Defining the Goals of Education”, *Dissertation Abstracts International*. 61(11 May 2011): 4241-A.

Printy, Susan M. “Communities of Practice: Participation patterns and professional Impact for High School Mathematics and Science Teachers,” *Dissertation Abstracts International*. 15(June 2002): 1533-A.

Rideout, Frederick David. “School-management for Small school in Newfoundland Labrador,” *Dissertation Abstracts International.* 45 (7): 1951-A; January, 1983.

Yamane, T. (1973). *Statistics, an introductory analysis*. 3 rd ed. New York: Harper & Row

ประสิทธิผลของการปรับปรุงระบบถ่ายภาพดิจิทัล ในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่*

THE EFFECTIVENESS OF THE DIGITAL IMAGING SYSTEM IMPROVEMENT IN MOBILE X-RAY UNITS

สิรินาถ สุนทรวัฒน์[1] และ จงวัฒน์ ชีวกุล[2]

Sirinat Sunthonwat[1] and Jongwat Cheewakul[2]

[1]กลุ่มงานรังสีวิทยา โรงพยาบาลปากพนัง นครศรีธรรมราช

[1]Department of Radiology, Pakphanang Hospital, Nakhon Si Thammarat, Thailand

[2]หลักสูตรรังสีเทคนิค สาขารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[2]Radiological Technology Program, Department of Radiology, Faculty of Medicine,

Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: jongwatcheewakul@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 22 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568

Received 22 June 2025; Revised 30 June 2025; Accepted 2 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและติดตั้งระบบถ่ายภาพดิจิทัลในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ของระบบ BMI ที่มีอยู่เดิม 2) เปรียบเทียบคุณภาพของภาพถ่ายรังสีและประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน (workflow) ระหว่างเครื่อง BMI ที่ผ่านการปรับปรุงแล้วกับเครื่องเอกซเรย์ระบบดิจิทัลแบบสำเร็จรูป และ 3) ประเมินความเป็นไปได้ในการใช้งานระบบถ่ายภาพดิจิทัลในพื้นที่ที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ เช่น เรือนจำหรือชุมชนห่างไกล โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและเปรียบเทียบคุณภาพของภาพและปริมาณรังสีระหว่างเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่

Citation:

* สิรินาถ สุนทรวัฒน์ และ จงวัฒน์ ชีวกุล. (2568). ประสิทธิผลของการปรับปรุงระบบถ่ายภาพดิจิทัลในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 574-587.

Sirinat Sunthonwat and Jongwat Cheewakul. (2025). The Effectiveness Of The Digital Imaging System Improvement In Mobile X-Ray Units. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 574-587.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

BMI ที่ได้รับการดัดแปลงติดตั้งระบบถ่ายภาพดิจิทัล (DR) กับเครื่อง Solution for Tomorrow ผลการวิจัยพบว่า 1. เครื่อง BMI ที่ผ่านการติดตั้งระบบดิจิทัลสามารถให้คุณภาพของภาพในระดับที่ใกล้เคียงกับเครื่อง DR Solution โดยมีความแตกต่างของค่า SNR เพียง 5.8% ($p < 0.05$) 2. เวลาในการสร้างภาพของระบบ DR – BMI และ DR – Solution อยู่ที่ 12 วินาที และ 9 วินาที ตามลำดับ เมื่อเทียบกับระบบ CR ที่ใช้เวลาสูงถึง 240 วินาที แสดงให้เห็นว่าระบบ DR ช่วยลดเวลาได้มากกว่า 90% 3. แม้ DR – BMI จะสามารถลดเวลาการประมวลผลภาพได้ แต่ยังพบความแปรปรวนของเวลาทำงานรวมสูง (600 วินาที) เมื่อเทียบกับ DR – Solution ซึ่งมี workflow ที่สม่ำเสมอกว่า (300 วินาที) แสดงให้เห็นว่าการออกแบบระบบให้เหมาะสมกับการใช้งานจริงมีผลต่อประสิทธิภาพโดยรวม ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการติดตั้งระบบดิจิทัลในเครื่องเอกซเรย์ที่มีอยู่เดิมสามารถยกระดับการให้บริการภาพถ่ายรังสีในพื้นที่จำกัดทรัพยากรได้ แต่หากต้องการประสิทธิภาพสูงสุด ควรพิจารณาใช้ระบบที่ออกแบบมาเพื่อการใช้งานเฉพาะทางโดยตรง

คำสำคัญ: ระบบเอกซเรย์เคลื่อนที่, การถ่ายภาพดิจิทัล, ประสิทธิภาพเวิร์กโฟลว์, หุ่นจำลอง, ปริมาณรังสี

Abstract

The objectives of this study were 1) To design and install a digital radiography (DR) system on an existing mobile X-ray unit of the BMI system. 2) To compare the image quality and workflow efficiency between the upgraded BMI unit and a ready-made digital radiography system (Solution for Tomorrow). 3) To evaluate the feasibility of implementing a digital radiography system in resource-limited settings such as prisons or remote communities. In this study, a retrofit DR system was installed on a mobile BMI X-ray unit and compared with a commercial DR system (Solution) and a conventional computed radiography (CR) system. Chest phantom images were acquired under simulated clinical conditions. The images were analyzed using radiation indices including Exposure Index (EI), Deviation Index (DI), and Signal-to-Noise Ratio (SNR). Workflow efficiency was evaluated by measuring the average time taken at

each step of the imaging process. The results revealed that 1)The upgraded BMI unit produced image quality comparable to the commercial DR system, with only a 5.8% difference in SNR ($p < 0.05$). 2)The image processing time for DR–BMI and DR–Solution systems was 12 seconds and 9 seconds, respectively, compared to 240 seconds for the CR system, indicating that DR systems reduced processing time by over 90%. 3) Although the DR–BMI system reduced image processing time, it exhibited higher variability in total workflow time (600 seconds) compared to the DR–Solution system (300 seconds), highlighting the importance of system design tailored to practical use. This study suggests that retrofitting digital systems into existing mobile X-ray units can enhance radiographic services in resource-limited settings. However, for optimal performance, dedicated digital radiography systems specifically designed for mobile use may be more appropriate.

Keywords: Mobile X-ray, Digital Imaging, Workflow Efficiency, Phantom Study, Radiation Dose

บทนำ

ปัจจุบันระบบบริการทางรังสีวิทยามีบทบาทสำคัญในการวินิจฉัยโรคและช่วยในการรักษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตที่ต้องการการถ่ายภาพที่รวดเร็วและแม่นยำ แนวนโยบายของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีการถ่ายภาพทางการแพทย์และการลดปริมาณรังสีที่ผู้ป่วยได้รับให้ได้มากที่สุดภายใต้แนวคิด ALARA (As Low As Reasonably Achievable) ซึ่งสนับสนุนให้มีการปรับปรุงเครื่องมือทางรังสีให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุด

อย่างไรก็ตาม เครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่บางรุ่นที่ใช้งานอยู่ในโรงพยาบาลระดับอำเภอหรือสถานพยาบาลขนาดเล็กยังคงเป็นระบบถ่ายภาพแอนะล็อก (CR system) ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาการสร้างภาพ คุณภาพของภาพ และการส่งต่อข้อมูลเข้าสู่ระบบ PACS อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยที่ผ่านมาระบุว่าการใช้ระบบ DR (Digital Radiography) ช่วยลดเวลาลดการถ่ายซ้ำ และเพิ่มคุณภาพของภาพได้อย่างชัดเจน (Toppenberg et al., 2020)

ที่โรงพยาบาลปากพนัง เครื่อง BMI แบบเคลื่อนที่ยังคงใช้งานระบบ CR (Computed Radiography) ซึ่งใช้เวลานานและเกิดปัญหาด้านเวิร์กโฟลว์ โดยเฉพาะเมื่อใช้งานในหอผู้ป่วยวิกฤตหรือผู้ต้องขังที่มีข้อจำกัดในการเคลื่อนย้าย แม้ว่าจะมีความพยายามดัดแปลงติดตั้งระบบ DR เข้าไปในเครื่อง BMI เดิมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แต่ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เปรียบเทียบกับระบบ DR สมบูรณ์ เช่น เครื่อง Solution for Tomorrow

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการประเมินคุณภาพของภาพถ่ายทางรังสีและประสิทธิภาพของเวิร์กโฟลว์ของเครื่อง BMI ที่ได้รับการดัดแปลงระบบถ่ายภาพใหม่ โดยใช้หุ่นจำลองแทนผู้ป่วยเพื่อลดความเสี่ยงทางจริยธรรม และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงก่อนจะนำไปใช้ในคลินิกอย่างเป็นทางการ ซึ่งผลการศึกษานี้จะช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบถ่ายภาพให้เหมาะสมกับบริบทของสถานพยาบาลระดับอำเภอ และเพิ่มความปลอดภัยให้กับผู้ป่วยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและติดตั้งระบบถ่ายภาพดิจิทัลในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ของระบบ BMI ที่มีอยู่เดิม โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานของเครื่องเอกซเรย์แบบเคลื่อนที่ให้รองรับการแปลงภาพดิจิทัลทันที โดยไม่ต้องพึ่งพาการอ่านฟิล์มหรือเครื่อง CR แบบเดิม

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพของภาพถ่ายรังสีและประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน (workflow) ระหว่างเครื่องเอกซเรย์ระบบ BMI ที่ได้รับการปรับปรุงด้วยระบบ DR และเครื่องเอกซเรย์ระบบดิจิทัลสำเร็จรูป (Solution for Tomorrow) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีรังสี (EI, DI, SNR) และระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน

3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการใช้งานระบบถ่ายภาพดิจิทัลในพื้นที่ที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ เช่น เรือนจำ หรือพื้นที่ชนบทห่างไกล โดยคำนึงถึงความสามารถในการติดตั้ง การใช้งานจริง และความคุ้มค่าของการลงทุนในระบบ DR แบบดัดแปลง (Retrofit)

การทบทวนวรรณกรรม

มีการศึกษาที่เน้นการประเมินประสิทธิภาพของระบบถ่ายภาพรังสีในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะการเปรียบเทียบระหว่างระบบดิจิทัล (Digital Radiography: DR) และระบบแอ

นะล็อก (Computed Radiography: CR) ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ได้รับความสนใจในวงการรังสีเทคนิค เนื่องจากความรวดเร็ว ความเสถียร และความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้นเมื่อใช้ระบบ DR ที่ได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับเวิร์กโฟลว์ทางคลินิก

Toppenberg และคณะ, (2020) ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้งานเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ (Mobile X-ray) นอกสถานพยาบาล โดยรวบรวมข้อมูลจากการใช้งานในสถานการณ์ภาคสนาม หน่วย ICU และพื้นที่จำกัดต่าง ๆ จุดเด่นของงานวิจัยนี้คือการเน้นถึงข้อได้เปรียบของการใช้ระบบ DR (Digital Radiography) แทน CR (Computed Radiography) ซึ่งสามารถลดเวลาในการประมวลผลภาพ เพิ่มความแม่นยำ และส่งต่อภาพเข้าสู่ระบบ PACS ได้รวดเร็วขึ้น ผู้วิจัยยังระบุว่า การใช้เครื่อง DR mobile ช่วยลดภาระบุคลากร ลดความเสี่ยงในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย และสามารถใช้งานในจุดที่ไม่มีห้องเอกซเรย์ถาวรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Targett และคณะ, (2023) ศึกษาการเพิ่มคุณภาพของภาพจากเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ด้วยการใช้ software scatter correction ซึ่งเป็นเทคนิคการประมวลผลภาพเพื่อลดสัญญาณรบกวนจากรังสีกระเจิง (scatter radiation) โดยเฉพาะในผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจหรืออยู่ใน ICU ซึ่งไม่สามารถขยับตัวได้สะดวก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ภาพที่ได้หลังจากผ่านการปรับปรุงด้วยซอฟต์แวร์นี้ มีความชัดเจนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้การวินิจฉัยทำได้แม่นยำมากขึ้น และลดการถ่ายซ้ำ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการลดปริมาณรังสีสะสมทั้งต่อผู้ป่วยและบุคลากร

Inscoe และคณะ, (2024) พัฒนาและทดสอบต้นแบบของ mobile chest tomosynthesis ซึ่งเป็นระบบถ่ายภาพทรวงอกแบบสามมิติชนิดเคลื่อนที่ได้ โดยใช้การจัดตำแหน่งของแหล่งกำเนิดรังสี (X-ray source array) ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ภาพที่มีความคมชัดสูง โดยเฉพาะในกรณีที่มีการทับซ้อนของอวัยวะ (overlapping structures) ผลการทดลองพบว่าภาพที่ได้จากระบบใหม่นี้สามารถแยกโครงสร้างทรวงอกที่ซับซ้อนได้ดีกว่าภาพ 2 มิติทั่วไป และช่วยในการวินิจฉัยโรคปอดแฝงได้แม่นยำยิ่งขึ้น แสดงถึงความก้าวหน้าในการออกแบบระบบ DR ให้เหมาะกับการใช้งานแบบเคลื่อนที่

Seibert และคณะ, (2006) เป็นเอกสารแนวทางจาก American Association of Physicists in Medicine (AAPM) ซึ่งให้ข้อแนะนำด้าน การตรวจรับและควบคุมคุณภาพของระบบถ่ายภาพรังสีดิจิทัล (Digital Radiographic Imaging Systems) โดยเน้นการประเมินค่าต่าง ๆ เช่น signal-to-noise ratio (SNR), contrast-to-noise ratio (CNR), linearity,

resolution และปริมาณรังสีที่ปล่อยออกมาในแต่ละการถ่ายภาพ โดยแนะนำให้ใช้ Phantom ในการตรวจสอบค่าดังกล่าว ซึ่งช่วยให้สามารถเปรียบเทียบประสิทธิภาพของเครื่องได้โดยไม่ต้องใช้ผู้ป่วย

Clement และคณะ, (2017) เป็นแนวทางการป้องกันอันตรายจากรังสีในระบบถ่ายภาพดิจิทัล ที่จัดทำโดย International Commission on Radiological Protection (ICRP) โดยเน้นการใช้หลักการ ALARA (As Low As Reasonably Achievable) เพื่อควบคุมปริมาณรังสีที่ผู้ป่วยและบุคลากรได้รับให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แนวทางนี้สนับสนุนให้เลือกใช้เทคโนโลยีถ่ายภาพที่มีคุณภาพสูง เพื่อหลีกเลี่ยงการถ่ายซ้ำ และกำหนดขอบเขตการใช้งานของเครื่องเอกซเรย์อย่างปลอดภัย รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรและใช้เครื่องมือประเมินรังสีอย่างสม่ำเสมอ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของระบบถ่ายภาพ CR และ DR โดยใช้ phantom ช่วยให้สามารถควบคุมตัวแปรได้ดี และยังเป็นแนวทางที่ปลอดภัย ไม่ต้องใช้ผู้ป่วยในการศึกษาโดยตรง การศึกษานี้จึงตอบโจทย์ทั้งด้านคุณภาพของภาพ ปริมาณรังสีที่เหมาะสม และความเหมาะสมในการใช้งานจริงในคลินิก โดยเฉพาะในสถานพยาบาลระดับอำเภอที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากรเครื่องมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและเปรียบเทียบคุณภาพของภาพและปริมาณรังสีระหว่างเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ BMI ที่ได้รับการดัดแปลงติดตั้งระบบถ่ายภาพดิจิทัล (DR) กับเครื่อง Solution for Tomorrow ซึ่งเป็นระบบ DR สมบูรณ์ โดยใช้หุ่นจำลองแทนการทดลองในมนุษย์ และเครื่องเอกซเรย์ทั้ง 2 เครื่อง (BMI retrofit และ Solution for Tomorrow) ได้รับการสอบเทียบตามมาตรฐานโรงพยาบาลก่อนเริ่มการทดลอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่จำนวน 2 เครื่อง (BMI retrofit และ Solution for Tomorrow) และหุ่นจำลองที่ใช้ในการวัดผล ซึ่งประกอบด้วย Chest Phantom สำหรับจำลองทรวงอกผู้ป่วย และ TOR CDR Phantom สำหรับประเมิน

คุณภาพความคมชัดของภาพ กลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม ได้แก่ นักรังสีเทคนิคจำนวน 3 คนที่ทำหน้าที่ทดลองใช้งานเครื่อง และประเมินเวิร์กโฟลว์ของเครื่องทั้งสอง

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือก Phantom Chest ตามมาตรฐานที่ใช้ในงานควบคุมคุณภาพภาพ และเลือกนักรังสีเทคนิคจากบุคลากรที่มีประสบการณ์ใช้งานเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ และปฏิบัติงานประจำในหน่วยรังสีวิทยาของโรงพยาบาลปากพนัง

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิเคราะห์คุณภาพของภาพ ได้แก่ ค่าพารามิเตอร์ SNR, CNR ที่ได้จากซอฟต์แวร์ประมวลผลภาพหลังถ่าย, การวัดปริมาณรังสี (mGy) ใช้เครื่องวัดรังสีที่ผ่านการสอบเทียบจากหน่วยงานมาตรฐาน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถเปรียบเทียบระบบเอกซเรย์แต่ละประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 เตรียมหุ่นจำลองทรวงอก (Chest Phantom)

ใช้หุ่นจำลองที่มีความสามารถในการดูดกลืนรังสีใกล้เคียงกับร่างกายมนุษย์ เพื่อจำลองสถานการณ์การถ่ายภาพในผู้ป่วยจริง

5.2 ติดตั้งระบบ DR ในเครื่อง BMI

เครื่องเอกซเรย์แบบเคลื่อนที่ของ BMI ที่มีอยู่เดิมได้รับการปรับปรุงด้วยการติดตั้งระบบดิจิทัล (Retrofit DR System) เพื่อให้สามารถถ่ายภาพและแสดงผลแบบทันที

5.3 เลือกเครื่องเปรียบเทียบ

ใช้เครื่องเอกซเรย์ระบบ CR แบบดั้งเดิม และเครื่องเอกซเรย์ดิจิทัลสำเร็จรูป (DR – Solution) เพื่อเปรียบเทียบกับ DR – BMI

5.4 ดำเนินการถ่ายภาพในสถานการณ์จำลอง

ถ่ายภาพหุ่นจำลองด้วยทั้งสามระบบภายใต้เงื่อนไขที่ควบคุมเท่าเทียมกัน เช่น ค่าพลังงานรังสี (kVp, mAs), ระยะทาง, มุมเครื่อง และการตั้งค่าที่เกี่ยวข้อง

5.5 บันทึกค่าดัชนีรังสี

Exposure Index (EI): ค่าดัชนีที่บ่งชี้ระดับปริมาณรังสีที่ตกกระทบตัวรับภาพ

Deviation Index (DI): ค่าเปรียบเทียบว่า EI เบี่ยงเบนไปจากค่ามาตรฐานเท่าใด

Signal-to-Noise Ratio (SNR): ใช้เพื่อประเมินคุณภาพของภาพ

เวลาการทำงานในแต่ละขั้นตอน: เช่น เวลาเริ่มต้นการถ่ายภาพ, เวลาประมวลผลภาพ, เวลาแสดงภาพ

5.6 บันทึกและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ใช้แบบฟอร์มกำกับการเก็บข้อมูลและตารางเวลาทำงาน (workflow sheet) เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลได้ในเชิงสถิติ

5.7 นำข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมวิเคราะห์

เพื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่าง ๆ เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการถ่ายภาพรังสีด้วยเครื่องเอกซเรย์ทั้งสามระบบ (CR, DR-BMI, DR-Solution) ถูกนำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพของภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน (workflow efficiency) โดยมีแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

6.1 วิเคราะห์คุณภาพของภาพ

ค่าดัชนีรังสีที่ใช้วิเคราะห์

- Exposure Index (EI): ใช้วิเคราะห์ปริมาณรังสีที่ตกกระทบตัวรับภาพของแต่ละระบบ

- Deviation Index (DI): ใช้ตรวจสอบว่าปริมาณรังสีที่ได้รับเบี่ยงเบนจากค่ามาตรฐานมากน้อยเพียงใด

- Signal-to-Noise Ratio (SNR): ใช้วิเคราะห์คุณภาพของภาพโดยเปรียบเทียบสัญญาณของอวัยวะเป้าหมายกับระดับสัญญาณรบกวน

สถิติที่ใช้

- คำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละค่าดัชนี

- ทดสอบความแตกต่างของค่า SNR ระหว่างแต่ละระบบด้วย (Independent t-test) กรณีเปรียบเทียบ 2

6.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน (Workflow)

ข้อมูลที่วิเคราะห์

- ระยะเวลาเฉลี่ยในการสร้างภาพ (Image processing time)
- เวลารวมในการดำเนินการแต่ละภาพ (Total workflow time)

สถิติที่ใช้

- วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเวลาในแต่ละระบบด้วย One-way ANOVA
- หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จะใช้ Post hoc analysis เพื่อตรวจสอบความแตกต่างแบบรายคู่

6.3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของเวลา

คำนวณ ค่าความแปรปรวน (Variance) และ ค่าสัมประสิทธิ์การแปรปรวน (Coefficient of Variation, CV) เพื่อตรวจสอบความเสถียรของระบบในการใช้งานจริง

6.4 เครื่องมือวิเคราะห์

จัดการข้อมูลและวิเคราะห์สถิติ กำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ $p < 0.05$

การวิเคราะห์ข้อมูลนี้ทำให้สามารถสรุปผลเชิงเปรียบเทียบอย่างชัดเจน ว่าระบบใดให้คุณภาพของภาพและประสิทธิภาพการทำงานดีที่สุด รวมถึงชี้ให้เห็นข้อจำกัดและความเป็นไปได้ในการใช้งานแต่ละระบบในบริบทที่ต่างกัน เช่น พื้นที่ห่างไกลหรือเรือนจำ

เอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์

คณะผู้วิจัยได้ยื่นเอกสารขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัสโครงการวิจัย REC.68-244-7-2 โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ Human Research Ethics Committee of Faculty of Medicine Prince of Songkla University.

ผลการวิจัย

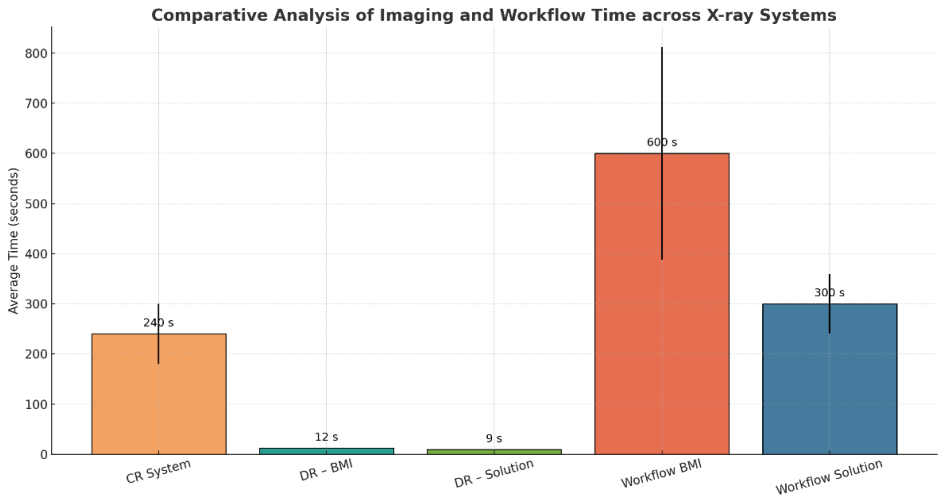
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อออกแบบและติดตั้งระบบถ่ายภาพดิจิทัลในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ของระบบ BMI ที่มีอยู่เดิม ผลการวิจัยพบว่านักวิจัยสามารถออกแบบและติดตั้งอุปกรณ์แปลงสัญญาณภาพดิจิทัล (Retrofit DR System) ลงในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ระบบ BMI ได้สำเร็จ โดยระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถเชื่อมต่อกับตัวรับภาพแบบ Flat Panel Detector (FPD) และระบบประมวลผลภาพแบบพกพาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เครื่อง BMI ที่มีอยู่เดิมสามารถสร้างภาพรังสีดิจิทัลได้เทียบเท่าระบบ DR แบบสำเร็จรูป ดังแสดงในภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพของภาพถ่ายรังสีและประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน (workflow) ระหว่างเครื่อง BMI ที่ผ่านการปรับปรุงแล้วกับเครื่องเอกซเรย์ระบบดิจิทัลแบบสำเร็จรูป (Solution for Tomorrow) ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพภาพถ่ายรังสี: ค่า Signal-to-Noise Ratio (SNR) ของเครื่อง DR-BMI มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับ DR-Solution โดยมีความแตกต่างเพียง 5.8% ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่ยังอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ในการวินิจฉัย ค่า Exposure Index (EI) และ Deviation Index (DI): ระบบ DR ทั้งสองชนิดให้ค่า EI และ DI ที่เหมาะสมตามมาตรฐานการถ่ายภาพ ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากกัน เวลาในการสร้างภาพ: DR-Solution ใช้เวลาเฉลี่ย 9 วินาที ส่วน DR-BMI ใช้เวลา 12 วินาที ซึ่งลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับระบบ CR ที่ใช้เวลาถึง 240 วินาที เวลาเฉลี่ยในการทำงานทั้งหมด (workflow): DR-Solution มีความสม่ำเสมอและใช้เวลาน้อยกว่าระบบ DR-BMI (300 วินาที เทียบกับ 600 วินาที) ดังแสดงในภาพที่ 2

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการใช้งานระบบถ่ายภาพดิจิทัลในพื้นที่ที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ เช่น เรือนจำหรือชุมชนห่างไกล ผลการวิจัยพบว่า ระบบ DR-BMI ที่ได้รับการปรับปรุงสามารถใช้งานได้จริงในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร โดยมีข้อได้เปรียบเรื่องความคล่องตัว ต้นทุนต่ำ และสามารถประยุกต์ใช้งานในสถานการณ์เฉพาะได้อย่างยืดหยุ่น แม้ระบบจะยังมีข้อจำกัดด้านความสม่ำเสมอของ workflow เมื่อเทียบกับระบบ DR แบบสำเร็จรูป แต่ก็ถือเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในบริบทของพื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูง

ภาพที่ 1 ระบบรับภาพในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ทำการปรับจากระบบ CR เป็น DR ของ BMI

ภาพที่ 2 การเปรียบเทียบการรับภาพและระยะเวลาการทำงานระหว่างระบบเอกซเรย์ CR และ DR

อภิปรายผล

ซึ่งสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อออกแบบและติดตั้งระบบถ่ายภาพดิจิทัลในเครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ของระบบ BMI ที่มีอยู่เดิม ผลการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่าการติดตั้งระบบแปลงสัญญาณภาพดิจิทัล (Retrofit DR System) ในเครื่องเอกซเรย์แบบเคลื่อนที่ของ BMI ที่มีอยู่เดิมสามารถทำได้จริงและให้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจในเชิงเทคนิค ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ Flat Panel Detector และแสดงผลภาพได้รวดเร็วโดยไม่ต้องเปลี่ยนเครื่องใหม่ทั้งหมด ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของหน่วยบริการในพื้นที่ทรัพยากรจำกัด เช่น เรือนจำหรือชุมชนห่างไกล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chung et al., 2019) ซึ่งออกแบบอุปกรณ์เสริมรังสีเคลื่อนที่สำหรับหัตถการ ERCP โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมร่วมกับการติดตั้งระบบดิจิทัลเพิ่มเติม ซึ่งช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งานจริง เหตุผลที่สอดคล้อง คือ ทั้งสองกรณีเน้นการพัฒนาระบบที่ยกระดับประสิทธิภาพของเครื่องเดิมโดยไม่จำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์ใหม่ทั้งหมด

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพของภาพถ่ายรังสีและประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน (workflow) ระหว่างเครื่อง BMI ที่ผ่านการปรับปรุงแล้วกับ

เครื่องเอกซเรย์ระบบดิจิทัลแบบสำเร็จรูป (Solution for Tomorrow) ผลการศึกษานี้ พบว่า ระบบ DR-BMI ที่ได้รับการปรับปรุงให้ผลลัพธ์ด้านคุณภาพภาพที่ใกล้เคียงกับ DR-Solution โดยค่า SNR แตกต่างกันเพียง 5.8% และค่าดัชนีรังสีอยู่ในระดับมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ในด้านกระบวนการทำงาน DR-Solution ยังมีความเสถียรกว่า โดยใช้เวลาเฉลี่ยน้อยกว่าและมีความแปรปรวนน้อยกว่าระบบ DR-BMI อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Uffmann & Schaefer-Prokop, 2009) ที่พบว่าแม้การใช้เทคโนโลยี DR จะช่วยลดปริมาณรังสีและเพิ่มคุณภาพภาพถ่ายได้ดี แต่ประสิทธิภาพโดยรวมยังขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของระบบกับรูปแบบการใช้งานจริง เหตุผลที่สอดคล้อง คือ ระบบ DR ที่พัฒนาขึ้นใหม่ต้องไม่เพียงให้คุณภาพภาพที่ดีเท่านั้น แต่ต้องรองรับ workflow ที่มีเสถียรภาพและลดเวลาในการดำเนินการลงได้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการใช้งานระบบถ่ายภาพดิจิทัลในพื้นที่ที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ เช่น เรือนจำหรือชุมชนห่างไกล ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้ระบบ DR-BMI ที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการใช้งานจริงในพื้นที่ทรัพยากรจำกัด ด้วยข้อได้เปรียบด้านต้นทุน ความคล่องตัว และการปรับใช้กับบริบทเฉพาะ แม้ระบบจะยังมีข้อจำกัดบางประการในด้าน workflow แต่สามารถตอบโจทย์ความต้องการในพื้นที่ที่ไม่สามารถติดตั้งระบบ DR แบบสำเร็จรูปได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Moonkum et al., 2023) ซึ่งศึกษาการใช้เครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ในการดูแลผู้ป่วย COVID-19 และเน้นถึงความสำคัญของการมีอุปกรณ์ป้องกันรังสีที่คล่องตัวและประหยัดพื้นที่ เหตุผลที่สอดคล้อง คือ ทั้งสองงานวิจัยเห็นความจำเป็นในการออกแบบระบบที่เหมาะสมกับบริบทจำกัด และสามารถเพิ่มความปลอดภัยและประสิทธิภาพของงานถ่ายภาพรังสีในพื้นที่ที่ไม่สามารถติดตั้งระบบถาวรได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า เครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ BMI ที่ได้รับการติดตั้งระบบ DR สามารถให้ภาพที่มีคุณภาพใกล้เคียงกับเครื่อง Solution for Tomorrow ซึ่งเป็นระบบ DR สมบูรณ์ โดยให้ค่า SNR และ CNR ที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและไม่มีความแตกต่างของปริมาณรังสีที่ phantom ได้รับอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ระบบ DR ช่วยลดระยะเวลาในการ

ถ่ายภาพจากระบบ CR เดิมได้อย่างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเวิร์กโฟลว์โดยรวมพบว่าเครื่อง BMI ยังใช้เวลาค่อนข้างสูงในการใช้งานจริงเมื่อเทียบกับเครื่อง Solution

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเครื่องเอกซเรย์

ควรส่งเสริมให้โรงพยาบาลระดับอำเภอหรือโรงพยาบาลชุมชนที่ยังใช้ระบบ CR อยู่พิจารณาดัดแปลงเครื่องเอกซเรย์แบบเคลื่อนที่ให้เป็นระบบ DR เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านเวลาและคุณภาพของภาพ โดยควบคุมงบประมาณอย่างเหมาะสม

1.2 ข้อเสนอแนะด้านเวิร์กโฟลว์

ควรพิจารณาปรับปรุงขั้นตอนการใช้งานของเครื่อง BMI ที่ได้รับการดัดแปลงโดยเฉพาะระบบควบคุมการเคลื่อนที่ กลไกของอาร์มกล้อง และการเชื่อมต่อ PACS ให้มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับเครื่อง Solution เพื่อให้ตอบโจทย์การใช้งานในสถานการณ์ฉุกเฉิน

1.3 ข้อเสนอแนะด้านบุคลากร

ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ใช้งานให้มีความชำนาญในการใช้ DR system และส่งเสริมความเข้าใจในการปรับค่าพารามิเตอร์เพื่อให้ได้คุณภาพภาพที่ดีโดยไม่เพิ่มภาระรังสีต่อผู้ป่วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากประเด็นที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ เห็นได้ว่าการใช้หุ่นจำลองสามารถควบคุมตัวแปรได้ดีและให้ผลลัพธ์ที่เที่ยงตรง อย่างไรก็ตาม ยังไม่ครอบคลุมบริบทของผู้ป่วยจริง การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาการใช้งานเครื่อง BMI retrofit ในผู้ป่วยกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะในสถานการณ์เคลื่อนย้ายยาก เช่น ICU หรือกลุ่มผู้ต้องขัง และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความล่าช้าในเวิร์กโฟลว์ พร้อมทั้งศึกษาความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์สุขภาพ (cost-effectiveness) เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจจัดซื้อเครื่องในระดับนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

Toppenberg, M. D., Christiansen, T. E. M., Rasmussen, F., Nielsen, C. P., & Damsgaard, E. M. (2020). Mobile X-ray outside the hospital: a scoping review. *BMC Health Services Research*, *20*, 1-12.

Targett, H., Hutchinson, D., Hartley, R., McWilliam, R., Lopez, B., Crone, B., & Bonner, S. (2023). Enhanced visualization of mobile chest X-ray images in the intensive care setting using software scatter correction. *Acta Radiologica*, *64*(2), 563-571.

Inscoe, C., Billingsley, A., Zhao, A., Burel, H. L. J., Chesser, S., Lyda, G., Lu & Zhou, O. (2024, April). X-ray source array optimization for mobile chest tomosynthesis. In *Medical Imaging 2024: Physics of Medical Imaging* (Vol. 12925, pp. 146-153). SPIE.

Seibert, J. A., Bogucki, T., Ciona, T., Huda, W., Karellas, A., Mercier, J., Samei, E., Shepard, J., Stewart, B., Strauss, K., Suleiman, O., Tucker, D., Uzenoff, R., Weiser, J., & Willis, C. (2006). *Acceptance testing and quality control of photostimulable storage phosphor imaging systems*. AAPM.

Clement, C. H. (Ed.), with Ogino, H., & Vañó, E. (2017). *Diagnostic reference levels in medical imaging*. SAGE.

Chung, K. H., Park, Y. S., Ahn, S. B., & Son, B. K. (2019). Radiation protection effect of mobile shield barrier for the medical personnel during endoscopic retrograde cholangiopancreatography: a quasi-experimental prospective study. *BMJ open*, *9*(3), e027729.

Uffmann, M., & Schaefer-Prokop, C. (2009). Digital radiography: the balance between image quality and required radiation dose. *European journal of radiology*, *72*(2), 202-208.

Moonkum, N., Jitchom, S., Sukaram, S., Nimtrakool, N., Boonrat, P., & Tochaikul, G. (2023). Determination of scattered radiation dose for radiological staff during portable chest examinations of COVID-19 patients. *Radiological Physics and Technology*, *16*(1), 85-93.

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์*

INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT MODEL OF PHRA NARAI SCHOOL

วีระวัฒน์ วัฒนา

Weerawat Watthana

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 10 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568

Received 5 July 2025; Revised 10 July 2025; Accepted 12 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ 2) สร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 4) ปรับปรุงรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน ประกอบด้วย คณะครู จำนวน 15 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 322 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางรางของเครจซี่และมอร์แกน ที่ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84 และพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับ

Citation:

* วีระวัฒน์ วัฒนา. (2568). รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 588-607.

Weerawat Watthana. (2025). Internal Quality Assurance Management Model Of Phra Narai School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 588-607.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานและความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.31) และในด้านความต้องการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.55)

2. รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วย 1) หลักการบริหารตามวงจรคุณภาพ 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) หลักการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ พบว่า โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับยอดเยี่ยม มีผลการประเมินอยู่ในระดับยอดเยี่ยมทุกมาตรฐาน ซึ่งส่งต่อผลลัพธ์ที่เกิดกับนักเรียน คณะครู โรงเรียน และชุมชนเป็นที่น่าพอใจ

4. การพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ประกอบด้วยนโยบายหลัก 6 ด้าน

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหาร, การประกันคุณภาพภายใน, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the status and needs of the internal quality assurance operation of Phra Narai School, 2) create a model for internal quality assurance management in the school, 3) study the results of using the model for internal quality assurance management in the school, and 4) improve the model for internal quality assurance management in the school. The study was conducted with a sample of 338 people, consisting of 15 teachers, 1 school committee member, and 322 parents. The sample size was determined according to the Crazy and Morgan grid, which was obtained by simple random sampling by drawing lots. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire with an IOC value between 0.80-1.00 and a reliability of 0.84. The model for internal quality assurance management of Phra Narai School was developed using a semi-

structured interview with 9 experts by purposive selection. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and descriptive content analysis.

The research results found that

1. The operating conditions and the operational needs of internal quality assurance of Phra Narai School were overall at a moderate level ($\bar{X}$= 3.31) and in terms of development needs, were overall at the highest level ($\bar{X}$= 4.55).

2. The internal quality assurance management model of Phra Narai School (Complete Edition) consists of 1) Quality cycle management principles 2) Participatory management principles 3) Principles of creating a professional learning community

3. The results of using the internal quality assurance management model of Phra Narai School found that overall, the evaluation results were at an excellent level. The evaluation results were at an excellent level in all standards, which led to satisfactory results for students, teachers, schools, and communities.

4. The development of the internal quality assurance management model of Phra Narai School consists of 6 main policies.

Keywords: Management model, Internal quality assurance, Educational institution

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 12) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ให้เป็นผู้นำในการพัฒนา มีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การสร้างความร่วมมือและประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อการวางแผนพัฒนา การจัดให้มีข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อม ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน การนิเทศช่วยเหลือ โดยจัดให้มีระบบนิเทศภายใน ระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ การกำกับติดตาม ประเมินผลและมี

การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี (2565 : 3) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการ 1) จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเพื่อเป็นกลไกในการควบคุม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงกำหนด 3) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 4) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นำเสนอรายงานผลการประเมินตนเอง ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประจำทุกปี 5) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2552 : 4) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นการบริหารจัดการที่มีการวางแผนงานปฏิบัติกิจกรรมการประเมินตรวจสอบคุณภาพการนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงงานของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

จากการศึกษาแนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ (2537 : 17) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 2-3) และแมสซี่และดั๊กลาส (Massie & Douglas, 1981 : 43) ซึ่งนำมาสรุปไว้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง กรอบแนวทางหรือวิธีการหรือมาตรการ ที่ใช้กำหนดทิศทางการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคลในองค์กรให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่องค์กรต้องการ ซึ่งวิธีการหรือแนวทางนี้ ต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2552 : 2) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 10) ศิริชัย กาญจนวาสี (2559 : 1) ที่กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างหรือพัฒนาแนวคิด แนวทาง วิธีปฏิบัติ สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม หรือประดิษฐกรรม ที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในแก้ปัญหาหรือการพัฒนางานพัฒนาวิชาชีพ พัฒนาหน่วยงานองค์การ หรือการพัฒนาวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งสามารถเผยแพร่สู่สาธารณชนได้ สำหรับโรงเรียนพระนารายณ์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตระหนักดีถึงความสำคัญ

ของการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด โดยเฉพาะการประกันคุณภาพภายใน ทำให้ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนการบริหาร เพื่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระนารายณ์ ด้วยกลยุทธ์โรงเรียนดี มีคุณภาพตามมาตรฐานซึ่งจะนำไปสู่การประเมินคุณภาพภายนอก ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจในคุณภาพของผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาออกไปสู่สังคมภายนอก ทั้งการไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการไปประกอบอาชีพในสถานประกอบการต่าง ๆ จึงถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

4. เพื่อปรับปรุงพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารการศึกษา หมายถึง การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่ดำเนินอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม และสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีคุณค่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการวางแผน ควบคุม และประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายขององค์กร (Hoy and Miskel, 2008) การบริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์และ

ศิลป์ในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทุกด้านอย่างสมดุล ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังสำคัญของสังคม โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำองค์กร บริหารจัดการทรัพยากร และพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กร ตลอดจน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการอย่างครอบคลุม (Hoy and Miskel, 2008) ทั้งในด้านการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเกิดขึ้นอย่างสมัครใจ ภายใต้บรรยากาศของการยอมรับซึ่งกันและกัน และการให้เกียรติความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความรับผิดชอบของบุคลากร ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความยุติธรรมในการบริหารงาน โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนจะช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนหรือสังคมได้อย่างแท้จริง

3. การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการประเมินผล การติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแล เพื่อให้มั่นใจว่าสถานศึกษามีการจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 11) ทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน พร้อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อหรือการจ้างงานในอนาคต

4. การบริหารตามวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพสูงขึ้นอย่างยั่งยืน โดยอาศัยหลักการสำคัญประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) Plan (วางแผน) 2) Do (ลงมือปฏิบัติ) 3) Check (ตรวจสอบ) และ 4. Act (ปรับปรุง) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

5. นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง แนวคิด ทฤษฎี วิธีการปฏิบัติ กระบวนการ แนวทาง หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อาจเป็นสิ่งที่คิดค้นขึ้นใหม่ หรือปรับปรุงพัฒนาจากสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาการระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (วัชรพล วิบูลยศริน. 2556)

6. การประเมินความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติที่เป็นนามธรรมเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่สามารถมองเห็นรูปร่างได้ นอกจากนี้ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกด้านบวกของบุคคล อาจเกิดขึ้นจากความคาดหวัง หรือเกิดขึ้นเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลได้ ซึ่งความพึงพอใจที่เกิดขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามค่านิยม และประสบการณ์ของตัวบุคคล (วิรไท สันติประภพ, 2563)

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ คณะครู จำนวน 128 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 13 คน ผู้ปกครอง จำนวน 2,674 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,802 คน (โรงเรียนพระนารายณ์, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน จำแนกเป็น คณะครู จำนวน 15 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 322 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตารางรางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก

ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างเครื่องมมือการวิจัย

2. จัดทำข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานและความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบตอบสนองคู่ (dual-response format) ตามแบบของลิเคิร์ท (likert) ตามความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานหรือความต้องการการดำเนินงานในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานหรือความต้องการการดำเนินงานในระดับมาก

3 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานหรือความต้องการการดำเนินงานในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานหรือความต้องการการดำเนินงานในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานหรือความต้องการการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

3. หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยและเนื้อหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.8 – 1 แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัยโดยนำไปทดลองใช้ (Tryout) ที่โรงเรียนโคกกะเทียมวิทยาลัย ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนพระนารายณ์ จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ธุรการของโรงเรียนส่งแบบสอบถามให้กับคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วเก็บส่งคืนผู้วิจัย

2. ผู้วิจัยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาส่งแบบสอบถามให้ผู้ปกครองนักเรียนที่ได้รับการสุ่มให้เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วเก็บส่งคืนผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา 3 คน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 3 คน ด้านการสร้างรูปแบบ 2 คน และด้านการวิจัย 1 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ องค์ประกอบของรูปแบบ, การบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, ร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบและขอบข่ายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แล้วจึงสร้างแบบสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมแล้วปรับรายละเอียดตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระนารายณ์

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์ จำนวน 125 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ศึกษาผลสำเร็จ ได้แก่ แบบสรุปผลการประเมินตนเองของโรงเรียนพระนารายณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ศึกษาผลลัพธ์ ได้แก่ แบบสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แบบสรุปผลการประเมินสมรรถนะตามหลักสูตร แบบสรุปผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียนของนักเรียน และแบบสรุปจำนวนรางวัลเกียรติยศที่นักเรียนได้รับ

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสรุปผลการประเมินตนเองของโรงเรียนพระนารายณ์ ใช้ตามแบบที่โรงเรียนพระนารายณ์กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ศึกษาผลลัพธ์ ใช้ตามแบบที่โรงเรียนพระนารายณ์กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา 3 คน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 3 คน ด้านการสร้างรูปแบบ 2 คน และด้านการวิจัย 1 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ (ฉบับปรับปรุงพัฒนา)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวข้อการประชุมระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อศึกษาจุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาจุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและผู้รับบริการจากการบริหารโรงเรียนพระนารายณ์ด้วยรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ จำนวน 9 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมระดมสมอง เพื่อศึกษาจุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและความต้องการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ พบว่า สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน ตามความคิดเห็นของ คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง โดยรวมมีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน ตามความคิดเห็นของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง

ที่	รายการมาตรฐาน	สภาพการดำเนินงาน			ความต้องการพัฒนา		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลความ	$\overline{X}$	S.D.	แปลความ
1	มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน	4.53	0.03	มากที่สุด	4.58	0.03	มากที่สุด
2	มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ	4.58	0.03	มากที่สุด	4.64	0.03	มากที่สุด
3	มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.28	0.05	มาก	4.30	0.05	มาก
รวม		4.48	0.09	มาก	4.53	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน ตามความคิดเห็นของ คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง โดยรวมมีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48) เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน และมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) และ ($\overline{X}$ = 4.58) ส่วนมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.28) ตามลำดับ ในด้านความต้องการพบว่า โดยรวมมีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่ามาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน และมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและ การจัดการ มีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58) และ ($\overline{X}$ = 4.64) ส่วนมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.30)

2. การสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ พบว่า รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ได้แก่ 1) หลักการบริหารตามวงจรคุณภาพ (PDCA) 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) หลักการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน

พระนารายณ์ ได้แก่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์ ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานด้านที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับยอดเยี่ยม บรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับยอดเยี่ยมทุกมาตรฐาน

สำหรับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปีการศึกษา 2567 โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 80.21 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เมื่อพิจารณารายกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยอยู่ในระดับดีเยี่ยม ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 96.99, 92.55, 87.79 และ 80.48) ตามลำดับ อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 78.41) และอยู่ในระดับดี ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 73.93 อยู่ในระดับค่อนข้างดี ได้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 69.93 และอยู่ในระดับน่าพอใจ ได้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 61.60

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียนพระนารายณ์ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมมีผลการประเมินความพึงพอใจ ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีผลการวิเคราะห์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65) ($\bar{X}$ = 4.62) และ ($\bar{X}$ = 4.63) ตามลำดับ ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียนพระนารายณ์

ที่	มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน	ระดับความพึงพอใจ		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลความ
1	ด้านคุณภาพของผู้เรียน	4.65	0.02	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.62	0.02	มากที่สุด
3	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.63	0.02	มากที่สุด
รวม		4.63	0.04	มากที่สุด

4. เพื่อปรับปรุงพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ พบว่า รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ (ฉบับพัฒนา) ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ได้แก่ 1) หลักการบริหารตามวงจรคุณภาพ (PDCA) 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) หลักการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ได้แก่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์ ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานด้านที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ได้แก่ การประกันคุณภาพภายใน 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์, การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน, การพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ และการพัฒนาสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคมของนักเรียน 2) การบริหารและการจัดการได้แก่ การบริหารตามวงจรคุณภาพ (PDCA), การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การพัฒนาครูและบุคลากร โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC), และการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา, การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, การวัดและ

ประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง, การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา, และการพัฒนาทักษะการสอนคณิตศาสตร์และภาษาต่างประเทศ 2) การบริหารและการจัดการ 3) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการดำเนินงานของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ได้แก่ 1) วางแผน (P) 2) ปฏิบัติตามแผน (D) 3) ตรวจสอบและประเมินผล (C) 4) ปรับปรุงแก้ไข (A) และ 5) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ได้แก่ 1) ต้องกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน 2) ต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน 3) ต้องบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ต้องมีการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างจริงจัง 5) ต้องมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และ 6) ต้องมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ จากผลการวิจัย พบว่า โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ ในระดับมาก สอดคล้องกับ สมคิด พรมจุ้ย (2544) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อยืนยันผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งการวางแผน การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ทั้งยังมีการตรวจสอบผลงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรูปแบบการบริหาร 4 ขั้นตอน ใช้ชื่อ “PDCA” ได้แก่ 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน (P: Plan) 2) ดำเนินการตามแผน (D: Do) 3) ตรวจสอบประเมินผล (C: Check) และ 4) นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A: Act) และนำผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่พบว่า การบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงาน และมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องโดยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกัน

คุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีดา บุญเพลิง และคณะ (2562) ที่ศึกษาพบว่า การนำนโยบายการปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จเพียงไรอยู่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และจำเป็นต้องตระหนักด้วยว่า ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องยึดมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย นอกจากนี้ รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ได้ผ่านการยกร่างและตรวจสอบยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตรวจสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรูปแบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นำข้อมูลที่ได้มารวบรวม วิเคราะห์แต่ละประเด็นเพื่อหาข้อสรุป นำไปปรับปรุงแก้ไข ทำให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์สามารถไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุปผา ทองน้อย (2557) ที่ศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบนั้น ผู้วิจัยจะพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนโดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด วิเคราะห์สภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบ และในการวิจัยบางเรื่องจำเป็นต้องให้ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสมด้วย จากผลการประเมินคุณภาพรูปแบบ การบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา พบว่า คุณภาพรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และความถูกต้อง มีกระบวนการที่เน้นให้บุคลากรเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกันจนเกิดทักษะ สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Fetterman, D.M. (1996) ที่สรุปไว้ว่า การร่วมมือ รวมพลังในการปฏิบัติงานช่วยให้บุคลากรเกิดความรู้และทักษะในการปฏิบัติ รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติจนเกิดความสำเร็จ ทั้งนี้ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ต้องมีความถูกต้องสามารถตรวจสอบได้มีความยุติธรรมและน่าเชื่อถือ จึงจะทำให้รูปแบบมีความน่าเชื่อถือและผลจากการใช้รูปแบบน่าเชื่อถือด้วย ซึ่งจะเป็นไปตามที่ รัตนะ บัวสนธ์ (2550) ที่กล่าวไว้ว่า การประเมินด้านความเหมาะสมควรพิจารณาด้านการบริการ ด้านความเป็นประโยชน์ควรพิจารณาว่าผลการประเมินจะสามารถให้สารสนเทศที่มีความหมาย ทันเวลา และมีผลต่อการนำไปใช้ได้จริง ด้านความเป็นไปให้ควรพิจารณาว่ารูปแบบนั้นง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เหมาะสมกับเวลาทรัพยากรและทุนที่จะต้องใช้ในการดำเนินการ ด้านความถูกต้อง ควรพิจารณาว่า รูปแบบนั้นมีความแม่นยำ สรุปได้อย่างถูกตามเทคนิค วิธีการต่าง ๆ

3. ผลการการทดลองใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบฯ ให้กับคณะครู จำนวน 15 คน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน สอดคล้องกับ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2547) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการฝึกอบรมจะต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงวิธีการเรียนรู้ ร่วมกัน เป็นการสร้างความกระจ่างชัดในภาระงานที่ปฏิบัติรวมทั้งการให้คำปรึกษา และการอำนวยความสะดวกในระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดทำเอกสารเพื่อศึกษาเพิ่มเติม คู่มือการดำเนินงาน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินตนเอง แบบรายงานการประเมินตนเอง การประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการสนับสนุนผลักดันความสำเร็จในการดำเนินงาน และช่วยกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก อาจเนื่องมาจากการประเมินแบบเสริมพลังเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความตระหนักในคุณค่าและตัดสินใจด้วยตนเอง รวมทั้ง กระบวนการร่วมมือรวมพลังในการปฏิบัติงาน ยังช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานนั้นอีกด้วย

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ โดยการตรวจสอบความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นประโยชน์ รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบมีกระบวนการที่มีประโยชน์ต่อวงการศึกษา ช่วยสะท้อนให้เห็นจุดแข็งจุดอ่อนของสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องจากรูปแบบมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน มีการช่วยเหลือสนับสนุนแบบต่าง ๆ ทำให้ผลการประเมินคุณภาพมีความ สมเหตุสมผลและให้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจที่ถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. (2007) ที่กล่าวว่าการประเมินควรมีประโยชน์ เพื่อนำผลและ สารสนเทศไปปรับปรุงงาน ด้านความเป็นไปได้ รูปแบบการบริหาร การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีความความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบมีวิธีการและขั้นตอนที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก กระบวนการช่วยทำให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เครื่องมือในการดำเนินการ ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง มีทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ และมีความคุ้มค่าในการดำเนินการตามรูปแบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การประกันคุณภาพภายใน 2) รูปแบบการบริหาร 4 ขั้นตอน ใช้ชื่อ “PDCA” ได้แก่ 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน (P: Plan) 2) ดำเนินการตามแผน (D: Do) 3) ตรวจสอบประเมินผล (C: Check) และ 4) นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A: Act) และผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า คุณภาพของรูปแบบด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. สถานศึกษา ควรตั้งกลุ่มเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในโดยเฉพาะ ร่วมถึงมีการประเมินศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพให้มีความเข้มแข็งและเปลี่ยนแปลงสู่เป้าหมายที่ต้องการ

3. การนำรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระนารายณ์ไปใช้ ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบให้ชัดเจน และมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาผลการประกันคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลังจากที่ได้มีการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. ควรศึกษาการเข้ามามีส่วน ร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อค้นพบวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดีขึ้น

3. ควรมีการทำวิจัยร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.* กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ).* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปะศาสตร์วิจัย, 5*(1), 7-20.

ธงชัย สันติวงษ์. (2537). *องค์การและการบริหาร.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุปผา ทองน้อย. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ปรีดา บุญเพลิง และคณะ. (2562). การนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลไปสู่การปฏิบัติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 8*(1), 96-106.

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2547). ประกันคุณภาพการศึกษาเชิงระบบกลยุทธ์สู่อนาคตการศึกษาไทย. *ประชาคมวิจัย, 9*(4), 11-18.

รัตนะ บัวสนธ์. (2550). *การบริหารโครงการ: แนวทางสู่ความสำเร็จ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนพระนารายณ์. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2567*. ลพบุรี : โรงเรียนพระนารายณ์.

วัชรพล วิบูลยศริน. (2556). *นวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2552). การวิจัยและการพัฒนา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1*(2).

วิรไท สันติประภพ. (2563). *ธุรกิจไทยปรับตัวอย่างไร ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก*. ค้นเมื่อ21 มิถุนายน2565, จากhttps://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256301Conversation.aspx

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2559). *ยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.

สมคิด พรมจุ้ย. (2544). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช,* 14(1), 14-46.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. (2565). *ข้อมูลสารสนเทศ.* ลพบุรี: สพม.ลพบุรี.

Fetterman, D. M. (1996). *Empowerment Evaluation: An Introduction to Theory and Practice Empowerment Evaluation: An Introduction to Theory and Practice*.

Thousand Oaks: Sage. Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2008). *Educational Administration : Theory, Research and Practice*. New York: The Mc Graw-Hill Company, Inc.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size of Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607 – 640.

Massie, J.L. & Douglas, J. (1981). *Management : A Contemporary Introduction.* 3rd ed. New Jersey: Englewood Cliff

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. (2007). *Evaluation Theory Models and Applications*. San Francisco: Jossey - Bass.

คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ส่งผลต่อความก้าวหน้า ในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*

QUALIFICATIONS OF ASSISTANT AUDITORS AND INTERNAL ENVIRONMENT OF AUDITING OFFICES IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS AFFECTING THE ADVANCEMENT TOWARDS BECOMING CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS

สริญญา สมสา[1], ไกรวิทย์ หลีกภัย[2] และ ถิรวุฒิ ยังสุข[3]

Sarinya Somsa[1], Kraiwit Leekpai[2] and Tirawut Youngsook[3]

[1]นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาการบัญชี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[1]Student in Master of Accounting Program, Faculty of Accountancy, Sripatum University, Thailand

[2-3]อาจารย์ประจำคณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[2-3]Lecturer in the Faculty of Accountancy, Sripatum University, Thailand

Corresponding Author's Email: sarinyasomsa@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 14 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 16 กรกฎาคม 2568

Received 12 July 2025; Revised 14 July 2025; Accepted 16 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และศึกษาอิทธิพลร่วมของ

Citation:

* สริญญา สมสา, ไกรวิทย์ หลีกภัย และ ถิรวุฒิ ยังสุข. (2568). คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ส่งผลต่อความก้าวหน้า ในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 608-627.

Sarinya Somsa, Kraiwit Leekpai and Tirawut Youngsook. (2025). Qualifications Of Assistant Auditors And Internal Environment Of Auditing Offices In Bangkok And Surrounding Areas Affecting The Advancement Towards Becoming Certified Public Accountants. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 608-627.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สภาพแวดล้อมในสำนักงานสอบบัญชี (ถ้ามี) จึงตั้งสมมติฐานแยกเป็น 2 แนวทาง สมมติฐานกลุ่มแรกเป็นการศึกษาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในแต่ละด้าน สมมติฐานกลุ่มที่สองเป็นการศึกษาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีพร้อมกับสภาพแวดล้อมในสำนักงานบัญชีที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในแต่ละด้าน เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ว่าตัวแปรอิสระกลุ่มใดบ้าง ปัจจัยใดบ้าง อธิบายความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตซึ่งเป็นตัวแปรตามได้ดีกว่ากัน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 334 คน ที่มาจากการคำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติการถดถอยเชิงพหุคูณทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระในสมมติฐานกลุ่มที่สอง ซึ่งประกอบด้วย ทั้งคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และสิ่งแวดล้อมในสำนักงานสอบบัญชี ร่วมกันอธิบายความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ดีกว่าตัวแปรอิสระในสมมติฐานกลุ่มที่หนึ่งที่มีคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีเป็นตัวแปรอิสระเพียงอย่างเดียว และในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 2 กลุ่มนี้ คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านความต้องการอิสรภาพทางการเงิน และสภาพแวดล้อมของสำนักงานสอบบัญชีด้านแรงกดดันจากงาน ส่งอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุดต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งมากกว่าปัจจัยสิ่งแวดล้อมในสำนักงานสอบบัญชีด้านความสนับสนุนขององค์กร หรือคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีด้านประสบการณ์สอบบัญชีและด้านความรู้ทางบัญชี

คำสำคัญ: ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต, คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี, สภาพแวดล้อมในสำนักงานสอบบัญชี

Abstract

This research aimed at identifying the characteristics of assistant auditors that affect the progress towards becoming a certified public accountant (CPA) and whether the internal environment of the audit firms also affects such

progress. Therefore, two hypotheses were set up. The first group of hypotheses is a study of the qualities of assistant auditors that affect their progress towards becoming a licensed auditor. The second group of hypotheses is to study the characteristics of assistant auditors along with the internal environment of the audit firms that affect the progress towards becoming a certified public accountant. Then two groups of hypotheses' results were compared to see which independent factors could better explain the progress towards becoming a certified public accountant, which is the dependent variable. This research was conducted using a quantitative approach. The research tool was a questionnaire. Its samples consisted of 334 assistant auditors working in auditing firms located in Bangkok and its vicinity, calculated by using Taro Yamane's formula with a 0.05 margin of error. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics, using multiple regression analysis to test hypotheses.

The findings revealed that the two groups of variables, assistant auditor characteristics and audit firm internal environment, together can explain the progression towards becoming a CPA better than assistant auditor characteristics alone. Among these 2 groups of independent factors, the characteristics of assistant auditors in terms of financial freedom needs and the environment of the audit firm in terms of job pressure have a more positive influence on the progression towards becoming a CPA than the environment of the audit firm in terms of organizational support and the characteristics of the assistant auditors in terms of experience in auditing and accounting knowledge.

Keywords: Certified Public Accountant, Characteristics of Audit Assistant, Working Environment in Audit Firm

บทนำ

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยถือว่ามีความสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้แสดงความเห็นต่องบการเงินของกิจการหรือองค์กรในประเทศไทย นับว่ามีบทบาทเป็นผู้ให้ความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ และอาชีพผู้สอบบัญชีถือว่าเป็นอาชีพในฝันของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาบัญชีเนื่องจากมีรายได้ในระดับที่เลี้ยงตัวได้ และมีความอิสระพอสมควรในการทำงาน อย่างไรก็ตาม การจะเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ลงนามในรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นสิ่งบังคับให้กิจการต้องมีนั้น จะต้องเป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนกับ สภาวิชาชีพบัญชี ซึ่งการจะเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ จะต้องผ่านเกณฑ์ที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนดหลักเกณฑ์มีหลายประการ ส่วนที่สำคัญคือ ต้องผ่านการทดสอบทุกรายวิชา และมีประสบการณ์ผ่านการฝึกหัดงานด้านการสอบบัญชี (ด้วยการเป็นผู้ช่วยผู้สอบบัญชี) ครบถ้วนตามที่กำหนด (สภาวิชาชีพบัญชี, 2566)

จากเกณฑ์ดังกล่าวที่ออกมาเพื่อควบคุมคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีผู้สมัครเข้ารับการทดสอบทุกปี (ซึ่งปีหนึ่ง ๆ เปิดสอบมากกว่า 1 ครั้ง) แต่จำนวนผู้ที่สอบผ่านครบถ้วนตามจำนวนวิชาที่ระบุไว้ในเกณฑ์ก็มีจำนวนน้อย เพจ CPA Solution เคยรวบรวมข้อมูลผู้ผ่านการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเมื่อครั้งที่ 1 ประจำปี 2567 พบว่ามีผู้สมัครสอบแต่ละวิชาแต่ละวิชาอยู่ในช่วง 537 ถึง 1,456 คน แต่มีผู้สอบผ่านเพียง 22 ถึง 193 คน คิดเป็น 3 ถึง 19 เปอร์เซ็นต์ เฉลี่ยสอบผ่าน 12 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น (CPA Solution, 2567)

จำนวนผู้เข้าทดสอบเพื่อเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตดังกล่าวนั้น ดูจะเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนบัณฑิตสาขาบัญชีที่เพิ่มขึ้น เพจ CPA Solution ได้เก็บข้อมูลจากกระทรวงอุดมศึกษาเอาไว้ พบว่า แต่ละปีมีจำนวนผู้จบการศึกษาใกล้เคียง 2 หมื่นคน โดยในปี พ.ศ. 2562 ถึง 2565 มีบัญชีบัณฑิตจบใหม่ 21,401 คน 18,906 คน 17,396 คน และ 17,105 คน ตามลำดับ (CPA Solution, 2566)

บัณฑิตสาขาบัญชีหลายคนปฏิบัติงานเป็นผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีอยู่แล้ว ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีผ่านการศึกษาและอาจฝึกอบรมต่อเนื่องทางบัญชี แต่ในหลายกรณีอาจยังขาดทักษะบางอย่างที่ตลาดต้องการ เช่น ความเชี่ยวชาญในการใช้โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป หรือความสามารถในการใช้ฟังก์ชันใหม่ ๆ ของโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปหลังจากการปรับปรุงซอฟต์แวร์ การขาดทักษะที่จำเป็นนี้อาจทำให้เกิดความไม่มั่นใจในความสามารถในการก้าวไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีที่จะต้องดำเนินการสอบบัญชีและแสดงความเห็นต่อคุณภาพของรายงาน

ทางการเงิน การพัฒนาเทคโนโลยีในวงการบัญชีดูเหมือนจะทำให้เกิดความจำเป็นที่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีจะต้องปรับตัวให้เข้ากับเครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ ๆ แต่ไม่ใช่ทุกองค์กรมีการลงทุนในด้านนี้ หรือมีนโยบายการฝึกอบรมพนักงานให้เข้าใจเทคโนโลยีใหม่เหล่านี้ การขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีอาจทำให้รู้สึกขาดความพร้อม องค์กรที่ไม่มีนโยบายในการสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของพนักงานอาจทำให้รู้สึกไม่มั่นใจในโอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพ การที่องค์กรไม่สนับสนุนการเข้าร่วมการอบรมหรือการเรียนรู้เพิ่มเติมอาจทำให้รู้สึกว่าไม่มีเส้นทางในการพัฒนาอาชีพ หรือแม้แต่ปัจจัยอื่นขององค์กร เช่น แรงกดดันในการทำงานก็อาจมีอิทธิพลต่อการก้าวไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้เช่นกัน จึงน่าสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลที่อาจมีอยู่ดังกล่าว (ปริยาภัทร เล็กประยูร, 2559)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และศึกษาว่าสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีเข้ามามีอิทธิพลด้วยหรือไม่อย่างไร เพื่อให้ทราบแนวทางสำหรับผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในการเตรียมความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยศึกษาจากสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือ “ศึกษาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต รวมถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี (ถ้ามี)” โดยศึกษาจากผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสอบบัญชีที่ดำเนินงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สมมติฐานการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาสู่การตั้งสมมติฐานการวิจัยแยกออกเป็น 2 กลุ่ม สมมติฐานกลุ่มแรกมุ่งศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระเฉพาะคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีผลต่อความก้าวหน้าของการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต สมมติฐานกลุ่มนี้ประกอบด้วย สมมติฐานที่ 1 และ 2 กับ สมมติฐานกลุ่มที่สองที่มุ่งศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและการสนับสนุนขององค์กรซึ่งอาจร่วมกันส่งอิทธิพล

ต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต สมมติฐานกลุ่มนี้ประกอบด้วยสมมติฐานที่ 3 และ 4 ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 2 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

สมมติฐานที่ 3 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 4 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี ที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ดังนี้

1. แนวคิดผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยถือว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้สูง อดิศร เกษหอม (2563) ซึ่งศึกษาปัจจัยความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย กล่าวว่า ความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพบัญชีในด้านความเชี่ยวชาญหลายด้าน ความเชี่ยวชาญด้านประสบการณ์สูง และความเชี่ยวชาญด้านความถนัดในสายงาน ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพบัญชีในด้านความมีชื่อเสียงและการมีรายได้สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. แนวคิดความรู้สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant หรือ CPA) ในประเทศไทยนั้นอยู่ภายใต้การควบคุม และต้องได้รับอนุมัติจากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้เป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการ

ปฏิบัติงานสอบบัญชีและแสดงความเห็นต่องบการเงิน โดยยึดมาตรฐานวิชาชีพสอบบัญชีและมาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินนำไปใช้ประโยชน์ได้ คุณสมบัติของผู้ที่จะสามารถเข้ารับการทดสอบเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้นั้น จะต้องสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่สภาวิชาชีพบัญชีรับรองไว้ โดยจะต้องไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีทางบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี, 2559) หรือกล่าวโดยทั่วไปว่า เฉพาะผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะที่เกี่ยวข้องทางด้านการบัญชีเท่านั้นที่มีสิทธิ์เข้ารับการทดสอบดังกล่าว

3. แนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของกลุ่มเตรียมสอบ CPA ของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ระบุว่า ปัจจัยด้านความพร้อมในการเตรียมตัวก่อนสอบ ด้านเวลาในการทำข้อสอบ ด้านบรรยากาศในการสอบ ด้านความรู้และทักษะในการสอบ ด้านความคาดหวังของครอบครัวและองค์กร และด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในวิชาชีพ ส่งผลต่อความเครียดของผู้เข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (ยุภาวดี บุญหล้า, 2565)

4. แนวคิดแรงจูงใจในการเข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ปริยาภัทร เล็กประยูร (2559) ได้ศึกษาแรงจูงใจของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ต่อการเข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กรเกี่ยวกับระบบองค์กร รวมถึงการส่งเสริมจากครอบครัว มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

5. แนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ว่าที่ร้อยตรีธีรนันท์ กิตติมานะสกุล (2564) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอบเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย พบว่า การเตรียมความพร้อม ปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งรวมถึงระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กร ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรศึกษาให้ได้รายละเอียดมากขึ้น เพื่อให้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงานบัญชีที่สนใจได้เห็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่จะทำให้สามารถก้าวหน้าไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากร ของการวิจัยคือ ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ของสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 2,040 ราย จำนวนประชากรดังกล่าวได้มาจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นแหล่งที่เห็นว่าให้ข้อมูลได้ดีที่สุด เนื่องจากไม่พบว่ามีแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมายทั้งหมด เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร ตามหลักวิชาการที่ว่าด้วยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนทั้งหมด 334 ราย วิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อส่งแบบสอบถาม ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เป็นการส่งแบบสอบถามให้กับผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสอบบัญชีในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่พร้อมให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งการออกแบบ สอบถามได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนที่ 2 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนที่ 3 สภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนที่ 4 ความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ประเมินแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ คำถามในส่วนที่ 2, 3 และ 4 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับตัวแปรในการวิจัย ใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating) แบบ Likert Scale 5 ระดับ โดย 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด และ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity) เพื่อดูว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นมานั้นสามารถวัดได้ครอบคลุมประเด็นเพียงใด เมื่อได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงได้ทำการแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความสอดคล้องภายใน โดยประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นที่ต้องการศึกษา แล้วนำความเห็นที่ได้มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.0 จึงไม่ต่ำกว่า 0.5 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Rovinelli & Hambleton, 1977)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ร่างแบบสอบถามผ่านการทดสอบแล้วผู้ศึกษาจึงนำมาใช้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีส่งแบบสอบถาม Google Forms ทาง E-Mail Address ของสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยประเมินประสิทธิภาพและประเมินความพึงพอใจของระบบด้วยการใช้แบบสอบถามออนไลน์เพื่อสนับสนุนการจัดการข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 334 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำคะแนนการจากแบบสอบถามออนไลน์ไปวิเคราะห์นั้น ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าเฉลี่ย (Mean)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้โดยทำการศึกษาความสัมพันธ์ของอัตราส่วนทางการเงินระหว่างการบริหารหนี้สินกับความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ การวิเคราะห์สัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์โดยการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ทำการตรวจสอบเมตริกซ์ความสัมพันธ์ และแสดงความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ก่อนการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อตรวจสอบว่าเกิดปัญหา Multicollinearity คือ การมีสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 2 ตัวขึ้นไปสูงเกินไปหรือไม่ เนื่องจากการมีตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงเกินไปอาจส่งผลให้สมการตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ตัวแปรตามมีความคลาดเคลื่อน

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่จะใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 และ 2 มีดังนี้

	การศึกษาด้านบัญชี	**ประสบการณ์งานสอบบัญชี**	**ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน**
การศึกษาด้านบัญชี	1		
ประสบการณ์งานสอบบัญชี	.011	1	
ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน	-.005	.671**	1

**นัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด ได้แก่ การศึกษาด้านการบัญชีประสบการณ์งานสอบบัญชี ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน พบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีอยู่ระหว่าง -0.005-0.671 โดยค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่ำกว่า 0.8 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลไม่มีปัญหาที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง ที่จะส่งผลกระทบต่อผลการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเรื่องการศึกษาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต รวมถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี โดยศึกษาจากผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสอบบัญชีที่ดำเนินงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถทดสอบผลสมมติฐานได้ ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี โดยมีตัวแปรตามคือความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี

คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta		Tolerance	VIF
การศึกษาด้านบัญชี	-.004	.033	-.006	0.899	.870	1.002
ประสบการณ์งานสอบบัญชี	.109	.066	.111	0.097	.201	1.820
ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน	.442	.083	.354	0.000**	.549	1.822

n = 334, R Square = .191, SEest = .998, F = 25.931, Sig. = 0.000

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบจากตารางที่ 2 พบว่าคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านความต้องการอิสรภาพทางการเงินส่งผลเชิงบวกต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.01) ยกเว้นคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านการศึกษาทางบัญชีและด้านประสบการณ์งานสอบบัญชีไม่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีตัวแปรตามคือความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std	Beta		Tolerance	VIF
การศึกษาด้านบัญชี	-.002	.037	-.003	0.950	.853	1.000
ประสบการณ์งานสอบบัญชี	-.223	.074	-.227	0.002**	.549	1.822
ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน	.412	.094	.316	0.000**	.689	1.821

n = 334, R Square = .055, SEest = 1.127 , F = 6.418, Sig. = 0.000

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบจากตารางที่ 3 พบว่าคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านความต้องการอิสรภาพทางการเงิน ส่งผลเชิงบวกต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.01) ส่วนคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านประสบการณ์งานสอบบัญชี ส่งผลเชิงลบต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.01) ยกเว้นด้านการศึกษาทางบัญชี ไม่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ต่อไปจะเป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 3 และ 4 จึงดำเนินการทดสอบค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่จะใช้ในการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวก่อน ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่จะใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่ 3 และ 4 มีดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในงานวิจัย

	การศึกษาด้านบัญชี	**ประสบการณ์งานสอบบัญชี**	**ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน**	**แรงกดดันในงานสอบบัญชี**	**การสนับสนุนจากองค์กร**
การศึกษาด้านบัญชี	1				
ประสบการณ์งานสอบบัญชี	.011	1			
ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน	-.005	.671**	1		
แรงกดดันในงานสอบบัญชี	.052	.425**	.381**	1	
การสนับสนุนจากองค์กร	.017	.427**	.269**	.214**	1

**นัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการทดสอบจากตารางที่ 4 วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด ได้แก่ การศึกษาด้านการบัญชีประสบการณ์งานสอบบัญชี ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน แรงกดดันในงานสอบบัญชี และการสนับสนุนจากองค์กร มีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต สามารถวิเคราะห์ผลได้ดังนี้ จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ การศึกษาเรื่องคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต พบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีอยู่ระหว่าง -0.005-0.671 โดยค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่ำกว่า 0.8 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลไม่มีปัญหาที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง ที่จะส่งผลกระทบต่อผลการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีตัวแปรตามคือ ความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี

คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std	Beta		Tolerance	VIF
การศึกษาด้านบัญชี	-.010	.032	-.016	0.744	.996	1.004
ประสบการณ์งานสอบบัญชี	.116	.069	.118	0.093	.461	2.169
ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน	.385	.081	.309	0.000**	.537	1.862
แรงกดดันในงานสอบบัญชี	.233	.055	.227	0.000**	.799	1.252
การสนับสนุนจากองค์กร	-.146	.045	-.170	0.001**	.816	1.226

n = 334, R Square = 0.253, SEest = 0.961 , F = 22.192, Sig. = 0.000

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบจากตารางที่ 5 พบว่าคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ด้านความต้องการอิสรภาพทางการเงิน สภาพแวดล้อมในองค์กรด้านแรงกดดันงานบัญชี ส่งผลเชิงบวกต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชีกับสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนสภาพแวดล้อมในองค์กรด้านการสนับสนุนจากองค์กรส่งผลเชิงลบต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชี ยกเว้นคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านการศึกษาทางบัญชีและด้านประสบการณ์งานสอบบัญชี ไม่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนชั่วโมงฝึกงานสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการ

มุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีโดยมีตัวแปรตามคือ ความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		Collinearity Statistics	
	B	Std	Beta	Sig.	Tolerance	VIF
การศึกษาด้านบัญชี	-.010	.034	-.015	0.759	.996	1.004
ประสบการณ์งานสอบบัญชี	-.173	.074	-.169	0.019*	.461	2.169
ความต้องการอิสรภาพทางการเงิน	.326	.087	.250	0.000**	.537	1.862
แรงกดดันในงานสอบบัญชี	.336	.059	.313	0.000**	.799	1.252
การสนับสนุนจากองค์กร	-.308	.048	-.343	0.000**	.816	1.226

n = 334, R Square = 0.222, SEest = 1.026, F = 18.724, Sig. = 0.000

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบจากตารางที่ 6 พบว่า คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านความต้องการอิสรภาพทางการเงิน รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานบัญชีด้านแรงกดดันงานบัญชี ส่งผลเชิงบวกต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ดังแสดงในตาราง) ส่วนสภาพแวดล้อมในองค์กรด้านการสนับสนุนจากองค์กรและคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านประสบการณ์สอบบัญชีส่งผลเชิงลบต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ยกเว้นคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านการศึกษาทางบัญชี ไม่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้านจำนวนวิชาที่สอบได้ในการเข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และอิทธิพลของสภาพแวดล้อมในองค์กร (ถ้ามี) โดยศึกษาจากผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเป็น 2 แบบ แบบแรกพิจารณาเฉพาะอิทธิพลจากคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีเพียงอย่างเดียว กับแบบที่สองพิจารณาอิทธิพลจากทั้งคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมในสำนักงานบัญชีร่วมกัน พบว่า การใช้ตัวแปรอิสระทั้งคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมในองค์กร (ทั้ง 2 กลุ่ม) ร่วมกันสามารถอธิบายความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ดีกว่าคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีเพียงอย่างเดียว

ในบรรดาคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและสภาพแวดล้อมในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดมีอิทธิพลมากที่สุด กล่าวคือ คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านความต้องการอิสรภาพทางการเงิน และสภาพแวดล้อมของสำนักงานสอบบัญชีด้านแรงกดดันจากงาน ส่งอิทธิพลเชิงบวกสูงกว่าปัจจัยอื่นอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับอิทธิพลของความต้องการอิสรภาพทางการเงินที่มีต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนี้ สอดคล้องกับ ปริยาภัทร เล็กประยูร (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) ของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ พบว่าค่าตอบแทนเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ได้รับจากองค์กร โดยหากสามารถผ่านการทดสอบสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ สำนักงานสอบบัญชีจะขึ้นเงินเดือนให้ หรือให้โบนัสพิเศษ หรือการจ่ายค่าสมัครสอบคืนให้ จึงกลายเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นพนักงานให้เข้าทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่วนแรงกดดันในงานสอบบัญชีที่พบจากการวิจัยนี้ว่าส่งผลเชิงบวกต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้น สอดคล้องกับ พงษ์พิพัฒน์ ภูผาหลวง (2565) ที่ศึกษามาตรฐานการปฏิบัติงานสอบบัญชีและปัจจัยแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน และการ

ติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน ส่งผลเชิงบวกกับด้านการบรรลุเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับปัจจัยอื่น พบปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาจาก 2 ปัจจัยข้างต้น ได้แก่ คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านประสบการณ์งานสอบบัญชีและสภาพแวดล้อมของสำนักงานสอบบัญชีด้านการสนับสนุนขององค์กร โดยปัจจัยด้านประสบการณ์มีอิทธิพลเฉพาะต่อความก้าวหน้าฯ ด้านจำนวนวิชาที่สอบผ่าน และเป็นความสัมพันธ์เชิงลบ แต่ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อจำนวนชั่วโมงปฏิบัติงานสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น เป็นไปได้ว่าเมื่อสะสมจำนวนชั่วโมงปฏิบัติงานครบตามหลักเกณฑ์ขั้นต่ำแล้ว ประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นก็ไม่ได้มีอิทธิพลต่อจำนวนชั่วโมงที่ต้องรายงานต่อสภาวิชาชีพอีกต่อไปจึงไม่พบอิทธิพลทางสถิติ แต่ประสบการณ์งานสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงลบเล็กน้อยต่อจำนวนวิชาที่สอบได้ในการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อาจเป็นไปได้ว่าเมื่อทำงานนานไป มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น ผู้สอบบัญชีบางส่วนอาจมีความกระตือรือร้นต่อการเข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีลดลง ส่วนปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในองค์กรด้านการส่งเสริมขององค์กรนั้น พบว่าส่งผลเชิงลบต่อทั้งต่อจำนวนชั่วโมงและจำนวนวิชาที่สอบได้ โดยส่งผลเชิงลบเล็กน้อยต่อจำนวนชั่วโมงปฏิบัติงานสอบบัญชี อาจเป็นไปได้ว่าเมื่อสำนักงานสอบบัญชีส่งไปฝึกอบรมมากขึ้น จำนวนชั่วโมงปฏิบัติงานอาจลดลง และเมื่อมีจำนวนชั่วโมงที่รายงานครบตามคุณสมบัติขั้นต่ำของการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแล้ว จำนวนชั่วโมงก็ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่จะต้องเร่งให้เพิ่มขึ้นอีกต่อไป และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในองค์กรด้านการส่งเสริมขององค์กรนี้ส่งผลเชิงลบพอสมควรต่อจำนวนวิชาที่ผ่านการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นไปได้ว่า เมื่อได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานให้มีความก้าวหน้า ได้ทำงานใหม่ๆ เพิ่มขึ้น แม้จะได้รับการอบรมบ้างก็ตาม แต่เวลาที่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีจะเตรียมตัวสอบอาจจะน้อยลง จึงยังไม่เข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีในบางวิชา ส่วนปัจจัยคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านความรู้ทางบัญชี ไม่ได้แสดงอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความก้าวหน้าในการก้าวไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อาจเป็นเพราะความรู้พื้นฐานของผู้ช่วยสอบบัญชีต่างก็ผ่านเกณฑ์การศึกษาใกล้เคียงกัน เช่น จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านบัญชีเหมือนกัน และความรู้อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ได้รับโอกาส จึงส่งผลไปยังปัจจัยอื่นไม่ได้ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการก้าวไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยตรง แม้อดิศร เกษหอม (2563) ที่ศึกษาอิทธิพลของความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยจะระบุว่า ความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพบัญชีในด้านความเชี่ยวชาญหลายด้าน ความเชี่ยวชาญด้านประสบการณ์

สูง และความเชี่ยวชาญด้านความถนัดในสายงานส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพบัญชีในด้านความมีชื่อเสียงและมีรายได้สูง แต่งานวิจัยนี้กลับพบสิ่งที่ต่างออกไป คือ คุณสมบัติด้านความรู้และประสบการณ์ซึ่งน่าจะส่งผลต่อความเชี่ยวชาญดังกล่าวไม่ได้ส่งผลต่อการก้าวไปเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต จริงอยู่ที่ความเชี่ยวชาญเป็นสิ่งที่ดี แต่อาจไม่ได้ทำให้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีกลายเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต หากแต่อิทธิพลทางใจซึ่งได้แก่ความต้องการอิสรภาพทางการเงินและแรงกดดันขององค์กรสำนักงานสอบบัญชีต่างหากที่ทำให้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีก้าวหน้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ สอดคล้องกับทัศนคติสมัยใหม่ที่เน้นให้ “ลงมือทำ” ด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องคุณสมบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ต้องการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรใช้ความต้องการอิสรภาพทางการเงินเป็นแรงผลักดันจากภายในตนเอง เพื่อให้อดทน และพยายามจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย

1.2 ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ต้องการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรใช้แรงกดดันจากการทำงานภายในสำนักงานบัญชีให้เป็นประโยชน์ในการผลักดันตนเอง ให้พยายาม อดทน จนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ควรเข้าใจว่า การอดทนทำงานต่อไปในสำนักงานสอบบัญชี แม้ว่าจะได้รับแรงกดดันจากการทำงาน แต่แรงกดดันดังกล่าวจะมีบทบาทเป็นแรงผลักดันให้ก้าวไปสู่เป้าหมาย จึงอาจเป็นผลดีมากกว่าการตัดสินใจลาออกหลังจากฝึกงานจนมีจำนวนชั่วโมงครบตามที่ต้องการแล้ว

1.3 สำนักงานสอบบัญชีที่ต้องการมีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเพิ่มขึ้นควรสนับสนุนผู้ช่วยผู้สอบบัญชีให้ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในแง่ความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย

1.4 ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ต้องการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรเพิ่มพูนคุณสมบัติของตนเองในแง่ความรู้ด้วย แม้จะไม่พบจากงานวิจัยนี้ว่ามีอิทธิพลโดยตรงต่อความก้าวหน้า แต่ความรู้ที่แสดงออกมาผ่านการทำงานอาจทำให้ได้รับโอกาส ประสบการณ์และความรับผิดชอบใหม่ ๆ ซึ่งในที่สุดก่อให้เกิดความก้าวหน้า ไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม ที่อาจมีผลต่อความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เพื่อให้สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เช่น ปัจจัยทางสังคมวิชาชีพ หรือผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งอาจอธิบายได้ว่ามีผลต่อความก้าวหน้าในการก้าวไปสู่การเป็นผู้สอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้วยหรือไม่

2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นักบัญชีของบริษัท ผู้ทำบัญชีในสำนักงานรับทำบัญชี หรือผู้ที่ทำงานในสำนักงานสอบบัญชีในพื้นที่อื่น ว่าตัวแปรมีอิทธิพลเช่นเดียวกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ปริยาภัทร เล็กประยูร. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) ของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่. ใน *การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงษ์พิพัฒน์ ภูผาหลวง. 2565. มาตรฐานการปฏิบัติงานสอบบัญชีและปัจจัยแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต.* คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ยุภาวดี บุญหล้า. (2565).ปัจจัยส่งผลต่อความเครียดในการสอบผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของกลุ่มเตรียมสอบ CPA ของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. ใน *การค้นคว้าอิสระ สาขาการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธีรนันท์ กิตติมานะสกุล (2564) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอบขึ้นทะเบียน เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. ใน *การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรีย์พร เพขุนทด. (2563). แรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสถานการณ์ที่เกิดโรคระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ (COVID -19). ใน *การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2556). ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี ว่าด้วยหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต พ.ศ. 2556. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.tfac.or.th/Article/Detail/183405

สภาวิชาชีพบัญชี. (2566). รายงานประจำปี 2565 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.tfac.or.th/upload/9414/Xu0f0Hv4y2.PDF

อดิศร เกษหอม. 2563.อิทธิพลของความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพบัญชีมีผลต่อความสำเร็จ ในวิชาชีพบัญชีของผู้สอบบัญชี. ใน *การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

CPA Solution. (2566, 20 เมษายน). *จากข้อมูลของกรมอุดมศึกษาฯ แต่ละปีมีจำนวนผู้จบการศึกษา และ จากปีก่อน ๆ ที่เข้าสอบ CPA.Facebook*. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.facebook.com/CPASolution/posts/442635108401656/

CPA Solution. (2567, 14 พฤษภาคม). *จำนวนผู้ผ่านการสอบ CPA ครั้งที่ 1/2567 และอัตราการผ่านของแต่ละวิชา.* เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.facebook.com/CPASolution/posts/

Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2, 49-60.

อิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ*

THE IMPACT OF SUSTAINABILITY REPORTING DISCLOSURE ON FIRM PERFORMANCE OF LISTED COMPANIES IN THE MARKET FOR ALTERNATIVE INVESTMENT – MAI

ปพรรณพร ผิวอ่อนดี[1] และ สุรีย์ โบษกรนัฏ[2]

Papanporn Piwondee[1] and Suree Bosakoranut[2]

[1-2]หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[1-2]Master Of Accountancy School Of Accountancy Sripatum University, Thailand

Corresponding Author's Email: papanporn.p@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 21 กรกฎาคม 2568

Received 13 July 2025; Revised 19 July 2025; Accepted 21 July 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาเนื้อหาและปริมาณของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) และ (2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูล ESG กับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (mai) ซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ยังขาดความชัดเจนด้านมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูล ESG

กลุ่มตัวอย่างคือบริษัทจดทะเบียนในตลาด mai จำนวน 108 บริษัท ที่มีรายงานประจำปีครบถ้วนในช่วงปี พ.ศ. 2565–2567 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากรายงานประจำปีเพื่อประเมินระดับการเปิดเผยข้อมูล ESG และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับผลการ

Citation:

* ปพรรณพร ผิวอ่อนดี และ สุรีย์ โบษกรนัฏ. (2568). อิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 628-640.

Papanporn Piwondee and Suree Bosakoranut. (2025). The Impact Of Sustainability Reporting Disclosure On Firm Performance Of Listed Companies In The Market For Alternative Investment – Mai. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 628-640.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ดำเนินงานของบริษัท ซึ่งวัดโดย ROA, ROE, NPM และ EPS โดยมีตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดกิจการ อายุของบริษัท และความเสี่ยงทางการเงิน ใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูล ESG โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ROA ($r = 0.421$, $p < 0.01$), ROE ($r = 0.395$, $p < 0.01$) และ Tobin's Q ($r = 0.362$, $p < 0.01$) โดยเฉพาะการเปิดเผยด้านธรรมาภิบาล (G) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อ ROE ขณะที่ด้านสังคม (S) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับ EPS ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม (E) ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยชี้ว่าการเปิดเผยข้อมูล ESG โดยเฉพาะด้านธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความน่าเชื่อถือและผลประกอบการของบริษัทในตลาด mai จึงควรมีการส่งเสริมมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลที่สอดคล้องกับขนาดและศักยภาพของธุรกิจกลุ่มนี้

คำสำคัญ: การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล, ผลการดำเนินงาน, ตลาดเอ็ม เอ ไอ

Abstract

This study aims to (1) examine the content and extent of sustainability reporting disclosure in three dimensions-environmental, social, and governance (ESG); and (2) analyze the relationship between ESG disclosure and the performance of listed companies in the Market for Alternative Investment (mai), a segment primarily comprising small and medium-sized enterprises (SMEs) where ESG reporting standards remain inconsistent.

The sample includes 108 companies listed on mai with complete annual reports between 2022 and 2024. ESG disclosure levels were evaluated based on content analysis of annual reports using GRI-based criteria. Firm performance was measured using ROA, ROE, Net Profit Margin (NPM), and Earnings per Share (EPS). Control variables include firm size, firm age, and financial risk. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation, and multiple regression analysis.

The findings reveal that overall ESG disclosure is positively correlated with ROA ($r = 0.421$, $p < 0.01$), ROE ($r = 0.395$, $p < 0.01$), and Tobin's Q ($r = 0.362$, $p < 0.01$). Governance disclosure (G) shows the strongest positive influence on ROE, while social disclosure (S) is negatively related to EPS. Environmental disclosure (E), however, demonstrates no significant relationship with any performance indicator. These results suggest that ESG disclosure-particularly in governance-enhances the credibility and financial performance of mai-listed companies. Therefore, tailored ESG disclosure guidelines suited to the scale and capacities of SMEs should be promoted to support long-term sustainable development.

Keywords: Environmental, social and governance disclosure, firm performance, mai

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน แนวโน้มด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environmental, Social, and Governance: ESG) ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ภาคธุรกิจทั่วโลกให้ความสนใจ เนื่องจาก ESG ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กรในเชิงบวก แต่ยังมีบทบาทในการลดต้นทุนทางการเงิน สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ลงทุน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว (Eccles, Ioannou, & Serafeim, 2014; Friede, Busch, & Bassen, 2015)

ในประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2563) ได้กำหนดแนวทางให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนควบคู่กับผลการดำเนินงานทางการเงิน เพื่อสะท้อนความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม แม้บริษัทในกลุ่ม SET จะมีแนวโน้มในการเปิดเผยข้อมูล ESG เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในกลุ่มบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (mai) ยังพบข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ทรัพยากรบุคคล ความพร้อมของระบบข้อมูล และความเข้าใจในมาตรฐานการรายงานที่เป็นสากล (ศูนย์ส่งเสริมจรรยาบรรณธุรกิจแห่งประเทศไทย, 2562)

ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้ระดับการเปิดเผยข้อมูล ESG ของบริษัทในตลาด mai ยังไม่สม่ำเสมอ และมักขาดความลึกซึ้งเมื่อเทียบกับบริษัทใน SET ซึ่งสะท้อนถึง “ช่องว่างขององค์

ความรู้” ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของข้อมูล ESG ในกลุ่มบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่าบริษัทใน mai มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยในด้านการจ้างงานและนวัตกรรม

งานวิจัยในประเทศ เช่น ของ ดารณี รัตนทัศนีย์ (2564), นิตยา แซ่แต้ (2564) และ มยุรา บุญทัน (2561) พบว่าการเปิดเผยข้อมูล ESG มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจ ทั้งในด้านผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ กำไรสุทธิ และมูลค่าตลาด ขณะที่งานวิจัยในต่างประเทศ เช่น Bassen et al. (2006) และ KPMG (2020) ชี้ว่าการเปิดเผยข้อมูล ESG ที่มีคุณภาพสามารถลดความเสี่ยงขององค์กรและต้นทุนของเงินทุนได้ แต่ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนในบริบทของบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมในตลาด mai ของไทย

จากปัญหาและช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ” โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้บริษัทตระหนักถึงความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีคุณภาพ และใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหา และปริมาณของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

2. เพื่อศึกษาการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการเปิดเผยข้อมูล ESG

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นหลังในการเข้าถึงทรัพยากร (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2567) แนวคิดนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบและการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG)

การเปิดเผยข้อมูล ESG ถูกผลักดันให้มีบทบาทมากขึ้นในระดับนโยบาย เช่น แนวทางของ OECD (2023) ที่สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูล ESG อย่างมีมาตรฐาน และ UN Principles for Responsible Investment (UN PRI, 2020) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ESG เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนทั่วโลก

แม้การใช้กรอบการรายงานของ GRI (Global Reporting Initiative) จะได้รับความนิยมในวงกว้าง เนื่องจากเป็นแนวทางสากลที่ครอบคลุมทั้ง 3 มิติของ ESG แต่ก็ยังมีข้อวิพากษ์ในเชิงวิชาการว่าการประยุกต์ใช้ในบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมมักเผชิญข้อจำกัดในด้านความพร้อมของข้อมูล ความเข้าใจในเกณฑ์ และภาระต้นทุนในการจัดเก็บและรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบ

2. ทฤษฎีทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การอธิบายผลของการเปิดเผยข้อมูลสามารถเชื่อมโยงกับหลายทฤษฎี เช่น

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น การเปิดเผยข้อมูล ESG จึงช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางข้อมูล

ทฤษฎีความชอบธรรม (Legitimacy Theory) อธิบายว่าองค์กรจะพยายามดำรงภาพลักษณ์ที่สังคมยอมรับผ่านการเปิดเผยข้อมูลที่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปิดเผยข้อมูล ESG จึงเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างความเชื่อมั่น (อ้างอิงตามเนื้อหาวิจัย)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ ดารณี รัตนทัศนีย์ (2564) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูล ESG กับผลตอบแทนทางการเงิน พบว่า ESG มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลประกอบการทางการเงินของบริษัท

นิตยา แซ่แต้ (2564) ระบุว่า ESG มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไร

และ มยุรา บุญทัน (2561) ศึกษาพบว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนมีผลต่อมูลค่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่มักใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ซึ่งมีความพร้อมด้านทรัพยากรมากกว่าบริษัทในตลาด mai ส่งผลให้ข้อสรุปที่ได้อาจไม่สามารถนำมาอธิบายหรืออ้างอิงในบริบทของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้อย่างแม่นยำ

นอกจากนี้ GRI แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติ แต่ยังมีข้อวิจารณ์ว่าในกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและกลาง การใช้เกณฑ์ดังกล่าวอาจเป็นภาระเชิงต้นทุน และอาจไม่สอดคล้องกับขนาดของกิจการ

กรอบแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีองค์กร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศล้วนชี้ให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูล ESG มีศักยภาพในการส่งเสริมผลการดำเนินงานของบริษัท อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดเชิงบริบท โดยเฉพาะในตลาด mai ที่มีลักษณะเฉพาะตัวและยังขาดการศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้ง การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายในการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว เพื่อสนับสนุนการพัฒนา ESG Reporting ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Analysis) ที่ได้จากรายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (mai) ปี พ.ศ. 2563–2565

ประชากร

บริษัทจดทะเบียนในตลาด mai จำนวนทั้งสิ้น 196 บริษัท (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2565)

กลุ่มตัวอย่าง

บริษัทที่มีการเปิดเผยรายงานประจำปีครบถ้วนต่อเนื่องตลอด 3 ปี จำนวน 134 บริษัท ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบมีหลักเกณฑ์ (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างสมบูรณ์

แม้วิธีการสุ่มแบบมีหลักเกณฑ์จะช่วยคัดเลือกหน่วยวิเคราะห์ที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย แต่ก็มีข้อจำกัดเรื่องความเป็นกลางและความสามารถในการอ้างอิงผลไปยังประชากรทั้งหมด (sampling bias)

ตัวแปรในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

ตัวแปรอิสระ คือ ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน (ESG Disclosure Index) ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental: E), ด้านสังคม (Social: S) และด้านธรรมาภิบาล (Governance: G) โดยวัดจากรายการเปิดเผยข้อมูลตามกรอบการรายงาน GRI (Global Reporting Initiative)

ตัวแปรตาม คือ ผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งใช้ตัวชี้วัดทางการเงิน 3 ตัว ได้แก่ ROA (ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์), ROE (ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น) และ Tobin's Q (มูลค่าตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์)

เครื่องมือในการวิจัย

แบบตรวจรายการ (Checklist) สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาจากรายงานประจำปีของบริษัท โดยพัฒนาเกณฑ์การประเมินตามหลักเกณฑ์การรายงาน GRI ซึ่งเป็นแนวทางสากลที่ใช้ในการรายงานด้าน ESG

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อแสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูล ESG ต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาเนื้อหาและปริมาณของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมบริษัทจดทะเบียนในตลาด mai มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ร้อยละ 43.68 แบ่งเป็นรายด้านดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนรายด้าน

มิติ ESG	ค่าเฉลี่ย (%)	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
สิ่งแวดล้อม (E)	39.21	15.00	70.00
สังคม (S)	46.93	20.00	85.00
ธรรมาภิบาล (G)	44.91	25.00	90.00
รวม (ESG)	**43.68**	**22.00**	**78.00**

บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมมากที่สุด โดยเน้นเรื่องการปฏิบัติต่อพนักงาน ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความปลอดภัย ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมมีการเปิดเผยน้อยที่สุด เช่น การจัดการพลังงาน น้ำ หรือของเสีย

ตารางที่ 2 แนวโน้มการเปิดเผยข้อมูล ESG รายปี

ปี พ.ศ.	E (%)	S (%)	G (%)	ESG รวม (%)
2563	36.84	44.02	42.56	41.14
2564	38.94	46.78	44.11	43.28
2565	41.85	49.99	48.06	46.63

การเปิดเผยข้อมูล ESG มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทั้ง 3 มิติ โดยเฉพาะด้านธรรมาภิบาลที่มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปี 2565 สะท้อนถึงความตื่นตัวด้านธรรมาภิบาลในกลุ่มบริษัท mai

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาด mai ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation) พบว่าดัชนีการเปิดเผยข้อมูล ESG โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตาราง

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง ESG กับผลการดำเนินงาน

ตัวชี้วัด	ค่า r	p-value	ความหมายเชิงนัย
ROA	0.421	< 0.01	ปานกลางค่อนไปทางสูง
ROE	0.395	< 0.01	ปานกลาง
Tobin’s Q	0.362	< 0.01	ปานกลาง

ค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.3–0.5 ถือเป็นระดับปานกลาง โดยเฉพาะ ROA ที่มีค่า r = 0.421 ถือเป็นความสัมพันธ์ระดับปานกลางค่อนไปทางสูง ซึ่งบ่งชี้ว่าการเปิดเผย ESG โดยรวมมีแนวโน้มสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสินทรัพย์บริษัท

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรด้านธรรมาภิบาล (G) มีอิทธิพลต่อ ROE และ Tobin's Q อย่างมีนัยสำคัญ รองลงมาคือด้านสังคม (S) ขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อม (E) ไม่มีอิทธิพลอย่างชัดเจน ดังนี้

ตัวแปร ESG	ROE (β)	p-value	Tobin's Q (β)	p-value
สิ่งแวดล้อม (E)	0.121	0.182	0.104	0.201
สังคม (S)	0.242	0.041*	0.215	0.037*
ธรรมาภิบาล (G)	0.387	0.006**	0.351	0.009**

*p < 0.05 = นัยสำคัญทางสถิติ (*), p < 0.01 = นัยสำคัญสูง (**)

การเปิดเผยข้อมูลด้านธรรมาภิบาล (G) มีอิทธิพลเชิงบวกที่ชัดเจนที่สุดต่อผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้าน ROE ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความโปร่งใสและการกำกับดูแลที่ดีช่วยสร้างความเชื่อมั่นและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในด้านการจ้างงานและการเติบโตของนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม บริษัทกลุ่มนี้มักเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความพร้อมของระบบข้อมูล และบุคลากรด้าน ESG ทำให้การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนยังมีความหลากหลายและไม่เป็นระบบ การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเนื้อหาของการเปิดเผยข้อมูล ESG รวมถึงตรวจสอบผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาเนื้อหา และปริมาณของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ผลการวิจัยพบว่า บริษัทในตลาด mai มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในระดับปานกลาง โดยมีการให้ความสำคัญกับ ด้านสังคม (S) มากที่สุด รองลงมาคือด้านธรรมาภิบาล (G) และด้านสิ่งแวดล้อม (E) ตามลำดับ

การที่บริษัทให้ความสำคัญกับด้านสังคมมากที่สุดสะท้อนว่าองค์กรให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์กับพนักงาน ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อชื่อเสียงและการดำเนินงานประจำวันขององค์กร ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ วุฒิพงศ์ ทองใบใหญ่ (2564) และชลธิชา โชติศรีลือชา (2563) ที่พบว่าบริษัทขนาดเล็กและกลางมักมีการเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมและธรรมาภิบาลมากกว่าด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมมักต้องใช้ทรัพยากรและระบบจัดการที่ซับซ้อน เช่น การวัดการปล่อยคาร์บอน หรือการจัดการของเสีย ซึ่งส่งผลให้การเปิดเผยข้อมูลในด้านนี้ยังมีข้อจำกัด ทั้งด้านต้นทุน ความพร้อม และความเข้าใจเชิงเทคนิค

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

การเปิดเผยข้อมูล ESG โดยรวมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัทในด้าน ROA, ROE และ Tobin’s Q อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่า ESG เป็นตัวสะท้อนถึงคุณภาพของการบริหารจัดการองค์กร การมีข้อมูล ESG ที่โปร่งใสสามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือทั้งต่อผู้ลงทุนและตลาดในภาพรวม

โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลด้าน ธรรมาภิบาล (G) ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสูงที่สุด อธิบายได้ว่า การมีโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี เช่น การแยกอำนาจการบริหาร การมีคณะกรรมการอิสระ หรือการเปิดเผยความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนเกี่ยวกับความโปร่งใสและการบริหารความเสี่ยงของบริษัท ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bassen, Meyer และ Schlange (2006) ที่ชี้ว่าธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงทางการเงิน และการตัดสินใจลงทุนของตลาดทุน

ในทางตรงกันข้าม การเปิดเผยด้าน สิ่งแวดล้อม (E) กลับไม่แสดงผลในเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งอาจมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ ธุรกิจส่วนใหญ่ในตลาด mai ไม่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมสูง การลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมต้องใช้ต้นทุนสูง ในขณะที่ผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจอาจยังไม่เห็นชัดในระยะสั้น การขาดแรงจูงใจจากภายนอก เช่น นโยบายภาครัฐ หรือแรงกดดันจากผู้บริโภค

ข้อค้นพบนี้สนับสนุนผลวิจัยของ Eccles, Ioannou และ Serafeim (2014) ที่ชี้ว่า ESG ส่งผลต่อผลการดำเนินงานในระยะยาว โดยเฉพาะหากองค์กรมีระบบบริหารจัดการที่

ชัดเจนและมีเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ รวมถึงรายงานของ KPMG (2020) ที่ระบุว่าความพร้อมด้านการรายงาน ESG โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กยังคงต้องการการสนับสนุนเชิงระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ในระดับปานกลาง โดยเน้นหนักในด้านสังคมและธรรมาภิบาล ขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อมยังได้รับความสำคัญน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า การเปิดเผยข้อมูล ESG มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท โดยเฉพาะด้านธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อ ROE และ Tobin’s Q อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานตามแนวทาง ESG ไม่เพียงแต่เป็นแนวปฏิบัติที่ตอบสนองต่อความรับผิดชอบต่อสังคมเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับองค์กรได้อีกด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานกำกับดูแล เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ควรส่งเสริมและกำหนดแนวปฏิบัติด้าน ESG ที่ชัดเจนสำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาด mai โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่ยังมีการเปิดเผยข้อมูลน้อย อาจจัดทำแนวทางรายงานที่เหมาะสมกับลักษณะของกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม

1.2 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วม

ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงานในองค์กรมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานความยั่งยืน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในทุกระดับ และทำให้ข้อมูลที่เปิดเผยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ข้อเสนอแนะด้านการเรียนรู้

ภาครัฐหรือภาควิชาการควรจัดอบรมหรือเวิร์กชอปเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้าน ESG ให้กับผู้ประกอบการในตลาด mai อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการใช้ข้อมูล ESG ในการบริหารองค์กรเชิงกลยุทธ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai กับตลาด SET เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านการเปิดเผยข้อมูล ESG และ

ผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน รวมถึงการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลร่วม เช่น ขนาดของบริษัท อายุของบริษัท หรือประเภทของอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ อาจมีการศึกษาความคิดเห็นของนักลงทุนต่อความน่าเชื่อถือของรายงานความยั่งยืน เพื่อพิจารณาว่าข้อมูล ESG มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนจริงหรือไม่ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจด้าน ESG ในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชลธิชา โชติศรีลือชา. (2563). การเปิดเผยข้อมูล ESG ของธุรกิจ SMEs ไทย: โอกาสและข้อจำกัด. *วารสารการจัดการธุรกิจ*, 9(2), 101–117.

ดารณี รัตนทัศนีย์. (2564). การวิเคราะห์ผลกระทบของ ESG ต่อผลประกอบการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิจัยเศรษฐศาสตร์และการเงิน*, 13(1), 25–40.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563). *แนวทางการจัดทำรายงานความยั่งยืน*. จาก https://www.set.or.th

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2567). *เกณฑ์การรายงาน ESG ของบริษัทจดทะเบียน*. จาก https://www.set.or.th

นิตยา แซ่แต้. (2564). ESG กับความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจไทย. *วารสารธุรกิจและสังคม*, 11(2), 75–89.

มยุรา บุญทัน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนกับมูลค่ากิจการของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบัญชีและการจัดการ*, 7(1), 60–72.

ศูนย์ส่งเสริมจรรยาบรรณธุรกิจแห่งประเทศไทย. (2562). *คู่มือการพัฒนา ESG สำหรับ SMEs ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2567). *แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิด้า.

วุฒิพงศ์ ทองใบใหญ่. (2564). การเปิดเผยข้อมูล ESG และผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 12(3), 45–60.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566). *ESG และการเติบโตของตลาดทุนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.ล.ต.

Bassen, A., Meyer, K., & Schlange, J. (2006). The influence of corporate responsibility on the cost of capital. Corporate Responsibility Research Conference.

Eccles, R. G., Ioannou, I., & Serafeim, G. (2014). The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. Management Science, 60(11), 2835–2857. from https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.1984

KPMG. (2020). The time has come: The KPMG survey of sustainability reporting 2020. from https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/11/the-time-has-come.html

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี*

THE CHARACTERISTICS OF SENTENCES IN COMMUNICATING MEANING IN SOUTHERN THAI DIALECT, JAEHE DIALECT, NARATHIWAT AND PATTANI PROVINCE

ปุณย์จรีย์ สรสีสม

Puncharee Sornsrisom

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: examination@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 26 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 28 มิถุนายน 2568

Received 19 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 28 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอตัวอย่างของลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี โดยใช้แนวคิดทางภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่องลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมายและลักษณะเฉพาะของโครงสร้างประโยค เนื่องจากประโยคมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารของผู้คนทุกกลุ่มภาษา เนื่องจากช่วยให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถแสดงความคิดและความรู้สึกได้อย่างถูกต้องและเป็นที่เข้าใจ

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มีความหลากหลายในการแสดงความหมาย 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) ประโยคบอก

Citation:

* ปุณย์จรีย์ สรสีสม. (2568). ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมายภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 641-664.

Puncharee Sornsrisom. (2025). The Characteristics Of Sentences In Communicating Meaning In Southern Thai Dialect, Jaehe Dialect, Narathiwat And Pattani Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 641-664.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เล่า 2) ประโยคปฏิเสธ 3) ประโยคห้าม หรือสั่งไม่ให้ทำ 4) ประโยคคำสั่ง 5) ประโยคคำถาม มี 2 ลักษณะ คือ 5.1) ประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริง และ 5.2) ประโยคคำถามที่ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ เป็นประโยคคำถามที่ใช้คำลงท้ายแสดงคำถาม ไหม หรือ 6) ประโยคเชิญชวน หรือชักชวน และ 7) ประโยคขอร้อง ซึ่งโครงสร้างประโยคภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มีโครงสร้างเหมือนประโยคในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ที่สามารถแสดงความหมายได้โดยใช้คำหรือกลุ่มคำที่เรียงต่อกันอย่างมีความหมายและสมบูรณ์ในโครงสร้าง คือ ภาคประธาน (±ส่วนขยาย) + ภาคแสดง (±ส่วนขยาย) โดยลักษณะเฉพาะของประโยคในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห พบว่า ภาคประธาน คือ ส่วนที่บอกผู้กระทำหรือประเด็นหลัก ภาคแสดง คือ ส่วนที่บอกการกระทำหรืออาการของประธาน และส่วนขยาย คือ ส่วนที่ขยายความหมายของประธานหรือแสดงรายละเอียดของภาคแสดง

คำสำคัญ: ประโยค, การสื่อความหมาย, ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห, จังหวัดนราธิวาส และ จังหวัดปัตตานี

Abstract

This academic article presents examples of sentence characteristics in communicating meaning in Southern Thai dialect, Jeh Hae accent, Narathiwat Province and Pattani Province, using linguistic concepts, especially sentence characteristics in expressing meaning and sentence structure characteristics. Because sentences are very important in communication among people of all language groups, because they help senders and receivers express their thoughts and feelings correctly and in a way that is understood.

The study found that the characteristics of sentences in communicating meaning in Southern Thai, Jeh He accent, have diversity in expressing 7 types of meaning, namely 1) declarative sentences 2) negative sentences 3) prohibitive or ordering sentences 4) command sentences 5) interrogative sentences, with 2 types: 5.1) question sentences that require facts and 5.2) question sentences that require acceptance or denial. They are question sentences that use the question word at the end mai or 6) invitation sentences and 7) request

sentences. The structure of Southern Thai, Jeh He accent sentences is similar to sentences in other Thai dialects in that they can express meaning by using words or groups of words that are connected meaningfully and completely in the structure of subject (±expansion) + predicate (±expansion). The characteristics of sentences in Southern Thai, Jeh He accent found that the subject is the part that tells the doer or main issue, the predicate is the part that tells the action or condition of the subject, and the predicate is the part that expands the meaning of the subject or shows the details of the predicate.

Keywords: Sentences, communication, Southern Thai dialect, Jeh He accent, Narathiwat Province and Pattani Province

บทนำ

ภาษาไทยมีการแบ่งสำเนียงการพูดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ หรือท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้น ๆ อาศัยอยู่ โดยอาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ (พจนี ศิริอักษรสาสน์, 2554) อย่างไรก็ตาม ในแต่ละถิ่นจะมีภาษาถิ่นย่อยแยกออกไปอีก โดยเฉพาะภาคใต้ของประเทศไทย ดังที่ครื่น มนีโชติ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า “ในภาคใต้ของประเทศไทย นอกจากภาษาไทยถิ่นใต้แล้วยังมีภาษาที่โดดเด่นอีก 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาตากใบ (เจ๊ะเห) ภาษาสะกอม และภาษาพิเทน”

ภาษาไทยถิ่นใต้มีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งถ้อยคำและสำเนียงที่พูดเร็ว พูดตัดคำ และห้วนสั้น ซึ่งลี (Li, 1960) นักภาษาศาสตร์ชาวจีนจัดกลุ่มภาษาตระกูลไท (Tai) ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern) ภาษาไทกลุ่มกลาง (Central) และภาษาไทกลุ่มเหนือ (Northern) อีกทั้ง บราวน์ (Brown, 1965) นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันยังได้แบ่งภาษาตระกูลไท (Tai) โดยใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ซึ่งพบว่าภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai) ก็ได้รับการจัดอยู่ในภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern Tai) ด้วย นอกจากนี้ บราวน์ (Brown, 1965) ได้แบ่งภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มใต้ไชยา ประกอบด้วย สำเนียงชุมพร ไชยา และเกาะสมุย และ 2) กลุ่มใต้นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย สำเนียงนครศรีธรรมราช และสงขลา ซึ่งสำเนียงสงขลา ประกอบด้วยสำเนียงย่อย อีก 3 สำเนียง คือ สำเนียงระโนด ยะลา และสตูล นอกจากนี้

ดิลเลอร์ (Diller, 1976) นักภาษาศาสตร์ชาวออสเตรเลียยังได้จัดแบ่งภาษาไทยถิ่นใต้โดยศึกษาจากเสียง คำศัพท์ และการเรียงลำดับของคำ พบว่ามี 6 กลุ่ม ซึ่งดิลเลอร์ (Diller, 1976) ได้จัดภาษาถิ่นใต้สำเนียงสตูลอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับสำเนียงยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

ผู้เขียนสอนรายวิชา TH62607 ภาษาศาสตร์สำหรับครูภาษาไทย ให้กับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) ชั้นปีที่ 2 ในทุกภาคเรียนที่ 2 ของแต่ละปีการศึกษา โดยมีเนื้อหาหนึ่งที่ปรับการสอนในแต่ละปีการศึกษาอยู่เสมอ ตลอดระยะเวลา 14 ปี คือ เนื้อหา “วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและการสร้างสื่อทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียนภาษาท้องถิ่นของนักภาษาศาสตร์” และในปีการศึกษา 2567 นี้ ข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมที่นักศึกษาต้องเก็บรวมข้อมูล คือ ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห โดยมีผู้บอกภาษาที่เป็นเจ้าของภาษา คือ นักศึกษาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 รุ่น 2567 จำนวน 2 คน ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสและปัตตานี เมื่อพิจารณาภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห กระจายตัวในพื้นที่ 10 อำเภอของจังหวัดนราธิวาส 5 อำเภอของจังหวัดปัตตานี และ 3 อำเภอในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ได้แก่ 1) พื้นที่ 10 อำเภอของจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอตากใบ อำเภอแว้ง อำเภอศรีสาคร อำเภอสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงปาดี อำเภอระแงะ อำเภอรือเสาะ อำเภอยี่งอ และอำเภอบาเจาะ 2) พื้นที่ 5 อำเภอของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอไม้แก่น อำเภอสายบุรี อำเภอปะนาเระ อำเภอกะพ้อ และอำเภอมายอ และ 3) พื้นที่ 3 อำเภอในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ได้แก่ อำเภอตุมปัต อำเภอโกตาบารู และอำเภอบาเจาะ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส, 2566) คำว่า “เจ๊ะเห” มีที่มา 2 กระแส คือ กระแสที่ 1 จากอาจารย์เฉลิม แสงสุวรรณ อดีตครูใหญ่โรงเรียนโคกมะม่วง ได้เล่าความเป็นมาจากคุณพ่อ คือ ขุนวรสิทธิ์สาธร (ดี) อดีตกำนันตำบลพร่อน สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่า “เจ๊ะเห” มาจากคำว่า “เจ๊ะเหง” เพราะเจ๊ะเหง เป็นคนแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ ต่อมามีคนอื่น ๆ อพยพมาตั้งถิ่นฐานจนเป็นชุมชน ต่อมาเรียกเพี้ยนไปเป็น “เจ๊ะเห” จนทุกวันนี้ (เฉลิม แสงสุวรรณ และชุม แสงมณี, ม.ป.ป.) กระแสที่ 2 จากเอกสาร “ชื่อบ้านนามเมืองนราธิวาส” พิมพ์เมื่อ พ.ศ.2555 หน้า 63 ว่า “ที่พ่อค้าจีนแล่นเรือสำเภามาค้าขายและเรือล่มพ่อค้าจีน “ไต้ก๋ง” พร้อมลูกเรือพยายามช่วยเหลือตัวเอง จนสามารถขึ้นเกาะที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งได้ทุกคน เมื่อคลื่นสงบจึงพากันไปกู้เรือและนำสินค้าขึ้นฝั่งได้สำเร็จ จากนั้นจึงเอาใบเรือ เสื้อผ้า ตากตามกิ่งไม้ ต้นไม้ มีชาวพื้นเมืองคนหนึ่ง มีอาชีพตัดไม้ขาย ได้มาตัดไม้บริเวณที่พ่อค้าจีนตากใบเรือและเสื้อผ้า เมื่อเห็นสิ่งเหล่านี้จึงคิดขโมย และได้ไปตัดไม้ที่มีเสื้อผ้าตากอยู่

แต่พ่อค้าและลูกเรือกลับมาเห็นเสียก่อน จึงร้องเอะอะขึ้นว่า “เจ๊ะ...เฮ้ ๆ เอาเสื้อผ้าอ๊ัวคืนมา” จึงเป็นชื่อของ “เจ๊ะเห” ในเวลาต่อมา (อภินันท์ ซื่อธานุวงศ์ และคณะ, 2555)

กรมศิลปากร (2545) กล่าวถึงภาษาถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ไว้ว่า “มีท่วงทำนองไพเราะนุ่มนวล ไม่แข็งกระด้างเหมือนภาษาไทยถิ่นโดยทั่วไป นักภาษาศาสตร์ชาวต่างประเทศกลุ่มหนึ่งได้ตั้งข้อสังเกตว่า สำเนียงภาษาดังกล่าวนี้น่าจะพัฒนามาจากภาษาไทยที่ใช้ในจังหวัดสุโขทัยในอดีต ทั้งนี้เพราะการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของสำเนียงภาษานี้ยังมีคำเก่าปะปนอยู่ เช่น บวชหลวง หมายถึง บวชพระ กลด หมายถึง ร่ม เป็นต้น”

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ผู้สนใจศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้สำเนียงเจ๊ะเหโดยใช้มุมมองทางภาษาศาสตร์อธิบายและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางภาษานั้น ยังมีจำนวนน้อยมาก เช่น พุทธชาติ โปธิบาล และธนานันท์ ตรงดี (2541) ศึกษาสถานะของภาษาตากใบในภาษาไทยถิ่น และอีกหนึ่งงาน คือ งานของวาริด เจริญราษฎร์ (2562) ศึกษาการแปรการใช้คำกริยาภาษาตากใบ (เจ๊ะเห) ตามระดับอายุของผู้ใช้ภาษาในตำบล เจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษา “ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี” เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทยถิ่น รวมถึงเป็นข้อมูลให้กับผู้สนใจทั้งในศาสตร์ภาษาไทยและภาษาศาสตร์ต่อไป

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห

ผู้เขียนนำรายการข้อมูลประโยค ใช้สัมภาษณ์นักศึกษาเอกภาษาไทย ที่เป็นเจ้าของภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียง เจ๊ะเห ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสและปัตตานี คือ นายภูวนารท พรหมแก้ว (สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นนักศึกษาครุศาสตร์ เอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 ที่ผู้สอนคัดเลือกให้เป็นผู้ให้ข้อมูลภาษา ก่อนคัดเลือก และนำมาวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มีความหลากหลายในการแสดงความหมาย 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) ประโยคบอกเล่า 2) ประโยคปฏิเสธ 3) ประโยคห้าม หรือสั่งไม่ให้ทำ 4) ประโยคคำสั่ง 5) ประโยคคำถาม มี 2 ลักษณะ คือ 5.1) ประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริง และ 5.2) ประโยคคำถามที่ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ เป็นประโยคคำถามที่ใช้คำลงท้ายแสดงคำถาม ไหม หรือ 6) ประโยคเชิญชวน หรือ

ชักชวนและ 7) ประโยคขอร้อง แสดงรายละเอียดดังนี้

1. ประโยคบอกเล่า (Declarative Sentence) คือ ประโยคที่ใช้ให้ข้อมูล บอกเล่าเรื่องราว หรือแสดงความคิดเห็น โดยประโยคบอกเล่าจะไม่มีคำถามหรือคำสั่ง แต่เป็นประโยคที่ต้องการสื่อความหมายอย่างชัดเจน ลักษณะเฉพาะของประโยคบอกเล่าในการแสดงความหมายของภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มีดังนี้

1) มีคำช่วยหน้าและหลังคำกริยาหลักของประโยคเมื่อต้องการบ่งชี้หรือเจาะจงช่วงเวลาของการเกิดเหตุการณ์ลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

1.1) ***"จี้"*** ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห คือ *"จะ"* ในภาษาไทยกลาง บ่งชี้ช่วงเวลาของการเกิดเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและกำลังดำเนินอยู่ เช่น

"เรา**จี้**หุงค้าวม่ายด่ายไฟดั๊บ" หมายถึง เรา<u>จะ</u>หุงข้าวไม่ได้ถ้าไฟดับ

"วันหนี้เรา**จี้**เอาพะยาไปซ้ายห้ายต้อนแมงคุด" หมายถึง วันนี้เรา<u>จะ</u>เอาปุ๋ยไปใส่ให้ต้นมังคุด

"แด่ก**จี้**หลับ" หมายถึง เด็ก<u>*กำลัง*</u>หลับ

"ฉาน**จี้**ป้อนข้าวน้อง" หมายถึง ฉัน<u>จะ</u>ป้อนข้าวน้อง

"แม่**จี้**ให้เบี้ยน้อง ๆ หมายถึง แม่<u>จะ</u>แจกเงินน้อง ๆ

"โลกไม้ เรา**จี้**เก็บถือวายพรา" หมายถึง ผลไม้ เรา<u>จะ</u>เก็บไว้ถวายพระ

"น้อง ๆ แม่**จี้**แจกเบี้ย" หมายถึง น้อง ๆ แม่<u>จะ</u>แจกเงิน

"ซู้**จี้**กวาดเช็ดเริน" หมายถึง เขากำลังกวาดถูบ้าน

1.2) ***"สาว่า"*** ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห คือ *"คง"* ในภาษาไทยกลาง ใช้ระบุช่วงเวลาของการคาดคะเนบางสิ่งบางอย่าง เช่น

"แด่ก***<u>สาว่า</u>***หลับ" หมายถึง เด็ก<u>*คง*</u>หลับ

"ซู้***<u>สาว่า</u>***อยากข้าวหรือหม้ายก็เหนื่อย" หมายถึง เขา<u>*คง*</u>หิวหรือไม่ก็เหนื่อย

1.3) ***"เสียแล้วแหละ"*** ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห คือ *"อีกแล้ว"* ในภาษาไทยกลาง ใช้บ่งชี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ เช่น

"ฝนตกเสียแล้วแหละ" หมายถึง ฝนตก<u>*อีกแล้ว*</u>

2) มีคำสันธานในการเชื่อมประโยคที่อธิบายความหมายลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

2.1) คำสันธาน ***"พอ"*** ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห คือ คำสันธาน *"เพราะ"* ที่ใช้เชื่อมประโยคที่แสดงเหตุผล เช่น

"ก่ายขัน***<u>พอ</u>***กือหวันขึ้น" หมายถึง ไก่ขัน<u>*เพราะ*</u>ดวงอาทิตย์ขึ้น

2.2) คำสันธาน ***"เถ่ว่า"*** ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห คือ คำสันธาน *"แต่"* ในภาษาไทยกลาง ที่ใช้เชื่อมประโยคที่แสดงความขัดแย้งกัน เช่น

"เค้านั้นต้องยิง***เถ่ว่า***ม่ายด๋อย" หมายถึง เขาถูกยิง*แต่*ไม่ตาย

"ซู้ปากร้าย***เถ่ว่า***ใจ๋ดี๋นั่น" หมายถึง เขาปากร้าย*แต่*ใจดี

3) ***"เถ่"*** ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ทำหน้าที่เหมือน *"ที่ ซึ่ง อัน"* ในภาษาไทยกลาง ที่ทำหน้าที่เชื่อมอนุประโยคที่ขยายคำนาม หรือกลุ่มคำที่นำมาข้างหน้า เช่น

"หมาวิ๋ไล่ข๊อบแมว***เถ่***ลักซ่อนมากิ๋นปล๋า" หมายถึง หมาวิ่งไล่กัดแมว*ที่*แอบมากินปลา

"กือหญิง***เถ่***นั่งแครๆ ฉานชอบดอกไม้งาม***เถ***โย้ในแจกัน" หมายถึง ผู้หญิง*ที่*นั่งข้าง ๆ ฉันชอบดอกไม้*ที่*อยู่ในแจกัน

"เราเสียใจ๋***เถ่***ช่วยซู้ม่ายด๋าย" หมายถึง เราเสียใจ*ที่*เราช่วยคุณไม่ได้

"เค้าน้อยใจ๋***เถ่***ซู้ว่าเค้า" หมายถึง เขาน้อยใจ*ที่*คุณว่าเขา

2. ประโยคปฏิเสธ (Negative Sentence) คือ ประโยคที่มีใจความ หรือเนื้อความไม่ยอมรับ เป็นประโยคที่แสดงความหมายตรงข้ามกับประโยคบอกเล่า ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จะมีคำว่า *"หม้าย"* อยู่ในประโยค โดยมีตำแหน่งนำหน้าคำกริยาหลักในประโยค ซึ่ง *"หม้าย"* มีความหมายในภาษาไทยกลาง คือ "ไม่" ดังนี้

"โลกแกะ***หม้ายโร้จัก***พ่อมัน" หมายถึง ลูกแกะ*ไม่รู้จัก*พ่อของมัน

"ข้าพเจ้า***หม้ายด๋ายทำ***น้ำในบ่อขุ่นทีนั่น" หมายถึง ข้าพเจ้า*มิได้ทำ*น้ำในลำธารขุ่น

"น้องกือหนม***หม้ายชอบ***กือหยามร้อน" หมายถึง น้องขนม*ไม่ชอบ*อากาศร้อน

"ฉาน***หม้ายช่าย***คนหม้ายดี๋เหมือนหมาป่า" หมายถึง ฉัน*มิใช่*คนนิสัยพาลอย่างหมาป่า

"โลกแกะโย้ปลายบ่อ***หม้ายช่ายโย้***ริมบ่อ" หมายถึง ลูกแกะอยู่ปลายลำธาร*ไม่ใช่อยู่*ต้นลำธาร

"พี่***หม้ายชอบ***น้องแล้วแวะ" หมายถึง พี่*ไม่รัก*น้อง

"โลกโค่***หม้ายชอบ***ซู้" หมายถึง เพื่อน*ไม่ชอบ*เขา

"โลก***หม้ายโย้***เริน" หมายถึง ลูก*ไม่อยู่*บ้าน

"เราเสียใจ๋เถ่เราช่วยซู้***หม้ายด๋าย***" หมายถึง เราเสียใจที่เราช่วยคุณ*ไม่ได้*

"ฉานชอบเขาแต่แม่***หม้ายชอบ***" หมายถึง ฉันชอบเขาแต่คุณแม่*ไม่ชอบ*

"ซู้ต้องยิงแต่***หม้ายดอย***" หมายถึง เขาถูกยิงแต่*ไม่ตาย*

"ซู้ทำงานโดย***หม้ายหงุ่มง๋า***" หมายถึง เขาทำงานโดย*ไม่บ่น*

"เราเห็นดู๋เถ่เราช่วยซู้***หม้ายด๋าย***" หมายถึง เราเสียใจที่เราช่วยคุณ*ไม่ได้*

“ซู้หย๋าบเท่***หม้ายด๋ายรับเลือก***” หมายถึง เขาโกรธที่*ไม่ได้รับเลือก*

“***ยังหม้ายสุก***ทีเลยข้าวนั้น” หมายถึง *ยังไม่สุก*เลยข้าว

“แด๋ก ๆ ***หม้ายด๋ายเซ้อ***หนังสือ” หมายถึง เด็ก ๆ *ไม่ได้ซื้อ*หนังสือ

“หนังสือ แด๋ก ๆ ***หม้ายด๋ายเซ้อ***” หมายถึง หนังสือ เด็ก ๆ *ไม่ได้ซื้อ*

3. ประโยคคำสั่ง (Imperative Sentence) คือ ประโยคที่ใช้แสดงความหมายในการออกคำสั่งให้ใครคนใดคนหนึ่งทำบางสิ่งบางอย่าง หรือให้คำแนะนำ โดยทั่วไปแล้ว ลักษณะประโยคคำสั่งในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จะขึ้นต้นด้วยกริยาหลัก คือ ***“ต้อง”*** และตามด้วยกริยารอง ที่ให้ประธานในประโยคที่ถูกละทำบางสิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“***ต้องช่วยกั๋นรักษา***ความซืออาดห้องน้ำ” หมายถึง *ต้องช่วยกันรักษา*ความสะอาดห้องสุขา

“***ต้องย่างไป๋***ข้างหน้า” หมายถึง *ต้องเดินไป*ข้างหน้า

“***ต้องแปรงฟัน***ก่อนจี้นอน” หมายถึง *จงแปรงฟัน*ก่อนนอน

“***ต้องล้างมือ***ก่อนกิ๋นข้าว” หมายถึง *จงล้างมือ*ก่อนรับประทานอาหาร

4. ประโยคห้าม หรือสั่งไม่ให้ทำ (imperative sentences, negative commands) คือ ประโยคคำสั่งรูปแบบหนึ่งที่แสดงความหมายสั่งไม่ให้ทำบางสิ่ง ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ปรากฏคำที่ขึ้นต้นด้วย “อย่า” หรือ “ห้าม” นำหน้าคำกริยาหลักของประโยคที่ต้องการห้าม เพื่อแสดงการไม่อนุญาต หรือสั่งไม่ให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง ดังนี้

“***อย่ากือแหลง***ดั๋ง”	หมายถึง *อย่าพูด*เสียงดัง
“***อย่าถ่าวดัง***ในห้องซือมุด”	หมายถึง *ห้ามส่งเสียงดัง*ในห้องสมุด
“***อย่าถ่าวเล่น***ไฟ”	หมายถึง *อย่าเล่น*ไฟ
“***อย่าแล่น เล่น***ในห้องเรียน”	หมายถึง *อย่าวิ่งเล่น*ในห้องเรียน
“***อย่าถ่าวเดินลัด***กือหนาม”	หมายถึง *ห้ามเดินลัด*สนาม
“***อย่าเหวี่ยง***กือหย๋าลงตามนี้”	หมายถึง *ห้ามทิ้ง*ขยะบริเวณนี้
“***อย่าจับ***สัตว์น้ำต่ำนี้”	หมายถึง *ห้ามจับ*สัตว์น้ำบริเวณนี้

5. ประโยคคำถาม (Interrogative Sentence) คือ ประโยคที่ใช้สื่อความหมายในการสอบถามข้อมูล หรือต้องการคำตอบจากผู้ฟัง ประโยคคำถามมักปรากฏคำแสดงคำถาม (Question Marker) ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ปรากฏคำแสดงคำถามได้ทั้งต้นประโยคและท้ายประโยค ขึ้นอยู่กับผู้พูด หรือผู้ส่งสารว่าต้องการเน้นสิ่งใด ถ้าต้องการเน้นคำถาม ก็จะปรากฏคำแสดงคำถามอยู่ต้นประโยค แต่ถ้าต้องการเน้นประธาน หรือเน้นคู่สนทนา คำแสดง

คำถามอยู่ปรากฏท้ายประโยค

ประโยคคำถามในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห แสดงลักษณะทางความหมายได้ 2 ลักษณะเช่นเดียวกับประโยคคำถามในภาษาไทย คือ

5.1) ประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริง (Question Sentences that require facts) มักปรากฏคำบ่งชี้ที่แสดงคำถาม (Question Marker) โดยปรากฏ คำว่า ***"...อีไหร,...อีไหรมัง,...ป่าหรือ, ใคร...ได้หมี, ใคร...เรมัง, กือไหน, ยีได๋, ...พันไหนมั่ง, ...ด๋ายเพงไหนมัง, เป็นพันไหนมั่ง, ...เป็นเพงไหนมัง, อีไร...หยัง, ...จี้ทำอีไร, ...กี้โค๋น, เถ้าได๋, กือไหนมา, ...ของใครโซ้, ตีเถ้าได๋, หยัง...กี้โค๋น, ของไหนดี๋กว่ากัน"*** เป็นต้น

5.2) ประโยคคำถามที่ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ (Question Sentences that require acceptance or denial) คือ ประโยคคำถามที่ปรากฏคำลงท้ายแสดงคำถาม *"หมี/มิ, ใคร....เรหมี, ใครหม้าย...เรหมี"* ที่สื่อความหมายในเชิงการถามเพื่อให้ได้ความแน่ใจ

5.1) ประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริง (Question Sentences that require facts) คือ ประโยคที่แสดงความหมายเพื่อมุ่งหวังคำตอบที่เป็นความจริงหรือข้อมูลที่สามารถพิสูจน์ได้ โดยมักใช้คำถามที่ต้องการข้อมูลเฉพาะเจาะจง มักปรากฏคำบ่งชี้ที่แสดงคำถามที่ได้กล่าวไว้ตอนต้น ตัวอย่างประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริงในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ปรากฏดังนี้

"ซู้เช้อ***<u>อีไหร</u>***" หมายถึง คุณชื่อ*<u>อะไร</u>*

"ซู้กินคือเหนียว***<u>ป่าหรือ</u>***" หมายถึง คุณแต่งงาน*<u>เมื่อไหร่</u>*

"***<u>ใคร</u>***กือแหลงพาส๋าด๋าย***<u>ได้หมี</u>***" หมายถึง *<u>ใคร</u>*พูดภาษา.....*<u>ได้บ้าง</u>*

"***<u>ใคร</u>***กือแหลงภาษาเจ๊ะเห***<u>ได้หมี</u>***" หมายถึง *<u>ใคร</u>*พูดภาษาเจ๊ะเห*<u>ได้บ้าง</u>*

"ซู๊โย้***<u>กือไหน</u>***" หมายถึง คุณอยู่*<u>ที่ไหน</u>*

"***<u>ยีได๋</u>***สู๋ช๋อบไปหวัด" หมายถึง *<u>ทำไม</u>*คุณชอบไปวัด

"ผ้านุ่งพืดหนีของ***<u>ใคร</u>***" หมายถึง ผ้าถุงผืนนี้ของ*<u>ใคร</u>*

"เถ่นัดหยัง***<u>อีไรมัง</u>***" หมายถึง ที่ตลาดมี*<u>อะไรบ้าง</u>*

"***<u>ใคร</u>***เถ่กือแหลง" หมายถึง *<u>ใคร</u>*กำลังพูด

"ซู้มาหา***ใคร***" หมายถึง คุณต้องการพบ*<u>ใคร</u>*

"ซู้ช๊อบ***ใคร***" หมายถึง เธอรัก*<u>ใคร</u>*

"เรานิท่า***ใคร***" หรือ "เราท่า***ใครโซ้โย้***" หมายถึง เรากำลังคอย*<u>ใคร</u>*

“ซู้อยากโหร้***อีไร***” หมายถึง คุณอยากรู้เรื่อง*อะไร*

“***ป่าหรือ***เราจีพบกันเหลยแสะ” หมายถึง *เมื่อไหร่*เราจะพบกันอีก

“วันหนี้ซู้เป็น***อีไรมัง***” หมายถึง วันนี้คุณ*เป็นอย่างไรบ้าง*

“ซู้***เพงไหนมัง***” หรือ “ซู้***เป็นพันไหนมั่ง***” หมายถึง คุณ*เป็นอย่างไรบ้าง*

“นู่น***ใคร***” หมายถึง นั่น*ใคร*

“หนี***อีไร***” หมายถึง นี่คือ*อะไร*

“นั้นเรียกว่า***อีไร***” หมายถึง โน่นเรียกว่า*อะไร*

“***ใคร***เป็นครูข่องซู้” หมายถึง *ใคร*เป็นครูของคุณ

“***ใคร***ช๊อบด่อกม่าย” หมายถึง *ใคร*ชอบดอกไม้

“***ใคร***ม่ายหย๊ากไป่***เรมัง***” หมายถึง *ใคร*อยากไปเที่ยวบ้าง

“ซู้***หยัง***พี่น้อง***กี้โค่น***” หมายถึง คุณ*มี*พี่น้อง*กี่คน*

“ซู้***ไป่ไหนมา***” หมายถึง คุณ*ไปไหนมา*

“ซู้***หยัง***กือหนม***กี้ชิ้น***” หมายถึง คุณ*มี*ขนม*กี่ชิ้น*

“ร่าคา***เถ้าได่***” หมายถึง ราคา*เท่าไหร่*

“ซู้อายุ***เถ้าได่***” หมายถึง คุณอายุ*เท่าไหร่*

“แม่ทำกับข้าว***อีไหร***” หมายถึง คุณแม่ทำอาหาร*อะไร*

“ซู้โย้***กือไหน***” หมายถึง คุณอยู่*ที่ไหน*

“ซู้ชอบกือชาย***คนไหน***” หมายถึง คุณชอบผู้ชาย*คนไหน*

“ผ้านุ่งผี้นหนี่***ของใครโช้***” หมายถึง ผ้าถุงผืนนี้*ของใคร*

“***ตีเถ้าได่***แล้ว” หมายถึง *เวลาเท่าไร*

“เรินเค้านั้นของ***ใคร***” หมายถึง บ้านหลังนี้ของ*ใคร*

“***อีไหร***แล้วทำให้ซู้มาถึงกือนี่ลู” หมายถึง *อะไร*ทำให้คุณมาที่นี่

“ซู้อยากโร้เรื่อง***อีไหร***” หมายถึง คุณอยากรู้เรื่อง*อะไร*

“***ใคร***เป็นครูของซู้” หมายถึง *ใคร*เป็นครูของคุณ

“***ใคร***โร่นั่นสาว่าจี้กือแหลง” หมายถึง *ใคร*กำลังพูด

“ซู้มาหา***ใคร***โช้” หมายถึง คุณต้องการพบ*ใคร*

“เรินซู้ไกลจากเถ่หนี่***มากหมี***” หมายถึง บ้านคุณไกลจากที่นี่*แค่ไหน*

“***ของไหนดี๋กว่ากัน***” หมายถึง *อันไหนดีกว่า*

“ซู้***กือไหนมา***” หมายถึง คุณ*ไปไหนมา*

“***ป่าหรือ***จี้พบโม๋ซู้เหลย” หมายถึง *เมื่อไร*เราจะพบกันอีก

“วันหนี่ซู้***เป็นเพงไหนมัง***” หมายถึง วันนี้คุณ*เป็นอย่างไรบ้าง*

“ฉานจี้พบซู้***ด๋ายเพงไหนมัง***” หมายถึง ฉันจะพบเธอ*ได้อย่างไร*

“ซู้***จี้ทำอีไร***” หมายถึง คุณกำลังทำ*อะไร*

“กือหนม***ของใครโซ้***” หมายถึง ขนมของ*ใคร*

5.2) ประโยคคำถามที่ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ (Question Sentences that require acceptance or denial) คือ ประโยคคำถามที่ผู้ถามต้องการคำตอบว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" เป็นการถามที่ผู้ถามอาจจะมีข้อมูลอยู่บ้างว่า น่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แสดงความหมายในเชิงการถามเพื่อให้ได้ความแน่ใจว่าเป็นจริงตามที่เข้าใจไหม

ลักษณะโครงสร้างที่สำคัญของคำถามชนิดนี้ก็คือ วางกริยาไว้ต้นประโยค ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ใช้คำลงท้ายแสดงคำถาม ***“...หมี/มิ, ใคร....เรหมี, ใครหม้าย...เรหมี, ...แล้วหมี”*** ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

“น้องหย๊ากค้าว***หมี***” หมายถึง น้องหิวข้าว*หรือ*

“ซู๊จี้ไปนัด***หมี/มิ***” หมายถึง คุณไปตลาด*ไหม*

“***ใคร***อย๋ากไป๋***เรหมี***” หมายถึง *ใคร*อยากไปเที่ยว*บ้าง*

“***ใครหม้าย***อย๋ากไป๋***เรหมี***” หมายถึง *ใครไม่*อยากไปเที่ยว*บ้าง*

“จ่ายเบี้ยเขา (***แล้วหมี***) ซู้” หมายถึง จ่ายเงินเขา (*แล้วหรือ*) เธอ

“วันนี้ซู้จะไป๋ขายเครื่อง***หมี***” หมายถึง วันนี้เธอจะไปขายของ*ไหม*

6. ประโยคเชิญชวน หรือชักชวน (Invitation Sentence) คือ ประโยคที่ใช้แสดงความหมายในการเชื้อเชิญ หรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำตามความคิด หรือข้อเสนอแนะของผู้พูด รวมถึงชักชวนให้ผู้อื่นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้รับสารคล้อยตามและร่วมมือทำตามสิ่งที่ผู้พูดหรือผู้ส่งสารเสนอแนะ ลักษณะของประโยคชนิดนี้ ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มักปรากฏคำวิเศษณ์ ***“...กันหมี”*** ลงท้าย อีกทั้งมักปรากฏ ***“...เต๊อะ, ...มิ/...หมี, ...กันเตอะ”*** ลงท้ายร่วมอยู่ด้วยในประโยคที่สื่อสาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไปกิ๋นข้าว***เต๊อะ***” หมายถึง ไปกินข้าว*สิ*

“เรากิ๋นข้าว***กันหมี***” หมายถึง เรากินข้าว*กันไหม*

“เราไปเรนัดกัน***มิ/หมี***” หมายถึง เราไปตลาด*กันไหม*

“ถ้านั่นเราไปเรมาเล***กันหมี***” หมายถึง งั้นไปเที่ยวประเทศมาเลเซีย*กันไหม*

“ถ้านั่นไปเรดอยสุเทพ***กันหมี***” หมายถึง งั้นไปเที่ยวดอยสุเทพ*กันไหม*

“ไปเรในนรา***กันเตอะ***” หมายถึง ไปเที่ยวนราธิวาส*กัน*

“ไปเรเรินภูมิ***กันเตอะ***” หมายถึง ไปเที่ยวบ้านของภูมิ*กัน*

“ไป๋เรมัดยิด***กันเตอะ***” หมายถึง ไปเที่ยวมัสยิด*กัน*

“ออกไป๋เรกือเล***กันเตอะ***” หมายถึง ออกไปเที่ยวทะเล*กัน*

“เราจี้ออกไป๋ขับรถเร***กันหมี***” หมายถึง เราจะออกไปขับรถเที่ยว*กันไหม*

“อาทิตย์หนี่ซู้ว่าง***หมี***” หมายถึง สุดสัปดาห์นี้คุณว่าง*ไหม*

“ไปหากาแฟกิ๋น***กันเตอะ***” หมายถึง ไปหากาแฟกิน*กัน*

“ถ้านั่นกลางคืนนี้ไปโรงหนัง***กันหมี***” หมายถึง งั้นคืนนี้ไปโรงหนัง*กันไหม*

“ไป๋กิ๋นข้าว***กันเตอะ***” หมายถึง ไปกินข้าว*สิ*

7. ประโยคขอร้อง (Request Sentence) คือ ประโยคที่แสดงความหมายของเนื้อความที่ขอความช่วยเหลือ เชิญชวนให้ ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ประโยคชนิดนี้ในภาษาไทยถิ่นใต้สำเนียงเจ๊ะเห มักปรากฏคำว่า **“*ขอช่วย..., ขอช่วยแหละ...ห๋าย...หน่อย, ขอช่วย...ห๋ายได้หมี, ช่วยกัน..., ช่วยกันเตอะ..., ขอช่วยให้..., ขอ...ได้หมี, ขอห๊าย...ช่วยกันเตอะ...*”** ปรากฏในตำแหน่งส่วนหน้าของประโยค และตามด้วยคำกริยาหลักของประโยค ดังประโยคต่อไปนี้

“***ขอช่วย***ส่งงานห๋ายฉานด้วยนั่น” หมายถึง *กรุณา*ส่งงานให้ฉันด้วยนะ

“***ขอช่วย***เก็บไม้บรรทัดห๋ายฉานที” หมายถึง *วาน*เก็บไม้บรรทัดให้ฉัน*ที*

“***ช่วยกัน***เข้าแถวห๋ายดี๋” หมายถึง *กรุณา*เข้าแถว

“***ช่วยกัน***เข้าแถวห๋ายดี๋” หมายถึง *กรุณา*เข้าแถว

“***ขอช่วยแหละ***หยิบหนังสือ***ห๋าย***ฉาน***หน่อย***” หมายถึง *กรุณา*หยิบหนังสือ*ให้*ฉัน*หน่อย*

“***ขอช่วย***หยิบสมุด***ห๋ายได้หมี***” หมายถึง *วาน*หยิบสมุด*ให้หน่อย*

“***ขอห๊าย***พี่น้องทุกคน***ช่วยกันเตอะ***รักษาป่าไม้เอาไว้นะ” หมายถึง *ขอให้*ทุกคน*ช่วยกัน*รักษาป่า

“***ช่วยกัน***รักษาความซืออาดของโรงเรียน” หมายถึง *ช่วยกัน*รักษาความสะอาดของโรงเรียน

“ช่วยกันเตอะพี่น้องเหวี่ยงกือหย๋าลงในถังกือหย๋า” หมายถึง *โปรด*ทิ้งขยะลงในถังขยะ

“***ช่วยกันเตอะ***พี่น้องรักษาความซีออาด” หมายถึง *โปรด*รักษาความสะอาด

“***ขอช่วยให้****ปิดไฟ*กือบึงหนึ่งหลังออกจี้ห้องน้ำ” หมายถึง *ช่วยปิดไฟ*ทุกครั้งหลังออกจากห้อง

“***ขอ***กิ๋นข้าว***ได้หมี***” หมายถึง *ขอ*กินข้าว*ได้ไหม*

โครงสร้างประโยคภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห

ภาษาแต่ละภาษามีความซับซ้อนแตกต่างกันทั้งในเรื่องของระบบหน่วยคำ และระบบความสัมพันธ์ของคำ ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละภาษามีโครงสร้างต่างกัน

ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มีโครงสร้างเหมือนประโยคในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ที่สามารถแสดงความหมายได้โดยใช้คำหรือกลุ่มคำที่เรียงต่อกันอย่างมีความหมายและสมบูรณ์ในโครงสร้าง คือ ภาคประธาน (±ส่วนขยาย) + ภาคแสดง (±ส่วนขยาย) โดยลักษณะเฉพาะของประโยคในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห พบว่า ภาคประธาน คือ ส่วนที่บอกผู้กระทำหรือประเด็นหลัก ภาคแสดง คือ ส่วนที่บอกการกระทำหรืออาการของประธาน และส่วนขยาย คือ ส่วนที่ขยายความหมายของประธานหรือแสดงรายละเอียดของภาคแสดง โดยผู้เขียนนำประโยคตัวแทนที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้าง และส่วนประกอบของประโยค ที่แสดงในตารางที่ 1-4 จากหัวข้อลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห โดยเลือกประโยคแรก 1 ประโยค ที่แสดงลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงประโยคตัวแทน ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห ที่แสดงลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	ประโยคภาษาสำเนียงเจ๊ะเห
1. ประโยคบอกเล่า 1.1 มีคำช่วยหน้าและหลังคำกริยาหลักของประโยคเมื่อต้องการบ่งชี้หรือเจาะจงช่วงเวลาของการเกิดเหตุการณ์ลักษณะต่าง ๆ	
*1) “**จี้**” คือ “**จะ**”* ในภาษาไทยกลาง	แม่***จี้***ให้เบี้ยน้อง ๆ = แม่*จะ*แจกเงินน้อง ๆ

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	ประโยคภาษาสำเนียงเจ๊ะเห
บ่งชี้ช่วง เวลาของการเกิดเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและกำลังดำเนินอยู่ *2) "**สาว่า**"* คือ *"**คง**"* ในภาษาไทยกลาง ใช้ระบุช่วงเวลาของการคาดคะเนบางสิ่งบางอย่าง *3) "**เสียแล้วแหละ**"* คือ *"**อีกแล้ว**"* ในภาษาไทยกลาง ใช้บ่งชี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ 1.2 มีคำสันธานในการเชื่อมประโยคที่อธิบายความหมายลักษณะต่าง ๆ 1) คำสันธาน *"**พอ**"* คือ คำสันธาน *"**เพราะ**"* ในภาษาไทยกลาง ที่ใช้เชื่อมประโยคที่แสดงเหตุผล 2) คำสันธาน *"**เถ่าว่า**"* คือ คำสันธาน *"**แต่**"* ในภาษา ไทยกลาง ที่ใช้เชื่อมประโยคที่แสดงความขัดแย้งกัน 3) *"**เถ่**"* ในภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ทำหน้าที่เหมือน *"**ที่ ซึ่ง อัน**"* ในภาษาไทยกลาง ที่ทำหน้าที่เชื่อมอนุประโยคที่ขยายคำนาม หรือกลุ่มคำที่นำมาข้างหน้า	แด๋ก***สาว่า***หลับ = เด็ก*คง*หลับ ฝนตกเสียแล้วแหละ = ฝนตก*อีกแล้ว* ก๋ายขัน***พอ***กือหวันขึ้น = ไก่ขัน*เพราะ*ดวงอาทิตย์ขึ้น ซู้ปากร้าย***เถ่าว่า***ใจดี๋นั่น = เขาปากร้าย*แต่*ใจดี หมาวิ๋งไล่ข๊อบแมว***เถ่***ลักซ่อนมากิ๋นปล๋า = หมาวิ่งไล่กัดแมว*ที่*แอบมากินปลา
2. ประโยคปฏิเสธ	โลกแกะ***หม้ายโร้จัก***พ่อมัน = ลูกแกะ*ไม่รู้จัก*พ่อของมัน
3. ประโยคห้าม หรือสั่งไม่ให้ทำ	***อย่ากือแหลง***ดั๋ง = *อย่าพูด*เสียงดัง
4. ประโยคคำสั่ง	***ต้องช่วยกั๋นรักษา***ความซืออาดห้องน้ำ = *ต้องช่วยกันรักษา*ความสะอาดห้องสุขา
5. ประโยคคำถาม มี 2 ลักษณะ	

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	ประโยคภาษาสำเนียงเจ๊ะเห
5.1) ประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริง 5.2) ประโยคคำถามที่ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ	ซู้เชื่อ***อีไหร*** = คุณชื่อ*อะไร* น้องหย๊ากค้าว***หมี*** = น้องหิวข้าว*หรือ*
6. ประโยคเชิญชวน หรือชักชวน	ไปกิ๋นข้าว***เต๊อะ*** = ไปกินข้าว*สิ*
7. ประโยคขอร้อง	***ขอช่วย***ส่งงานห๋ายฉานด้วยนั่น = *กรุณา* ส่งงาน ให้ฉัน ด้วยนะ

จากตารางที่ 1 แสดงประโยคตัวแทน ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห ที่แสดงลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคบอกเล่า ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห ดังแสดงตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคบอกเล่า ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	ประโยคเล่าสำเนียงเจ๊ะเห	ภาคประธาน		ภาคแสดง			
		คำนาม	ส่วนขยาย (±คำช่วยหน้ากริยา)	คำกริยา	ส่วนขยาย (±คำช่วยหลังกริยา)	คำนาม	ส่วนขยาย
1. ***“จี้”*** บ่งชี้ช่วงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและกำลังดำเนินอยู่	แม่***จี้***ให้เบี้ยน้อง ๆ	แม่	***จี้***	ให้	-	เบี้ย	น้อง ๆ
2. ***“สาว่า”*** ใช้ระบุ	แด๋ก***สาว่า***หลับ	แด๋ก	***สาว่า***	หลับ	-	-	-

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	ประโยคเล่าสำเนียงเจ๊ะเห	ภาคประธาน		ภาคแสดง			
		คำนาม	ส่วนขยาย (±คำช่วยหน้ากริยา)	คำกริยา	ส่วนขยาย (±คำช่วยหลังกริยา)	คำนาม	ส่วนขยาย
ช่วงเวลาของการคาดคะเน							
3. ***"เสียแล้วแหละ"*** ใช้บ่งชี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ	ฝนตกเสียแล้วแหละ	ฝน	-	ตก	เสียแล้วแหละ	-	-

จากตารางที่ 2 แสดงประโยคตัวแทน ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห จำนวน 3 ประโยคนำไปใช้ในการวิเคราะห์ส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคบอกเล่า ที่แสดงลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย 3 ลักษณะ คือ 1. ปรากฏคำ ***"จี้"*** ในโครงสร้างภาคประธานในลำดับของส่วนขยายคำนาม ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหน้ากริยา บ่งชี้ช่วงเหตุการณ์ที่จะเกิด ขึ้นในอนาคตและกำลังดำเนินอยู่ 2. ปรากฏกลุ่มคำ ***"สาว่า"*** ในโครงสร้างเดียวกันกับคำ ***"จี้"*** ทว่ากลุ่มคำ ***"สาว่า"*** ในภาษาเจ๊ะเห แสดงความหมายแตกต่างจาก คำ ***"จี้"*** เนื่องจาก คำ ***"สาว่า"*** ใช้ระบุช่วงเวลาของการคาดคะเน และ 3. ปรากฏกลุ่มคำ ***"เสียแล้วแหละ"*** ในโครงสร้างภาคแสดง ในลำดับของส่วนขยายคำกริยา ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังคำกริยา ใช้บ่งชี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ

ลำดับต่อไป คือ การวิเคราะห์ส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคบอกเล่า ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห ที่มีคำสันธานเชื่อมประโยค ดังแสดงตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคบอกเล่า ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห ที่มีคำสันธานเชื่อมประโยค

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	ประโยคเล่าสำเนียงเจ๊ะเห	ประโยค 1			คำสันธานเชื่อมประโยค	ประโยค 1		
		ภาคประธาน	ภาคแสดง			ภาคประธาน	ภาคแสดง	
		คำนาม	คำกริยา	คำนาม		คำนาม	คำกริยา	คำนาม (±ส่วนขยาย)
1. สันธาน ***"พอ"*** เชื่อมประโยคที่แสดงเหตุผล	กายขัน***พอ*** กือหวันขึ้น	กาย	ขัน	-	***พอ***	กือหวัน	ขึ้น	-
2. สันธาน ***"เถ่ว่า"*** เชื่อมประโยคที่แสดงความขัดแย้งกัน	ซู้ปากร้าย***เถ่ว่า***ใจดีนั่น	(ปาก)ซู้	ร้าย	-	***เถ่ว่า***	ใจ	ดี	นั่น
3. สันธาน ***"เถ่"*** เชื่อมอนุประโยคที่ขยายคำนามหรือกลุ่มคำที่นำมาข้างหน้า	หมาวิ่งไล่ขี้อบแมว***เถ่***ลักซ่อนมากินปลา	หมา	วิ่งไล่ขี้อบ	แมว	***เถ่***	-	ลักซ่อนมากิน	ปลา

จากตารางที่ 3 แสดงส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคบอกเล่า ภาษาสำเนียงเจ๊ะเห ที่มีคำสันธานเชื่อมประโยค 3 ลักษณะ คือ 1. คำสันธาน ***"พอ"*** เชื่อมประโยคที่แสดงเหตุผล, 2. คำสันธาน ***"เถ่ว่า"*** เชื่อมประโยคที่แสดงความขัดแย้งกัน และ 3. คำสันธาน***"เถ่"*** เชื่อมอนุประโยคที่ขยายคำนาม หรือกลุ่มคำที่นำมาข้างหน้า

การแสดงการวิเคราะห์ลำดับสุดท้าย คือ การแสดงส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคภาษาสำเนียงเจ๊ะเหที่สื่อความหมายลักษณะต่าง ๆ ปรากฏในตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคภาษาสำเนียงเจ๊ะเหที่สื่อความหมายลักษณะต่าง ๆ

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	**ตัวอย่างประโยค**	**ภาคประธาน**		**ภาคแสดง**				
		คำนาม, คำสรรพนาม	**ส่วนขยาย** (±คำปฏิเสธ)	**ส่วนขยาย** (±คำช่วยหน้ากริยา) (±คำบ่งชี้ในการสื่อความหมาย เช่น ห้าม, สั่ง, ขอร้อง)	**คำกริยา**	**ส่วนขยาย** (±คำช่วยหลังกริยา)	**คำนาม**	**ส่วนขยาย** (±คำลงท้าย ± คำบ่งชี้ใช้สื่อความหมาย เช่น ถาม, ชักชวน)
1.ประโยคปฏิเสธ	โลกแกะ***หม้าย โร้จัก***พ่อมัน	โลกแกะ	***หม้าย***		-	***โร้จัก***	พ่อ	มัน
2. ประโยคห้ามหรือสั่งไม่ให้ทำ	***อย่ากือแหลง***ดั๋ง			***อย่า***	***กือแหลง***	ดั๋ง		
3. ประโยคคำสั่ง	***ต้องช่วยกั๋นรักษา***ความซีออาดห้อง น้ำ			***ต้อง***	***ช่วยกั๋นรักษา***		ความซีออาด	ห้องน้ำ
4. ประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จ จริง	ซู้เช้อ***อีไหร***	ซู้			เช้อ			***อีไหร***
5. ประโยคคำถามที่ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ	น้องหย๊ากค้าว ***หมี***	น้อง			หย๊าก		ค้าว	***หมี***

ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย	ตัวอย่างประโยค	ภาคประธาน		ภาคแสดง				
		คำนาม, คำสรรพนาม	**ส่วนขยาย** (±คำปฏิเสธ)	**ส่วนขยาย** (±คำช่วยหน้ากริยา) (±คำบ่งชี้ในการสื่อความหมาย เช่น ห้าม, สั่ง, ขอร้อง)	**คำกริยา**	**ส่วนขยาย** (±คำช่วยหลังกริยา)	**คำนาม**	**ส่วนขยาย** (±คำลงท้าย ± คำบ่งชี้ใช้สื่อความหมาย เช่น ถาม, ชักชวน)
6. ประโยคเชิญชวน หรือชักชวน	ไปกินข้าว ***เต๊อะ***				ไปกิน		ข้าว	***เต๊อะ***
7. ประโยคขอร้อง	***ขอช่วย***ส่งงานห้ายฉานด้วยนั่น	ฉาน		***ขอช่วย***	ก.$_1$ ส่ง, ก.$_2$ ห้าย		งาน	**ด้วยนั่น**

จากตารางที่ 4 แสดงส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคภาษาสำเนียงเจ๊ะเหที่สื่อความหมายลักษณะต่าง ๆ 7 ลักษณะ คือ 1. แสดงความหมายในการปฏิเสธ ปรากฏในรูปประโยคปฏิเสธ มีคำบ่งชี้การปฏิเสธ คือ **"*หม้าย*"** ในตำแหน่งของส่วนขยาย ปรากฏหลังประธานของประโยค 2. แสดงความหมายในการห้าม ปรากฏในรูปประโยคห้าม หรือสั่งไม่ให้ทำ โดยมีคำบ่งชี้การห้าม คือ คำ **"*อย่า*"** ในตำแหน่งของส่วนขยายที่อยู่ในภาคแสดง โดยปรากฏหน้าคำกริยาหลักของประโยค 3. แสดงความหมายในการสั่ง ปรากฏในรูปประโยคคำสั่ง โดยมีคำบ่งชี้การสั่ง คือ **"*ต้อง*"** ในตำแหน่งของส่วนขยายที่อยู่ในภาคแสดง โดยปรากฏหน้าคำกริยาหลักของประโยค 4. แสดงความหมายในการถามที่ผู้ถาม หรือผู้ส่งสารต้องการข้อเท็จจริง ปรากฏในรูปประโยคคำถาม โดยมีคำบ่งชี้ในการถาม (question marker) อยู่ในตำแหน่งท้ายประโยค คือ คำว่า **"*อีไหร*"** 5. แสดงความหมายในการถามที่ผู้ถาม หรือผู้ส่งสารต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ ปรากฏในรูปประโยคคำถาม โดยมีคำบ่งชี้ในการถาม (question marker) อยู่ในตำแหน่งท้ายประโยค คือ คำว่า **"*หมี*"** 6. แสดงความหมายในการเชิญชวน หรือชักชวน

ปรากฏในรูปประโยคเชิญชวน หรือชักชวน โดยมีคำบ่งชี้ในการเชิญชวนซึ่งปรากฏในตำแหน่งคำลงท้ายของประโยค คือ คำว่า ***"เต๊อะ"*** และ 7. แสดงความหมายในการขอร้อง ปรากฏในรูปประโยคขอร้อง โดยมีคำบ่งชี้การขอร้อง คือ คำ ***"ขอช่วย"*** ในตำแหน่งของส่วนขยายที่อยู่ในภาคแสดง โดยปรากฏหน้าคำกริยาหลักของประโยค และมีคำบ่งชี้ในการขอร้องซึ่งปรากฏในตำแหน่งคำลงท้ายของประโยค คือ คำว่า ***"ด้วยนั่น"***

แนวคิดลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย

นักไวยากรณไทยกลาวถึงความหมาย และโครงสร้างของประโยคไว้ ดังเช่น "ประโยค คือ ถอยคำที่มีเนื้อความครบถวนสมบูรณ ประโยคหนึ่ง ๆ แบงออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคประธาน และภาคแสดง" (พระยาอุป กิตศิลปสาร, 2544, หน้า 192) ในขณะที่กำชัย ทองหล่อ (2519, หน้า 507) กล่าวว่า "ประโยค คือ กลุมคำที่มีความเกี่ยวของกันเป็นระเบียบและมีเนื้อความครบบริบูรณ โดยปกติประโยคจะตองมีบทประธานและบทกริยาเป็นหลักสำคัญ" ทว่าในมุมมองของนักภาษาศาสตร์ชาวไทยสมัยใหม่ โดยเฉพาะนววรรณ พันธุเมธา (2527, หน้า 108) มีความคิดเห็นว่า "ประโยคประกอบด้วยคำซึ่งแสดงความคิดที่เกี่ยวของสัมพันธกัน ประโยคที่สมบูรณจะมีสวนประกอบซึ่งเรียกว่า หน่วยประโยคอยู 2 ชนิด คือ หน่วยนาม และหนวยกริยาและบางประโยคจะมีหน่วยประโยคอีกชนิดเพิ่มขึ้น เรียกวาหน่วยเสริม โดยประโยคหลาย ๆ ประโยค เมื่อเรียงติดต่อกันไปจะมีหน่วยเชื่อมประโยคช่วยเชื่อมประโยคเหลานั้นเข้าด้วยกัน หน่วยประโยคจึงมีทั้งหมด 4 ชนิด คือ หน่วยนาม หนวยกริยา หน่วยเสริม และหน่วยเชื่อม

อนึ่ง ในวิชาไวยากรณ์ ประโยค คือ รูปแบบของภาษาที่ประกอบด้วยคำที่มีความหมายเกี่ยวของกันอย่างมีระบบ และสื่อความด้วยถ้อยคำหรือคำพูดที่มีเนื้อความบริบูรณ์ โดยจะมีสวนประกอบหลักเรียกวาหน่วยประโยคอยู 2 หน่วย คือ หน่วยนามและหนวยกริยา ประโยคที่สมบูรณจะตองมีครบทั้ง 2 หน่วย หรือเรียกวามีครบทั้งภาคประธานและภาคแสดง

นอกจากนี้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 711) กล่าวถึงความหมายของประโยค ว่าคือ "คำพูดหรือข้อความที่ได้ความบริบูรณ์ตอนหนึ่ง ๆ เช่น ประโยคบอกเล่า, ประโยคปฏิเสธ และประโยคคำถาม"

การอธิบายและการแสดงการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ใช้แนวคิดตำแหน่งและหน้าที่ของคำเกี่ยวข้องกับ

การแบ่งชนิดหรือหมวดคำในภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2541) และแนวคิดของนววรรณ พันธุเมธา (2527) ซึ่งใช้เกณฑ์จำแนก 3 เกณฑ์ ได้แก่ ความหมาย หน้าที่ และตำแหน่ง เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และลักษณะเฉพาะทางของประโยคในการแสดงความหมาย ภาษาถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม นักภาษาศาสตร์โครงสร้างเห็นว่าภาษาแต่ละภาษามีลักษณะเฉพาะของตน และความหมายเป็นสิ่งซับซ้อน เนื่องจากเกี่ยวกับประสบการณ์และมโนทัศน์ของมนุษย์ ดังนั้นจึงไม่ควรนำความหมายมาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกหมวดคำ ซึ่งนำไปสู่การใช้เกณฑ์ตำแหน่ง

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนนำแนวคิดตำแหน่งและหน้าที่ของคำ และความหมายของคำร่วมด้วย เพื่อการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย และแสดงโครงสร้างภายในของประโยคแต่ละลักษณะได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

แนวคิดโครงสร้างประโยค

นักภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง และนักวากยสัมพันธ์ อธิบายโครงสร้างประโยคในภาษาต่าง ๆ ว่ามีลักษณะเฉพาะเช่นไร ทว่านักภาษาศาสตร์และนักไวยากรณ์ชาวไทยที่มีชื่อเสียงเช่น พระยาอุปกิตศิลปสาร (2539, หน้า 192-193) กล่าวไว้ในหนังสือหลักภาษาไทย ว่า

“ประโยค คือ ถ้อยคำที่มีเนื้อความบริบูรณ์ ประโยคหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ภาค ดังนี้

ก) ภาคประธาน หมายความว่า ส่วนที่ผู้กล่าวอ้างขึ้นก่อน เพื่อให้ผู้ฟังรู้ว่าอะไรเป็นข้อสำคัญของข้อความ ภาคนี้โดยมากมักเป็นคำนามหรือสรรพนามเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้พูดหรือผู้เขียนกล่าวขึ้นก่อน เช่น ตาสี บ้าน ฉัน เขา เป็นต้น ซึ่งทราบได้แต่เพียงว่าเป็นใครหรืออะไรเท่านั้น

ข) ภาคแสดง หมายถึง คำที่แสดงอาการของภาคประธานให้ได้ความครบว่าแสดงอาการอย่างนั้นอย่างนี้ เช่น ตาสี-นอน บ้าน-งาม ฉัน-กินข้าว เขา-เป็นนายอำเภอ ฯลฯ ภาคที่อยู่ท้ายประธาน เช่น คำว่า นอน งาม กินข้าว เป็นนายอำเภอ นี้เรียกว่าภาคแสดง ข้อความใดถ้ามีความหมายครบ 2 ภาคบริบูรณ์เช่นนี้แล้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็นประโยค”

จากคำกล่าวของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2539) เราพิจารณาได้ว่า โครงสร้างประโยคภาษาไทยและภาษาไทยถิ่น สำเนียงต่าง ๆ อาจมีส่วนประกอบต่าง ๆ กันไป บางประโยคมี

ส่วนประกอบสำคัญเพียง 2 ส่วน คือ ภาคประธานและภาคแสดง ดังตัวอย่างการวิเคราะห์ข้างต้น

เมื่อศึกษาชนิดประโยคของนักไวยากรณไทยใชเกณฑในการจำแนกต่างกัน คือ นักไวยากรณแนวเดิมจำแนกประโยคตามเนื้อความในประโยค สวนนักไวยากรณ์โครงสร้างจำแนกประโยคตามลักษณะโครงสร้างของประโยค (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2538) และนักไวยากรณการกจำแนกประโยคตามลักษณะและจำนวนของหน่วยประโยค ทว่าเมื่อพิจารณาจากรูปแบบประโยคที่สื่อสารในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นการแสดงเจตนาของผู้ส่งสารในประโยค เราอาจแบ่งประโยคตามเจตนาของผู้ส่งสารที่แสดงในประโยคได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. ประโยคแจ้งให้ทราบเพื่อบอกกล่าว หรือ ประโยคบอกเล่า 2. ประโยคแจ้งให้ทราบเพื่อบอกกล่าวในเชิงปฏิเสธ หรือ ประโยคปฏิเสธ 3. ประโยคถามให้ตอบ หรือ ประโยคคำถามและ 4. ประโยคบอกให้ทำ ประโยคขอร้อง และประโยคเชิญชวน

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนนำแนวคิดการวิเคราะห์โครงสร้างประโยคภาษาไทยจากเกณฑ์ของนักไวยากรณ์แนวเดิม นักไวยากรณ์โครงสร้าง และเกณฑ์การแบ่งประโยคตามเจตนาของผู้ส่งสาร มาพิจารณาร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และอธิบายส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห ที่สื่อความหมายในลักษณะต่าง ๆ ในรูปแบบตารางแสดงการวิเคราะห์

สรุป

จากเนื้อหาของลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี นั้น ได้ใช้การวิเคราะห์ภาษาระดับวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ ตามแนวทางภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่องลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมายและลักษณะเฉพาะของโครงสร้างประโยค ผู้เขียนนำแนวคิดของนักไวยากรณ์และนักภาษาศาสตร์ชาวไทย ได้แก่ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2539), วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2538) และนววรรณ พันธุเมธา (2527) มาใช้พิจารณาและวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของประโยคในการแสดงความหมาย และแสดงส่วนประกอบในโครงสร้างของประโยคภาษาสำเนียงเจ๊ะเหที่สื่อความหมายลักษณะต่าง ๆ ในรูปแบบตารางการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเฉพาะของประโยคในการสื่อความหมาย ภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มีความหลากหลายในการแสดงความหมาย 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) ประโยคบอกเล่า 2) ประโยคปฏิเสธ

3) ประโยคห้าม หรือสั่งไม่ให้ทำ 4) ประโยคคำสั่ง 5) ประโยคคำถาม มี 2 ลักษณะ คือ 5.1) ประโยคคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริง และ 5.2) ประโยคคำถามที่ต้องการการตอบรับหรือปฏิเสธ เป็นประโยคคำถามที่ใช้คำลงท้ายแสดงคำถาม ไหม หรือ 6) ประโยคเชิญชวน หรือชักชวน และ 7) ประโยคขอร้อง ซึ่งโครงสร้างประโยคภาษาไทยถิ่นใต้ สำเนียงเจ๊ะเห มีโครงสร้างเหมือนประโยคในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ที่สามารถแสดงความหมายได้โดยใช้คำหรือกลุ่มคำที่เรียงต่อกันอย่างมีความหมายและสมบูรณ์ในโครงสร้าง คือ ภาคประธาน (±ส่วนขยาย) + ภาคแสดง (±ส่วนขยาย) ประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้ นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยถิ่น รวมถึงเป็นข้อมูลให้กับผู้สนใจในการวิเคราะห์ภาษา ระดับวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ ตามแนวทางภาษาศาสตร์ ทั้งในศาสตร์ภาษาไทย ภาษาถิ่น และภาษาต่างประเทศภาษาต่าง ๆ ต่อไป

รายการอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2545). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดนราธิวาส.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กำชัย ทองหล่อ. (2519). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

ครื่น มนีโชติ. (2559). *ภาษา : มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การ สงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.

เฉลิม แสงสุวรรณ และชุม แสงมณี. (ม.ป.ป.). *ตำนานเมืองเก่าโคกอิฐ. ม.ป.พ.*

นววรรณ พันธุเมธา. (2527). *ไวยากรณ์ไทย.* กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น.

พุทธชาติ โปธิบาล และธนานันท์ ตรงดี. (2541) *สถานะของภาษาตากใบในภาษาไทถิ่น (โครงการระยะที่ 2).* ปัตตานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พจนี ศิริอักษรสาสน์. (2554). *ภาษาถิ่นของไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภูวนารท พรหมแก้ว (23 ม.ค. 2568). *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.* (ปุณย์จรีย์ สรสีสม, สัมภาษณ์).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 : เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 4 ธันวาคม 2554.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

วาริด เจริญราษฎร์. (2562). การแปรการใช้คำกริยาภาษาตากใบ (เจ๊ะเห) ตามระดับอายุของผู้ใช้ภาษาในตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี,* 14(1), 28–40.

วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2538). *โครงสร้างของภาษาไทย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.สุปรียา

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส และสภาวัฒนธรรมอำเภอตากใบ. (2566). *สืบสานภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาถิ่นเจ๊ะเห อำเภอตากใบ* เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก https://pubhtml5.com/yqiq/otfl/basic/

อภินันท์ ซื่อธานุวงศ์ และคณะ. (2555). *ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดนราธิวาส.* นราธิวาส : ม.ป.ท.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา (นิ่ม กาญจนาชีวะ). (2539). *หลักภาษาไทย (อักขรวิธี วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์).* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2544). *หลักภาษาไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

Brown, J. M. (1965). *From ancient Thai to modern dialects. Michigan : The Social Science Association Press of Thailand.*

Diller, Anthony V.N. (1976). *Toward a Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation.* Ph.D. Dissertation. Cornell University.

Li, F. K. (1960). *A tentative classification of Tai dialects. In S. Diamond (Ed.),* Culture in history: Essays in honor of Paul Rodin (pp. 951–959). New York : Columbia University Press.

การบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน การขนส่งสินค้าทางทะเล ในจังหวัดชลบุรี*

LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT IN MARITIME TRANSPORTATION: A CASE STUDY OF CHONBURI PROVINCE

ไพลิน เลิศพิมลพันธ์[1], รัชฎากรณ์ ภู่ห้อย[2], โชติชวัล ฟูกิจกาญน์[3] และ วีด้า สัตยารมณ์[4]

Pailin Lertpimolpan[1], Ratchadakorn Poohoi[2], Chotchawan Fukijkarn[3] and Vida Sattayarom[4]

[1]คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาลัยวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

[1]Faculty of Science and Arts, Burapha University, Chanthaburi Campus, Thailand

[2-4]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

[2-4]Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: pailin.lertpimolpan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 10 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 12 สิงหาคม 2568

Received 9 July 2025; Revised 10 August 2025; Accepted 12 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในกระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเล และ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในกระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บริษัทที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรี จำนวน 30 ราย แบ่งเป็นบริษัทสายการเดินเรือ 10 ราย บริษัทรับจัดการขนส่งสินค้าทางทะเล 10 ราย และบริษัทตัวแทนออกของ 10 ราย ทั้งนี้ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

Citation:

* ไพลิน เลิศพิมลพันธ์, รัชฎากรณ์ ภู่ห้อย, โชติชวัล ฟูกิจกาญน์ และ วีด้า สัตยารมณ์. (2568). การบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน การขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 665-680.

Pailin Lertpimolpan, Ratchadakorn Poohoi, Chotchawan Fukijkarn and Vida Sattayarom. (2025). Logistics And Supply Chain Management In Maritime Transportation: A Case Study Of Chonburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 665-680.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ความถี่ และร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานมีลักษณะเป็นกระบวนการ 12 ขั้นตอน ตั้งแต่ผู้ขายถึงผู้ซื้อ ครอบคลุมการขนส่ง การจัดเก็บ และพิธีการศุลกากร

2) อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การประสานงานที่ไม่เป็นระบบ ความแตกต่างด้านกฎหมาย ต้นทุนสูง โครงสร้างพื้นฐานไม่สมบูรณ์ และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเลประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ได้แก่ ผู้ขาย (Seller), การขนส่งภายในประเทศผู้ขาย, คลังสินค้า, ตัวแทนขนส่ง, พิธีการศุลกากรขาออก, ท่าเรือต้นทาง, สายการเดินเรือ, ท่าปลายทาง, พิธีการศุลกากรขาเข้า, การขนส่งภายในประเทศผู้ซื้อ, คลังสินค้า และผู้ซื้อ (Buyer) ทั้งนี้พบว่าการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนยังประสบกับข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ไม่เป็นระบบ ข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่หลากหลาย ต้นทุนโลจิสติกส์ที่สูง และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันของภาคการขนส่งสินค้าทางทะเลโดยรวม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการโลจิสติกส์, ห่วงโซ่อุปทาน, การขนส่งสินค้าทางทะเล, จังหวัดชลบุรี

Abstract

This study aimed to 1) examine the logistics and supply chain management processes in maritime freight transportation, and 2) identify the problems and obstacles in logistics and supply chain management in maritime freight transportation in Chonburi Province. A qualitative research method was employed, using document analysis and in-depth interviews with 30 key informants, including 10 shipping lines, 10 freight forwarders, and 10 customs brokers. Descriptive statistics, namely frequency and percentage, were used to describe the general characteristics of the participants, while content analysis was applied to synthesize the qualitative data.

The findings revealed that

1) the logistics and supply chain management process consists of 12 stages, from seller to buyer, encompassing transportation, warehousing, and customs clearance; and 2) the major obstacles include uncoordinated operations, differences in legal regulations, high costs, inadequate infrastructure, and limitations in information technology.

The maritime freight transportation process involves key stages from origin to destination—seller, inland transport (origin), warehouse, freight forwarder, export customs clearance, port of loading, shipping line, port of destination, import customs clearance, inland transport (destination), warehouse, and buyer. Each stage still faces significant constraints that negatively affect the efficiency of the supply chain and the competitiveness of maritime freight operations.

Keywords: Logistics Management, Supply Chain, Maritime Freight Transport, Chonburi Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะในภาคการขนส่งและโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นกลไกหลักที่สนับสนุนการค้า การส่งออก และการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ (สมชาย พิพัฒน์เขมคุณ, 2565) จังหวัดชลบุรีนับเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ โดยมีท่าเรือแหลมฉบังเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางทะเลที่สำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ที่รัฐบาลส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสมัยใหม่ของภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2566)

การบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะในภาคการขนส่งสินค้าทางทะเล มีบทบาทสำคัญในการลดต้นทุน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (ธีรพงศ์ จันทะโชติ, 2564)

ห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิต ผู้ส่งออก ผู้ให้บริการขนส่ง ท่าเรือ หน่วยงานภาครัฐ และผู้บริโภค จำเป็นต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการดำเนินงาน และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจได้อย่างทันท่วงที (สมชาย พิพัฒน์เขมคุณ, 2565) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการบริหารจัดการโลจิสติกส์ทางทะเลในจังหวัดชลบุรียังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความแออัดของท่าเรือ การเชื่อมโยงระบบขนส่งหลายรูปแบบ (Multimodal Transport) ที่ยังไม่สมบูรณ์ และความไม่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในระบบห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบโลจิสติกส์อย่างยั่งยืน (การท่าเรือแห่งประเทศไทย, 2568)

จากรายงานของการท่าเรือแห่งประเทศไทย (2568) ระบุว่า ในปี 2567 ท่าเรือแหลมฉบังมีจำนวนเรือตู้คอนเทนเนอร์เทียบท่ารวมทั้งสิ้น 4,532 เที่ยว มีปริมาณการนำเข้าสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ 4,737,067 TEU และการส่งออก 4,743,408 TEU ทำให้ท่าเรือแห่งนี้ติดอันดับ 20 ของโลกด้านปริมาณการขนถ่ายสินค้าคอนเทนเนอร์ และมีบทบาทสำคัญต่อการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม เช่น รถยนต์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้าเกษตรแปรรูป โดยได้ดำเนินโครงการพัฒนาเฟสที่ 3 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถรองรับตู้สินค้าถึง 18 ล้าน TEU ต่อปี รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบราง ระบบขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ และระบบโลจิสติกส์ดิจิทัล เพื่อให้สามารถแข่งขันกับท่าเรือนานาชาติอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (การท่าเรือแห่งประเทศไทย, 2568)

จากที่กล่าวมา การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทานในกระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรี โดยมุ่งเน้นการสำรวจปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนา ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของภาคการขนส่งทางทะเลให้สามารถสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโลจิสติสก์ และห่วงโซ่อุปทาน กระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเล

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบริการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน การขนส่งสินค้าทางทะเล

การทบทวนวรรณกรรม

หลักการบริหารจัดการ

ทฤษฎีการบริหารที่มีกระบวนการอันประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า “POSDCORB Model” มีอธิบายตามความหมายได้ ดังนี้

1) การวางแผน (P=Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า ว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร

2) การจัดการองค์การ (O=Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงานกำหนดโครงสร้างของ หน่วยงานการจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

3) การจัดหาบุคคล (S=Staffing) หมายถึง การบริหารงานทางด้านบุคคลอัน ได้แก่ การจัด อัตรากำลังการสรรหาการพัฒนาบุคลากรการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีการประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

4) การอำนวยการ (D=Directing) หมายถึง การตัดสินใจการวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้เกิด ความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

5) การประสานงาน (Co=Coordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6) การรายงาน (R=Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าเพียงใด

7) การงบประมาณ (B=Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน

การขนส่งสินค้าทางทะเล

การขนส่งสินค้าทางทะเล (Sea Freight) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของระบบการค้าระหว่างประเทศ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต เพราะเป็นเพียงการขนส่งชนิดเดียวที่ขนสินค้าได้คราวละมากๆ และค่าระวางมีราคาถูกกว่าการขนส่งในรูปแบบอื่น ๆ การขนส่งสินค้าทั้งขาเข้าและขาออกของไทยเป็นการขนส่งทางทะเลเป็นส่วนใหญ่ดังนั้นการขนส่งสินค้าทางทะเลจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันทางการค้าในตลาดโลก ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกสินค้าจึงควรจะศึกษาและทำความเข้าใจในองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าทางทะเล ดังนี้

1. เจ้าของเรือ (Ship Owner)

2. ผู้เช่าเรือ (Ship Charterer)

3. ตัวแทนสายเดินเรือ และตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ (Shipping Agent & Freight Forwarder)

4. ผู้ส่งสินค้า (Shipper or Exporter)

5. ผู้รับตราส่ง (Consignee)

6. ผู้รับสินค้า (Notify Party)

การขนส่งทางทะเลมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ

ท่าเรือ แม้ว่าในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชนาวี พ.ศ.2521 ท่าเรือจะหมายถึงเฉพาะท่าเรือสินค้าเดินสมุทรซึ่งขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ แต่ท่าเรือประเภทอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าเรือประมงซึ่งมีจำนวนมากในชายฝั่งทะเลไทย ก็มีผลกระทบไม่น้อยต่อการใช้ทะเลของไทย ดังนั้นในรายงานนี้ท่าเรือจะประกอบด้วยท่าเรือสินค้า ท่าเรือประมง และท่าเรือโดยสาร/ท่าเรือท่องเที่ยว

เรือ ประกอบด้วย เรือค้าระหว่างประเทศ หมายถึง เรือที่ขนส่งสินค้านำเข้าและส่งออกของประเทศ และเรือค้าชายฝั่ง หมายถึง เรือที่ขนส่งสินค้าในประเทศ

สินค้า ประกอบด้วยสินค้าที่ขนส่งโดยเรือค้าระหว่างประเทศ หรือสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก และสินค้าที่ขนส่งโดยเรือค้าชายฝั่งหรือสินค้าในประเทศ

ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางเรือ ประกอบด้วย บริษัทเรือหรือตัวแทนสายเดินเรือ Sea Freight Forwarder

บทบาทและหน้าที่ของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางทะเล มีดังนี้

ตัวแทนสายเดินเรือ (Ship Agent) ตัวแทนสายเดินเรือ คือ ผู้รับมอบอำนาจากเจ้าของเรือให้เป็นผู้ดำเนินการแทนเจ้าของเรือ ณ.เมืองท่าต้นทางและเมืองท่าปลายทาง ตัวแทนสายเดินเรือมีหน้าที่โดยทั่วไป ดังนี้จัดหาระวางบรรทุกให้แก่ผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ออกใบตราส่งสินค้าให้แก่ผู้ส่งออก ออกใบสั่งปล่อยสินค้าให้แก่ผู้นำเข้า

Freight Forwarder คือ ตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ Freight Forwarder อาจทำหน้าที่ หลายอย่าง เช่น บางรายทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการจัดหาและจัดการขนส่งสินค้าของผู้ส่งออกไปยังเมืองท่าปลายทางบางรายทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ส่งสินค้ากับผู้รับขนส่งสินค้า บางรายอาจทำหน้าที่เป็นผู้ขนส่งสินค้าโดยตรง ซึ่งอาจจะเป็นผู้ประกอบการขนส่งสินค้าหลายรูปแบบ (Multimodal Transport Operator) หรือผู้

ให้บริการที่ไม่ใช่เจ้าของเรือ (Non-Vessel Operating Common Carrier (NVOCC)) ซึ่ง Freight Forwarder มี 2 ประเภท ได้แก่ Sea Freight Forwarder ตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าทางทะเล , Air Freight Forwarder ตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าอากาศ

ขั้นตอนการขนส่งสินค้าทางเรือ (Sea Freight)

1. ผู้นำเข้าหรือส่งออก ตรวจสอบสินค้า
2. ติดต่อบริษัทตัวแทนขนส่ง
3. นัดสถานที่รับสินค้าและจัดเตรียมเอกสาร
4. จัดส่งสินค้าและรับเอกสาร B/L (Bill of Lading)

เอกสารสำคัญที่ใช้ในการนำเข้า-ส่งออก (Sea Freight)

1. ใบขนสินค้า
2. ใบตราส่งสินค้าทางเรือ (Bill of Lading)
3. บัญชีราคาสินค้า (Commercial Invoice)
4. บัญชีบรรจุหีบห่อ (Packing List)

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน

1. การจัดการห่วงโซ่อุปทาน หรือ การจัดการกระบวนการของสินค้าและบริการองค์รวม โดยรวมถึงกระบวนการทั้งหมดที่เปลี่ยนวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมด้านอุปทานของธุรกิจให้เป็นไปอย่างราบรื่นเพื่อเพิ่มมูลค่าสูงสุดให้กับสินค้า และเพิ่มความได้เปรียบการแข่งขันในตลาด โดยกระบวนการนี้จะเริ่มตั้งแต่ก่อนผลิตสินค้าจนกระทั่งนำสินค้าไปสู่ผู้บริโภค เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด กระบวนการดังกล่าวมีดังนี้

1) กระบวนการจัดซื้อ (Procurement)

2) กระบวนการผลิต (Manufacturing)

3) กระบวนการจัดเก็บ (Storage)

4) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)

5) การจัดจำหน่าย (Distribution)

6) การขนส่ง (Transportation) ให้ถึงมือผู้บริโภค

โดยทั้งหมดจะเชื่อมโยงกันด้วยข้อมูลและการสื่อสารภายในองค์กร องค์ประกอบของการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (SCM) ให้สามารถดำเนินการประสานกันได้อย่างคล่องตัวประกอบด้วย 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

Upstream Supply Chain คือ ห่วงโซ่อุปทานที่เข้าสู่กระบวนการของผู้ผลิต ประกอบด้วยกระบวนการที่เกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบเพื่อส่งต่อไปยังผู้ผลิต โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลัก คือ ซัพพลายเออร์ (Supplier) ในการจัดซื้อวัตถุดิบต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

Internal Supply Chain คือ ห่วงโซ่อุปทานภายในของกระบวนการผลิต ประกอบด้วยกระบวนการที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนปัจจัยการผลิต (Input) ให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการ (Output) โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลัก คือผู้ผลิต (Manufacturer)

Downstream Supply Chain คือ ห่วงโซ่อุปทานที่เข้าสู่กระบวนการของลูกค้า ประกอบด้วย

2. กระบวนการที่เกี่ยวกับการจัดส่งหรือขนส่งสินค้าไปสู่มือผู้บริโภคที่เป็นปลายทางสุดท้าย ซึ่งในระบบที่กล่าวข้างต้นนี้ เกิดการไหลเวียนในกระบวนการของธุรกิจ ประกอบด้วย 4 ระบบหลักที่สำคัญ ดังนี้

– วัตถุดิบ (Raw Material) จาก Suppliers ผ่านกระบวนการผลิตต่างๆ จนอาจกลายเป็นวัตถุดิบใหม่หรือสินค้าและบริการ ส่งถึงมือลูกค้า ซึ่งจะเป็นลักษณะของการไหลของผลิตภัณฑ์ (Product Flow)

– ชิ้นส่วนต่าง ๆ ไหลเวียนกลับไปยัง Supplier เช่น การนำส่วนประกอบบางอย่างกลับมาใช้ใหม่ (Reverse Product Flow) เป็นต้น

– เงิน (Cash) กระบวนการไหลจากลูกค้าผ่านกระบวนการต่างๆ โดยเงินบางส่วนถูกหักไว้เป็นค่าดำเนินการของบริษัท จนถึง Supplier ซึ่งเรียกว่า Cash Flow

– สารสนเทศ (Information) จะกระจายอยู่ในทุก ๆ กระบวนการ ทั้งนี้ระบบสารสนเทศมีส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถมองเห็น (Visibility) ภาพรวมของระบบได้ทั้งหมดซึ่งจะเรียกว่า Information Flow

Jone และ Riley (1985) ได้ให้ความหมายของโซ่อุปทานในแง่ของการกระจายสินค้าตั้งแต่วัตถุดิบจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Supplier) ไปยังผู้ผลิต (Manufacturer) เพื่อดำเนินการผลิตสินค้า และกระจายไปยังผู้บริโภคต่อไป

Steven (1989) กล่าวว่า โซ่อุปทานคืออนุกรมของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน การประสานงาน การทำงานร่วมกัน และการควบคุมวัตถุดิบ และสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบไปยังผู้บริโภค ซึ่งจะเห็นได้ว่า Steven ให้ความสำคัญในการเชื่อมโยงของกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการสื่อสารกันในอนุกรมกิจกรรมทั้งหมด

Scott และ Westbrook (1991) ให้ความสำคัญในแง่ขององค์ประกอบของกระบวนการผลิตและกระบวนการไหลของอุปทาน (Supply) ตั้งแต่วัตถุดิบไปจนถึงผู้บริโภค นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับวัตถุดิบที่ข้ามผ่านองค์กรไปยังองค์กรธุรกิจอื่น ๆ อีก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของธุรกิจต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งอยู่ในรูปแบบของพันธมิตร (Alliance)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า หลักการบริหารจัดการตามแนวคิด POSDCORB สามารถใช้เป็นกรอบในการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การบริหารบุคลากร การอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผล ไปจนถึงการจัดการงบประมาณ ในขณะเดียวกัน การขนส่งสินค้าทางทะเลถือเป็นกลไกหลักของการค้าระหว่างประเทศ ที่ต้องอาศัยการประสานงานระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งผู้ประกอบการขนส่ง ตัวแทนออกของ ท่าเรือ และหน่วยงานรัฐ การจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ดีจะต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงของกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยอาศัยการไหลของสินค้า ข้อมูล เงิน และชิ้นส่วนกลับอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกรอบแนวคิดเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์และออกแบบรูปแบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานสำหรับการขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรีอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรี โดยใช้การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการหลักในการรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บริษัทรับจ้างขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัด ชลบุรี จำนวน 30 ราย โดยแบ่งออกเป็น บริษัทสายการเดินเรือ จำนวน 10 ราย บริษัทรับจ้างขนส่งสินค้าทางทะเล (Freight Forwarder) จำนวน 10 ราย และบริษัทตัวแทนอออของ จำนวน 10 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตกระบวนการปฏิบัติงานภาคสนาม โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเขียนบรรยายจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตกระบวนการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม และนำข้อมูลที่ได้ในการเก็บข้อมูล จากบริษัทรับจ้างขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัด ชลบุรี จำนวน 30 ราย โดยแบ่งออกเป็น บริษัทสายการเดินเรือ จำนวน 10 ราย บริษัทรับจ้างขนส่งสินค้าทางทะเล (Freight Forwarder) จำนวน 10 ราย และบริษัทตัวแทนอออของ จำนวน 10 ราย ผู้วิจัยทำการศึกษาการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานการขนส่งสินค้าทางทะเล ตั้งแต่การรับสินค้าจากโรงงานต้นทาง จนถึงโรงงานปลายทางข

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประสานงานกับบริษัทรับจ้างขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัด ชลบุรี จำนวน 30 ราย โดยแบ่งออกเป็น บริษัทสายการเดินเรือ จำนวน 10 ราย บริษัทรับจ้างขนส่งสินค้าทางทะเล (Freight Forwarder) จำนวน 10 ราย และบริษัทตัวแทนอออของ จำนวน 10 ราย เพื่อเข้าสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อเก็บข้อมูล

2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตกระบวนการปฏิบัติงาน ในกระบวนการต่างๆ ที่ครอบคลุมการศึกษาในครั้งนี้

เครื่องมือการวิจัย

1. การสังเกตกระบวนการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำการศึกษาขั้นตอนการขนส่งสินค้าทางทะเล เกี่ยวกับการรับสินค้าจากโรงงานผู้ขาย การบรรจุสินค้า การผ่านพิธีการศุลกากรขาออก การติดตามสถานะสินค้า กระบวนการย้ายสินค้าที่เมืองท่าต้นทาง เมืองท่าปลายทาง กระบวนการขนส่ง จนถึงโรงงานผู้ซื้อ

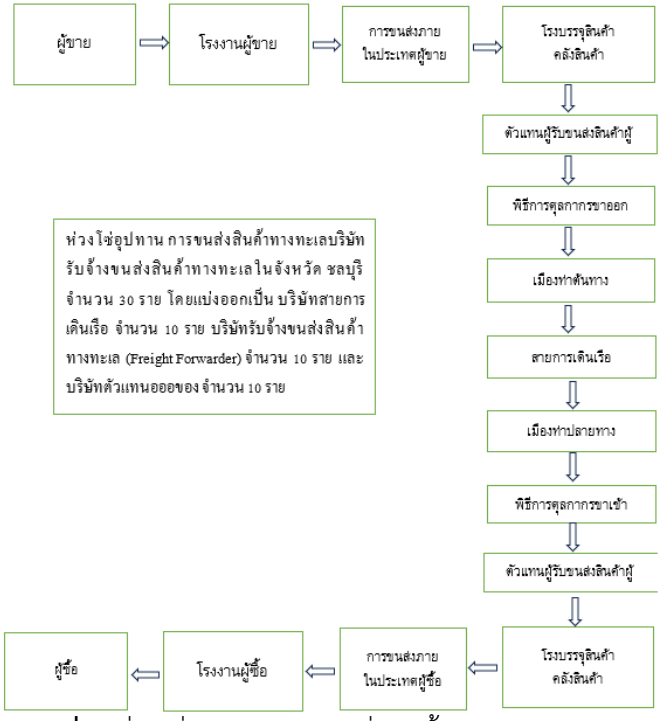
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการขนส่งสินค้าทางทะเล ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าทางทะเล ด้วยการสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด และประสบการณ์การปฏิบัติงานของผู้สัมภาษณ์ถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ โดยข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขนส่งสินค้าทางทะเล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์และการสังเกต ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายกระบวนการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบได้อย่างเป็นระบบและลึกซึ้ง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในกระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเลในจังหวัดชลบุรีมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยกระบวนการขนส่งหลักสามารถแบ่งออกเป็น 12 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 ห่วงโซ่อุปทาน การขนส่งสินค้าทางทะเล

ที่มา : การสังเคราะห์ของผู้วิจัย โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์

ขั้นตอนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ โดยมีบทบาทสำคัญของบริษัทสายการเดินเรือ บริษัทตัวแทนขนส่ง และหน่วยงานรัฐในการควบคุมศุลกากรและท่าเรือ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานโลจิสติกส์ทางทะเลในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ได้แก่

1. การประสานงานที่ไม่เป็นระบบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนมักดำเนินการอย่างแยกส่วน ขาดการบูรณาการ ทำให้กระบวนการดำเนินงานล่าช้า

2. ข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบ โดยเฉพาะกฎระเบียบศุลกากรที่ตีความแตกต่างกัน ส่งผลต่อกระบวนการนำเข้า–ส่งออก

3. ต้นทุนโลจิสติกส์สูง เช่น ค่าธรรมเนียมท่าเรือ ค่าขนถ่ายสินค้า ค่าระวางเรือ และค่าดำเนินการเอกสาร ทำให้ต้นทุนรวมสูงขึ้น

4. ข้อจำกัดของโครงสร้างพื้นฐาน ท่าเรือแหลมฉบังยังประสบปัญหาความแออัดในช่วงเวลาส่งออกสูงสุด และการเชื่อมโยงกับระบบขนส่งอื่น ๆ เช่น รางหรือถนนยังไม่สมบูรณ์

5. ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่มีระบบเชื่อมโยงข้อมูลกลางระหว่างหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถติดตามสถานะสินค้าได้แบบเรียลไทม์ (Real-Time)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังเสนอแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การลงทุนในระบบโลจิสติกส์ดิจิทัล การยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวมของระบบห่วงโซ่อุปทาน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเลมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ซับซ้อน ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายฝ่าย ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ให้บริการขนส่ง ตัวแทนศุลกากร ท่าเรือ สายการเดินเรือ หน่วยงานภาครัฐ และผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Christopher (2016) ที่เสนอว่า ห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมหลักทุกขั้นตอน และให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในระบบ

ลักษณะการจัดการโลจิสติกส์ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีที่ท่าเรือแหลมฉบังเป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นถึงบทบาทของท่าเรือน้ำลึกในฐานะจุดยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ ซึ่งมี

เป้าหมายเป็น Gateway เชื่อมโยงการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนและโลก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย พิพัฒน์เขมคุณ (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างและขั้นตอนของกระบวนการโลจิสติกส์ต้องมีความสอดคล้องและประสานกันระหว่างภาคการผลิต การขนส่ง และด่านศุลกากร เพื่อให้เกิดความคล่องตัวทางการค้า

การจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ดีไม่เพียงต้องอาศัยการวางแผนและจัดการที่เป็นระบบเท่านั้น แต่ยังต้องใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประมวลผลข้อมูลแบบเรียลไทม์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lambert & Cooper (2000) ที่เน้นการใช้ระบบสารสนเทศ (Information System) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานทั้งระบบ

2. ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาหลักในการบริหารจัดการโลจิสติกส์ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ได้แก่ ความล่าช้าในการประสานงาน การขาดการเชื่อมโยงระบบข้อมูล การตีความกฎระเบียบที่ไม่สอดคล้องกัน และโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพงศ์ จันทะโชติ (2564) ที่พบว่า ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกฎระเบียบทางราชการเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ไทย

นอกจากนี้ ปัญหาด้านต้นทุนโลจิสติกส์ที่ยังคงสูง โดยเฉพาะในภาคการส่งออกสินค้าผ่านท่าเรือแหลมฉบัง เป็นปัจจัยสำคัญที่กระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบในรายงานของ การท่าเรือแห่งประเทศไทย (2568) ที่ระบุถึงความจำเป็นในการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงระบบการให้บริการท่าเรือให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางการพัฒนา เช่น การใช้ระบบดิจิทัลเพื่อลดความซ้ำซ้อน การยกระดับการเชื่อมโยงระบบขนส่งหลายรูปแบบ (Multimodal Transport) และการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการวางแผนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Waters (2007) ที่เน้นว่าการจัดการโลจิสติกส์ยุคใหม่ต้องเน้นความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยี และการจัดสรรทรัพยากรอย่างยืดหยุ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการโลจิสติกส์ทางทะเลในประเทศไทย โดยเฉพาะในบริเวณท่าเรือแหลมฉบัง ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบขนส่งสินค้าทางทะเล ทั้งในด้านขั้นตอนการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน ความไม่เป็นเอกภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและการใช้เทคโนโลยีของ

ภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เชิงลึกยังพบว่า หากมีการพัฒนากลยุทธ์เชิงนโยบาย การลงทุนในระบบโครงสร้างพื้นฐาน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จะสามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของระบบโลจิสติกส์ทางทะเลได้อย่างมีนัยสำคัญ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศุลกากร การท่าเรือแห่งประเทศไทย และกระทรวงคมนาคม ควรปรับปรุงกระบวนการประสานงานและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางทะเลให้มีความเป็นเอกภาพ ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และเอื้อต่อการดำเนินงานของภาคเอกชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

1.2 ข้อเสนอแนะด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ภาครัฐควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนระบบโลจิสติกส์ทางทะเล เช่น การขยายท่าเทียบเรือ การพัฒนาระบบขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Multimodal Transport) และการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมทั้งทางถนน ทางราง และทางทะเลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 ข้อเสนอแนะด้านเทคโนโลยีภาคเอกชน

ภาคเอกชน โดยเฉพาะบริษัท Freight Forwarder และสายการเดินเรือ ควรเพิ่มการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการข้อมูล เช่น ระบบติดตามสถานะสินค้า (Tracking System) และระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดต้นทุนและเวลาในการดำเนินงาน เพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการขนส่ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการโลจิสติกส์ทางทะเลในพื้นที่ท่าเรืออื่นของประเทศ เช่น ท่าเรือบางสะพาน ท่าเรือระนอง หรือท่าเรือในภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพและรูปแบบการจัดการกับท่าเรือแหลมฉบัง อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมในแต่ละภูมิภาค

2.2 ควรศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่น ระบบ Blockchain หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการจัดการโลจิสติกส์ในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อประเมินศักยภาพและความคุ้มค่าของการนำเทคโนโลยีมาใช้จริงในบริบทของประเทศไทย

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ หรือวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งในเชิงสถิติและเชิงลึก ซึ่งจะช่วยให้ข้อเสนอเชิงนโยบายมีความชัดเจน มีหลักฐานสนับสนุนที่น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

การท่าเรือแห่งประเทศไทย. (2568). *ปริมาณเรือ สินค้า และตู้สินค้า ผ่านท่าเรือแหลมฉบัง*. เรียกใช้เมื่อ 11 มิถุนายน 2568 จาก https://catalog.port.co.th/dataset/my-dataset

กฤติยา เกิดผล. (2565). การจัดการความเสี่ยงของโซ่อุปทานการส่งออกมังคุดในภาคตะวันออกไปยังประเทศจีนโดยเริ่มจากศึกษาโซ่อุปทานมังคุด. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุมชลบุรี*, 1(2), 99–112.

จันทิมา มณีนาคา และคณะ. (2566). การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งออกด้วยการจัดการโซ่อุปทานยืดหยุ่น การจัดการความเสี่ยง และการจัดการนวัตกรรมในอุตสาหกรรมอัญมณีเครื่องประดับ. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 3(3), 209–223.

ชิตพงษ์ อัยสานนท์. (2562). การฟื้นฟูบริการในการขนส่งสินค้าทางอากาศ สมรรถนะของโซ่อุปทาน และผล การดำเนินงานในธุรกิจส่งออก. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 2(3), 101–116.

ราชกิจจานุเบกษา. (2521, 11 ธันวาคม). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชยนาวี พ.ศ. 2521*. เล่มที่ 95 ตอนที่ 143 ฉบับพิเศษ, หน้า 1.

โรงเรียนธุรกิจการขนส่งและการค้าระหว่างประเทศ (ITBS). (2567). *การขนส่งสินค้าทางทะเล (Sea Freight).* เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2567 จาก https://itbslogistics.

สำนักงานใหญ่และศูนย์โลจิสติกส์. (2564). *อะไรคือเหตุผลที่ทำให้ Supply Chain Management (SCM) สำคัญต่อธุรกิจและอุตสาหกรรม.*

สราวุธ ลักษณะโต. (2564). *การขนส่งทางทะเล.* กรุงเทพฯ: ISBC.

สิทธิชัย ชวรางกูร. (2568). *การค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: พีค การพิมพ์.

ศิริยอด, ฐ., ฐิติยาปราโมทย์, ณ., ลางคุลเสน, ส., ตันติเตชา, ช., กองคำ, น., และโอฬารธนพร, ธ. (2566). การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานข้าวโพดหวานสำหรับการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์,* 17(27), 21–43.

สำราญ ทองเล็ก. (2551). *การจัดการกิจการพาณิชยนาวี.* กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี*

CREATING ARTISTIC SPACES AND PRESERVATION MODELS OF BANANA STALK CARVING IN PHETCHABURI PROVINCE

พระครูวัชรสุวรรณาทร (ลูกชุบ เกตุเขียว)[1], พระสุชินนะ อนิญชฺโต (พรหมนิล)[2] และ พระวรพงศ์ ธมฺมวโส (สีชาวงค์)[3]

Phra Khru Watcharasuwanathorn (Lukchup Ketkhiew)[1], Phra Suchinna Aninjito (Phrommanil)[2] and Phra Woraphong Thammavangso (Seechaowong)[3]

[1-3]**มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University , Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 7 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 12 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 14 มิถุนายน 2568

Received 7 June 2025; Revised 12 June 2025; Accepted 14 June 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาบริบท สำรวจ สภาพทั่วไป ความรู้ภูมิปัญญาศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี (2) เพื่อศึกษาองค์ความรู้พัฒนากระบวนการส่งเสริมรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี (3) เพื่อพัฒนาการสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มจากการศึกษาแนวคิดศิลปกรรมและแนวคิดศิลปกรรม ข้อมูลเกี่ยวกับการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับสกุลช่างเมืองเพชร

Citation:

* พระครูวัชรสุวรรณาทร (ลูกชุบ เกตุเขียว), พระสุชินนะ อนิญชฺโต (พรหมนิล) และ พระวรพงศ์ ธมฺมวโส (สีชาวงค์). (2568). การสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 681-703.

Phra Khru Watcharasuwanathorn (Lukchup Ketkhiew), Phra Suchinna Aninjito (Phrommanil) and Phra Woraphong Thammavangso (Seechaowong). (2025). Creating Artistic Spaces And Preservation Models Of Banana Stalk Carving In Phetchaburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 681-703.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

จากนั้นได้ทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงเอกลักษณ์และการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อพัฒนานวัตกรรมและการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงถึงการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ แล้วทำการสรุปวิเคราะห์ผลที่ได้ ไปทำการประเมินความเหมาะสมเพื่อปรับปรุงนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความรู้เกี่ยวกับการแทงหยวกของเพชรบุรีจากการศึกษาพบว่า ศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเมืองเพชรบุรีไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มมาจากในสมัยใด แต่ในความคิดของช่างแทงหยวกนั้น การแทงหยวกน่าที่จะเกิดขึ้นมาก่อนสมัยอยุธยา มีจดหมายเหตุกรุงศรีบันทึกไว้ว่ามีการนำงานแทงหยวกมาประดับในงานจิตกาทานของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน หรือขุนนางข้าราชการทหารระดับสูง โดยศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเมืองเพชรบุรีนั้น เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปะสมัยอยุธยา ช่างชาวจีนโพ้นทะเล เนื่องจากสมัยก่อนเมืองเพชรบุรีเป็นเมืองหน้าด่าน มีการติดต่อค้าขายจึงเป็นแหล่งรับวัฒนธรรมเห็นได้จากวัดวาอารามที่เป็นแหล่งรวบรวมศิลปะแขนงต่าง ๆ อีกทั้ง วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้โดยมี พระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ดังนั้น ศิลปะจะอยู่ตามคุ้มวัดต่าง ๆ ลูกศิษย์วัดได้รับความรู้ทางด้าน ศิลปะ และกลายมาเป็นช่างในปัจจุบัน มีการผสมผสานต่อยอดกับศิลปะรัตนโกสินทร์ กลายเป็นศิลปะที่มีรูปแบบเฉพาะเป็นอัตลักษณ์ของสกุลช่างเมืองเพชรบุรี

2) ศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรีช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี ถือได้ว่าเป็นช่างที่มีความชำนาญในด้านศิลปะหลายแขนงในการทำงานบางครั้ง สามารถประดิษฐ์ลวดลายขึ้นมาใหม่โดยมีการประยุกต์จากศิลปะแขนงอื่น นอกจากลวดลายพื้นฐานของการแทงหยวกสมัยโบราณการแทงหยวกจะใช้ลวดลายไทยพื้นฐาน เช่น ลายกนก ลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม ลายฟันห้า เป็นต้น และนอกจากนี้ช่างแทงหยวกยังมีการ นำเอาลักษณะรูปแบบจากธรรมชาติมาดัดแปลงให้เกิดเป็นลวดลายที่วิจิตรบรรจงจึงเกิดเป็นลายประยุกต์ เช่น ลายกระจังรวน ลายกระจังปฏิญาณ ลายกนกใบเทศ ลายสาหร่าย และยังมีลายหน้า กระดานต่าง ๆ เช่น ลายหน้ากระดานกนกเปลว ลายหน้ากระดานร้อยรัก เป็นต้น และยังการใช้เทคนิคพิเศษ คือการแรลาย โดยใช้มีดกรีดที่หยวกให้เป็นลายแล้วจึงนำปากกาเคมีสีวาดทับลงในเส้นที่ถูกร่างไว้ ก็จะทำให้ลายมีมิติมากขึ้นโดยเครื่องมือของการแทงหยวกจะประกอบไปด้วยมีดแทงหยวก ส่วนที่เป็นใบมีดยาว ประมาณ ๕-๘ เซนติเมตร กว้างประมาณ 5 มิลลิเมตร มีดทำครัว ใช้ในการตัดแต่งหยวกให้สวยงาม ตอก ทำมาจากไม้ไผ่ เหลาให้ติดผิว เพื่อให้เกิดความเหนียว ใช้ยึดตรึงในการประกอบหยวก ไม้เสียบ ก็เช่นเดียวกัน คือใช้ในการประกอบหยวกในส่วนผักผลไม้ มีการ

นำมาแกะสลักให้ เกิดเป็นรูปและเป็นลวดลายสวยงาม นำไปประดับตกแต่งที่เชิงตะกอน กระดาษสีอังกฤษใช้เป็นพื้นเพื่อให้เห็นเป็นลวดลายที่สวยงามมากขึ้นและหยวกกล้วย นิยมใช้กล้วยตานี เพราะเป็น กล้วยที่มีความละเอียดรังผึ้งมาก สามารถเก็บน้ำได้มาก ทำให้เหี่ยวช้า เวลาตัดจะไม่มีใยกล้วยและเวลาเหี่ยวกาบจะแห้งเป็นสีเหลืองทองสวยงาม สมัยก่อนศิลปะการแทงหยวกจะนิยมใช้ในงานศพและงานโกนจุก แต่ต่อมามีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและมีการประยุกต์ศิลปะการแทงหยวกให้ใช้กับงานได้หลากหลายขึ้น เช่นงานแต่งงาน การใช้ประดับในพิธี เช่น การประดิษฐ์เป็นโคมไฟ ฯลฯ

3) รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวก จังหวดเพชรบุรี ลวดลายดั้งเดิมของการแทงหยวกนั้นยังคงใช้ลายไทยโบราณเป็นหลัก เช่น ลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม ลายฟันห้า ลายน่องสิงห์ ลายหน้ากระดาน ลายเสา และลายกระจัง โดยการประยุกต์ลวดลายใหม่ ๆ โดยอิงจากลายไทยดั้งเดิมและแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ เช่น ลายกระจังรวน ลายกระจังปฏิญาณ ลายกั้นใบเทศ และลายสาหร่าย เทคนิคการประกอบลาย มีการประกอบลายใน 3 ลักษณะหลัก 1. ลายฟันสามกับลายฟันสาม 2. ลายฟันสามกับลายฟันห้า และ 3. ลายฟันห้ากับลายฟันห้า โดยเน้นการเหลื่อมลายให้เกิดมิติมีการแร่สอดไส้ในลายฟันห้า เพื่อเพิ่มความสวยงามและมิติความหลากหลายของลวดลาย ช่างแทงหยวกมักออกแบบลวดลายให้มีความวิจิตรพิสดาร เพื่อแสดงฝีมือและประกวดประชันกัน มีการนำลวดลายจากธรรมชาติ สัตว์หิมพานต์ มังกร ปลา นก ผีเสื้อ ลายตลก ตัวอักษร สัตว์ที่เป็นปีเกิด และสัญลักษณ์ของผู้วายชนม์มาใช้ วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการหยวกกล้วย นิยมใช้กล้วยตานีที่ยังไม่ออกเครือ เนื่องจากมีเนื้อนุ่ม ชุ่มน้ำ และสีสวยงามมีพิธีขอขมาต้นกล้วยก่อนตัด และการเตรียมหยวกอย่างพิถีพิถันเพื่อรักษาความสด อุปกรณ์ มีดแทงหยวกที่ช่างทำเอง ตอก มีดทำครัว ไม้เสียบลูกชิ้น สีผสมอาหาร เชิงตะกอน ผักผลไม้สำหรับแกะสลัก กระดาษสี พิธีไหว้ครูก่อนเริ่มงาน ช่างแทงหยวกจะทำพิธีไหว้ครูเพื่อบูชาครูช่างและเครื่องมือ วิธีการแทงหยวกต้องอาศัยความชำนาญและความแม่นยำในการจับมีดและการลงมีดมีการฉลุลายพื้นฐาน เช่น ลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม และลายฟันห้า ก่อนไปสู่ลายที่ซับซ้อน เช่น ลายหน้ากระดานและลายเสามีการแร่ลายเพื่อเพิ่มความชัดเจนและรายละเอียด เอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวกเพชรบุรีสืบทอดจากอยุธยามีลักษณะเด่นที่สืบทอดมาจากสมัยอยุธยาตอนปลาย และพัฒนาเป็นรูปแบบเฉพาะของเมืองเพชรบุรีภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนถึงศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูช่างการแทงหยวกแบบด้นสดโดดเด่นในการแทงหยวกด้วยมือเปล่า โดยไม่ใช้การลอก

ลายหรือทาบลายความชำนาญของช่างสิบหมู่ช่างแทงหยวกมีความชำนาญในศิลปะหลายแขนง และสามารถประยุกต์ศิลปะแขนงอื่นมาสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ ศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการสืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น และยังคงมีการพัฒนาและประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย

คำสำคัญ: เสริมสร้าง, เอกลักษณ์, นวัตกรรม, สกุลช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี

Abstract

This study aims to (1) study the context, survey, general conditions, knowledge, wisdom of the art of palm leaf carving in Phetchaburi Province, (2) study the knowledge to develop the process of promoting the conservation model of palm leaf carving in Phetchaburi Province, (3) to develop the creation of a palm leaf carving art area in Phetchaburi Province.

This research article is a qualitative research study, starting from the study of the concept of art and the concept of art, information about palm leaf carving in Phetchaburi Province by studying documents, textbooks, research related to the Phetchaburi craftsmen's school. Then, interviews were conducted with relevant persons to learn about the identity and palm leaf carving of Phetchaburi Province in order to develop innovation and palm leaf carving in Phetchaburi Province and analyze changes in palm leaf carving in Phetchaburi Province, as well as listen to suggestions in various aspects and summarize and analyze the results to evaluate the appropriateness for further improvement and presentation.

Keywords: Enhance, Identity, Innovation, Phetchaburi's Taengyok Family

บทนำ

สกุลช่างเพชรบุรีสกุลช่างที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน อันเนื่องจากเป็นสกุลช่างที่เกิดขึ้นในจังหวัดเพชรบุรีเมืองลูกหลวงสมัยอยุธยาที่มีความใกล้ชิดกับราชธานีเป็นอันมาก

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สกุลช่างเพชรบุรีได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปะทุกแขนงมาจากกรุงศรีอยุธยา จนมีความรุ่งเรือง และเป็นที่ยอมรับยกย่องทางด้านงานศิลปกรรมมาอย่างต่อเนื่อง

ในอดีตก็มีการใช้สิ่งประดิษฐ์จากต้นกล้วย และใบกล้วยในงานพิธีกรรม เช่น งานโกนจุก การ ประดับซุ้มและที่สำคัญที่สุดใช้ประดับเชิงตะกอนงาน เผาศพซึ่งจะเห็นได้จากการนำกาบกล้วยมาประดิษฐ์ แกะสลักลวดลายประดับซุ้มและเชิงตะกอน นั่นก็คือ ศิลปะงานแทงหยวก ตามการให้ความหมายของ ราชบัณฑิตยสถาน (2542) “การแทงหยวก” หมาย ถึง สลักกาบกล้วยให้เป็นลวดลายประดับเชิงตะกอนในการเผาศพ เป็นการนำเอากาบกล้วยมาทำให้เป็น ลวดลายต่าง ๆ โดยใช้วิธีแทงด้วยมีดแทงหยวกใช้ สำหรับงานประดับตกแต่งที่เป็นการชั่วคราว ตัวอย่าง เช่น ประดับเบญจารดน้ำ ประดับร้านม้าเผาศพ ประดับจิตกาธาน ในท้องที่จังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ส่วนหนึ่ง ติดต่อกับเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร (จังหวัดธนบุรี เดิม) มีการปลูกกล้วยหรือมีต้นกล้วยขึ้นเองตาม ธรรมชาติมากมาย เนื่องจากเป็นที่ลุ่ม มีคูคลองหลายสายทำให้ในอดีตศิลปะงานแทงหยวกของจังหวัด เพชรบุรีมีชื่อเสียงไม่แพ้ท้องที่อื่นใด มีช่างแทงหยวก หลายสกุลทั้งที่เป็นช่างฝีมือของท้องถิ่นและได้รับ อิทธิพลจากพื้นที่ใกล้เคียงในลุ่มน้ำเดียวกัน เช่น ช่าง สกุลวัดจำปา เขตตลิ่งชัน มีผู้พยายามรวบรวมศิลปะ งานแทงหยวกและสกุลช่างแทงหยวกไว้หลายท้องที่ แต่ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและชุมชนใกล้เคียงยังไม่พบงานวิจัยหรือหนังสือเล่มที่กล่าวถึงศิลปะงานแทงหยวกและการถ่ายทอดงานแทงหยวก อีกทั้งเยาวชน ในสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีแทบจะไม่มีใครรู้จักศิลปะดังกล่าวนี้ มีผลให้ศิลปะงานแทงหยวกใกล้จะ สูญหายไปตามครูช่างแทงหยวกซึ่งนับวันจะหาผู้รู้ได้ยากและเหลือการสืบทอดศิลปะงานแทงหยวกอยู่ไม่มากนักในจังหวัดเพชรบุรี นี่จึงเป็นสาเหตุที่มาแห่งการ วิจัยเรื่องการสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเก็บข้อมูล วิธีการประดิษฐ์ และลวดลายงานแทงหยวก รวมทั้ง การสร้างพื้นที่ศิลปะเพื่อถ่ายทอดกระตุ้นให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ ในจังหวัดเพชรบุรีและท้องที่ใกล้เคียง หันมาสนใจรับรู้และถ่ายทอดศิลปะงานแทงหยวกนี้ เพื่ออนุรักษ์ ศิลปะที่มีคุณค่านี้ไว้ให้อยู่คู่กับพิธีกรรมในสังคมไทย และอาจพัฒนาเป็นงานศิลปะแขนงใหม่ที่สร้างสรรค์ ขึ้นให้เป็นศิลปะที่มีคุณค่าของสังคมไทยต่อไป วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นไปเพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และเพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งผลการศึกษา สามารถนำไปใช้เผยแพร่และสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีให้แก่เยาวชนและคนรุ่นต่อไป และใช้เป็นรูปแบบในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดศิลปะและภูมิ

ปัญญาท้องถิ่น ของไทยแขนงอื่น ๆ ได้ เพื่อเป็นการช่วยให้ภูมิปัญญาเหล่านั้นยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้ (อภัย นาคคง, 2533 : 1)

งานศิลปะทุกประเภทย่อมมีกรรมวิธีในการสร้างสรรค์เฉพาะตนตามความนิยมแต่ละยุคสมัย กรรมวิธีนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเทคนิคหรือความสร้างสรรค์ของช่างหรือสกุลช่างที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ผลงานศิลปะแต่ละแห่งอาจเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน แต่วิธีการกระทำหรือการสร้างสรรค์จะไม่ เหมือนกัน ตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้ศิลปกรรมในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกันอาจเนื่องจาก วัสดุ อุปกรณ์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นสำคัญ

ด้วยเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทแทนที่การผลิตด้วยแรงงานมนุษย์แบบเดิม ส่งผลให้สินค้าที่ ออกสู่ตลาดมีคุณภาพ รูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกัน ผู้ผลิตจึงเกิดการตื่นตัวในการสร้างกลยุทธ์การผลิต ให้เกิดความโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อสร้างความแตกต่างความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีมาผนวกเข้ากับคุณลักษณะเด่นจาก พื้นฐานที่มีอยู่อันเกิดจากสิ่งแวดล้อม ทักษะ และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นภูมิรู้ภูมิปัญญาอันเป็น รากฐานสำคัญในการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ อีกทั้งเป็นการสร้างมูลค่าจากคุณค่าทาง วัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (วิไลรัตน์ ยังรอด และ ศิริศักดิ์ คุ้มรักษา, 2547 : 3)

ศิลปวัฒนธรรมจึงถือเป็นทรัพยากรหนึ่งที่มีคุณค่า สามารถนำมาสร้างมูลค่าเพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันได้เป็นอย่างดีเพราะยิ่งความเจริญทางวัตถุของโลกก้าวหน้ามาก เพียงใดความต้องการในการแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์จะยิ่งเพิ่มพูนขึ้น ซึ่งสิ่งที่จะแสดงออกถึง ความเป็นมนุษย์ได้ดีที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันคือ การบริโภคสินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาหรือ ทักษะของมนุษย์ด้วยกันเอง (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนัษฐิติ, 2522 : 28-29)

การวิจัยเรื่องการสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี เน้นศึกษารูปแบบการอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีและการพัฒนากระบวนการส่งเสริมรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำผลการศึกษามารวบรวมเป็นข้อมูล เพื่อการสร้างพื้นที่ศิลปะและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางภูมิรู้ของท้องถิ่นที่มีอยู่ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางชุมชน และยังเป็นแนวทางในการเชิดชูเกียรติช่างพื้นบ้านให้รู้จักและเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพ และยั่งยืน โดยผลการวิจัยนี้จะสามารถสร้างความเข้มแข็งและเป็นแนวทางทั้งทางด้านอนุรักษ์และยัง เป็นเครื่องสืบค้นให้กับชุมชน ช่าง

ตลอดจนผู้ประกอบการ ด้านการพัฒนาวัสดุและเทคนิค ซึ่งจะ สามารถผลักดันให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันได้ด้วยการ พัฒนาศักยภาพและคำนึงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สุนนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ, 2546 : 1)

ดังนั้นภูมิปัญญาอันเป็นองค์ความรู้สำคัญที่เป็นทรัพยากรมี่มีคุณค่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงการศึกษา หรือประยุกต์ใช้ได้ทั้งสิ้น แต่การศึกษาภูมิปัญญาเชิงช่าง มักเน้น ศึกษาเรื่องสุนทรียภาพทางความงามเป็นหลัก ยังขาดการศึกษาถึงภูมิรู้ภูมิปัญญาในเรื่องวัสดุและ เทคนิค ซึ่งอาจเป็นผลให้องค์ความรู้เชิงช่างด้านวัสดุและเทคนิคไทยโบราณสูญหายไป

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ความหมายและพัฒนาการของการแทงหยวก

“การแทงหยวก” หมายถึง กระบวนการแกะสลักลวดลายลงบนกาบกล้วยหรือหยวกกล้วย เพื่อนำไปใช้เป็นส่วนประกอบในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ งานบุญประเพณี โดยเฉพาะในภาคกลางตอนล่าง เช่น จังหวัดเพชรบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม (ภัทรวดี ทิพย์ลัดดา, 2561) การแทงหยวกเป็นศิลปะพื้นบ้านที่แสดงออกถึงความละเอียดอ่อน ความอดทน และความเชี่ยวชาญเชิงช่างในชุมชน

ในอดีต การแทงหยวกเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยเฉพาะในงานบวชที่นิยมจัดขบวนแห่นาคอย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งใช้หยวกแทงเป็นฉากประดับซุ้มประตูและรถแห่ แต่เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป การใช้ศิลปะการแทงหยวกเริ่มลดน้อยลง และเสี่ยงต่อการสูญหาย (จรัสศรี สุขสุจริต, 2559)

2. การสร้างพื้นที่ศิลปะและพื้นที่ทางวัฒนธรรม

แนวคิด “พื้นที่ศิลปะ” หมายถึงพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ศิลปินหรือช่างพื้นบ้านสามารถสร้างสรรค์ผลงาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนหรือสาธารณะ พื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทของศิลปะ

พื้นบ้านที่มักไม่มีเวทีหรือโครงสร้างสนับสนุนอย่างเป็นระบบ (Throsby, 2001; ธนวัฒน์ สินรัชตานันท์, 2562) สำหรับการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีได้เริ่มต้นสร้างพื้นที่ศิลปะผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเปิดสอนแทงหยวกในโรงเรียน การจัดเวิร์กช็อปในงานวัด งานบุญ การแสดงผลงานในพิพิธภัณฑ์ และงานมหกรรมทางวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี, 2564)

3. รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวก

รูปแบบการอนุรักษ์สามารถจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่

3.1 การอนุรักษ์เชิงพิธีกรรม โดยยังคงใช้การแทงหยวกในงานบุญ งานบวช ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ตามธรรมชาติผ่านวิถีชีวิต (ประเวศ วะสี, 2542)

3.2 การอนุรักษ์เชิงการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมฝึกอบรม ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับเยาวชน เช่น โครงการ “ช่างแทงหยวกน้อย” ที่ดำเนินการในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี

3.3 การอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยพัฒนาเทคนิคการแทงหยวกเพื่อให้สามารถจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ สื่อดิจิทัล และงานออกแบบร่วมสมัย เช่น การแทงหยวกเป็นลวดลายประดับในโรงแรม หรือผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเพื่อการท่องเที่ยว

4. ความเชื่อมโยงกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสร้างพื้นที่ศิลปะเพื่อการอนุรักษ์การแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีสะท้อนแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่าน “ทุนวัฒนธรรม” ที่มีศักยภาพในการต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างอัตลักษณ์พื้นที่ และพัฒนาความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม (UNESCO, 2003; สุนีย์ สินธุเดชะ, 2560)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทสภาพทั่วไป ความรู้และภูมิปัญญาศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการส่งเสริมรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

3. เพื่อพัฒนาต่อยอดตลอดถึงการรักษาสร้างพื้นการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จะทำการศึกษาการสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี โดยมีขอบเขตดังนี้

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเน้นศึกษาสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการส่งเสริมรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี โดยการสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย ครูช่างแทงหยวก เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้เกี่ยวข้องกับศิลปะการแทงหยวก ของจังหวัดเพชรบุรีผู้เกี่ยวข้องกับศิลปะการแทงหยวก ของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 20 รูป/คน

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี” เป็นการศึกษาโดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ครูช่างงานแทงหยวก นักวิชาการ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทำการศึกษาการสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

2) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าการสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง

3) สรุปผลและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาทั้งเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยนำมาอธิบายโดยแยกออกเป็นบทต่าง ๆ ในลักษณะของการพรรณนาตามเนื้อหาสาระที่สำคัญและสรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย เจ้าอาวาส ครูช่างงานแทงหยวก นักวิชาการ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และแบบบันทึกจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) ของศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก ศึกษาจากข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยศึกษาจากงานเขียนของนักวิชาการ ตลอดจนตำรา หนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการสร้างพื้นที่ศิลปะและรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งจัดการสนทนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์ วิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ดังนี้

1) เอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

2) กระแสยุคโลกาภิวัฒน์กับการเปลี่ยนแปลงในงานแทงหยวกเป็นอย่างไร

3) การพัฒนานวัตกรรมการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

4) การนำศิลปะการแทงหยวกจัดทำเป็นกิจกรรมเสริม หลักสูตรหัตถศึกษาเป็นอย่างไร

5) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีอย่างไร

6) วิธีการอนุรักษ์การแทงหยวกและมีวิธีการเผยแพร่วิธีการอนุรักษ์การแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ส่งแนวทางในการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือและแก้ไขในการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บข้อมูลตามวันเวลาที่ท่านเหล่านั้นสะดวกในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Interview) และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ซึ่งเป็นคำถามที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยไม่ได้จัดเตรียมคำตอบไว้ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ล่วงหน้า แต่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ตอบและบรรยายลักษณะคำตอบได้อย่างละเอียด ขณะเดียวกันได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์หลัก ในการเก็บและบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ลักษณะการสัมภาษณ์ ได้เตรียมคำถามไว้เป็นส่วน ๆ และดำเนินการ

สัมภาษณ์ไปตามลำดับ เพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. ดำเนินการขอหนังสือราชการจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อความถูกต้องและสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้ให้ข้อมูล

2. ส่งหนังสือราชการไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล พร้อมทั้งกำหนดวันและเวลาในการเข้าพบผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งแจ้งรายละเอียดอันประกอบไปด้วย วัน/เดือน/ปี เวลา และสถานที่ไปยังผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ถึง เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2568

4. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ถึงความเหมือนและความแตกต่างของผู้ให้ข้อมูลจากทั้ง 2 ชุมชน

5. สรุปข้อมูลทุกประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจากการสนทนากลุ่ม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สมบูรณ์ในลงบทที่ 4 เสร็จแล้วจึงสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในบทที่ 5 เป็นอันเสร็จสิ้นกระบวนการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากเอกสารพิจารณาในเชิงตรรกะเป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงความสอดคล้องของเนื้อหารทั้งหมดกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มข้อมูล (Content Analysis) ทางการวิจัยที่ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประเด็นสำคัญที่วิเคราะห์ คือ 1) เอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี 2) การส่งเสริมอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะการแทงหยวก 3) คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมเดิมของสังคมจังหวัดเพชรบุรี 4) การนำความรู้ด้านศิลปะการแทงหยวกไปประกอบอาชีพเสริม 5) การนำศิลปะการแทงหยวกจัดทำเป็นกิจกรรมเสริม หลักสูตรหัตถศึกษา 6) การสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไรและวิเคราะห์เอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี โดยการนำเสนอเป็นความเรียง การนำเสนอข้อมูล โครงสร้าง แผนภาพ การบรรยาย ภาพประกอบเอกสาร และลายการแทงหยวก มีการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวก ของจังหวัดเพชรบุรี

การวิจัยเรื่อง “การสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) จากพระไตรปิฎก วิทยานิพนธ์ ดุษดีนิพนธ์ รายงานวิจัย ตำราทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสุญญตา และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยทั้งหมด แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ผล และสรุปผลการศึกษา

พื้นที่การวิจัยได้แก ตำบลท่าราบ และตำบลคลองกระแชง อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยมีเป้าหมายคือเจ้าอาวาส ครูช่างงานศิลปะแทงหยวก นักวิชาการ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 รูป/คน โดยผู้ศึกษาใชวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสราง (Unstructured Interview) เป็นการพูดคุยสนทนาในตั้งประเด็นคำถามใหครอบคลุมเนื้อหาที่มุ่งศึกษาเกี่ยวของมากที่สุด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์คำตอบที่เป็นไปได้ต่อการการสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ผลการวิจัย

1) ศึกษาบริบท สำรวจ สภาพทั่วไป ความรู้ ภูมิปัญญาศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเมืองเพชรบุรี มิใช่เพียงงานฝีมือ แต่เป็น “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ที่สะท้อนทั้งวิถีชีวิต ความเชื่อ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น การสร้างพื้นที่เรียนรู้ การบูรณาการเข้าในระบบการศึกษา และการอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญานี้ให้คงอยู่ในสังคมร่วมสมัย

2) ศึกษาองค์ความรู้พัฒนากระบวนการส่งเสริมรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ในอดีตการถ่ายทอดวิชาความรู้ในการแทงหยวกมักจำกัดอยู่ในกลุ่มช่างแต่ละสกุลหรือจากครูสู่ลูกศิษย์ใกล้ชิด บางครั้งมีการหวงวิชา ทำให้การสืบทอดเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแพร่และสืบทอดความรู้มากขึ้น จึงมีการเปิดสอนและอบรมในสถานศึกษาต่าง ๆ งานแสดงวัฒนธรรม และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สนับสนุนการอนุรักษ์ มีการใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube และ Tiktok รวมถึงสื่อโทรทัศน์ในการเผยแพร่องค์ความรู้ นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดในการสร้างเครือข่ายช่างแทงหยวก โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจ

3) พัฒนาการสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี พบว่า จากการสร้างพื้นที่ศิลปะ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า พื้นที่ศิลปะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในศิลปะ ทำให้เกิดการใช้จ่ายในชุมชน ทั้งในส่วนของร้านค้า ร้านอาหาร และที่พัก เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่ศิลปะช่วยเพิ่มเสน่ห์และจุดสนใจให้กับจังหวัดเพชรบุรีในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่หลากหลายและยั่งยืนมากขึ้น จึงเป็นการการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสร้างพื้นที่ศิลปะมักมีส่วนในการนำเสนอและส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี เช่น งานแทงหยวก งานปูนปั้น และอื่น ๆ อีกทั้งยัง การสร้างพื้นที่สำหรับศิลปินในการแสดงออกและพัฒนาตนเอง พื้นที่ให้ศิลปะเป็นเวทีให้ศิลปินในท้องถิ่นได้แสดงผลงาน สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน การมีพื้นที่ศิลปะที่น่าสนใจและมีคุณภาพช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นในมรดกทางวัฒนธรรมและศักยภาพทางศิลปะของตนเอง เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการสร้างพื้นที่ศิลปะมักเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ สร้างสรรค์ และดูแลรักษาพื้นที่ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

ผลการค้นพบจากการวิจัย

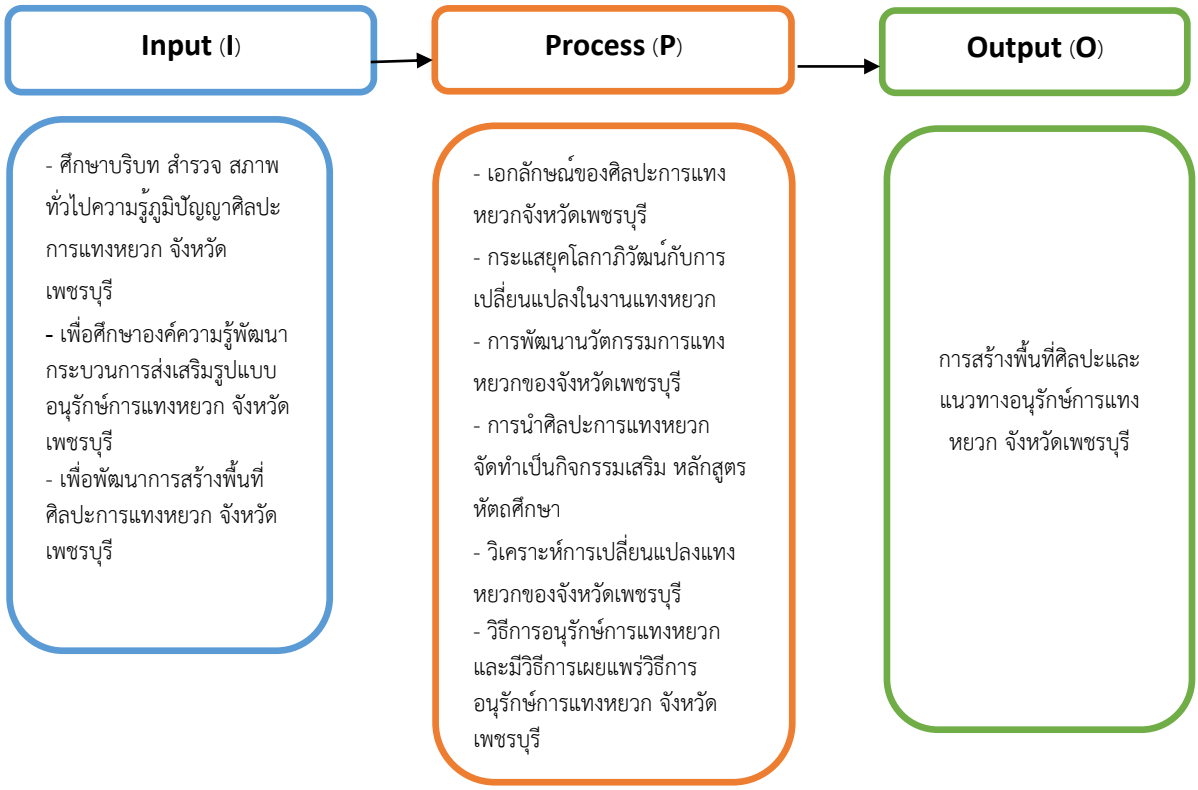
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แสดงทัศนะจากการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ**วิ**ธีการอนุรักษ์การแทงหยวกและมีวิธีการเผยแพร่วิธีการอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

ในอดีต การถ่ายทอดวิชาความรู้มักจำกัดอยู่ในกลุ่มช่างแต่ละสกุล หรือถ่ายทอดจากครูสู่ลูกศิษย์ใกล้ชิดบางครั้งมีการหวงวิชา ทำให้การสืบทอดเป็นไปได้ยาก แต่ปัจจุบัน ช่างแทงหยวกหลายท่านตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแพร่และสืบทอด จึงมีการเปิดสอนและถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชนและผู้สนใจมากขึ้น (สัมภาษณ์ วิริยะ สุสุทธิ, ช่างแทงหยวก, 5 มีนาคม 2568) มีการเปิดอบรมตามสถานศึกษา, งานแสดงวัฒนธรรม, และหน่วยงานต่างๆ มีการนำการแทงหยวกไปใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนต่างๆ เช่น โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรีที่มีหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเริ่มให้ความสนใจและสนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมการแทงหยวกมากขึ้น มีการจัดอบรม, ทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น อินโฟกราฟิก, วิดีโอ, สร้างเครือข่ายช่าง, และพัฒนาแม่แบบลวดลายการ (สัมภาษณ์

นางสาวลลิตา กลิ่นสว่าง, ข้าราชการครู, 5 มีนาคม 2568) เผยแพร่ความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการแทงหยวกมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ช่องทางที่ใช้ ได้แก่ สื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Instagram, YouTube, TikTok รวมถึงสื่อโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ตการสร้างวิดีโอเผยแพร่กระบวนการแทงหยวกก็เป็นอีกวิธีที่ช่วยให้ผู้สนใจเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้น (สัมภาษณ์ นางสาวพรชนก เรืองโรจน์, ช่างปูนปั่นบ้าน อ.ทองร่วง, 5 มีนาคม 2568) การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมจากทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกอย่างจริงจังอาจมีการจัดทำโครงการร่วมกับสถานศึกษาการสร้างเครือข่ายและการมีศูนย์กลาง มีแนวคิดในการสร้างเครือข่ายช่างแทงหยวก (สัมภาษณ์ นายอาคม ยางนอก, นักวิชาการวัฒนธรรม ปฏิบัติการ, 5 มีนาคม 2568) โดยมีหน่วยงานหลัก เช่น วัดในพื้นที่ เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และประสานงาน เพื่อให้มีงานอย่างต่อเนื่องและลดต้นทุน โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจการพัฒนาต่อยอดศิลปะการแทงหยวกให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจผ่านนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ (สัมภาษณ์ นายทรงชัย เมืองพูนผง, ประชาชน , 5 มีนาคม 2568)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการสืบสานศิลปกรรมสกุลช่างเพชรบุรีของพระสงฆ์และภาคีศิลปกรรมจังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ ศึกษาวิจัยหลักการที่เกี่ยวข้อง แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นต้น โดยทาการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 รูป จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า ในอดีต การถ่ายทอดวิชาความรู้ในการแทงหยวกมักจำกัดอยู่ในกลุ่มช่างแต่ละสกุล หรือจากครูสู่ลูกศิษย์ใกล้ชิด บางครั้งมีการหวงวิชา ทำให้การสืบทอดเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแพร่และสืบทอดความรู้มากขึ้น จึงมีการเปิดสอนและอบรมในสถานศึกษาต่างๆ งานแสดงวัฒนธรรม และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สนับสนุนการอนุรักษ์ มีการใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube, TikTok รวมถึงสื่อโทรทัศน์ในการเผยแพร่องค์ความรู้ นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดในการสร้างเครือข่ายช่างแทงหยวก โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาบริบท สำรวจ สภาพทั่วไป ความรู้ ภูมิปัญญาศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีการสร้างพื้นที่ศิลปะ จังหวัดเพชรบุรี จากการสร้างพื้นที่ศิลปะ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า พื้นที่ศิลปะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในศิลปะ ทำให้เกิดการใช้จ่ายในชุมชน ทั้งในส่วนของร้านค้า ร้านอาหาร และที่พัก เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่ศิลปะช่วยเพิ่มเสน่ห์และจุดสนใจให้กับจังหวัดเพชรบุรีในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่หลากหลายและยั่งยืนมากขึ้น จึงเป็นการการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสร้างพื้นที่ศิลปะมักมีส่วนในการนำเสนอและส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี เช่น งานแทงหยวก งานปูนปั้น และอื่น ๆ อีกทั้งยัง การสร้างพื้นที่สำหรับศิลปินในการแสดงออกและพัฒนาตนเอง พื้นที่ให้ศิลปะเป็นเวทีให้ศิลปินในท้องถิ่นได้แสดงผลงาน สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน การมีพื้นที่ศิลปะที่น่าสนใจและมีคุณภาพช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นในมรดกทางวัฒนธรรมและศักยภาพทางศิลปะของตนเอง เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการสร้างพื้นที่ศิลปะมักเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ สร้างสรรค์ และดูแลรักษาพื้นที่ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันโดยรวมแล้ว การสร้างพื้นที่ศิลปะในจังหวัดเพชรบุรีมีศักยภาพในการสร้างประโยชน์ในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพัฒนาศักยภาพของศิลปินและชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีการอนุรักษ์รูปแบบการแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก "การแทงหยวก" เป็นศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีมายาวนาน การแทงหยวกเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยความชำนาญ เทคนิค และความเข้าใจในวัสดุ (ต้นกล้วย) อย่างลึกซึ้ง การอนุรักษ์รูปแบบนี้จึงเป็นการรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลาการแทงหยวกต้องใช้ทักษะฝีมือที่ละเอียดอ่อนและประณีต ทั้งการออกแบบ การแกะสลัก และการประกอบชิ้นงาน การอนุรักษ์จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดทักษะเหล่านี้ไปยังคนรุ่นหลัง โดยถึงเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อ และ

วิถีชีวิตของชาวเพชรบุรี การอนุรักษ์จึงเป็นการธำรงไว้ของท้องถิ่น การมีศิลปะแทงหยวกที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวเมืองเพชรบุรี และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศและนานาชาติ

2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้พัฒนากระบวนการส่งเสริมรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีการอนุรักษ์การแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีอาจดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม เพื่อรวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจและเชี่ยวชาญในการแทงหยวก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสืบทอดภูมิปัญญา การจัดอบรมและถ่ายทอดความรู้ การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสืบทอดทักษะ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และการจัดหาพื้นที่ในการแสดงผลงาน และการส่งเสริมการใช้ในชีวิตประจำวันและงานพิธี สนับสนุนให้มีการนำงานแทงหยวกไปใช้ในงานมงคล งานประเพณี และการตกแต่งสถานที่ต่างๆ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย พัฒนาผลิตภัณฑ์จากการแทงหยวกให้มีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปความท้าทายในการอนุรักษ์แม้จะมีความพยายามในการอนุรักษ์ แต่ก็ยังมีความท้าทายบางประการ เช่น การขาดแคลนผู้สืบทอดจำนวนผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการแทงหยวกอาจมีจำนวนลดลงการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม โดยค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่อาจไม่ให้ความสำคัญกับศิลปะหัตถกรรมดั้งเดิมเท่าที่ควรและการแข่งขันกับสินค้าสมัยใหม่: สินค้าที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่อาจได้รับความนิยมมากกว่าผลิตภัณฑ์จากการแทงหยวก

3. เพื่อพัฒนาการสร้างพื้นที่ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีการอนุรักษ์รูปแบบการแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างสรรค์ต่อยอดทางศิลปะ การดำเนินงานอนุรักษ์จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ศิลปะการแทงหยวกยังคงอยู่คู่กับจังหวัดเพชรบุรีสืบไป

การสร้างพื้นที่ศิลปะ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า พื้นที่ศิลปะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในศิลปะ ทำให้เกิดการใช้จ่ายในชุมชน ทั้งในส่วนของร้านค้า ร้านอาหาร และที่พัก เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่ศิลปะช่วยเพิ่มเสน่ห์และจุดสนใจให้กับจังหวัดเพชรบุรีในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่หลากหลายและยั่งยืนมากขึ้น จึงเป็นการการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสร้าง

พื้นที่ศิลปะมักมีส่วนในการนำเสนอและส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี เช่น งานแทงหยวก งานปูนปั้น และอื่น ๆ อีกทั้งยัง การสร้างพื้นที่สำหรับศิลปินในการแสดงออกและพัฒนาตนเอง พื้นที่ให้ศิลปะเป็นเวทีให้ศิลปินในท้องถิ่นได้แสดงผลงาน สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน การมีพื้นที่ศิลปะที่น่าสนใจและมีคุณภาพช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นในมรดกทางวัฒนธรรมและศักยภาพทางศิลปะของตนเอง เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการสร้างพื้นที่ศิลปะมักเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบสร้างสรรค์ และดูแลรักษาพื้นที่ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันโดยรวมแล้ว การสร้างพื้นที่ศิลปะในจังหวัดเพชรบุรีมีศักยภาพในการสร้างประโยชน์ในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพัฒนาศักยภาพของศิลปินและชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องรูปแบบอนุรักษ์การแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีการอนุรักษ์รูปแบบการแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก “การแทงหยวก” เป็นศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีมายาวนาน การแทงหยวกเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยความชำนาญ เทคนิค และความเข้าใจในวัสดุ (ต้นกล้วย) อย่างลึกซึ้ง การอนุรักษ์รูปแบบนี้จึงเป็นการรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ไม่ให้สูญหายไป ตามกาลเวลาการแทงหยวกต้องใช้ทักษะฝีมือที่ละเอียดอ่อนและประณีต ทั้งการออกแบบ การแกะสลัก และการประกอบชิ้นงาน การอนุรักษ์จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดทักษะเหล่านี้ไปยังคนรุ่นหลัง โดยถึงเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวเพชรบุรี การอนุรักษ์จึงเป็นการธำรงไว้ของท้องถิ่น การมีศิลปะแทงหยวกที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวเมืองเพชรบุรี และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศและนานาชาติการอนุรักษ์การแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีอาจดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อรวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจและเชี่ยวชาญในการแทงหยวก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสืบทอดภูมิปัญญา การจัดอบรมและถ่ายทอดความรู้ การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสืบทอดทักษะ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และการจัดหาพื้นที่ในการแสดงผลงาน และการส่งเสริมการใช้ในชีวิตประจำวันและงานพิธี สนับสนุนให้มีการนำงานแทง

หยวกไปใช้ในงานมงคล งานประเพณี และการตกแต่งสถานที่ต่างๆ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย พัฒนาผลิตภัณฑ์จากการแทงหยวกให้มีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปความท้าทายในการอนุรักษ์แม้จะมีความพยายามในการอนุรักษ์ แต่ก็ยังมีความท้าทายบางประการ เช่น การขาดแคลนผู้สืบทอดจำนวนผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการแทงหยวกอาจมีจำนวนลดลงการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม โดยค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่อาจไม่ให้ความสำคัญกับศิลปะหัตถกรรมดั้งเดิมเท่าที่ควรและการแข่งขันกับสินค้าสมัยใหม่สินค้าที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่อาจได้รับความนิยมมากกว่าผลิตภัณฑ์จากการแทงหยวกการอนุรักษ์รูปแบบการแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างสรรค์ต่อยอดทางศิลปะ การดำเนินงานอนุรักษ์จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ศิลปะการแทงหยวกยังคงอยู่คู่กับจังหวัดเพชรบุรีสืบไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การขับเคลื่อนพื้นที่ศิลปะเกี่ยวกับศูนย์ศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี จะเกิดขึ้นได้ก็อาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ดังนั้น ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน สังคมชุมชนร่วมด้วยช่วยกันในการอนุรักษ์และช่วยผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างมีความชัดเจน เป็นรูปธรรมมั่นคงยั่งยืนถาวร เพราะทุกภาคส่วนถือว่าเป็นกำลังสำคัญในการสร้างศูนย์ศิลปะการแทงหยวกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และความต้องการในการที่จะอนุรักษ์อย่างยิ่งต่อการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างสรรค์ต่อยอดทางศิลปะ การดำเนินงานอนุรักษ์จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่ จัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้และอนุรักษ์อย่างเป็นทางการ สนับสนุนการจัดตั้ง “ศูนย์ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี” หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะแขนงนี้อย่างเป็นระบบ มีพื้นที่สำหรับจัดแสดงผลงาน จัดอบรม และเป็นแหล่งข้อมูล พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ พิจารณาการนำผลงานศิลปะการแทงหยวกไปประดับตกแต่งพื้นที่สาธารณะในจังหวัด เช่น สวนสาธารณะ อาคารราชการ หรือสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อสร้างความน่าสนใจและเผยแพร่ศิลปะในวงกว้าง

(2) สนับสนุนการใช้คุ้มวัดเป็นแหล่งเรียนรู้: ส่งเสริมให้คุ้มวัด ที่มีช่างแทงหยวกอาศัยอยู่ หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ดั้งเดิม ได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และจัด

กิจกรรมสาธิต การส่งเสริมการเรียนรู้และการถ่ายทอด สนับสนุนหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา สนับสนุนการพัฒนาและขยายหลักสูตรศิลปะการแทงหยวกในโรงเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา และอาจพิจารณาบรรจุเป็นวิชาเลือกในระดับที่สูงขึ้น

(3) ส่งเสริมการจัดอบรมระยะสั้นและกิจกรรมเชิงปฏิบัติ สนับสนุนการจัดอบรมระยะสั้นสำหรับผู้สนใจทั่วไปอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการจัดกิจกรรมสาธิต Workshop และการมีส่วนร่วมในงานเทศกาล สนับสนุนการถ่ายทอดจากครูช่างสู่รุ่นใหม่จัดหาช่องทางและงบประมาณสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้และทักษะจากครูช่างผู้เชี่ยวชาญไปยังเยาวชนรุ่นใหม่ผ่านโครงการ เช่น การเป็นพี่เลี้ยง การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนผู้สนใจ

(4) การส่งเสริมการสร้างสรรค์และการประยุกต์ใช้ สนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัย ส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์ผลงานการแทงหยวกในรูปแบบที่ทันสมัยและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ จัดประกวดและนิทรรศการจัดประกวดผลงานศิลปะการแทงหยวกอย่างสม่ำเสมอ และจัดนิทรรศการแสดงผลงานเพื่อเผยแพร่และกระตุ้นการสร้างสรรค์ ส่งเสริมการนำไปใช้ในงานมงคล: สนับสนุนการนำศิลปะการแทงหยวกไปประยุกต์ใช้ในงาน มงคลนอกเหนือจากงานประเพณีดั้งเดิม การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ

(5) สร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน สร้างความร่วมมือระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ชุมชน และภาคเอกชนในการส่งเสริมและสนับสนุนศิลปะการแทงหยวกส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงศิลปะการแทงหยวกเข้ากับการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างรายได้และเผยแพร่วัฒนธรรมสนับสนุนการรวมกลุ่มของช่างแทงหยวก สนับสนุนการรวมกลุ่มของช่างแทงหยวกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

(6) การอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้จัดทำฐานข้อมูลและเอกสารวิชาการ: สนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เทคนิค ลวดลาย และองค์ความรู้เกี่ยวกับการแทงหยวกบันทึกและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น บันทึกและเผยแพร่ภูมิปัญญาของครูช่างผ่านสื่อ เช่น วิดีโอ สารคดี หรือหนังสือ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้ และการสนับสนุนด้านงบประมาณจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง: จัดสรรงบประมาณจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนกิจกรรม โครงการ และการดำเนินงานต่างที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแทงหยวกอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

(1) การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน:ปรับปรุงหลักสูตรระยะสั้น: พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นให้มีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เช่น หลักสูตรสำหรับผู้เริ่มต้น หลักสูตรสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานแล้ว หรือหลักสูตรเฉพาะทางด้าน

การประยุกต์ใช้ จัดทำสื่อการเรียนการสอน จัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเข้าใจง่าย เช่น วิดีโอสาธิต คู่มือการเรียนรู้ หรือสื่อออนไลน์ เพื่อช่วยในการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Hands-on เน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะอย่างแท้จริง

(2) การสร้างพื้นที่และกิจกรรมจัดตั้งพื้นที่สาธิตและ Workshop จัดตั้งพื้นที่สาธิตถาวรในศูนย์ศิลปะหรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไปได้ชมการสาธิตสดและมีส่วนร่วมในกิจกรรม Workshop จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างครูช่าง นักเรียน และผู้สนใจ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเครือข่าย

(3) บูรณาการกับงานเทศกาลและกิจกรรมท้องถิ่น นำศิลปะการแทงหยวกไปจัดแสดงและมีส่วนร่วมในงานเทศกาล งานประเพณี และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดการส่งเสริมการสร้างสรรค์และการประยุกต์ใช้สนับสนุนการออกแบบลวดลายร่วมสมัย จัดกิจกรรมส่งเสริมการออกแบบลวดลายใหม่ๆ ที่มีความร่วมสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สนับสนุนการนำลวดลายการแทงหยวกไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น เช่น จัดทำเป็นของที่ระลึก ของตกแต่งบ้านหรือสินค้าแฟชั่นสร้างช่องทางการจำหน่าย สนับสนุนการสร้างช่องทางการจำหน่ายผลงานศิลปะและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการแทงหยวก ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์

(4) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และส่งเสริม: สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแทงหยวกในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และจัดกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของช่างสร้างเวทีและโอกาสให้ช่างแทงหยวกได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างความร่วมมือกันสนับสนุนการสร้างแบรนด์สนับสนุนการสร้างแบรนด์ให้กับศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างการรับรู้และความน่าเชื่อถือ

(5) การอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้จัดทำทะเบียนครูช่าง จัดทำทะเบียนรายชื่อครูช่างผู้มีความรู้ความสามารถ เพื่อเป็นข้อมูลในการติดต่อและสนับสนุนรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล: รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เทคนิค ลวดลาย และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการแทงหยวกอย่างเป็นระบบ

(6) สร้างแหล่งข้อมูลออนไลน์ จัดทำเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวก และเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซักถามเกี่ยวกับการแทงหยวกให้มากกว่าเดิม

(7) การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วน เช่น ภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคมชุมชน วัด บ้าน โรงเรียน สร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาร่วมมือภาคีเครือข่ายกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะการแทงหยวก และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนกิจกรรม การจัดจำหน่ายผลงาน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ในการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการดำเนินงานตามนโยบาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ศิลปะการแทงหยวกในยุคปัจจุบันอย่างสร้างสรรค์และหลากหลายมากขึ้น รวมถึงการนำไปใช้ในผลิตภัณฑ์ต่างๆ หรือในงานศิลปะร่วมสมัย ในปัจจุบันอย่างไร

(2) ในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาการสืบทอดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอด ทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดศิลปะการแทงหยวกจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข

(3) ในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแทงหยวก ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ และแนวทางการจัดการ เทคนิค กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ใด ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในปัจจุบัน

(4) ในการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาถึงการคงอยู่และการพัฒนาแบบยั่งยืนเกี่ยวการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแทงหยวก ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในยุคโลกาภิวัฒน์

เอกสารอ้างอิง

ปิ่นรัชฎ์ กาญจนัษฐิติ. (2552). *การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ. (2546). *การศึกษาศิลปกรรมแบบประเพณีในจังหวัดเพชรบุรี.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภัย นาคคง. (2533). *ความรู้เบื้องต้นวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ.* กรุงเทพฯ: ท.วัฒนาการพิมพ์.

จรัสศรี สุขสุจริต. (2559). *ศิลปะการแทงหยวกในงานบุญของชาวภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.

ธนวัฒน์ สินรัชตานันท์. (2562). พื้นที่ศิลปะและการมีส่วนร่วมของชุมชน. *วารสารวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม,* 10(2), 45-60.

ประเวศ วะสี. (2542). *ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในบริบทสังคมเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภัทรวดี ทิพย์ลัดดา. (2561). แทงหยวก: ศิลปะพื้นบ้านกับความเชื่อของชาวไทย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 13(1), 77-92.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านแทงหยวก*. เพชรบุรี: กระทรวงวัฒนธรรม.

สุนีย์ สินธุเดชะ. (2560). ทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต,* 5(1), 1-12.

วิริยะ สุสุทธิ. (5 มีนาคม 2568). *ช่างแทงหยวก.* (พระครูวัชรสุวรรณาทร, สัมภาษณ์)

ลลิตา กลิ่นสว่าง. (5 มีนาคม 2568). *ข้าราชการครู*. (พระสุชินนะ อนิญชฺโต, สัมภาษณ์).

น.ส.พรชนก เรืองโรจน์. (5 มีนาคม 2568). *ช่างปูนปั่นบ้าน อ.ทองร่วง.* (พระสุชินนะ อนิญชฺโต, สัมภาษณ์).

อาคม ยางนอก. (5 มีนาคม 2568). *นักวิชาการวัฒนธรรม ปฏิบัติการ.* (พระวรพงศ์ ธมฺมวโส, สัมภาษณ์).

ทรงชัย เมืองพูนผง. (5 มีนาคม 2568). *ประชาชน.* (พระวรพงศ์ ธมฺมวโส, สัมภาษณ์).

Throsby, D. (2001). *Economics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.

UNESCO. (2003). *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris: UNESCO.

กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง*

STRATEGIES FOR DEVELOPING LEARNERS' MORALITY BY ETHICAL A PARTICIPATION NETWORK AT THA LUANG TECHNICAL COLLEGE

มนตรี สุวรรณภักดีจิต

Montri Suwanpakdeejit

วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

Tha Luang Technical College, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 9 กรกฎาคม 2568

Received 3 July 2025; Revised 7 July 2025; Accepted 9 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง 2) สร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม และ 4) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะครูและผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 261 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85 และสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

Citation:

* มนตรี สุวรรณภักดีจิต. (2568). กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 704-725.

Montri Suwanpakdeejit. (2025). Strategies For Developing Learners' Morality By Ethical A Participation Network At Tha Luang Technical College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 704-725.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

กึ่งโครงสร้างกับผู้บริหาร คณะครู ผู้ทรงคุณวุฒิ และประธานเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 27 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1) สภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม พบว่า โดยรวมมีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม พบว่า ประกอบด้วย 4 พันธกิจ 9 เป้าประสงค์ และ 4 กลยุทธ์

3) ผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม พบว่า นักศึกษาผ่านการประเมินคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา ระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 89.89 ได้เกรด 3.00 ขึ้นไป ร้อยละ 55.07 ได้ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 77.04 ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ 17 รางวัล และนักศึกษาได้ศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพ ร้อยละ 100

4) กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม (ฉบับปรับปรุง) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ “ภายในปีการศึกษา 2570 วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมในทุกมิติ”

คำสำคัญ : กลยุทธ์การพัฒนา, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to 1) study the operating conditions and needs for developing student ethics of Tha Luang Technical College, 2) create a strategy for developing student ethics using a participatory network, 3) study the results of using a strategy for developing student ethics using a participatory network, and 4) to develop a strategy for developing student ethics using a participatory network by studying the operating conditions and needs for developing student ethics. The

target group is teachers and students of Tha Luang Technical College, academic year 2024, totaling 261 people. The instrument used is a 5-level rating scale questionnaire with an IOC value between 0.80-1.00, the reliability of the whole version is equal to 0.85, and a strategy for developing student ethics and morality is created using a semi-structured interview with 27 executives, teachers, experts, and the president of the parent network by purposive selection. The statistics used for data analysis include percentages, means, standard deviations, and descriptive content analysis.

The research results found that:

1) The operating conditions and the need to develop student ethics and morality using a participatory network found that overall the operating conditions were at a moderate level and the need to develop was at the highest level.

2) The results of creating strategies for developing student ethics and morality using a participatory network found that there were 4 missions, 9 objectives, and 4 strategies.

3) The results of using the strategy for developing students' morality and ethics using the participation network found that 89.89 percent of students passed the assessment of morality and ethics based on the Tri-Sikha principles, at a good level or higher, 55.07 percent received a grade of 3.00 or higher, 77.04 percent received an assessment of desirable characteristics at a good level or higher, received 17 awards, and 100 percent of students continued their studies or worked.

4) The strategy for developing students' morality and ethics using the participation network (revised edition) consists of the vision: "By the academic year 2027, Tha Luang Technical College aims to develop students to be excellent, good, and virtuous people, and responsible leaders for society through participatory management from the network and learning management that integrates morality in all dimensions."

Keywords: Development strategy; Moral and ethical development; Participation network

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์ การคมนาคม และการสื่อสารที่มีความรวดเร็วอย่างมาก ทุกข้อมูลสามารถถูกส่งผ่านไปถึงผู้รับได้ภายในเสี้ยววินาที ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ การเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันข้ามทวีปได้เพียงปลายนิ้วสัมผัส เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและแนวคิดใหม่ ๆ อย่างกว้างขวาง แม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะนำมาซึ่งประโยชน์มหาศาล เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ ที่รวดเร็ว ความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต และโอกาสทางการศึกษาและอาชีพที่เพิ่มขึ้น แต่ในทางตรงข้าม ก็มีผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยจะพบว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มเยาวชนที่ลดลง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีความพยายามในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน แต่ก็ยังเป็นเพียงการส่งเสริมแบบฉาบฉวย ไม่สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้ ในขณะที่สังคมไทยมีความต้องการที่จะเห็นเยาวชนเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ครบทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และค่านิยมที่ดี รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนนั้น สถานศึกษามีหน้าที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่อย่างมีความสุข โดยกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ พร้อมทั้ง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รัฐต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และสามารถเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2565) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ริเริ่มแนวทางการพัฒนา “สถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 โดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทั้งในภาครัฐและเอกชน ดำเนินการจัดการศึกษาโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านกาย วาจา และใจ

ภายใต้การบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความจำเป็นต่อบ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ต้องพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้สถานศึกษาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษารายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) ประจำปีการศึกษา 2566 ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พบว่า วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงยังไม่มีแบบอย่างที่ดี (Best Practice) หรือ นวัตกรรม (Innovation) ที่จะใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาที่เป็นรูปธรรมเลย ส่งผลให้ในปีการศึกษาที่ผ่านมา อัตราส่วนนักเรียนนักศึกษาที่ผ่านการประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรมยังอยู่ในอัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาในประเภทวิชาชีพ จัดเป็นกลุ่มเสี่ยงกลุ่มหนึ่งของสังคม ดังที่ได้พบเห็นจากข่าวผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่นักเรียนนักศึกษาสายวิชาชีพ มักจะก่อเหตุทะเลาะวิวาท หรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สร้างความเดือดร้อนให้สังคมบ่อย ๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม เพื่อพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดี เพื่อให้เป็นคนดี มีคุณภาพ เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของชุมชนและสังคมต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง เป็นอย่างไร

2. กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง เป็นอย่างไร

3. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง เป็นอย่างไร

4. กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ฉบับปรับปรุงเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

3. เพื่อศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

4. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์และการพัฒนากลยุทธ์

กลยุทธ์ หมายถึง แนวทางหรือแผนการดำเนินงานที่ได้รับการวางแผนอย่างรอบคอบ มีขั้นตอนชัดเจน ยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เพื่อมุ่งสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ ความสามารถหลัก และข้อได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งยังเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทาง ตำแหน่ง และลักษณะขององค์กรในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมและยั่งยืน สำหรับการพัฒนากลยุทธ์เป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งยกระดับประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กร โดยมีรากฐานจากการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ หนึ่งในเครื่องมือที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย คือ SWOT Analysis ซึ่งใช้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสร้างแนวทางที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน การสร้างกลยุทธ์ยังต้องพิจารณาองค์ประกอบด้านคุณภาพในสามมิติ ได้แก่ คุณภาพของบุคลากร คุณภาพของกระบวนการ และคุณภาพของผลลัพธ์ รวมถึงต้องตระหนักถึงปัจจัยการแข่งขันภายนอก เช่น อุปสรรคจากคู่แข่ง การต่อรองของผู้ซื้อและผู้ขาย ตลอดจนการคุกคามจากสินค้าทดแทน การดำเนินกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล จำเป็นต้องมีการสื่อสาร การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าบรรลุวัตถุประสงค์และยกระดับองค์กรได้อย่างยั่งยืน

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีที่ปรากฏในลักษณะของพฤติกรรม ความคิด และจิตสำนึก ซึ่งเป็นผลจากการหล่อหลอมผ่านการอบรม ฝึกฝน และการยึดมั่นในหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมและสังคม โดยคุณธรรมเกี่ยวข้องกับการกระทำที่สังคมนิยม ยอมรับ และส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสมาชิกของสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความยุติธรรม นอกจากนี้ คุณธรรมยังสะท้อนถึงจิตใจที่ไม่เห็นแก่ตัว มีเมตตา กรุณา และความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และวิชาชีพ เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้มนุษย์สามารถแยกแยะสิ่งที่ดีงามและสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้อย่างมีเหตุผล เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งในทางศาสนา จริยศาสตร์ และกฎหมายทางสังคม

วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาตามนโยบาย “สถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ” โดยยึดหลัก “ไตรสิกขา” เป็นคุณธรรมหลักในการดำเนินงาน เพราะไตรสิกขา ประกอบด้วย “ศีล สมาธิ ปัญญา” ซึ่งมีความครอบคลุมในการพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งการพัฒนาในด้าน “กาย วาจา และใจ” จึงเป็นสิ่งดีงามที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กและเยาวชนของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ตลอดจน บุคคลทั่วไป เพื่อส่งผลดีต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุข

3. แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม

เครือข่ายการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การรวมตัวกันอย่างสมัครใจของบุคคลหรือองค์กรเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยยังคงความเป็นอิสระของแต่ละฝ่าย ซึ่งส่งผลให้เกิด ความยืดหยุ่น ความไว้วางใจ และพลังร่วมในการขับเคลื่อนงาน การเปิดโอกาสให้ทุกระดับในองค์กรหรือชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ ไปจนถึงการประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจ พัฒนาศักยภาพ และสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนองค์กรหรือชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ กระบวนการหรือการบริการทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการ หรือเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการออกแบบ ทดลองใช้งานจริง และปรับปรุงซ้ำจนได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูงและตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลหรือองค์กรได้

อย่างเหมาะสม ในบริบทของการศึกษา การวิจัยและพัฒนา มีบทบาทสำคัญในการทดลองแนวคิดหรือทฤษฎีทางการศึกษา เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการศึกษา หลักสูตรและการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา รวมถึงการวัดและประเมินผล โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพอย่างรอบด้าน

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ปีการศึกษา 2566 จำนวน 271 คน ประกอบด้วย คณะครู จำนวน 16 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน และผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา จำนวน 247 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) เป็นแบบตอบสนองคู่ (dual-response format)

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม แล้วนำมาเป็นแนวทางสร้างแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ซึ่งแบบสอบถามนี้มีค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ระหว่าง 0.80-1 และเมื่อปรับปรุงแล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามแนวทางของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ .85

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง จำนวน 271 คน

โดยผู้วิจัยมอบให้เจ้าหน้าที่ธุรการ แจกแบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมาย แล้วเก็บส่งคืนผู้วิจัย ได้แบบสอบถามคืนครบทุกคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู จำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน และประธานเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 1 คน รวม 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของกลยุทธ์ และการสร้างกลยุทธ์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ตามหัวข้อการประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ผู้ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน และตัวแทนผู้รับบริการจากวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พร้อมบันทึกสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ผู้ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน และตัวแทนผู้รับบริการจากวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงที่เข้าร่วมประชุม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ตามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยใช้โดยใช้ภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ปีการศึกษา 2566 จำนวน 271 คน ประกอบด้วย คณะครู จำนวน 16 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน และผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา จำนวน 247 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง และการศึกษาผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดกับครู บุคลากร และนักศึกษา

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม แล้วนำมาเป็นแนวทางสร้างแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ซึ่งแบบสอบถามนี้มีค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ระหว่าง 0.60-1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง จำนวน 271 คน โดยผู้วิจัยมอบให้เจ้าหน้าที่ธุรการ แจกแบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมาย แล้วเก็บส่งคืนผู้วิจัย ได้แบบสอบถามคืนครบทุกคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง โดยการหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยใช้โดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู จำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน และประธานเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 1 คน รวม 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบโครงสร้างการอภิปรายกลุ่มย่อย (focus group discussion) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ผู้ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการ และตัวแทนผู้รับบริการจากวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการประชุมการอภิปรายกลุ่มย่อยตามหัวข้อโครงสร้างการอภิปรายกลุ่มย่อย กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ผู้ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน และตัวแทนผู้รับบริการจากวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พร้อมบันทึกสรุปผลการอภิปรายกลุ่มย่อย ตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าร่วมอภิปราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากการสรุปผลการอภิปรายกลุ่มย่อย ตามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมอภิปราย

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

สภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ตามความคิดเห็นของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง พบว่า สภาพการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ=2.99) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ พบว่า ด้านการส่งเสริมการบริหารโดยภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม (μ=3.19) ด้านการส่งเสริมการเป็นผู้นำที่ดีในสังคม (μ=3.11) ด้านการพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม (μ=2.84) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม (μ=2.84) มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของความต้องการพัฒนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.57) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ พบว่า ด้านการส่งเสริมการเป็นผู้นำที่ดีในสังคม (μ=4.80) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม (μ=4.61) มีความต้องการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นคนดีมีคุณธรรม (μ=4.46) ด้านการส่งเสริมการบริหารโดยภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม (μ=4.40) มีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ที่ว่า “ภายในปีการศึกษา 2567 วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมในทุกมิติ” มี พันธกิจ 4 ข้อ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการบริหารโดยภาคี

เครือข่ายมีส่วนร่วม 2) พัฒนานักศึกษาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม 4) ส่งเสริมนักศึกษาให้เป็นผู้นำที่ดีในสังคม เป้าประสงค์ 9 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษา 2) เพื่อประชาสัมพันธ์การพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาอย่างแพร่หลาย 3) เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติองค์กรเครือข่ายดีเด่นในการพัฒนาสถานศึกษา 4) เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาอย่างหลากหลาย 5) เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมที่ดีอย่างเคร่งครัด 6) เพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักคุณธรรมกับหลักสูตรสถานศึกษา 7) เพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักคุณธรรมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา 8) เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรด้านการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษา 9) เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้นำที่ดีของสังคม กลยุทธ์ “กระชับมั่น ปั้นแต่ง แฝงคุณธรรม เป็นผู้นำในสังคม” 4 ข้อ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กระชับความสัมพันธ์ กับภาคีเครือข่าย กลยุทธ์ที่ 2 ปั้นแต่งศิษย์ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม กลยุทธ์ที่ 3 แฝงคุณธรรมความเป็นคนดีให้มีในตัวลูกศิษย์ กลยุทธ์ที่ 4 เป็นผู้นำที่ดีในสังคมอย่างภาคภูมิใจ โครงการ 26 โครงการ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กระชับความสัมพันธ์ กับภาคีเครือข่ายร่วมบริหารจัดการ จำนวน 6 โครงการ กลยุทธ์ที่ 2 ปั้นแต่งศิษย์ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จำนวน 6 โครงการ กลยุทธ์ที่ 3 แฝงคุณธรรมความเป็นคนดีให้มีในตัวลูกศิษย์ จำนวน 10 โครงการ และ กลยุทธ์ที่ 4 เป็นผู้นำที่ดีในสังคมอย่างภาคภูมิใจ จำนวน 4 โครงการ ในด้าน ตัวชี้วัดความสำเร็จ 12 ข้อ และ เงื่อนไขความสำเร็จ 6 ข้อ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ครูและบุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอในด้านการออกแบบการเรียนรู้ การแนะแนวทางคุณธรรมและภาวะผู้นำ หลักสูตรและกิจกรรมได้รับการออกแบบให้บูรณาการคุณธรรมอย่างเหมาะสม มีระบบติดตาม ประเมินผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและนโยบายของวิทยาลัยอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม และมีการสร้างแรงบันดาลใจและแบบอย่างที่ดีให้ปฏิบัติตาม

3. ผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

3.1 ผลสำเร็จ (Output) จากการใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พบว่า ปีการศึกษา 2567 นักศึกษาผ่านการประเมินคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา ระดับดีขึ้นไป เฉลี่ยรวมร้อยละ 89.89 เมื่อพิจารณาตามระดับชั้น พบว่าระดับ ปวช. ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 90.54 ระดับ ปวส.

ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 87.94 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา ผ่านการประเมินครบทุกคนเฉลี่ยร้อยละ 100 ทั้ง 2 ข้อ

3.2 ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดจากการดำเนินงานตามกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พบว่า

3.2.1 ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน เมื่อนักเรียนนักศึกษาได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดีมีคุณธรรมแล้ว จึงส่งผลให้เป็นคนดี คนเก่ง เรียนเก่ง มีศักยภาพเฉพาะตัวสูง ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับดี ชนะการประกวดแข่งขันตามผลลัพธ์ดังนี้

1) นักศึกษาได้คะแนนการเรียนโดยเฉลี่ยเกรด 3.00 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55.07

2) นักศึกษาได้ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระดับดีขึ้นไป เฉลี่ยรวมคิดเป็นร้อยละ 77.04

3) นักศึกษาได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จำนวน 17 รางวัล

4) นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ร้อยละ 69.23 จำแนกเป็นระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 75.47 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 41.66

5) นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วได้ประกอบอาชีพที่ดี ร้อยละ 30.76

6) จำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ได้ศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพร้อยละ 100

3.2.2 ผลลัพธ์ที่เกิดกับครูและบุคลากร พบว่า ผ่านการประเมินทักษะการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนนักศึกษา ดังนี้

1) คณะครูผ่านการประเมินทักษะการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน โดยรวมร้อยละ 91.06

2) คณะครูได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติในทุกระดับ จำนวน 10 คน 10 รางวัล

3.2.3 ผลลัพธ์ที่เกิดกับสถานศึกษา พบว่า วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงได้รับการยอมรับเป็นที่เชื่อถือของสถาบันอื่น ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานของสถานศึกษาอื่น ดังนี้

1) วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติระดับชาติ 3 รางวัล

2) สถานศึกษามาขอศึกษาดูงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง จำนวน 11 สถาบัน

3.2.4 ผลลัพธ์ที่เกิดกับชุมชน พบว่า ช่วยให้ชุมชนในเขตบริการได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณธรรม เป็นคนที่มีคุณภาพเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนอื่น ผลการปฏิบัติงานดีมีความโปร่งใส

หน่วยงานจึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี ได้รับรางวัลเป็นหน่วยงานที่มีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีผลคะแนนระดับ ผ่านดีเยี่ยม จากสำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับ ป.ป.ช.

4. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง (ฉบับปรับปรุงพัฒนา) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ “ภายในปีการศึกษา 2570 วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมในทุกมิติ” พันธกิจ 5 ข้อ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการบริหารโดยภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม 2) พัฒนานักศึกษาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม 4) ส่งเสริมนักศึกษาให้เป็นผู้นำที่ดีในสังคม 5) ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ทุกกลุ่มวิชา เป้าประสงค์ 10 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษา 2) เพื่อประชาสัมพันธ์การพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาอย่างแพร่หลาย 3) เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติองค์กรเครือข่ายดีเด่นในการพัฒนาสถานศึกษา 4) เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาอย่างหลากหลาย 5) เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมที่ดีอย่างเคร่งครัด 6) เพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักคุณธรรมกับหลักสูตรสถานศึกษา 7) เพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักคุณธรรมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา 8) เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรด้านการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษา 9) เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้นำที่ดีของสังคม และ 10) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจ กลยุทธ์ 5 ข้อ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กระชับความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ร่วมบริหารจัดการ กลยุทธ์ที่ 2 ปั้นแต่งศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม กลยุทธ์ที่ 3 แฝงคุณธรรมความเป็นคนดีให้มีในตัวลูกศิษย์กลยุทธ์ที่ 4 เป็นผู้นำที่ดีในสังคมอย่างภาคภูมิใจ กลยุทธ์ที่ 5 บ่มเพาะการเรียนตามความถนัดและความสนใจ โครงการ 31 โครงการ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กระชับความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ร่วมบริหารจัดการ 6 โครงการ กลยุทธ์ที่ 2 ปั้นแต่งศิษย์ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 6 โครงการ กลยุทธ์ที่ 3 แฝงคุณธรรมความเป็นคนดีให้มีในตัวลูกศิษย์ 10 โครงการ กลยุทธ์ที่ 4 เป็นผู้นำที่ดีในสังคมอย่างภาคภูมิใจ 4 โครงการ กลยุทธ์ที่ 5 บ่มเพาะการเรียนตามความถนัดและความสนใจ 5 โครงการ ตัวชี้วัด

ความสำเร็จ 13 ข้อ และเงื่อนไขความสำเร็จ 6 ข้อ พบว่า ต้องเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยครูและบุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอในด้านการออกแบบการเรียนรู้ การแนะแนวทางคุณธรรม และภาวะผู้นำ หลักสูตรและกิจกรรมต้องได้รับการออกแบบให้บูรณาการคุณธรรมอย่างเหมาะสม มีระบบติดตามประเมินผล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและนโยบายของวิทยาลัยอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม และมีการสร้างแรงบันดาลใจและแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนปฏิบัติตาม

การอภิปรายผล

1. ผลศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

สภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ตามความคิดเห็นของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมมีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง มีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ยังไม่มีกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาที่เป็นระบบอย่างเป็นชัดเจน สภาพการดำเนินงานจึงอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น และเนื่องจากนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงยังอยู่ในช่วงการเป็นเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่าง ๆ หลายประการ กอปรกับข่าวจากสื่อต่างๆ จะเห็นว่านักศึกษาอาชีวศึกษามีปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ทะเลาะวิวาท ชู้สาว ติดเหล้า ติดบุหรี่ และติดการพนัน ฯลฯ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง จึงมีความต้องการให้มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษา อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดสอดคล้องกับ นุกูล ปานมัจฉา และวิเชียร รู้ยืนยง (2561) ที่ทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สภาพปัจจุบันของกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์มีภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เช่นเดียวกับ เรวัช ศรีแสงอ่อน (2562) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี พบว่า ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อน

คุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับเจ้าอธิการบุญช่วย โชติว์โส (2563) วิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาขอนแก่น เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

สภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ตามความคิดเห็นของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมมีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง มีความต้องการพัฒนา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับเจ้าอธิการบุญช่วย โชติว์โส (2563) วิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาขอนแก่น เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อจำแนกรายด้านแล้วพบว่ามีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ “ภายในปีการศึกษา 2567 วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมในทุกมิติ” มีพันธกิจ 4 ข้อ เป้าประสงค์ 9 ข้อ กลยุทธ์ “กระชับมั่นปั้นแต่ง แฝงคุณธรรม เป็นผู้นำในสังคม” 4 ข้อ โครงการ 26 โครงการ ตัวชี้วัดความสำเร็จ 12 ข้อ เงื่อนไขความสำเร็จ 6 ข้อ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่มีองค์ประกอบครบถ้วนตามแนวคิดของทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) เสนาะ ติเยาว์ (2550) ต่อศักดิ์ บุญเสือ (2561) คอทเลอร์ และมอร์ฟี่ (Kotler & Morphy, 1987) ซึ่งสรุปไว้ว่ากลยุทธ์ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และวิธีดำเนินงานเพื่อให้สำเร็จตามภารกิจ เป้าหมายของหน่วยงาน ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องเกิดจาก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้งนี้ สอดคล้องกับประเสริฐ ภู่เงิน (2546) นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2551) สุพานี สฤษฎ์วานิช (2553) ต่อศักดิ์ บุญเสือ (2561) ไกรเซ และมาฮ์เลค (Grisay & Mahlek,1991) วีลเลน และ ฮังเกอร์ (Wheelen and Hunger, 2002) ที่กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนากลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและสัมพันธ์กันทุกขั้นตอน โดยเน้นการประเมินสถานการณ์อย่างรอบด้าน การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การตั้งเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทขององค์กร และการใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์เพื่อสร้างกลยุทธ์ที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ยังสอดคล้องกับนุกูล ปานมัจฉา และวิเชียร รู้ยืนยง (2561) ที่วิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ พบว่าสถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา จำนวน 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วยการใช้แบบอย่างที่ดี กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเรวัช ศรีแสงอ่อน (2562) ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) การพัฒนาแรงจูงใจ 3) การพัฒนาศักยภาพ 4) การบริหารจัดการเครือข่าย 5) การพัฒนาความสัมพันธ์และการรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

3. ผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

ผลสำเร็จจากการใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง พบว่า นักศึกษาผ่านการประเมินคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา ระดับดีขึ้นไป เฉลี่ยรวมร้อยละ 89.89 เมื่อพิจารณาตามระดับชั้น พบว่า ระดับ ปวช. ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 90.54 ระดับ ปวส. ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 87.94 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 100 ทั้ง 2 ข้อ รองลงมา ได้แก่ อทินนาทานา เวรมณี ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 98.04 ข้อที่ผ่านการประเมินต่ำสุด ได้แก่ สุราเมระยะมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ

71.09 และปาณาติปาตา เวรมณี ผ่านการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 73.82 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง เป็นกลยุทธ์ที่ดีมีประสิทธิภาพ มีกลยุทธ์ โครงการ กิจกรรม ที่ครอบคลุมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาทุกมิติ อย่างรอบด้าน เพราะเป็นกลยุทธ์ที่มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการพัฒนาการศึกษา สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และได้มีการสร้างกลยุทธ์โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ผู้ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการ ตัวแทนผู้รับบริการจากวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ส่งผลให้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง เป็นกลยุทธ์ที่ดีมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาอย่างแท้จริง จึงสามารถพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นคนดีมีคุณธรรม สอดคล้องกับ นุกูล ปานมัจฉา และวิเชียร รู้ยืนยง (2561) ทำวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา 5 กลยุทธ์ วิทยา ประวะโข และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (2561) ทำวิจัยเรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนานักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา คือ หลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ 1) อธิสีลสิกขา คือ ศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม 2) อธิจิตตสิกขา คือ ศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ และ 3) อธิปัญญาสิกขา คือ ศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง การสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนานักเรียนนั้น ทางพระพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และสอดคล้องกับ สุพจน์ ทองเหลือง (2562) ศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาคุณธรรมต้นแบบโดยภาคีเครือข่าย วิทยาลัยอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา พบว่า ผลการประเมินสถานศึกษาคุณธรรมต้นแบบตามเกณฑ์มาตรฐานสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินคะแนนรวม 26.45 จากคะแนนเต็ม 28

4. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง

กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง (ฉบับปรับปรุงพัฒนา) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ “ภายในปีการศึกษา 2570 วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมในทุกมิติ” พันธกิจ 5 ข้อ เป้าประสงค์ 10 ข้อ กลยุทธ์ 5 ข้อ ได้แก่ กลยุทธ์ “กระชับมั่น ปั้นแต่ง แฝงคุณธรรมเป็นผู้นำในสังคม บ่มเพาะการเรียนรู้” โครงการ 31 โครงการ ตัวชี้วัดความสำเร็จ 13 ข้อ และเงื่อนไขความสำเร็จ 6 ข้อ โดยได้มีการปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิหลายประเด็น ได้แก่ วิสัยทัศน์ เพิ่มระยะเวลาเป็น 3 ปี โดยใช้ถึงปี 2570 และเพิ่มคำว่า “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง” ซึ่งการปรับปรุงพัฒนานี้เพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนนักศึกษาได้ต่อเนื่อง และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังคงมีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักวิชาการ จึงเชื่อว่าตั้งแต่ปีการศึกษา 2568 ถึงปีการศึกษา 2570 นักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง จะได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพให้มากยิ่งขึ้น คณะครูและบุคลากรก็จะได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพที่สูงขึ้นด้วย ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงในภาพรวมด้วยเช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานและความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง จำแนกตามความคิดเห็นของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมมีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ที่ว่า “ภายในปีการศึกษา 2570 วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมในทุกมิติ” โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จที่ต้องเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ขณะที่ครูและบุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอในด้านการออกแบบการเรียนรู้ การแนะแนวทางคุณธรรม และภาวะผู้นำ พร้อมด้วยหลักสูตรและกิจกรรมต้องได้รับการออกแบบให้บูรณาการคุณธรรมอย่างเหมาะสม มีระบบติดตามประเมินผล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและ

นโยบายของวิทยาลัยอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม และต้องมีการสร้างแรงบันดาลใจและแบบอย่างที่ดีให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง สร้างขึ้นภายใต้บริบทแวดล้อม ปีการศึกษา 2567 หากจะนำไปใช้ในปีการศึกษาถัดไป ควรมีการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมในแต่ละปี

1.2 กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง สร้างขึ้นภายใต้บริบทแวดล้อมของวิทยาลันเทคนิคท่าหลวง หากสถานศึกษาอื่นจะนำไปใช้ควรมีการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมของสถาบันแต่ละแห่ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ในปีการศึกษา 2567 พบว่า ผลสำเร็จด้านปาณาติปาตา เวรมณี(งดเว้นจากการฆ่าสัตว์) และด้านสุราเมระยะมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี (งดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท) ยังมีนักศึกษาผ่านการประเมินต่ำกว่าด้านอื่น ๆ จึงควรมีการศึกษาวิจัยในการพัฒนาคุณธรรมทั้ง 2 ด้านนี้ให้มากขึ้น

2.2 จากการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยใช้ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ในปีการศึกษา 2567 พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดกับนักศึกษาที่ได้คะแนนการเรียนโดยเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.1) และ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.2) ยังมีผู้ผ่านเกณฑ์ในอัตราร้อยละที่ต่ำกว่าระดับชั้นอื่น จึงควรมีการทำวิจัยถึงสาเหตุและแนวทางพัฒนาให้นักศึกษาผ่านการประเมินให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เจ้าอธิการบุญช่วย โชติว์โส (อุ้ยวงค์). (2563). กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, *20*(2), 69-79.

ต่อศักดิ์ บุญเสือ. (2561). *กลยุทธ์การบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. รายงานการวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. [เอกสารอัดสำเนา]. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). *การวางแผนเชิงกลยุทธ์*. คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี.

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2551). *คิดกลยุทธ์ด้วย SWOT*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

นุกูล ปานมัจฉา และวิเชียร รู้ยืนยง. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 5*(2), 124-136.

ประเสริฐ ภู่เงิน. (2546). การพัฒนากลยุทธ์การจัดกิจการนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการของนักศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรวัช ศรีแสงอ่อน. (2562). *รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี*. ลพบุรี : วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี.

วิทยา ประวะโข และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์. (2561). การสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนานักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 5*(2), 199-210.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 2552-2561*. สำนักงานเลขาสภาการศึกษา กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2565). *คู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา.* จาก https://www.vec.go.th/Portals/9/Dowload/your64/Manage/28-6-64/manual.pd

สุพจน์ ทองเหลือง. (2562). *รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาคุณธรรมต้นแบบโดยภาคีเครือข่าย*. ฉะเชิงเทรา: วิทยาลัยอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา.

สุพานี สฤษฏ์วานิช. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ : แนวคิดและทฤษฎี*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสนาะ ติเยาว์. (2550). *การบริหารกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Grisay A. & Mahlek L. (1991). *The Quality of Education in Developing Countries. A Review of Some Research Studies and Policy Documents*. UNESCO: IIEP.

Kotler, P., & Murphy, P.E. (1981). Strategic Planning for Higher Education. *Journal of Higher Education, 52*(5), 47.

Wheelen, Thomas L. and David J.Hunger. (2002). *Strategic Management and Business Policy*. (8th ed). Prentice – Hall.

รูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมของสถานประกอบการต่อการจ้างงานคนพิการในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*

THE APPROPRIATE EMPLOYMENT MODELS FOR HIRING PERSONS WITH DISABILITIES IN ENTERPRISES PARTICIPATING IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR (EEC) PROJECT

วันวิสา รอดภัย[1] และ รุ่งรดิศ คงยั่งยืน[2]

Wanwisa Rodpai[1] and Rungraditt Kongyoungyune[2]

[1]คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Thailand

[2]คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

[2]Faculty of Administration and Management, Chao Phraya University, Thailand

Corresponding Author's Email: rungradit.k@cpu.ac.th

วันที่รับบทความ : 22 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568

Received 22 June 2025; Revised 30 June 2025; Accepted 2 July 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับของปัจจัยทัศนคติ ปัจจัยความเสมอภาค และปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม (2) ศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทัศนคติ ปัจจัยความเสมอภาค และปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม (2) ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยทัศนคติ ปัจจัยความเสมอภาค และปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม

Citation:

* วันวิสา รอดภัย และ รุ่งรดิศ คงยั่งยืน. (2568). รูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมของสถานประกอบการต่อการจ้างงานคนพิการในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 726-748.

Wanwisa Rodpai and Rungraditt Kongyoungyune. (2025). The Appropriate Employment Models For Hiring Persons With Disabilities In Enterprises Participating In The Eastern Economic Corridor (Eec) Project. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 726-748.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประชากรที่ใช้ศึกษาคือสถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 1,290 แห่ง ผู้วิจัยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (1970) ในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่าง 297 แห่ง การวิจัยครั้งนี้ใช้หน่วยวิเคราะห์คือสถานประกอบการ โดยใช้ตัวแทนของสถานประกอบการเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทัศนคติในการจ้างงานคนพิการ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลองค์การ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติในการจ้างงานคนพิการและหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งสามปัจจัยยังมีและความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ทัศนคติในการจ้างงานคนพิการและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการมีอิทธิพลโดยรวมเชิงบวกต่อการประสิทธิผลองค์การ ส่วนหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการมีอิทธิพลโดยรวมเชิงบวกต่อประสิทธิผลองค์การเช่นกัน โดยหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการมีอิทธิพลทางตรงกับประสิทธิผลองค์การอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมของหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการที่มีต่อประสิทธิผลองค์การพบว่าหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการไปยังประสิทธิผลองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการมีอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อประสิทธิผลองค์การของสถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (TE = 0.49, $p < 0.01$) และเมื่อพิจารณากรอบแนวคิด ปัจจัยด้านทัศนคติในการจ้างงานคนพิการด้านหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการมีความสามารถในการ

อธิบายและทำนายปัจจัยด้านประสิทธิผลองค์การ ของสถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เท่ากับร้อยละ 60.7 (R^2 = 0.607)

คำสำคัญ: รูปแบบการจ้างงาน, ทัศนคติในการจ้างงานคนพิการ, ความเท่าเทียม, การมีส่วนร่วม

Abstract

This study aims to (1) examine the levels of attitude factors, equity factors, and employer participation factors affecting appropriate employment models for persons with disabilities; (2) investigate the relationships among these factors influencing appropriate employment models for persons with disabilities; and (3) analyze the direct, indirect, and total effects of attitude factors, equity factors, and employer participation factors on appropriate employment models for persons with disabilities. The population consisted of 1,290 establishments employing persons with disabilities under the Eastern Economic Corridor (EEC) project. Using Krejcie and Morgan's (1970) table for sample size determination, 297 establishments were selected as the sample. The unit of analysis was the establishment, with representatives responding to the questionnaire. Data collection instruments included structured questionnaires. Statistical analyses employed were percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and path analysis.

The findings revealed that 1) The levels of attitudes toward employing persons with disabilities, employer participation in such employment, equity principles in employment, and appropriate employment models measured by organizational performance were at a moderate level. 2) The Pearson correlation coefficients showed a strong positive and statistically significant relationship ($p < .01$) between attitudes toward employing persons with disabilities and equity principles, employer participation, and appropriate employment models measured by organizational performance. All three factors

also exhibited strong positive correlations with appropriate employment models at a statistically significant level ($p < .01$). 3) Attitudes toward employing persons with disabilities and employer participation had an overall positive influence on organizational performance. Similarly, equity principles and employer participation positively influenced organizational performance. Although the direct effect of equity principles on organizational performance was not statistically significant, the indirect and total effects through employer participation were significant. The equity principles factor had a significant positive total effect on organizational performance of establishments employing persons with disabilities in the EEC project ($TE = 0.49$, $p < 0.01$).

Furthermore, the conceptual framework demonstrated that attitude factors, equity principles, and employer participation factors collectively explained and predicted 60.7% of the variance in organizational performance of establishments employing persons with disabilities in the EEC ($R^2 = 0.607$).

Keywords: Employment models, Attitudes toward employing persons with disabilities, Equity, Employer participation

บทนำ

ปัจจุบันคนพิการในประเทศไทย ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการเข้าถึงโอกาสการจ้างงานที่เท่าเทียม แม้ว่าจะมีกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่มุ่งส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ เช่นพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้สถานประกอบการต้องจ้างงานคนพิการในสัดส่วนที่กำหนดและให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่จ้างงาน คนพิการ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2550) แต่ในทางปฏิบัติยังมีช่องว่างในการบังคับใช้ ประกอบกับทัศนคติเชิงลบและการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพของคนพิการ ส่งผลให้อัตราการจ้างงานคนพิการยังอยู่ในระดับต่ำ (นิติธร ธนภัทรพันธุ์, 2561) ในขณะเดียวกัน การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ได้สร้างโอกาสใหม่ในการจ้างงานและการลงทุน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง เช่น อุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ อุตสาหกรรม

ดิจิทัลและอุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561) สถานการณ์นี้ยังคงเป็นความท้าทาย เนื่องจากมีคนพิการอาศัยอยู่ในพื้นที่ EEC มีจำนวน 188,871 คน แต่มีเพียงร้อยละ 34 ของคนพิการในพื้นที่เท่านั้นที่มีงานทำ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2550) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและรูปแบบการจ้างงานในเขต EEC จึงเป็นโอกาสสำคัญในการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ ผ่านการสร้างรูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการยุคใหม่ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพและทักษะของคนพิการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, 2562) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสังคมที่ยั่งยืน

ผลของการวิจัยนี้จะให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์และความท้าทายในการจ้างงานคนพิการโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและนวัตกรรมของประเทศไทย การวิจัยนี้จึงมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะขับเคลื่อนวาระการจ้างงานคนพิการในประเทศไทยให้สามารถก้าวข้ามอุปสรรค สร้างสังคมแห่งความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของคนพิการให้มีความก้าวหน้ามั่นคงและบรรลุผลเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการยอมรับความหลากหลาย และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่ประเทศไทยยึดมั่นและจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนานาประเทศในการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยทัศนคติ ปัจจัยความเสมอภาคและปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่มีต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม

สมมติฐานการวิจัย

1. ทัศนคติ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ทัศนคติ ความเสมอภาคและปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม

การทบทวนวรรณกรรม

ทัศนคติในการจ้างงานคนพิการ ผู้วิจัยได้บูรณาแนวคิดการจากหลายทฤษฎีเพื่อให้เห็นภาพรวมที่ครอบคลุมและลึกซึ้งมากขึ้น โดยเริ่มจากแนวคิด วัฒนธรรมองค์การของ Schein (2010) ซึ่งเน้นว่าค่านิยม ความเชื่อ และสมมติฐานร่วมกันภายในองค์การมีผลต่อการยอมรับและสนับสนุนการจ้างงานคนพิการในองค์กรนั้น ๆ ต่อมาใช้แนวคิดการจัดการความหลากหลายของ Thomas (1991) ที่เน้นความสำคัญของการเข้าใจความแตกต่างของบุคคลและการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของคนพิการ เช่น การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสนับสนุนที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การ (CSR) ของ Carroll (1991) มาใช้เพื่อสะท้อนบทบาทขององค์กรที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการจ้างงานคนพิการตามกฎหมายไทย รวมถึงแนวคิดเรื่องหลักความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคมของ Rawls (1971) ที่เน้นการสร้างโอกาสและความเป็นธรรมที่เท่าเทียมในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของทัศนคติที่ดีต่อการจ้างงานคนพิการ ในทางปฏิบัติ ทัศนคติในการจ้างงานคนพิการถูกวัดผ่าน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ ด้านประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์กับคนพิการ ด้านการรับรู้ประโยชน์และความท้าทายในการจ้างงานคนพิการ ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การ และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์การที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนทั้งมิติความรู้สึก ความคิด และบริบทที่มีผลต่อทัศนคติ

ของผู้ประกอบการ ซึ่งทัศนคติที่ดีจะช่วยส่งเสริมการจ้างงานคนพิการอย่างยั่งยืนภายใต้กรอบความรับผิดชอบทางกฎหมายและสังคม

หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญฯ ด้านความเสมอภาคในโอกาสของคนพิการ ทฤษฎีความยุติธรรมของ Rawls (1971) ที่ระบุว่าสังคมที่เป็นธรรมต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนอย่างเท่าเทียม รัฐธรรมนูญฯ ได้รับรองสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ทั้งด้านการจ้างงาน การศึกษา และบริการสาธารณะ ตามแนวคิดความเป็นธรรมทางสังคมของ Fraser (2009) ที่เน้นการสร้างการยอมรับและการกระจายทรัพยากร อย่างเป็นธรรมหลักการนี้มุ่งเน้นการสร้างสังคมที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพและได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ด้านความเสมอภาคทางกฎหมายจากแนวคิดนิติธรรม (Rule of Law) ของ Dicey (1885) ที่เน้นหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ความเสมอภาคทางการเมือง จากทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของ Pateman (1970) ที่เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการ

แนวคิดการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีของ Cohen & Uphoff (1980) ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงการต่างๆ ทั่วโลก เนื่องจากเน้นการมีส่วนร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่การตัดสินใจจนถึงการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทฤษฎีการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมของ Vroom & Yetton (1973) ที่เน้นการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และกำหนดแนวทางแก้ไข ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมในการวางแผนจากแนวคิดการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของ Friedmann (1992) ที่เน้นการวางแผนจากล่างขึ้นบน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ของ Likert (1967) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานทุกระดับ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นการลงมือทำงานตามแผนที่วางไว้ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ติดตามความคืบหน้าและร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมในการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมของ Cousins & Earl (1992) ที่เน้นการประเมินผลโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมช่วยให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

แนวคิดประสิทธิผลขององค์การของ Quinn & Rohrbaugh (1983) เสนอมุมมองที่ครอบคลุมทั้งด้านเป้าหมาย กระบวนการ การปรับตัว และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การ คือ ด้านเป้าหมายเชิงเหตุผล โดยมี

ฐานทฤษฎีการบริหารจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของ Taylor (1911) ที่เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและการบรรลุเป้าหมายที่กำหนด และแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของ Weber (1947) ที่เน้นความเป็นทางการ กฎระเบียบ และลำดับขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนการมีกระบวนการภายในที่เป็นระบบช่วยให้การทำงานมีมาตรฐาน มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ด้านระบบเปิดจากทฤษฎีระบบเปิดของ Katz & Kahn (1978) ที่เน้นการปรับตัวขององค์การให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ด้านมนุษยสัมพันธ์จากทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ของ Mayo (1933) ที่เน้นความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการทำงานเป็นทีม

สรุป การศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดจากหลากหลายศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานคนพิการอย่างรอบด้าน เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ การจัดการความหลากหลาย ซึ่งเน้นความเข้าใจความแตกต่างของบุคคลและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับความต้องการของคนพิการ นอกจากนี้ ยังอิงหลักการความรับผิดชอบต่อสังคม และแนวคิดความเป็นธรรมทางสังคมที่เน้นการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมให้กับผู้ด้อยโอกาส และกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างครบวงจร ตั้งแต่การตัดสินใจจนถึงการประเมินผล ขณะที่แนวคิดประสิทธิผลขององค์การยังได้มีการวิเคราะห์เป้าหมาย กระบวนการ การปรับตัว และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การที่มีความหลากหลายและมุ่งสู่ความเป็นธรรมอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้สถานประกอบการเป็นหน่วยวิเคราะห์ ได้แก่ สถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 1,290 แห่ง ผู้วิจัยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (1970) ในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่าง 297 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ผู้ที่ตอบแบบสอบถามคือตัวแทนของสถานประกอบการได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ประกอบด้วย ผู้จัดการใหญ่ รองผู้จัดการใหญ่ ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ หรือผู้บริหารระดับกลาง ประกอบด้วย รองหัวหน้าหน่วยงาน ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ หรือผู้ที่ได้รับ

มอบหมายจากสถานประกอบการ ซึ่งผู้ที่ตอบแบบสอบถามถือว่าเป็นตัวแทนของหน่วยงานนั้นๆ โดยนำแบบสอบถามให้สถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 5 ชุดต่อ 1 สถานประกอบการ กำหนดการเก็บแบบสอบถามสถานประกอบการละไม่ต่ำกว่า 3 ชุดจึงนับเป็นหน่วยวิเคราะห์

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ ด้านประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์กับคนพิการ ด้านการรับรู้ประโยชน์และความท้าทายในการจ้างงานคนพิการ ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์การที่เกี่ยวข้อง

หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึง ด้านการปรับเปลี่ยนงาน ด้านการไม่เลือกปฏิบัติ ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการประเมินผล

ตัวแปรตาม คือ รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลขององค์การประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านเป้าหมายเชิงเหตุผล ด้านกระบวนการภายใน ด้านระบบเปิด ด้านมนุษยสัมพันธ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Research Questionnaire) แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลในสถานประกอบการ ตามการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามของสถานประกอบการ แบบสอบถามส่วนที่ 2,3,4,5 เป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับ ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ, หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ, การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ, รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลขององค์การ

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและหาความเชื่อมั่นของแบบบสอบถามโดยการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) โดย

ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item Objective Congruence Index) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.95 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับพนักงาน ซึ่งมิใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 30 คน ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.93

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 สถานประกอบการ จำนวน 1,850 ชุดระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2567 ถึง วันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 โดยชี้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ในการเลือกกลุ่ม แบบสอบถามที่จัดเก็บได้ เท่ากับ 1,155 ชุด จาก 297 สถานประกอบการ มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา 5 รายต่อหน่วยงาน จำนวน 72 หน่วยงาน มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา 4 รายต่อหน่วยงาน จำนวน 120 หน่วยงานและ มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา 3 รายต่อหน่วยงานจำนวน 105 หน่วยงาน งานวิจัยครั้งนี้จึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 หน่วยวิเคราะห์

2) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน ดังนี้ 1) แปลงหน่วยการวิเคราะห์จากระดับบุคคลมาเป็นระดับองค์การ ด้วยการหาค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามในแต่ละหน่วยงานจากจำนวนข้อมูลที่เก็บมาได้ จาก 3-5 ชุดต่อ 1 หน่วยงาน มารวมเป็นชุดข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน จากจำนวน 1,155 ชุดข้อมูล ให้เหลือ 297 ชุด เท่ากับจำนวน 297 สถานประกอบการ 2) ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) 4) ใช้การวิเคราะเส้นทาง (Path Analysis) เพื่อคำนวณหาค่าอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาทัศนคติ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

1. ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการโดยรวมและรายด้าน

ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ	3.47	0.47	ปานกลาง	5
2. ด้านประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์กับคนพิการ	3.48	0.40	ปานกลาง	4
3. ด้านการรับรู้ประโยชน์และความท้าทายในการจ้างงานคนพิการ	3.87	0.51	มาก	2
4. ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การ	4.18	0.41	มาก	1
5. ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์การ ที่เกี่ยวข้อง	3.49	0.72	ปานกลาง	3
รวม	3.70	0.38	ปานกลาง	

2. หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ

หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการไม่เลือกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการเข้าถึง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การโดยรวมและรายด้าน

หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการเข้าถึง	3.37	0.42	ปานกลาง	7
2. ด้านการปรับเปลี่ยนงาน	3.47	0.43	ปานกลาง	5
3. ด้านการไม่เลือกปฏิบัติ	4.41	0.55	มาก	1
4. ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา	3.58	0.50	มาก	4
5. ด้านการสนับสนุนทางสังคม	3.60	0.28	มาก	3
6. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.42	0.48	ปานกลาง	6
7. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม	4.20	0.63	มาก	2
รวม	3.72	0.34	มาก	

3. การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการโดยรวมและจำแนกรายด้าน

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.54	0.63	มาก	2
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.52	0.74	มาก	4
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.54	0.54	มาก	3
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.66	0.52	มาก	1
รวม	3.57	0.50	มาก	

4. รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลขององค์การ

รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลขององค์การโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเป้าหมายเชิงเหตุผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านมนุษยสัมพันธ์ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการโดยรวมและจำแนกรายด้าน

รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านเป้าหมายเชิงเหตุผล	4.17	0.40	มาก	1
2. ด้านกระบวนการภายใน	4.14	0.43	มาก	2
3. ด้านระบบเปิด	3.93	0.51	มาก	3
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์	3.89	0.56	มาก	4
รวม	4.04	0.42	มาก	

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิสหสัมพันธ์พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลองค์การในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดเป็นเชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ปัจจัยทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ กับปัจจัยหลักความเสมอภาค (r = 0.787 ระดับสูง) กับปัจจัยการมีส่วนร่วม (r = 0.593 ระดับปานกลาง) และกับปัจจัยประสิทธิผล (r = 0.720 ระดับสูง) ส่วนปัจจัยหลักความเสมอภาค กับปัจจัยการมีส่วนร่วม (r = 0.731 ระดับสูง) กับรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลองค์การ (r = 0.744 ระดับสูง) ปัจจัยการมีส่วนร่วม กับปัจจัยประสิทธิผล (r = 0.565 ระดับปานกลาง)

ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลองค์การ

ตัวแปร	AW	PS	FM	FO
ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ (AW)	1	.593**	.787**	..720**
การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ (PS)		1	.731**	.565**
หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ (FM)			1	.744**
รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม (FO)				1

** p<.01

** หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมั่นใจที่ร้อยละ 99 หรือมี P-Value น้อยกว่า 0.01

หมายเหตุ ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ = (AW), การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ = (PS), หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ = (FM), รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม (FO)

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยทัศนคติปัจจัยความเสมอภาคและปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่มีต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมผล

อิทธิพลทางตรง (Direct Effects) หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ มีอิทธิพลทางตรงต่อ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ สูงที่สุด (β = 0.75) และมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < .001) หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการและ ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ มีอิทธิพลทางตรงต่อ รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม ที่ค่อนข้างสูง (β = 0.44 และ 0.34 ตามลำดับ) และมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < .001) การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ มีอิทธิพลทางตรงต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม น้อยมาก (β = 0.06) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ((p-value = 0.227)

อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects) หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม ผ่าน การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการในระดับต่ำ (β = 0.05) และมีนัยสำคัญทางสถิติ

อิทธิพลรวม (Total Effects) หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ มีอิทธิพลรวมสูงทั้งต่อ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ (β = 0.75) และ (β = 0.44) AW มีอิทธิพลทางตรงต่อ ค่อนข้างสูง (β = 0.34) ค่าสัมประสิทพยากรณ์ตัวแปร PS สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 56.5% (R^2 = 0.565) ตัวแปรรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 60.7% (R^2 = 0.607) โมเดลนี้เป็นโมเดลอิ่มตัว (Saturated Model) จึงมีความสอดคล้องสมบูรณ์ (Perfect Fit) โดยมี Chi-Square = 0.206 และ RMSEA = 0.041 ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

ตารางที่ 6 แสดงค่าน้ำหนักของตัวแปร

ความสัมพันธ์	Direct Effect	Indirect Effect	Total Effect	p-value
AW ⟶ FO	0.34	-	0.34	< .001
FM ⟶ FO	0.44	0.05	0.49	< .001
PS ⟶ FO	0.06	-	0.06	0.227
FM ⟶ PS	0.75	-	0.75	< .001

Chi-Square (X^2)=1.60 (p=0.206), RMSEA=0.041

ตารางที่ 7 แสดงค่าความแปรปรวนที่อธิบายได้ (R^2)

ตัวแปร	R^2	ตีความ
PS	0.565	FM อธิบายความแปรปรวนของ PS ได้ 56.5%
FO	0.607	FM, PS, AW อธิบายความแปรปรวนของ FO ได้ 60.7%

อภิปรายผล

1) ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การที่มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด ทำให้เห็นว่าองค์การที่มีวัฒนธรรมเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายมีแนวโน้มสนับสนุนการจ้างงานคนพิการมากขึ้นเพราะว่าการยอมรับความหลากหลายในวัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Vornholt et al. (2018) ในส่วนของหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการไม่เลือกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะว่าซึ่การไม่เลือกปฏิบัติในกระบวนการคัดเลือกและการปฏิบัติงานเป็นพื้นฐานสำคัญของการจ้างงานที่มีประสิทธิผลงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Villotti et al. (2022) สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ พบว่ามีระดับสูง โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งช่วยให้องค์การสามารถปรับปรุงกระบวนการจ้างงานคนพิการได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Erickson et al. (2020) ที่เน้นบทบาทของการประเมินผลในกระบวนการจ้างงาน และรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมวัดจากประสิทธิผลขององค์การโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านเป้าหมายเชิงเหตุผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่านโยบายที่ชัดเจนและการสื่อสารเป้าหมายเป็นปัจจัยสำคัญในการประสบความสำเร็จในการจ้างงานคนพิการ (Phillips et al., 2019)

2) ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับหลักความเสมอภาคมีค่าสูงที่สุด (r = 0.787) ทั้งนี้เป็นเพราะสถานประกอบการส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจ้างงานคนพิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vornholt et al. (2018) ที่พบว่าทัศนคติที่ดีต่อคนพิการมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างความเสมอภาคในที่ทำงาน นอกจากนี้ Yang และ Konrad (2021) ยังพบว่าองค์การที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อคนพิการมักจะมีนโยบายที่สนับสนุนความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ และทัศนคติของผู้บริหารมีผลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านความเสมอภาคในองค์การ

3) ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม ระหว่างตัวแปรทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการ, การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ, หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ, รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม จากผลการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างสมบูรณ์ โดยสามารถอภิปรายผลตัวแปรตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการมีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดต่อการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการ เนื่องจากหลักการนี้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและเป็นธรรมในที่ทำงาน ทำให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันกับคนพิการ ส่งผลให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนการจ้างงานคนพิการอย่างจริงจัง งานวิจัยของ Rahman et al. (2020) สนับสนุนแนวคิดนี้ โดยพบว่าปัจจัยเชิงกลยุทธ์มีผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพการทำงานของทีม เช่นเดียวกับ Chen et al. (2019) ที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการจัดการด้านการเงินกับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าหลักความเสมอภาคมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของ ทัศนคติต่อการจ้างงานคนพิการและหลักความเสมอภาคมีอิทธิพลทางตรงต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดโอกาสและวิธีการจ้างงานคนพิการในองค์กร การให้โอกาสอย่างเท่าเทียมและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของคนพิการมีความหมายสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม งานวิจัยของ Nguyen et al. (2023) สนับสนุนผลนี้โดยพบว่าการจัดการทรัพยากรที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการที่หลักความเสมอภาคส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการจ้างงานคนพิการมีอิทธิพลทางตรงต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมในระดับต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ García-Madariaga และ Rodríguez-Rivera (2017) ที่พบว่าความพึงพอใจของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ แต่สอดคล้องกับการศึกษาของ Wu และ Chen (2021) ที่ชี้ว่าในบางบริบทความพึงพอใจอาจไม่มีผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ทางการเงิน แต่มีตัวแปรคั่นกลางที่สำคัญ นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า หลักความเสมอภาคมีอิทธิพลทางอ้อมต่อรูปแบบการจ้างงานคนพิการผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในระดับต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการยังไม่เข้มแข็งและครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางอ้อมนี้ไม่เด่นชัด อีกทั้งการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการยังมีข้อจำกัด ทำให้การสร้างความเสมอภาคในที่ทำงานยังไม่สมบูรณ์ งานวิจัยของ Lee et al. (2020) สนับสนุนผลนี้โดยพบว่าความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างการจัดการกับผลการดำเนินงานผ่านความพึงพอใจมีค่าน้อยและไม่มีนัยสำคัญในบางบริบท ขณะที่ Sharma และ Kumar (2018)

พบว่าในบางกรณี การจัดการและการตระหนักรู้สามารถส่งผลทางอ้อมต่อผลลัพธ์ผ่านความพึงพอใจได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งความแตกต่างนี้อาจเกิดจากบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละการศึกษา

โดยสรุป แม้ว่าหลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการจะไม่มีอิทธิพลทางตรงที่มีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลองค์การ แต่กลับมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ ซึ่งสะท้อนว่าการสร้างความเป็นธรรมและโอกาสที่เท่าเทียมกันจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการตระหนักรู้ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับสิทธิและศักยภาพของคนพิการ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและรองรับการจ้างงานคนพิการได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ผลการวิจัยยังพบว่าตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 56.5% ($R^2 = 0.565$) ขณะที่รูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมอธิบายความแปรปรวนได้ 60.7% ($R^2 = 0.607$) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown et al. (2019) ที่พบว่าโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจและผลการดำเนินงานขององค์กรได้ประมาณ 55–65% รวมถึง Zhang และ Liu (2020) ที่รายงานว่าโมเดลด้านการจัดการและการรับรู้สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลการดำเนินงานทางการเงินได้ประมาณ 58% ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยในครั้งนี้

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยนี้ ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการในภาคธุรกิจไทย โดยเฉพาะในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า "ทัศนคติเชิงบวก วัฒนธรรมองค์การที่เปิดกว้าง และหลักความเสมอภาคทางสังคม" ล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อความพร้อมและการตอบสนองขององค์กรต่อการจ้างงานคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าแม้องค์กรจะมีแนวโน้มที่ดีในด้านทัศนคติและหลักความเสมอภาค แต่หากขาดการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในกระบวนการวางแผนและประเมินผล การจ้างงานคนพิการก็อาจไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง องค์ความรู้นี้จึงตอกย้ำความสำคัญของ “การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของภาคเอกชน” สะท้อนถึงประสิทธิผลขององค์การในมิติที่ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งในเชิงสังคมและเชิงเศรษฐกิจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ระดับทัศนคติของผู้ประกอบการต่อการจ้างงานคนพิการ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ หลักความเสมอภาคในการจ้างงานคนพิการ และรูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงช่องว่างในการพัฒนาแนวคิดและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักการจ้างงานคนพิการอย่างแท้จริงในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ทัศนคติที่ดีและหลักความเสมอภาคมีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงกับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและรูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสม โดยทัศนคติและการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์การ ขณะที่หลักความเสมอภาคมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการมีส่วนร่วม ส่งผลให้โดยรวมมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยยังพบว่าตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการอธิบายความแปรปรวนได้ 56.5% และรูปแบบการจ้างงานคนพิการที่เหมาะสมอธิบายความแปรปรวนได้ 60.7% ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Brown et al. (2019) และ Zhang และ Liu (2020) ที่รายงานว่าโมเดลที่มีตัวแปรด้านการจัดการและการรับรู้สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลการดำเนินงานได้ในช่วง 55–65%

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรส่งเสริมการสร้างทัศนคติที่ดีผ่านการอบรม สื่อสาร และให้สิทธิประโยชน์ เช่น ภาษีหรือรางวัลแก่องค์กรต้นแบบ พร้อมพัฒนากฎหมายและกลไกติดตามที่มีประสิทธิภาพ ส่วนสถานประกอบการควรปรับสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสมกับคนพิการ ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลาย รวมถึงเปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการจ้างงานคนพิการและกรณีตัวอย่างองค์กรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อพัฒนาแนวทางและเครื่องมือประเมินประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ควรสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนเกี่ยวกับศักยภาพของคนพิการ เพื่อส่งเสริมสังคมที่ครอบคลุมและเท่าเทียมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

เอกสารอ้างอิง

นิติธร ธนภัทรพันธุ์. (2561). อุปสรรคและโอกาสในการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย. *วารสารการพัฒนาสังคม, 10*(2), 45–68.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). *รายงานแผนพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)*.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2550). *พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550*.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. (2562). การส่งเสริมการจ้างงานคนพิการผ่านนโยบายและมาตรการภาครัฐ. *วารสารนโยบายสังคม***,** *15*(1), 23–41.

Brown, T. A., Wilson, D., & Martinez, C. (2019). Factors influencing organizational satisfaction and performance: A structural equation modeling approach. *Journal of Management Studies, 56*(4), 680–705. https://doi.org/10.1111/joms.12345

Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons, 34*(4), 39–48.

Chen, J., Wang, Y., & Li, Q. (2019). The relationship between financial management and stakeholder satisfaction in multinational corporations. *International Journal of Business Management, 14*(3), 241–259. https://doi.org/10.5539/ijbm.v14n3p241

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development, 8*(3), 213–235.

Cousins, J. B., & Earl, L. M. (1992). The case for participatory evaluation: Theory, research, practice. In J. B. Cousins & L. M. Earl (Eds.), *Participatory evaluation in education: Studies in evaluation use and organizational learning* (pp. 3–19). Falmer Press.

Dicey, A. V. (1885). *Introduction to the study of the law of the constitution*. Macmillan.

Erickson, W. A., von Schrader, S., Bruyère, S. M., & VanLooy, S. A. (2020). Disability-inclusive employer practices and hiring of individuals with disabilities. *Rehabilitation Research, Policy, and Education, 28*(4), 309–328. https://doi.org/10.1891/2168-6653.28.4.309

Fraser, N. (2009). *Scales of justice: Reimagining political space in a globalizing world*. Columbia University Press.

Friedmann, J. (1992). *Empowerment: The politics of alternative development*. Blackwell.

García-Madariaga, J., & Rodríguez-Rivera, F. (2017). Customer satisfaction and financial performance: A structural equation model. *European Research on Management and Business Economics, 23*(3), 141–153. https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2017.02.001

Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations* (2nd ed.). Wiley.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Lee, J., Kim, H., & Park, S. (2020). The mediating role of satisfaction in management-performance relationships: Industry-specific analysis. *Journal of Business Research, 115*, 323–335. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.05.012

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.

Mayo, E. (1933). *The human problems of an industrial civilization*. Macmillan.

Nguyen, T. H., Tran, M. D., & Le, T. T. (2023). Resource management and financial performance in emerging economies: Evidence from Vietnam. *Journal of Asian Business and Economic Studies, 30*(1), 69–85. https://doi.org/10.1108/JABES-05-2022-0049

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

Phillips, B. N., Deiches, J., Morrison, B., Chan, F., & Bezyak, J. L. (2019). Disability diversity training in the workplace: Systematic review and future directions. *Journal of Occupational Rehabilitation, 29*(4), 625–635. https://doi.org/10.1007/s10926-019-09827-4

Quinn, R. E., & Rohrbaugh, J. (1983). A spatial model of effectiveness criteria: Towards a competing values approach to organizational analysis. *Management Science, 29*(3), 363–377.

Rahman, M., Mordi, C., & Nwagbara, U. (2020). Factors influencing E-HRM implementation in government organizations: Case studies from Bangladesh. *Journal of Enterprise Information Management, 33*(2), 400–418. https://doi.org/10.1108/JEIM-01-2019-0001

Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Harvard University Press.

Schein, E. H. (2010). *Organizational culture and leadership* (4th ed.). Jossey-Bass.

Sharma, P., & Kumar, B. (2018). Organizational management and performance: The mediating role of satisfaction and commitment. *International Journal of Productivity and Performance Management, 67*(9), 1510–1532. https://doi.org/10.1108/IJPPM-04-2017-0096

Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management*. Harper & Brothers.

Thomas, R. R. (1991). *Beyond race and gender: Unleashing the power of your total workforce by managing diversity*. AMACOM.

Villotti, P., Corbière, M., Fossey, E., Fraccaroli, F., Lecomte, T., & Harvey, C. (2022). Work accommodations and sustainable employment of persons with mental disorders: A systematic review study. *Work, 63*(1), 21–39. https://doi.org/10.3233/WOR-210586

Vornholt, K., Villotti, P., Muschalla, B., Bauer, J., Colella, A., Zijlstra, F., Van Ruitenbeek, G., Uitdewilligen, S., & Corbière, M. (2018). Disability and employment–overview and highlights. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 27*(1), 40–55. https://doi.org/10.1080/1359432X.2017.1387536

Vroom, V. H., & Yetton, P. W. (1973). *Leadership and decision-making*. University of Pittsburgh Press.

Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization*. Free Press.

Wu, J., & Chen, X. (2021). When does customer satisfaction lead to financial performance? The moderating role of market orientation. *Journal of Business Research, 131*, 78–91. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.03.035

Yang, Y., & Konrad, A. M. (2021). Diversity management and organizational outcomes: A review of systematic quantitative research. *Human Resource Management Review, 31*(4), 100790. From https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2020.100790

Zhang, H., & Liu, L. (2020). Managing resources for organizational performance: The role of strategic orientation. *Journal of Strategic Management, 12*(4), 467–483. https://doi.org/10.1080/0965254X.2020.1758375

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบบริกรในการบริหารงานองค์การตามหลักธรรมาภิบาลสู่ประสิทธิผลของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย*

THE DEVELOPMENT OF SERVANT LEADERSHIP IN ORGANIZATIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES FOR EFFECTIVENESS OF THE THAILAND ASSOCIATION OF THE BLIND

ศิลปชัย วัชรชวกุล[1] และ รุ่งรดิศ คงยั่งยืน[2]

Sinlapachai Watcharachawakul[1] and Rungraditt Kongyoungyune[2]

[1]คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Faculty of Administration and Management, Chao Phraya University, Thailand

[2]คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

[2]Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: rungradit.k@cpu.ac.th

วันที่รับบทความ : 22 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568

Received 22 June 2025; Revised 30 June 2025; Accepted 2 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและ

Citation:

* ศิลปชัย วัชรชวกุล และ รุ่งรดิศ คงยั่งยืน. (2568). การพัฒนาภาวะผู้นำแบบบริกรในการบริหารงานองค์การตามหลักธรรมาภิบาลสู่ประสิทธิผลของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 749-771.

Sinlapachai Watcharachawakul and Rungraditt Kongyoungyune. (2025). The Development Of Servant Leadership In Organizational Management According To Good Governance Principles For Effectiveness Of The Thailand Association Of The Blind. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 749-771.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ ของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อุปนายก กรรมการ และสมาชิกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จำนวน 472 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างการตัวแปร และใช้การวิเคราะเส้นทาง (Path Analysis)

ผลวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในระดับสูงทุกปัจจัย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง 3) อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวม ของปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่มีต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีอิทธิพลโดยรวมเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองได้แสดงว่าร้อยละ 77.00 ของความแปรปรวนในตัวแปรประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยสามารถถูกอธิบายโดยปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้และปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบบริกร, การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้, หลักธรรมาภิบาล, ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ, สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

Abstract

This study aimed to: (1) examine the factors of servant leadership, organizational management based on the concept of a learning organization, governance-based management, and organizational service effectiveness among the executive board of the Thailand Association of the Blind; (2) explore the relationships among these factors and the organizational service effectiveness; and (3) investigate the direct, indirect, and total effects of servant leadership, learning organization-based management, and governance-based management on organizational service effectiveness. The sample consisted of 472 participants, including executives, vice presidents, board members, and members of the Thailand Association of the Blind. Data were analyzed using means, standard deviations, correlation coefficients, and path analysis.

The research findings revealed that: (1) the levels of servant leadership, learning organization-based management, governance-based management, and organizational service effectiveness were all high; (2) there were high levels of positive correlation among these factors and organizational service effectiveness; and (3) servant leadership, learning organization-based management, and governance-based management had statistically significant direct, indirect, and total effects on organizational service effectiveness at the 0.01 level. The findings also indicated that these three factors collectively had a significant positive influence on service effectiveness, with a multiple correlation coefficient (R^2) of 0.77. This suggests that 77% of the variance in organizational service effectiveness could be explained by the combined influence of servant leadership, learning organization-based management, and governance-based management.

Keywords: Servant Leadership, Learning Organization-Based Management, Governance, Organizational Service Effectiveness, Thailand Association of the Blind

บทนำ

สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยถือเป็นองค์กรระดับชาติที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนตาบอดในทุกมิติ ทั้งด้านการศึกษา การฝึกอาชีพ การจ้างงาน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเท่าเทียมและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนตาบอดอย่างมีศักดิ์ศรี การบริหารงานของสมาคมเน้นไปที่ภาวะผู้นำแบบบริกร โดยผู้นำองค์กรที่เป็นคนตาบอดเอง แสดงให้เห็นถึงความเสียสละในการตอบสนองความต้องการและพัฒนาศักยภาพของคนตาบอดทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดการยอมรับและการสนับสนุนจากสังคม ตลอดจนการผลักดันสิทธิตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ (Greenleaf, 1977; Spears, 2004)

ทั้งนี้ การดำเนินงานของสมาคมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องพึ่งพาปัจจัยสำคัญต่าง ๆ เช่น ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และการส่งเสริมองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการพัฒนาองค์กรในระยะยาว องค์การที่เน้นการเรียนรู้ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาศักยภาพการทำงานทีมงานจึงสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Senge, 1990; Watkins & Marsick, 2003) ขณะเดียวกัน การบริหารงานอย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบ ตามหลักธรรมาภิบาลยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร และเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันจะทำให้สมาคมสามารถดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง (United Nations, 1997; UNESCAP, 2009)

งานวิจัยในประเด็นนี้มีความสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนให้กับสมาคมคนตาบอดฯ และช่วยเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้กับสังคมในประเด็นของความเท่าเทียมและโอกาสที่เป็นธรรมแก่คนพิการ การศึกษาภาวะผู้นำ การบริหารจัดการยุคใหม่ และการใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบในการพัฒนาองค์กร จะช่วยให้สมาคมสามารถตอบสนองความต้องการของคนตาบอดได้อย่างรอบด้าน และบรรลุเป้าหมายในการสร้างความสุขและความสมานฉันท์ในสังคมอย่างยั่งยืน (Liden et al., 2008; Alam & Shahid, 2019)

สรุปได้ว่าการดำเนินงานของสมาคมใช้ภาวะผู้นำแบบบริกร (Servant Leadership) โดยมีผู้นำที่เป็นคนตาบอดเอง ซึ่งแสดงถึงความเสียสละและความเข้าใจในความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และการส่งเสริมให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้

บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การบริหารแบบโปร่งใสและมีความรับผิดชอบยังช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร ดังนั้น การศึกษาประเด็นภาวะผู้นำ การบริหารจัดการยุคใหม่ และหลักธรรมาภิบาลในสมาคมคนตาบอดฯ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนตาบอดได้อย่างรอบด้าน และส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยในภาพรวม

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยในภาพรวม

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวม ของปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวม ต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบบริกร ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดจากการทบทวนแนวคิดของนักวิชาการ 3 ท่าน ได้แก่ Spears (2004) และ Patterson (2003) ซึ่งพบว่ามีการนำเสนอคุณลักษณะสำคัญของผู้นำแบบบริกรที่มีทั้งความสอดคล้องและแตกต่างกัน โดยสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบร่วมที่สำคัญได้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การให้บริการ (Service) ผู้นำแบบบริกรต้องมีจิตสำนึกของการเป็นผู้รับใช้ มุ่งเน้นการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการพัฒนาองค์การและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผู้นำจึงต้องพร้อมให้บริการและสนับสนุนผู้ตามอย่างแท้จริง เพื่อสร้างความเจริญเติบโตของชุมชนหรือองค์การอย่างยั่งยืน 2) การเอาใจใส่ (Empathy) การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อผู้ตาม โดยผู้นำต้องมีความสามารถในการรับฟัง เข้าใจความรู้สึก และดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีและสนับสนุนการพัฒนาผู้ตามอย่างเต็มศักยภาพ 3) การรักษาความซื่อสัตย์ (Integrity) โดยให้ความสำคัญของจริยธรรมและความซื่อสัตย์ในตัวผู้นำแบบบริกร ผู้นำต้องมีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน และปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ใจ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาผู้ตาม 4) การสร้างความไว้วางใจ (Trust) โดยผู้นำต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความโปร่งใส และส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงใจ เพื่อให้ผู้ตามรู้สึกมั่นใจและพร้อมที่จะร่วมมือในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน 5) การเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ผู้นำแบบบริกรต้องมีทักษะในการมอบอำนาจตามความเหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสนับสนุนการเติบโตของผู้ตามและองค์การอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างพลังนี้ช่วยให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ล้วนเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำแบบบริกรของ Spears (2004) และ Patterson (2003) ซึ่งเน้นการเป็นผู้นำที่มีจิตใจมุ่งรับใช้และพัฒนาผู้อื่นอย่างแท้จริง โดยผู้นำจะต้องผสมผสานคุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะการบริหาร และการปฏิบัติต่อผู้ตาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและส่งเสริมการเติบโตขององค์การและชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล จากนักวิชาการหลายท่านพบว่ามีการนำเสนอองค์ประกอบที่สำคัญที่สอดคล้องกัน โดย UNDP (1997) ได้เน้นย้ำถึงหลักการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม คุณธรรม และความคุ้มค่า เช่นเดียวกับแนวคิดของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (2565) ที่ได้เพิ่มเติมมิติด้านการตอบสนอง การมุ่งเน้นฉันทามติ และ

ความเสมอภาค ต่อมา อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า (2018) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดธรรมาภิบาลที่ครอบคลุม 5 มิติสำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม การตอบสนองต่อประชาชน และหลักนิติธรรม โดยมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินระดับธรรมาภิบาลขององค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิผลได้พัฒนาเครื่องมือวัดธรรมาภิบาลที่ครอบคลุม 5 มิติสำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม การตอบสนองต่อประชาชน และหลักนิติธรรม โดยแต่ละมิติประกอบด้วยตัวชี้วัดที่ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินระดับธรรมาภิบาลขององค์การได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาแนวคิดจากนักวิชาการที่สำคัญหลายท่าน โดย Peter Senge (1990) ได้นำเสนอหลักการสำคัญที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศและความรอบรู้ ผ่านการเปิดกว้างทางความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการเรียนรู้เป็นทีม นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการกำหนดกลยุทธ์และแผนงานที่ชัดเจน การพัฒนาผู้นำและการสร้างวัฒนธรรมองค์การแห่งการพัฒนา ในขณะที่ Marsick และ Watkins (2003) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (DLOQ) ที่ครอบคลุม 7 มิติสำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของพนักงาน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม และการวัดและประเมินผล ซึ่งแต่ละมิติล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การพัฒนาแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่าน โดย Hoy and Miskel (2001), Yukl (2012) ได้นำเสนอมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับองค์ประกอบของประสิทธิผลองค์การ ซึ่งครอบคลุมความสามารถในการปรับตัว การผสมผสานและการพัฒนาศักยภาพ รวมถึงความน่าเชื่อถือของกระบวนการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์และการสร้างนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Hoy and Miskel (2001) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดประสิทธิผลองค์การด้านการบริการที่ครอบคลุม 5 มิติสำคัญ ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพการบริการ ประสิทธิภาพการบริการ ความพร้อมของพนักงานและวัฒนธรรมการบริการซึ่งแต่ละมิติล้วนมีความสำคัญต่อการประเมินและพัฒนาประสิทธิผลขององค์การด้านการบริการอย่างครบถ้วน

สรุป การวิจัยครั้งนี้มีพื้นฐานจากการสังเคราะห์แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์การในยุคใหม่ โดยเน้นภาวะผู้นำแบบบริกร หลักธรรมาภิบาล องค์การแห่งการเรียนรู้ และ

ประสิทธิผลองค์การ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์การ การวิจัยนี้จึงมุ่งบูรณาการแนวคิดเหล่านี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ สมาชิกสามัญ ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ หรือเป็นสมาชิกของสมาคมคนตาบอดจังหวัดโดยที่สมาคมคนตาบอดจังหวัดนั้นๆ เป็นสมาชิกสามัญประเภทนิติบุคคลของสมาคมคนตาบอด แห่งประเทศไทย ทั้ง 11 สาขา ทั่วประเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้จากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane Taro จำนวน 393 คน โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 หรือค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 งานวิจัยครั้งนี้จึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 472 หน่วยวิเคราะห์ ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าที่กำหนดไว้ การใช้กลุ่มตัวอย่างที่มากกว่าค่าที่แนะนำจึงเป็นการช่วยให้เกิดความแม่นยำเพิ่มขึ้น ขนาดตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้นจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (sampling error) และเพิ่มความแม่นยำของผลการวิจัย (Creswell & Creswell, 2018)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ

1) ปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร 5 องค์ประกอบ คือ การให้บริการ (α = 0.902) การเอาใจใส่ (α = 0.933)การรักษาความซื่อสัตย์ (α = 0.799) การสร้างความไว้วางใจ (α = 0.893) การเสริมสร้างพลัง (α = 0.925)

2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 5 องค์ประกอบ คือ ความโปร่งใส (α = 0.911) ความรับผิดชอบ (α = 0.883) การมีส่วนร่วม (α = 0.813) การตอบสนองต่อประชาชน (α = 0.917) นิติธรรม (α = 0.934)

3) ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ 7 องค์ประกอบ คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (α = 0.894) การสนับสนุนการเรียนรู้ (α = 0.931) การให้

ความสำคัญกับการเรียนรู้ (α = 0.935) การมีส่วนร่วมของพนักงาน (α = 0.887) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (α = 0.916) การทำงานเป็นทีม (α = 0.901) การวัดผลและการประเมินผล (α = 0.922)

ตัวแปรตาม คือ

ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ 5 องค์ประกอบ คือ ความพึงพอใจของลูกค้า (α = 0.956) คุณภาพการบริการ (α = 0.923) ประสิทธิภาพการบริการ (α = 0.921) ความพร้อมของพนักงาน (α = 0.926) วัฒนธรรมการบริการ (Service Culture) (α = 0.921)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Research Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาทำเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายปิดโดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำแบบบริกร จำนวน 15 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับ การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ จำนวน 21 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับ ธรรมาภิบาล จำนวน 15 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 4 เป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับ ประสิทธิผลองค์การ จำนวน 15 ข้อ

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและหาความเชื่อมั่นของแบบบสอบถาม โดยการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการทำ CVI (Content Validity Index) ได้ค่า S-CVI เท่ากับ 0.95 และ 2.หาความเชื่อมั่น (Reliability)

ของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับพนักงาน ซึ่งมิใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 30 คน ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.80

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานในสังกัดสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จำนวน 11 สาขา ทั่วประเทศ ซึ่งมีจำนวนประชากร 22,029 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 392 คน ได้จากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane Taro ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จำนวน 500 ชุด ได้รับคืนจำนวน 472 ชุด จึงถือว่าการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานในสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยได้ครบทั้งหมดซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าที่กำหนดไว้จาก สูตรคำนวณของ Yamane Taro ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% การใช้กลุ่มตัวอย่างที่มากกว่าค่าที่แนะนำจึงเป็นการช่วยให้เกิดความแม่นยำเพิ่มขึ้น ขนาดตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้นจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (sampling error) และเพิ่มความแม่นยำของผลการวิจัย (Creswell & Creswell, 2018)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ทำการหาค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่อยู่ในปัจจัยปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การยุคใหม่ ปัจจัยธรรมาภิบาล ปัจจัยประสิทธิผลองค์การ 2) ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตัวแปร 4) ใช้การวิเคราะเส้นทาง (Path Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลรวมถึงการคำนวณหาค่าอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effe) และอิทธิพลรวม (Total Effect) เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การยุคใหม่ ปัจจัยธรรมาภิบาล ปัจจัยประสิทธิผลองค์การ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยในภาพรวม

1. ปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกรของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.84, SD = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรักษาความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86, SD =0.52) รองลงมาคือด้านการเสริมสร้างพลัง อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.85, SD = 0.48) และด้านการสร้างความไว้วางใจ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.84, SD = 0.55) อันดับสุดท้ายที่มีค่าน้อยที่สุดคือ.ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83, SD = 0.52) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกรโดยรวมและจำแนกรายด้าน

ข้อความ	$\overline{X}$	*SD*	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการให้บริการ	3.83	0.52	มาก	5
2. ด้านการเอาใจใส่	3.84	0.50	มาก	4
3. การรักษาความซื่อสัตย์	3.86	0.52	มาก	1
4. ด้านการสร้างความไว้วางใจ	3.84	0.55	มาก	3
5. การเสริมสร้างพลัง	3.85	0.48	มาก	2
รวม	3.84	0.48	มาก	

2. ปัจจัยธรรมาภิบาล ของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83 SD = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, SD = 0.48) รองลงมา คือ ด้านนิติธรรม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.84, SD = 0.50) และด้านการตอบสนองต่อประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83, SD = 0.49) อันดับสุดท้ายที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.80, SD = 0.52) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยธรรมาภิบาล โดยรวมและจำแนกรายด้าน

ข้อความ	$\overline{X}$	*SD*	ระดับ	อันดับ
1. ความโปร่งใส	3.80	0.52	มาก	5
2. ความรับผิดชอบ	3.81	0.51	มาก	4
3. การมีส่วนร่วม	3.87	0.48	มาก	1
4. การตอบสนองต่อประชาชน	3.83	0.49	มาก	3
5. นิติธรรม	3.84	0.50	มาก	2
รวม	**3.83**	**0.46**	**มาก**	

3. ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.82, SD = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การวัดผลและการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.85, SD = 0.51) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83, SD = 0.50) และด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.84, SD = 0.50) อันดับสุดท้ายที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78, SD = 0.55) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้โดยรวมและจำแนกรายด้าน

ข้อความ	$\overline{X}$	*SD*	ระดับ	อันดับ
1. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.83	0.50	มาก	2
2. การสนับสนุนการเรียนรู้	3.84	0.50	มาก	3
3. การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้	3.78	0.55	มาก	7
4. การมีส่วนร่วมของพนักงาน	3.82	0.53	มาก	5
5. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	3.80	0.56	มาก	6
6. การทำงานเป็นทีม	3.82	0.53	มาก	4
7. การวัดผลและการประเมินผล	3.85	0.51	มาก	1
รวม	**3.82**	**0.49**	**มาก**	

4. ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ ของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88, SD = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวัฒนธรรมการบริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96, SD = 0.60) รองลงมา คือ ด้านความพร้อมของพนักงาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.90, SD = 0.56) และด้านคุณภาพการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.85, SD = 0.51) อันดับสุดท้ายที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านประสิทธิภาพการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.82, SD = 0.51) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลองค์การด้านการบริการโดยรวมและจำแนกรายด้าน

ข้อความ	$\overline{X}$	*SD*	ระดับ	อันดับ
1. ความพึงพอใจของลูกค้า	3.84	0.54	มาก	4
2. คุณภาพการบริการ	3.85	0.51	มาก	3
3. ประสิทธิภาพการบริการ	3.82	0.51	มาก	5
4. ความพร้อมของพนักงาน	3.90	0.56	มาก	2
5. วัฒนธรรมการบริการ	3.96	0.60	มาก	1
รวม	**3.88**	**0.50**	**มาก**	

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานองค์การยุคใหม่ องค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ ของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดเป็นเชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ภาวะผู้นำแบบบริกรมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับธรรมาภิบาล โดยมี (r= 0.935) ซึ่งอยู่ในระดับสูง ภาวะผู้นำแบบบริกรมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการบริหารงานองค์การยุคใหม่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ (r= 0.926) ซึ่งอยู่ในระดับสูง ภาวะผู้นำแบบบริกรยังพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิผลขององค์การด้านการบริการ ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เท่ากับ(r= 0.880) อยู่ในระดับสูง ธรรมาภิ

บาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกการบริหารงานองค์การยุคใหม่ องค์การแห่งการเรียนรู้ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์อยู่ที่ (r= 0.950) ธรรมาภิบาลยังมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิผลขององค์การด้านการบริการ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์อยู่ที่ (r= 0.909) อยู่ในระดับสูง และการบริหารงานองค์การยุคใหม่มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิผลขององค์การด้านการบริการ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ (r= 0.894) อยู่ในระดับสูง ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งหมด จะมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ ของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

Variables	SL	GG	LO	SE
ภาวะผู้นำแบบบริกร (SL)	1	.935**	.926**	.880**
ธรรมาภิบาล (GG)		1	.950**	.909**
การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ (LO)			1	.894**
ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ(SE)				1

** p<.01

** หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความมั่นใจที่ร้อยละ 99 หรือมี P-Value น้อยกว่า 0.01

หมายเหตุ ภาวะผู้นำแบบบริกร = (SL), ธรรมาภิบาล = (GG), การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ = (LO), ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ = (SE)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม ของปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

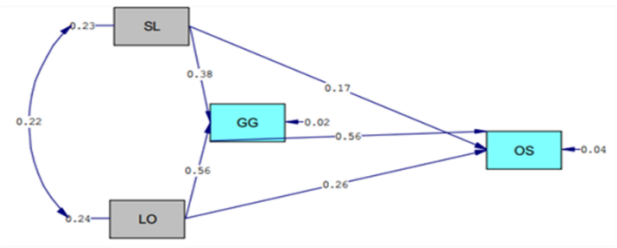
การวิเคราะห์ค่าอิทธิพลระหว่างตัวแปร ค่าอิทธิพลโดยรวม (Total Effects: TE) ภาวะผู้นำแบบบริการ มีอิทธิพลโดยรวมต่อ ธรรมาภิบาล (β = 0.376) และมีอิทธิพลโดยรวม

ต่อ ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (β = 0.375) การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ มีอิทธิพลโดยรวมต่อ ธรรมาภิบาล (β = 0.560)และมีอิทธิพลโดยรวมต่อ ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (β = 0.570)

ด้านอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) ภาวะผู้นำแบบบริการ และการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ ธรรมาภิบาล ภาวะผู้นำแบบบริการ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (β = 0.210) การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (β = 0.312)

ด้านอิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) ภาวะผู้นำแบบบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อ ธรรมาภิบาล (β = 0.376) และมีอิทธิพลทางตรงต่อ ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (β = 0.165)การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อ ธรรมาภิบาล (β = 0.560) และมีอิทธิพลทางตรงต่อ ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (β = 0.258) ธรรมาภิบาล มีอิทธิพลทางตรงต่อ ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ตัวแปร ธรรมาภิบาล สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 85% (R^2 = 0.85) ตัวแปร ประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 77% (R^2 = 0.77) โมเดลนี้เป็นโมเดลอิ่มตัว (Saturated Model) จึงมีความสอดคล้องสมบูรณ์ (Perfect Fit) โดยมี Chi-Square = 0.00, df = 0, P-value = 1.000 และ RMSEA = 0.000

ภาพที่ 1 แสดงระดับความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำแบบบริกร ปัจจัยการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 6 แสดงค่าน้ำหนักของตัวแปร

ตัวแปรทำนาย	SL			LO			GG			R^2
ตัวแปรถูกทำนาย	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	
GG	0.38**	0.38**			0.56**					0.85
SE	0.38**	0.17**	0.21**	0.57**	0.26	0.31**	0.56**	0.56**		0.77

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบูรณาการภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ และหลักธรรมาภิบาล ต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย โดยผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่าง 472 คน พบว่าทุกปัจจัยอยู่ในระดับสูง (Mean ≥ 3.8) สะท้อนว่าผู้บริหารได้นำหลักการเหล่านี้มาใช้เชิงปฏิบัติอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

ภาวะผู้นำแบบบริกรของผู้บริหารได้รับการประเมินว่าสูงในด้านการรักษาความซื่อสัตย์ เสริมสร้างพลัง และสร้างความไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Greenleaf (1977) และ Spears (2004) ที่ให้ความสำคัญกับการรับใช้ผู้อื่นอย่างแท้จริง การเน้นเสริมพลังและการสร้างความไว้วางใจช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกภายในองค์การ ทำให้เกิดความผูกพันและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (Liden et al., 2008) รวมทั้งสนับสนุนศักยภาพของคนตาบอดให้พัฒนาอย่างยั่งยืน (Wang, 2019)

ด้านการบริหารงานตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่าผู้บริหารมีทักษะสูงในด้านการวัดผลและประเมินผล การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Senge (1990) และ Marsick & Watkins (2003) ที่ชี้ว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่อง การนำกระบวนการเรียนรู้มาใช้ช่วยให้องค์กรปรับตัวต่อสถานการณ์ภายนอกได้ดีขึ้น ส่งผลให้คุณภาพการบริการปรากฏเป็นตัวเลขเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (Lu, Falahat & Cheah, 2024)

หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของสมาชิก นิติธรรม และการตอบสนองต่อประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ UNDP (1997) และ UNESCAP (2009) ที่เน้นความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลช่วยยกระดับ

ความน่าเชื่อถือของสมาคมและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง (Chowdhury, 2009; Abel, 2000) ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

ผลการประเมินประสิทธิผลองค์การด้านการบริการชี้ว่าสมาคมมีวัฒนธรรมการบริการที่แข็งแกร่ง ความพร้อมของพนักงาน และคุณภาพการบริการอยู่ในเกณฑ์สูง ซึ่งสอดคล้องกับ Hoy & Miskel (2001) และ Yukl (2012) ที่ระบุว่าคุณภาพการบริการขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการและวัฒนธรรมการบริการที่เอื้อให้พนักงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการภาวะผู้นำแบบบริกร การส่งเสริมองค์การแห่งการเรียนรู้ และการยึดถือหลักธรรมาภิบาลอย่างไม่มีสะดุดส่งผลให้สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยสามารถยกระดับประสิทธิภาพการบริการตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

การอภิปรายผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ สมมติฐานที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้และหลักธรรมาภิบาล กับประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานองค์การยุคใหม่ และหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย (r ตั้งแต่ 0.880 ถึง 0.950) สอดคล้องกับแนวคิดของ Greenleaf (1977) และ Spears (2004) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำแบบบริกรเป็นรูปแบบผู้นำที่เน้นการรับใช้ผู้อื่น ส่งเสริมความไว้วางใจและจริยธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร (Eva et al., 2018) ในด้านการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ Senge (1990) และ Marsick & Watkins (2003) ชี้ให้เห็นว่าการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องช่วยให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี ซึ่งส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการบริการ หลักธรรมาภิบาลที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมตามแนวทางของ UNDP (1997) และ UNESCAP (2009) ยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิผลขององค์กร

ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ยืนยันว่าการผสมผสานระหว่างภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ และหลักธรรมาภิบาล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิผลของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

การอภิปรายผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ สมมติฐานที่ 2

ภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานองค์การยุคใหม่ และหลักธรรมาภิบาล มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์เส้นทางแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำแบบบริกรและการบริหารงานองค์การยุคใหม่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ โดยหลักธรรมาภิบาลทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลาง (mediator) ที่สำคัญ ภาวะผู้นำแบบบริกรมีอิทธิพลทางตรงต่อหลักธรรมาภิบาล (β = 0.376) และต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (β = 0.165) รวมทั้งอิทธิพลทางอ้อมผ่านหลักธรรมาภิบาล (β = 0.210) ซึ่งสะท้อนว่าผู้นำที่เน้นการรับใช้และจริยธรรมช่วยส่งเสริมการบริหารงานที่โปร่งใสและรับผิดชอบ ส่งผลให้บริการมีคุณภาพดีขึ้น ในขณะเดียวกัน การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อหลักธรรมาภิบาล (β = 0.560) และประสิทธิผลองค์การ (β = 0.258) รวมทั้งอิทธิพลทางอ้อมผ่านหลักธรรมาภิบาล (β = 0.312) แสดงให้เห็นว่าการนำแนวคิดการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ มาใช้ช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลที่ดี และส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรหลักธรรมาภิบาล (R^2 = 0.85) และประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (R^2 = 0.77) แสดงถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลที่เข้มแข็งของโมเดลนี้

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบบริกรส่งผลต่อความยุติธรรมในองค์กรและความพึงพอใจของพนักงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ประสิทธิผล (Fernandez et al., 2016; Yang & Green, 2010) และการบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมธรรมาภิบาลและประสิทธิผลขององค์กร (Senge, 1990; Marsick & Watkins, 2003)

ภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานองค์การตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ และหลักธรรมาภิบาล มีตัวแปรสำคัญที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของคณะผู้บริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ให้ความรู้ใหม่ในด้านความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำแบบบริกร (Servant Leadership) การบริหารงานตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้

(Learning Organization) และหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ (Service Performance) ของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย คือ ผู้นำแบบบริกรไม่เพียงแต่ส่งเสริมจริยธรรมและความเอื้อเฟื้อ แต่ยังเป็นตัวกระตุ้นหลักในการพัฒนาหลักธรรมาภิบาลผ่านการสร้างความไว้วางใจและการเสริมพลังแก่สมาชิกองค์กร การบริหารงานตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มีทั้งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริการและอิทธิพลทางอ้อมผ่านหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสะท้อนว่าการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสมาชิก และหลักธรรมาภิบาลทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลาง (mediator) ที่สำคัญ ระหว่างภาวะผู้นำแบบบริกรและการบริหารงานองค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ ส่วนโมเดลการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ชี้ว่าผู้นำแบบบริกรมีอิทธิพลทางตรง (β = 0.165) และทางอ้อมผ่านหลักธรรมาภิบาล (β = 0.210) ต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการ ขณะที่การบริหารงานตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มีค่า β ทางตรง = 0.258 และทางอ้อม = 0.312

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบบริกร การบริหารงานตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ และหลักธรรมาภิบาล ต่อประสิทธิผลองค์การด้านการบริการของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 472 คน ด้วยแบบสอบถามมาตราส่วน 5 คะแนน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เส้นทาง ผลการศึกษาพบว่าทุกตัวแปรอยู่ในระดับสูง (Mean ≥ 3.8) สะท้อนถึงการบูรณาการหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ในองค์กรอย่างเข้มแข็ง การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ชี้ว่าภาวะผู้นำแบบบริกร องค์การแห่งการเรียนรู้ และธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับประสิทธิผลการบริการ ($r = 0.880–0.950$) การวิเคราะห์เส้นทางแสดงว่า Servant Leadership มีอิทธิพลทางตรงต่อธรรมาภิบาล (β = 0.376) และต่อประสิทธิผลบริการ (β = 0.165) รวมทั้งอิทธิพลทางอ้อมผ่านธรรมาภิบาล (β = 0.210) ขณะที่ Learning Organization มีอิทธิพลทางตรงต่อธรรมาภิบาล (β = 0.560) และต่อประสิทธิผลบริการ (β = 0.258) พร้อมอิทธิพลทางอ้อม (β = 0.312) โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของธรรมาภิบาล (R^2 = 0.85) และประสิทธิผลบริการ (R^2 = 0.77) งานวิจัยยืนยันว่าการบูรณาการภาวะผู้นำแบบบริกร

ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ และธรรมาภิบาล เป็นกุญแจสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของสมาชิกอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) พัฒนาระบบฝึกอบรมผู้นำแบบบริกร โดยมุ่งเน้นทักษะการสร้างความไว้วางใจ เสริมพลังบุคลากร และจริยธรรมการบริหาร เพื่อกระตุ้นหลักธรรมาภิบาล

2) ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่อง ช่วยเพิ่มคุณภาพการบริการ

3) ติดตามและประเมินธรรมาภิบาล จัดทำกรอบตัวชี้วัดความโปร่งใส การรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก เพื่อปรับปรุงกระบวนการบริการอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ขยายขอบเขตตัวอย่างไปยังองค์กรภาคประชาสังคมอื่น เพื่อเปรียบเทียบบริบทและตรวจสอบความทั่วไป (generalizability) ของโมเดล

2) ศึกษาปัจจัยเชิงบริบท เช่น ทุนองค์กร วัฒนธรรม และโครงสร้างการบริหาร เพื่อวิเคราะห์บทบาทของตัวแปรภายนอกที่อาจมีอิทธิพลร่วม

3) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น สัมภาษณ์เชิงลึก หรือกลุ่มสนทนา (Focus Group) เพื่อเข้าใจกลไกและมิติของภาวะผู้นำและธรรมาภิบาลอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4) ทดสอบโมเดลด้วยวิธีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) เพื่อยืนยันความเป็นสาเหตุและความสัมพันธ์เชิงเส้นทางระหว่างตัวแปรหลัก

เอกสารอ้างอิง

Abel, A. T. (2000). *The characteristics, behaviors, and effective work environments of servant leaders: A Delphi study* (Doctoral dissertation, Virginia University).

Arithat Kaewkosaba. (2017). *Lak thammaphiban nai ratthathammanun haeng ratcha-anachak thai phutthasakkarat 2560* [Principles of good governance in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560]. Bangkok: Secretariat of the House of Representatives.

Bass, B. M. (1990). *Bass and Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, & managerial applications* (3rd ed.). Free Press.

Behling, O., & McFillen, J. M. (1996). A syncretical model of charismatic/transformational leadership. *Group & Organization Management, 21*(2), 163–191. From https://doi.org/10.1177/1059601196212005

Chowdhury, S. (2009). Good governance and development. *Journal of Public Administration and Governance, 2*(2), 1–12. https://doi.org/10.5296/jpag.v2i2.1234 *(เพิ่ม DOI หากมี)*

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Sage Publications.

Eva, N., Robin, M., Sendjaya, S., van Dierendonck, D., & Liden, R. C. (2018). Servant leadership: A systematic review and call for future research. *The Leadership Quarterly, 29*(1), 111–132. https://doi.org/10.1016/j. leaqua.2017.12.004

Fernandez, S., Cho, Y. J., Perry, J. L., & Lee, J. (2016). The impact of leadership on employee job performance: A mediating role of organizational justice and job satisfaction. *Public Personnel Management, 45*(2), 129–149. https://doi.org/10.1177/0091026016651030

Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Paulist Press.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice* (6th ed.). McGraw-Hill.

Liden, R. C., Wayne, S. J., Zhao, H., & Henderson, D. (2008). Servant leadership: Development of a multidimensional measure and multi-level assessment. *The Leadership Quarterly, 19*(2), 161–177. https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2008.01.006

Lu, J., Falahat, M., & Cheah, P. K. (2024). A systematic literature review on the relationship between servant leadership and its team and organizational level outcomes. *Journal of Organizational Change Management, 37*(2), 255–282. https://doi.org/10.1108/JOCM-08-2023-0259

Marsick, V. J., & Watkins, K. E. (2003). Demonstrating the value of an organization's learning culture: The dimensions of the learning organization questionnaire. *Advances in Developing Human Resources, 5*(2), 132–151. https://doi.org/10.1177/1523422303005002002

Patterson, K. (2003). *Servant leadership: A theoretical model* (Unpublished doctoral dissertation). Regent University.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Open University Press.

Russell, R. F., & Stone, G. A. (2002). A review of servant leadership attributes: Developing a practical model. *Leadership & Organization Development Journal, 23*(3), 145–157. https://doi.org/10.1108/01437730210424

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.

Spears, L. C. (2004). *Practicing servant leadership*. John Wiley & Sons.

Tangney, J. P. (2000). Humility: Theoretical perspectives, empirical findings and directions for future research. *Journal of Social and Clinical Psychology, 19*(1), 70–82. https://doi.org/10.1521/jscp.2000.19.1.70

United Nations Development Programme. (1997). *Governance for sustainable human development*. UNDP.

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. (2009). *Promoting good governance*. UNESCAP.

Wang, Q. (2019). *The servant leadership and how it stimulates employee service performance in public sectors* (Doctoral dissertation). National Institute of Development Administration.

Watkins, K. E., & Marsick, V. J. (1993). *Sculpting the learning organization: Lessons in the art and science of systemic change*. Jossey-Bass.

Yukl, G. (2012). *Leadership in organizations* (8th ed.). Pearson.

Zhu, W., Chew, I. K. H., & Spangler, W. D. (2005). CEO transformational leadership and organizational outcomes: The mediating role of human-capital enhancing human resource management. *The Leadership Quarterly, 16*(1), 39–52. https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2004.06.001

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี*

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING TO THE OPERATIONS QUALITY OF CHILD DEVELOPMENT CENTER UNDER THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, PATHUM THANI PROVINCE

พันชิด ธรรมพิชัย[1], ช่อเพชร เบ้าเงิน[2] และ สุนันท์ ศลโกสุม[3]

Punchid tumpichai[1], Chopetch Boutngern[2] and Sunan Solgosoom[3]

[1-3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

[1-3]Faculty of Education, Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: chid_1885@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 21 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 23 กรกฎาคม 2568

Received 21 July 2025; Revised 21 July 2025; Accepted 23 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชากร ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำนวน 122 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำนวน 98 แห่ง

Citation:

* พันชิด ธรรมพิชัย, ช่อเพชร เบ้าเงิน และ สุนันท์ ศลโกสุม. (2568). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 772-792.

Punchid tumpichai, Chopetch Boutngern and Sunan Solgosoom. (2025). Administrative Factors Affecting To The Operations Quality Of Child Development Center Under The Local Administrative Organization, Pathum Thani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 772-792.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970: 608) แล้วทำการสุ่มอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก โดยกำหนดให้แต่ละศูนย์ เป็นผู้ให้ข้อมูลศูนย์ละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน ครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 294 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8965 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้ ด้านกระบวนการบริหาร รองลงมาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ตามลำดับ 2) คุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน รองลงมาคือ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 3) ผลการวิเคราะห์ปัจจัย พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 91.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบคือ $\hat{Y}$ = .788(Constant) + .284(a_1) + .245(a_2) + .112(a_3) + .148(a_4) +.308(a_5) และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}$ = .345(a_1) + .168(a_2) + .132(a_3) + .185(a_4) + .264(a_5)

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหาร, การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to 1) study the level of factors related to the administration of child development centers under local administrative organizations, Pathum Thani Province. 2) study the level of quality of child development center operation. 3) study the administrative factors affecting the

quality of child development center operation. Population: 122 child development centers under local administrative organizations, Pathum Thani Province. The sample group: The sample group in this study: 98 child development centers under local administrative organizations, Pathum Thani Province. The sample size was determined using the table of Krejcie and Morgan (1970: 608) and simple random sampling by drawing lots. Each center was assigned three informants: one administrator and two teachers of the child development center, for a total of 294 informants. The data collection instrument was a questionnaire with a reliability value of 0.8965. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and normal multiple regression analysis.

The results revealed that: 1) Overall, the administrative factors of child development centers under local administrative organizations in Pathum Thani Province were at the highest level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at the highest level, ranked from the highest average as follows: administrative process, followed by information technology, personnel, budget, and equipment, respectively. 2) The overall quality of the child development center operations under the local administrative organization, Pathum Thani Province, was at the highest level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at the highest level, ranked as follows: participation and support, followed by academics and curricular activities, promotion of early childhood development networks, buildings, locations, environment, and safety of child development centers, personnel, and child development center management. 3) The results of the factor analysis found that all five factors affected the quality of child development center operations. and together they were able to predict the quality of child development center management at 91.30 percent with statistical significance at the .05 level. The prediction equation in raw score form was $\hat{Y}$ =

.788(Constant) + .284(a1) + .245(a2) + .112(a3) + .148(a4) +.308(a5) and the prediction equation in standard score form = .345(a1) + .168(a2) + .132(a3) + .185(a4) + .264(a5).

Keywords: Administrative factors, Child Development Center's Administration, Local Administrative Organization

บทนำ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองท้องถิ่นมีฐานะเป็นสถานศึกษาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานที่ใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยมีหน้าที่จัดและบริหารเพื่อกระจายโอกาสให้เด็กในท้องถิ่นและชุมชนต่าง ๆ ได้รับบริการทางการศึกษาโดยความร่วมมือของชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป โดยดูแลและให้การศึกษาเด็กอายุระหว่าง 3 - 5 ปี (อุไรวรรณ ศรีสุข และสัมมา รธนิธย์, 2561) รวมทั้งจัดให้มีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมในช่วงรอยต่อตั้งแต่ก่อนระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2562: 6) และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 (1) กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัยจัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมาตรา 13 (1) ให้บิดามารดา หรือผู้ปกครอง มีสิทธิ์ได้รับสิทธิประโยชน์ในการสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 5-6)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ อันจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยึดเป็นหลักในการนำไปปฏิบัติต่อไป โดยมาตรฐานดังกล่าวแบ่งออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาตรฐานด้านบุคลากร มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553: 4 อ้างในอุไรวรรณ ศรีสุข และสัมมา รธนิธย์, 2561) ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานดังกล่าว

การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยการบริหารต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ดังที่กนกกาญจน์ ชัยชนะ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านกระบวนการบริหาร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ ส่งผลต่อคุณภาพการดาเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในขณะที่นูไรนี เศรษฐสุข (2564) ที่ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสตูลตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พบว่า ปัจจัยคัดสรรด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านลักษณะโครงสร้างองค์กร และด้านภาวะผู้นาทางวิชาการของผู้บริหารทุกปัจจัยส่งผลต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสตูลตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี มีจำนวนศูนย์ฯ รวมทั้งสิ้น 122 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอคลองหลวง 21 ศูนย์ อำเภอธัญบุรี 12 ศูนย์ อำเภอลาลูกกา 30 ศูนย์ อำเภอหนองเสือ 17 ศูนย์ อำเภอลาดหลุมแก้ว 12 ศูนย์ อำเภอสามโคก 10 ศูนย์ และอำเภอเมืองปทุมธานี 20 ศูนย์ ซึ่งมีจำนวนเด็ก รวมทั้งสิ้น 7,505 คน บุคลากร มีจานวนรวมทั้งสิ้น 398 คน ผลการประเมินภายนอกการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รอบที่ 3 ปี พ.ศ. 2554-2558 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สรุปไว้ว่า มีจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ (1) ด้านผลการจัดการศึกษา การดำเนินการด้านอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ยังขาดการให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ ขาดการประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องและในด้านของการปฏิบัติจนเกิดเป็นเอกลักษณ์นั้นยังไม่ชัดเจนในเรื่องการได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก (2) ด้านการบริหารจัดการศึกษา การบริหารงานวิชาการ ขาดการเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการทั้งการจัดทำหลักสูตรและการนิเทศกำกับ การติดตามการใช้หลักสูตร ผู้บริหารขาดการดำเนินงานตามระบบวงจรคุณภาพ (PDCA)

มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพวิชาการ การอบรมพัฒนาครู ผู้เลี้ยงดูเด็ก แม่บ้านและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้มีความรู้เรื่องการดูแลเด็กตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน โดยเฉพาะครูและผู้เลี้ยงดูเด็กต้องไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมงต่อปี เป็นประจำทุกปี การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ และการกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร ยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ในเรื่องพื้นที่จัดกิจกรรมไม่เพียงพอ และห้องส้วมไม่เหมาะสมและเพียงพอกับเด็ก สถานศึกษายังขาดมาตรการด้านความปลอดภัย (3) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูขาดการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดและทักษะเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษา ขาดการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัยต่อสุขภาพและร่างกายเด็ก (4) ด้านการประกันคุณภาพภายใน บุคลากรทุกฝ่าย ทุกระดับไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายใน (เอกสารสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2557: 3-4 อ้างในอุไรวรรณ ศรีสุข และสัมมา รธนิธย์, 2561) ผลการประเมินข้างต้นจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ หรือส่งผลต่อการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ในหลากหลายปัจจัยดังกล่าวข้างต้น

จะเห็นได้ว่าผลการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากมายหลายประการ อาทิ กระบวนการบริหารของศูนย์ฯ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้ ลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของศูนย์ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ โครงสร้าง กระบวนการต่าง ๆ วัฒนธรรม เป็นต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่าปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการบริหารตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้ผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำมาตรฐานไว้ ให้ศูนย์พัฒนาเด็กสามารถดำเนินงานพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

3. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหาร ได้แก่ ความหมายของการบริหาร ปัจจัยการบริหาร บุคลากร กระบวนการบริหาร เทคโนโลยีดิจิทัล วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ (Koontz & O'Donnell, 1976)

2. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

3. แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

4. แนวคิดที่เกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อันได้แก่ ความหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บทบาทหน้าที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2561)

5. บริบทของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดปทุมธานี และการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ (วรางคณา คำชนะ. 2561), (พัชรี ภูมิไทย, 2560), (OECD, 2020), (UNESCO, 2017)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำนวน 122 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำนวน 98 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970: 608) แล้วทำการสุ่มอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก โดยกำหนดให้แต่ละศูนย์เป็นผู้ให้ข้อมูลศูนย์ละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน ครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 294 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเองโดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) และเป็นมาตรวัด (Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1993: 247) ซึ่งมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี มี 5

ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1993: 247) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นการกำหนดตัวเลือกให้ (forced choice) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำนวน 35 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านบุคลากร จำนวน 9 ข้อ

2) ด้านกระบวนการบริหาร จำนวน 7 ข้อ

3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 6 ข้อ

4) ด้านวัสดุอุปกรณ์ จำนวน 6 ข้อ

5) ด้านงบประมาณ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี จำนวน 47 ข้อ แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1) มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 6 ข้อ

2) มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร จำนวน 7 ข้อ

3.3 มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 15 ข้อ

3.4 มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร จำนวน 6 ข้อ

3.5 มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน จำนวน 7 ข้อ

3.6 มาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 6 ข้อ

โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือตามกรอบแนวความคิดที่กำหนดขึ้นแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) กำหนดเกณฑ์ค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67 -1.00 แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach Cronbach (1951) ซึ่งมีค่าเป็น 0.8965

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ให้ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังนายกเทศมนตรี ที่เป็นต้นสังกัดเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วส่งหนังสือที่ได้รับอนุญาตจากนายกเทศมนตรีที่เป็นต้นสังกัด พร้อมแบบสอบถามถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด 2) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยการตอบแบบสอบถามให้ผู้ตอบใช้วิธีแสกน QR-Code ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารแบบสอบถามนั้นส่ง ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด จำนวน 280 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 95.24

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) 3) วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) และ 4) วิเคราะห์ปัจจัย

การบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

1) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ใช้สถิติเพื่อค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยยึดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (Mean) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง เป็นปัจจัยการบริหาร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 คุณภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ใช้สถิติเพื่อค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยยึดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (Mean) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีคุณภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยการบริหารส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ค่าสถิติ		การแปลความหมาย	อันดับ
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านบุคลากร	4.54	0.26	มากที่สุด	3
2. ด้านกระบวนการบริหาร	4.58	0.30	มากที่สุด	1
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.57	0.31	มากที่สุด	2
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์	4.52	0.34	มากที่สุด	5
5. ด้านงบประมาณ	4.53	0.33	มากที่สุด	4
รวม	**4.55**	**0.15**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้ ด้านกระบวนการบริหาร ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.30) รองลงมาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.31) ด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.26) ด้านงบประมาณ ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.33) และด้านวัสดุอุปกรณ์ ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.34) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

คุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ค่าสถิติ		การแปลความหมาย	อันดับ
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.50	0.32	มากที่สุด	6
2. ด้านบุคลากร	4.53	0.34	มากที่สุด	5
3. ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.58	0.18	มากที่สุด	4
4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	4.65	0.24	มากที่สุด	2
5. ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน	4.68	0.22	มากที่สุด	1
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	4.61	0.27	มากที่สุด	3
รวม	**4.59**	**0.11**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.22) รองลงมาคือ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.24) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.27) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.18) ด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.34) และ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.32)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
Enter	0.956[a]	0.915	0.913	.035

Predictors: (Constant), ด้านที่ 5, ด้านที่ 3, ด้านที่ 2, ด้านที่ 4, ด้านที่ 1

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณที่ปรับแก้ และค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่า 0.956 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณ มีค่า 0.915 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 5 ด้านร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 91.30 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.35

ตารางที่ 4 แสดงผลความแปรปรวนที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ

Source of Variation	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	5	3.604	.721	588.542	.000*
Residual	274	0.336	.001		
Total	**279**	3.939			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ที่ศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง ซึ่งสามารถนำไปสร้างสมการต่อไปได้

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ โดยวิธี Enter เพื่อค้นหาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี (n = 280)

ตัวแปร	b	$S.E._b$	β	t	Sig.
(Constant)	.788	.125		7.603	.000*
1. ด้านบุคลากร (a_1)	.284	.019	.345	5.501	.000*
2. ด้านกระบวนการบริหาร (a_2)	.245	.037	.168	1.423	.003*
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (a_3)	.112	.027	.132	4.801	.001*
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์ (a_4)	.148	.036	.185	3.429	.000*
5. ด้านงบประมาณ (a_5)	.308	.045	.264	5.093	.000*

R = 0.915, R^2 = 0.915, Adjusted R Square = 0.913, F = 588.542, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ในการสร้างสมการพยากรณ์ ผู้วิจัยเลือกโมเดลทั้ง 5 ด้าน มาใช้ในการค้นหาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ซึ่งพบว่า ปัจจัยในการบริหารทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านบุคลากร (a_1) ด้านกระบวนการบริหาร (a_2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (a_3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (a_4) และด้านงบประมาณ (a_5) ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งหมดมีอำนาจพยากรณ์ .284, .245, .112, .148 และ .308 ตามลำดับ และตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมได้ร้อยละ 91.30 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .035 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .788(\text{Constant}) + .284(a_1) + .245(a_2) + .112(a_3) + .148(a_4) + .308(a_5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .345(a_1) + .168(a_2) + .132(a_3) + .185(a_4) + .264(a_5)$$

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีด้านกระบวนการบริหารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านวัสดุอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยด้านต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านบุคลากร ด้านกระบวนการบริหาร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ เหตุที่ด้านกระบวนการบริหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้นอาจเนื่องมาจากจังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาจำนวนมาก การ

ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของต่าง ๆ จำเป็นต้องเน้นกระบวนการบริหารโดยผ่านการวางแผน จัดระเบียบ การนำ และการควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งการจัดกิจกรรมและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผู้บริหารใช้ในการจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านวัสดุอุปกรณ์ที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอาจเนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเพียงพอในการดำเนินงาน ซึ่งแม้จะอยู่ในอันดับสุดท้าย แต่ก็อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ศรีสุข และสัมมา รธนิธย์ (2561) ที่ได้วิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2564) ที่ได้วิจัย เรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ปัจจัยการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการบริหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า คุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งก็ยังอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุที่ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอาจเนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดประทุมธานี นำเด็กและบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะ และร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ประเพณี และโอกาสต่าง ๆ ของท้องถิ่น รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีส่วนช่วยในการสนับสนุนการให้บริการสาธารณะแก่ชุมชนหรือประชาชนได้ตามบริบทหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังเปิดโอกาสให้ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรรัฐ สถาบันการศึกษา และศาสนสถาน เข้ามามีส่วนร่วมในการดาเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และภาค

สังคมรับทราบอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการระดมความร่วมมือทั้งทรัพยากร และการลงทุนทางสังคมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรวรรณ ศรีสุข และสัมมา รธนิธย์ (2561) ที่ได้วิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2564) ที่ได้วิจัย เรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า คุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนมาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยการบริหารทั้ง 5 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี และร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 91.30 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันและส่งผลต่อคุณภาพของงานร่วมกัน ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้ มีปัจจัยทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านกระบวนการบริหาร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ เป็นไปตามแนวคิดของชาญธิวัฒน์ กิจสวัสดิ์ (2561) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยการบริหาร ต้องประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านกระบวนการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาพร ยืนยง (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผลการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทำการศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านกระบวนการบริหาร และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และงานวิจัยของกนกกาญจน์ ชัยชนะ (2564) ที่ได้วิจัย เรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ปัจจัยทั้ง **5** ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 80.10

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสังกัดได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มความรู้และทักษะในโครงการต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้นำความรู้และทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

2. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย รวมถึงการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือการติดตั้งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการใช้งานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนการส่งเสริมเครือข่ายพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นศูนย์ต้นแบบของการพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรปรับปรุงเรื่องการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ลงในเว็บไซต์หรือช่องทางอื่น ๆ ที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเกี่ยวข้อง เช่น Facebook ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือ Line กลุ่มผู้ปกครองของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยทั่วกัน

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมให้บุคลากรภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะ และมีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็ก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ ชัยชนะ. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการดาเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). *คู่มือมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.กระทรวงมหาดไทย. (2553). *คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

ชาญธิวัฒน์ กิจสวัสดิ์ และสมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ. (2561). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย,* 10(1). 338-353.

นูไรนี เศรษฐสุข. (2564*). ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตาบลในจังหวัดสตูลตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ.* ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พัชรี ภูมิไทย. (2560). ความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 10(2), 120–134.

วรางคณา คำชนะ. (2561). การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 14(1), 52–67.

วิภาพร ยืนยง. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น***.** กรุงเทพฯ: สพฐ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

อุไรวรรณ ศรีสุข และสัมมา รธนิธย์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11*(1), 1222-1236.

Cronbach, Lee J. 1951. “Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests. *Psychometrika. 16*(1951): 297 – 334.

Koontz, H., & O’Donnell, C. (1976). *Principles of management: An analysis of managerial functions* (5th ed.). McGraw-Hill.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. *Educational and Psychological Measurement. 30*(3) : 607 – 610.

OECD. (2020). *Starting strong V: Transitions from early childhood education and care to primary education*. OECD Publishing.

UNESCO. (2017). *Early childhood care and education matters: Evidence from the Asia-Pacific region*. UNESCO Bangkok.

ภาวะความเครียดของวัยรุ่นยุคใหม่ : ปัญหาที่ต้องดูแลเยียวยา*

STRESS IN MODERN ADOLESCENTS: A PROBLEM THAT NEEDS CARE AND TREATMENT

จันทนา กองกันภัย[1], เอกถนอม จินาวา[2] และ มะลิ ทิพพ์ประจง[3]

Chantana Kongkanpai[1], Thanom Jinawa[2] and Mali Tipprang[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 18 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 20 กรกฎาคม 2568

Received 15 July 2025; Revised 18 July 2025; Accepted 20 July 2025

บทคัดย่อ

วัยรุ่นเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญในชีวิต ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เต็มไปด้วยความท้าทายและความกดดันต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน วัยรุ่นต้องเผชิญกับปัจจัยที่ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ภาวะความเครียดในหมู่วัยรุ่นเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วงและต้องการความเข้าใจอย่างลึกซึ้งสถานการณ์ความเครียดในวัยรุ่นไทย จากข้อมูลของ UNICEF (2022) พบว่า วัยรุ่นไทยอายุ 10-19 ปี ประมาณ 1 ใน 7 คน มีปัญหาสุขภาพจิต และ 1 ใน 14 คน ในช่วงอายุ 5-9 ปี ก็ประสบปัญหา เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น การฆ่าตัวตายยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 3 ในกลุ่มวัยรุ่นไทย ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนที่ชัดเจนถึงความรุนแรงของปัญหา โดยผลสำรวจ Global School-based Student Health Survey ปี 2021 ระบุว่า วัยรุ่นอายุ 13-17 ปี ถึง 17.6% เคยคิดจะฆ่าตัวตายอย่างจริงจัง (UNICEF, 2022) ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต (2025) ยังพบว่า ในช่วงปี 2020-2024 วัยรุ่นไทยที่อายุน้อย

Citation:

* จันทนา กองกันภัย, เอกถนอม จินาวา และ มะลิ ทิพพ์ประจง. (2568). ภาวะความเครียดของวัยรุ่นยุคใหม่ : ปัญหาที่ต้องดูแลเยียวยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 793-804.

Chantana Kongkanpai, Thanom Jinawa and Mali Tipprang. (2025). Stress In Modern Adolescents: A Problem That Needs Care And Treatment. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 793-804.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

กว่า 20 ปี มีอัตราความเครียดสูง มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า และความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ภาวะความเครียด, วัยรุ่นยุคใหม่, ปัญหาดูแลเยียวยา

Abstract

Adolescence is an important transitional period in life, involving physical, mental, emotional, and social changes. This is a time filled with challenges and pressures. In today's era, adolescents face increasingly complex factors, making stress among adolescents a matter of concern and requiring a deeper understanding. According to UNICEF (2022), the stress situation in Thai adolescents, approximately 1 in 7 Thai adolescents aged 10-19 years have mental health problems, and 1 in 14 people aged 5-9 years also have problems. Moreover, suicide is the third leading cause of death among Thai adolescents. This is a clear warning sign of the severity of the problem. The 2021 Global School-based Student Health Survey found that 17.6% of teenagers aged 13-17 had seriously considered suicide (UNICEF, 2022). Data from the Department of Mental Health (2025) also found that during 2020-2024, Thai teenagers under the age of 20 had high stress rates, were at risk of depression, and were at significantly higher risk of suicide than other age groups.

Keywords: Stress, Modern teenagers, Care and treatment problems

บทนำ

ภาวะความเครียดในวัยรุ่นยุคใหม่ภาวะความเครียดเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์ทุกเพศทุกวัยมาโดยตลอด แต่สำหรับวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน ความเครียดมีลักษณะที่ซับซ้อนและมีปัจจัยกระตุ้นที่แตกต่างไปจากอดีตอย่างมาก การทำความเข้าใจความเป็นมาของปัญหานี้จะช่วยให้เรามองเห็นภาพรวมและแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาวัยรุ่น ช่วงเปลี่ยนผ่านที่อ่อนไหวถือเป็นช่วงเวลาสำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งทาง ร่างกาย (ฮอร์โมน, การ

เจริญเติบโต), จิตใจ (การค้นหาตัวตน, อารมณ์แปรปรวน), สังคม (การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน, การแยกตัวจากครอบครัว) และ สติปัญญา (การพัฒนาการคิดเชิงนามธรรม) (Erikson, 1968 อ้างถึงใน Psychology Today, 2025) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เองที่เป็นพื้นฐานของความตึงเครียดที่วัยรุ่นต้องเผชิญ ไม่ว่าจะอยู่ในยุคสมัยใดก็ตามในอดีต วัยรุ่นอาจเผชิญกับความเครียดจากปัจจัยใกล้ตัว เช่น แรงกดดันจากครอบครัวในการเรียนหรือการเลือกอาชีพ, ความสัมพันธ์กับเพื่อน, ปัญหาทางการเงินในครัวเรือน หรือ การปรับตัวเข้าสู่สังคมผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเหล่านี้ได้ทวีความซับซ้อนและมีมิติที่หลากหลายมากขึ้นในยุคสมัยใหม่ยุคดิจิทัลและสังคมที่เร่งรีบ ตัวแปรสำคัญในความเครียดของวัยรุ่นการเข้ามาของ เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต ได้พลิกโฉมวิถีชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะวัยรุ่นอย่างสิ้นเชิง นี่คือจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ภาวะความเครียดในวัยรุ่นมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิมการถือกำเนิดของโซเชียลมีเดีย ในช่วงต้นทศวรรษ 2000s แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน (Facebook ก่อตั้งปี 2004, Twitter ปี 2006, Instagram ปี 2010) วัยรุ่นยุคใหม่เติบโตมาพร้อมกับการเชื่อมต่อตลอดเวลา การเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์กลายเป็นเรื่องปกติ นำมาซึ่ง ความกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์, ความมั่นใจในตนเองที่ลดลง, FOMO (Fear of Missing Out) และ การตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่เคยมีมาก่อนในอดีต (UNICEF, 2022) การศึกษาจำนวนมากเริ่มชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการใช้โซเชียลมีเดียที่มากเกินไปกับปัญหาสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในวัยรุ่น (ResearchGate, n.d.) แรงกดดันทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้น แม้แรงกดดันด้านการศึกษาจะเคยมีมานานแล้ว แต่ในยุคปัจจุบัน การแข่งขันเพื่อเข้าสู่มหาวิทยาลัยชั้นนำและตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความคาดหวังจากผู้ปกครองและโรงเรียนทวีความรุนแรงขึ้น วัยรุ่นต้องเผชิญกับ หลักสูตรที่เข้มข้น, การเรียนพิเศษจำนวนมาก, การสอบแข่งขันที่ดุเดือด และ ความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตอาชีพ (ResearchGate, 2025) ความไม่แน่นอนของโลก วัยรุ่นยุคใหม่เติบโตมาในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็น วิกฤตเศรษฐกิจ, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, ความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง หรือแม้แต่ การระบาดของโรคครั้งใหญ่ เช่น โควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวัน การเรียน การเข้าสังคม และอนาคตของพวกเขา (WHO Thailand, 2025) ความไม่แน่นอนเหล่านี้สร้างความกังวลและความเครียดสะสมให้กับวัยรุ่นอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้รูปแบบ

ครอบครัวมีความหลากหลายมากขึ้น บางครอบครัวอาจมีผู้ปกครองคนเดียว หรือผู้ปกครองต้องทำงานหนักจนมีเวลากับลูกน้อยลง ซึ่งอาจส่งผลต่อการสนับสนุนทางอารมณ์ที่วัยรุ่นได้รับ (PSU, n.d.) นอกจากนี้ การลดลงของกิจกรรมกลางแจ้งและการปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวในชีวิตประจำวันก็มีส่วนทำให้วัยรุ่นขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะการเข้าสังคมและช่องทางในการระบายความเครียด

สัญญาณเตือนที่ชัดเจน ข้อมูลจากองค์กรระหว่างประเทศและหน่วยงานในประเทศไทยยืนยันถึงความรุนแรงของปัญหาความเครียดในวัยรุ่น UNICEF (2022) รายงานว่า วัยรุ่นไทยอายุ 10-19 ปี ประมาณ 1 ใน 7 คน มีปัญหาสุขภาพจิต และการฆ่าตัวตายกลายเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้น ๆ ในกลุ่มวัยรุ่นไทย ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ที่ชัดเจนว่าภาวะความเครียดได้ก้าวข้ามขีดจำกัดไปสู่ระดับวิกฤตที่ต้องการการดูแลและแก้ไขอย่างเร่งด่วน

สาเหตุหลักของความเครียดในวัยรุ่น

ความเครียดในวัยรุ่นมีหลากหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน ทั้งจากภายในและภายนอกตัววัยรุ่นเอง

1. แรงกดดันทางการศึกษา (Academic Pressure)

ระบบการศึกษาไทยเน้นการแข่งขันสูง โดยเฉพาะการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ทำให้วัยรุ่นต้องแบกรับภาระการเรียนที่หนักหน่วง ทั้งการเรียนในห้องเรียนและนอกเวลาเรียนเพื่อติวเตอร์ (ResearchGate, n.d.) การคาดหวังจากผู้ปกครองและโรงเรียนที่ต้องการผลการเรียนที่ดีเลิศส่งผลให้วัยรุ่นรู้สึกกดดันและวิตกกังวลอย่างมาก บางการศึกษาพบว่า ความเครียดทางการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีอาการซึมเศร้าในหมู่นักเรียนไทย (Wittayasin, 2017 อ้างถึงใน ResearchGate, 2025)

2. อิทธิพลของโซเชียลมีเดีย (Social Media Impact)

โซเชียลมีเดียกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น แต่การใช้งานที่มากเกินไปอาจนำไปสู่ผลกระทบเชิงลบต่อสุขภาพจิต เช่น ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และการแยกตัวออกจากสังคม (ResearchGate, n.d.) การเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ การกลัวการพลาด (Fear of Missing Out - FOMO) และการถูก Cyberbullying ล้วนเป็นปัจจัยที่เพิ่มความเครียดให้กับวัยรุ่นอย่างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่พบว่ามีอัตราการเป็นซึมเศร้าสูงกว่าวัยรุ่นชายจากการใช้โซเชียลมีเดีย (ResearchGate, n.d.)

3. ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง (Peer and Family Relationships)

ความกดดันจากเพื่อน (Peer Pressure) วัยรุ่นมักต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนและได้รับการยอมรับ ซึ่งอาจนำไปสู่ความกดดันให้ทำตามพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่อยู่ในความสบายใจ หรือเผชิญกับการกลั่นแกล้งจากเพื่อน (UNICEF, 2018) ปัญหาภายในครอบครัว (Family Challenges) ความขัดแย้งในครอบครัว การหย่าร้าง การเจ็บป่วย หรือปัญหาทางการเงิน สามารถสร้างความเครียดให้กับวัยรุ่นได้ นอกจากนี้ การสื่อสารที่ไม่มีคุณภาพระหว่างผู้ปกครองและวัยรุ่นยังสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่นไทย (PSU, n.d.)

4. ความไม่แน่นอนในอนาคต (Uncertainty about the Future) วัยรุ่นยุคใหม่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและสังคม การแข่งขันในตลาดแรงงานที่สูงขึ้น และความกดดันในการวางแผนอนาคต ทำให้พวกเขารู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับทางเลือกด้านการศึกษา อาชีพ และชีวิตหลังเรียน (Mahidol University, n.d.)

5. ปัจจัยอื่นๆ (Other Factors)

ภาพลักษณ์ร่างกาย (Body Image) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยรุ่น และมาตรฐานความงามที่ถูกกำหนดโดยสังคมและสื่อ ทำให้วัยรุ่นหลายคนเกิดความกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองการขาดการนอนหลับ (Sleep Deprivation) ความต้องการในการเรียนกิจกรรมนอกหลักสูตร และการใช้เวลาบนโซเชียลมีเดีย ทำให้วัยรุ่นหลายคนนอนหลับไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตโดยตรงการขาดทักษะการรับมือ (Lack of Coping Skills) วัยรุ่นบางคนอาจขาดทักษะในการจัดการกับความเครียดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่การใช้วิธีรับมือที่ไม่เหมาะสม เช่น การแยกตัว การใช้สารเสพติด หรือการทำร้ายตัวเอง

ผลกระทบของความเครียดต่อวัยรุ่น

ความเครียดเรื้อรังส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อวัยรุ่น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ปัญหาสุขภาพจิต เพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และความผิดปกติทางจิตเวชอื่นๆ (Healthdirect, n.d.) โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่สมองส่วน Prefrontal Cortex ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการตอบสนองต่อความเครียดยังพัฒนาไม่เต็มที่ (Alisbh, 2024) ปัญหาสุขภาพกาย อาจแสดงออกด้วยอาการปวดหัว ปวดท้อง กล้ามเนื้อตึง หรือปัญหาการนอนหลับ และยังส่งผลกระทบต่อระบบภูมิคุ้มกัน เพิ่มความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง (Mass General Brigham, 2024)

ผลกระทบต่อการเรียน ประสิทธิภาพในการเรียนลดลง สมาธิสั้นลง และอาจนำไปสู่การขาดเรียนหรือออกกลางคันพฤติกรรมเสี่ยง วัยรุ่นที่มีความเครียดสูงอาจหันไปพึ่งพากลไกการรับมือที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้สารเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ การมีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือการทำร้ายตนเอง (Alisbh, 2024)

แนวทางการจัดการและช่วยเหลือวัยรุ่นจากความเครียด

การจัดการความเครียดในวัยรุ่นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งตัววัยรุ่นเอง ผู้ปกครอง โรงเรียน และสังคม

1. การส่งเสริมทักษะการรับมือและดูแลตนเอง (Promoting Coping Skills and Self-Care) การนอนหลับที่เพียงพอ สนับสนุนให้วัยรุ่นนอนหลับ 8-10 ชั่วโมงต่อคืน โดยจำกัดการใช้หน้าจอก่อนนอน (APA, 2019) การออกกำลังกาย ส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายอย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน เพื่อช่วยลดความเครียดและเพิ่มระดับเอนดอร์ฟิน (APA, 2019) การสื่อสาร เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้พูดคุยกับผู้ใหญ่ที่ไว้ใจ เพื่อระบายความรู้สึกและหามุมมองใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา (APA, 2019) การจัดการเวลา สอนทักษะการจัดลำดับความสำคัญของงาน การแบ่งงานใหญ่เป็นส่วนย่อย เพื่อลดความรู้สึก overwhelmed (TalktoAngel, 2024) กิจกรรมยามว่างและการอยู่กับธรรมชาติ ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีเวลาทำกิจกรรมที่สร้างความสุข ได้พักผ่อน และใช้เวลากับธรรมชาติ ซึ่งช่วยลดความเครียดได้ (APA, 2019) การฝึกสติ (Mindfulness) การฝึกสมาธิ การหายใจลึก ๆ หรือการเขียนบันทึกช่วยลดความวิตกกังวลและเพิ่มการตระหนักรู้ในตนเอง (APA, 2019) การจำกัดเวลาหน้าจอ สนับสนุนให้วัยรุ่นจำกัดเวลาการใช้โซเชียลมีเดีย และกำหนดโซนปลอดอุปกรณ์ดิจิทัลในบ้าน (TalktoAngel, 2024)

2. บทบาทของผู้ปกครองและโรงเรียน (Role of Parents and Schools) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสื่อสาร ผู้ปกครองควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เปิดใจรับฟัง และไม่ตัดสิน เพื่อให้วัยรุ่นกล้าที่จะปรึกษา (PSU, n.d.) เป็นแบบอย่างที่ดี ผู้ใหญ่ควรแสดงให้เห็นถึงวิธีจัดการความเครียดที่เหมาะสม (TalktoAngel, 2024) สังเกตสัญญาณ ผู้ปกครองและครูควรสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ พฤติกรรม หรือรูปแบบการนอนหลับของวัยรุ่น (TalktoAngel, 2024) ส่งเสริมระบบสนับสนุน ช่วยให้วัยรุ่นสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและครอบครัว รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือชมรม (TalktoAngel, 2024) ลดแรงกดดันทางการศึกษา โรงเรียนและมหาวิทยาลัยควรพิจารณาปรับปรุงระบบการสอบเข้าให้เหมาะสม

ลดการแข่งขันที่ไม่จำเป็น และจัดกิจกรรมที่ไม่เน้นวิชาการ เพื่อให้นักเรียนได้ผ่อนคลาย (ResearchGate, n.d.)

3. การสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ (Professional Support) หากความเครียดส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต เช่น นักจิตวิทยา หรือจิตแพทย์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง (TalktoAngel, 2024) เพื่อให้ได้รับการประเมิน วินิจฉัย และวางแผนการรักษาที่เหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับภาวะความเครียดในวัยรุ่นยุคใหม่

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะความเครียดในวัยรุ่นก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญได้ศึกษาเจาะลึกถึงสาเหตุ กลไก และผลกระทบ รวมถึงแนวทางการรับมือใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นี่คือองค์ความรู้สำคัญบางประการที่กำลังเป็นที่จับตา

1. ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของสมองและชีววิทยา (Neurobiological and Biological Insights)องค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของผลกระทบจากความเครียดเรื้อรังต่อสมองของวัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการของสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex Development) งานวิจัยปัจจุบันเน้นย้ำว่าสมองส่วนหน้าซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์ และการวางแผน ยังคงอยู่ในระหว่างการพัฒนาในช่วงวัยรุ่น (Alisbh, 2024) ความเครียดรุนแรงหรือเรื้อรังสามารถขัดขวางกระบวนการนี้ได้ ทำให้วัยรุ่นมีปัญหาในการจัดการกับอารมณ์ การแก้ปัญหา และการรับมือกับสถานการณ์ที่ตึงเครียดในระยะยาวการเปลี่ยนแปลงในระบบประสาทและฮอร์โมน (Neurochemical and Hormonal Changes) องค์ความรู้ใหม่สำรวจลึกไปถึงการเปลี่ยนแปลงของสารสื่อประสาท (neurotransmitters) เช่น โดพามีน (dopamine) และเซโรโทนิน (serotonin) รวมถึงฮอร์โมนความเครียดอย่างคอร์ติซอล (cortisol) เมื่อวัยรุ่นเผชิญกับความเครียดเรื้อรัง การที่ระบบเหล่านี้ทำงานผิดปกติอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และปัญหาพฤติกรรมในวัยรุ่นได้ (Mass General Brigham, 2024) การทำความเข้าใจกลไกเหล่านี้ช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางการรักษาที่ตรงจุดมากขึ้น เช่น การใช้ยา หรือการบำบัดที่มุ่งเป้าไปที่การปรับสมดุลของสารเคมีในสมอง

2. ผลกระทบของ "Digital Native" และ "Social Comparison Theory" (Impact of Digital Native and Social Comparison Theory)จากการที่วัยรุ่นยุคใหม่เป็น "Digital Native" คือเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล องค์ความรู้ใหม่จึงมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบที่ซับซ้อนของเทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับการใช้โซเชียลมีเดีย (Causality in Social Media Use) งานวิจัยในอดีตมักจะระบุความสัมพันธ์ (correlation) ระหว่างการใช้โซเชียลมีเดียกับปัญหาสุขภาพจิต แต่ปัจจุบันเริ่มมีการศึกษาที่พยายามหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causation) ที่ชัดเจนขึ้น เช่น การศึกษาที่ติดตามผลการใช้งานแพลตฟอร์มต่างๆ และผลกระทบต่ออารมณ์และพฤติกรรมในระยะยาว (APA, 2019) องค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า ไม่ใช่แค่ปริมาณการใช้งาน แต่ยังรวมถึง คุณภาพของการใช้งาน (เช่น การเปรียบเทียบเชิงลบ, การรับข่าวสารที่เป็นพิษ) ที่ส่งผลต่อความเครียดและสุขภาพจิตอย่างมีนัยสำคัญ Cyberbullying และการระบายความรู้สึก (Cyberbullying and Disclosure) องค์ความรู้ใหม่เน้นความรุนแรงของ Cyberbullying ที่แพร่หลายและส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตอย่างรุนแรง (UNICEF, 2018) นอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นหลายคนเลือกที่จะเก็บกดความรู้สึกหรือระบายออกในช่องทางที่ไม่เหมาะสมบนโลกออนไลน์ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น การวิจัยจึงเริ่มสำรวจวิธีการที่วัยรุ่นเลือกที่จะเปิดเผยความรู้สึกบนแพลตฟอร์มดิจิทัล และผลกระทบต่อการเยียวยาตนเอง

3. Resilience และการส่งเสริมปัจจัยป้องกัน (Resilience and Promoting Protective Factors) แทนที่จะมุ่งเน้นแค่ปัญหา องค์ความรู้ใหม่ให้ความสำคัญกับการสร้าง “ความสามารถในการฟื้นตัว (Resilience) และการเสริมสร้าง” “ปัจจัยป้องกัน (Protective Factors)” ในวัยรุ่นการพัฒนาทักษะการเผชิญปัญหาเชิงรุก (Proactive Coping Skills) นอกจากการสอนทักษะการรับมือกับความเครียดเมื่อเกิดขึ้นแล้ว องค์ความรู้ใหม่เน้นการฝึกทักษะการวางแผนและการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้วัยรุ่นมีเครื่องมือในการป้องกันและลดความเครียดตั้งแต่ต้น (TalktoAngel, 2024) บทบาทของ “ผู้ใหญ่ที่ไว้วางใจได้” (Trusted Adults) งานวิจัยปัจจุบันเน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีผู้ใหญ่ที่วัยรุ่นสามารถพูดคุย เปิดเผย และขอคำแนะนำได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือที่ปรึกษา (PSU, n.d.) การมีเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมที่แข็งแกร่งเป็นหนึ่งในปัจจัยป้องกันที่สำคัญที่สุด โปรแกรมการแทรกแซงระยะเริ่มต้น (Early Intervention Programs) องค์ความรู้ใหม่สนับสนุนการพัฒนาโปรแกรมที่มุ่งเป้าไปที่การตรวจจับและให้ความช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงต่อความเครียดและปัญหาสุขภาพจิตตั้งแต่เนิ่น ๆ ก่อนที่ปัญหาจะลุกลามและรุนแรงขึ้น

ซึ่งรวมถึงการคัดกรองในโรงเรียน การให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิต และการเข้าถึงบริการให้คำปรึกษาที่ง่ายขึ้น (UNICEF, 2022)

4. มุมมองแบบองค์รวมและสหสาขาวิชาชีพ (Holistic and Multidisciplinary Approaches) องค์ความรู้ใหม่ตระหนักดีว่าความเครียดในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่ซับซ้อน จึงส่งเสริมแนวทางแบบองค์รวมที่ผนวกรวมความรู้จากหลายสาขาวิชาการแพทย์และจิตวิทยา (Medical and Psychological) ผสมผสานการรักษาทางจิตวิทยา เช่น Cognitive Behavioral Therapy (CBT) หรือ Dialectical Behavior Therapy (DBT) เข้ากับการดูแลทางกายภาพ เช่น การจัดการการนอนหลับ โภชนาการ และการออกกำลังกาย (APA, 2019) การศึกษาและสังคมวิทยา (Educational and Sociological) ทำความเข้าใจถึงอิทธิพลของระบบการศึกษา ความคาดหวังทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีต่อความเครียดของวัยรุ่น เพื่อร่วมกันออกแบบนโยบายและแนวปฏิบัติที่เอื้อต่อสุขภาพจิตที่ดี (ResearchGate, 2025) เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and Innovation) การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการวินิจฉัย ติดตาม และให้การสนับสนุนด้านสุขภาพจิต เช่น แอปพลิเคชันสุขภาพจิต แพลตฟอร์มการปรึกษาออนไลน์ หรือการใช้ AI เพื่อให้คำแนะนำเบื้องต้นอย่างปลอดภัยและเป็นส่วนตัว องค์ความรู้ใหม่เหล่านี้ช่วยให้เรามองเห็นภาพรวมของภาวะความเครียดในวัยรุ่นยุคใหม่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการดูแลช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ ตรงจุด และครอบคลุมรอบด้าน เพื่อให้วัยรุ่นสามารถก้าวผ่านช่วงวัยที่สำคัญนี้ไปได้อย่างเข้มแข็งและมีสุขภาพจิตที่ดี

สรุป

ภาวะความเครียดในวัยรุ่นยุคใหม่เป็นปัญหาสุขภาพจิตที่ซับซ้อนและทวีความรุนแรงขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง วัยรุ่นเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งในปัจจุบันถูกซ้ำเติมด้วยปัจจัยจากโลกภายนอกที่ท้าทายและไม่เคยมีมาก่อนสถานการณ์ปัจจุบัน ในอดีต วัยรุ่นเผชิญความเครียดจากครอบครัว การเรียน และเพื่อน แต่ในยุคดิจิทัล ความเครียดได้ทวีความซับซ้อนขึ้นอย่างมหาศาล วัยรุ่นเป็น “Digital Native” ที่เติบโตมาพร้อมกับโซเชียลมีเดีย การเชื่อมต่อตลอดเวลาทำให้เกิดการเปรียบเทียบตนเอง กลัวการพลาด (FOMO) และการถูกกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน นอกจากนี้ ยังมีแรงกดดันทางการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมาก

การแข่งขันในตลาดแรงงาน และความไม่แน่นอนของโลก เช่น วิกฤตเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความวิตกกังวลข้อมูลจาก UNICEF (2022) ชี้ให้เห็นว่า วัยรุ่นไทยอายุ 10-19 ปี ประมาณ 1 ใน 7 คน มีปัญหาสุขภาพจิต และการฆ่าตัวตายกลายเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้น ๆ ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นสัญญาณวิกฤตที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนสาเหตุและผลกระทบหลัก สาเหตุของความเครียดมีหลากหลาย ทั้ง แรงกดดันทางการศึกษา ที่เน้นการแข่งขันสูง อิทธิพลของโซเชียลมีเดีย ที่สร้างการเปรียบเทียบและความกังวล ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ทั้งจากแรงกดดันของเพื่อนและปัญหาในครอบครัว ความไม่แน่นอนในอนาคต รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น ภาพลักษณ์ร่างกาย การนอนหลับไม่เพียงพอ และการขาดทักษะการรับมือความเครียดเรื้อรังส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อวัยรุ่น ได้แก่ ปัญหาสุขภาพจิต เช่น ซึมเศร้า วิตกกังวล ปัญหาสุขภาพกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ผลกระทบต่อการเรียน ที่ทำให้ประสิทธิภาพลดลง และอาจนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้สารเสพติด หรือการทำร้ายตนเององค์ความรู้ใหม่และแนวทางการจัดการองค์ความรู้ใหม่เน้นการทำความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งในระดับ ชีววิทยาของสมอง ที่พบว่าความเครียดส่งผลต่อพัฒนาการของสมองส่วนหน้าและการเปลี่ยนแปลงของสารสื่อประสาท รวมถึงผลกระทบเชิงลึกของการเป็น Digital Native ที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตผ่านการใช้งานโซเชียลมีเดียอย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ใหม่ยังให้ความสำคัญกับการสร้าง ความสามารถในการฟื้นตัว (Resilience) และการส่งเสริม ปัจจัยป้องกัน โดยเน้นการพัฒนาทักษะการเผชิญปัญหาเชิงรุก บทบาทของ “ผู้ใหญ่ที่ไว้วางใจได้” และโปรแกรมการแทรกแซงระยะเริ่มต้น นอกจากนี้ แนวคิดแบบ องค์รวมและสหสาขาวิชาชีพ ที่ผนวกรวมการแพทย์ จิตวิทยา การศึกษา และเทคโนโลยี ก็เป็นกุญแจสำคัญในการรับมือกับปัญหานี้ภาวะความเครียดในวัยรุ่นยุคใหม่ไม่ใช่เรื่องของตัวบุคคลเพียงลำพัง แต่เป็นปัญหาสังคมที่ซับซ้อนซึ่งต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งตัววัยรุ่นเอง ผู้ปกครอง โรงเรียน และสังคม การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การสังเกตสัญญาณ การให้การสนับสนุนที่เหมาะสม และการส่งเสริมทักษะการรับมือ จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถก้าวผ่านช่วงเวลาที่ท้าทายนี้ไปได้อย่างเข้มแข็ง และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพกายและใจที่ดีภาวะความเครียดในวัยรุ่นยุคใหม่เป็นปัญหาสุขภาพจิตที่ซับซ้อนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของความเครียดเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการช่วยเหลือวัยรุ่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ทั้งจากครอบครัว โรงเรียน และสังคม รวมถึงการส่งเสริมทักษะการรับมือที่เหมาะสม จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถผ่านพ้นช่วงเวลาที่ท้าทายนี้ไปได้อย่างเข้มแข็ง และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพกายและใจที่ดี

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2025). *สถิติสุขภาพจิตวัยรุ่นไทย (2020-2024).* กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.

Alisbh. (2024, November 29). *Chronic Stress and Its Effects on Teen Mental Health*. Retrieved from https://www.alisbh.com/blog/chronic-stress-and-its-effects-on-teen-mental-health/

American Psychological Association (APA). (2019). *How to help children and teens manage their stress*. Retrieved from https://www.apa.org/topics/children/stress

Healthdirect. (n.d.). *Stress in young people*. Retrieved from https://www.healthdirect.gov.au/stress-in-young-people

Mahidol University. (n.d.). *Thai Youth's Precarious Futures in a Globalized* World. ResearchGate. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/SaraCurran/publication/265411609_YOUTH_AT_ODDS_Thai_Youth's_Precarious_Futures_in_a_Globalized_World/links/54b531fc0cf28ebe92e4cf6a/YOUTH-AT-ODDS-Thai-Youths-Precarious-Futures-in-a-Globalized-World.pdf?origin=scientificContributions

Mass General Brigham. (2024). *Stress in Teenagers*. Retrieved from https://www.massgeneralbrigham.org/en/about/newsroom/articles/stress-inteenagers.

Prince of Songkla University (PSU). (n.d.). *Barriers to the Quality of Parent-Adolescent Communication in Thailand: An Ecological System Analysis*. Retrieved from https://www.nur.psu.ac.th/researchdb/file_warasarn/15687journal2.pdf

ResearchGate. (n.d.). *Quality of Life, Mental Health and Educational Stress of High School Students in the Northeast of Thailand*. Retrieved from https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5620889/

ResearchGate. (n.d.). *Stress from Educational System among High School Students in Thailand during COVID-19 Pandemic*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/355129421_Stress_from_Educational_System_among_High_School_Students_in_Thailand_during_COVID-19_Pandemic

ResearchGate. (n.d.). *The Impact of Using Social Media on the Mental Health of Adolescents.* Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/371561137_The_Impact_of_Using_Social_Media_on_the_Mental_Health_of_Adolescents

ResearchGate. (2025). *Survey of adolescents' stress in school life in Thailand: Implications for school health*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/317125685_Survey_of_adolescents'_stress_in_school_life_in_Thailand_Implications_for_school_health

TalktoAngel. (2024). *Teen Stress: Common Triggers and Coping Strategies.* Retrieved from https://www.talktoangel.com/blog/teen-stress-common-triggers-and-coping-strategies

UNICEF. (2018). *Half of world's teens experience peer violence in and around school.* Retrieved from https://www.unicef.org/thailand/press-releases/half-worlds-teens-experience-peer-violence-and-around-school-uni cef

UNICEF. (2022). *Alarming poor mental health trend among children and adolescents in Thailand requires urgent investment in services*. Retrieved from https://www.unicef.org/thailand/press-releases/alarming-poor-mental-health-trend-among-children-and-adolescents-thailand-requires

World Health Organization (WHO) Thailand. (2025). *Mental Health and Social Connection in Thailand*. Retrieved from https://www.who.int/thailand/news/feature-stories/detail/mental-health-and-social-connection-in-thailand

ภาวะความเครียดจากสื่อ*

MEDIA-INDUCED STRESS

พระครูสิริคณาภิรักษ์ สิริปญฺโญ[1], บุญยืน งามเปรี่ยม[2], สมปอง ทิพย์สมบัติ[3] และ มะลิ ทิพพ์ประจง[4]

Phrakhru Sirikanabhirak Siripanyo[1], Bunyuen Ngampream[2], Sompong Thipsombat[3] and Mali Thipprajong[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-4]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 18 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 20 กรกฎาคม 2568

Received 15 July 2025; Revised 18 July 2025; Accepted 20 July 2025

บทคัดย่อ

ในยุคที่สื่อสารสนเทศมีความรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย ผู้คนจำนวนมากเผชิญกับข้อมูลที่ไหลเข้าสู่ชีวิตประจำวันอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์รุนแรง ข่าวเชิงลบ หรือภาพความรุนแรงจากสงครามและโรคระบาด ซึ่งทั้งหมดนี้อาจส่งผลต่อสภาพจิตใจและก่อให้เกิด "ภาวะความเครียดจากสื่อ" (Media-Induced Stress) ได้ ความหมายของภาวะความเครียดจากสื่อ ภาวะความเครียดจากสื่อหมายถึงอาการเครียด วิตกกังวล หรือซึมเศร้าอันเนื่องมาจากการบริโภคข้อมูลผ่านสื่อโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ความเครียดนี้อาจเป็นแบบเฉียบพลันหรือเรื้อรังขึ้นอยู่กับระยะเวลาและปริมาณของเนื้อหาที่บริโภค

คำสำคัญ: ภาวะความเครียด, สื่อ

Abstract

In an era where media is fast and easily accessible, many people are faced with a constant flow of information into their daily lives, especially

Citation:

* พระครูสิริคณาภิรักษ์ สิริปญฺโญ, บุญยืน งามเปรี่ยม, สมปอง ทิพย์สมบัติ และ มะลิ ทิพพ์ประจง. (2568). ภาวะความเครียดจากสื่อ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 805-815.

Phrakhru Sirikanabhirak Siripanyo, Bunyuen Ngampream, Sompong Thipsombat and Mali Thipprajong. (2025). Media-Induced Stress. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 805-815.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

content related to violent events, negative news, or images of violence from wars and epidemics. All of this can affect mental health and cause “ media-induced stress” Definition of media stress Media stress refers to stress, anxiety, or depression caused by consuming information through media, especially social media This stress can be acute or chronic, depending on the duration and amount of content consumed.

Keywords Stress, Media

บทนำ

ในอดีต สื่อมวลชนถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเน้นข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ เหตุการณ์ทางสังคม หรือความบันเทิง อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัลโดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, Instagram และ TikTok ได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเสพข่าวของประชาชนอย่างสิ้นเชิง (Mark, 2023) การเสพสื่อในปัจจุบันกลายเป็นพฤติกรรมที่ฝังแน่นในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ใช้จำนวนมากขาดการกลั่นกรองและขาดการควบคุมเวลาที่ใช้ ซึ่งนำไปสู่ภาวะความเครียดทั้งแบบเฉียบพลันและแบบเรื้อรัง โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดเหตุการณ์รุนแรง เช่น การระบาดของโควิด-19 หรือสงครามในยูเครน การรับชมข่าวสารที่รุนแรงอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อสุขภาพจิตของประชาชนในระดับที่น่ากังวล (Cohen Silver et al., 2022) ปรากฏการณ์ “doomscrolling” หรือการเลื่อนดูข่าวร้ายอย่างต่อเนื่องบนหน้าจอเป็นเวลานานก็มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มระดับความเครียด โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและคนวัยทำงาน (Shiraly et al., 2024) ส่งผลให้หลายหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศเริ่มให้ความสำคัญกับภาวะความเครียดจากสื่อและเสนอแนวทางในการป้องกันและจัดการอย่างเป็นระบบ วิวัฒนาการของภาวะความเครียดจากสื่อ แนวคิดเกี่ยวกับความเครียดจากสื่อไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในยุคดิจิทัล หากแต่สามารถสืบย้อนกลับไปได้ถึงช่วงที่สื่อมวลชนแบบดั้งเดิมเริ่มแพร่หลาย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองก็พบการรายงานข่าวที่กระตุ้นความรู้สึกกลัว ความวิตก และอารมณ์ร่วมในสังคม (Festinger, 1954) อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2550 ที่สมาร์ตโฟนและสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทใน

ชีวิตประจำวัน ทำให้การเสพสื่อเปลี่ยนจากรูปแบบ “ผู้รับสารแบบพาสซีฟ” ไปสู่ “ผู้มีปฏิสัมพันธ์ตลอดเวลา” (Mark, 2023) สิ่งนี้เพิ่มความถี่ของการรับข่าวและทำให้บุคคลอยู่ในภาวะรับรู้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีช่วงหยุดพักวิวัฒนาการของแพลตฟอร์ม เช่น Facebook, Twitter, Instagram และ TikTok ยังผลักดันให้เกิดอัลกอริทึมที่นำเสนอเนื้อหาให้ตรงกับพฤติกรรมผู้ใช้งาน ซึ่งแม้จะเพิ่มความสะดวก แต่กลับกลายเป็นการเสริมสร้างวงจรของ doomscrolling และ echo chamber ที่ผู้ใช้เห็นแต่ข้อมูลเดิมซ้ำ ๆ ส่งผลให้ระดับความเครียดเพิ่มสูงขึ้น (Orben, 2020; Shiraly et al., 2024) ยิ่งไปกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงนี้ยังทำให้เกิดการศึกษาทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์มากมาย โดยเฉพาะในประเด็นผลกระทบของการเสพสื่อแบบต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนผ่านงานวิจัยของ Reinecke และ Eden (2017) ที่เสนอแนวคิด “media-induced recovery” หรือแม้แต่การศึกษาเชิงสรีรวิทยาที่พบการเปลี่ยนแปลงของระดับคอร์ติซอลในกลุ่มผู้ใช้สื่อโซเชียลเป็นเวลานาน (Rus & Tiemensma, 2017) ดังนั้น วิวัฒนาการของภาวะความเครียดจากสื่อจึงสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างของสื่อ เทคโนโลยีที่รองรับ และพฤติกรรมการบริโภคข้อมูลของผู้ใช้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาในการวางแนวทางการจัดการความเครียดในยุคดิจิทัล

ภาวะความเครียดจากสื่อ (Media-induced stress) หรือบางครั้งเรียกว่า “Headline Stress Disorder” คือ ภาวะที่เกิดความเครียด วิตกกังวล หรือมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการเสพข่าวสาร ข้อมูล หรือใช้งานสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มากเกินไป หรือได้รับข้อมูลที่มีผลกระทบทางอารมณ์สูงอย่างต่อเนื่องลักษณะและอาการของภาวะความเครียดจากสื่ออาการที่บ่งชี้ว่าคุณอาจกำลังเผชิญกับภาวะความเครียดจากสื่อมีดังนี้

ด้านจิตใจและอารมณ์วิตกกังวล/ซึมเศร้า รู้สึกกังวลตลอดเวลา, หงุดหงิดง่ายเมื่อไม่ได้เข้าถึงสื่อ, เปรียบเทียบชีวิตตัวเองกับผู้อื่นบนโซเชียลมีเดียจนเกิดความกดดันหรือรู้สึกด้อยค่าอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าได้

ความหมกมุ่น คิดถึงโซเชียลมีเดียอยู่ตลอดเวลา ใช้เวลากับโซเชียลมีเดียมากกว่าที่ตั้งใจไว้ หรือมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ การหลีกหนี ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางระบายความโกรธ ความทุกข์ หรือเพื่อหลีกหนีจากปัญหาในชีวิตจริงสมาธิสั้น ขาดสมาธิในการทำงานหรือเรียนรู้ เนื่องจากสมองถูกกระตุ้นด้วยข้อมูลที่หลากหลายและรวดเร็วความกลัวการพลาดข้อมูล

(FOMO - Fear of Missing Out) รู้สึกต้องตรวจสอบข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้พลาดเหตุการณ์สำคัญหรือกระแสต่าง ๆ ด้านร่างกายนอนไม่หลับ/พักผ่อนไม่เพียงพอ การได้รับแสงสีฟ้าจากหน้าจอ หรือการกระตุ้นจากข้อมูลก่อนนอนส่งผลให้นอนหลับยาก หรือหลับไม่สนิท อาการทางกาย ใจสั่น, แน่นหน้าอก, ปวดหัว, วิงเวียน, ปวดเมื่อยตามร่างกาย (เช่น คอ บ่า ไหล่ ข้อมือ) จากการใช้งานอุปกรณ์เป็นเวลานาน (ออฟฟิศซินโดรม) ปัญหาสายตา ตาแห้ง, ตาแดง, วุ้นในตาเสื่อม หรือจอประสาทตาเสื่อมจากการจ้องหน้าจอนานเกินไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎี Social Comparison Leon Festinger (1954) เสนอว่ามนุษย์มีแนวโน้มเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อใช้สื่อสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกด้อยค่าและเป็นต้นตอของความเครียด ทฤษฎี Cognitive Load แนวคิดนี้ชี้ว่า เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลจำนวนมากเกินกว่าจะประมวลผลได้ จะเกิดความเครียดสะสมและภาวะเหนื่อยล้าทางจิตใจ (Mark, 2023) แนวคิด Media-Induced Recovery Reinecke และ Eden (2017) ชี้ว่าสื่อสามารถมีทั้งผลบวกและลบ ขึ้นอยู่กับประเภทของเนื้อหา โดยสื่อสร้างแรงบันดาลใจสามารถช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจได้

สาเหตุหลักของภาวะความเครียดจากสื่อ

การเสพข่าวร้ายหรือเหตุการณ์สะเทือนใจ การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นลบอย่างต่อเนื่อง เช่น ภัยพิบัติ อาชญากรรม สงคราม สามารถกระตุ้นให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลได้การเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น สื่อสังคมออนไลน์มักนำเสนอภาพลักษณ์ที่สมบูรณ์แบบหรือ "ไฮไลต์" ของชีวิตผู้อื่น ทำให้เกิดการเปรียบเทียบและรู้สึกไม่พอใจในชีวิตตนเองการรับข้อมูลมากเกินไป (Information Overload) ปริมาณข้อมูลที่ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้สมองทำงานหนักและประมวลผลไม่ทัน นำไปสู่ความเครียดและความเหนื่อยล้าทางจิตใจแรงกดดันทางสังคม ความรู้สึกว่าต้องเชื่อมต่อกับโลกออนไลน์ตลอดเวลา ต้องตอบกลับข้อความ หรือต้องอัปเดตสถานะอยู่เสมอ Cyberbullying หรือการเผชิญกับความรุนแรงทางวาจาออนไลน์ การถูกกลั่นแกล้ง หรือเห็นการใช้ถ้อยคำหยาบคาย การโจมตีกันบนโลกออนไลน์

การจัดการภาวะความเครียดจากสื่อ

เพื่อลดและป้องกันภาวะความเครียดจากสื่อ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

จำกัดเวลาการใช้งาน กำหนดเวลาที่แน่นอนในการใช้งานสื่อต่าง ๆ และพยายามยึดตามนั้น อาจใช้แอปพลิเคชันช่วยในการจำกัดเวลา “Digital Detox” หรือหยุดพักจากโลกดิจิทัล ลองพักการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่วงเวลาสั้น ๆ เช่น 1 วันต่อสัปดาห์ หรือในวันหยุด เพื่อให้สมองได้พักผ่อนและหันไปทำกิจกรรมอื่น ๆ คัดเลือกเนื้อหาและแหล่งข้อมูล เลือกติดตามข่าวสารจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และเลือกรับข้อมูลที่จำเป็นหรือเป็นประโยชน์ต่อตนเอง หลีกเลี่ยงการเสพข่าวร้ายหรือเนื้อหาที่ทำให้จิตใจหดหู่มากเกินไป ปิดการแจ้งเตือน ปิดการแจ้งเตือนจากแอปพลิเคชันที่ไม่จำเป็น เพื่อลดการถูกรบกวนและลดความกระวนกระวายใจหันไปทำกิจกรรมอื่น หากิจกรรมที่สร้างสรรค์ หรือผ่อนคลายความเครียด เช่น ออกกำลังกาย อ่านหนังสือพบปะเพื่อนฝูงทำงานอดิเรก เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจจากการใช้สื่อฝึกสติ (Mindfulness) ฝึกการตระหนักรู้และรับผิดชอบในการเสพข้อมูล เพื่อให้เราเลือกที่จะรับและตีความข้อมูลอย่างมีสติ ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ หากอาการเครียดรุนแรง หรือส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันอย่างมาก ควรปรึกษาแพทย์หรือนักจิตวิทยาเพื่อรับคำแนะนำและการช่วยเหลือที่เหมาะสมการรักษาสมดุลในการใช้สื่อเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของเรา โดยไม่สร้างภาระหรือความเครียดให้กับสุขภาพกายและสุขภาพจิต

ผลกระทบของภาวะความเครียดจากสื่อ

ผลต่อสุขภาพจิต เพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และนอนไม่หลับ (Orben, 2020; Woods & Scott, 2016) ผลต่อพฤติกรรม พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การใช้สื่อมากเกินไปส่งผลต่อความสามารถในการจดจ่อ (Rus & Tiemensma, 2017) ผลต่อร่างกาย เกิดอาการปวดหัว ท้องอืด หรือภาวะภูมิคุ้มกันต่ำจากความเครียดสะสม (ThaiHealth, 2024)

แนวทางการป้องกันและจัดการความเครียดจากสื่อ

การจำกัดเวลาใช้สื่อ เช่น การทำ digital detox อย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง (APA, 2023) การคัดเลือกเนื้อหาสื่ออย่างมีสติ หลีกเลี่ยงข่าวลบหรือภาพรุนแรง การทำกิจกรรม

ทดแทน เช่น ออกกำลังกาย อ่านหนังสือ หรือทำสมาธิ (Plangdee, 2018) การใช้เทคโนโลยีช่วย ใช้แอปที่แจ้งเตือนให้พักสายตาหรือจัดเวลาการใช้สื่อ (Cox, 2022)

องค์ความรู้ใหม่

จากงานการศึกษาวิจัยทั้งในระดับสากลและในประเทศไทย พบว่าองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับภาวะความเครียดจากสื่อมีหลายประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

ภาวะความเครียดจากสื่อเป็นความเครียดรูปแบบใหม่ เป็นภาวะที่ไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์จริงโดยตรง แต่เกิดจาก “การรับรู้เหตุการณ์” ผ่านสื่อซ้ำ ๆ โดยไม่มีการควบคุม ซึ่งอาจก่อให้เกิดอาการคล้าย PTSD แม้ผู้รับสารจะไม่อยู่ในเหตุการณ์จริง (Cohen Silver et al., 2022) การพัฒนาเครื่องมือประเมินความเครียดจากสื่อ เช่น แบบสอบถามวัดพฤติกรรม doomscrolling และดัชนี cortisol ในการศึกษาระดับฮอร์โมนความเครียด (Rus & Tiemensma, 2017) สื่อไม่ใช่ต้นเหตุของความเครียดเสมอไป หากใช้ด้วยวิธีที่เหมาะสม เช่น การเลือกเสพเนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ หรือเข้าร่วมชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนเชิงบวก สามารถช่วยลดระดับความเครียดได้ (Reinecke & Eden, 2017) กลุ่มเสี่ยงคือวัยรุ่นและคนทำงานเมืองใหญ่ ซึ่งมีพฤติกรรมใช้สื่อสูงกว่าค่าเฉลี่ย และมีระดับความต้านทานต่อข่าวเชิงลบต่ำกว่ากลุ่มอื่น (Orben, 2020; Shiraly et al., 2024) แนวโน้มการพัฒนาแอปฯ และระบบเตือนภัยทางสุขภาพจิต เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลึกจากสื่อ เช่น แอปที่ช่วยแจ้งเตือนเวลาใช้งานเกินเกณฑ์ แอป mindfulness และแอปติดตามอารมณ์ (Cox, 2022)

องค์ความรู้ใหม่ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่น่าจับตาในโลกปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง ทฤษฎี หรือแนวคิดที่เพิ่งถูกค้นพบ พัฒนา หรือสังเคราะห์ขึ้นมา ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิม หรือนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ในโลกปัจจุบันที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง นี่คือตัวอย่างบางส่วนที่กำลังสร้างผลกระทบและกำหนดทิศทางในอนาคต

1. ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning - ML) AI และ ML ไม่ใช่เรื่องใหม่เสียทีเดียว แต่การพัฒนาและความก้าวหน้าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ อย่างมหาศาล โดยเฉพาะใน

ด้านGenerative AI โมเดล AI ที่สามารถสร้างเนื้อหาใหม่ ๆ ได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นข้อความ รูปภาพ วิดีโอ หรือแม้กระทั่งโค้ดโปรแกรม เช่น ChatGPT, DALL-E, Midjourney ซึ่งกำลังปฏิวัติวงการสร้างสรรค์ การศึกษา และการทำงาน

AI Ethics and Safety เมื่อ AI มีความสามารถสูงขึ้น การทำความเข้าใจและสร้างหลักจริยธรรมในการพัฒนาและใช้งาน AI รวมถึงการป้องกันความเสี่ยงและอคติจาก AI จึงเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญยิ่ง

Explainable AI (XAI) การพยายามทำความเข้าใจว่า AI ตัดสินใจหรือให้ผลลัพธ์อย่างไร เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและการยอมรับในระบบ AI ที่ซับซ้อน

2. เทคโนโลยีควอนตัม (Quantum Technology) นี่คือสาขาที่กำลังเติบโตอย่างก้าวกระโดด และมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมต่าง ๆ อย่างมหาศาล Quantum Computing การประมวลผลที่ใช้หลักการกลศาสตร์ควอนตัม ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนเกินกว่าคอมพิวเตอร์แบบคลาสสิกจะทำได้สำเร็จ จะมีผลต่อการค้นคว้ายาใหม่ ๆ การสร้างวัสดุขั้นสูง และการเข้ารหัสข้อมูล Quantum Communication การสื่อสารที่ปลอดภัยยิ่งขึ้นด้วยการใช้คุณสมบัติทางควอนตัม เช่น Quantum Key Distribution (QKD) เพื่อป้องกันการดักฟังข้อมูล Quantum Sensing การตรวจจับที่แม่นยำสูง สามารถนำไปใช้ในการแพทย์ การนำทาง หรือการสำรวจทางธรณีวิทยา

3. ชีววิทยาสังเคราะห์ (Synthetic Biology) และวิศวกรรมพันธุกรรม (Genetic Engineering) ความเข้าใจและการควบคุมสิ่งมีชีวิตในระดับโมเลกุลกำลังนำไปสู่การค้นพบและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆCRISPR-Cas9 และเทคโนโลยีการแก้ไขยีน (Gene Editing) ความสามารถในการ "ตัดต่อ" DNA ได้อย่างแม่นยำและง่ายดาย เปิดประตูสู่การรักษาโรคทางพันธุกรรม การพัฒนายา การปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์การสร้างเซลล์หรือสิ่งมีชีวิตใหม่ การออกแบบและสร้างเซลล์ที่มีฟังก์ชันเฉพาะเจาะจง หรือสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กจากศูนย์ (de novo) เพื่อผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพ วัสดุชีวภาพ หรือยาการศึกษาไมโครไบโอม (Microbiome Research) ความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของจุลินทรีย์ในร่างกายมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ โรคภัยไข้เจ็บ และการทำงานของระบบนิเวศ

4. พลังงานและวัสดุศาสตร์ยุคใหม่การมุ่งเน้นที่ความยั่งยืนและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้กระตุ้นให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆวัสดุศาสตร์ขั้นสูง (Advanced Materials) การค้นพบและพัฒนาวัสดุใหม่ ๆ เช่น วัสดุอัจฉริยะ (Smart Materials) ที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ภายนอก, วัสดุที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ (Biodegradable Materials) ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม, หรือวัสดุนาโน (Nanomaterials) ที่มีคุณสมบัติพิเศษเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนและพลังงานสะอาด การพัฒนาระบบกักเก็บพลังงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (เช่น แบตเตอรี่โซลิดสเตต), การผลิตไฮโดรเจนสีเขียว (Green Hydrogen) และนวัตกรรมในการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานหมุนเวียนอื่น ๆ

5. การสำรวจอวกาศและดาราศาสตร์ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เราสามารถสำรวจและเข้าใจจักรวาลได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นการค้นพบดาวเคราะห์นอกระบบสุริยะ (Exoplanet Discoveries) การค้นพบและศึกษาดาวเคราะห์จำนวนมากที่โคจรรอบดาวฤกษ์ดวงอื่น ทำให้เราเข้าใจถึงความหลากหลายของระบบดาวเคราะห์และโอกาสในการพบสิ่งมีชีวิตกล้องโทรทรรศน์อวกาศยุคใหม่ (Next-Generation Space Telescopes) เช่น James Webb Space Telescope (JWST) ที่ให้ภาพและข้อมูลเชิงลึกของจักรวาลในยุคแรกเริ่ม ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับกำเนิดของเอกภพและกาแล็กซีภารกิจสำรวจดาวอังคารและดวงจันทร์การส่งยานสำรวจและเตรียมการสำหรับภารกิจส่งมนุษย์ไปดาวอังคาร ซึ่งกำลังเปิดเผยองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับธรณีวิทยา บรรยากาศ และศักยภาพในการเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในอนาคตองค์ความรู้ใหม่เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าที่กำลังเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง การติดตามและทำความเข้าใจองค์ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้เราพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และคว้าโอกาสในโลกที่กำลังวิวัฒนาการไปข้างหน้าเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคล

สร้าง “สุขอนามัยดิจิทัล” (Digital Hygiene) ที่แข็งแกร่งกำหนดเวลาดูข่าว กำหนดช่วงเวลาที่ชัดเจนในแต่ละวันสำหรับการรับข่าวสาร เช่น วันละ 1-2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15-30 นาที หลีกเลี่ยงการดูข่าวในมื้ออาหารหรือก่อนนอน (อย่างน้อย 1 ชั่วโมง) ปิดการแจ้งเตือน (Notifications) ปิดการแจ้งเตือนจากแอปข่าวสารและโซเชียลมีเดียที่ไม่จำเป็น เพื่อลดการถูกดึงความสนใจให้กลับไปตรวจสอบใช้ฟังก์ชันจำกัดเวลาหน้าจอ ใช้เครื่องมือในสมาร์ทโฟนหรือแอปพลิเคชันที่ช่วยจำกัดเวลาการใช้งานแอปโซเชียลมีเดียจัดระเบียบฟีดข่าว ยกเลิกการติดตามเพจหรือบัญชีที่มักโพสต์เนื้อหาเชิงลบหรือสร้างความตื่นตระหนก และติดตามแหล่งข่าวที่หลากหลายและเน้นข้อเท็จจริงเลือกและประเมินแหล่งข่าวอย่างมีวิจารณญาณเลือกแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ อ้างอิงจากสำนักข่าวหลักที่มีบรรณาธิการตรวจสอบข้อมูลรับข่าวสาร

หลากหลายมุมมอง ไม่ยึดติดกับแหล่งข่าวเดียว เพื่อให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ที่สมดุลตั้งคำถามกับข่าวลือ/ข่าวปลอม ตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์ต่อ โดยใช้แหล่งตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checking) ที่น่าเชื่อถือลงทุนกับการดูแลสุขภาพจิตและกาย

ออกกำลังกายสม่ำเสมอ การเคลื่อนไหวร่างกายช่วยลดฮอร์โมนความเครียดและเพิ่มสารเอ็นดอร์ฟินนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ การนอนที่มีคุณภาพช่วยฟื้นฟูร่างกายและจิตใจฝึกสติ (Mindfulness) และการทำสมาธิ ช่วยให้เราอยู่กับปัจจุบัน ลดการจมอยู่กับความคิดเชิงลบ และจัดการกับความวิตกกังวลได้ดีขึ้นใช้เวลากับธรรมชาติ การอยู่ท่ามกลางธรรมชาติช่วยลดความเครียดและเพิ่มความรู้สึกสงบมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเชิงบวกและสร้างสรรค์งานอดิเรกใช้เวลาไปกับสิ่งที่สร้างความสุขและผ่อนคลาย เช่น อ่านหนังสือ ฟังเพลง เล่นดนตรี ทำอาหารเชื่อมสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ใช้เวลากับครอบครัว เพื่อนฝูง หรือคนรัก โดยเน้นการพูดคุยและกิจกรรมแบบออฟไลน์ช่วยเหลือผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการทำความดีหรือช่วยเหลือสังคมเล็กๆน้อยๆ สามารถสร้างความรู้สึกเชิงบวกและมีคุณค่าขอความช่วยเหลือเมื่อจำเป็นข้อเสนอแนะสำหรับสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและสื่อพัฒนาอัลกอริทึมที่ส่งเสริมสุขภาวะ แพลตฟอร์มควรปรับปรุงอัลกอริทึมให้มีความรับผิดชอบมากขึ้นโดยไม่เพียงแค่เน้นการดึงดูดความสนใจ แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้ใช้ส่งเสริม “วารสารศาสตร์เชิงสร้างสรรค์” (Constructive Journalism) สื่อควรนำเสนอข่าวสารที่สมดุล โดยไม่เพียงแค่ระบุปัญหา แต่ควรรวมถึงทางออก ความสำเร็จ หรือเรื่องราวที่สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อให้ผู้ชมได้รับข้อมูลที่รอบด้านและมีความหวังเพิ่มเครื่องมือควบคุมสำหรับผู้ใช้ พัฒนาฟีเจอร์ที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถจัดการเวลาการใช้งาน, กรองเนื้อหา, หรือตั้งค่าการแจ้งเตือนได้ง่ายและมีประสิทธิภาพสำหรับภาครัฐและสถาบันการศึกษาส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัล (Media and Digital Literacy) จัดโครงการหรือหลักสูตรให้ความรู้แก่ประชาชนทุกวัย โดยเฉพาะเยาวชน ในการประเมินข่าวสาร, การคิดวิเคราะห์, และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์สนับสนุนงานวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้ ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อดิจิทัลต่อสุขภาพจิต และเผยแพร่องค์ความรู้เหล่านี้สู่สาธารณะอย่างกว้างขวางเสริมสร้างระบบสุขภาพจิตของประเทศ เพิ่มบุคลากรและทรัพยากรด้านสุขภาพจิต เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการปรึกษาและบำบัดได้อย่างทั่วถึงสำหรับครอบครัวและชุมชนสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการพูดคุย ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชนสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึกเกี่ยวกับข่าวสารที่ทำให้ไม่สบายใจได้เป็นแบบอย่างที่

ดี พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้นำชุมชน ควรแสดงให้เห็นถึงการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีสติและสมดุล ส่งเสริมกิจกรรมแบบออฟไลน์ จัดกิจกรรมทางสังคม กีฬา หรือวัฒนธรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน เพื่อลดการพึ่งพาสื่อดิจิทัลการรับมือกับ Doomscrolling ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสังคมที่รู้เท่าทันสื่อ มีสุขภาพจิตที่ดี และสามารถใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวสารเชิงลบ

สรุป

ภาวะความเครียดจากสื่อเป็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนจากการบริโภคข้อมูลในยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข่าวเชิงลบหรือข้อมูลรุนแรง ผู้บริโภคควรเรียนรู้วิธีจัดการตนเอง คัดเลือกเนื้อหา และกำหนดขอบเขตของการใช้สื่ออย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันผลเสียระยะยาวต่อสุขภาพจิตและกายความเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาและความทันสมัยจะเห็นได้ว่าสิ่งการติดตามหรือว่าการเสพข้อมูลข่าวสารก็ย่อมมีผลกระทบกับสภาวะของความเครียดของคนในสังคมไทยเนื่องด้วยปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากกว่าในอดีต ดังนั้น การที่สังคมติดถามข่าวสารที่ไม่ชอบหรือขาดสติในการยั้งคิดหรือการควบคุมอารมณ์ตนเองได้ก็ย่อมจะนำมาซึ่งความเครียดได้ซึ่งบางครั้งการที่ผู้ติดตามข้อมูลข่าวก็จะให้ความสนใจกับประเด็นนั้นมากจนขาดความยั้งคิดทำให้จิตคิดไปในทางที่จะก่อเกิดกับสุขภาพจิตหรือว่าภาวะความเครียดได้ซึ่งก็มีหลายสาเหตุบางครั้งผู้เสพข่าวอาจจะมีโรคประจำตัวอยู่แล้วก็ได้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ Doomscrolling ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การระบุปัญหา แต่เป็นการทำความเข้าใจ กลไกที่ซับซ้อนเบื้องหลัง พฤติกรรมนี้ ผลกระทบที่เฉพาะเจาะจง (โดยเฉพาะต่อการนอนหลับ) และการพัฒนา เครื่องมือและแนวทางปฏิบัติ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อช่วยให้ผู้คนจัดการกับการบริโภคข่าวสารในยุคดิจิทัลได้อย่างมีสติและรักษาสุขภาพจิตที่ดีเอาไว้ข้อเสนอแนะในการรับมือ “การเสพติดข่าวภาวะความเครียด” (Doomscrolling) จากความเข้าใจในสาเหตุ ปัจจัย และผลกระทบของ Doomscrolling ทั้งจากมุมมองทางวิชาการและสถานการณ์จริงในสังคมไทย เราสามารถนำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยให้บุคคลและสังคมจัดการกับปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นี่คือข้อแนะนำที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

American Psychological Association. (2023). *How to handle media overload*. APA Monitor. https//www.apa.org/monitor/2023/10/media-overload

Cohen Silver, R., Holman, E. A., McIntosh, D. N., Poulin, M., & Gil-Rivas, V. (2022). *Watching war unfold on social media affects your mental health*. TIME. https//time.com/6155630/ukraine-war-social-media-mental-health/

Cox, A. (2022). *Digital wellbeing interventions for stress reduction*. UCL Human-Computer Interaction Group.

Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(2), 117–140.

Mark, G. (2023). *Attention span A groundbreaking way to restore balance, happiness and productivity*. Hanover Square Press.

Orben, A. (2020). Teenagers, screens and social well-being Evidence from the UK. *Nature Human Behaviour*, 4(4), 351–360.

Plangdee, P. (2018). ภาวะความเครียดจากการใช้โซเชียลมีเดียในที่ทำงาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Reinecke, L., & Eden, A. (2017). Media-induced recovery The effects of positive versus meaningful media use on emotional restoration. *Journal of Communication*, 67(5), 652–673.

Rus, H., & Tiemensma, J. (2017). Social media use and cortisol A study of college students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(8), 543–548.

Shiraly, R., Shushtari, Z. G., & Farajzadegan, Z. (2024). Social media use and mental health of Iranian medical students. BMC Psychiatry, 24, 56.

ThaiHealth. (2024). *รายงานสถานการความเครียดของผู้สื่อข่าวไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนไทย.

Woods, H. C., & Scott, H. (2016). #Sleepyteens Social media use and poor sleep quality in adolescents. *Journal of Adolescence*, 51, 41–49.

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา*

THE VISIONARY LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS EXCELLENCE IN ISLAMIC PRIVATE SCHOOLS OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION YALA PROVINCES

บาริกะห์ อาบูบากา[1] และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ[2]

Barikah Abubaka[1] and Phimpawee Suwanno[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[1-2]Master of Education Program in Educational Administration Yala Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: barikaharbubaka0186@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 15 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 17 มิถุนายน 2568

Received 5 June 2025; Revised 15 June 2025; Accepted 17 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความ

Citation:

* บาริกะห์ อาบูบากา และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ. (2568). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 816-836.

Barikah Abubaka and Phimpawee Suwanno. (2025). The Visionary Leadership Of Administrators Affecting School Administration Towards Excellence In Islamic Private Schools Of The Private Education Commission Yala Provinces. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 816-836.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 355 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามสัดส่วนประชากรและขนาดสถานศึกษา (Stratified Random Sampling) ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.95 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และการบริหารสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กับการบริหารสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = .724)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์, การบริหารสู่ความเป็นเลิศ, โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

Abstract

The purposes of this research were to 1) examine the visionary leadership of administrators affecting school administration towards excellence in Islamic private schools, 2) compare the visionary leadership of administrators affecting school administration towards excellence in Islamic private schools, classified by gender, position, work experience, and school size, and 3) study the relationship between the visionary leadership of administrators affecting school administration towards excellence in Islamic private schools. The sample group used were 355 administrators and teachers. By stratified random sampling in proportion to the population according to the size of the educational institution. A five-point rating questionnaire was used with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.95. The statistics used included mean, standard deviation, t-test, F-test, and Pearson's correlation coefficient.

The results of the research showed that 1) the visionary leadership of administrators affecting school administration towards excellence in Islamic private schools, overall was at a high level, 2) the comparison of the visionary leadership of administrators affecting school administration towards excellence in Islamic private schools, classified by gender, position, and school size showed no difference, while work experience was found a statistically significant difference at the .01 level, and 3) the relationship between the visionary leadership of administrators affecting school administration towards excellence in Islamic private schools showed a statistically significant positive relationship at the .01 level with a high correlation coefficient (r = .724).

Keywords: Visionary Leadership, administration towards excellence, Islamic Private Schools

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของระบบการจัดศึกษา โดยรวมยึดหลักทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งประสิทธิภาพของทรัพยากรมนุษย์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา การบริหารการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพและประสิทธิผลขององค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีวิสัยทัศน์สามารถช่วยให้ผู้บริหารกำหนดทิศทาง พัฒนานวัตกรรม และสร้างแรงจูงใจภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จและก้าวสู่ความเป็นเลิศ

ซึ่งภาครัฐพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมผ่านการส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการบริหารจัดการตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่สามารถพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศได้ โดยแนวทางดังกล่าวได้อิงจากเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติที่มีพื้นฐานเทคนิคเช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

ของหลายประเทศในชื่อที่แตกต่างกัน ส่วนในประเทศไทยเรียกรางวัลนี้ว่า Thailand Quality Award (TQA) โดยได้กำหนดกรอบเกณฑ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อผลงานที่เป็นเลิศเพื่อช่วยให้มีการทำความเข้าใจและปรับใช้ในวงการศึกษาสู่การปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน สำหรับในประเทศไทยยังไม่ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินองค์การที่จัดการศึกษาไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นกรอบในการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพสำหรับยกระดับโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลจึงประยุกต์แนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการคุณภาพของโรงเรียน

สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา ตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ คำนวณ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ยังประสบปัญหาหลายด้าน เช่น การบริหารจัดการ การเรียนการสอน งบประมาณ และทรัพยากรในการจัดการศึกษา ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพถึงแม้บางโรงเรียนจะสามารถดำเนินการได้ภายใต้ข้อจำกัด แต่โดยรวมแล้วคุณภาพการศึกษาอยู่ต่ำกว่ามาตรฐานชาติ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการอ่านออกเขียนได้และการคำนวณ (สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา) ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุ มาจากการขาดภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ในผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ กระบวนการและเทคนิคเพื่อสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (นาคนคราเหลนปก, 2566) ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ชัดเจนแล้วนำไปสู่การปฏิบัติมีวิธีประยุกต์วิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับนโยบาย แผน กลยุทธ์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา (สุภาวัฒน์ แสงคำมี, 2561) เพื่อนำพาโรงเรียนประสบความสำเร็จและพัฒนาบริหารการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา โดยใช้แนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) เพื่อให้มีวิธีปฏิบัติและผลงานที่เป็นเลิศเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสำคัญต่อการบริหารในองคกรโดยเฉพาะในสภาพแวดลอมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยางรวดเร็ว ผู้นำที่มีวิสัยทัศนสามารถสรางแรงบันดาลใจและมองเห็นอนาคตที่ดีกวา ซึ่งมีผลตอการพัฒนาที่ยั่งยืนในองคกรการมีวิสัยทัศนที่ชัดเจนช่วยใหผู้นำสามารถสื่อสารเป้าหมายและดึงดูดความสนใจจากผู้ตามได้และนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ จำนวน 4 ด้าน คือ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ ดังนี้ สิงห์คำ ยอดปานันท์ (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ การเป็นแบบอย่างที่ดีและการสร้างนวัตกรรม ทักษิณ มวลมนตรี (2564) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ คือ พฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์การ โดยการกำหนดทิศทางและเป้าหมายเพื่อสร้างอนาคตผ่านวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และรัตนา คนไว (2565) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ คือ ภาวะผู้นำแนวใหม่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เพราะผู้บริหารต้องแสดงวิสัยทัศน์ให้สมาชิกรับทราบได้ชัดเจน เริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ซึ่งเกิดจากความต้องการของผู้นำผ่านข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาแล้ว

นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เกิดผลที่ดีที่สุดต่อสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน คือ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการขับเคลื่อนโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนที่จะจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ เพราะผู้บริหารโรงเรียนจะสามารถเลือกเน้นสนใจสิ่งที่เป็นความสำคัญและเป็นค่านิยมของสถานศึกษาซึ่งแสดงให้สมาชิกรับรู้ได้โดยการกระทำและคำพูดที่จะทำให้สมาชิกมีความเข้าใจตรงกันว่าอะไรคือเป้าหมายสำคัญของสถานศึกษาและทุกคนจะปฏิบัติงานของตนเพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบขององค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน จำนวน 4 ด้าน ดังนี้ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดี 4) การเผยแพร่วิสัยทัศน์

การบริหารสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง การบริหารที่มุ่งเน้นการพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของทั่วทั้งองค์กรอย่างต่อเนื่องให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award - TQA) ซึ่งผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาโดยมีกระบวนการวางแผน วิเคราะห์หรือจัดระบบงานต่าง ๆ และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบทั่วทั้งองค์กร เพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่คำนึงถึงผลสำเร็จอันน่าชื่นชมและสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้ ซึ่งมีองค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การมุ่งเน้นบุคลากร 5) กระบวนการดำเนินการ 6) การวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ นักวิชาการหลายท่านได้เสนอความหมายของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้ เกณิการ บริบูรณ์ (2563) กล่าวว่า การบริหารสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง การบริหารโรงเรียนให้มีความสำเร็จตามเป้าประสงค์อย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาโรงเรียนด้วยระบบการปรับปรุงคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ โดยมีองค์ประกอบ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัดผล วิเคราะห์และการบริหารจัดการความรู้ 5) ผู้ปฏิบัติงาน 6) การปฏิบัติ และ 7) ผลลัพธ์ นัฐฐยา พิพัฒน์นราธร และ นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ (2561) กล่าวว่า การบริหารสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง การบริหารที่มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของ

ทั่วทั้งองค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ และสามารถดำรงอยู่ได้ตามสภาพแวดล้อมและที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา องค์ประกอบหลักของระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบ ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ประกอบด้วย การนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งเน้นผู้ปกครอง การจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นการปฏิบัติการ การประเมินและปรับปรุง สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA, 2562) กล่าวว่า เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเป็นเกณฑ์เพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศเอื้อให้องค์กรบรรลุเป้าประสงค์ ปรับปรุงผลลัพธ์ และเพิ่มขีดวามสามารถในการแข่งขันเพื่อสามารถแข่งขันกับองค์กรในระดับนานาชาติ องค์กรมากมายใช้เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อปรับปรุงและให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ยั่งยืน องค์กรที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรต้นแบบระดับประเทศองค์กรเหล่านี้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศกับองค์กรต่าง ๆ และเป็นแรงบันดาลใจให้องค์กรอื่น ๆ ปรับปรุงการปฏิบัติการและผลลัพธ์ของตนเอง ซึ่งส่งผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติจะครอบคลุม 7 หมวดที่สำคัญในการจัดการและการดำเนินการขององค์กร (แบ่งย่อยออกเป็นกระบวนการ 6 หมวดที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและผลลัพธ์ 1 หมวด) ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัดการวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการ 7) ผลลัพธ์

สรุปได้ว่าการบริหารสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่ทำให้โรงเรียนได้ทราบถึงจุดที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีคุณภาพและมีมาตรฐานน่าเชื่อถือ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ทำให้โรงเรียนมีลักษณะหรือสภาพที่ดีเยี่ยมในการจัดการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการศึกษาในทุกด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน จำนวน 7 ด้าน ดังนี้ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การมุ่งเน้นบุคลากร 5) กระบวนการดำเนินการ 6) การวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำนวน 3,098 คน จาก 105 โรงเรียน (สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา, 2566) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 355 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามสัดส่วนประชากรตามขนาดสถานศึกษา (Stratified Random Sampling) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จำนวน 57 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 ข้อ มีลักษณะตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำนวน 18 ข้อ มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, 1976) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4) การเผยแพร่วิสัยทัศน์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award - TQA) โดยสำนักรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2567) ที่ครอบคลุมองค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 7 ด้าน 1) ด้านการนำองค์กร 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 3) ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน 4) ด้านการวัด วิเคราะห์และจัดการความรู้ 5) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร 6) ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติการ 7) ด้านผลลัพธ์ โดยแบบสอบถามรวมจำนวน 68 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 355 ฉบับ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล และกำหนดรับคืนภายใน 14 วัน จากนั้นรวบรวมแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายด้านและรายข้อ โดยนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง ซึ่งเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา โดยใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้านและรายข้อโดยนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง ซึ่งเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4. เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ และตำแหน่งหน้าที่ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test)

5. เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบค่าเอฟ (F-Test)

6. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน

จังหวัดยะลา โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำค่าไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมาย ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560)

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา ภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	3.60	0.46	**มาก**
2. ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์	3.44	0.47	**ปานกลาง**
3. ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	3.53	0.43	**มาก**
4. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	4.21	0.39	**มาก**
รวม	3.71	0.32	**มาก**

จากตารางสรุปได้ว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์

2. ระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา

การบริหารสู่ความเป็นเลิศ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการนำองค์กร	3.67	0.37	**มาก**
2. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์	3.54	0.45	**มาก**
3. ด้านการมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.38	0.45	**ปานกลาง**
4. ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร	3.32	0.42	**ปานกลาง**
5. ด้านกระบวนการดำเนินงาน	3.52	0.48	**มาก**

6. ด้านการวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้	3.39	0.43	**ปานกลาง**
7. ด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน	3.79	0.35	**มาก**
รวม	**3.52**	**0.29**	**มาก**

จากตารางสรุปได้ว่า ระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านการมุ่งเน้นบุคลากร

3. เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์	**เพศ**	**ตำแหน่ง**	**ประสบการณ์ทำงาน**	**ขนาดสถานศึกษา**
	P-value			
1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	.848	.293	.023*	.030*
2. ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์	.586	.355	.007**	.149
3. ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	.329	.239	.024*	.197
4. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	.266	.128	.699	.091
รวม	**.536**	**.571**	**.007****	**.165**

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านประสบการณ์ทำงาน ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

4. การเปรียบเทียบระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์	เพศ	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ทำงาน	ขนาดสถานศึกษา
	P-value			
1. การนำองค์กร	.863	.284	.000**	.015*
2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์	.573	.330	.034*	.448
3. การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	.578	.111	.001**	.072
4. การมุ่งเน้นบุคลากร	.956	.165	.029*	.070
5. กระบวนการดำเนินงาน	.129	.876	.043*	.429
6. การวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้	.709	.011	.002**	.029*
7. ผลลัพธ์การดำเนินการ	.668	.527	.010*	.677
รวม	**.643**	**.091**	**.000****	**.103**

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านประสบการณ์ทำงาน ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

5. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์	การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ		
	r	P-value	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	.598**	.000	ปานกลาง
ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์	.641**	.000	ปานกลาง
ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	.694**	.000	ปานกลาง
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	.192**	.000	ต่ำ
รวม	.724**	.000	สูง

จากตารางสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง (r = .724) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การสร้างวิสัยทัศน์ (r=.598) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ (r=.641) และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (r=.694) ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการเป็นแบบอย่างที่ดีมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ (r=.724)

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องด้วยสภาวะปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีการพัฒนาตนเองทางด้านภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ เนื่องจากภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึง

ทักษะ การตัดสินใจ และมีวิธีกระตุ้นให้สมาชิกคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ คิดริเริ่ม และคิดเชิงบวกรวมถึงการโน้มน้าวจูงใจ ให้สมาชิกยอมรับและยินดีร่วมปฏิบัติตามเพื่อนำไปสู่การกำหนด เป็นเป้าหมายหรือทิศทางหลักและผลสำเร็จขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งนภา เฮลเสตนและพูลสุข หิงคานนท์ (2563) กล่าวว่า เมื่อผู้บริหารของโรงเรียนมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ซึ่งมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานชัดเจนย่อมต้องการให้ผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยเช่นกัน จึงมีการส่งเสริมบรรยากาศการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติให้ เป็นที่พึงพอใจของผู้ปฏิบัติ นรีศิลป์ โสดาภักดิ์ และ อำนวย ทองโปร่ง (2566) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน กิจกรรม/โครงการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ทั้งยังให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากร และริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานให้การสนับสนุนสถานศึกษาไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดได้

2. ระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านการวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ และด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเนื่องจากผู้บริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน มุ่งเน้นคุณภาพและความเป็นเลิศทั้งในด้านวิชาการและศีลธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรศาสนา เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ควบคุมคุณภาพและบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงได้ ทำให้โรงเรียนมีลักษณะหรือสภาพที่ดีเยี่ยมในการจัดการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการศึกษาในทุกด้านสอดคล้องกับยุพิน อังกูรพร (2564) กล่าวว่า การบริหารงานโดยผู้บริหารสถานศึกษาที่ล้วนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความชำนาญในการบริหาร มีภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีการกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ เป้าหมายและสร้างคุณ ค่าที่ชัดเจนของสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของสถานศึกษา ครูบุคลากร นักเรียนและผู้ปกครอง อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้การสนับสนุนบุ คลากรให้ได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการบริหาร และติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสุปรีดี สุปริยศิลป์ (2565) กล่าวว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศเปิดโอกาสให้ครู และบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนโดยจะต้องรู้และเข้าใจบริบทของโรงเรียน เช่น สภาพแวดล้อมของ

โรงเรียน ความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี สารสนเทศ งบประมาณ ความรู้ความสามารถของครู บุคลากร การจัดกิจกรรมเสริมที่จัดให้กับผู้เรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ

3. การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

3.1 ผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของผู้ปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารชายหรือหญิงต่างก็สามารถแสดงภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน หากได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสมและมีโอกาสในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับปรัศนีย์ นิยมเดชา (2564) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษากระบี่ จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่าง

3.2 ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารและครูต่างต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของโรงเรียนร่วมกัน และได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารผ่านช่องทางเดียวกัน เช่น การอบรม การนิเทศ หรือการประเมินตามมาตรฐานวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา พงษ์สุวรรณ (2561) กล่าวว่า ระดับตำแหน่งในการบริหารไม่ได้ส่งผลต่อความสามารถในการแสดงภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อย่างมีนัยสำคัญหากผู้บริหารมีการพัฒนาศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ ทวีศักดิ์ แก้วอาษา (2568) พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์และด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากความแตกต่างของบทบาทและช่องทางการสื่อสารในแต่ละระดับตำแหน่ง ซึ่งผู้บริหารระดับสูงมักมีโอกาสและเครือข่ายในการเผยแพร่วิสัยทัศน์ผ่านเวทีประชุม สัมมนา หรือโครงการระดับชาติ ขณะที่ผู้บริหารระดับกลางแม้จะมีบทบาทขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการ แต่มีข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่และทรัพยากรสนับสนุน ทำให้การสื่อสารและการติดตามผลการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจึงมีทัศนะด้านภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ไม่แตกต่างกัน

3.3 ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ในบางมิติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านที่ต้องอาศัยทักษะเชิงประสบการณ์และการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบด้าน สอดคล้องกับงานของจารุวรรณ จันทร์คง (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีคะแนนเฉลี่ยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปีอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงส่งผลให้เห็นว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันจึงมีระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ทวีศักดิ์ แก้วอาษา (2568) พบว่า ประสบการณ์ทำงานที่ยาวนานช่วยเสริมทักษะด้านการคิดเชิงยุทธศาสตร์และการสังเคราะห์ข้อมูล ทำให้ผู้บริหารทุกกลุ่มสามารถ “สร้างวิสัยทัศน์”และ “ถ่ายทอดวิสัยทัศน์”ได้ในระดับใกล้เคียงกัน แต่ในด้านการมอบอำนาจ การจุดประกายแรงกระตุ้น การติดตามผล และการยึดมั่นคุณธรรม ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าอาจมีความชำนาญในการบริหารจัดการทีมและปรับใช้กลยุทธ์เชิงปฏิบัติมากกว่า

3.4 ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากภาวะผู้นำเป็นเรื่องของคุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะการจัดการ และการมีเป้าหมายร่วมมากกว่าจะขึ้นอยู่กับขนาดองค์กรหรือจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์สามารถทำงานได้ดีในทุกบริบท หากสามารถปรับใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตน สอดคล้องกับจุฑามาศ เกษมสุข (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งกลับมีระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ในระดับสูง เนื่องจากความใกล้ชิดกับบุคลากรและการสื่อสารที่รวดเร็ว ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่แม้มีโครงสร้างชัดเจนแต่หากขาดความเชื่อมโยงภายในองค์กรก็อาจไม่สามารถขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่งประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

4.1 ผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกัน มีระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากว่า ผู้บริหารที่มีภาวะ

ผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะมีระบบการทำงานเป็นทีม สมาชิกในทีมจะตระหนักในความสำคัญของกันและกัน ยอมรับและให้เกียรติกัน มีความเท่าเทียมและความเสมอภาคกันถึงแม้จะมีเพศต่างกัน ซึ่งส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลและประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับนารินทร์ เดชสะท้าน (2557) กล่าวว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง ใช้หลักการและทฤษฎีการบริหารงานที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

4.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้มีความแตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนในตำแหน่งต่าง ๆ ต่างมีบทบาทร่วมกันในการบริหารสู่ความเป็นเลิศแม้ว่าจะมีตำแหน่งหรือระดับหน้าที่ต่างกันแต่ทุกคนต้องมีทัศนคติ มุมมอง และการทำงานที่ไม่แตกต่างกันในเป้าหมายและความมุ่งมั่น เพื่อบริหารและพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศด้วยเป้าหมายเดียวกันไม่ยึดติดที่ลำดับตำแหน่งแต่เน้นผลลัพธ์และคุณภาพของโรงเรียนเป็นหลัก สอดคล้องกับกฤษณา ศรีบุญเพ็ง (2565) ได้ทำการศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เครือข่ายกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เครือข่ายกรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4.3 ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน แต่ละด้านผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ขึ้นไป มีระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างต่างก็เห็นว่าประสบการณ์การทำงานส่งผลโดยตรงต่อมุมมอง แนวคิด และรูปแบบการบริหารสถานศึกษา บุคลากรที่มีประสบการณ์มากมักมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับระบบงาน โครงสร้างองค์กร และพฤติกรรมของบุคคลภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับศศิธร วงลาษี (2565) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

4.4 ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้าน พบว่า การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ด้านการนำองค์กรและด้านการวัดผล การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ของผู้บริหารและครูมีระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าขนาดของโรงเรียนถึงจะเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรและรูปแบบการดำเนินงานแต่ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศแตกต่างกัน เพราะความเป็นเลิศในด้านการบริหารการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของการจัดการมากกว่าขนาดขององค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของศศิธร วงลาษี (2565) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ของผู้บริหารและครูไม่แตกต่างกัน

5. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์นั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน โดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถมองเห็นอนาคตขององค์กรอย่างชัดเจนวางทิศทางและกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่เป็นรูปธรรมพร้อมทั้งวางแผนกลยุทธ์เพื่อพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายนั้นได้อย่างเป็นระบบหากผู้นำโรงเรียนมี เป้าหมายที่ชัดเจน ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และสามารถจูงใจให้เกิดพลังร่วมในองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนจะสามารถก้าวไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับนาคนครา เหลนปก (2566) กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแสดงความประพฤติเป็นแบบอย่างที่พึงประสงค์แก่ผู้ตามในทุก ๆ เรื่องยึดมั่นในวิสัยทัศน์ มีการประพฤติตนดี ปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรม เป็นแบบอย่างแก่ผู้ตามจึงจะสามารถนำไปสู่คุณภาพในการจัดการศึกษา บริหารจัดการและดำเนินงานของโรงเรียนพร้อมปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญจะต้องประสบผลสำเร็จจากการร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียนสู่การนำองค์การสู่ความเป็นเลิศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ และการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ทั้ง 7 ด้านตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติปี 2567-2568 (Thailand Quality Award -TQA) โดยสำนักรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2567) ประกอบด้วย ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน ด้านการวัด วิเคราะห์และจัดการความรู้ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติการและด้านผลลัพธ์ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน อันจะส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศบรรลุผลตามเป้าหมายของการจัดการการศึกษาที่กำหนด นำไปสู่การยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรแปลงวิสัยทัศน์ให้เป็นเป้าหมายย่อยในระดับกลุ่มสาระวิชา แผนก หรือทีมงาน เพื่อให้เกิดการนำไปใช้จริงและสามารถติดตามผลได้อย่างเป็นระบบ ควรจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้อยู่ในรูปแบบที่กระชับ สื่อความหมายได้ชัดเจน และสามารถเชื่อมโยงกับภารกิจหลักของโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้าใจทิศทางเดียวกัน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้ร่วมอภิปราย หรือสะท้อนความคิดเห็นต่อวิสัยทัศน์ เพื่อนำไปสู่การแปลความและการลงมือปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทจริงของแต่ละฝ่ายในองค์กร

2) จากการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาการปฏิบัติงานของตนให้มากยิ่งขึ้นโดยมุ่งเน้นครูและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการทำงาน ซึ่งการจะประสบผลสำเร็จได้ต้องได้รับการร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียนเพื่อนำองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์อื่น ๆ ที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้บริหารนำผลที่ได้จากการวิจัยมาวางแผน กระตุ้น และพัฒนาครูให้เพิ่มประสิทธิภาพในการนำโรงเรียนสู้ความเป็นเลิศได้อย่างแท้จริง

2) ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่ไม่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award - TQA)

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา ศรีบุญเพ็ง. (2565). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เครือข่ายกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา, สำนักงาน. (2566). *รายงานแผนปฏิบัติการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ปีการศึกษา 2566* : สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

จิรวรรณ จอมศิลป์. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารสู่ความเป็นเลิศของศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดลพบุรี ตามแนวคิดผู้ประกอบการอัจฉริยะ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหาร ภาควิชานโยบายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิณณภัทร พิบูลวิทิตธำรง. (2564). กลยุทธ์การบริหารความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นาคนครา เหลนปก. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดราชบุรี. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธราชวิทยาลัย, 24(1),* 485-498.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ทัศนา ประดับนาค. (2566). ภาวะผู้นำวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน *ปริญญานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ.

ยุพิน อังกูรพร. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสานักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพะเยา. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2562). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 10(2), 934-944.

สุปรีดี สุปริยศิลป์. (2565). สภาพและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดน่านสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

สิงห์คำ ยอดปานันท์. (2562). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* แขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.

Best W. John. (1997). *Research in Education.* Boston MA.: Allyn and Bacon.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis.* (3rded). New York:Harper and Row.

อิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปาง หลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19*

FACTORS INFLUENCING HOUSING PURCHASE DECISIONS IN LAMPANG PROVINCE AFTER THE COVID-19 PANDEMIC

ศุภณัฐ ต้อขัดคำ[1] และ นิติรัฐ มาลีวัตร[2]

Supanut Torkudkam[1] and Nitirat Maleewat[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-2]Rajamangala University of Technology Krungthep, Thailand

Corresponding Author's Email: nitirat@mail.rmutk.ac.th

วันที่รับบทความ: 10 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 31 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 31 กรกฎาคม 2568

Received 10 July 2025; Revised 31 July 2025; Accepted 31 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย 2) วิเคราะห์พฤติกรรมและวัตถุประสงค์หลักในการซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงาน รวมถึงความต้องการที่อยู่อาศัยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในจังหวัดลำปาง วิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้ทั้งสถิติเชิง

Citation:

* ศุภณัฐ ต้อขัดคำ และ นิติรัฐ มาลีวัตร. (2568). อิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปาง หลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 837-858.

Supanut Torkudkam and Nitirat Maleewat. (2025). T Factors Influencing Housing Purchase Decisions in Lampang Province After the COVID-19 Pandemic. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 837-858.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พรรณนา เช่น การแจกแจงความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ สถานภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกประเภทของที่อยู่อาศัย เนื่องจากที่อยู่อาศัยแต่ละประเภทมีการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ 2) พฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ วัตถุประสงค์ในการซื้อบ้านที่ความต้องการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย รองลงมาคือการซื้อเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการแต่งงานหรือการมีครอบครัว การลงทุนเพื่อเก็งกำไร การซื้อเพื่อให้ญาติ พี่น้อง หรือบุตร ตามลำดับ ผู้บริโภคที่อยู่ในวัยทำงานต้องการที่อยู่อาศัยที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน มีการออกแบบที่รองรับการประหยัดพลังงาน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้อยู่อาศัย, 3)ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อความตั้งใจในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยด้านราคา, ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์, ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ, ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ปัจจัยด้านกระบวนการ, ปัจจัยด้านบุคลากร, ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย, ตลาดอสังหาริมทรัพย์, พฤติกรรมผู้บริโภค, อิทธิพลหลังโควิด-19, จังหวัดลำปาง

Abstract

This research aimed to 1) study demographic factors influencing residential property purchasing decisions; 2) analyze the behavior and primary objectives of working-age individuals, including their desire for environmentally friendly housing; and 3) examine the relationship between the marketing mix factors (7Ps) and residential purchase decisions of

working-age individuals in Lampang Province. This quantitative research utilized purposive sampling to select a sample of 400 individuals. Data were analyzed using both descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics using multiple regression.

The results revealed that 1) the demographic factor influencing residential property purchasing decisions, with a statistically significant effect at the 0.05 level, was status. This factor influences residential property type selection, as each type of housing meets different consumer needs. 2) Consumer behavior, with a statistically significant effect at the 0.05 level, was home ownership, followed by purchasing to prepare for marriage or family, and speculative investment. Buying for relatives, siblings, or children, respectively. Working-age consumers want housing that promotes sustainable living, has a design that supports energy saving, reduces environmental impact, and increases comfort for residents. 3) Marketing mix factors that influence decision-making. The analysis found that marketing mix factors affect the intention to buy housing, ranked from most to least as follows: price factors, product factors, physical environment factors, distribution channel factors, process factors, personnel factors, and marketing promotion factors.

Keywords: Housing purchase decision, Real estate market, Consumer behavior, Post-COVID-19 influence, Lampang Province

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ความนิยมที่อยู่อาศัยในเอเชียได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เริ่มมองหาตัวเลือกที่อยู่อาศัยที่ยืดหยุ่น ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์และความสะดวกสบายในเขตเมือง แนวโน้มการอยู่อาศัยในเอเชียกำลังเปลี่ยนไปในทิศทางที่มุ่งเน้นไปยังการเช่าระยะยาวและความต้องการด้านที่อยู่อาศัยในเมืองใหญ่เพิ่มมากขึ้น (เฉลิมพล แจ่มจันทร์ & อรไท โสภารัตน์, 2012) เนื่องจากหลายปัจจัยที่ส่งเสริมให้การอยู่อาศัยในเขตเมืองได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องเอเชียมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในประเทศจีน อินเดีย ญี่ปุ่น และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเติบโตนี้ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชนชั้นกลางที่มีรายได้และการใช้จ่ายที่สูงขึ้น ความสามารถในการจับจ่ายใช้สอยที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้ผู้คนหันมามองหาที่อยู่อาศัยที่สะดวกสบายและตอบโจทย์การใช้ชีวิตในเมือง ซึ่งทำให้ความต้องการที่พักอาศัยในเขตเมืองใหญ่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมืองของแรงงานยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างที่อยู่อาศัยที่ใกล้กับแหล่งทำงาน

การอยู่อาศัยแบบ “Build-to-Rent” หรือโครงการที่สร้างมาเพื่อให้เช่าในระยะยาวได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในหลายประเทศในเอเชีย (Carvalho et al, 2023) เช่น ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ โดยโครงการนี้เป็นที่ตอบสนองต่อกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เน้นความสะดวกในการอยู่อาศัยโดยไม่จำเป็นต้องซื้อเป็นเจ้าของ เหตุผลหลักที่แนวคิดนี้ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นคือ การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยในเขตเมืองใหญ่นั้นมีต้นทุนสูง อีกทั้งผู้คนยังต้องการความยืดหยุ่นในการย้ายที่อยู่หรือเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยตามความจำเป็น ดังนั้นโครงการ Build-to-Rent จึงเป็นทางเลือกที่ตอบโจทย์ทั้งในด้านความสะดวกสบายและความยืดหยุ่นในการอยู่อาศัยในออสเตรเลีย แนวคิดนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยมีการพัฒนาโครงการที่เน้นการเช่าระยะยาวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อรองรับความต้องการที่อยู่อาศัยของคนรุ่นใหม่ที่เข้ามาทำงานในเมือง ส่วนในญี่ปุ่น การขยายตัวของที่พักอาศัยแบบเช่าระยะยาวได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในกลุ่มคนทำงานและผู้ที่ต้องการใช้ชีวิตในเขตเมืองที่มีความเจริญมากขึ้นเช่นกัน

หลังการระบาดของ COVID-19 แนวโน้มการทำงานจากที่บ้านได้รับความนิยมในหลายประเทศทั่วโลก แต่ในเอเชียการทำงานจากที่บ้านยังคงเป็นเพียงทางเลือกเสริมเท่านั้น จากข้อมูลในบทวิจัย ผู้คนในเอเชียยังคงกลับมาใช้งานออฟฟิศมากกว่า 80% ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำงานที่ออฟฟิศยังคงเป็นส่วนสำคัญของการใช้ชีวิตในเขตเมือง ส่งผลให้ความต้องการที่อยู่อาศัยใกล้สถานที่ทำงานเพิ่มขึ้นอีกครั้ง นอกจากนี้ การอยู่อาศัยในเมืองใหญ่ยังช่วยให้สามารถเข้าถึงบริการต่างๆ เช่น การขนส่งสาธารณะ สถานที่ช้อปปิ้ง ร้านอาหาร และสถานที่ออกกำลังกาย ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัยได้ดีกว่า การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ประชากรในประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และการใช้ชีวิตประจำวัน การเว้นระยะห่างทางสังคมและมาตรการล็อกดาวน์ที่รัฐบาลประกาศใช้ เพื่อลดการแพร่ระบาดของเชื้อ ทำให้ผู้คนต้องปรับตัวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ การทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) กลายเป็นแนวทางใหม่ในการดำเนินชีวิต การเดินทางลดลงอย่างเห็นได้ชัด และกิจกรรมทางสังคมต้องถูกระงับหรือลดลงอย่างมาก (Jumpathong and Jongadsayakul, 2022)

อีกด้านหนึ่ง ประชากรจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการว่างงาน เนื่องจากธุรกิจหลายภาคส่วน โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การโรงแรม และร้านอาหาร ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากมาตรการล็อกดาวน์ ทำให้ต้องปิดกิจการชั่วคราวหรือลดขนาดการดำเนินงาน ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทำให้ครัวเรือนหลายแห่งประสบปัญหาทางการเงิน ส่งผลให้ประชากรต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากภาครัฐและชุมชนเป็นอย่างมาก

จากระบบสถิติทางการทะเบียนแสดงให้เห็นว่าจำนวนประชากรของจังหวัดลำปางมีแนวโน้มเพิ่มสูงมากขึ้น และเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีประชากรจากจังหวัดอื่นย้ายเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้นและมีผลสุทธิเป็นบวกซึ่งหมายถึงจำนวนผู้ย้ายเข้ามามีจำนวนมากกว่าผู้ย้ายออก จนกระทั่งปี 2562 เป็นช่วงที่โรคโควิด-19 เริ่มต้นการแพร่ระบาดจึงส่งผลให้ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปี 2567 ได้มีจำนวนประชากรลดลงมาอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันพฤติกรรมของผู้บริโภคในจังหวัดลำปางได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน การตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัยไม่ได้พิจารณาเพียงแค่ปัจจัยพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอกที่มีความหลากหลายมากขึ้นอีกด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการ

ตัดสินใจประกอบไปด้วยอายุ อาชีพ รายได้ ไลฟ์สไตล์ สถานภาพ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้บริโภค การเลือกที่อยู่อาศัยในปัจจุบันไม่เพียงแต่มุ่งเน้นที่ความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่ทำงานหรือสถานที่สำคัญอื่น ๆ เท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและความสามารถในการสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิต (Work-Life Balance) อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (Chumkesornkulkit, 2021).

สำหรับปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดลำปางนั้น มีหลายด้านที่ควรพิจารณา หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือทำเลที่ตั้งของที่อยู่อาศัย ทำเลที่ตั้งที่ดีควรอยู่ในบริเวณที่สามารถเดินทางได้สะดวก มีระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น รถโดยสารประจำทาง หรือการเชื่อมต่อกับถนนหลักที่สามารถเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว (อัครพงศ์, 2563).

ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ การตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดลำปางในยุคหลังการระบาดของโควิด-19 จึงมีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนมากยิ่งขึ้น การศึกษาและเข้าใจในปัจจัยเหล่านี้อย่างรอบคอบจะช่วยให้ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดลำปางสามารถพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น และสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ลูกค้าเพื่อนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในอนาคตได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปาง

2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและวัตถุประสงค์หลักในการซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในจังหวัดลำปาง รวมถึงความต้องการที่อยู่อาศัยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนวัยทำงานในจังหวัดลำปาง

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมของผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปาง

2. ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีอิทธิพลในทางบวกกับการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปาง

การทบทวนวรรณกรรม

อิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปางหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19ได้ทำการทบทวนเอกสารวิชาการ งานวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

แองเจิล คอลแลต และแบลคเวลล์ (Engel, Kollat, & Blackwell, 1968) อธิบายว่าพฤติกรรมผู้บริโภคคือกระบวนการหรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา การเลือกซื้อ และการใช้สินค้าและบริการ ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจก่อนการกระทำจริง โดยปัจจัยที่กำหนดกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคประกอบด้วย ความต้องการส่วนบุคคล ความคาดหวัง ความเชื่อ และแรงจูงใจในการบริโภค นอกจากนี้ Supunpong et al, (2025) อธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าในยุคดิจิตอล เป็นกระบวนการค้นหา ประเมิน และจัดหาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการใช้งาน โดยมีองค์ประกอบ 6 ตัวแปรที่สำคัญประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในออนไลน์(Online Cognitions) อารมณ์ทาง ออนไลน์ (Online Emotions) ความบันเทิงออนไลน์(Online Entertainment) ความต่อเนื่อง (Flow) และทัศนคติ ที่มีต่อสื่อออนไลน์(Online Attitudes) และความตั้งใจซื้อ (Purchase Intentions) โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสินค้าตามระดับการเกี่ยวข้อง หากเป็น "การเกี่ยวข้องต่ำ" ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อโดยไม่ต้องศึกษาข้อมูลมากนัก แต่ในกรณี "การเกี่ยวข้องสูง" ผู้บริโภคจะศึกษาข้อมูลและเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ อย่างละเอียดก่อนตัดสินใจซื้อ

Kotler, (2011) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้

ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมการทางตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)

Magrath (1986) อธิบายว่า “การวางแผนการตลาดในอดีตมักมุ่งเน้นการใช้ส่วนประสมทางการตลาดแบบดั้งเดิมที่ประกอบด้วย 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), สถานที่และช่องทางการจัดจำหน่าย (Place), และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน 4Ps อาจไม่เพียงพอ เนื่องจากธุรกิจแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในธุรกิจบริการที่จำเป็นต้องเพิ่มองค์ประกอบการตลาดอีก 3Ps ได้แก่ บุคลากร (People), สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ (Physical Facilities), และกระบวนการ (Process) เพื่อรองรับการทำธุรกิจในปัจจุบัน”

ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550) กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาดครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ การศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนการตลาด ลักษณะประชากรศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญและ สถิติที่วัดได้ของประชากรที่ช่วยในการกำหนดตลาดเป้าหมาย รวมทั้งง่ายต่อการวัดมากกว่าตัวแปรอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ หรือ Quantitative Research โดยมีประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือบุคคลที่มีความต้องการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดมิเนียมและบ้านจัดสรร) ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดลำปาง ขนาดกลุ่มตัวอย่างถูก

กำหนดโดยใช้สูตรการคำนวณของ Cochran, (1954) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน ±5% ส่งผลให้ได้ขนาดตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 400 คน การสุ่มตัวอย่างใช้ การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการแจกแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Questionnaire) พร้อมทั้งใช้ คำถามคัดกรอง (Screening Questions) เพื่อให้แน่ใจว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือบุคคลที่มีความต้องการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย (คอนโดมิเนียมและบ้านจัดสรร) ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางทั้งหมด โดยจะทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยจะเป็นผู้ที่มีความต้องการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย คอนโดมิเนียมและบ้านจัดสรร ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ซึ่งจัดทำขึ้นผ่านแพลตฟอร์มกูเกิลฟอร์ม (Google Form) โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นลักษณะแบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended Question) และมาตราประเมินค่า (Rating Scale) นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จังหวัดลำปาง เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปางภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 4 เดือน ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามถูกออกแบบให้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2: พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปางส่วนที่ 3: ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ โดยพิจารณาตามองค์ประกอบ 7Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) กระบวนการ (Process) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) นอกจากนี้ ยังมี ส่วนที่ 4 ซึ่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับ

ส่วนที่ 2 – 4 ของแบบสอบถาม ใช้มาตราประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งช่วยในการวัดระดับความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้ตอบ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้ 5 คะแนน หมายถึง มีอิทธิพลมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง มีอิทธิพลมาก 3 คะแนน หมายถึง มีอิทธิพลปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง มีอิทธิพลน้อย 1 คะแนน หมายถึง มีอิทธิพลน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นจากการทำแบบสอบถามให้สำเร็จโดยการทำ IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านบริหารธุรกิจและอสังหาริมทรัพย์ จากนั้นเพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยทำ Pilot test ของแบบสอบถามจำนวน 30 คน เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยจึงเริ่มแจกแบบสอบถามออนไลน์ให้กับกลุ่มเป้าหมาย และทำการเก็บข้อมูลจนครบ 400 ชุด เพื่อให้มีจำนวนมากเพียงพอที่จะนำมาคำนวนทางสถิติได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามทุกฉบับอย่างละเอียด จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเข้ารหัส (Coding) เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายข้อมูลทั่วไปทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ใช้วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนในจังหวัดลำปาง และระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย – เพื่อระบุว่าปัจจัยประชากรศาสตร์ใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย – เพื่อพิจารณาว่าพฤติกรรมใดของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย - เพื่อประเมินว่าองค์ประกอบใดของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สำหรับการทดสอบสมมติฐานและการประเมินความมีนัยสำคัญของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับตามหลักสถิติวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้สามารถแยกตามเสนอตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อได้ดังนี้คือ

1) ข้อมูลประชากรของกลุ่มตัวอย่าง จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รองลงมาคือเพศชาย และกลุ่ม LGBTQ+ โดยอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 22–25 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี และมีสถานภาพโสด อาชีพหลักคือพนักงานในภาคเอกชน โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,000 – 15,000 บาท ในด้านความต้องการด้านที่อยู่อาศัยของประชากรในจังหวัดลำปางประชากรส่วนใหญ่มีความต้องการที่อยู่อาศัยที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-Friendly Housing) และคำนึงถึงการประหยัดพลังงาน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2) พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มวัยทำงาน มีวัตถุประสงค์หลักในการซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความต้องการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย, การซื้อเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแต่งงานหรือการมีครอบครัว, การลงทุนเพื่อเก็งกำไร และการซื้อเพื่อมอบให้ญาติ พี่น้อง หรือบุตร สำหรับผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง รองลงมาคือ พ่อแม่ คู่สมรส และพนักงานขาย ตามลำดับ

3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การวิเคราะห์พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อความตั้งใจในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยด้านราคา, ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์, ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ, ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ปัจจัยด้านกระบวนการ, ปัจจัยด้านบุคลากร, ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด โดยในแต่ละปัจจัยมีองค์ประกอบที่ได้รับความสำคัญแตกต่างกันคือ ปัจจัยด้านราคา

หัวข้อ "ราคาเหมาะสมกับพื้นที่ใช้สอย" และ "ราคาเหมาะสมกับทำเลที่ตั้ง" เป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญสูงสุด ในส่วนของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ หัวข้อที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ "การเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับราคา" และ "การออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์" รองลงมาคือ "ความน่าเชื่อถือของผู้รับเหมา" และ "การจัดพื้นที่ใช้สอยทั้งภายในและภายนอก", ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ "การจัดระเบียบและระบบรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม" และ "การจัดพื้นที่รองรับลูกค้าอย่างเพียงพอ" รองลงมาคือ "ลักษณะและสภาพแวดล้อมรอบโครงการที่เหมาะแก่การอยู่อาศัย"

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย หัวข้อที่ได้รับคะแนนสูงสุดคือ "สภาพแวดล้อมโดยรอบที่ตั้งโครงการมีความปลอดภัย" และรองลงมาคือ "ทำเลที่ตั้งใกล้ระบบขนส่งสาธารณะ",

ต่อมาคือ ปัจจัยด้านกระบวนการประเด็นสำคัญที่ได้รับการประเมินในระดับสูง ได้แก่ "ระยะเวลาในการให้บริการมีความเหมาะสม" และ "ใช้เอกสารประกอบการขายที่ถูกต้อง", ปัจจัยด้านบุคลากรหัวข้อ "พนักงานขายมีความรู้และความเข้าใจในสินค้า" ได้รับคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ "พนักงานขายมีความสุภาพ นอบน้อม และอัธยาศัยดี" และสุดท้ายคือปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ "การจัดโปรโมชั่นพิเศษ" ตามมาด้วย "โปรโมชั่นของแถมในการซื้อที่อยู่อาศัย"

1. ความต้องการด้านการใช้ชีวิตและทำเลที่ตั้ง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการที่อยู่อาศัยที่สามารถตอบโจทย์การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและสุขภาพ โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่ตั้งอยู่ใกล้สถานที่ทำงาน หรือสามารถเดินทางไปยังที่ทำงานได้อย่างสะดวก

2. การทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด กับการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นเครื่องมือทางสถิติ โดยผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 1 – 3 ซึ่งแสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ พร้อมทั้งอิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
เพศ	Between Groups	23.704	54	.439	1.073	.420
	Within Groups	141.086	345	.409		
	Total	164.790	399			
ช่วงอายุ	Between Groups	253.178	54	4.688	1.357	.432
	Within Groups	1192.220	345	3.456		
	Total	1445.398	399			
ระดับการศึกษา	Between Groups	22.140	54	.410	1.080	.000*
	Within Groups	130.938	345	.380		
	Total	153.078	399			

สถานภาพ	Between Groups	19.252	54	.357	1.491	.164
	Within Groups	82.498	345	.239		
	Total	101.750	399			
อาชีพ	Between Groups	115.345	54	2.136	.943	.668
	Within Groups	781.365	345	2.265		
	Total	896.710	399			
รายได้ต่อเดือน	Between Groups	232.341	54	4.303	1.146	.003*
	Within Groups	1295.649	345	3.756		
	Total	1527.990	399			
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	Between Groups	105.256	54	1.949	.723	.001*
	Within Groups	930.222	345	2.696		
	Total	1035.4478	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานภาพ (Sig. = 0.019) คาดว่าประชากรที่มีสถานภาพโสดและสมรสนั้นมีการประกอบอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้มาสนับสนุนซึ่งกันและกันและถ้ามีครอบครัวจะนิยมซื้อบ้านเดี่ยว ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ เช่น เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และช่วงอายุ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	4.123	0.245		16.822	0.000
ประเภทที่อยู่อาศัยที่ซื้อ	-0.013	0.037	-0.020	-0.349	0.727
วัตถุประสงค์ในการซื้อ	-0.105	0.048	-0.162	-2.199	0.029*
บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ	0.053	0.056	0.072	0.951	0.342
เพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตประหยัดพลังงานและรักษ์โลก	0.057	0.055	0.068	1.050	0.294

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการซื้อ (**Sig.** = 0.029) ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ เช่น ประเภทที่อยู่อาศัยที่เลือกซื้อ บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจ และการตัดสินใจเลือกซื้อเพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตแบบประหยัดพลังงานและรักษ์โลก ไม่พบว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.793	.303		13.340	.000
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	-.077	.096	-.071	-.797	.426
ปัจจัยด้านราคา	-.005	.101	-.004	-.045	.964
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	.042	.091	.046	.460	.646
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	-.139	.099	.161	-1.401	.162
ปัจจัยด้านบุคลากร	.089	.098	-.104	-.911	.363
ปัจจัยด้านกระบวนการ	.114	.106	.124	1.075	.283
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	.009	.083	.010	.111	.911

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประชากรศาสตร์ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปาง โดยเฉพาะ ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ซึ่งมีผลต่อการ

เลือกประเภทของที่อยู่อาศัย เนื่องจากแต่ละประเภทสามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมักประกอบอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้สูง จึงมีแนวโน้มในการเลือกซื้อบ้านเดี่ยว โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเป็นเจ้าของบ้าน และมักมีคู่สมรสร่วมในการตัดสินใจเลือกซื้อ ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลสามารถส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจอย่างชัดเจน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการซื้อ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีเจตนาซื้อเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยหลักสำหรับตนเอง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ วีณา ถิระโสภณ (2558) ซึ่งระบุว่า ผู้บริโภคมีความต้องการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยมีวัตถุประสงค์รองลงมา ได้แก่ การเตรียมความพร้อมสำหรับการแต่งงานหรือสร้างครอบครัว รวมถึงการลงทุนเพื่อเก็งกำไร และในบางกรณี การซื้อเพื่อมอบให้แก่ญาติหรือบุตร นอกจากนี้ ยังพบแนวโน้มของพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการอยู่อาศัยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ศุภชัย ปัญญาวีร์ และคณะ (2568) ระบุว่า แนวทางการออกแบบบ้านที่เน้นการประหยัดพลังงานถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงช่วยลดต้นทุนด้านพลังงานและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและช่วยลดค่าใช้จ่ายในระยะยาวอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ศุภชัย ปัญญาวีร์ และคณะ (2568)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ากลยุทธ์ทางการตลาด 7P เมื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับข้อมูลประชากรศาสตร์ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นบุคคลโสด ซึ่งมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยจากแรงจูงใจด้านความมั่นคงในชีวิตและการวางแผนอนาคต มากกว่าการตอบสนองต่อปัจจัยทางการตลาดโดยตรง ดังนั้น การดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การส่งเสริมการขาย การตั้งราคาที่แข่งขันได้ หรือการให้บริการหลังการขาย อาจไม่ได้มีอิทธิพลสูงต่อกลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่ศึกษานี้จากผลการวิจัยสามารถจัดลำดับวัตถุประสงค์หลักในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดลำปางได้ดังนี้คือ ความต้องการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยถือเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นการตัดสินใจซื้อ

โดยผู้ซื้อมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงในชีวิต นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมสำหรับการมีครอบครัวแม้ผู้ซื้อจำนวนมากยังคงเป็นโสด แต่มีแนวโน้มวางแผนล่วงหน้าเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคต ต่อมาคือการลงทุนเพื่อเก็งกำไรนั้น จะเป็นแรงจูงใจในระดับที่รองลงมา โดยพบในกลุ่มผู้ซื้อบางส่วนที่มีมุมมองในเชิงเศรษฐกิจ และสุดท้ายคือ การซื้อเพื่อให้ญาติหรือบุตรเป็นปัจจัยที่พบได้น้อยที่สุด แต่อย่างไรก็ดี แสดงถึงความพยายามในการสร้างความมั่นคงให้กับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ยอดชาย จุมปาคำ, & ธนกร สิริสุคันธา, (2024)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาพฤติกรรมตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำปางได้เผยให้เห็นแนวโน้มที่น่าสนใจซึ่งแตกต่างจากตลาดอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่อื่นโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดลำปางไม่ได้ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ทางการตลาดแบบดั้งเดิม (7Ps) แต่ได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญจากปัจจัยด้านสถานภาพและวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลในการซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งมุ่งเน้นความมั่นคงในชีวิตและการวางแผนอนาคตผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดลำปางควรพิจารณาปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจดังนี้

1. พัฒนาโครงการที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มโสด - เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสดผู้ประกอบการควรพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับไลฟ์สไตล์ของคนโสด แต่สามารถปรับเปลี่ยนให้รองรับการขยายครอบครัวในอนาคตได้

2. นำเสนอแผนการเงินที่เอื้อต่อการเป็นเจ้าของบ้าน – พัฒนาโปรแกรมสนับสนุนทางการเงินที่ช่วยให้ผู้ซื้อสามมารถเป็นเจ้าของบ้านได้ง่ายขึ้นเช่น การผ่อนชำระยะยาว การวางเงินดาวน์ที่ยืดหยุ่น หรือการร่วมมือกับสถาบันการเงินเพื่อเสนออัตราดอกเบี้ยพิเศษ

3. เน้นการสื่อสารที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงในชีวิต - ปรับกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดให้เน้นประเด็นเรื่องความมั่นคงในชีวิต การสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับอนาคต และความภูมิใจในการเป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัยแทนการเน้นโปรโมชั่นหรือส่วนลดระยะสั้น

4. พัฒนาทีอยู่อาศัยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม - ตอบสนองต่อแนวโน้มความต้องการที่อยู่อาศัยที่อยู่อาศัยที่ประหยัดพลังงาน และเป้นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นย้ำประโยชน์ระยะยาวในการลดค่าใช้จ่ายและการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี

5. นำเสนอมุมมองการลงทุน - เนื่องจากบางส่วนของผู้ซื้อมองหาโอกาสในการลงทุน ผู้ประกอบการอาจจะพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการเติบโตของมูลค่าที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดลำปาง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเงิน – วิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจมหัพภาค เช่น อัตราดอกเบี้ย นโยบายสินเชื่อที่อยู่อาศัย และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย และการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง ที่มีต่อการตัดสินใจ, 2. การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น - ศึกษาอิทธิพลของค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย เช่น ความสำคัญของการมีบ้านเป็นของตนเองในฐานะสัญลักษณ์ของความสำเร็จในชีวิต ความเชื่อเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง หรือรูปแบบการอยู่อาศัยที่เชื่อมโยง, 3. การพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับตลาดท้องถิ่น – แม้ว่าปัจจัยการตลาดแบบดั้งเดิมจะไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญแต่การศึกษากลยุทธ์การตลาดแบบบใดที่จะสามารถเข้าถึงและตอบสองต่อความต้องการของผู้ยริโภคในจังหวัดลำปางได้อย่างมีประสิมทธิภาพจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่, 4. การเปรียบเทียบวิจัยระหว่างพื้นที่ - ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดใกล้เคียงหรือจังหวัดที่มีลักษณะประชากรศาสตร์และเศรษฐกิจใกล้เคียงกับจังหวัดลำปางเพื่อเปรียบเทียบความ้หมือนและความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจภาพรวมของตลาดอสังหาริมทรัพย์ในระดับภูมิภาคได้ดียิ่งขึ้น และ 5. การศึกษาผลกระทบระยะยาวของการแพร่ระบาดของโรค COVID -19 เพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงความต้องการที่อยู่อาศัยในระยะยาวโดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID -19 เพื่อให้เขาใจถึงการเปลี่ยนแแปลงความต้องการที่อยู่อาศัยในระยะยาวโดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่เป้นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและรองรับการทำงานจากที่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมพล แจ่มจันทร์, & อรไท โสภารัตน์. (2012). การพำนักระยะยาวของคนญี่ปุ่นในจังหวัด เชียงใหม่: การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดในช่วงก่อน และ หลังการพำนัก. *วารสารญี่ปุ่น ศึกษาธรรมศาสตร์*, *29*(1), 16-34.

วีณา ถิระโสภณ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ บ้านจัดสรร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *รายงานศึกษา อิสระปริญญามหาบัณฑิต*. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุษดี กลิ่นสอน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานครภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ตระกูล คูถาวร, ส. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าของอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยแบบคอนโดมิเนียมระดับกลางขึ้นไป ในกลุ่มผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิรินธน์ สอดศรี. (2022). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรราคาไม่เกิน 5 ล้านบาทในพื้นที่พุทธมณฑลสาย 5 จังหวัดนครปฐม. *วารสารการ จัดการโซ่คุณค่า และ กลยุทธ์ธุรกิจ*, *1*(1), 1-13.

ปิยะบุตร โกศลกิตติพงศ์. (2565). ปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดดิจิตอลที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อโครงการจัดสรรของกลุ่มลูกค้าเจเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ปิ่นกมล เรืองเดช, & เฉลิมพร เย็นเยือก. (2023). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยที่มีการใช้นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในจังหวัดปทุมธานี. *เศรษฐศาสตร์ และ บริหารธุรกิจปริทัศน์*, *19*(1), 94-11

มนัสชนก ไชยรัตน์. (2566). พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, *2*(1), 1.

ยอดชาย จุมปาคำ และ ธนกร สิริสุคันธา. (2024). การสื่อสารการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบ้านของผู้บริโภคในโครงการจัดสรร จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, *13*(2), 67-82.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และ ธนวรรช ตั้งสินทรัพย์ศิริ.(2550). *การจัดการและพฤติกรรม องค์การ*. กรุงเทพฯ: ไดมอนด์ อิน บิสซิเนสเวิลด์.

ศุภชัย ปัญญาวีร์, กาญจนาวรรณ์ ปัญญาวีร์, เกียรติศักดิ์ วงษ์ขันธ์ และ อภิวัฒน์ ปิดตะ. (2568). *การออกแบบบ้านประหยัดพลังงาน เพื่อบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดค่าใช้จ่าย*. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2568 จาก https://shorturl.asia/Y4S2o

อัครพงศ์ ศศิอภิภูวงค์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านเดี่ยวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Carvalho, R., Liu, T., Zhang, F., Yu, R., & Oh, E. (2023). Key themes of Build-to-Rent: Developing a conceptual framework for achieving successful developments through a systematic literature review. *Buildings*, 13(8), 1926.

Chumkesornkulkit, P. (2021). อิทธิพลของการทำงานจากบ้าน การสนับสนุนทางสังคมจากการทำงาน การสนับสนุน การทำงานเสมือน และ ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน และ ครอบครัวที่มีต่อสุขภาวะของพนักงาน. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 21(2), 126-139.

Cochran, W. G. (1954). The combination of estimates from different experiments. *Biometrics*, 10(1), 101-129.

Engel, J. F., Kollat, D. T., & Blackwell, R. D. (1968). *Consumer behavior*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

Harrell, G. D. (1986). *Consumer behavior*. Dryden Press.

Jowett, T. (2014). *Why Asia now: The case for Asia real estate. เว็บไซต์จังหวัดลำปาง. (n.d.). ข้อมูลทั่วไปจังหวัดลำปาง.* Retrieved from www2.lampang.go.th

Jumpathong, K., & Jongadsayakul, W. (2022). การศึกษาความต้องการ ซื้ออสังหาริมทรัพย์ ของ GEN Y ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล. *Journal of Buddhist Education and Research (Online),* 8(2), 142-152.

Kotler, P. (2011). Philip Kotler's contributions to marketing theory and practice. *In Review of Marketing Research: Special Issue–Marketing Legends (pp. 87-120).* Emerald Group Publishing Limited.

Magrath, A. J. (1986). When marketing services, 4 Ps are not enough. *Business Horizons*, 29(3), 44-50.

Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1987). *Consumer behavior*. (3 rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall.

Thai PBS. (28 มีนาคม 2563). *สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย.* Retrieved from www.thaipbs.or.th

ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขต ในกรุงเทพมหานคร*

WASTE MANAGEMENT ACHIEVEMENT OF DISTRICT OFFICES IN BANGKOK METROPOLITAN

ภัทรารวีย์ ปัญญากุลวัฒน์[1], กมลพร กัลยาณมิตร[2], สถิตย์ นิยมญาติ[3] และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช[4]

Pattalalave Punyakulawat[1], Kamolporn Kalyanamitra[2], Satit Niyomyaht[3],

and Tassanee Lakkanapichonchat[4]

[1-4]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-4]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: jynjan_apa@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 21 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 4 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 6 สิงหาคม 2568

Received 21 July 2025; Revised 4 August 2025; Accepted 6 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลสัมฤทธิ์การบริหารการวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร 2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร และ 3) เสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร 7 คน บุคลากรของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร 7 คน ประชาชนทั่วที่อาศัยอยู่พื้นที่

Citation:

* ภัทรารวีย์ ปัญญากุลวัฒน์, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. (2568). ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 859-876.

Pattalalave Punyakulawat, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht, and Tassanee Lakkanapichonchat. (2025). Waste Management Achievement Of District Offices In Bangkok Metropolitan. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 859-876.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร 7 คน และนักวิชาการ 2 คน รวม 23 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร ตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ยังไม่สามารถสร้างวินัยในการลดและคัดแยกขยะของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีการจัดเก็บขยะตามเวลาที่กำหนดและรณรงค์ไม่ให้เทรวมเพื่อลดขยะให้เหลือศูนย์ แต่การกำจัดยังเน้นการฝังกลบ 2) ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนไม่คัดแยกขยะและมีการบริโภคที่ก่อให้เกิดขยะเพิ่มขึ้น รวมถึงความสับสนจากแผนบริหารขยะหลายฉบับของกรุงเทพมหานครที่นำมาปฏิบัติได้ยาก 3) แนวทางการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร พบว่า ควรเน้นการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง พร้อมเพิ่มบทลงโทษเพื่อผลักดันการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, การจัดการขยะ, สำนักงานเขต, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research objectives were 1) to evaluate waste management achievement of district offices in Bangkok Metropolitan, 2) to analyze problems and obstacles in waste management achievement of district offices in Bangkok Metropolitan, and 3) to recommend waste management guidelines for district offices in Bangkok Metropolitan. This research was qualitative conducting with key informants: 7 Bangkok district office administrators, 7 Bangkok district office personnel, residents of Bangkok district office area, and 2 academics, totaling 23 key informants by a purposive selection. The research instrument was semi-structured interviews. Data were analyzed using descriptive summary.

The research results found that 1) waste management achievement of district offices in Bangkok Metropolitan, in accordance with the 20-year strategic plan, had not effectively cultivated discipline in waste reduction and separation among citizens, despite scheduled waste collection and campaigns against dumping to achieve zero waste, disposal still emphasizes landfilling, 2) the problems and obstacles in waste management achievement of district offices in Bangkok Metropolitan revealed that citizens did not separate their waste and consumed more waste. This included confusion stemming from Bangkok's numerous waste management plans, which were difficult to implement, and 3) the waste management guidelines for district offices in Bangkok Metropolitan indicated that they should emphasize strict law enforcement and increased penalties to promote serious and continuous waste management from the source.

Keywords: Achievement, Waste Management, District Offices, Bangkok Metropolitan

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอย (หมายถึง ขยะทั่วไปที่เกิดจากการอุปโภคบริโภค กิจกรรมทั้งหลายของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือน ชุมชน ตลาด ร้านค้า และโรงงาน) ในประเทศไทยถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์ ซึ่งมีปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกันในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการบริโภคและการแยกขยะจากต้นทางการจัดการขยะที่ไม่ได้มาตรฐานก่อให้เกิดมลพิษและไม่เกิดการนำกลับมาใช้ซ้ำ ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม เช่น ปฏิกิริยาเรือนกระจกที่มีสาเหตุจากขยะเทกองที่ปล่อยก๊าซมีเทน ซัลเฟอร์กับคาร์บอนไดออกไซด์ออกมา ปัญหาขยะในทะเลที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ในทะเล เป็นต้น (School of Changemakers, 2021) ซึ่งหากไม่มีการบริหารจัดการขยะที่ถูกต้องจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ และเกิดผลกระทบตามมาอีกมากมาย ทั้งนี้สาเหตุดังกล่าวมาจากความเจริญ การเพิ่มขึ้นของ

ประชากร และการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้สิ่งที่ไม่ต้องการถูกโยนทิ้งเป็นขยะ สร้างมลพิษให้กับโลก (Jamphong, P. & Chuin, S, 2017) และส่งผลทางการเปลี่ยนแปลงสภาพของดิน น้ำ และอากาศ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ที่มีผลมาจากขยะ (Dankhunthot, S, 2017)

ประเทศไทย เมื่อพิจารณาปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเป็นรายภูมิภาค ภาคกลางมีปริมาณขยะมูลฝอยสูงสุดประมาณ 17,511 ตันต่อวัน รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 16,882 ตันต่อวัน กรุงเทพมหานคร 12,890 ตันต่อวัน ภาคใต้ 8,684 ตันต่อวัน ภาคตะวันออก 6,565 ตันต่อวัน ภาคเหนือ 4,585 ตันต่อวัน และภาคตะวันตก 3,294 ตันต่อวันตามลำดับ (กรมควบคุมมลพิษ, 2565) ขยะปริมาณมหาศาลดังกล่าวได้สร้างปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รัฐจึงมีนโยบายด้านการบริหารจัดการขยะ แก้ไขปัญหาขยะตาม Roadmap โดยให้มีการดำเนินการทั้งแก้ปัญหาขยะเก่าและขยะที่เกิดใหม่ วางระเบียบมาตรการต่าง ๆ และส่งเสริมการสร้างวินัยของคนในชาติ รวมไปถึงการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด โดยการจัดทำแผนบริหารจัดการขยะ ด้วยการคัดแยกขยะของเสียตามประเภทของขยะ และจัดสถานที่เก็บรวบรวมขยะภายในจังหวัด (Jamphong, P. & Chuin, S, 2017)

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นต่อวันมากที่สุดของประเทศไทย จากข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยโดยสำนักสิ่งแวดล้อม ระบุว่าในปีงบประมาณ 2561 (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 – เดือนเมษายน 2561) จัดเก็บขยะมูลฝอย 2.23 ล้านตัน เฉลี่ยวันละ 10,525 ตัน นับว่าสูงที่สุดในรอบ 8 ปีเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งปริมาณขยะใน กทม. มีแนวโน้มมากขึ้น เนื่องมาจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของเมืองในเขตชั้นนอกและชั้นใน โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้เส้นทางรถไฟฟ้า และการเพิ่มจำนวนของผู้คนที่เข้ามาทำงานไปจนถึงนักท่องเที่ยว โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์คาดการณ์ว่าในปี 2573 คนกรุงเทพฯ จะผลิตขยะรวมกัน 15,029 ตัน/วัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความต้องการใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มากขึ้น (ธารา บัวคำศรี, 2562) ตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี (2556-2575) กรุงเทพมหานครต้องลดปริมาณขยะลงเหลือศูนย์ หรือให้เหลือขยะที่จะนำไปกำจัดไม่เกินร้อยละ 20 และภายในปี 2566 ต้องเปลี่ยนวิธีการกำจัดขยะจากฝังกลบร้อยละ 80 เหลือเพียงร้อยละ 20 ด้วยการ

สร้างโรงไฟฟ้าขยะเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากข้อมูลพบว่าเป้าหมายที่ต้องการลดการฝังกลบลงเหลือร้อยละ 30 ในปี 2566 ยังเป็นเรื่องยาก เพราะปัจจุบันมีขยะเกือบ 9,000 ตันต่อวันที่ถูกส่งไปฝังกลบ และมีเพียง 500 ตันต่อวันที่ถูกส่งไปกำจัดที่โรงไฟฟ้าหนองแขม ขณะที่โรงไฟฟ้า 2 แห่งที่อนุมัติแล้ว ทั้งโรงไฟฟ้าอ่อนนุชและหนองแขมยังไม่สามารถดำเนินการได้ โดยในจำนวนขยะ 10,706 ตันต่อวัน สามารถแยกขยะเพื่อรีไซเคิลได้ประมาณ 3,672 ตันต่อวันเท่านั้น (ไทยพับลิก้า, 2565) Greenpeace ระบุว่า “หัวใจสำคัญ” ของการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน คือการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง แต่ปัจจุบันกรุงเทพฯ ยังไม่มีกระบวนการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ และไม่มีสถานที่กำจัดขยะโดยการคัดแยก ส่งผลให้ประชาชนเองก็ไม่อยากแยกขยะ เพราะคิดว่าถึงแยกไปแล้วสุดท้ายขยะทั้งหมดจะถูกเทรวมกันอยู่ดี (Greenpeace, 2022) ในการดำเนินงานให้บรรลุหมายนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคของประชาชนที่จะมีบทบาทอย่างมากตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ยกตัวอย่าง เช่น การเลือกซื้อ เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจนกระทั่งการส่งคืนซากเมื่อใช้งานเสร็จสิ้นแล้ว หรือแม้แต่การตัดวงจรการเกิดขยะโดยการลดการใช้ การใช้ซ้ำ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นภาคประชาชนมีส่วนสำคัญที่สามารถช่วยให้การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการนี้สำเร็จตามเป้าหมาย (สถาบันเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การบริหารการวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางประกอบการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย กรมควบคุมมลพิษ (2563) ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ย่อมจะต้อง มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการอุปโภคบริโภค ผลจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดผลผลิตถูกทิ้งไปในรูปของมูลฝอยการเกิดขยะมูลฝอยในชุมชนที่ไม่ใช้แล้วหรือที่ทิ้งแล้ว หรือสิ่งอื่นใดที่ต้องเก็บกวาดจากที่ใด ๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร (2556) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนน่าอยู่ ปริมาณขยะลดลง มีความสะอาดมีสภาพแวดล้อมที่ดี มี 3 ประการดังนี้ 1) การพัฒนากลไกชุมชน คือ พัฒนาความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีในการจัดการ การริเริ่ม ส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็ง ขยายผล 2) การพัฒนากิจกรรม คือ จัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางสู่ปลายทาง ลดการเกิดขยะมูลฝอย คัดแยกขยะมูลฝอย ใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย รวบรวมขยะมูลฝอย ขนส่งและกำจัดขยะมูลฝอย 3) การพัฒนาความร่วมมือ คือ ประสานความร่วมมือเพื่อหนุนเสริมการจัดการขยะมูลฝอย ความร่วมมือในชุมชน) ผู้ประกอบการเอกชน องค์กรเอกชนและสถาบันการศึกษา

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980) ได้จำแนกชนิดของการมีส่วนร่วมเอาไว้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการนั้น ๆ (Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพควรอาศัยองค์ประกอบทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การ

ตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ ไปจนถึงการประเมินผล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คน บุคลากรของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คน ประชาชนทั่วที่อาศัยอยู่พื้นที่สำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน รวม 23 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) พัฒนาจากกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

การรวบรวมข้อมูล ใช้ 3 วิธี ได้แก่ 1) การศึกษาจากเอกสาร โดยทบทวนวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย บทความ เอกสารทางวิชาการ และเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งของกรุงเทพมหานครและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขต 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร และ 3) การสังเกตการณ์ โดยสังเกตเหตุการณ์จริงและพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น บุคลากรของสำนักงานเขตและประชาชนทั่วไป พร้อมทั้งจดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในพื้นที่ศึกษาเพื่อประกอบการวิเคราะห์ ช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 ถึง วันที่ 30 -มิถุนายน 2568

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตถูกถอดความ จัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัยและวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตีความตาม

หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ และจัดทำรายงานผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนา (Descriptive Narrative)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยรายด้านสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการขยะที่แหล่งกำเนิด พบว่า สำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครมีการนโยบายการจัดการขยะที่แหล่งกำเนิด ซึ่งก็เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี (2556-2575) กรุงเทพมหานคร แผนปฏิบัติราชการกรุงเทพมหานคร ประจำปี พ.ศ. 2566 และนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งลดและควบคุมปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง ผ่านกิจกรรมรณรงค์และให้ความรู้ตามหลัก 3Rs แก่ 7 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชน สถานศึกษา อาคาร ตลาด ศาสนสถาน กิจกรรมหรือเทศกาล และอื่น ๆ เช่น การเผยแพร่ผ่าน Facebook จัดทำคู่มือ และการอบรม อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งเนื่องจากขาดแรงจูงใจจากภาครัฐในการกระตุ้นความร่วมมือ

2. การเก็บรวบรวมขยะ พบว่า สำนักงานเขตกรุงเทพมหานครมีระบบเก็บรวบรวมขยะอย่างเป็นระบบและจำแนกตามประเภท ขยะอันตรายจัดเก็บวันที่ 1 และ 15 ของเดือน เพื่อนำส่งสถานีขนถ่ายหนองแขม ขยะติดเชื้อและหน้ากากอนามัยมีจุดรับเฉพาะ เช่น ถังสีแดงและถังสีส้ม ขยะเศษอาหารและรีไซเคิลใช้รถติดสติ๊กเกอร์ “ไม่เทรวม” เพื่อแยกประเภท ขยะทั่วไปประชาชนนำใส่ถุงดำทิ้งในจุดที่กำหนด พร้อมประชาสัมพันธ์วันเวลาจัดเก็บ เช่น ขยะชิ้นใหญ่ สำนักงานเขตจัดระบบรถเก็บขยะขนาด 2 และ 5 ตัน พร้อมติดตั้งถังขยะแยกประเภทและคอกขยะในชุมชน อย่างไรก็ตาม บางพื้นที่ที่มีตรอกซอกซอยแคบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเก็บขยะ

3. การแปรรูปหรือการแปรสภาพขยะ พบว่า การแปรรูปขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครดำเนินการโดยแปรรูปขยะอินทรีย์ เช่น เศษผัก ผลไม้ และอาหาร เป็นปุ๋ยหมักที่ศูนย์กำจัดมูลฝอยอ่อนนุช และผลิตพลังงานไฟฟ้าด้วยระบบทางกลและชีวภาพ (MBT) รวมถึงการจำหน่ายขยะรีไซเคิลเพื่อสร้างรายได้ให้กองทุนสวัสดิการพนักงาน โดย

ผลผลิต เช่น ปุ๋ยหมัก นำไปใช้ดูแลต้นไม้และแจกจ่ายให้เกษตรกรและประชาชน ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะและการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นอกจากนี้ สำนักงานเขตยังจัดกิจกรรมสาธิตในชุมชน โรงเรียน และร้านค้า เพื่อส่งเสริมการแปรรูปขยะอินทรีย์ตามนโยบายของผู้ว่าราชการฯ แต่การแปรรูปยังไม่สัมฤทธิ์ผลเต็มที่ เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะต่ำ จากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ขยะรีไซเคิลปะปนกับขยะทั่วไปสูงถึงร้อยละ 10–15

4. การขนถ่ายและการขนส่งขยะ พบว่า การขนถ่ายและขนส่งขยะในกรุงเทพมหานคร ดำเนินการโดยรถเก็บขยะและเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ครอบคลุมแหล่งกำเนิดหลัก ได้แก่ ที่พักอาศัย ชุมชน สถานศึกษา ตลาดสด และสถานประกอบการ โดยมีการจัดเก็บเป็นประจำเพื่อลดขยะตกค้าง ขยะอินทรีย์เก็บทุกวัน ขยะอันตรายเก็บวันที่ 1 และ 15 ของเดือน ขยะชิ้นใหญ่เก็บทุกวันเสาร์หรือตามกำหนดของแต่ละเขต ส่วนขยะติดเชื้อดำเนินการตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 ขยะที่เก็บได้จะถูกส่งไปยังศูนย์กำจัดหลัก ได้แก่ อ่อนนุช หนองแขม สายไหม และสถานีขนถ่ายย่อยรัชวิภา รวมถึงฝังกลบที่บ่อจังหวัดนครปฐมและฉะเชิงเทรา อย่างไรก็ดี ปัญหาสำคัญคือการเข้าถึงพื้นที่ชุมชนที่มีทางสัญจรจำกัด และพฤติกรรมทิ้งขยะไม่เป็นเวลา ทำให้เกิดขยะตกค้างและต้องจัดเก็บเพิ่มเติม จึงเสนอให้จัดตั้งโรงหมักปุ๋ยอินทรีย์ในแต่ละเขต เพื่อลดปริมาณขยะและระยะทางขนส่งต่อไป

5. การกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า การกำจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นการฝังกลบร้อยละ 68 โดยวิธีอื่น ได้แก่ การเผา การทำปุ๋ยหมัก และการกำจัดเชิงกลชีวภาพ ขยะที่เก็บได้จะถูกนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี ณ ศูนย์กำจัดหลัก ได้แก่ อ่อนนุช (ฝังกลบ หมักปุ๋ย และเชิงกลชีวภาพ) หนองแขม (ฝังกลบและเผาเพื่อผลิตไฟฟ้า) และสายไหม (ฝังกลบและระบบกำจัดแบบผสมผสาน) อย่างไรก็ตาม ศูนย์เหล่านี้ยังไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะทั้งหมด จึงมีการส่งเสริมภาคเอกชนเข้าร่วมในโครงการ BOT เพื่อดำเนินการเผาขยะผลิตพลังงานไฟฟ้า เพื่อลดการฝังกลบ แม้ว่าจะมีความพยายามพัฒนา แต่ยังมีข้อกังวลจากประชาชนและนักวิชาการเรื่องผลกระทบด้านมลพิษและความเหมาะสมของวิธีการกำจัดขยะ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการคัดแยกขยะตามประเภทและไม่ทิ้งขยะตามจุดที่สำนักงานเขตกำหนด 2) มีการลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่ต้องห้าม เช่น ที่รกร้างว่างเปล่า ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะสะสมและมลพิษ 3) งบประมาณในการบริหารจัดการขยะไม่เพียงพอ 4) กำลังคนไม่เพียงพอ เนื่องจากการเกษียณอายุ ลาออก และโอนย้ายของลูกจ้างประจำโดยยังไม่ได้รับการทดแทน 5) ยานพาหนะและถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ รวมทั้งขาดความทนทานและไม่เหมาะสมกับการใช้งาน 6) ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตจำกัด เช่น ไม่สามารถจัดซื้อถังขยะแยกประเภทเอง ต้องรอการจัดสรรจากสำนักสิ่งแวดล้อม 7) พฤติกรรมการบริโภคและการใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือยของประชาชน รวมถึงจำนวนประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างมาก 8) ขาดมาตรการหรือกิจกรรมจูงใจประชาชนให้คัดแยกขยะ 9) ปริมาณขยะอันตรายและขยะติดเชื้อเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การจัดเก็บและกำจัดมีความยากลำบากมากขึ้น 10) การมีหลายแผนบริหารจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร ทำให้สำนักงานเขตเกิดความสับสนในการนำไปปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยปรับและจับกุมผู้กระทำผิด พร้อมเพิ่มบทลงโทษให้มีความรุนแรงมากขึ้น เพื่อสร้างความเกรงกลัวและป้องกันการกระทำผิด 2) ส่งเสริมการลดและคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยกำหนดมาตรการหรือกิจกรรมสร้างแรงจูงใจ เช่น ลดค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ การใช้หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) และการติดสติ๊กเกอร์หน้าบ้าน 3) ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเรื่องการจัดการขยะด้วยหลัก 3Rs อย่างต่อเนื่อง เพื่อผลลัพธ์ที่ยั่งยืน โดยใช้งบประมาณน้อยและปฏิบัติได้ง่าย 4) จัดตั้งถังขยะแยกประเภทอย่างเพียงพอ พร้อมสร้างความชัดเจนในการเก็บรวบรวมขยะ เพื่อให้ประชาชนทิ้งขยะถูกประเภท ส่งเสริมกระบวนการย่อยสลาย รีไซเคิล เผา และลดปริมาณขยะสุดท้ายที่ต้องกำจัด 5) พัฒนาประสิทธิภาพการกำจัดขยะให้รองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิผล 6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการขยะ โดยบูรณาการเฝ้าระวังและดำเนินการทางกฎหมายร่วมกันอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การจัดการขยะที่แหล่งกำเนิด พบว่า การจัดการขยะที่แหล่งกำเนิดของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครดำเนินการตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร โดยมีการรณรงค์เผยแพร่ความรู้เรื่องการลดและคัดแยกขยะตามหลัก 3Rs แก่กลุ่มเป้าหมายหลากหลายผ่านกิจกรรมและสื่อประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม สาเหตุสำคัญคือการขาดแรงจูงใจจากภาครัฐในการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการจัดการขยะที่แหล่งกำเนิดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรณชนก สังข์ชัย (2565) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะของกรุงเทพมหานครสู่เป้าหมายตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการขยะตามนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งมีจำนวน 8 นโยบาย ก็มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 20 ปี ซึ่งก็คือการมีเป้าหมายร่วมกันเกี่ยวกับการลดและควบคุมปริมาณมูลฝอย ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิดจนถึงการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันเอกประดิพัทธ์ ประดุจพรม (2563) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของศูนย์การทหารปืนใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า ใช้หลักของการจัดการขยะมูลฝอย 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเกิดขยะมูลฝอย 2) การจัดการภายใน ณ แหล่งกำเนิด 3) การรวบรวม 4) การขนถ่ายและการขนส่ง 5) การคัดแยก 6) การนำกลับมาใช้ใหม่ และ 7) การกำจัดด้วยหลักการทั่วไป การใช้แนวคิด 3Rs (Reduce Reuse and Recycle) แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste)

2. การเก็บรวบรวมขยะ พบว่า การเก็บรวบรวมขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการแยกประเภทขยะและกำหนดวัน เวลา และสถานที่จัดเก็บอย่างชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกและลดปัญหาการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นเวลารวมถึงมีมาตรการจัดเก็บขยะเฉพาะ เช่น ขยะอันตราย ขยะติดเชื้อ และขยะรีไซเคิล อย่างไรก็ตาม ยังพบอุปสรรคจากลักษณะพื้นที่บางส่วนของกรุงเทพมหานครที่

มีตรอกซอยแคบ ทำให้การเก็บขยะในบางพื้นที่ดำเนินการได้ยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรียากานต์ พรมคำ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่สำคัญ คือ การจัดแบ่งประเภทรถเก็บขยะทั่วไปและขยะอันตรายที่ชัดเจน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวิช สัตยารักษ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง จังหวัดสงขลา การศึกษาแนวปฏิบัติในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข ผลการศึกษา พบว่า เทศบาลตำบลควนเนียงดำเนินการลดขยะในพื้นที่โดยการเก็บถังขยะที่เคยวางไว้ตามท้องถนนในพื้นที่เทศบาลฯ ออกทั้งหมด ใช้วิธีการให้ประชาชนใช้ถุงดำใส่ขยะให้นำถุงขยะมาวางไว้หน้าบ้านของตนเองเพื่อรอเทศบาลฯ มาเก็บกำจัด ซึ่งวิธีการนี้สามารถลดขยะได้มาก

3. การแปรรูปหรือการแปรสภาพขยะ พบว่า สำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครมีแนวทางการแปรรูปขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหารและเศษผักผลไม้ ให้เป็นปุ๋ยหมักหรือพลังงานไฟฟ้า โดยนำผลผลิตมาใช้ภายในองค์กรและแจกจ่ายให้ประชาชนตามนโยบายลดขยะต้นทาง แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกและแปรรูปขยะยังไม่เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานเขตยังไม่ครอบคลุม ส่งผลให้มีขยะรีไซเคิลปะปนในขยะทั่วไปในสัดส่วนที่สูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอนก ฝ่ายจำปา (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมศรี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การลดปริมาณขยะภายในครัวเรือนและจากแหล่งกำเนิด การคัดแยกและการเก็บรวบรวมขยะ และการนำกลับมาใช้ซ้ำและนำไปกำจัด รวมถึงการจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวิช สัตยารักษ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง จังหวัดสงขลา: การศึกษาแนวปฏิบัติในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข ผลการศึกษาพบว่า ทางเทศบาลยึดแนวทางการจัดการขยะตามหลักการ 3R ได้แก่ Reduce การลดปริมาณขยะ Reuse การนำกลับมาใช้ใหม่ Recycle การเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์

4. การขนถ่ายและการขนส่งขยะ พบว่า การขนถ่ายและการขนส่งขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครดำเนินการตามระบบที่กำหนดอย่างเหมาะสม โดยมีการแยกประเภทขยะและกำหนดรอบการเก็บขนอย่างชัดเจน พร้อมทั้งส่งต่อไปยังศูนย์กำจัดขยะหรือพื้นที่ฝังกลบในต่างจังหวัดตามประเภทขยะ อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาในพื้นที่ชุมชนที่มีทางสัญจรแคบ และพฤติกรรมการทิ้งขยะไม่เป็นเวลา ส่งผลให้เกิดขยะตกค้าง จึงมีข้อเสนอให้จัดตั้งโรงหมักปุ๋ยในเขตพื้นที่เพื่อลดภาระการขนส่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิทธิกร และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการขยะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลป่าสักมีการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ คือ แบ่งเป็นการบริหารจัดการขยะออกเป็นต้นทาง กลางทาง และปลายทาง แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณฐ์นัฐย์ดา อิสริยาพร (2562) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปทุมราชวงศาใช้วิธีการรวบรวม การจัดเก็บ การเก็บขน การขนส่งมาในพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลปทุมราชวงศาด้วยวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบการฝังกลบ การเทกอง การเผากลางแจ้ง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยนั้น โดยทางเทศบาลตำบลปทุมราชวงศาเป็นผู้ดำเนินจัดการเองทั้งหมด

5. การกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า การกำจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครยังคงใช้วิธีฝังกลบเป็นหลัก ส่วนวิธีอื่น เช่น การเผาเพื่อผลิตพลังงาน การทำปุ๋ยหมัก และการกำจัดแบบเชิงกลชีวภาพ ยังมีสัดส่วนจำกัด โดยศูนย์กำจัดหลัก ได้แก่ อ่อนนุช หนองแขม และสายไหม ยังไม่สามารถรองรับปริมาณขยะได้อย่างเพียงพอ กรุงเทพมหานครจึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนผ่านระบบ BOT (Build-Operate-Transfer) เพื่อพัฒนาระบบกำจัดขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ดี ยังมีข้อกังวลจากภาคประชาชนและนักวิชาการเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากวิธีการกำจัดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณฐ์นัฐย์ดา อิสริยาพร (2562) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษาวิจัยพบว่าวิธีการจัดการขยะมูลฝอยและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั้งจังหวัดโดยวิธีการฝังกลบ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรณ์ ปัตตนาภรณ์ (2563) ได้ศึกษา

เรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กรุงเทพมหานครกำลังดำเนินการหาเทคนิคและวิธีการที่กระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานได้เกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของกรุงเทพมหานคร รวมถึงการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการขยะโดยนำเอารูปแบบและวิธีการจากต่างประเทศมาใช้ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีระบบ และมีมาตรการป้องกันปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อประชาชนในอนาคตอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การขาดความร่วมมือจากประชาชนในการคัดแยกและทิ้งขยะอย่างถูกต้อง การลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่ต้องห้าม การขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ รวมถึงข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานบางประการ ขณะเดียวกันปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นจากพฤติกรรมการบริโภค การขยายตัวของประชากร รวมถึงขยะอันตรายและขยะติดเชื้อที่เพิ่มขึ้น ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการจัดเก็บและกำจัดอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีแผนจัดการขยะหลายฉบับยังส่งผลให้การดำเนินงานขาดความชัดเจนและความต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสรณ์ ปัตตนาภรณ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอีก 2 ปัจจัย ได้แก่ คนและงบประมาณ ซึ่งถือว่าสำคัญมากและเป็นปัญหามากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกริช กาญจนกิจ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตปริมณฑลด้านบุคลากรพบว่า มีการโยกย้ายบุคลากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรณชนก สังข์ชัย (2565) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะของกรุงเทพมหานครสู่เป้าหมายตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี ผลการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนการจัดการขยะของกรุงเทพมหานครสู่เป้าหมายตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี มีจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ภาวะผู้นำและความร่วมมือ การเมืองและการบริหารสิ่งแวดล้อมภายนอก และกฎหมาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร พบว่า ควรเน้นการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด พร้อมเพิ่มบทลงโทษเพื่อสร้างความตระหนักแก่ผู้กระทำผิด ส่งเสริมการลดและคัดแยกขยะต้นทางด้วยมาตรการจูงใจและให้ความรู้เรื่องหลัก 3Rs อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดตั้งถังขยะแยกประเภทให้เพียงพอเพื่อความชัดเจนในการเก็บรวบรวม นอกจากนี้ จำเป็นต้องพัฒนาระบบกำจัดขยะให้มีประสิทธิภาพรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการขยะอย่างบูรณาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรียากานต์ พรมคำ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่สำคัญคือ การสร้างองค์ความรู้ตามหลักวิชาการในการจัดการขยะมูลฝอยให้กับประชาชนนำไปปฏิบัติในระดับครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันเอกประดิพัทธ์ ประดุจพรม (2563) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของศูนย์การทหารปืนใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า ใช้หลักของการจัดการขยะมูลฝอย การสร้างแรงจูงใจ การยกย่องชมเชย การสร้างการมีจิตสำนึก การสร้างความเข้าใจ และตระหนักรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการขยะให้กับผู้บังคับบัญชา กำลังพล ครอบครัว และพลทหาร และการสร้างเครือข่ายในการจัดการขยะ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและเทศบาล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษพบว่า สำนักงานเขตกรุงเทพมหานครมีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ให้ความรู้ การแยกประเภทขยะ และกำจัดตามมาตรฐาน แต่ยังพบปัญหาด้านความร่วมมือ งบประมาณ กำลังคน และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ รวมถึงข้อจำกัดด้านอำนาจและแผนงานที่ซับซ้อน ขยะอันตรายเพิ่มขึ้นเป็นความท้าทายหลัก แนวทางแก้ไขคือการบังคับใช้กฎหมาย ส่งเสริมจูงใจ และพัฒนาระบบกำจัดขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ว่ากรุงเทพมหานครและผู้อำนวยการเขตควรมีการเพิ่มบทลงโทษการทิ้งขยะไม่เป็นที่ ไม่ถูกถัง อย่างจริงจัง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างวินัยในการของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

1.2 ผู้ว่ากรุงเทพมหานครควรมีนโยบายในการควบคุมกำกับดูแลและประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.3 ควรมีการมอบอำนาจให้สำนักงานเขตมากขึ้น เช่น การเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อภาชนะรองรับขยะมูลฝอยในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นต้น เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมีศักยภาพ เกิดความรวดเร็วและเพียงพอต่อการรองรับปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตนั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครในพื้นที่ที่นอกเหนือจากพื้นที่การศึกษาในครั้งนี้

2.2 ควรศึกษานวัตกรรมการกำจัดขยะที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร

2.3 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2563). *คู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมควบคุมมลพิษ. (2565). *รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

จักรกริช กาญจนกิจ. (2565). การจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิทธิกร และคณะ. (2565). การบริหารจัดการขยะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน . *วารสารวิชาการหหวิทยาลัยบริหารศาสตร์,* 5(4), 55–70.

ตรียากานต์ พรมคำ. (2563). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล เมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม*, 14(4), 52–62.

ไทยพับลิก้า. (2565). *วาระซ่อมกรุงเทพฯ: แผนการจัดการขยะกทม. 20 ปี ยังคง 'ล้นเมือง' ต่อไป*. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก https://thaipublica.org/2022/05/bangkok-agenda06-2565/

ธารา บัวคำศรี. (2562). *กรุงเทพฯ กับปัญหาขยะล้นเมือง*. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก https://www.ngobiz.org/home/2019/08/กรุงเทพฯ-กับปัญหาขยะล้น/

ปวิช สัตยารักษ์. (2566). การบริหารจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง จังหวัดสงขลา : การศึกษาแนวปฏิบัติในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปุณฐ์นัฐย์ดา อิสริยาพร. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมของจังหวัด อำนาจเจริญ. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 4(2), 52-63.

พันเอกประดิพัทธ์ ประดุจพรม. (2563). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของศูนย์การทหารปืนใหญ่ อย่างมีประสิทธิภาพ. ใน *รายงานการวิจัย*. วิทยาลัยการทัพบก.

สถาบันเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2564). *ปัญหาและแนวทางการจัดการขยะของประเทศไทย*. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก https://www.nstda-tiis.or.th/th-waste-management-andrecommendd ations

สังข์ชัย, ธรรณชนก. (2565). การจัดการขยะของกรุงเทพมหานครสู่เป้าหมายตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2556). *แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร.

อนุสรณ์ ปัตตนาภรณ์. (2563). ประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 4(2), 33-40.

เอนก ฝ่ายจำปา. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหาร ส่วนตำบลจอมศรี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน*, 2(1), 1-17.

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.

Dankhunthot, S. (2017). *Waste over the city, plastic over the world*. Retrieved November 12, 2024 from https://greennews.agency/?p=1777.

Greenpeace. (2022). *ความล้มเหลวของการบริหารจัดการขยะในกรุงเทพฯ*. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก https://www.greenpeace.org/thailand/story/9019/bma-failure/

Jamphong, P. & Chuin, S. (2017). *Solid waste management*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

School of Changemakers. (2021). *สถานการณ์ปัญหาขยะในประเทศไทย*. เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2566 จาก https://www.schoolofchangemakers.com/about

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

PUBLIC PARTICIPATION IN SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT IN KOH SAMUI AREA, SURATTHANI PROVINCE

เกศนภา หลี้สกุล[1], สถิตย์ นิยมญาติ[2], กมลพร กัลยาณมิตร[3] และทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช[4]

Kednapa Leesakul[1], Satit Niyomyaht[2], Kamolporn Kalyanamitra[3] and Tassanee Lakkanapichonchat[4]

[1-4]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-4]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: karhy_koy@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 21 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 4 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 6 สิงหาคม 2568

Received 21 July 2025; Revised 4 August 2025; Accepted 6 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน สมาคม/ชมรมการท่องเที่ยว

Citation:

* เกศนภา หลี้สกุล, สถิตย์ นิยมญาติ, กมลพร กัลยาณมิตร และทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 877-894.

Kednapa Leesakul, Satit Niyomyaht, Kamolporn Kalyanamitra and Tassanee Lakkanapichonchat. (2025). Public Participation In Sustainable Tourism Management In Koh Samui Area, Suratthani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 877-894.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย รวม 25 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมยังไม่มากนัก โดยในการตัดสินใจและการวางแผนร่วมกัน ประชาชนมีบทบาทจำกัด ในการปฏิบัติงานร่วมกัน ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ขณะที่การรับผลประโยชน์ ประชาชนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่วนการติดตามและประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปแบบการสังเกตการณ์ การเป็นคณะกรรมการประเมินผล และการให้คำปรึกษา รวมถึงการตอบแบบสอบถาม 2) ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ประชาชนไม่เห็นความสำคัญ การขาดความรู้ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และ 3) ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สร้างจิตสำนึกให้กับคนรุ่นใหม่ จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อเนื่อง และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบริหารจัดการ, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, เกาะสมุย, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

This research objectives were 1) to study public participation in sustainable tourism management in Koh Samui, Suratthani Province, 2) to study problems and obstacles for public participation in sustainable tourism management in Koh Samui, Suratthani Province, and 3) to propose recommendations for public participation in sustainable tourism management in Koh Samui, Suratthani Province. This research was qualitative. Key informants consisted government executives, local administrators, local personnel, private sector entrepreneurs, tourism associations/clubs, community leaders, and local residents, totaling 25 key

informants. The research instrument was an interview form. Data were analyzed using descriptive summary.

The research results found that 1) the public participation in sustainable tourism management in Koh Samui, Suratthani Province, showed limited public participation. In collaborative decision-making and planning, the public played a limited role, in collaborative work, the public participated in activities to preserve the environment, culture, and local wisdom. However, the public benefited economically, socially, and environmentally. Monitoring and evaluation included observation, committee membership, consultation, and questionnaires, 2) the problems and obstacles revealed a lack of public awareness, a lack of knowledge and understanding, and inadequate public relations, and 3) the recommendations suggested that training should be provided on sustainable tourism participation and management, raised awareness among the new generation, organized activities to promote continued participation, and applied modern technology.

Keywords: Public Participation, Management, Sustainable Tourism, Koh Samui, Suratthani Province

บทนำ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)บนหลักการความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability) ที่คำนึงถึงการบริหารจัดการ การสร้างอาชีพและการรองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability) ที่คำนึงถึงการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) ที่คำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของนักท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนมากและอาจนำมาซึ่งปริมาณของเสียที่เป็นมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม หรือการเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ที่กระทบต่อระบบนิเวศ เป็นต้น (ถิรพร สิงห์ลอ, 2565)

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงเป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับ 3 ของประเทศ มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนสินค้าชุมชน และผลไม้ต่าง ๆ โดยในช่วงปีที่ผ่านมา จังหวัดมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึง 27,661 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 912 ประกอบกับจังหวัดได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2566 - 2585) โดยมีเป้าหมาย “เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว และการเกษตรมูลค่าสูงระดับโลกอย่างยั่งยืนในทุกมิติและสังคมเป็นสุข” โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้จัดทำเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี 20 ปี โดยมีแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว จำแนกตามศักยภาพของพื้นที่เป็น 6 เขตพื้นที่ (Zone) ที่ครอบคลุม 19 อำเภอ ประกอบด้วย (สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2566) พื้นที่ 1 เป้าหมายหลัก: อำเภอบ้านตาขุน อำเภอพนม เป้าหมายรอง: อำเภอคีรีรัฐนิคม อำเภอวิภาวดีโดยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ภูเขา ป่าไม้ ทะเลสาบ) และสุขภาพ พื้นที่ 2 เป้าหมายหลัก: อำเภอไชยา เป้าหมายรอง: อำเภอท่าฉาง อำเภอท่าชนะโดยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ ศาสนา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ พื้นที่ 3 เป้าหมายหลัก: อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอพุนพิน เป้าหมายรอง: อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาเดิม อำเภอเวียงสระ อำเภอพระแสง อำเภอชัยบุรี อำเภอเคียนซาโดยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารสายน้ำ และศูนย์การประชุมนิทรรศการของภาคใต้ (MICE City) พื้นที่ 4 เป้าหมายหลัก: อำเภอเกาะสมุย เป้าหมายรอง: อำเภอดอนสักโดยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ทะเลา เกาะ) และสุขภาพเพียบพร้อมด้วยสถานที่พักและบริการระดับ LUXURY และศูนย์การประชุมนิทรรศการระดับสากล (MICE City) พื้นที่ 5 เป้าหมายหลัก: เกาะพะงัน โดยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสุขภาพ และความบันเทิง (HAPPY & HEALTHY) เพื่อรองรับรูปแบบการทำงานสมัยใหม่แบบ DIGITAL NOMAD ระดับโลก พื้นที่ 6 เป้าหมายหลัก เกาะเต่า โดยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ใต้น้ำ) และสุขภาพ

เกาะสมุย เป็นเกาะที่อยู่กลางอ่าวไทยโดยเป็นอำเภอ ๆ หนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงของภาคใต้ นับว่าเป็นสถานที่แหล่ง

ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งที่นำรายได้เข้าสู่จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจำนวนมาก มีชื่อเสียงด้านความสงบและความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล มีแนวชายหาดโค้งสวยงามมากมาย มีผืนป่าเขียวขจีที่สมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวน้ำตก ป่าเขาที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมหลากหลายทางทะเล ทั้งด้านน้ำตื้น ด้านน้ำลึก เดินป่า ดูนก ชมวิถีชีวิตชาวเกาะชาวประมงที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมไว้อย่างชัดเจน ทำให้ได้รับความสนใจ และเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (พิมพรรณ สุจารินพงศ์, 2559) ซึ่งส่งผลให้การท่องเที่ยวเกาะสมุย เกิดการขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้ง เกาะสมุยจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก (กรมการท่องเที่ยว, 2559) สะท้อนจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังเกาะสมุย มีการขยายตัวของนักท่องเที่ยวเอเชีย ได้แก่ จีน รัสเซีย เกาหลี ญี่ปุ่น และมาเลเซีย ที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก ทำให้เกาะสมุยในวันนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละไม่ต่ำกว่า 15,000 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 6 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งประเทศ ทำให้หลายภาคส่วนหันมามองเกาะสมุยอย่างจริงจัง (บุญใจ แก้วน้อย, 2558) ส่งผลให้เกาะสมุยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน เกาะสมุยในปัจจุบันมีความหลากหลายไปด้วยผู้คนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (วรารัตน์ เทือกทิพย์ และคณะ, 2564) การท่องเที่ยวและผู้คนที่มากขึ้นย่อมนำปัญหาต่าง ๆ เข้ามา เช่น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่น ธรรมชาติที่เสื่อมสภาพลงหากไม่มีการดูแลรักษา (พิสุทธิ์ เจริญสุข, 2562) ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลาย จนความเป็นภาพลักษณ์สีเขียวของเกาะสมุยได้เลือนหายไปซึ่งจะเห็นได้จากการมีสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นจำนวนมากมาย โดยไม่ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ทำให้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาตินั้นหายไป (สิริภัทร์ โชติช่วง และคณะ, 2560) โดยเฉพาะพื้นที่เกาะมีขนาดเล็กจึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ เห็นได้เด่นชัดขึ้น ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะที่ยั่งยืนคือการมีการท่องเที่ยวที่ต่อเนื่อง โดยคนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม (พิสุทธิ์ เจริญสุข, 2562) เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนประสบความสำเร็จ (Kim-Soon, N., et al., 2014)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยคาด

ว่าผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเกาะสมุยให้มีประสิทธิผลอย่างยั่งยืน และประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น 2) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใคร จะทำประโยชน์ให้แก่องค์การได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Eber, S. (1993) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนมีหลักการที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ มีการแบ่งปันข้อมูล มีการทำงานร่วมกัน และได้ผลประโยชน์ร่วมกัน 2) การตัดสินใจถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากก่อนที่จะเกิดการตัดสินใจของชุมชน ก็ล้วนแต่ต้องผ่านการลงประชามติที่เห็นชอบไปในทิศทางเดียวกัน 3) การเป็นหุ้นส่วน การเป็นพันธมิตรที่แข็งแกร่งจะต้องมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดการจัดกลุ่มและเครือข่ายสังคมภายในชุมชน 4) การกำกับดูแล การปกครองท้องถิ่นที่ดีจะต้องมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบ 5) ความรู้และข้อมูล การจัดการกับข้อมูลภายในชุมชนจะต้องมีความเหมาะสม ตรงเวลา และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันตามเวลาที่กำหนด 6) การปรับปรุงการปรับปรุงของชุมชนในที่นี้หมายถึงการตรวจสอบ ประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยว และนำผลของการตรวจสอบมาพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น 7) วิถีชีวิตที่ดี การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งชุมชน ให้มีความยั่งยืน

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในระดับชุมชนที่ต้องการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งแนวคิดของ Cohen และ Eber ได้ให้แนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี อันเป็นพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทต่อการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน ผู้บริหารท้องถิ่นระดับจังหวัดและพื้นที่ จำนวน 3 คน บุคลากรท้องถิ่นระดับจังหวัดและพื้นที่ จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 3 คน สมาคม/ชมรมการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และประชาชนใน

พื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 7 คน รวมจำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอย่างดี

เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างโดยอิงจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ประเด็นด้านการมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากนั้นเสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุง ก่อนนำไปทดลองใช้และนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล จาก 1) เอกสาร ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อขอสัมภาษณ์ และนัดหมายวันเวลาเพื่อดำเนินการ โดยใช้การบันทึกเสียงร่วมกับการจดบันทึกแบบมีโครงสร้างตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์ และ 3) การสังเกต ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ร่วมกิจกรรมกับชุมชน เพื่อสังเกตพฤติกรรมและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาข้อมูล โดยการตีความแล้วนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้จากการทบทวนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสร้างข้อสรุป และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถสรุปผลการวิจัยรายด้าน ได้ดังนี้

1. การตัดสินใจ พบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และลงมติในโครงการหรือกิจกรรมเรื่องการบริหาร

จัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุย จากการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน แต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ยังมีไม่มาก เพราะการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังไม่ทั่วถึง และประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมและโครงการที่ร่วมตัดสินใจ

2. การวางแผนร่วมกัน พบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ไม่มากนัก และประชาชนที่เข้าร่วมส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มใกล้ชิดกับกลุ่มผู้นำชุมชนหรือตัวแทนชุมชนบางคน ซึ่งสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ไม่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องทำมาหากิน การสื่อสารไม่ทั่วถึง

3. การปฏิบัติงานร่วมกัน พบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และป้องกันสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน ให้มีความสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปคู่กับท้องถิ่น และร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ

4. การรับผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ดีกินดี ด้านสังคม เกิดการอุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาชุมชน ให้คงอยู่ต่อไป และด้านสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนเกิดความยั่งยืน มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ

5. การติดตามประเมินผล พบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมสังเกตการณ์ ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน เป็นที่ปรึกษาให้กับการดำเนินงาน และแบบสอบถามในการประเมินความพึงพอใจ แต่ประชาชนบางส่วนก็ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านนี้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บางส่วน ไม่เห็นความสำคัญในบทบาทของตนเองในการพัฒนาท้องถิ่น และขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเองยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานได้ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการ ทั้งก่อนและหลังการดำเนินการน้อย และยังไม่ทั่วถึง ทำให้ประชาชนบางส่วนขาดโอกาสในการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วม บทบาทหน้าที่ของพลเมือง และแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้แก่ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ควรส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนและคนรุ่นใหม่ ในเรื่องการอนุรักษ์สถานที่สำคัญ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว จัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การตัดสินใจ จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุยยังเกิดขึ้นไม่ทั่วถึงและยังไม่ต่อเนื่อง แม้จะมีการเปิดโอกาสให้เข้าร่วมผ่านเวทีประชาคม แต่ข้อจำกัดด้านการสื่อสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และระดับความเข้าใจของประชาชนที่ยังไม่ลึกซึ้ง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนายังไม่ชัดเจนและไม่สามารถสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างแท้จริง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Eber, S. (1993) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน การตัดสินใจถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมาก

เนื่องจากก่อนที่จะเกิดการตัดสินใจของชุมชน ก็ล้วนแต่ต้องผ่านการลงประชามติที่เห็นชอบไปในทิศทางเดียวกัน การพิจารณาและการทบทวนด้วยการสร้างความตระหนักอย่างไตร่ตรองดีแล้วย่อมส่งผลดีต่อชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุพชาติ ดวงดี (2560) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดนนทบุรี ต้องเกิดความสมดุล เพื่อประโยชน์แก่ชนรุ่นหลัง และดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วม แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยาภรณ์ เจริญชีพ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารบ่อยครั้ง

2. การวางแผนร่วมกัน จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวยังไม่แพร่หลายมากนัก โดยส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในกลุ่มที่ใกล้ชิดกับผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชนบางกลุ่ม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านการเปิดโอกาส การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และภาระด้านอาชีพของประชาชนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมอย่างทั่วถึง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ WHO & UNICEF (1978) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการที่สำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซูไรยา สาแล๊ะ วันคอรียะห์ สิเดะ สุวิมล แซ่ก่อง (2562) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลตาเนาะแมเราะอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา การวางแผนและการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธง คำเกิด และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบ รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชน ตำบลต้นตาล เป็นกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน รวมถึงผลลัพธ์ของการบูรณาการการทำงานร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. การปฏิบัติงานร่วมกัน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุยมีบทบาทในด้านการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเฉพาะการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักรู้ในบทบาทของตนเองในฐานะเจ้าของพื้นที่อย่างชัดเจน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ รณพรหม ชุนงาม และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรไพลิน ทวยเจริญ และอภิรัตน์ กังสดารพร (2562) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ใน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี เน้นการให้คนท้องถิ่นมีงานทำ มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ แบ่งผลประโยชน์กันอย่างเป็นธรรม โปร่งใส ไม่ถูกผูกขาดโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยการที่ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น เนื่องจากสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ปรากฏชัดเจน

4. การรับผลประโยชน์ จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ด้านสังคมที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศในชุมชน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ White, H. (1980) การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 มิติ คือ มิติที่ 1 คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำและทำอย่างไร มิติที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน มิติที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และธนัสถา โรจนตระกูล (2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน พบว่า การท่องเที่ยวจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง เนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบ การท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนและเกิดความยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวชุมชน และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ บุพชาติ ดวงดี (2560) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดนนทบุรี พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยทุกภาคส่วนต้องได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

5. การติดตามประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่เกาะสมุยมีบทบาทในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบการสังเกตการณ์ การเป็นคณะกรรมการ การให้ข้อเสนอแนะ และการตอบแบบสอบถาม อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ยังไม่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซูไรยา สาแล๊ะ, วันคอรียะห์ สิเดะ และสุวิมล แซ่ก่อง (2562) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลตาเนาะแมเราะอำเภอเบตงจังหวัดยะลา ด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รณพรหม ชุนงาม และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่สำคัญ สำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย การประเมินผลเพื่อความยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย ที่สำคัญคือ ปัญหาการขาดความตระหนักรู้ในบทบาทของตนเอง รวมถึงขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยาภรณ์ เจริญชีพ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรไพลิน ทวยเจริญ และ อภิรัตน์ กังสดารพร (2562) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนใน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่กับ

คนในชุมชนอย่างยั่งยืนตลอดไป และในการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในเรื่องนี้ถือว่าชาวบ้านในชุมชนให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของชุมชนในพื้นที่เกาะสมุยยังขาดกลไกหรือกระบวนการที่เอื้อต่อการสร้างการเรียนรู้ร่วมและยังไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง อันอาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านการประกอบอาชีพ และหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรเริ่มจากการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้ การสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าทรัพยากรท้องถิ่น และการสื่อสารที่เข้าถึงทุกกลุ่มจะช่วยขยายฐานการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และมุ่งสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธง คำเกิด และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนควรเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนหรือเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการ ท่องเที่ยว เช่น การเป็นอาสาสมัครมัคคุเทศก์ การรวมกลุ่มของเยาชนทางด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ควรส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ซึ่งให้กลุ่มเยาวชนเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มและมีการนำเยาวชนเข้าร่วมโครงการพัฒนา ศักยภาพของชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซูไรยา สาแล๊ะ, วันคอรียะห์ สิเดะ และสุวิมล แซ่ก่อง (2562) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลตาเนาะแมเราะอำเภอเบตงจังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร

จัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยวิเคราะห์จากข้อเสนอแนะของประชาชน คือ การให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีการวางแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจ การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน การรับผลประโยชน์ การติดตามประเมินผล ในระดับที่หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมในระดับการปฏิบัติและการได้รับประโยชน์มีความชัดเจนที่สุด ส่วนในด้านการตัดสินใจและการวางแผนร่วมกันยังมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารและการเข้าถึงโอกาสในการมีส่วนร่วม ขณะที่อุปสรรคสำคัญคือความไม่ตระหนักในบทบาทของตนเอง ขาดความรู้ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำให้คนในพื้นและเจ้าหน้าที่รัฐตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น และส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรณรงค์ ปลูกฝังคนในชุมชน และกลุ่มเยาวชน ให้เห็นคุณค่า รักและหวงแหนในวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมประเพณี แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คุ้มครอง ฟื้นฟู สิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถอยู่ได้ในระยะยาวและยั่งยืน

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในด้านการวางแผนให้มากขึ้น ทั้งการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน กิจกรรมหรือโครงการพัฒนา การกำหนดวิธีการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ฯลฯ

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมากกว่าปัจจุบันที่

เป็นอยู่ เพื่อจะได้ความคิดเห็นที่หลากหลาย และทางเลือกที่ทุกคนในชุมชนได้รับผลประโยชน์สูงสุดร่วมกัน

1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มช่องทางในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถติดตามและประเมินผลได้ง่ายขึ้น สะดวกและประหยัดเวลามากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3 ควรทำการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2559). *รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศไทยปี 2558*. กรุงเทพฯ: กองสถิติและวิจัย.

จริยาภรณ์ เจริญชีพ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสารสนเทศ*, 16(2), 85-97.

ซูไรยา สาแล๊ะ, วันคอรียะห์ สิเดะ และสุวิมล แซ่ก่อง. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตงจังหวัดยะลา. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ถิรพร สิงห์ลอ. (2565). *SDG Vocab|41 - Sustainable Tourism – การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2566 จาก https://www.sdgmove.com/2021/07/31/sdg-vocab-4sustainable-tourism/

ธง คำเกิด และคณะ. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี.

บุญใจ แก้วน้อย. (2558). *อนาคตสมุย: การบริหารท้องถิ่นรูปแบบพิเศษด้านการท่องเที่ยว*. สงขลา: ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้.

บุพชาติ ดวงดี. (2560). รูปแบบการพัฒนาการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดนนทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 36(6), 218-227.

พิมพรรณ สุจารินพงศ์. (2559). *มัคคุเทศก์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิสุทธิ์ เจริญสุข. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลนครเกาะสมุย. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำภาครัฐและภาคเอกชน*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พรไพลิน ทวยเจริญ และอภิรัตน์ กังสดารพร. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ใน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยรังสิต.

รณพรหม ชุนงาม และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในยุคดิจิทัล. *วารสารศิลปการจัดการ*, 6(2), 949-968.

วรารัตน์ เทือกทิพย์ และคณะ. (2564). แนวทางการบริหารจัดการชุมชนสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(3), 196-207.

สิริภัทร โชติช่วง และคณะ. (2560). การรับรู้ภาพลักษณ์เกาะสมุยสีเขียว. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 15(1), 86-96.

สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2566). *จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสู่สากล ครั้งที่ 1/2566*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี.

อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และธนัสถา โรจนตระกูล. (2565). การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. *Journal of Modern Learning Development*, 7(8), 414-430.

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concept and measure for project design, implementation and evaluation. Rural Development Committee, Center for International Studies*. New York: Cornell University Press.

Eber, S. (1993). *Beyond the green horizon: A discussion paper on principles for sustainable tourism*. London: WWF and Tourism Concern.

Kim-Soon, N., et al. (2014). The Relationship among Service Quality, Satisfaction, and Future Intentions of Users at Main Media Center: Case of Guangzhou Asian Games. *International Journal of Applied Sports Sciences*, 26(1). 1001- 1011.

WHO & UNICEF. (1978). *Strategies utilized by school superintendents in establishing participatory linkages with the district community*. New York: The University of Wisconsin.

White, H. (1980). A heteroscedasticity-consistent covariance matrix estimator and a direct test for heteroscedasticity. *Econometrica*, 48(4), 817–83.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม*

FACTORS ASSOCIATED WITH ENVIRONMENTAL HEALTH LITERACY AMONG THE ELDERLY IN NONG NO SUB-DISTRICT, MAHA SARAKHAM PROVINCE

รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์[1] และ ประภากร ศรีสว่างวงศ์[2]

Rutchanun Srisupak[1] and Prapakorn Srisawangwong[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-2]Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: rutchanun@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 17 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 29 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 31 กรกฎาคม 2568

Received 17 July 2025; Revised 29 July 2025; Accepted 31 July 2025

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน คัดเลือกด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2568 - พฤษภาคม 2568 เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถาม

Citation:

* รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์ และ ประภากร ศรีสว่างวงศ์. (2568). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 895-913.

Rutchanun Srisupak and Prapakorn Srisawangwong. (2025). Factors Associated With Environmental Health Literacy Among The Elderly In Nong No Sub-District, Maha Sarakham Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 895-913.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า

1) ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98 (S.D.= 0.68)

2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม พบว่า อายุ ค่าดัชนีมวลกาย ปัจจัยด้านความรู้ และปัจจัยด้านทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ควรดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมแก่ผู้สูงอายุรวมถึงผู้ดูแลอย่างต่อเนื่อง มีแผนการดำเนินงานส่งเสริมอย่างเป็นระบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม สนับสนุนการดูแลจากชุมชนเป็นฐาน ทั้งในส่วนของผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อให้การจัดการอามัยสิ่งแวดล้อมมีผลดี ปลอดภัยต่อภาวะสุขภาพผู้สูงอายุในทุกมิติ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคตได้

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, อนามัยสิ่งแวดล้อม, ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research article aims to: 1)Study environmental health literacy among the elderly in Nong No Subdistrict, Maha Sarakham Province. 2)Investigate the factors related to environmental health literacy among the elderly in Nong No Subdistrict, Maha Sarakham Province. The sample consisted of 300 individuals, selected using multi-stage random sampling. Data were collected between January and May 2025. The research instrument was a questionnaire used for data collection. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, standard

deviation, maximum, and minimum, as well as inferential statistics, specifically Pearson's correlation coefficient.

The study found that:

1) The elderly had a moderate level of environmental health literacy, with a mean score of 1.98 (S.D. = 0.68).

2) Factors significantly associated with environmental health literacy among the elderly included age, body mass index (BMI), knowledge, and attitudes ($p < 0.05$).

Relevant agencies, such as local administrative organizations and health promoting hospitals, should continuously organize educational activities on environmental health management for the elderly and their caregivers. These activities should be implemented through systematic plans and tangible environmental improvements, supported by community-based care involving community leaders and village health volunteers. This would help ensure effective and safe environmental health management for the elderly in all dimensions, ultimately contributing to an improved quality of life in the future.

Keywords: elderly, environmental health, environmental health literacy

บทนำ

ปัจจุบันสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) เป็นแนวโน้มที่ทุกชาติทั่วโลกหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยองค์การสหประชาชาติคาดการณ์ไว้ว่าทั่วโลกจะมีประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ถึง 1,200 ล้านคนในปี พ.ศ. 2568 และ 2,000 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2593 หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรโลกทั้งหมด สำหรับประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20.70 ของประชากรทั้งประเทศ ในปี พ.ศ. 2567 มีมากถึง 7.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11.93 ของประชากรทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตามการคาดประมาณของประชากรประเทศไทยจากรายงานสถิติผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2576 จะมี

ประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งการกระจายตัวของผู้สูงอายุตามเขตที่พักอาศัยในปี พ.ศ. 2567 พบว่า เป็นพื้นที่ภาคกลางที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่มากที่สุด ร้อยละ 35.56 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 31.44 ภาคเหนือ ร้อยละ 20.65 และภาคใต้ ร้อยละ 12.33 ตามลำดับ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567)

โครงสร้างประชากรไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะส่งผลต่อการพัฒนาของประเทศ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง และมีโรคที่เกี่ยวเนื่องกับความเสื่อมถอยของร่างกาย ผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัว พบว่า ร้อยละ 18.5 ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ปัจจัยด้านสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากพบผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังร้อยละ 11 และร้อยละ 21 อาศัยอยู่กับคู่สมรสกัน 2 คน (สถิติสุขภาพแห่งชาติ,2567) ปัจจัยด้านอุบัติเหตุที่พบผู้สูงอายุพลัดตกหกล้มในปี พ.ศ. 2567 สูงถึง 4 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุบัติเหตุภายในบ้าน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ(กรมควบคุมโรค, 2567) ดังนั้นการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมภายในบ้านจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อลดภาวะความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงการจัดการสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกบ้าน อาทิเช่น ทางเดินชำรุดและมีสิ่งกีดขวางทางเดิน และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ปัญหาทางด้านมลพิษอากาศ น้ำเน่าเสีย ขยะเน่าเสีย ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีผลต่อสภาพจิตใจและสุขภาวะของผู้สูงอายุทั้งสิ้น

ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นความรู้และทักษะที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจเพื่อป้องกันสุขภาพ โดยใช้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เพื่อป้องกันการสัมผัสสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การประเมินและการใช้ข้อมูลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมจึงเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อส่งเสริมการยอมรับทางเลือกของข้อมูลที่มีอยู่ ลดความเสี่ยงทางสุขภาพ เพิ่มคุณภาพชีวิตและป้องกันสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งเราสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อการใช้ชีวิตประจำวันที่สะดวกและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2567)

จังหวัดมหาสารคามประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งเชิงปริมาณและอัตราร้อยละจะเห็นได้จากปี 2565 จำนวน 177,793 คน ร้อยละ 18.74 ปี 2566 จำนวน

195,455 คน ร้อยละ 20.61 ผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดกรองด้านสุขภาพ ร้อยละ 72.52 พบว่า กลุ่มติดสังคม ร้อยละ 95.60 กลุ่มติดบ้าน ร้อยละ 3.89 กลุ่มติดเตียง ร้อยละ 0.51 (โรงพยาบาลมหาสารคาม, 2566) ตำบลหนองโน เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีประชากรผู้สูงอายุ 1,099 คน คิดเป็นร้อยละ 28.82 ซึ่งเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการดำเนินงานในปัจจุบันในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยออกเยี่ยมผู้สูงอายุเป็นบางครั้ง ซึ่งให้คำแนะนำในการจัดที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสมและมีความปลอดภัย แต่จากข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาทางสุขภาพ รวมถึงพบภาวะการหกล้มของผู้สูงอายุ และที่อยู่อาศัยยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหนองโน, 2566) ดังนั้นด้วยเหตุนี้จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาปัจจัยความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความปลอดภัย รวมถึงการวางแผนในการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมให้เกิดความยั่งยืน ส่งผลต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเปรียบเทียบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎี	ผู้เสนอทฤษฎี	แนวคิดหลัก	มุมมองต่อวัยสูงอายุ	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้
ทฤษฎีการปลดตัว (Disengagement)	Cumming & Henry (1961)	ผู้สูงอายุจะค่อย ๆ ถอนตัวจากบทบาททางสังคม	การปลดตัวเป็นเรื่องธรรมชาติของวัยสูงอายุ	การเกษียณอายุ / ลดบทบาทในครอบครัว
ทฤษฎีกิจกรรม (Activity)	Havighurst (1963)	ความสุขในวัยสูงอายุขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ	ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทและกิจกรรมทางสังคม	การออกกำลังกาย/เข้าร่วมชมรม /อาสาสมัครในชุมชน
ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity)	Atchley (1989)	ผู้สูงอายุจะปรับตัวได้ดีหากดำเนินชีวิตต่อเนื่องจากแบบแผนเดิมในอดีต	ความต่อเนื่องในบทบาทและความคิดช่วยให้ปรับตัวได้ดี	ทำงานอดิเรก เดิม / ดูแลครอบครัว / ทำกิจกรรมที่เคยทำ
ทฤษฎีพัฒนาการของ Erikson	Erik Erikson (1950s-1980s)	พัฒนาการทางจิตสังคมขั้นสุดท้ายคือความสมบูรณ์ของ ชีวิต vs ความสิ้นหวัง	การยอมรับชีวิตที่ผ่านมาช่วยให้ผู้สูงอายุมีความ สุข	การพูดคุยทบทวนอดีต / การให้คำปรึกษาลูกหลาน

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ คือการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและพื้นที่ใช้งานให้เหมาะสม ปลอดภัย และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวก ลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ เช่น การลื่นหกล้ม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความพิการหรือทุพลภาพในวัยสูงอายุ

หลักการสำคัญในการจัดการประกอบด้วย 1) การจัดแสงสว่างที่เพียงพอแต่ไม่จ้าเกินไป เพื่อช่วยเรื่องการมองเห็นที่ลดลง 2) การใช้พื้นผิวเรียบและไม่ลื่น ป้องกันการสะดุดล้ม 3)การออกแบบห้องน้ำให้มีความปลอดภัย เช่น มีราวจับ แยกพื้นที่เปียกแห้ง 4) การ

ติดตั้งราวจับที่บันไดและจัดบันไดให้เหมาะสมกับการก้าวเดินของผู้สูงอายุ 5)การจัดห้องนอนให้อากาศถ่ายเทดี มีแสงสว่าง และมีราวจับช่วยพยุงตัว 6) การจัดมุมพักผ่อนในบ้านให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมและความผ่อนคลาย 7) การเลือกใช้สีที่ช่วยในการแยกแยะและมองเห็นได้ดี

แนวทางการจัดการเน้นการออกแบบพื้นที่ใช้งานจริง เช่น ห้องน้ำและห้องนอน ให้อยู่ใกล้และเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงมีอุปกรณ์ช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและความสะดวกในการใช้ชีวิต นอกจากนี้ ต้องพิจารณาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุทั้งปัจจัยภายในบุคคล เช่น การเสื่อมของระบบประสาท การมองเห็น การเคลื่อนไหว และปัจจัยภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยในบ้านและชุมชน เพื่อวางแผนและบริหารจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและครบถ้วน

สรุปคือ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เหมาะสม และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพและได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

ณีรนุช อาภาจรัส (2565) ศึกษาการพัฒนามาตรฐานการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อการพัฒนามาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุตามบริบทสังคมไทยคะแนนความสอดคล้องด้วยเทคนิคเดลฟาย มีค่าเฉลี่ย 6.28 มาตรฐานที่ค่าคะแนน มากกว่าควอไทล์ที่ 3 (5.25 คะแนน) จำนวน 111 ข้อ 2) ผลการระดมสมองโดยผู้เชี่ยวชาญ ปรับแก้ เกณฑ์มาตรฐานเป็น 5 หมวด 137 ข้อ และกำหนดมาตรฐานรายข้อตามบริบทที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ เป็น 3 กลุ่มคือ บ้านพักอาศัย อาคารชุดและคอนโดมิเนียม และสถานดูแลผู้สูงอายุ 3) คะแนนเฉลี่ยการ ประเมินความสอดคล้องจากผู้ปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยความสอดคล้อง 0.95 มาตรฐานการจัดสิ่งแวดล้อมที่ เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 5 หมวด ได้แก่ การเข้าถึงที่พักอาศัย ห้องนอน ห้องน้ำห้องครัว สิ่งแวดล้อมภายนอกและความปลอดภัย

Muksiritipanun, B (2022) ปัจจัยทางชีวสังคมที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางที่มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทาง

ชีวสังคม ความรอบรู้ด้านสุขภาพ และศักยภาพของผู้สูงอายุในการจัดการและส่งเสริมสุขภาพของตนเองในชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 196 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษา และการมีโรคเรื้อรัง มีความสัมพันธ์กับศักยภาพโดยรวมของผู้สูงอายุในการจัดการและส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ยังพบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ 2) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ 3) การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 4) ความสามารถในการเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม 5) การจัดการสุขภาพอย่างเหมาะสม มีความสัมพันธ์กับศักยภาพโดยรวมของผู้สูงอายุในการจัดการและส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุป ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา การมี โรคเรื้อรัง และ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของผู้สูงอายุในการจัดการและส่งเสริมสุขภาพของตนเองในชุมชนเมือง

สรุปการศึกษางานวิจัยทั้งสองฉบับชี้ให้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับ ศักยภาพของผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยสิ่งแวดล้อมต้องออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทการอยู่อาศัย ขณะเดียวกันควรส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและความเข้าใจด้านสุขภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถจัดการตนเองได้ดีขึ้นในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีภูมิลำเนาในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม ค่า คะแนนADL ระหว่าง 12-20 จำนวน 1,107 คน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหนองโน, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้น จำนวน 300 คน คำนวณขนาดตัวอย่าง โดยตามสูตรของเครซี่และมอร์แกน(บุญชม ศรีสะอาด, 2553) คัดเลือกด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนคำนวณตัวอย่างตามสัดส่วนของผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน และสุ่มเลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จนได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 ปัจจัยความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัจจัยทัศนคติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 ความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

หมายถึง มีความรู้ทั่วไปมากน้อยเพียงใดเกี่ยวกับด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว โดยตอบถูกให้ 1 คะแนนตอบผิดให้ 0 คะแนน โดยจะแบ่งความรู้เป็น 3 ระดับ ผู้วิจัยกำหนดระดับช่วงคะแนนของความรู้เกี่ยวกับด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (1976) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับความรู้	คะแนนรวม
ดี	8-10 คะแนน
ปานกลาง	5-7 คะแนน
ไม่ดี	0-4 คะแนน

ปัจจัยทัศนคติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

หมายถึง เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านทัศนคติโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับด้านความคิดหรือความตระหนักถึงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งหลักเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ตัวเลือก	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
เห็นด้วย	3 คะแนน	1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	2 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	1 คะแนน	3 คะแนน

ดังนั้นแปลผลวิจัยด้านทัศนคติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ กำหนดเกณฑ์โดยการจัดระดับช่วงคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2544)

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วย	คือ	ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.34-3.00
ไม่แน่ใจ	คือ	ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.67-2.33
ไม่เห็นด้วย	คือ	ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00-1.66

การวัดตัวแปรตาม

ความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

หมายถึงผู้สูงอายุมีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับดี ปานกลาง หรือระดับไม่ดี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 3 ระดับ มีลักษณะคำถามโดยยึดหลักการการจัดการ ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (วิเชียร เกตุสิงห์, 2541) เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับดี	คือ	คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.34-3.00
ระดับปานกลาง	คือ	คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.67-2.33
ระดับไม่ดี	คือ	คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00-1.66

การทดสอบเครื่องมือ

ค่าความตรงเชิงเนื้อหา สร้างแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา นำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย IOC (Item objective congruence index) ได้ค่าเท่ากับ 0.85

ค่าความเที่ยง นำทดสอบใช้ (Try Out) กับลักษณะใกล้เคียงกับประชากร โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ จำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดย

วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha coefficient) จากสูตรของคอนบาค ใน ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานหน่วยงานและชุมชน ขอความร่วมมือ จากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หนองโน จังหวัดมหาสารคาม

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถาม

3. รวบรวมข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมารตฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment correlation – confident)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.3 อายุเฉลี่ย68.1 ปี (S.D.= 1.06) โดยช่วงอายุที่พบมากที่สุดคือ 60–69 ปี ร้อยละ 58.7 ดัชนีมวลกาย (BMI) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปกติ (18.5–22.9) ร้อยละ 51.0 ด้านการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 90.0 ด้านสุขภาพ ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 52.7 มากที่สุดคือโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 54.9 รองลงมาคือโรคเบาหวาน ร้อยละ 28.1

1.2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ เกี่ยวกับความรู้การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (n=300)

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม	ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม(n=300)			$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	ดี (8-10)	ปลานกลาง (5-7)	ไม่ดี (0-4)			
	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ			
ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม	260 (86.7)	37 (12.3)	3 (1.0)	8.83	0.66	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาพรวมด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 86.7 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.83 (S.D.= 0.66)

1.3 ทัศนคติเกี่ยวกับด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ เกี่ยวกับทัศนคติต่อด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (n=300)

ด้านทัศนคติ	ระดับทัศนคติ (n=300)			$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วย (2.34-3.00)	ไม่แน่ใจ (1.67-2.33)	ไม่เห็นด้วย (1.00-1.66)			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ด้านทัศนคติ	239 (79.7)	32 (10.7)	29 (9.7)	2.70	0.63	เห็นด้วย

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย ร้อยละ 79.7 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 (S.D.= 0.63)

1.4 ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างด้านความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุภาพรวม (n=300)

ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	ระดับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม(n=300)			$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	มาก (2.34-3.00)	ปานกลาง (1.67-2.33)	น้อย (1.00-1.66)			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	67 (22.3)	160 (53.3)	73 (24.3)	1.98	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.3 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98 (S.D.=0.68)

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างด้านความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุรายด้าน (n=300)

ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
การเข้าถึงข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม	1.66	0.67	น้อย
การเข้าใจข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม	1.98	0.65	ปานกลาง
การตรวจสอบข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม	2.03	0.58	ปานกลาง
การตัดสินใจเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ	2.11	0.59	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการเข้าถึงข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อมในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.66 (S.D.=0.67) ระดับการเข้าใจข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98 (S.D.=0.65) ระดับการตรวจสอบข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.03 (S.D.=0.58) และระดับการตัดสินใจเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.11 (S.D.=0.59)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม

ตัวแปร	r	p-value
อายุกับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0.32	< 0.01
ค่า BMI กับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0.15	< 0.01
ปัจจัยด้านความรู้กับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0.40	< 0.01
ปัจจัยด้านทัศคติกับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0.45	< 0.01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า อายุ ค่าBMI ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านทัศคติ มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) เท่ากับ 0.32, 0.15, 0.40 และ 0.45 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวม ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้าน “การเข้าถึง” ที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ช่องทางการสื่อสาร การ

สนับสนุนจากภาครัฐ หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราภรณ์ มโนรมย์ (2562) ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุในชนบทมีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับปานกลาง หากพัฒนาได้ดีขึ้นหากมีการสื่อสารแบบเครือญาติ หรือการจัดอบรมที่สอดคล้องกับความสามารถทางกายและการเรียนรู้ของกลุ่มวัย นอกจากนี้ รายงานจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2561) ยังระบุว่า โจทย์ใหญ่ในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนไทยคือ การออกแบบช่องทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเข้าถึงง่าย เช่น การใช้สื่อพื้นบ้าน การจัดกิจกรรมสุขภาพแบบมีส่วนร่วม และการสนับสนุนบทบาทของชุมชนในการเป็นเจ้าภาพข้อมูลสุขภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม อายุมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยทั่วไปแล้ว ผู้สูงอายุในช่วงต้น (60–69 ปี) มักมีความสามารถในการเรียนรู้และรับรู้ข้อมูลสุขภาพมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า เนื่องจากยังคงมีสุขภาพกายและสมรรถภาพทางปัญญาที่ดีอยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งช่วยให้สามารถเข้าถึงและวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่า ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) มีความสัมพันธ์กับระดับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุที่มี BMI อยู่ในเกณฑ์ปกติมักมีพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ดี เช่น การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างเหมาะสม ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันที่มีผลต่อสุขภาพกาย สอดคล้องกับ สุขุมาล ฉวีวงศ์ (2561) รายงานว่า ผู้สูงอายุที่มี BMI อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานมักมีความตระหนักในข้อมูลสุขภาพสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการบริโภคอาหารปนเปื้อน การหลีกเลี่ยงมลภาวะ และการดูแลสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ด้านความรู้พบว่ามีความสัมพันธ์กับระดับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานของ จิราภรณ์ มโนรมย์ (2562) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านสุขภาพในระดับดี จะสามารถดูแลสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เช่น การแยกขยะ การใช้น้ำสะอาด การระบายอากาศในบ้าน และการลดปัจจัยเสี่ยงต่อโรค

การที่ปัจจัยด้าน ความรู้ และ ทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม บ่งชี้ว่า การพัฒนาทั้งสองปัจจัยจะส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในบริบทชุมชนชนบทซึ่งยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูล การจัดกิจกรรมเสริมความรู้และการปลูกฝังทัศนคติที่ดีจึงควรเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ สอดคล้องงานวิจัยของ อัจฉรา คำภูมี (2563) พบว่า ทัศนคติเชิงบวกของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น การหลีกเลี่ยงแหล่งมลพิษ หรือการจัดการบ้านให้ถูกสุขลักษณะ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมแก่ผู้สูงอายุรวมถึงผู้ดูแลอย่างต่อเนื่อง มี เพื่อให้การจัดการอามัยสิ่งแวดล้อมมีผลดี ปลอดภัยต่อภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้พบว่า โดยรวมแล้วผู้สูงอายุในตำบลหนองโนมีความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลางในเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้าน “การเข้าถึง” ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ช่องทางการสื่อสาร การสนับสนุนจากภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) อายุ ผู้สูงอายุช่วงต้น (60–69 ปี) มีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าถึงข้อมูลสุขภาพได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า เนื่องจากยังคงมีสุขภาพกายและสมรรถภาพทางปัญญาที่ดีอยู่ 2) ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) ผู้สูงอายุที่มี BMI อยู่ในเกณฑ์ปกติมักมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เช่น การควบคุมอาหารและออกกำลังกาย ซึ่งสะท้อนถึงความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น 3) ความรู้และทัศนคติ ทั้งสองปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ การพัฒนาองค์ความรู้และปลูกฝังทัศนคติที่ดีจึงเป็นแนวทางที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการจัดการระดับชุมชน

1.1 ควรมีการวางแผนและสนับสนุนโครงการส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์สาธารณสุข และผู้นำชุมชน

1.2 ส่งเสริมบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมและแนวทางการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 จัดกิจกรรมให้ความรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน หรือกิจกรรมกลุ่ม ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เพื่อพัฒนาความเข้าใจและทักษะในการวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

2.2 พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น แผ่นพับ ภาพประกอบ วิดีโอสั้น หรือสื่อเสียง เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง

3.ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะส่วนบุคคล

3.1 สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และเสริมสร้างทักษะการกลั่นกรองข้อมูลให้สามารถแยกแยะข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้

3.2 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ความรู้ที่ได้รับในการตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน เช่น การลดขยะในครัวเรือน การจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และการป้องกันโรคที่มากับสัตว์พาหะ

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต

4.1 ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรคในการเข้าถึงและการใช้ข้อมูลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ เพื่อพัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน

4.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อวางแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). *ข้อมูลสถิติผู้สูงอายุรายจังหวัด ณ เดือนมิถุนายน 2567.* เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.dop.go.th/th/statistics

สถิติสุขภาพแห่งชาติ. (2567). *จากรายงานการประเมินและคัดกรองสุขภาพจำแนกตามความ สามารถในการทำกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ.* เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2568 จาก https://doc.anamai.moph.go.th/

กรมควบคุมโรค. (2567). *รายงานสุขภาพประชากรไทย.* เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2568 จาก https://ddc.moph.go.th/

จิราภรณ์ มโนรมย์. (2562). ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนชนบทจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสาธารณสุขชุมชน*, 15(2), 55–67.

ณีรนุช อาภาจรัส และคณะ. (2565). การพัฒนามาตรฐานการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนี จังหวัดนนทบุรี,* 16(1), 1-12.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2541). *คู่มือการ การวิจัยเชิงปฏิบัติ.* (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2544). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สุขุมาล ฉวีวงศ์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยสุขภาพ*, 32(1), 33–45.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2561). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี 2561*. กรุงเทพฯ: สสส.

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม กับผู้สูงอายุ พิมพ์ครั้งที่ 1.* สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

โรงพยาบาลมหาสารคาม. (2566). *การคัดกรองสุขภาพ.* เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2566 จาก https://www.mkh.go.th/th/

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหนองโน. (2566). *รายงานประชากรประจำปี 2566*.

อัจฉรา คำภูมี. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตชนบท. *วารสารวิจัยสุขภาพชุมชน*, 7(1), 44–53.

Atchley, R. C. (1989). *A continuity theory of normal aging*. The Gerontologist, 29(2), 183-190.

Bloom, Benjamin S. (1976). Taxonomy of Education Objective, Handbook I : Cognitive Domain. New York : David Mckay.

Benyapa Muksiritipanun (2022) Correlation of Biosocial Factors and Health Literacy with Competency ofOlder Adults on Management and Health Promotion for Older Adults inUrban Communities, Bangkok Metropolis. *Interdisciplinary Research Review*, 17(6) : 29-34.

Cumming, E. and William, H. (1961) *Growing Old, the Process of Disengagement*. Basic Books, Nueva York.

Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: Norton.

Erikson, E. H. (1982). *The life cycle completed.* New York: Norton.

Havighurst, R. J. (1963). *Successful aging*. The Gerontologist, 3(1), 1-7.

EMPIRICAL STUDY ON THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON THE GREEN DEVELOPMENT OF HIGHLAND SPECIALTY AGRICULTURE : A CASE STUDY OF YUNNAN PROVINCE*

Kaixian LI[1], Feifei QIANG[2], Rui Ning[3] and Jiaming LIU[4]

[1-4]**Yunnan University of Finance and Economics, China**

[1]**Division of Science & Technology Administration, YUFE, Kunming, China**

Corresponding Author's Email: zz2081@ynufe.edu.cn

Received 30 June 2025; Revised 25 August 2025; Accepted 27 August 2025

Abstract

This study investigates the role of digital technology in advancing the green transformation of plateau-specific agriculture in Yunnan Province from 2013 to 2022. Using panel regression models with regional and temporal fixed effects, the analysis confirms that digital empowerment significantly promotes agricultural green development, particularly by enhancing economic benefits such as productivity, quality output, and efficiency. However, its effect on resource conservation is mixed due to the energy-intensive nature of digital infrastructure. Mechanism tests reveal that farmer cooperatives serve as effective mediators, facilitating wider adoption of green practices, while innovation capacity-measured through patents-shows

Citation:

* Kaixian LI, Feifei QIANG, Rui Ning and Jiaming LIU. (2025). Empirical Study On The Impact Of Digital Technology On The Green Development Of Highland Specialty Agriculture : A Case Study Of Yunnan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 914-936.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

limited conversion into practical sustainability outcomes. Moreover, public environmental awareness strengthens the positive relationship between digital technology and sustainable agriculture, reflecting the role of social demand in accelerating green adoption. Robustness checks using alternative measures and instrumental variables reaffirm the validity of results, while heterogeneity analysis indicates stronger impacts in high-altitude and non-major grain-producing areas compared to their counterparts. The findings underscore the transformative potential of digital technology in sustainable agriculture while highlighting challenges in resource efficiency and innovation transfer. Policy implications suggest prioritizing cooperative development, improving innovation utilization, and integrating digital strategies with ecological awareness to achieve balanced and resilient agricultural modernization in plateau regions.

Keywords: Digital technology, Green agriculture, Farmer cooperatives, Innovation capacity, Yunnan Plateau

Introduction

In recent years, the concept of green development has become a central theme in global agricultural transformation, driven by growing concerns over climate change, environmental degradation, and the need for sustainable food systems (OECD, 2017; FAO, 2021). Green agriculture emphasizes the integration of ecological conservation with agricultural productivity, thereby ensuring long-term sustainability and resilience in food production. For countries like China, which faces increasing pressures from rapid industrialization and environmental challenges, the transition to green agriculture is not only an ecological necessity but also a socio-economic imperative (Liu et al., 2018).

Yunnan Province, situated in the southwestern highlands of China, represents a unique case in the pursuit of sustainable agricultural modernization. Characterized by its diverse topography, fragile ecosystems, and distinctive plateau-specific crops, Yunnan plays a critical role in advancing the "green transition" agenda. However, the province also faces structural challenges, such as resource depletion, soil erosion, and vulnerability to climate variability (Xu & Zhang, 2019). Addressing these issues requires innovative approaches that can balance productivity, ecological conservation, and economic growth.

Digital technology has emerged as a transformative force in modern agriculture, offering tools such as precision farming, smart sensors, artificial intelligence, big data analytics, and cloud-based platforms that optimize resource allocation, reduce costs, and improve ecological outcomes (Wolfert et al., 2017; Li & Wang, 2020). In highland agricultural systems like those of Yunnan, where labor shortages and harsh natural conditions constrain traditional practices, digital technology provides an opportunity to overcome structural barriers by enabling precision irrigation, real-time monitoring, and adaptive management strategies (Huang et al., 2021).

Despite these opportunities, the application of digital technology in green agricultural development presents both promises and challenges. While digital innovations can enhance productivity and reduce inefficiencies, their energy-intensive infrastructures may inadvertently increase carbon emissions and resource consumption, raising concerns about sustainability (Zhang et al., 2022). Moreover, the uneven distribution of digital resources between high-altitude and low-altitude regions, as well as between major grain-producing and specialty crop regions, creates disparities in agricultural modernization (Chen & Qian, 2020).

Given these dynamics, it is crucial to empirically examine how digital technology influences the green development of highland specialty agriculture in Yunnan. Understanding these impacts can provide valuable insights for policymakers, practitioners, and local communities in designing strategies that maximize the benefits of digital empowerment while mitigating its unintended consequences. Furthermore, such an investigation contributes to broader academic discussions on the intersection of technology, sustainability, and regional development in ecologically sensitive areas (Tilman et al., 2011).

Objectives

1. To evaluate the current state and temporal-spatial evolution of green agricultural development in Yunnan Province's plateau-specific regions from 2013 to 2022.

2. To examine the direct impact of digital technology empowerment on the green development of highland specialty agriculture.

3. To explore the mediating roles of farmer cooperatives and innovation capability in linking digital technology with green agricultural outcomes.

4. To assess the moderating effect of public environmental awareness in strengthening or weakening the influence of digital technologies on sustainable agricultural development.

5. To provide policy recommendations for optimizing the application of digital technologies to promote green transformation in ecologically sensitive and economically diverse agricultural zones.

Literature Review

The intersection of digital technology and green agricultural development has garnered increasing scholarly interest, yet systematic empirical investigations-especially concerning plateau-specific agriculture-remain limited.

1) Conceptual Frameworks and Measurement Systems

Numerous studies have contributed to conceptualizing "digital agriculture" and developing corresponding measurement systems. For instance, Ren et al. (2020) proposed multidimensional evaluation indicators for digital agriculture, encompassing production, management, and service dimensions. Zhang et al. (2021) advanced a high-quality development index under the rural revitalization strategy, applying it across 31 provinces. However, these frameworks often target macro-level dynamics and lack region-specific adaptability, particularly for highland or ecologically fragile zones like Yunnan.

2) Digital Technology and Agricultural Modernization

Digital tools are increasingly acknowledged as vital enablers of agricultural modernization. Technologies such as IoT, blockchain, and AI have been shown to enhance production precision, improve market responsiveness, and support adaptive governance structures (Liu et al., 2022; Tang et al., 2023). However, most empirical studies focus on economically developed regions, where infrastructural maturity and capital availability are significantly higher than in Yunnan's high-altitude settings.

3) Digital Technology and Green Agriculture

Research on digital technology's ecological benefits is gaining traction. Several studies highlight its potential to reduce pollution (Zhong et al., 2022), lower input consumption (Yuan et al., 2023), and optimize

irrigation and pesticide use (Wen, 2023). These outcomes are aligned with broader sustainability goals. Nevertheless, much of this literature remains theoretical or qualitative in nature. Furthermore, few studies explore institutional and behavioral mediators (e.g., farmer cooperatives or public environmental awareness) or adapt methodologies to complex topographies like that of Yunnan.

Methodology

Research Design

This study adopts a quantitative research design based on panel data analysis to examine the impact of digital technology on the green development of plateau-characteristic agriculture in Yunnan Province. The methodological framework integrates (1) coupling coordination degree analysis, (2) econometric modeling, and (3) spatial–temporal analysis.

The research design allows for both descriptive and inferential assessments, capturing the direct, mediating, and moderating effects of digital technology adoption on agricultural green development.

Population and Sample

The study focuses on 16 prefectures in Yunnan Province, China, covering the period 2013–2022. This provides 160 observations in total (16 prefectures × 10 years). Prefectures serve as the unit of analysis, representing localized variations in agricultural practices, economic conditions, and ecological characteristics.

Data Sources

Data are obtained from multiple authoritative sources:

- Patent data: National Intellectual Property Administration (for innovation indicators).

- Fiscal data: Yunnan Fiscal Yearbook.

- Socioeconomic indicators: Yunnan Statistical Yearbook and prefecture-level statistical bulletins.

- Public environmental awareness (PA): Baidu Index (search volume data for environmental keywords).

Missing data points were imputed using linear interpolation to ensure continuity.

Variables and Measurement

Dependent Variable

- Agricultural Green Development Index (Gagr): A composite indicator (percentage scale) reflecting green development levels in plateau agriculture.

Independent Variable

- Digital Technology Index (digital): A measure of digital technology adoption in agriculture.

Control Variables

- Technological investment (tech).

- Fiscal expenditure (gov).

- Human resource level (lnhR).

Regional economic development level (lngdp).

Mediating Variables

- Farmers' Professional Cooperatives (FPcmv): Measured by the stock of active cooperatives per year.

- Innovation Capacity (ICmv): Quantified using a weighted patent index:

Weighted Patent Grants=(Invention×0.5)+(Utility Model×0.3)+(Design×0.2)Weighted\ Patent\ Grants = (Invention × 0.5) + (Utility\ Model × 0.3) +

(Design×0.2)Weighted Patent Grants=(Invention×0.5)+(Utility Model×0.3)+(Design×0.2)

Moderating Variable

- Public Environmental Awareness (PA): Proxied by Baidu search index for "environmental pollution."

Analytical Methods

1. Coupling Coordination Degree (CCD) Analysis

A tri-system coupling coordination model was constructed to evaluate the synergy between:

1. Resource conservation
2. Ecological preservation, and
3. Economic efficiency.

The coupling degree (C) quantifies the intensity of subsystem interactions, while the coordination degree (D) assesses synergistic equilibrium (0–1 scale, with higher values indicating stronger coordination). Classification follows Ren et al. [75], with nine categories ranging from "Extreme Disharmony" to "High-Quality Coordination."

2. Econometric Modeling

Baseline Model

A two-way fixed effects panel regression estimates the direct effect of digital technology on agricultural green development:

Gagrit=α+βdigitalit+ZXit+ηt+μi+ϵitGagr_{it} = \alpha + \beta digital_{it} + Z X_{it} + \eta_t + \mu_i + \epsilon_{it}Gagrit=α+βdigitalit+ZXit+ηt+μi+ϵit

Mediation Model

Following Wen and Ye [28], mediation is tested using recursive regressions with Farmers' Cooperatives (FPcmv) and Innovation Capacity (ICmv) as mediators.

Moderation Model

A moderation test incorporates the interaction term between digital technology and public environmental awareness (digital × PA). Significance of the interaction coefficient confirms moderation.

3. Spatial–Temporal Analysis

- Spatial characteristics: ArcGIS 10.8 is used to map prefectural variations in green development for 2013 and 2022

- Temporal evolution: Trends in coupling coordination degrees (2013–2022) are analyzed to reveal progression from imbalance toward coordination.

Statistical Tools

- Software: Stata/EVIEWS (for panel regression), ArcGIS (for spatial mapping).

- Techniques: Fixed-effects regression, mediation and moderation testing, descriptive statistics.

Results

1. Evaluate the current state and temporal-spatial evolution of green agricultural development in Yunnan (2013–2022)

- The baseline regression confirms that digital technology significantly promotes green agricultural transformation in plateau-specific regions.

- While it improves economic benefits (productivity, quality output, efficiency), its impact on resource conservation is mixed—digital infrastructure itself can increase energy/resource consumption.

- Overall, Yunnan's agricultural green development shows measurable progress, with notable disparities between high-altitude and low-altitude regions.

2. Examine the direct impact of digital technology empowerment on green agriculture

- Digital technology consistently shows a positive and statistically significant effect on green agricultural development.

- It improves cost reduction, efficiency, and sustainable practices through innovations such as smart sensors, agricultural robotics, and cloud-based management platforms.

- Results hold true across robustness tests (alternative measures and instrumental variables), affirming that digital technology empowerment is a key driver.

3. Explore mediating roles of farmer cooperatives and innovation capability

- Farmer cooperatives: Digital technology promotes cooperative growth, which in turn supports adoption of green practices. Cooperatives mediate this relationship positively.

- Innovation capability: While digital technology boosts patent creation and innovation, the conversion of patents into practical productivity is low. As a result, innovation capacity mediates negatively, reducing its immediate contribution to green development.

4. Assess the moderating effect of public environmental awareness

- Public environmental awareness strengthens the impact of digital technologies on green agricultural development.

- The interaction effect is positive and significant, indicating that farmers and cooperatives are more likely to adopt digital green practices when societal demand for environmentally friendly products is high.

5. Provide policy recommendations

- Policies should encourage:
    - Expanding digital infrastructure in high-altitude and specialty-crop regions where impacts are strongest.
    - Strengthening farmer cooperatives as key institutional mechanisms.
    - Converting innovation outputs into real productivity gains through better R&D commercialization.
    - Enhancing public awareness campaigns to reinforce green adoption.

- Focused strategies in non-major grain-producing areas and specialty agriculture align better with Yunnan's comparative advantages and show higher marginal benefits.

Discussion

1) Yunnan's green agriculture has progressed—unevenly across altitude and space

Your panel (2013–2022) finds measurable gains in green agricultural development with clear spatial disparities between high-and low-altitude areas. This pattern fits what recent province-level and Yunnan-specific studies report: China's agricultural green development rose through the 2010s–early 2020s with pronounced regional heterogeneity (Cheng et al.,

2023; Jiang & coauthors, 2025). In Yunnan, complex topography drives strong altitudinal variation in vegetation productivity and ecosystem services, which helps explain why "plateau-specific" counties react differently to the same policy or technology shock (Ma et al., 2025; Chen et al., 2025). In parallel, the synergy of urban–rural ecological resilience in Yunnan increased year-by-year from 2013 to 2022, consistent with a province moving in a greener direction even as spatial gaps persist (Zhou et al., 2024).

A second nuance in your baseline is the "mixed" resource-use effect of digital infrastructure. That is also consistent with the rebound literature: digitalization and the broader digital economy improve efficiency but can induce additional energy/resource demand that offsets part of the environmental gains (Meng & Li, 2022; Liu et al., 2023; recent China-wide estimates put average energy rebound around 50–55%). Thus, your finding that productivity and quality improve while some resource pressures rise is theoretically and empirically aligned with prior work.

2) Direct effect of digital technology empowerment is positive and robust

Your estimates show a consistently positive, statistically significant contribution of digital technology to green agricultural development—even under alternative measures and IV/robustness checks. Multi-province evidence points in the same direction: digitalization improves green development and technical efficiency in agriculture, with results robust to fixed-effects, spatial Durbin, and related specifications (Shen et al., 2022; Xu et al., 2024; Sustainability 2024-panel of 30 provinces; Qi et al., 2025). Mechanisms identified across studies mirror yours: smart sensing, data platforms, and automation reduce costs, raise efficiency, and enable cleaner production-especially where infrastructure and human capital allow scale.

3) Mediation-cooperatives help, innovation capacity currently drags

Your mediating-path results are also well grounded. First, farmer cooperatives: recent micro-evidence shows cooperative membership significantly increases adoption of agricultural green production technologies (AGPTs) through bundled services (input procurement, technical guidance, marketing), precisely the social-organizational channel you report (Yu et al., 2023; Scientific Reports, 2025). This supports your positive mediation via cooperatives.

Second, innovation capability: your data indicate digitalization boosts patents/innovation outputs, but conversion into applied productivity is weak, producing a *negative* mediation today. That pattern matches the "patent–commercialization gap" commonly observed in China-university/academic patent commercialization rates around ~5%, with well-documented bottlenecks in valuation, market matching, and translational support—so innovation stock rises without immediate field-level impact (Gu et al., 2023; Gu et al., 2021; Wang et al., 2024). In agri-tech specifically, China's "green agricultural" patenting has surged since ~2010, but diffusion lags in less-favored regions—again consistent with your finding that the innovation pathway currently lowers the *short-run* contribution to green outcomes.

4) Moderation-public environmental awareness amplifies digital gains

Your positive, significant interaction between public environmental awareness and digital empowerment aligns with evidence that awareness/green demand strengthens the adoption and payoffs of green technologies and practices (Liu et al., 2024). National surveys also show a

marked rise in Chinese public environmental awareness and green consumption since the early 2000s, though the western region (including Yunnan) still trails the east-suggesting room for further gains from awareness campaigns, especially in mountainous counties (national survey meta-analysis, 2003–2021).

5) Policy implications-target the "where" (plateau specialties), the "who" (coops), the "how" (translate R&D), and the "why" (public demand)

Target high-altitude and specialty-crop belts. Your heterogeneity shows stronger marginal effects in plateau/specialty zones; this aligns with Yunnan's comparative advantages (tea, coffee, flowers, plateau horticulture) and with current provincial directions to develop "plateau-featured agriculture." Prior work also finds digital applications are particularly effective for specialty-crop farmers by enhancing production and transaction capacity (e.g., precision/traceability in tea/coffee/flowers).

Strengthen cooperatives as the core institutional lever. Because cooperatives clearly mediate digital-to-green adoption, policies that professionalize coop services (data extension, digital agronomy, shared machinery, carbon-smart protocols) will scale impact—especially for smallholders typical of Yunnan's mountainous terrain. Empirical studies confirm coops' role in raising AGPT adoption.

Close the "innovation translation" gap. Your negative innovation mediation points to a need for commercialization reforms: mission-oriented agri-R&D funding, patent valuation standards, regional tech brokers, pilot-demo farms, and performance contracts tied to adoption. China-wide analyses identify low patent conversion as a binding constraint; addressing this should turn innovation into *positive* mediation over time.

Amplify public environmental awareness. Because awareness strengthens digital-green impacts, province-level campaigns (eco-labeling, green procurement, consumer education) are not merely "soft" complements; they measurably raise the returns to digital investment and cooperative services.

Manage rebound risks from digital infrastructure. Pair rural connectivity and ag-IoT rollouts with clean energy, energy-efficient data centers, and carbon accounting to limit rebound effects; otherwise, part of the green gains you identify will be offset by higher energy/resource use.

Finally, your recommendation to prioritize non-major grain areas and specialty agriculture is consistent with national evidence that digitalization's benefits are larger where farm structures are diverse and value-added niches dominate—precisely Yunnan's profile (e.g., tea/coffee/flowers leadership and "plateau-featured" positioning).

Recommendation

This dissertation investigates the multifaceted relationship between digital technology empowerment and the green development of plateau-characteristic agriculture, with a focus on Yunnan Province-a region that epitomizes both ecological vulnerability and agricultural uniqueness in China. Anchored in a solid theoretical foundation that integrates digital economy theory, empowerment theory, modern agricultural development theory, and green development theory, this study constructs a novel conceptual framework and empirically validates it using panel data from 16 prefecture-level administrative divisions over the 2013–2022 period. Through this interdisciplinary and methodologically rigorous approach, the study

yields several key findings that provide valuable theoretical contributions and practical implications.

1 . Digital Transformation as a Catalyst for Agricultural Green Development

The study confirms that digital technologies-such as big data, remote sensing, precision agriculture, mobile internet, and smart farming platforms-are playing an increasingly prominent role in advancing agricultural sustainability in highland regions. From a macro perspective, the integration of digital tools with traditional farming practices is gradually reshaping the structure and logic of agricultural production in Yunnan. This digital integration enhances input-output efficiency, improves traceability of agricultural products, facilitates resource conservation, and promotes ecological protection.

Over the course of a decade, Yunnan's plateau-characteristic agriculture has shifted from rudimentary forms of ecological consciousness to systematic and structured green production models. Importantly, this transformation is not merely technological, but also institutional and behavioral. Farmers' attitudes toward green development have undergone significant changes-from passive compliance with environmental standards to proactive engagement in sustainable practices, spurred in large part by digital incentives such as e-commerce platforms, smart certification systems, and digital subsidies.

2. Uneven Effects and Regional Differentiation

While the positive impact of digital technology on green development is statistically robust, this study also reveals considerable regional heterogeneity. Highland and non-grain-producing regions demonstrate significantly greater responsiveness to digital empowerment

than their lowland and grain-producing counterparts. Several factors may account for this divergence. First, highland areas often cultivate high-value specialty crops (e.g., tea, coffee, medicinal herbs), which are more amenable to branding, traceability, and niche e-commerce markets-all of which are facilitated by digital platforms. Second, these regions may benefit from more flexible land use policies, greater ecological awareness, and more targeted government support.

In contrast, grain-producing areas often operate under strict policy mandates and food security imperatives, which constrain flexibility in adopting alternative or eco-friendly farming methods. Furthermore, the path dependence associated with traditional agricultural infrastructure and production logic may inhibit digital transformation in these regions. These findings underscore the need for differentiated policy design and localized innovation strategies that consider geographical, economic, and institutional contexts.

3 . Mediating Mechanisms: Institutional Innovation and Social Organization

Beyond confirming the direct effect of digital technology, this study explores its indirect impact through two critical mediating mechanisms: (1) the development of farmers' professional cooperatives and (2) regional innovation capacity. These mechanisms reflect the broader ecosystem through which digital empowerment operates.

Farmers' cooperatives act as organizational nodes that bridge individual farmers and complex digital systems. They facilitate collective investment in digital infrastructure, coordinate access to training and knowledge, and promote standardized green practices. Cooperatives also

enhance farmers' bargaining power in the digital marketplace, helping them capture higher value through branding and certification.

Meanwhile, innovation capacity-defined as the ability to generate, absorb, and disseminate new technologies and practices-amplifies the benefits of digital tools. This includes both technological innovations (e.g., precision irrigation, smart greenhouses) and institutional innovations (e.g., ecological compensation schemes, blockchain traceability systems). Together, these mechanisms form a synergistic system in which digital technology serves as a catalyst, but success depends on organizational coherence, policy support, and societal readiness.

4. Theoretical Contributions

This study contributes to the academic literature in several important ways:

- Conceptual Innovation: By developing an integrated framework combining digital empowerment with green development theory, the study provides a holistic understanding of the transformation process.

- Empirical Validation: Through advanced econometric techniques-including OLS regression, entropy weighting, and mediation effect modeling-the research offers statistically grounded evidence for both the direct and indirect effects of digital technologies.

- Contextual Depth: By focusing on the unique case of Yunnan's plateau-characteristic agriculture, the study bridges a gap in the literature that often overlooks ecologically sensitive and socioeconomically diverse regions.

5. Policy Recommendations

In light of these findings, several policy recommendations are proposed to further promote the synergy between digital technology and agricultural green development:

1. Promote Inclusive Digital Infrastructure: Expand digital connectivity in rural and highland regions, particularly in areas with poor access to the internet or limited digital services. Public investment in broadband and smart farming platforms is essential.

2 . Encourage Organizational Innovation: Support the development and professionalization of farmers' cooperatives. Provide financial incentives, capacity-building programs, and legal support to enable them to act as effective intermediaries.

3 . Strengthen Innovation Ecosystems: Foster collaboration among research institutions, private tech firms, and local governments to enhance regional innovation capacity. Encourage R&D in green technologies tailored to highland crops and environmental conditions.

4 . Implement Targeted Support Policies: Recognize regional heterogeneity and design differentiated policy tools. For grain-producing areas, offer transitional subsidies or pilot projects to explore green alternatives. For highland specialty zones, provide branding, GI protection, and market access support.

5. Enhance Digital Literacy and Green Awareness: Provide continuous training programs to improve farmers’ digital skills and environmental consciousness. Leverage digital platforms to disseminate best practices and case studies.

6. Limitations and Future Research Directions

While this study provides valuable insights, it also has several limitations that warrant further exploration:

- Temporal Limitations: The study focuses on data from 2013 to 2022; rapid digital innovations post-2022 may not be fully captured.

- Scope of Technology: The analysis treats digital technology as a composite variable. Future studies could disaggregate technologies (e.g., AI, IoT, blockchain) to better understand their distinct roles.

- Causal Inference: Although advanced methods are employed, the study remains observational. Longitudinal or experimental designs could further strengthen causal claims.

Future research could also expand the geographical scope to include comparative studies across provinces or countries with similar ecological characteristics. In addition, micro-level data from farm households could offer richer insights into behavior, preferences, and adoption pathways.

References

Chen, J., & Qian, H. (2020). Digital economy and agricultural transformation: Evidence from rural China. *Journal of Rural Studies*, 76, 102–113.

Chen, X., et al. (2025). *Study on the spatiotemporal heterogeneity and threshold effect of ecological services in Honghe Prefecture, Yunnan*. *Remote Sensing*, 17(4), 566.

Cheng, L., et al. (2023). Spatio-temporal measurement of China's agricultural green development and drivers. *PLOS ONE*, 18(8): e0288599.

Food and Agriculture Organization (FAO). (2021). *The State of Food and Agriculture 2021: Making agri-food systems more resilient to shocks and stresses*. Rome: FAO.

Gu, J., et al. (2021). Effects of patent policy on outputs and commercialization in China. *Sustainability*, 13(23), 13459.

Gu, J., et al. (2023). Commercialization of academic patents in Chinese universities: Status and countermeasures. *Technology in Society*, 74, 102285.

Huang, J., Hu, R., & Rozelle, S. (2021). Digitalization in China's agricultural development: Challenges and opportunities. *China Agricultural Economic Review*, 13(2), 317–335.

Jiang, Y., et al. (2025). Green development efficiency and determinants in China (2013–2022). *Environmental Science & Ecotechnology Innovations*.

Li, X., & Wang, Y. (2020). Smart agriculture and sustainable development: The role of digital technology. *Technological Forecasting and Social Change*, 158, 120–134.

Liu, Y., et al. (2023). *Digital development and the energy rebound effect in China*. Energy.

Liu, Y., Fang, F., & Li, Y. (2018). Key issues of land use in China and implications for policy making. *Land Use Policy*, 74, 5–14.

Liu, Z., et al. (2024). Green technology, product quality, and environmental awareness: Moderating evidence from agriculture. *Journal of Environmental Management*.

Ma, J., et al. (2025). Climate & human drivers of vegetation productivity in Yunnan. *International Journal of Digital Earth*, 18(1), 1–23.

Meng, M., & Li, X. (2022). Direct rebound of electricity consumption-provincial China. Energy, 239, 122135.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2017). *Green growth in agriculture and food: Policy directions for sustainable productivity growth*. Paris: OECD Publishing.

Qi, J., et al. (2025). Digital economy–agriculture integration and low-carbon development**.** *Sustainability*, 17(5), 2183.

Shen, Z., et al. (2022). Digital transition and green growth in Chinese agriculture. *Technological Forecasting and Social Change*, 184, 121973.

State Council Information Office (SCIO). (2024, May 31). *Briefing on promoting high-quality Yunnan plateau-featured agriculture*.

Tilman, D., Balzer, C., Hill, J., & Befort, B. (2011). Global food demand and the sustainable intensification of agriculture. *Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS)*, 108(50), 20260–20264.

Wang, J., et al. (2024). Digital transformation, innovation, and environmental regulation in agriculture. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 8, 1444192.

Wolfert, S., Ge, L., Verdouw, C., & Bogaardt, M.-J. (2017). Big data in smart farming: A review. *Agricultural Systems*, 153, 69–80.

Xu, H., et al. (2024). Digital economy and agricultural technical efficiency in China. *Sustainability*, 16(23), 10225.

Xu, L., & Zhang, Q. (2019). Green development in China's mountainous regions: Opportunities and challenges. *Sustainability*, 11(8), 2227.

Yu, L., et al. (2023). Cooperative membership and farmers' environment-friendly practices. *Heliyon*, 9(8), e19027.

Yuan, W., et al. (2025). Intelligent tea plantations in Yunnan: Pest detection with YOLO. *Agronomy*, 15(1), 221.

Zhang, H., Zhou, D., & Li, J. (2022). Digital technologies and sustainable agriculture: A double-edged sword? *Journal of Cleaner Production*, 334, 130248.

Zhou, Y., et al. (2024). Urban–rural ecological resilience synergy in Yunnan (2013–2022). *Sustainability*, 16(19), 8285.

Zhu, X., et al. (2024). Digitalization and agricultural green development: 30-province panel, 2012–2022. *Sustainability*, 16(21), 9180.

การเปิดรับสื่อและปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย*

EXPOSURE AND COMMUNICATION FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO CONSUME HOT POT, SHABU, AND MALA CUISINE AMONG CHINESE STUDENTS STUDYING IN THAILAND

Yue Wang[1] และ ลักษณา คล้ายแก้ว[2]

Yue Wang[1] and Lucksana Klaikao[2]

[1-2]หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

[1-2]Master of Communication Arts, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: yuewang120399@gmail.com

วันที่รับบทความ: 26 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 28 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 30 สิงหาคม 2568

Received 26 July 2025; Revised 28 August 2025; Accepted 30 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการสื่อสารการตลาด กับการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า เป็นการวิจัยเชิง

Citation:

* Yue Wang และ ลักษณา คล้ายแก้ว. (2568). การเปิดรับสื่อและปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 937-961.

Yue Wang and Lucksana Klaikao. (2025). Exposure And Communication Factors Influencing The Decision To Consume Hot Pot, Shabu, And Mala Cuisine Among Chinese Students Studying In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 937-961.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ปริมาณ ใช้วิธีการสำรวจ โดยมีแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยในระดับปริญญาตรี โท หรือเอก จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า T-test และ One-way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า 1) ส่วนใหญ่เปิดรับสื่อในการตัดสินใจบริโภคหม้อไฟ ชาบู หมาล่า จากสื่อสังคมออนไลน์ เปิดรับ 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ ในวันพุธ ช่วงเวลา 12.01 - 18.00 น. มากที่สุด และเปิดรับสื่อเพื่อรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหม้อไฟ ชาบู หมาล่า 2) ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคหม้อไฟ ชาบู หมาล่า แตกต่างกัน ตามลักษณะทางประชากร ด้านเพศ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ภูมิหลังทางวัฒนธรรม อาหาร ในพื้นที่ดั้งเดิมของตนเอง ที่ระดับ 0.05 แต่ด้านอายุ ไม่แตกต่างที่ระดับ 0.28 3) ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคหม้อไฟ ชาบู หมาล่า แตกต่างกัน ตามลักษณะทางประชากร ด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ภูมิหลังทางวัฒนธรรม อาหาร ในพื้นที่ดั้งเดิมของตนเอง ที่ระดับ 0.05 และ 4) ปัจจัยการสื่อสารการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคหม้อไฟ ชาบู หมาล่า แตกต่างกัน ตามลักษณะทางประชากร ด้านอายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ภูมิหลังทางวัฒนธรรม อาหาร ในพื้นที่ดั้งเดิมของตนเอง ที่ระดับ 0.05 แต่ด้านเพศ ไม่แตกต่างที่ระดับ 0.85

คำสำคัญ: การเปิดรับ, ปัจจัยการสื่อสาร, การตัดสินใจบริโภค, อาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า

Abstract

The objectives of this research were to: 1) investigate the media exposure associated with hot pot, shabu, and mala cuisine among Chinese students studying in Thailand; 2) investigate the correlation between communication factors mediated by social media networks; 3) investigate the correlation between word-of-mouth communication factors; and 4) investigate the correlation between marketing communication factors and

the decision to consume hot pot, shabu, and mala cuisine. This quantitative research study employs a survey methodology, with a questionnaire serving as the primary instrument for data acquisition. The sample group comprises 400 Chinese students who are enrolled in Thai universities at the undergraduate, master's, or doctoral levels. Purposive sampling is implemented. Frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using one-way ANOVA and t-tests are among the statistics employed in data analysis.

The research results indicated that: 1) The majority of Chinese students were exposed to media that influenced their decision to consume hot pot, shabu, and mala through social media platforms. The majority of them reported media exposure on 3–4 occasions per week, with the most significant exposure occurring on Wednesdays between 12:01 PM and 6:00 PM. 2) Communication factors via social media networks significantly influenced their consumption decisions, with differences observed across demographic characteristics such as gender, education level, monthly income, cultural background, and familiarity with traditional local cuisine at the 0.05 level. 3) Consumption decisions were also significantly influenced by word-of-mouth communication factors, which varied by gender, age, education level, monthly income, cultural background, and traditional local culinary familiarity at the 0.05 level. And 4) Marketing communication factors differently influenced consumption decisions in terms of age, education level, monthly income, cultural background, and local culinary familiarity. Nevertheless, there was no statistically significant difference in terms of gender.

Keywords: Exposure, Communication Factors, Consumption Decision, Hot Pot Shabu Mala Cuisine

บทนำ

ในยุคสมัยที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางของสังคม การบริโภคอาหารไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการบรรเทาความหิวหรือการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เท่านั้น แต่อาหารได้กลายเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนวัฒนธรรม วิถีชีวิต และรสนิยมของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี อาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู และหมาล่า ซึ่งมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมต่างประเทศ คือประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีน ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมไทย กลายเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของการสื่อสาร การสร้างความหมาย และรสนิยมการบริโภค (ธนภัทร พิริย์โยธินกุล และน้ำผึ้ง ปัทมะลางคุล, 2562, น. 33) โดยหนึ่งในอาหารที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ก็คืออาหารจีน เนื่องด้วยมีคนจีนจำนวนมากเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยทั้งการเข้ามาทำงาน ธุรกิจ การเรียน การศึกษา ความสัมพันธ์ด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยและจีนได้พัฒนาไปด้วยดีและแนบแน่น ประชาชนของทั้งสองประเทศมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน คนไทยสนใจศึกษาเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน มีความสนใจและนิยมอาหารจีนมากขึ้น โดยเฉพาะอาหารรสจัด ประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า (Qin, H., 2024)

ประเทศต่าง ๆ ใช้อาหารเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เช่น การโปรโมตอาหารให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก ทำให้ประเทศนั้นมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาชาวต่างชาติ อาหารสามารถกระจายตัวได้ผ่านการย้ายถิ่นฐานของประชากร ร้านอาหารที่เปิดในต่างประเทศไม่เพียงแต่ขายอาหารเท่านั้น แต่ยังนำเสนอวัฒนธรรมไปยังผู้คนในประเทศนั้น ๆ การใช้ในภาพยนตร์และสื่อบันเทิง การนำเสนออาหารในภาพยนตร์ ซีรีส์ และรายการทีวี สามารถช่วยโปรโมตอาหารและวัฒนธรรมได้อย่างกว้างขวาง เช่น การแสดงให้เห็นการทำอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ในภาพยนตร์ อาหารจึงเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการส่งเสริมวัฒนธรรมและ Soft Power ของประเทศ โดยการนำเสนอและโปรโมตอาหารในลักษณะที่สร้างสรรค์และน่าสนใจ การนำเสนอภาพของอาหารผ่านสื่อบันเทิงต่าง ๆ ผ่านสื่อใหม่ โซเชียลมีเดียและบล็อกเกอร์อาหาร ได้ทำให้อาหารประเภทชาบู หมาล่า ได้รับความนิยม การนำเสนอภาพของอาหารประเภทชาบูผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาหารชนิดนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย (วิลาวัลย์ อ่อนวงษ์เปรม, 2561)

นอกจากอาหารจะมีสถานะในเชิงวัฒนธรรมแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการปรับตัวการใช้ชีวิต โดยเฉพาะกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม นักศึกษาจีนที่ต้องมาศึกษาต่อในต่างประเทศ การทานอาหารจีนในประเทศไทยช่วยให้นักศึกษาจีนรู้สึกสบายใจและลดความคิดถึงบ้าน สามารถช่วยให้นักศึกษาเหล่านี้รู้สึกเหมือนอยู่บ้านและปรับตัวได้ง่ายขึ้น รสชาติของหม้อไฟ ชาบู และหมาล่ามีความเข้มข้นและเผ็ดร้อนที่คนจีนคุ้นเคยและชื่นชอบ การที่นักศึกษาจีนสามารถทานอาหารเหล่านี้กับเพื่อนชาวจีนหรือเพื่อนชาติอื่น ๆ ช่วยสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันได้อย่างดี อาหารเป็นสื่อกลางที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาจีนและเพื่อนนักศึกษาชาติอื่น ๆ (ณัฐกานต์ เตียววัฒนานนท์, 2561)

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการบริโภค การเติบโตของอาหารประเภทหม้อไฟ ในสังคมไทยนั้น เกิดจากกระบวนการสร้างความหมายผ่านการสื่อสารในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดรับของผู้บริโภค การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในวงสังคม การตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่าของนักศึกษาจีนที่มาศึกษาต่อในประเทศไทย อาจได้รับอิทธิพลจากการเปิดรับสื่อ และการสื่อสารในหลายด้าน โดยเฉพาะมิติของการสื่อสารในยุคปัจจุบัน นักศึกษาจีนมักใช้งานโซเชียลมีเดีย เช่น WeChat, Weibo, และ TikTok ในการค้นหาและแชร์ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารใหม่ ๆ การรีวิวร้านหม้อไฟ ชาบู และหมาล่าที่ได้รับการแชร์บนโซเชียลมีเดียช่วยดึงดูดความสนใจและกระตุ้นความต้องการบริโภค รวมถึงร้านอาหารหลายแห่งใช้โฆษณาผ่านโซเชียลมีเดียในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น การใช้ภาพถ่ายและวิดีโอที่น่าสนใจเพื่อโปรโมตร้านหม้อไฟ ชาบู หมาล่า การรีวิวและการจัดอันดับบนแอปพลิเคชันอาหาร เช่น TripAdvisor, Google Maps, หรือ Dianping เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่นักศึกษามักใช้ในการตัดสินใจเลือกร้าน หรือร้านอาหารร่วมมือกับอินฟลูเอนเซอร์หรือบล็อกเกอร์อาหารในการโปรโมตร้าน ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าสนใจและการรับรู้ในกลุ่มนักศึกษา

การวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาที่สามารถทำให้เข้าใจกระบวนการที่อาหารประเภทหม้อไฟเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการบริโภคในสังคมไทยของนักศึกษาจีน และชี้ให้เห็นถึงบทบาทของการสื่อสาร นอกจากนี้ ยังสามารถนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ใน

ด้านการสื่อสาร เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะในบริบทของการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับและการตัดสินใจบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย

4. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย แตกต่างกัน

2. ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย แตกต่างกัน

3. ปัจจัยการสื่อสารการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยการเปิดรับสื่อ ดังนี้ คือ 1) ประเภทสื่อที่เปิดรับ จากการศึกษาของ McQuail (2010) พบว่า ประเภทสื่อที่เปิดรับ เป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคสื่อ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้คนมีทางเลือกใน

การเสพสื่อหลากหลายมากขึ้น โดยสื่อที่เปิดรับ หมายถึง สื่อที่ผู้รับสารได้เข้าถึง หรือเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม 2) ความถี่ในการเปิดรับ จากการศึกษาของ McCombs, M., & Shaw, D. (1972) พบว่า ความถี่การเปิดรับสื่อ หมายถึง ระดับความสม่ำเสมอหรือจำนวนครั้งที่ผู้รับสารเข้าถึงเนื้อหาสื่อภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น วันละกี่ครั้ง สัปดาห์ละกี่วัน หรือเดือนละกี่ครั้ง มีความสำคัญต่อการศึกษาอิทธิพลของสื่อต่อพฤติกรรม ความรู้ ทัศนคติ และการตัดสินใจของผู้บริโภคสื่อ โดยทั่วไปยิ่งเปิดรับสื่อบ่อย ยิ่งมีแนวโน้มจะจดจำเนื้อหา เข้าใจข้อมูล และได้รับผลกระทบจากสื่อนั้นมากขึ้น 3) วันที่เปิดรับ จากการศึกษาของ ภาวีร์ ชินะโชติ (2554) พบว่า ช่วงวันหรือวันที่ผู้รับสารเปิดรับเนื้อหาจากสื่อ ไม่ว่าจะเป็นวันธรรมดา วันหยุด มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคทั้งสิ้น และ 4) ช่วงเวลาที่เปิดรับ จากการศึกษาของ McQuail (2010) พบว่า ช่วงเวลาในแต่ละวันที่ผู้รับสารเลือกเข้าถึงเนื้อหาสื่อ เช่น ช่วงเช้า กลางวัน เย็น หรือกลางคืน โดยช่วงเวลาในการเปิดรับมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำเนินชีวิต, พฤติกรรมการใช้สื่อ วัตถุประสงค์ในการเสพสื่อ และการตัดสินใจ

ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษาของ ทินวงษ์ รักอิสสระกุล กิ่งกาญจน์ พิจักขณา และพิมพ์จุฑา พิกุลทอง (2567) พบว่า สิ่งที่ส่งผลต่อการสื่อสารบนแพลตฟอร์มที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันในเครือข่ายสังคม (Social Network) ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใด ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเตอร์เน็ต การสื่อสารบนแพลตฟอร์มดิจิทัลในยุคปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่แค่การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติการทางสังคม โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างการรับข้อมูล การมีส่วนร่วมในชุมชนออนไลน์ และการสร้างอิทธิพลผ่านการสื่อสาร ซึ่งสะท้อนถึงพลังของเครือข่ายสังคม (Social Network) บนพื้นที่ดิจิทัลในการขับเคลื่อนความคิดเห็น พฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก จากการศึกษาของ ธนวัฒน์ เกตุเพ็นวงศ์ (2565) พบว่า สิ่งที่ส่งผลต่อการส่งผ่านข้อมูลหรือข่าวสารจากปากต่อปาก การแบ่งปันข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างกัน ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือสูง เนื่องจากมาจากประสบการณ์จริงของผู้ที่เคยใช้สินค้า หรือบริการนั้น ๆ การสื่อสารแบบ

ปากต่อปากถือเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูล ประสบการณ์ และความคิดเห็นของผู้บริโภค โดยมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อกระบวนการบอกต่อ ได้แก่ แหล่งที่มา เนื้อหา ช่องทาง ลักษณะการสื่อสาร ประสบการณ์และอารมณ์ของผู้พูด รวมถึงบริบททางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อระดับความน่าเชื่อถือและการตัดสินใจของผู้รับสารในยุคดิจิทัล

ปัจจัยการสื่อสารการสื่อสารการตลาด จากการศึกษาของ Kotler, P., & Keller, K. L. (2016) พบว่า สิ่งที่ส่งต่อกระบวนการสื่อสารการตลาด หรือการถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับธุรกิจและผลิตภัณฑ์ไปยังผู้บริโภคเป้าหมาย เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และโน้มน้าวใจให้เกิดความต้องการสินค้า หรือบริการ การสื่อสารการตลาดประกอบด้วยหลายปัจจัยที่มีบทบาทร่วมกันในการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภค โดยในงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การใช้ผู้มีอิทธิพล และการสร้างประสบการณ์ลูกค้า ซึ่งล้วนมีผลต่อการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และการโน้มน้าวใจให้เกิดพฤติกรรมการซื้อของกลุ่มเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรคือ นักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก จำนวนทั้งสิ้น 400 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนมากและไม่รู้จำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane, T. (1973) ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อนที่สามารถยอมรับได้ไม่เกิน 0.05 ผลจากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง 385 ตัวอย่าง และสำรองไว้ 15 ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างไว้ จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะทางประชากรศาสตร์ เป็นคำถามที่ตรวจคำตอบแบบ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. รายได้ และ 5. ภูมิหลังทางวัฒนธรรมอาหาร

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) จำนวน 4 คำถาม ได้แก่ 1. ประเภทสื่อที่เปิดรับ 2. ความถี่ในการเปิดรับ 3.วันที่เปิดรับ และ 4. ช่วงเวลาที่เปิดรับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) จำนวน 5 คำถาม 2. ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก จำนวน 6 คำถาม และ 3. ปัจจัยการสื่อสารการตลาด (Marketing) จำนวน 6 คำถาม

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามเบื้องต้นและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความชัดเจนของภาษาที่ใช้ ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของข้อคำถาม และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาจีนที่ศึกษาในประเทศไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) จากการวิเคราะห์แบบสอบถามมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 27 ข้อ จากนั้นจึงหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990) ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง ตาม

เกณฑ์ของ Nunnally, J. C. (1978) ที่กำหนดไว้ว่าค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ควรมีค่า 0.70 ขึ้นไป

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพมาปรับปรุงและเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

6) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้วิจัยคอยให้ข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เข้าใจวิธีการตอบแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งหมด 400 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และรับประกันการรักษาความลับของข้อมูล แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมามีความสมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 400 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไปลักษณะทางประชากรศาสตร์ และการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับข้อมูลปัจจัยการสื่อสารมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปลักษณะทางประชากรศาสตร์ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน) n = 400	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	168	42.00
หญิง	232	58.00
รวม	**400**	**100.00**
อายุ		
18 - 25 ปี	279	69.75
26 - 35 ปี	74	18.50
35 ปีขึ้นไป	47	11.75
รวม	**400**	**100.00**
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	316	79.00
ปริญญาโท	67	16.75
ปริญญาเอก	17	4.25
รวม	**400**	**100.00**
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่เกิน 15,000 บาท / เดือน	177	44.25
15,001 - 25,000 บาท / เดือน	113	28.25
25,001 - 35,000 บาท / เดือน	78	19.50
35,001 - 45,000 บาท / เดือน	24	6.00
45,000 บาทขึ้นไป	8	2.00
รวม	**400**	**100.00**
ภูมิหลังทางวัฒนธรรม อาหารในพื้นที่ดั้งเดิมของตนเอง		
อาหารรสเผ็ด	59	14.75
อาหารรสเค็ม	179	44.75
อาหารรสหวาน	22	5.50

อาหารรสเปรี้ยว	36	9.00
อาหารที่ไม่เผ็ดและรสชาติอ่อน	104	26.00
รวม	**400**	**100.00**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 232 คน (ร้อยละ 58.00) และเป็นเพศชาย จำนวน 168 คน (ร้อยละ 42.00) ส่วนใหญ่มีอายุ 18 - 25 ปี จำนวน 279 คน (ร้อยละ 69.75) มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 316 คน (ร้อยละ 79.00) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 177 คน (ร้อยละ 44.25) และส่วนใหญ่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมอาหาร ในพื้นที่ดั้งเดิมของตนเอง ในการรับประทานอาหารที่มีรสชาติอาหารรสเค็ม จำนวน 179 คน (ร้อยละ 44.75)

2. การเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า

ตัวแปรที่ศึกษา	**จำนวน (คน) n = 400**	**ร้อยละ**
ประเภทสื่อที่เปิดรับ		
สื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ ป้ายประกาศ โปสเตอร์ / ใบปลิว	84	21.00
สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Wechat Douyin Weibo Kuaishou BiliBili	252	63.00
สื่อบุคคล เช่น ครอบครัว ญาติ เพื่อน คนรู้จัก	156	39.00
สื่อการตลาด เช่น โฆษณา การส่งเสริมการขาย ประชาสัมพันธ์	108	27.00
รวม	**400**	**100.00**

ความถี่ในการเปิดรับสื่อ		
1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์	131	32.75
3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์	240	60.00
5 - 6 ครั้งต่อสัปดาห์	18	4.50
มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์	11	2.75
รวม	**400**	**100.00**
วันที่เปิดรับสื่อ		
วันจันทร์	98	24.50
วันอังคาร	14	3.50
วันพุธ	140	35.00
วันพฤหัสบดี	57	14.25
วันศุกร์	39	9.75
วันเสาร์	18	4.50
วันอาทิตย์	34	8.50
รวม	**400**	**100.00**
ตัวแปรที่ศึกษา	**จำนวน (คน) n = 400**	**ร้อยละ**
ช่วงเวลาที่เปิดรับสื่อ		
00.01 - 06.00 น.	40	10.00
6.01 - 12.00 น.	94	23.50
12.01 - 18.00 น.	221	55.25
18.01 - 00.00 น.	45	11.25
รวม	**400**	**100.00**
เหตุผลในการเปิดรับสื่อ		
เป็นข้อมูลสำหรับตัวเอง	73	18.25
เป็นข้อมูลสำหรับการแนะนำให้แก่ผู้อื่น	121	30.25
รับรู้ข่าวสาร	184	46.00

เพื่อความเพลินเพลิน / ฆ่าเวลา	22	5.50
รวม	**400**	**100.00**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่เปิดรับสื่อในการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า จากสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Wechat Douyin Weibo Kuaishou BiliBili จำนวน 252 คน (ร้อยละ 63.00) เปิดรับสื่อ 3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 240 คน (ร้อยละ 60.00) เปิดรับเกี่ยวกับอาหารหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ในวันพุธ จำนวน 140 คน (ร้อยละ 35.00) ช่วงเวลา 12.01 - 18.00 น. จำนวน 221 คน (ร้อยละ 55.25) มีเหตุผลในการเปิดรับ เพื่อรับรู้ข่าวสาร จำนวน 184 คน (ร้อยละ 46.00)

3. ปัจจัยการสื่อสารมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย

ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหาร ประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความความเบี่ยงเบนของปัจจัยการสื่อสาร ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหาร ประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย

ปัจจัยการสื่อสาร	**ระดับความรู้สึก (จำนวนคน และร้อยละ)**								
	มากที่สุด (5)	**มาก (4)**	**ปานกลาง (3)**	**เล็กน้อย (2)**	**ไม่มีผล (1)**	**รวม**	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลความ**
ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)									
1) เมื่อท่านได้รับข้อมูล เห็นตัวอย่างการบริโภค ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีผล	215 (53.75)	102 (25.50)	83 (20.75)	-	-	400 (100.00)	4.33	0.80	มาก

ต่อการตัดสินใจ									
2) ความคิดเห็นหรือคำแนะนำจากเพื่อนและชุมชนออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจ	171 (42.75)	158 (39.50)	71 (17.75)	-	-	400 (100.00)	4.25	0.74	มาก
3) คำแนะนำ การรีวิวจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด บนสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจ	144 (36.00)	235 (58.75)	21 (5.25)	-	-	400 (100.00)	4.31	0.56	มาก
4) การโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม การแชร์ประสบการณ์ส่วนตัวหรือผู้อื่นในสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจ	77 (19.25)	251 (62.75)	72 (18.00)	-	-	400 (100.00)	4.01	0.61	มาก
5) การแนะนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ เช่น โฆษณา รีวิว หรือโพสต์ที่ปรากฏในฟีดข่าว มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	36 (9.00)	301 (75.25)	63 (15.75)	-	-	400 (100.00)	3.93	0.49	มาก
ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word-of-Mouth)									
1) แหล่งที่มาจากการพูดคุย เพื่อน หรือคนรู้จัก มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	86 21.50	269 67.25	45 11.25	-	-	400 (100.00)	4.10	0.56	มาก

2) เนื้อหาที่ได้รับจากการพูดคุย การแนะนำร้าน รีวิวอาหาร มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	26 6.50	268 67.00	106 26.50	-	-	400 (100.00)	3.80	0.54	มาก
3) การได้รับข้อมูลการพูดคุย สนทนาแบบตัวต่อตัว หรือโซเชียลมีเดีย มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	155 38.75	236 59.00	9 2.25	-	-	400 (100.00)	4.37	0.53	มาก
4) ลักษณะของการพูดคุย ความชัดเจน จริงใจ น่าเชื่อถือ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	24 6.00	219 54.75	157 39.25	-	-	400 (100.00)	3.67	0.58	มาก
5) อารมณ์ประสบการณ์ที่ได้รับจากการพูดคุย เช่น ความประทับใจ คำแนะนำที่น่าจดจำ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	53 13.25	318 79.50	29 7.25	-	-	400 (100.00)	4.06	0.45	มาก
6) ความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม การแนะนำร้านที่มีรสชาติ หรือบรรยากาศใกล้เคียงกับอาหารจีน มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	13 3.25	259 64.75	128 32.00	-	-	400 (100.00)	3.71	0.52	มาก

ปัจจัยการสื่อสารการตลาด (Marketing)									
1) การโฆษณาของร้านอาหาร โฆษณาในสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	58 (14.50)	211 (52.75)	131 (32.75)	-	-	400 (100.00)	3.82	0.66	มาก
2) การส่งเสริมการขายของร้านอาหาร ส่วนลด โปรโมชั่น หรือแถมพิเศษ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	48 (12.00)	206 (51.50)	145 (36.25)	1 (0.25)	-	400 (100.00)	3.75	0.66	มาก
3) ประชาสัมพันธ์ของร้านอาหาร กิจกรรมพิเศษ จัดงาน ทดลองชิม มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	58 (14.50)	319 (79.75	23 (5.75)	-	-	400 (100.00)	4.09	0.44	มาก
4) ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencers) ในการแนะนำ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	86 (21.50)	291 (72.75)	23 (5.75)	-	-	400 (100.00)	4.16	0.50	มาก
5) บรรจุภัณฑ์ โลโก้ เมนูอาหาร หรือการตกแต่งร้าน มีผลต่อการตัดสินใจบริโภค	47 (11.75)	90 (22.50)	263 (65.75)	-	-	400 (100.00)	3.46	0.70	ปานกลาง
6) การสร้างประสบการณ์ลูกค้า	71 (17.75)	272 (68.00)	57 (14.25)	-	-	400 (100.00)	4.04	0.56	มาก

การให้บริการ บรรยากาศในร้าน หรือคุณภาพอาหาร มีผลต่อการตัดสินใจ บริโภค			
รวม	**3.99**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้สึกเห็นด้วยมากกับปัจจัยการสื่อสารมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหาร ประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย ($\overline{X}$ = 3.99, S.D. = 0.58) ด้านปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า เมื่อได้รับข้อมูล หรือเห็นตัวอย่างการบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ คำแนะนำหรือการรีวิวจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencers) บนสื่อสังคมออนไลน์ ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.56) และการแนะนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า โดยอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ เช่น โฆษณา รีวิว หรือโพสต์ที่ปรากฏในฟีดข่าว มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.49)

ด้านปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word-of-Mouth) ที่มีผลต่อการตัดสินใจการบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย พบว่า การได้รับข้อมูลการพูดคุย สนทนาแบบตัวต่อตัว หรือโซเชียลมีเดีย มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4..37, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ แหล่งที่มาของการสื่อสารจากการพูดคุย เพื่อนหรือคนรู้จัก มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคมาก ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.56) และลักษณะของการพูดคุย ความชัดเจน ความจริงใจ หรือความน่าเชื่อถือ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.67, S.D. = 0.58)

ด้านปัจจัยการสื่อสารการสื่อสารการตลาด (Marketing) ที่มีผลต่อการตัดสินใจการบริโภคอาหาร ประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า พบว่า การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencers) ในการแนะนำร้านอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ การประชาสัมพันธ์ของร้านอาหาร

กิจกรรมพิเศษหรือการจัดงานทดลองชิม มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคมาก ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.44) และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โลโก้ เมนูอาหาร หรือการตกแต่งร้าน มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.46, S.D. = 0.70)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการเปิดรับสื่อและปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหาร ประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ Russo and Simeone (2017) ที่พบว่า โซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการบริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Armutcu et al. (2024) และ Channuwong et al. (2022) โดยผลงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า โซเชียลมีเดียเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการในยุคดิจิทัล ลูกค้าส่วนใหญ่จะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามที่ได้รับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ

2. ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก ผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหาร ประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541) ได้กล่าวว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะเชื่อถือการบอกเล่ากันมากกว่าการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือสื่ออื่น ๆ เพราะมีความรู้สึกว่าการได้รับฟังโดยตรงจากผู้ที่มีประสบการณ์มาด้วยตนเองมีความน่าเชื่อถือกว่า และการบอกต่อยังมีผลต่อโดยตรงต่อการตัดสินใจ และสอดคล้องกับ เสริมยศ ธรรมรักษ์ (2546) ที่กล่าวว่า ผู้รับสารจะให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้ส่งสารในแง่ของความน่าเชื่อถือของแหล่งสารผู้ซื้อจะประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจากความไว้วางใจหรือเชื่อใจที่ผู้ส่งสารแสดงออกมา ซึ่งกลุ่มของผู้ซื้อ เพื่อน และบุคคลในครอบครัว หรือเรียกอีกชื่อว่า อิทธิพลของคำพูด (Word of Mouth Influence) เป็นช่องทางทางสังคมของสื่อบุคคล (Social Channels) ที่มีอิทธิพลมากที่สุดสำหรับผู้บริโภค

3. ปัจจัยการสื่อสารการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหาร ประเภทหม้อไฟชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา มีมงคล กรกมล ทองแก้ว ธิดารัตน์ กฤตยามงคลชัย พีระวิชญ์ จันทร์ทรัพย์ และทัชชกร สัมมะสุต (2565) ที่กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรชัช มีสง่า และฉันทนา ปาปัดถา (2566) ที่กล่าวว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ราคา โปรโมชั่น และรสชาติของอาหาร ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยเดียวกันมีผลต่อพฤติกรรมการบริโภค สำหรับโปรโมชั่น นักศึกษาจีนใช้โซเชียลมีเดียเป็นแหล่งข้อมูลหลัก พฤติกรรมการบริโภคชาบูของนักศึกษาจีนให้ความสำคัญกับ ราคา โปรโมชั่น และรีวิวออนไลน์ ซึ่งเป็นการสื่อสารการตลาด

องค์ความรู้ใหม่

1. การสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกสินค้าในวงกว้าง แต่ในกรณีของนักศึกษาจีนในประเทศไทย ยังเป็นเครื่องมือหลักในการรับข้อมูลโปรโมชั่น รีวิว และการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทเฉพาะเจาะจงอย่าง "หม้อไฟชาบู หมาล่า" สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากช่องทางสื่อทั่วไปไปสู่โซเชียลมีเดียในฐานะแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือในบริบทระหว่างประเทศ

2. การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) ยังคงมีอิทธิพลสูง แม้ในกลุ่มผู้บริโภคชาวต่างชาติที่อาศัยในต่างแดน แสดงให้เห็นว่าแม้ในยุคดิจิทัล การบอกต่อระหว่างเพื่อน กลุ่มคนรู้จัก หรือครอบครัว ยังคงมีน้ำหนักมากต่อการตัดสินใจบริโภค โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาต่อ นักศึกษามีแนวโน้มพึ่งพาวงสังคมใกล้ชิดที่มีประสบการณ์ตรง

3. การสื่อสารการตลาด โดยเฉพาะในรูปแบบ “โปรโมชั่น + รีวิวออนไลน์” มีอิทธิพลมากในพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาจีน การเลือกบริโภคอาหารไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านรสชาติเท่านั้น แต่ “โปรโมชั่นที่เห็นจากโซเชียลมีเดีย” กลายเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญแสดงถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่เชื่อมโยงการตลาดดิจิทัลเข้ากับการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยการสื่อสารมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย ทั้งปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก และปัจจัยการสื่อสารการตลาด

1. ปัจจัยการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ นักศึกษาจีนในปัจจุบันเป็นกลุ่มที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้การใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารหม้อไฟ ชาบู หรือหมาล่ามักเริ่มต้นจากการเห็นรูปภาพ วิดีโอสั้น ๆ หรือรีวิวจากเพื่อนในกลุ่มสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Wechat Douyin Weibo Kuaishou BiliBili หรือแม้กระทั่งแพลตฟอร์มไทยบางส่วนที่ได้รับความนิยมในหมู่นักศึกษาจีน รูปภาพอาหารที่น่ารับประทาน โปรโมชันที่ดึงดูดใจ หรือแม้แต่วิดีโอขั้นตอนการทำอาหารที่ดูน่าสนุก ล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจและทำให้เกิดความอยากลองได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การที่เพื่อน แชร์ประสบการณ์การรับประทานอาหาร หรือเช็คอินตามร้านต่าง ๆ ก็ยิ่งเพิ่มโอกาสในการรับรู้และพิจารณาตัดสินใจเลือกบริโภคตามได้มากขึ้น

2. ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปาก แม้ว่าโลกออนไลน์จะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก แต่การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word-of-Mouth) ก็ยังคงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูง โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่มักจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างเพื่อนร่วมชาติ การบอกเล่าถึงรสชาติอาหาร บรรยากาศร้าน การบริการที่ดี หรือแม้กระทั่งความคุ้มค่าจากเพื่อนที่เคยไปรับประทานมาก่อน จะสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจในการตัดสินใจได้มากกว่าข้อมูลจากช่องทางอื่น ๆ คำแนะนำจากเพื่อนที่เชื่อถือได้มักจะเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้นักศึกษากล้าที่จะลองร้านใหม่ ๆ หรือเลือกกลับไปใช้บริการร้านเดิมที่ได้รับคำชมเชย

3. ปัจจัยการสื่อสารการตลาด ปัจจัยสุดท้ายคือการสื่อสารการตลาดจากร้านอาหารเอง ซึ่งรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการขายต่าง ๆ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือการจัดโปรโมชัน ไม่ว่าจะเป็นส่วนลด โปรโมชันบุฟเฟต์ การสะสมแต้ม หรือของแถมพิเศษ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นกลยุทธ์ที่ร้านอาหารใช้เพื่อดึงดูดความสนใจและกระตุ้นการตัดสินใจของ

ผู้บริโภค การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักศึกษาจีนโดยตรงผ่านช่องทางที่เหมาะสม เช่น การร่วมมือกับชมรมนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมพิเศษสำหรับนักศึกษา หรือการโฆษณาในสื่อที่นักศึกษาจีนเข้าถึงได้ง่าย จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารการตลาดและส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสารบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เนื่องจากการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง นักศึกษาจีนใช้โซเชียลมีเดียในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหาร เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการในยุคดิจิทัล เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ และการรีวิวจากอินฟลูเอนเซอร์มีผลต่อการตัดสินใจ ดังนั้น ธุรกิจร้านอาหารที่ต้องการดึงดูดลูกค้าชาวจีนควรให้ความสำคัญกับการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย

2. การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างคอนเทนต์ที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย เช่น คลิปรีวิวอาหารหม้อไฟโดยอินฟลูเอนเซอร์ชาวจีน หรือโพสต์ที่ใช้ภาษาจีนพร้อมคำบรรยายความรู้สึก และใช้แพลตฟอร์มที่นิยมในหมู่นักศึกษาจีน เช่น Wechat Douyin Weibo Kuaishou BiliBili เพื่อเผยแพร่โปรโมชั่นหรือรีวิวร้าน

3. ส่งเสริมการสื่อสารแบบปากต่อปาก เน้นการบริการที่ประทับใจ เพื่อให้นักศึกษานำไปบอกต่อเพื่อนในกลุ่ม อาจมีการให้รางวัลสำหรับการแนะนำเพื่อน เช่น ส่วนลดหรือเมนูพิเศษเมื่อแนะนำเพื่อนชาวจีนมารับประทานสร้างกิจกรรมกลุ่ม เช่น ส่วนลดสำหรับหม้อไฟแบบโต๊ะใหญ่ เมื่อมาเป็นกลุ่มนักศึกษา

4. พัฒนาเครื่องมือการสื่อสารการตลาดให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมจีน ออกแบบเมนูและป้ายโฆษณาเป็นภาษาจีน พร้อมคำอธิบายที่เข้าใจง่าย จัดโปรโมชันในช่วงเทศกาลจีน เช่น ตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ การใช้พรีเซนเตอร์ที่ชาวจีนรู้จักหรือไว้วางใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การขยายกลุ่มตัวอย่างและเพิ่มความหลากหลาย เพิ่มจำนวนนักศึกษาจีนที่ทำการศึกษา เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเป็นตัวแทนที่สูงขึ้น และสามารถนำไปอ้างอิงกับประชากรนักศึกษาจีนในประเทศไทยได้กว้างขวางขึ้น หรือการสำรวจนักศึกษาชาติอื่น ๆ

เพื่อให้เห็นภาพที่ครอบคลุมมากขึ้น อาจเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทเดียวกันกับนักศึกษาชาติอื่น ๆ ที่ศึกษาในประเทศไทย เพื่อหาความเหมือนและความต่าง

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพิ่มเติม นอกจากการใช้แบบสอบถาม ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักศึกษาจีนจำนวนหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ละเอียดมากขึ้นเกี่ยวกับเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจ ความคิดเห็นต่อการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงประสบการณ์ที่ประทับใจหรือไม่ประทับใจ รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมการใช้งานโซเชียลมีเดีย หรือการเลือกบริโภคในสถานการณ์จริง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมที่อาจไม่สามารถระบุได้จากการตอบแบบสอบถาม

3. การประเมินประสิทธิผลของการสื่อสาร ทำการศึกษาโดยตรงกับร้านอาหารที่ดำเนินธุรกิจหม้อไฟ ชาบู หมาล่า ว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่ร้านใช้นั้นส่งผลต่อยอดขาย จำนวนลูกค้า หรือการรับรู้แบรนด์ของนักศึกษาจีนอย่างไร หรือการออกแบบการทดลองเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของช่องทางการสื่อสาร หรือเนื้อหาการสื่อสารที่แตกต่างกันต่อการรับรู้และตัดสินใจของนักศึกษาจีน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกานต์ เตียววัฒนานนท์. (2561). การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ และคุณภาพการบริการ ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านอาหารประเภทชาบูในเขตกรุงเทพฯ. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ทินวงษ์ รักอิสสระกุล กิ่งกาญจน์ พิจักขณา และพิมพ์จุฑา พิกุลทอง (2567). การพัฒนาสื่อดิจิทัลบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถี ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*, 9(1), 17-38.

ธนภัทร พิริย์โยธินกุล และน้ำผึ้ง ปัทมะลางคุล. (2562). วัฒนธรรมอาหาร: ปรุง “ความเป็นอื่น” ในวรรณคดีไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์. *วรรณวิทัศน์*, 19(2), 29–56.

ธนวัฒน์ เกตุเพ็นวงศ์. (2565). อิทธิพลการสื่อสารปากต่อปากบนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติตราสินค้าและพฤติกรรมการสนับสนุนตราสินค้า กรณีศึกษา Streaming Video on Demand ในประเทศไทย. ใน *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรวารสารศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฑามาศ ฉัตรสุริยาวง์. (2564). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์กับการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วิลาวัลย์ อ่อนวงษ์เปรม. (2561). กลยุทธ์การปรับตัวด้านการตลาดเพื่อสร้างการรับรู้คุณค่าอาหารไทยดั้งเดิมของประเทศไทย. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการตลาด*. มหาวิทยาลัยสยาม.

ศิรชัช มีสง่า และฉันทนา ปาปัดถา. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทชาบูของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกาแพงแสน. *วารสารบริหารธุรกิจและนวัตกรรม มทร.พระนคร*, 2(2), 50-60.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด.* กรุงเทพฯ: Diamond in Business World.

เสริมยศ ธรรมรักษ์. (2546). *การสื่อสารเพื่อการตลาด.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Armutcu et al. (2024). The role of social media in consumers' intentions to buy green food: evidence from Türkiye. *British Food Journal*, 126(5), 1923-1940.

Channuwong, S., Siripap, P., Ladnongkun, V., Makingrilas, J. (2022). Marketing strategies influencing customer satisfaction of supermarkets in Bangkok areas. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(2), 472-487.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers Inc.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. 15th Edition. Edinburgh Gate: Pearson Education Limited.

McCombs, M., & Shaw, D. (1972). *The agenda-setting function of mass media: Public opinion*. New York: McGraw-Hill.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory.* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

Qin, H. (2024). การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของสตรีจีนในการสมรสไทย-จีนภายใต้บริบทสังคมไทย. ใน *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรังสิต.

Quarterly 69: 176–87McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory*. (6th ed.). Los Angeles, CA: Sage.

Russo, C. and Simeone, M. (2017). The growing influence of social and digital media. Impact on consumer choice and market equilibrium. *British Food Journal*, 119(3), 1115-1130.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper & Row.

ความพร้อมของบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร*

PERSONNEL AND ORGANIZATIONAL READINESS AFFECTING ACCOUNTING WORK EFFICIENCY OF REGISTERED CORPORATE ENTITIES IN BANGKOK

อังคณา สำอาง[1] และ มัตธิมา กรงเต้น[2]

Angkana Samang[1] and Mattima Krongten[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[1-2]Sripatum University, Thailand

Corresponding Author's Email: angkana.sam@spumail.net

วันที่รับบทความ: 17 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 1 สิงหาคม 2568

Received 17 July 2025; Revised 30 July 2025; Accepted 1 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากร ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กร และประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรและปัจจัยด้านความพร้อมขององค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของพนักงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร ศึกษาในกลุ่มนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่ยังดำเนินกิจการอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 380 คน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม

Citation:

* อังคณา สำอาง และ มัตธิมา กรงเต้น. (2568). ความพร้อมของบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 962-980.

Angkana Samang and Mattima Krongten. (2025). Personnel And Organizational Readiness Affecting Accounting Work Efficiency Of Registered Corporate Entities In Bangkok. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 962-980.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทในเขตกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรที่ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี คือ ลักษณะส่วนบุคคลและทักษะด้าน Data Analytics อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 72.1 และ 5) ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรที่ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี คือ ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรและด้านเทคโนโลยีขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 73.3

คำสำคัญ: ความพร้อมของบุคลากร, ความพร้อมขององค์กร, ประสิทธิภาพงานบัญชี, บริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคล

Abstract

This research aimed to: 1) study personnel readiness factors, organizational routineness, and accounting work efficiency of registered corporate entities in Bangkok, and 2) study personnel readiness and organizational readiness factors affecting accounting work efficiency of registered corporate entities in Bangkok. The study focused on accountants working in large registered corporate entities that are still operating in Bangkok, with a sample size of 3 8 0 respondents. This is quantitative research. The research instrument was a questionnaire. Data analysis employed percentage, frequency, mean, standard deviation, and multiple regression analysis for hypothesis testing. The findings revealed that: 1) Personnel readiness factors overall were at the highest level; 2) Organizational readiness factors overall were at the highest level; 3)

Accounting work efficiency of registered corporate entities in Bangkok overall was at the highest level; 4) Personnel readiness factors that had a direct positive effect on accounting work efficiency were personal characteristics and Data Analytics skills, with statistical significance at the .01 level, having a predictive efficiency of 72.1%; and 5) Organizational readiness factors that had a direct positive effect on accounting work efficiency were management support, training and personnel development, and organizational technology, with statistical significance at the .01 level, having a predictive efficiency of 73.3%.

Keywords: Personnel readiness, Organizational readiness, Accounting work efficiency, Registered corporate entities

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Data Analytics ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจ และได้รับการยกย่องว่าเป็นขุมพลังใหม่ที่องค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกนำมาใช้สร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ Data Analytics จึงได้กลายเป็นหัวใจสำคัญที่องค์กรไม่อาจมองข้าม เนื่องจากข้อมูลไม่ใช่เพียงแค่ตัวเลขหรือสถิติอีกต่อไป แต่เป็น “สินทรัพย์” ที่ช่วยขับเคลื่อนกลยุทธ์และการตัดสินใจในทุกระดับขององค์กร (ธนาคารไทยพานิชย์, 2568) การนำ Data Analytics มาใช้ช่วยให้องค์กรสามารถเข้าใจสถานการณ์รอบด้านได้อย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้า แนวโน้มตลาด หรือประสิทธิภาพการดำเนินงาน บทบาทของ Data Analytics จึงไม่ได้จำกัดแค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังช่วยเปิดโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาสินค้าและบริการ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจที่ขาดข้อมูลรองรับ องค์กรที่สามารถบริหารจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถวางแผนกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดและลูกค้าได้ดียิ่งขึ้นและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในโลกธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Channuwong et al., 2022; สโรชา สุทธิชาติ, 2568)

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการศึกษาความพร้อมของบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี เนื่องจากเป็นที่ตั้งของบริษัทขนาดใหญ่จำนวนมากที่มีศักยภาพในการพัฒนาประสิทธิภาพงานบัญชีผ่านการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาบุคลากร จากข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคลขนาดใหญ่ พบว่าโดยภาพรวมมีบริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนนิติบุคคลกว่า 7,353 แห่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 45 ของบริษัทขนาดใหญ่ทั้งประเทศ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) โดยบริษัทขนาดใหญ่เหล่านี้มีความได้เปรียบในการพัฒนาประสิทธิภาพงานบัญชีเนื่องจากมีความพร้อมด้านเงินทุน สามารถลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและทักษะสูง มีระบบการจัดการที่เป็นมาตรฐานและมีงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบริษัทเหล่านี้จะมีศักยภาพในการพัฒนาประสิทธิภาพงานบัญชี แต่ก็ยังประสบปัญหาและความท้าทายที่สำคัญหลายประการ ประการแรก จากการศึกษาการพัฒนาบริษัทบัญชีในประเทศไทย พบว่า บริษัทบัญชีทั่วไปยังไม่พร้อมต่อสภาพแวดล้อมดิจิทัล ไม่สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถยกระดับตนเองให้เป็นบริษัทบัญชีดิจิทัลได้ (การพัฒนาบริษัทบัญชีคุณภาพในประเทศไทยเพื่อเป็นบริษัทบัญชีดิจิทัล, 2022) ประการที่สอง การศึกษาของ Deloitte Thailand (2022) พบว่า องค์กรในประเทศไทยยังประสบปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์และกระบวนทัศน์ดิจิทัล โดยร้อยละ 41 ของบริษัทขาดความเชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอกองค์กร ร้อยละ 31 มีวัฒนธรรมดิจิทัลที่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่ และร้อยละ 29 มีปัญหาการแบ่งแยกขององค์กร นอกจากนี้ บุคลากรส่วนใหญ่ยังคงมองว่าการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นเพียงการปรับปรุง IT และเป็นหน้าที่ของบุคลากร IT เท่านั้นมากกว่าความรับผิดชอบขององค์กรโดยรวม ประการที่สามและสำคัญที่สุด บริษัท Big 4 ในประเทศไทยซึ่งเป็นผู้นำด้านการบัญชีและการตรวจสอบบัญชี มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือองค์กรทั้งในและต่างประเทศปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจ ปฏิบัติตามกฎระเบียบทางการเงิน และเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ธุรกิจต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายอย่างรวดเร็ว (Personnel Consultant, 2024) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้กรุงเทพมหานครจะเป็นศูนย์กลาง

ทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง แต่องค์กรต่างๆ ยังต้องการแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาความพร้อมของบุคลากรและองค์กรเพื่อให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพงานบัญชีได้อย่างมีประสิทธิผล

ประสิทธิภาพงานบัญชีเป็นผลลัพธ์สำคัญที่สะท้อนความสำเร็จขององค์กรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านบัญชี โดยประสิทธิภาพดังกล่าวขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์กรในสองมิติหลัก คือ ความพร้อมด้านบุคลากรและความพร้อมด้านองค์กร ความพร้อมด้านบุคลากรถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างประสิทธิภาพงานบัญชี เนื่องจากบุคลากรเป็นผู้ดำเนินการหลักที่ต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาของ Sripan และ Wisaeng (2022) พบว่า ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพการรายงานทางการเงิน โดยความสามารถที่สำคัญประกอบด้วย ความรู้ทางวิชาชีพ จริยธรรมทางวิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะการจัดการองค์กร และทักษะการปรับตัวในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ความพร้อมด้านองค์กรเป็นปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับการสร้างประสิทธิภาพงานบัญชี ซึ่งรวมถึงโครงสร้างองค์กร ระบบเทคโนโลยี การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการพัฒนาบุคลากร จากการศึกษาในองค์กรคมนาคมของไทย พบว่า ทักษะวิชาชีพของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับสูง และระบบควบคุมภายในก็มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและองค์กรมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน (Nupueng et al., 2022) การวัดประสิทธิภาพงานบัญชีสามารถทำได้ผ่านหลายมิติ ได้แก่ ประสิทธิภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งวัดจากความสามารถในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีได้อย่างถูกต้องและทันเวลา คุณภาพของงานบัญชี ที่สะท้อนผ่านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความครบถ้วนของข้อมูลทางการเงิน และประสิทธิภาพในการตัดสินใจทางธุรกิจ ที่วัดจากความสามารถในการให้ข้อมูลที่สนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากองค์กรขาดความพร้อมในด้านใดด้านหนึ่ง ก็อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพงานบัญชีโดยรวมลดลง และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความพร้อมของบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนาการนำ Data Analytics มาใช้ในงานบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางให้องค์กรอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบบัญชีต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากร 1) ลักษณะส่วนบุคคลของนักบัญชี จากการศึกษาของ Wang และ Wang (2023) พบว่าลักษณะส่วนบุคคลของนักบัญชีมีผลสำคัญต่อการยอมรับ Data Analytics ในหลายด้าน ได้แก่ ด้านอายุ พบว่านักบัญชีที่มีอายุน้อยมีแนวโน้มยอมรับเทคโนโลยีใหม่ได้ดีกว่า เนื่องจากเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านประสบการณ์การทำงาน นักบัญชีที่มีประสบการณ์น้อยกว่ามีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์มาก และด้านทัศนคติ ผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีจะมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่มากกว่า และ 2) ทักษะด้าน Data Analytics Johnson และ Lee (2023) ระบุทักษะสำคัญ 4 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นความสามารถในการแปลงข้อมูลดิบให้เป็นข้อมูลที่มีคุณค่า ทักษะการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล เช่น Excel, SQL, Python, Power BI, Tableau ทักษะการนำเสนอข้อมูล โดยการสร้าง dashboard และแผนภูมิที่เข้าใจง่าย และทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยนักบัญชีที่มีทักษะเหล่านี้สูงสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้องค์กรได้มากกว่าทั่วไปถึง 3 เท่า

ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กร 1) ความพร้อมด้านเทคโนโลยี การศึกษาของ Thompson, Watson และ Green (2023) เน้นความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการรองรับ Big Data ที่มีลักษณะ Volume, Velocity และ Variety องค์กรต้องมีระบบที่สามารถจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบเครือข่ายที่เสถียร และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย 2) การสนับสนุนจากผู้บริหารงานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อความสำเร็จ Thompson, Watson และ Green (2023) พบว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย

จัดสรรทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การมีวิสัยทัศน์และความเข้าใจในประโยชน์ของ Data Analytics จะช่วยขับเคลื่อนการนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) งบประมาณในการลงทุน การศึกษาของ Davis & Miller (2023) เน้นความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม เนื่องจากการลงทุนใน Data Analytics มีค่าใช้จ่ายสูงในด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การฝึกอบรม และการบำรุงรักษาระบบ องค์กรต้องพิจารณาความคุ้มค่าระหว่างค่าใช้จ่ายกับประโยชน์ที่จะได้รับ และมองการลงทุนนี้เป็นการลงทุนระยะยาว และ 4) การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ด้าน Bangbon et al. (2023) และ Wilson, Anderson และ Smith (2023) พบว่าการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จ องค์กรที่มีโปรแกรมการฝึกอบรมครอบคลุม มีการประเมินผลและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอจะมีอัตราความสำเร็จสูงกว่า การฝึกอบรมควรครอบคลุมทั้งความรู้พื้นฐานและทักษะขั้นสูง รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างพนักงาน

ประสิทธิภาพงานบัญชี 1) ประสิทธิภาพการวิเคราะห์ข้อมูล Davis & Miller (2023) อธิบายว่าเป็นความสามารถในการประมวลผลข้อมูลอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่าสำหรับการตัดสินใจ รวมถึงความสามารถในการระบุแนวโน้มรูปแบบที่ซ่อนอยู่ และรายการผิดปกติ การลดเวลาในการจัดทำรายงานและเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลหลายมิติพร้อมกัน 2) คุณภาพของงานบัญชี การศึกษาของ Phornlaphatrachakorn และ Jannopat (2021) พบว่า Big Accounting Data มีผลกระทบต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ การใช้ Data Analytics ช่วยเพิ่มความถูกต้อง ครบถ้วน เชื่อถือได้ และทันเวลาของข้อมูลทางการเงิน ลดความผิดพลาดจากมนุษย์ และเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน ส่งผลให้การปฏิบัติตามกฎระเบียบทางบัญชีดีขึ้น และ 3) การตัดสินใจในธุรกิจ การศึกษาต่างๆ เน้นการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลจริงแทนการใช้สัญชาตญาณ ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจได้รวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น สามารถคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคต ลดความเสี่ยง และเห็นโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ รวมถึงการบริหารต้นทุนและการวางแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรและองค์กรมีความเชื่อมโยงและส่งผลซึ่งกันและกัน การมีบุคลากรที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสมและทักษะด้าน Data Analytics

ประกอบกับองค์กรที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี การสนับสนุนจากผู้บริหาร งบประมาณที่เพียงพอ และการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพงานบัญชีในทั้งสามมิติ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล คุณภาพงานบัญชี และการตัดสินใจในธุรกิจ โดยแต่ละมิติมีความเชื่อมโยงกันและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากร ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรและประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรและปัจจัยด้านความพร้อมขององค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของพนักงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ในหัวข้อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หากลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร คือ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานในบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่ยังดำเนินกิจการอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2567 จำนวน 7,353 คน ผู้วิจัยในสูตร Taro Yamane ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างมาจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากวารสาร หนังสือ เอกสารต่าง ๆ และงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยตอนที่ 2, 3 และ 4 มีทั้งหมด 45 ข้อ โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale แบ่งเป็น 5 ระดับความคิดเห็น ผู้วิจัยส่งตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความตรงความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Index of item - Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 0.96 จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์คอลบาซแอลฟ่า (Crobach'Alpha Coefficient) โดยงานวิจัยนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับอยู่ที่ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่ง ได้แก่

1. แหล่งปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการดำเนินการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามออนไลน์จากนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่ยังดำเนินกิจการอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีการใช้ระบบสารสนเทศการบัญชีมาใช้ในการปฏิบัติงาน จนได้จำนวนครบทั้งสิ้น 380 คน

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการดำเนินการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลมาจากหนังสือ บทความและผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาของผู้ศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการศึกษาในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังนี้

1. สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

โดยผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะการนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

การศึกษา ความพร้อมของบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักบัญชีที่ปฏิบัติงานในบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่ยังดำเนินกิจการอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 88.4 และมีประสบการณ์การทำงานในองค์กรปัจจุบัน 3 - 5 ปี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6

2. ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.73,S.D. = 0.40) และทักษะด้าน Data Analytics ($\bar{X}$ = 4.68, 0.47) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ลักษณะส่วนบุคคล	4.73	0.40	มากที่สุด
ทักษะด้าน Data Analytics	4.68	0.47	มากที่สุด
โดยภาพรวม	**4.71**	**0.42**	**มากที่สุด**

3. ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.41) ด้านเทคโนโลยีขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.37) ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.34) และด้านงบประมาณในการลงทุนด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.41) ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านเทคโนโลยีขององค์กร	4.68	0.37	มากที่สุด
ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร	4.73	0.41	มากที่สุด
ด้านงบประมาณในการลงทุนด้านเทคโนโลยี	4.55	0.41	มากที่สุด
ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร	4.65	0.43	มากที่สุด
โดยภาพรวม	**4.65**	**0.36**	**มากที่สุด**

4.ประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจในธุรกิจ ($\bar{X}$ = 4.69) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.68) และด้านคุณภาพของงานบัญชี ($\bar{X}$ = 4.65) ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร

ประสิทธิภาพงานบัญชี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล	4.68	0.43	มากที่สุด
ด้านคุณภาพของงานบัญชี	4.65	0.50	มากที่สุด
ด้านการตัดสินใจในธุรกิจ	4.69	0.42	มากที่สุด
โดยภาพรวม	**4.67**	**0.42**	**มากที่สุด**

5.การทดสอบสมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษา ความพร้อมของบุคลากรและองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยตั้งสมมติฐานคือ 1) ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี และ 2) ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี โดยการวิเคราะห์ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ผลการผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล (A_1) และทักษะด้าน Data Analytics (A_2) ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.849 และมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 72.1 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ ±0.22 (ตารางที่ 4) ซึ่งจะได้สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบคือ

$$\widehat{Y}_{tot} = 0.554 + 0.551(A_1) + 0.323(A_2)$$

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี

ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากร	b	SE_b	β	t	p-value
ลักษณะส่วนบุคคล (A_1)	.551	.0.51	.525	10.818	.000
ทักษะด้าน Data Analytics (A_2)	.323	.043	.361	7.443	.000
ค่าคงที่ 0.554 ; Std.E = ±0.22 ; R = 0.849 ; R^2 = 0.721 ; F = 55.394 ; P-value < 0.01					

6. ผลการผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร(B_1) ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร(B_4) และด้านเทคโนโลยีขององค์กร(B_1) ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เป็น 0.856 และมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 73.3 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ ±0.22 (ตาราง 5) ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ (ตารางที่ 5) ดังนี้ คือ

$$\hat{Y}_{tot} = 0.080 + 0.379(B_2) + 0.344(B_4) + 0.256(B_1)$$

ตารางที่ 5 ผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี

ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กร	b	SE_b	β	t	p-value
ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร(B_2)	.379	.046	.373	8.177	.000
ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร(B_4)	.344	.044	.353	7.822	.000

ด้านเทคโนโลยีขององค์กร(B_1)	.256	.041	.226	6.250	.000
ค่าคงที่ 0.080 ; Std.E = ±0.22 ; R = 0.856 ; R^2 = 0.733 ; F = 343.843 ; P-value < 0.01					

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลและทักษะด้าน Data Analytics ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสธิติที่ระดับ .01 โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 72.1 ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Wang และ Wang (2023) และWongmajarapinya et al. (2024) ที่พบว่า ทัศนคติต่อเทคโนโลยี ความพร้อมในการเรียนรู้สิ่งใหม่ และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของนักบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการนำ Data Analytics มาใช้ รวมทั้งสอดคล้องกับ Johnson และ Lee (2023) ที่ระบุว่า นักบัญชีที่มีทักษะด้าน Data Analytics สูงสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรได้มากกว่านักบัญชีทั่วไปถึง 3 เท่า และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพวงทอง วังราษฎร์ (2567) ที่พบว่า การพัฒนาทักษะนักบัญชีโดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพของนักบัญชีในยุคดิจิทัล โดยทักษะที่สำคัญตามที่ DataRockie (2024) และ Skooldio (2025) ระบุ ได้แก่ การใช้โปรแกรม Excel/Google Sheets ขั้นสูง การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลเชิงภาพ ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการวิเคราะห์ข้อมูล คุณภาพของงานบัญชี และการสนับสนุนการตัดสินใจในธุรกิจ

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กรส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร และด้านเทคโนโลยีขององค์กร ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 73.3

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thompson, Watson และ Green (2023) ที่พบว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารส่งผลมากที่สุดต่อความสำเร็จในการนำ Data Analytics มาใช้ เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย จัดสรรทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ Wilson, Anderson และ Smith (2023) ที่พบว่า การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จ และสอดคล้องกับจักรกฤษณ์ มะโหฬาร (2564) ที่พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า แม้งบประมาณในการลงทุนด้านเทคโนโลยีจะไม่ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี แต่ตามการศึกษาของ ประสูติ ช้างสีสุก (2567) และ Davis & Miller (2023) ระบุว่า งบประมาณเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต้องมีก่อนหรืออาจมีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งรวมถึงการจัดสรรงบประมาณด้วย นอกจากนี้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรและองค์กรมีความเชื่อมโยงและส่งผลซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gupta & George (2016) ที่เน้นความสำคัญของการมีทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยีและบุคลากรพร้อมกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีในยุค Data Analytics โดยพบว่า ความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในงานบัญชีของบริษัทขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานครต้องอาศัยการบูรณาการของปัจจัยทั้งด้านความพร้อมของบุคลากร ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลที่เปิดรับเทคโนโลยีใหม่และทักษะด้าน Data Analytics ร่วมกับปัจจัยด้านความพร้อมขององค์กร ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และความพร้อมด้านเทคโนโลยี ซึ่งเมื่อมีปัจจัยเหล่านี้ครบถ้วนจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพงานบัญชีที่สูงขึ้นในทุกมิติ คือ การวิเคราะห์ข้อมูล คุณภาพของงานบัญชี และการสนับสนุนการตัดสินใจในธุรกิจ โดยผลการศึกษายืนยันว่าปัจจัยด้านองค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีมากกว่าปัจจัยด้านบุคลากรเล็กน้อย (R^2 = 0.733 เทียบกับ 0.721) แสดงให้เห็นความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยภายในองค์กรเพื่อขับเคลื่อนการ

เปลี่ยนแปลงสู่การเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-Driven Organization) อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย จากข้อค้นพบจากการวิจัยผู้วิจัย จึงเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับองค์กร

1. ควรสร้างวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจนและจัดทำนโยบายการพัฒนาทักษะด้าน Data Analytics ให้กับบุคลากรอย่างเป็นระบบ

2. การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมสำหรับการลงทุนด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาบุคลากรอย่างสมดุล และพิจารณาการลงทุนเป็นการลงทุนระยะยาวที่จะสร้างผลตอบแทนในอนาคต

3. เนื่องจากการสนับสนุนจากผู้บริหารมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบพหุคูณสูงสุด ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญเรื่องความพร้อมด้านบุคลากรและความพร้อมด้านองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีของบริษัทในกรุงเทพมหานคร

สำหรับนักบัญชี

1. เข้าร่วมการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างสม่ำเสมอ

2. แบ่งปันความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงานเพื่อพัฒนาทักษะด้าน Data Analytics

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง

2. ควรศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *สถิติการจดทะเบียนนิติบุคคลประจำปี 2567.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567 จากhttps://www.dbd.go.th/download/ document_file/Statisic/2567/T26/T26_202402.pdf

การพัฒนาบริษัทบัญชีคุณภาพในประเทศไทยเพื่อเป็นบริษัทบัญชีดิจิทัล. (2022). *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่,* 16(2), 45-62.

จักรกฤษณ์ มะโหฬาร. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในวิชาชีพบัญชี. *ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธนาคารไทยพานิชย์. (2568). *Data Analytics คืออะไร รู้จักทักษะวิเคราะห์ข้อมูลที่ยุคนี้ควรมี.* เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2568 จาก https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/data-analytics-key-business.html

ประสูติ ช้างสีสุก. (2567). *ระบบสารสนเทศทางการบัญชีในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงทอง วังราษฎร์. (2567). ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพของนักบัญชีในยุคดิจิทัล. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สโรชา สุทธิชาติ. (2568). *Data Analytics คืออะไร ศาสตร์การวิเคราะห์ในยุค Disruption.* เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2568 จาก https://www.disruptignite.com/blog/what-is-data-analytics

Bangbon, P., Snongtaweeporn, T., Channuwong, S. (2023). Strategic human resource management for organizational performance of Thai higher education institutions. *Journal of Positive Psychology and Wellbeing*, 7(2), 897-911.

Channuwong, S., Siripap, P., Ladnongkun, V., Makingrilas, J. (2022). Marketing strategies influencing customer satisfaction of supermarkets in Bangkok areas. *Journal of MCU Peace Studies,* 10(2), 472-487.

DataRockie. (2024). *ทักษะ Data Analytics ที่นักบัญชีควรมี.* เรียกใช้เมื่อ 8 ธันวาคม 2567, จากhttps://datarockie.com/blog/data-analytics-skills-for-accountants/

Davis, M. J., & Miller, K. L. (2023). A framework for measuring success in accounting analytics implementation. *Journal of Information Systems,* 37(2), 45-68. https://doi.org/10.2308/ISYS-2022-019

Deloitte Thailand. (2022, May 12). Digital transformation survey 2022. *Modern Diplomacy.* Retrieved from https://moderndiplomacy.eu/2022/05/12/deloitte-thailand-unveils-latest-results-digital transformation-survey-2022/

Gupta, M., & George, J. F. (2016). Toward the development of a big data analytics capability. *Information & Management,* 53(8), 1049-1064.

Johnson, R. A., & Lee, S. K. (2023). Value creation through accounting analytics skills: An empirical investigation. *Accounting Horizons,* 37(3), 89-112.

Nupueng, P., Sukprasert, P., & Chanwanichpan, C. (2022). The structural relationship between personnel's professional skills, internal control system, and efficiency of supply management of transport organization in Thailand. *Procedia - Social and Behavioral Sciences,* 216, 345-354.

Personnel Consultant. (2024, September). *Accounting audit firms you should know: The Big 4 in Thailand.* Retrieved from https://www.personnel consultant.co.th/en/column/2024/09/1930/

Phornlaphatrachakorn, K., & Jannopat, N. (2021). Big accounting data and sustainable business growth: Evidence from listed firms in Thailand. *Sustainability,* 13(18), 10210.

Skooldio. (2025). *ทักษะ Data Visualization สำหรับ Data Analytics.* เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://www.skooldio.com/blog/data-visualization-skills/

Sripan, M., & Wisaeng, K. (2022). Competencies of accounting professionals and quality of financial reporting: Evidence from enterprises in Thailand. *Humanities and Social Sciences Letters,* 10(2), 103-126.

Thompson, A. B., Watson, C. D., & Green, P. M. (2023). Organizational readiness and executive support: Key factors in analytics adoption. *MIS Quarterly,* 47(2), 567-594.

Wang, H., & Wang, L. (2023). Individual characteristics and accounting analytics success: An empirical investigation of Chinese firms. *International Journal of Accounting Information Systems,* 48, 100-118.

Wilson, P. R., Anderson, M. S., & Smith, J. T. (2023). The role of continuous training in data analytics implementation success. *Journal of Accounting Education,* 62, 100-115.

Wongmajarapinya, K., Channuwong, S., & Pratoomsawat, T. (2024). The model of modern management influencing sustainable organization development of Thai Smile Bus Company Limited. *Migration Letters,* 21(S2), 385-399.

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*

ADMINISTRATOR'S COMPETENCIES AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ชลิศรา แก้วประเสริฐ[1], ธณัฐชา รัตนพันธ์[2] และ สุภาพ เต็มรัตน์[3]

Chalissara Kaewprasert[1], Thanatcha Rattanaphant[2] and Supap Temrat[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[1-3]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: K.chalisara@gmail.com

วันที่รับบทความ: 24 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 12 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 14 สิงหาคม 2568

Received 24 July 2025; Revised 12 August 2025; Accepted 14 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 307 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม

Citation:

* ชลิศรา แก้วประเสริฐ, ธณัฐชา รัตนพันธ์ และ สุภาพ เต็มรัตน์. (2568). สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 981-998.

Chalissara Kaewprasert, Thanatcha Rattanaphant and Supap Temrat. (2025). Administrator's Competencies Affecting The Effectiveness Of Schools Under The Jurisdiction Of Suratthani Primary Educational Service Area Office 3. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 981-998.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสื่อสารและการจูงใจมีสมรรถนะมากที่สุด รองลงมา ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการบริการที่ดี และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีประสิทธิผลมากที่สุด รองลงมา ด้านการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู และด้านความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม 3) สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา จากการหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ตัวแปรสมรรถนะผู้บริหาร จำนวน 6 ตัว ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงลำดับความสำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การบริการที่ดี การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามลำดับ สามารถร่วมกับพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 22.8 (R^2 = .228) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้บริหาร, ประสิทธิผล, การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร

Abstract

This research aimed to study (1) the competencies of school administrators, (2) the effectiveness of schools, (3) the competencies of administrators influencing the effectiveness of schools. The sample comprised 307 school administrators and teachers. while the key informants included 5 school administrators and 5 teachers selected through purposive sampling. The research instruments were questionnaires and interviews.

Data analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and content analysis.

The research results were found as follows; 1) The overall competency of school administrators was at a high level. The highest competencies were in communication and motivation, followed by personnel development, analytical and synthetic thinking, vision, teamwork, self-development, service orientation, and achievement orientation. 2) The overall effectiveness of schools was high. The highest effectiveness was in students' academic achievement, followed by efficient resource allocation, teachers' job satisfaction, and adaptability to environmental changes, respectively. 3) The correlation between administrators' competencies and school effectiveness. The results of the regression coefficient analysis revealed that six leadership competency variables significantly affect the effectiveness of schools under the Surat Thani Primary Education Service Area Office 3 at the 0.05 statistical significance level. The competencies, ranked in order of importance, include: Vision, Good Service, Development of Personnel Potential, Self-Development, Teamwork, and Analytical and Synthetic Thinking. These variables together can predict the effectiveness of schools, explaining 22.8% of the variance (R^2 = .228) with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Administrator Competencies, Effectiveness, Administrator Competency Development

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนากำลังคนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มีการสร้างคน สังคม และประเทศชาติ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) มีความ

ทุ่มเทในด้านพัฒนาการศึกษา ให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สามารถนำไปแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกร่วมกับประเทศต่าง ๆ ควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ทั้งในปัจจุบันและอนาคตของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, 1)

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ทำให้ระบบภาครัฐของราชการไทยจะต้องมีการพัฒนานโยบาย กฎ และระเบียบต่าง ๆ ออกมาที่มีความท้าทายในการรองรับการพัฒนาศักยภาพของคนให้สามารถขับเคลื่อนประเทศนำไปสู่เป้าหมายของการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้นำหรือนักบริหารระดับสูงภาครัฐเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนการทำงานภาครัฐจำเป็นต้องมีสมรรถนะ (Competency) ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งประเภทบริหาร (รณรงค์ ศุภรัศมี, 2563, 5) ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษามีบทบาทที่สำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา และกำหนดทิศทางความสำเร็จของโรงเรียน อีกทั้งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งคุณลักษณะที่เหมาะสมในการนำพาองค์กรพัฒนาไปในทิศทางที่ดี ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกสังคม ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนที่จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และให้มีความเท่าทันต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, 55)

ในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา คือ ระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล กล่าวว่าประสิทธิผลที่เกิดจากสถานศึกษาที่มีสภาพทางสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีเทคโนโลยีที่มีคุณภาพและ

ประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ, 2555, 2) ภายใต้ข้อจำกัดการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กับบุคลากรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างองค์กรให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้จัดการความรู้ พัฒนาความรู้ พัฒนาความคิด และพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนจะได้รับจากการสอนจากครูที่มีคุณภาพ แสดงมาจากผลการจัดการศึกษาที่บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (รัชพล คชชารุ่งโรจน์, 2558, 7)

จากการรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ปัญหาที่พบเป็นผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562-2564 พบว่า นักเรียนมีคะแนนจากผลการทดสอบเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2565) แสดงให้เห็นว่าจุดที่ควรนำไปพัฒนาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีการพัฒนาผู้เรียนด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของการจัดการศึกษาไม่อาจเป็นไปตามที่กำหนดหากขาดผู้บริหารที่มีความสามารถและมีสมรรถนะในด้านการบริหาร สามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูและนักเรียนภายใต้การปกครองของตน ทำให้ครูเกิดพลังในการพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีสติปัญญาสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อนำไปศึกษาทำให้ให้เกิดประสิทธิผลจากการบริหารสถานศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3

3. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ จากการสังเคราะห์สรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการทางด้านการศึกษา ซึ่งมีสรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ตรงกันประกอบด้วย นักวิชาการทางด้านการศึกษา ดังนี้ อัจฉรา พยัคฆ์เกษม (2559), พงษ์ศิริ เกื้อวราห์กุล (2559), ปาริฉัตร ช่อชิต (2559), ดาราพร เชยเถื่อน (2560), หทัยพัชร ทองเดช (2560), ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล (2560), กนกอร จุลินทร (2560), หนูกัณฑ์ ปาโส (2562), อาราฟัด หัดหนิ (2562) และภัคจิรา ผาทอง (2563) โดยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ที่มีความถี่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป จะได้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 ทักษะ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2)การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์ (ประสิทธิ์ ชุมศรี, 2555)

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา จากการสังเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการทางด้านการศึกษา ซึ่งมีประสิทธิผลของ

สถานศึกษาที่ตรงกันประกอบด้วย นักวิชาการทางด้านการศึกษา ดังนี้ ภารดี อนันต์นาวี (2553), วรนารถ แสงมณี (2553), สมพร หิรัญลักษณ์สุต (2553), Parson (1960), Hoy & Miskel (2005) และ Hoy & Ferguson (1985) จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Hoy & Ferguson (1985) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยทฤษฎีดังกล่าวมีสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการดำเนินงานและส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู และ 4) ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่ามีแนวคิดที่เห็นความสำคัญของสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของสถานศึกษา สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง ความสามารถเฉพาะตัวที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ สมรรถนะเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงความสามารถในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู และความสามารถในการปรับตัวของสถานศึกษาต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิผลของสถานศึกษา และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 (ประเสริฐ กำเลิศทอง, 2560)

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการวิธีการวิจัย ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้การวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในปีการศึกษา 2565 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2565) จำนวน 1,517 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 152 คน และครูจำนวน 1,365 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างของครูและผู้บริหารในโรงเรียน จำนวน 307 คน ตามที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1) ตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

1.2) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยใช้สถิติการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages) และสถิติบรรยาย (Descriptive Statistics)

1.3) การวิเคราะห์ระดับของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยใช้สถิต คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (นิชารัตน์ หนูทวี, 2567)

การแปลความหมายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหาร พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ของ Best (1970 อ้างถึงใน อมรรัตน์ โพธิ์เพชร, 2557)

คะแนน	ความหมาย
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษามากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษามาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาน้อยที่สุด

การแปลความหมายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา

คะแนน	ความหมาย
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s product moment correlation coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของชูศรี วงศ์รัตนะ (2544)

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน เป็นการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยการหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple correlation) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product-Moment coefficient of Correlation) เป็นการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

จากการคำนวณได้มาแปลผลในรูปแบบของความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การแปลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เกณฑ์ของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2554)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารและการจูงใจมีสมรรถนะมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.90) รองลงมา ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ($\bar{x}$ = 3.76) ด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ($\bar{x}$ = 3.74) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 3.72) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{x}$ = 3.62) ด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{x}$ = 3.61) ด้านการบริการที่ดี ($\bar{x}$ = 3.58) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{x}$ = 3.46) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีประสิทธิผลมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.69) รองลงมา ด้านการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 3.55) ด้านการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู ($\bar{x}$ = 3.51) และด้านความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ($\bar{x}$ = 3.48) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	**df**	SS	MS	**F**	**Sig.**
Regression	9	6.295	.699	9.732	.000
Residual	297	21.346	.072		
Total	306	27.641			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	$\hat{Y}$	$\hat{Z}$	**SE_b**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่	2.829		.277	10.220	.000*
การบริการที่ดี (X_2)	.334	.608	.126	2.656	.008*
การพัฒนาตนเอง (X_3)	.274	.611	.122	2.248	.025*

การทำงานเป็นทีม (X_4)	.271	.617	.125	2.167	.031*
การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ (X_5)	.269	.471	.125	2.140	.033*
การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร (X_7)	.316	.471	.142	2.226	.027*
การมีวิสัยทัศน์ (X_8)	.411	.837	.120	3.416	.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

R = .477 R^2 = .228 SEE. = .268

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงลำดับความสำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ (X_8) การบริการที่ดี (X_2) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร (X_7) การพัฒนาตนเอง (X_3) การทำงานเป็นทีม (X_4) และการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ (X_5) ตามลำดับ สามารถร่วมกับพยากรณ์ ได้ร้อยละ 22.8 (R^2 = .228) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสามารถ นำมาสร้างสมการทำนายได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{tot} = 2.829 + .334(X_2) + .274(X_3) + .271(X_4) + .269(X_5) + .316(X_7) + .411(X_8)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{tot} = .608(X_2) + .611(X_3) + .617(X_4) + .471(X_5) + .471(X_7) + .837(X_8)$$

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีณา รอดเจริญ (2562) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมและจำแนกรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ กิตติชัย เทียนไข (2563) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ พรวลี ตรีประภากร (2564) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการจัดการศึกษาได้สำเร็จด้วยดีบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ซึ่งเกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหาร ครูที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับเปรมวดี จิตอารีย์ (2560) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการศึกษาประกอบด้วย ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการบริการที่ดี สอดคล้องกับดาราพร เชยเถื่อน (2560) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการศึกษาประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การพัฒนาตนเอง และการมีวิสัยทัศน์ และยังสอดคล้องกับกิตติชัย เทียนไข (2563) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ลพบุรี ผลการศึกษาประกอบด้วย ด้านการวิเคราะห์สังเคราะห์ ด้านการสื่อสารและจูงใจ และด้านการบริการที่ดี ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ลพบุรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรที่มีสมรรถนะ ประกอบด้วย การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการมี

วิสัยทัศน์ จึงส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในด้านนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีประสิทธิผล ด้านการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู และด้านความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับสูง โดยประสิทธิผลสะท้อนผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจของครู และความสามารถของโรงเรียนในการปรับตัวตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง จึงพออนุมานได้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความสามารถในการจัดการระบบงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางการพัฒนาแต่ละด้านอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้บริหารสามารถยกระดับขีดความสามารถของตนเอง และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นเดียวกับระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยสมรรถนะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1) ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรมีความสัมพันธ์กันทางบวก ดังนั้นในการเตรียมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้บริหารโรงเรียน ควรนำสมรรถนะผู้บริหาร

โรงเรียนทั้ง 8 ด้าน เป็นแนวทางพัฒนาผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

2) ข้อเสนอแนะด้านการเรียนรู้ คือ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ ดังนั้นในการพัฒนาผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมและส่งเสริมเกี่ยวกับสมรรถนะในด้านดังกล่าว เพื่อส่งผลดีต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการบริหารงานสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กนกอร จุลินทร. (2560). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเขาคิชฌกูฏ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ใน *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

กันทิมา ชัยอุดม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

กิตติชัย เทียนไข. (2563). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ลพบุรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 5(4), 1318-1332.

จิระ งอกศิลป์. (2550). *คู่มือเตรียมสอบผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล. (2560). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. *ใน ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ชูศรี วงศ์รัตนะ (2544). *การวิจัยเพื่อการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ : ทิปพับบลิเคชั่น.

นิชารัตน์ หนูทวี (2567). สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 11(1), 69-81.

ดาราพร เชยเถื่อน. (2560). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. ใน *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ปวีณา รอดเจริญ. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย,* 10(2), 62-82

ประสิทธิ์ ชุมศรี (2555). การประเมินสมรรถนะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2. ใน *รายงานการวิจัย.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ประเสริฐ กำเลิศทอง (2560). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1. ใน *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปาริฉัตร ช่อชิต (2559). สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เปรมวดี จิตอารีย์. (2560). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *วารสารบริหารการศึกษา มศว,* 14(27), 108-115.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2554). *รายงานการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

พงษ์สิริ เกื้อวราห์กุล (2559). สมรรถนะผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 86-102.

พรวลี ตรีประภากร. (2564). สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ใน *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภัคจิรา ผาทอง. (2563). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2. ใน *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ภารดี อนันต์นาวี (2553). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: พิมพ์มนตรี.

รัชพล คชชารุ่งโรจน์ (2558). *คิดทำหลากหลายกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนทันสมัย*. ม.ท.ป.: กรุงเทพฯ.

รณรงค์ ศุภรัศมี (2563). สมรรถนะหลักสำหรับนักบริหารระดับสูงภาครัฐของไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารข้าราชการ*, 62(2), 4.

ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555). การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอคลองหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. ใน *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วรนารถ แสงมณี (2553). *องคการ : ทฤษฎีการออกแบบและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ.* กรุงเทพฯ: ดารณี สนามเตะ.

สมพร หิรัญลักษณ์สุต (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน*การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2565). *กลุ่มงานสารสนเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 24 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.surat3.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือสมรรถนะข้าราชการพลเรือนไทย.* กรุงเทพฯ: พีอีลิฟวิ่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙.* กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

หทัยพัชร ทองเดช (2560). การศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพาสระบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

หนูกัณฑ์ ปาโส (2562). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อธิพงษ์ ฤทธิชัย. (2556). *แนวคิดเรื่องสมรรถนะ.* กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

อมรรัตน์ โพธิ์เพชร (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. ใน *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อัจฉรา พยัคฆ์เกษม (2559). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอคลองขลุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ใน *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อาราฟัด หัดหนิ. (2562). สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. ใน *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Hoy, W. K. & Furguson, J. (1985). Theoretical framework and exploration organization effectiveness of schools. *Educational Administrators Quarterly*, 59 (3), 732-A.

Hoy, W.K., & Miskel, C.G. (2008). *Educational administration, Theory research and practice.* 8th ed. New York., McGraw – Hill.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.

Parson, T. (1960). *The social system.* Glencoc, IL, Free Press.Mott (1972 cited by Hoy & Miskel, 2001, 305-306.

ธรรมาภิบาลในความร่วมมือภาครัฐ–เอกชน: กลไกเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพ*

GOVERNANCE IN PUBLIC–PRIVATE PARTNERSHIPS: A MECHANISM TO ENHANCE TRANSPARENCY AND EFFICIENCY

ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล

Parinthorn Sirieawphikul

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: parinthorn@hitechthai.com

วันที่รับบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 21 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568

Received 16 July 2025; Revised 21 July 2025; Accepted 23 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ตั้งใจศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารงานที่ดีกับความสำเร็จของโครงการความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน โดยจะเจาะลึกหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน ประกอบด้วย ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม การปฏิบัติตามกฎหมาย ประสิทธิภาพ และความเสมอภาค การศึกษาได้เปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติในโครงการ PPP ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ซึ่งมักประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การเปิดเผยข้อมูลอย่างจำกัด และการแทรกแซงจากการเมือง ผลการวิจัยชี้ว่ารัฐบาลควรเปลี่ยนบทบาทจากการทำเองมาเป็นการควบคุมดูแลแทน โดยต้องมีกลไกสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ การประมูลแข่งขันอย่างเปิดเผย การเชื่อมโยงกับหน่วยงานตรวจสอบอิสระ

Citation:

* ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล. (2568). ธรรมาภิบาลในความร่วมมือภาครัฐ–เอกชน: กลไกเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 999-1017.

Parinthorn Sirieawphikul. (2025). Governance In Public–Private Partnerships: A Mechanism To Enhance Transparency And Efficiency. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 999-1017.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม งานชิ้นนี้ยังเสนอวิธีใหม่ในการวัดความโปร่งใสผ่านข้อมูลเปิด และการพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่รัฐในโครงการ PPP สรุปแล้ว การศึกษานี้ให้ความรู้ทั้งด้านนโยบายและการนำไปปฏิบัติจริง เพื่อช่วยออกแบบโครงการ PPP ให้ดี โปร่งใส และยั่งยืน โดยใช้ธรรมาภิบาลเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและลดต้นทุนทางสังคมในระยะยาว

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน, ความโปร่งใส, ความรับผิดชอบ, การบริหารจัดการภาครัฐ

Abstract

This academic article aims to examine the relationship between the principles of good governance and the success of public–private partnership (PPP) projects. It focuses on six core aspects of governance: transparency, accountability, participation, rule of law, efficiency, and equity. The study compares these principles with actual practices observed in PPP projects implemented in Thailand, which often face challenges such as unfair competition, limited information disclosure, and political interference. The findings suggest that the state should shift its role from an operator to a regulator, supported by key mechanisms such as open competitive bidding, coordination with independent auditing bodies, and the inclusion of civil society in the decision-making process. This academic work also proposes new approaches to measuring transparency through open data, as well as strategies for enhancing the capacity of public officials within the PPP context. In summary, the study offers both policy-level and practical knowledge that can be applied to the design of PPP projects to ensure they are efficient, transparent, and sustainable. Good governance is positioned as a vital mechanism for building public trust and reducing long-term social costs.

Keywords: Good governance, Public–Private Partnership, Transparency, Accountability, Public administration

บทนำ

การบริหารงานที่ดีเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในไทยที่เจอวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 แล้วต้องนำธรรมาภิบาลมาปรับใช้เพื่อปฏิรูปราชการตามเงื่อนไขของ IMF ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ปี 2567 (Navalersuph and Charoenngam, 2021) หลักธรรมาภิบาล 6 ข้อ ได้แก่ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า และการมีส่วนร่วม กลายเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (Tamronglak, 2020) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2020) ได้วางแนวทางการบริหารงานภาครัฐที่ดี โดยเน้นให้ใช้หลักธรรมาภิบาลในทุกส่วนของการทำงานรัฐบาล รวมถึงการประเมินผลงานรัฐบาลโดยใช้ดัชนีการปกครองโลกของธนาคารโลก (World Bank, 2024) ซึ่งแสดงว่าไทยยังต้องพัฒนาธรรมาภิบาลอีกมากโดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและการควบคุมคอร์รัปชัน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership: PPP) เป็นวิธีสำคัญในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ (Mazher, 2025) โดยเฉพาะหลังจากที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2562 ซึ่งมาแทนกฎหมายเก่า และทำให้มีกรอบการดูแลที่กว้างขึ้น แผนส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในกิจการของรัฐ ปี พ.ศ. 2563-2570 มีโครงการ PPP ถึง 92 โครงการ มูลค่ารวม 1.09 ล้านล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของ PPP ในการพัฒนาประเทศ (Navalersuph and Charoenngam, 2021) งานวิจัยต่างประเทศชี้ว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในโครงการ PPP เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะโครงการ PPP มักซับซ้อน ใช้เวลานาน และเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของหลายฝ่าย (Liu, Wang, and Du, 2025) คณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติสำหรับยุโรป เสนอแนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลใน PPP ผ่านหลักการหกประการ ได้แก่

ประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ความเหมาะสม ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วม

แต่การขาดธรรมาภิบาลในโครงการ PPP ก็ทำให้เกิดปัญหาและความท้าทายหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องความโปร่งใสและประสิทธิภาพ (Eze and Ameyaw, 2025) งานวิจัยล่าสุดพบว่าโครงการ PPP ที่ล้มเหลวส่วนใหญ่เกิดจากการขาดระบบควบคุมดูแลที่ดี การแบ่งความเสี่ยงที่ไม่เหมาะสม และการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่โปร่งใส (Li and Wang, 2024) ผลสำรวจในหลายประเทศพบว่าโครงการ PPP ล้มเหลวร้อยละ 25-52 ซึ่งส่วนใหญ่มาจากควบคุมต้นทุนไม่ได้ ก่อสร้างล่าช้า และขาดระบบติดตามประเมินผลที่ดี (Mazher, 2025) ในไทยการศึกษาโครงการ PPP ด้านคมนาคมขนส่งพบว่ายังมีปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การจัดการความเสี่ยง และการสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชน (Navalersuph and Charoenngam, 2021) ในไทย การศึกษาโครงการ PPP ด้านคมนาคมขนส่งพบว่ายังมีปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การจัดการความเสี่ยง และการสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลและประสิทธิภาพของโครงการ PPP รวมถึงการพัฒนากลไกเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน PPP ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและบริบทของประเทศไทย

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการโครงการความร่วมมือภาครัฐและเอกชน (PPP)

ความหมายและแนวคิดของหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลในความร่วมมือภาครัฐ-เอกชนหมายถึง รัฐต้องบริหารจัดการกิจการและทรัพยากรสาธารณะอย่างโปร่งใส ไร้คอร์รัปชัน และเคารพหลักนิติธรรม เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน (UNDP, 2019) องค์กรสหประชาชาติว่าด้วยคณะกรรมาธิการเศรษฐกิจแห่งยุโรป (UNECE) ได้กำหนดหลักธรรมาภิบาล 6 ข้อ ได้แก่ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพ (efficiency) ความรับผิดชอบ (accountability) ความโปร่งใส (transparency) ความเหมาะสม (decency) ความเป็นธรรม (fairness) และการมีส่วนร่วม (participation)

หลักการเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างระบบธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพสำหรับโครงการ PPP (Navalersuph and Charoenngam, 2021)

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ได้พัฒนาหลักการธรรมาภิบาลสำหรับ PPP ที่เน้นการสร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจน คาดการณ์ได้ และมีเหตุผล (PPIAF, 2025b) โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของ ความโปร่งใส ในการเลือกโครงการและการจัดซื้อจัดจ้าง ความรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการความเสี่ยง และ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการ (World Bank, 2022) การวิจัยล่าสุดพบว่าความโปร่งใสและความรับผิดชอบสามารถวัดได้สองมิติ คือ ความสัมพันธ์ของเนื้อหา และกลไกการดำเนินงาน ซึ่งต้องใช้เครื่องมือประเมินขั้นสูงเพื่อธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ

ความหมายและรูปแบบของความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน

ความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน (PPP) คือการที่ภาครัฐและเอกชนร่วมกันจัดหาบริการสาธารณะ (Navalersuph and Charoenngam, 2021) โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่ BOT (Build-Operate-Transfer) ที่ให้เอกชนสร้าง ดำเนินการ และโอนคืนภาครัฐ BOO (Build-Own-Operate) ที่เอกชนเป็นเจ้าของถาวร และ DBFO (Design-Build-Finance-Operate) ที่เอกชนรับผิดชอบตั้งแต่การออกแบบจนถึงการดำเนินการ (NEDA, 2024) แต่ละรูปแบบมีข้อกำหนดด้านธรรมาภิบาลที่ต่างกัน โดย BOT เน้นการจัดการสัญญาที่มีประสิทธิภาพและการตรวจสอบผลงาน BOO ต้องการการกำกับดูแลด้านกฎระเบียบที่แข็งแกร่ง และ DBFO จำเป็นต้องมีกลไกการติดตามผลงานแบบบูรณาการ

PPP จำเป็นในโครงการโครงสร้างพื้นฐานเพราะรัฐมีงบประมาณจำกัด และอยากได้ประโยชน์จากความเชี่ยวชาญของเอกชน (Rejeb et al., 2024) ในประเทศไทย พระราชบัญญัติความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน พ.ศ. 2562 กำหนดให้รัฐทำหน้าที่วางนโยบาย กำกับดูแล และประเมินผล ส่วนเอกชนมีหน้าที่หาเงินทุน ก่อสร้าง และบริหารจัดการ (เพลินวรา เหมโกทวีทรัพย์ม, 2565) งานวิจัยพบว่า PPP จะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการแบ่งความเสี่ยงที่เหมาะสม มีสถาบันที่แข็งแกร่ง และมีกระบวนการที่โปร่งใส เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (Mazher, 2025)

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับความสำเร็จของ PPP

งานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2563-2568 ชี้ให้เห็นว่าธรรมาภิบาลที่เข้มแข็งมีความสัมพันธ์อย่างมากกับความสำเร็จของโครงการ PPP ประเทศที่มีธรรมาภิบาลดีกว่ามีการทุจริตลดลงร้อยละ 60-70 และโครงการเสร็จทันเวลา มีความคุ้มค่าเงิน และบริการดีขึ้น และมีคุณภาพบริการที่ดีกว่า (Cui et al., 2018) กลไกป้องกันคอร์รัปชันที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเปิดเผยข้อมูลสัญญา คณะกรรมการคัดเลือกที่เป็นอิสระ และการตรวจสอบผลงานต่อเนื่อง ช่วยลดการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างได้ร้อยละ 40-50 และลดต้นทุนที่เกินงบได้ร้อยละ 20-30 (Schomaker, 2020)

การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพผ่านธรรมาภิบาลจะเกิดขึ้นได้เมื่อทำตามหลัก 6 ข้อของ UNECE ครบถ้วน โดยเฉพาะประสิทธิภาพ ในการใช้ทรัพยากรโดยปราศจากการสูญเสีย การล่าช้า หรือคอร์รัปชั่น และความเป็นธรรม ในการใช้กฎระเบียบอย่างเท่าเทียมกัน การสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนเป็นผลลัพธ์สำคัญของธรรมาภิบาลที่ดี ซึ่งมาจากการมีกระบวนการที่โปร่งใส การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และการมีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและร้องเรียน โครงการ PPP ที่ประสบความสำเร็จในฟิลิปปินส์แสดงให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลเอกสารโครงการและการให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม อย่างต่อเนื่องสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นของสาธารณะและลดการต่อต้านโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (PPP Center of the Philippines, 2024)

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการขาดธรรมาภิบาลใน PPP

การขาดธรรมาภิบาลในโครงการ PPP มักนำไปสู่ความล่าช้าและความล้มเหลวของโครงการ (AlSaaidi et al., 2023) ตัวอย่างจากประเทศไทยที่เห็นได้ชัดคือ โครงการโฮปเวลล์ (Bangkok Elevated Road and Train System) ที่เริ่มต้นในปี 2533 แต่ถูกยกเลิกในปี 2541 เนื่องจากการแทรกแซงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงนโยบาย การขาดการสนับสนุนของรัฐอย่างต่อเนื่องและข้อพิพาททางกฎหมาย ทำให้โครงการสร้างเสร็จเพียงร้อยละ 10-13 และกลายเป็น “สโตนเฮนจ์แห่งประเทศไทย” การวิจัยในตลาด PPP ของจีนระหว่าง พ.ศ. 2557-2563 พบว่า ขนาดรัฐบาลที่ใหญ่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราความล้มเหลวที่สูงขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ไม่เอื้อต่อเงินทุนเอกชน

ความไม่มั่นคงทางการคลัง และการขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (Li and Wang, 2024)

การแทรกแซงทางการเมืองเป็นปัญหาใหญ่ที่กระทบความน่าเชื่อถือของโครงการ PPP ในหลายรูปแบบ เช่น การเลือกโครงการโดยอาศัยเหตุผลทางการเมืองมากกว่าเหตุผลทางเทคนิค การจัดการระยะเวลาเพื่อประโยชน์ทางการเลือกตั้ง การเบี่ยงเบนเงินทุนไปสู่โครงการที่มีการเชื่อมโยงทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการหาเงินทุนของโครงการ ทำให้ความเสี่ยงทางการเมืองสูงขึ้น ต้นทุนการเงินแพงขึ้น การทำงานล่าช้า และเงินที่ได้ไม่คุ้มค่า การต่อต้านจากประชาชนมักเกิดขึ้นเมื่อข้อมูลไม่พอ กระบวนการปรึกษาหารือไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ใส่ใจผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างจากสายสีม่วงของระบบขนส่งมวลชนแห่งกรุงเทพมหานคร ที่มีผู้โดยสารเพียงวันละ 22,000 คน เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย 100,000 คน เนื่องจาก การพยากรณ์ความต้องการที่ไม่แม่นยำ และการเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐานที่ล่าช้า (Business in Cameroon, 2024)

กรณีศึกษาจากประเทศไทยและต่างประเทศ

ตัวอย่างโครงการ PPP ที่ประสบความสำเร็จในระดับสากล ได้แก่ โครงการโรงไฟฟ้าครีบิ ประเทศแคเมอรูน (2009-2013) ที่เป็นโรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติขนาด 216 เมกะวัตต์ สัมปทาน 20 ปี ซึ่งประสบความสำเร็จเนื่องจากการสนับสนุนจากหลายสถาบัน (World Bank, AfDB, EIB, IFC) การจัดสรรความเสี่ยงที่เหมาะสม การใช้สกุลเงินท้องถิ่นเพื่อลดความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน และกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส (PPIAF, 2025a) ส่งผลให้กลายเป็น โครงการ PPP ด้านพลังงานแรก ที่ประสบความสำเร็จในแอฟริกากลาง และให้บริการแก่ประชาชนประมาณ 815,000 คน (World Bank, 2018) อีกตัวอย่างคือ โครงการถนนเก็บค่าผ่านทาง N4 ระหว่างแอฟริกาใต้และโมซัมบิก (1996-2026) ระยะทาง 630 กิโลเมตร มูลค่าลงทุน 466 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สัมปทาน 30 ปี ซึ่งประสบความสำเร็จเนื่องจากความร่วมมือทางการเมืองที่แข็งแกร่ง การแบ่งปันต้นทุนข้ามพรมแดน และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง (PPIAF, 2020)

ในขณะที่ตัวอย่างของโครงการที่ประสบปัญหาเนื่องจากการขาดธรรมาภิบาลสามารถเห็นได้จาก โครงการ Purple Line และ HART Honolulu ที่ถูกยกเลิกเนื่องจาก

การแทรกแซงทางการเมืองในการเลือกโครงการ การขาดการตัดสินใจที่อาศัยเหตุผล การประเมินคุณค่าของเงินที่ไม่เพียงพอ และการพิจารณาผลงานทางการเมืองมากกว่าความเหมาะสมทางเทคนิค ส่งผลให้เกิดการยกเลิกโครงการและการสูญเสียทรัพยากรสาธารณะ (Baxter, 2020) การเรียนรู้จากกรณีศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ ประกอบด้วย ความมุ่งมั่นและความเป็นผู้นำของรัฐบาล กรอบกฎหมายและกฎระเบียบที่ครอบคลุม กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใสและเปิดแข่งขัน การระบุและจัดสรรความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ระบบการจัดการสัญญาที่แข็งแกร่ง และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง (Liu et al., 2025)

แนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลใน PPP

แนวทางส่งเสริมธรรมาภิบาลที่ดีในโครงการ PPP เริ่มจากการสร้างระบบควบคุมดูแลที่มีประสิทธิภาพ เช่น จัดตั้งหน่วยงาน PPP ที่เชี่ยวชาญ พัฒนากฎหมายให้ครอบคลุม สร้างกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส และเพิ่มศักยภาพในการจัดการสัญญา องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2020) เสนอแนะให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินการตามหลักการ 12 ประการในการจัดตั้งกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน มีความเป็นที่คาดการณ์ได้ และมีความชอบธรรม (PPIAF, 2025b) โดยเฉพาะการมีผู้มีอำนาจและทรัพยากรที่เหมาะสม โครงสร้างธรรมาภิบาลที่ชัดเจน และกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส (World Bank, 2025) การมีคณะกรรมการกำกับดูแลที่เป็นอิสระ ช่องทางร้องเรียนของประชาชน และการตรวจสอบผลงานจากหน่วยงานสูงสุด เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดความรับผิดชอบและความโปร่งใส

การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาล โดยต้องบอกเหตุผลและวัตถุประสงค์ของโครงการ กระบวนการประมูลที่เปิดเผยและยุติธรรม เกณฑ์การประเมินและขั้นตอนการทำงาน กลไกการปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อกำหนดและเงื่อนไขสำคัญของสัญญา (US EPA, 2025) งานวิจัยล่าสุดในปี 2025 ชี้ว่าความโปร่งใสที่มีประโยชน์ต้องให้ข้อมูลที่มีความหมาย เข้าใจง่าย และนำไปใช้ได้จริงสำหรับทุกฝ่าย ไม่ใช่แค่การให้ข้อมูลเยอะ ๆ (Van den Bulck et al., 2025) การประเมินและการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกรอบการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ครอบคลุม ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก (KPIs) การประเมินผลการดำเนินงานเป็นประจำ

การติดตามความเสี่ยงและการลดผลกระทบ และการมีแผนรองรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน (Ahmad et al., 2022) ระบบติดตามสมัยใหม่ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น แพลตฟอร์มข้อมูลโปร่งใส ระบบ e-governance สำหรับ PPP เทคโนโลยีบล็อกเชนสำหรับการจัดการสัญญา และ AI รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการติดตามผลงาน

ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ PPP อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

หลักธรรมาภิบาลเป็นเงื่อนไขสำคัญในการขับเคลื่อน PPP อย่างยั่งยืน

โครงการ PPP จะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อใช้หลักธรรมาภิบาลตั้งแต่แรกเริ่ม จากหลักฐานการศึกษาของ World Bank และ OECD ในหลายประเทศ พบว่าโครงการที่ประสบผลสำเร็จมักมีความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหลักในการดำเนินงาน ในประเทศไทย กระทรวงคมนาคมได้ริเริ่มร่วมมือกับสถาบันพระปกเกล้าพัฒนาระบบธรรมาภิบาลสำหรับโครงการ PPP ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดี แต่การขยายผลไปยังหน่วยงานอื่นๆ อย่างเป็นระบบยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการต่อไป

หัวใจสำคัญของโครงการ PPP ไม่ใช่แค่เรื่องการเงินหรือเทคนิค แต่ธรรมาภิบาลต่างหากคือรากฐานที่สำคัญที่สุด การยกตัวอย่างจากองค์กรระดับโลกและสถานการณ์ในประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่า หากต้องการให้โครงการ PPP สร้างประโยชน์ระยะยาวได้จริง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดจากการมุ่งเน้นแค่ผลลัพธ์เฉพาะหน้ามาเป็นการสร้างกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบที่ดีตั้งแต่เริ่มต้น

รัฐควรยกระดับบทบาทในการกำกับดูแลมากกว่าการแทรกแซง

ปัญหาสำคัญของโครงการ PPP หลายโครงการมาจากการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงรายละเอียดการดำเนินงานมากเกินความจำเป็น แทนที่จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างระบบกำกับดูแลที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ โครงการ BTS เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่าการแทรกแซงทางการเมืองส่งผลกระทบในแง่ลบต่อความสำเร็จของโครงการ ดังนั้น รัฐบาลควรเปลี่ยนบทบาทจากการทำเองมาเป็นผู้กำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการวางกรอบกฎหมาย กระบวนการทำงาน และมาตรฐานที่ชัดเจน การปรับเปลี่ยนบทบาทดังกล่าวจะเปิดโอกาส

ให้ภาคเอกชนสามารถนำความเชี่ยวชาญและความยืดหยุ่นทางการบริหารจัดการมาใช้อย่างเต็มศักยภาล ขณะเดียวกันรัฐก็ยังคงสามารถดูแลและปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิผล

ประเด็นหลักคือการเปลี่ยนให้รัฐบาลเปลี่ยนจาก ผู้ควบคุม มาเป็น ผู้กำกับดูแล ในโครงการ PPP แทน ซึ่งเป็นการแยกบทบาทระหว่างรัฐกับเอกชนให้ชัดเจน วิธีนี้จะเน้นการสร้างกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดแต่ยืดหยุ่น เพื่อให้รัฐบาลดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวมได้ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เอกชนทำงานได้อย่างเต็มที่ด้วย มุมมองนี้สะท้อนความเชื่อมั่นในกลไกตลาดและความสามารถของภาคเอกชน พร้อมกับการยอมรับว่ารัฐจำเป็นต้องมีบทบาทในการดูแลให้เกิดความเป็นธรรมและประสิทธิภาพในระยะยาว

ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างรัฐและเอกชนจำเป็นต่อความสำเร็จของโครงการ

โครงการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนจะสำเร็จได้ ถ้าทั้งสองฝ่ายเข้าใจตรงกัน จากการศึกษากรณีต่าง ๆ พบว่า ความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการที่แต่ละฝ่ายไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ บทบาท และความรับผิดชอบของกันและกัน ดังนั้น การสร้างช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนและระบบการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและหลักการ PPP ควรเป็นขั้นตอนแรกในการเตรียมความพร้อมทุกโครงการ การจัดฝึกอบรมและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและตัวแทนภาคเอกชนจะช่วยป้องกันการเข้าใจผิดและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ถ้าอยากให้การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนสำเร็จ สิ่งสำคัญคือต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันให้ดีตั้งแต่ต้น แทนที่จะรอให้ปัญหาเกิดขึ้นแล้วค่อยมาแก้ไข การลงทุนในการสร้างรากฐานความเข้าใจที่มั่นคงผ่านการฝึกอบรมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยป้องกันความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การมองโครงการ PPP เป็นการสร้างพันธมิตรที่แท้จริงมากกว่าการเป็นเพียงคู่สัญญาจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะเสริมสร้างความโปร่งใส

การมีส่วนร่วมของประชาชนมิใช่เพียงการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ แต่เป็นกลไกสำคัญที่สร้างความโปร่งใสและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับโครงการต่าง ๆ การศึกษา

ของ UNECE ชี้ให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ระยะศึกษาความเป็นไปได้เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับประเทศไทย การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมในโครงการ PPP จำเป็นต้องมุ่งเน้นสามประเด็นหลัก ได้แก่ การทำให้ข้อมูลเข้าถึงได้ง่าย การรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนอย่างแท้จริง และการตอบสนองต่อข้อกังวลต่างๆ อย่างจริงจัง การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีความหลากหลายและประชาชนสามารถเข้าถึงได้จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แก่นแท้ของเรื่องนี้คือการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากการเป็นเพียงพิธีกรรม ให้กลายเป็น เครื่องมือจริง ที่สร้างความโปร่งใสในระบบ แนวคิดนี้มาจากการเชื่อว่าการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากจะทำให้โครงการได้รับการยอมรับแล้ว ยังช่วยลดโอกาสเกิดปัญหาในภายหลังได้ด้วย การเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการสร้างช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงได้และการตอบสนองอย่างจริงจัง แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่ต้องการเห็นรัฐบาลและภาคเอกชนทำงานร่วมกับประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแจ้งให้ทราบหรือขอความเห็นชอบเป็นพิธี

ระบบติดตามและประเมินผลควรมีความเป็นอิสระ

ความเป็นอิสระของระบบติดตามและประเมินผลถือเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้โครงการ PPP มีความน่าเชื่อถือและบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง เมื่อหน่วยงานเดียวกันทำหน้าที่ทั้งบริหารโครงการและประเมินผลตนเอง ย่อมเกิดปัญหาการตัดสินใจที่ไม่เป็นกลางและขาดความน่าเชื่อถือ ทางออกที่ดีคือการจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบที่แยกออกมาโดยสิ้นเชิง หรือว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้ามาประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการ นอกจากนี้ การเผยแพร่ผลการประเมินให้ประชาชนทราบจะช่วยสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลและเพิ่มความรับผิดชอบต่อสังคม

การแบ่งหน้าที่ผู้ทำงานและผู้ตรวจสอบออกจากกัน คือหลักการพื้นฐานที่ทำให้เกิดธรรมาภิบาลที่ดี ซึ่งไม่เพียงแต่ป้องกันการผูกขาดอำนาจเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่สร้างการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการตรวจสอบจากหลายมุมมองและเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส จะเกิดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการปรับปรุงประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการในระยะยาว

ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาความร่วมมือหลายภาคส่วนอย่างยั่งยืน

ธรรมาภิบาลช่วยเพิ่มความโปร่งใสและลดความเสี่ยง

เมื่อใช้หลักธรรมาภิบาลในโครงการ PPP เราจะเห็นความโปร่งใสที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการตัดสินใจ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารจัดการโครงการโดยรวม ความโปร่งใสที่เกิดขึ้นนี้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการทุจริตและการใช้อำนาจเกินขอบเขต ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าโครงการที่มีระบบเปิดเผยข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพสามารถลดความเสี่ยงด้านการทุจริตได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ความโปร่งใสยังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนและประชาชน ส่งผลให้การระดมทุนและการขับเคลื่อนโครงการดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในโครงการ PPP แสดงให้เห็นว่าความโปร่งใสมีบทบาทสำคัญในการทำให้การลงทุนของรัฐและเอกชนดีขึ้น ระบบการเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันการทุจริตเท่านั้น แต่ยังเป็นสะพานเชื่อมความไว้วางใจระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การลงทุนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสจึงไม่ใช่แค่ทำตามกฎ แต่เป็นการสร้างรากฐานที่ช่วยให้โครงการเติบโตอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาว

PPP เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพหากดำเนินการด้วยความโปร่งใส

ประสบการณ์จากหลายประเทศยืนยันว่า PPP สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการดำเนินงานด้วยความโปร่งใสและการกำกับดูแลที่เหมาะสม ความสำเร็จของโครงการ PPP ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดการเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยสำคัญที่ต้องครบถ้วน ได้แก่ คุณภาพของกระบวนการทำงาน การบูรณาการหลักธรรมาภิบาล กรอบกฎหมายที่ชัดเจน และการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม

โครงการ PPP จะประสบความสำเร็จได้ต้องมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งมากกว่าแค่การร่วมมือกัน สิ่งสำคัญคือต้องมีระบบการทำงานที่โปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาลที่นำไปใช้ได้จริง และเปิดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตรวจสอบได้ เมื่อมีปัจจัยเหล่านี้ โครงการ PPP ก็จะกลายเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประเทศพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

การบูรณาการธรรมาภิบาลควรเริ่มตั้งแต่การวางแผน

การนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารโครงการจะได้ผลดีที่สุดเมื่อเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า หากรอนำหลักการเหล่านี้มาใช้หลังจากโครงการเริ่มดำเนินการแล้ว ประสิทธิภาพจะลดลงอย่างเห็นได้ชัด การออกแบบโครงการที่คำนึงถึงธรรมาภิบาลตั้งแต่จุดเริ่มต้นจะช่วยป้องกันปัญหาและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง ดังนั้น การเตรียมการที่รอบคอบจึงเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้การดำเนินโครงการราบรื่นและมีประสิทธิภาพ โดยควรรวมการวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน การออกแบบระบบเปิดเผยข้อมูล และการจัดตั้งกลไกตรวจสอบเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเตรียมโครงการตั้งแต่แรก

การใช้หลักธรรมาภิบาลตั้งแต่ขั้นตอนวางแผนโครงการสะท้อนให้เห็นว่า การป้องกันดีกว่าการแก้ไข การใช้เวลาและทรัพยากรเพื่อออกแบบระบบธรรมาภิบาลที่ดีตั้งแต่ต้น จะช่วยลดความเสี่ยงและปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการวางรากฐานที่แข็งแรงให้โครงการดำเนินไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าเราเปลี่ยนมุมมองจากที่เคยเห็นธรรมาภิบาลเป็นแค่ข้อกำหนดที่ต้องทำตาม มาเป็นการมองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้โครงการสำเร็จ

การสร้างความไว้วางใจจากประชาชนคือกุญแจสำคัญ

ความไว้วางใจจากประชาชนเปรียบเสมือนกุญแจทองคำที่เปิดประตูสู่ความสำเร็จของโครงการ PPP การขาดความไว้วางใจจะก่อให้เกิดกำแพงขวางกั้น นำมาซึ่งการต่อต้าน ความล่าช้าในการดำเนินงาน และอาจส่งผลให้โครงการพังทลายในที่สุด การสร้างความไว้วางใจนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ต้องอาศัยการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารที่โปร่งใสและเข้าถึงได้ รวมถึงการรับฟังและตอบสนองความกังวลของประชาชนด้วยความจริงใจ เมื่อความไว้วางใจถูกสร้างขึ้นมาได้แล้ว มันจะกลายเป็นทรัพยากรอันล้ำค่าที่จะช่วยเสริมแกร่งการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในอนาคต

หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการทำโครงการร่วมกันของรัฐและเอกชนไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยีหรือเงินทุนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารโครงการกับชุมชน ความเชื่อใจจะเกิดขึ้นได้เมื่อโครงการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม เปิดเผยข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชนเป็น

หลัก เมื่อสร้างความเชื่อมั่นนี้ได้แล้ว มันก็จะกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต้องมีความสมดุลและยืดหยุ่น

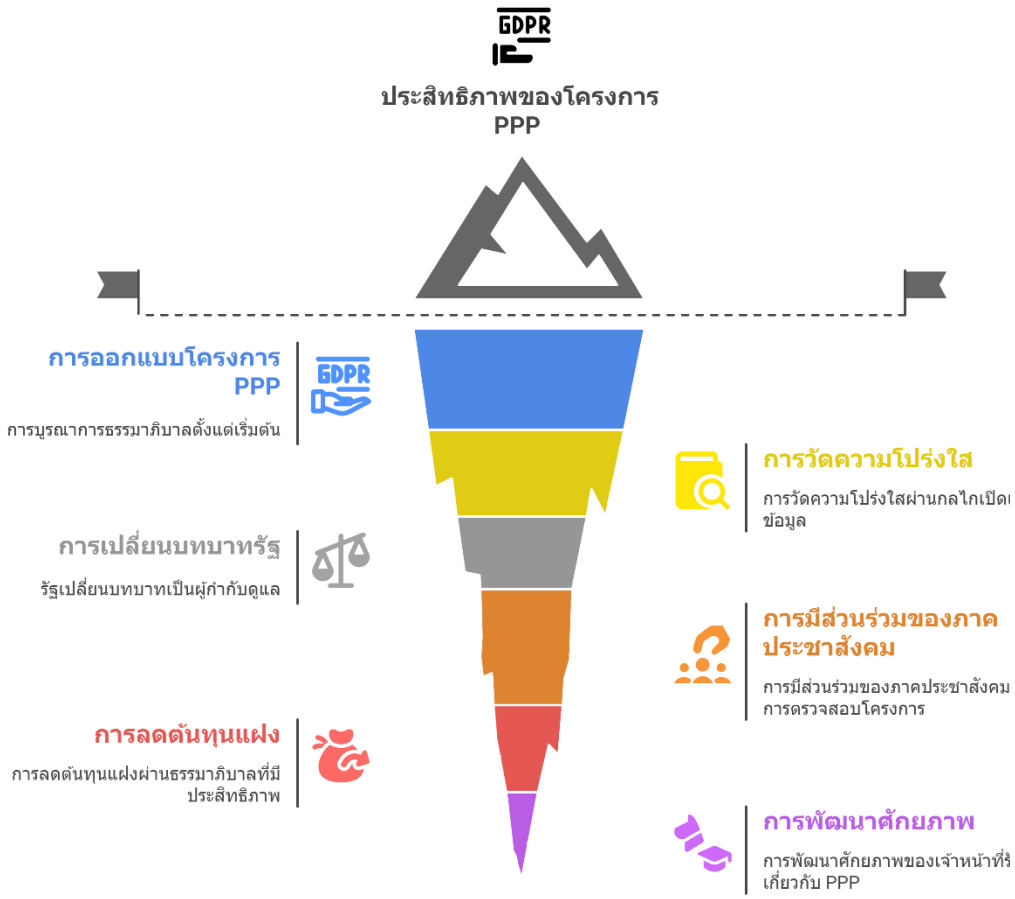
การสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างภาครัฐและเอกชนต้องอาศัยสมดุลที่เหมาะสมในทุกมิติ ทั้งการแบ่งปันความรับผิดชอบ การกระจายความเสี่ยง และการแบ่งแยงผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระหนักเกินไป หรือได้รับผลตอบแทนมากเกินสมควร ความร่วมมือนั้นจะไม่อาจดำเนินต่อไปได้ในระยะยาว นอกจากนี้ ความยืดหยุ่นในการปรับตัวเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงถือเป็นกุญแจสำคัญ การมีระบบเจรจาต่อรองและกลไกแก้ไขข้อขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ และรักษาความร่วมมือไว้ได้แม้ในช่วงเวลาที่ไม่คาดคิด

ความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างภาครัฐและเอกชนต้องอาศัยความสมดุลและความยืดหยุ่น ทั้งสองฝ่ายต้องคอยปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ความสำเร็จของการร่วมมือกันไม่ได้วัดจากผลลัพธ์ในระยะสั้น แต่ดูจากความสามารถในการอยู่รอดและพัฒนาไปข้างหน้าด้วยกันได้อย่างยั่งยืน

สรุป

ความรู้ใหม่จากการศึกษานี้ท้าทายความคิดเดิมเกี่ยวกับ PPP และธรรมาภิบาล โดยเฉพาะการค้นพบว่าธรรมาภิบาลไม่ใช่แค่ส่วนเสริม แต่เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ต้องมีตั้งแต่ต้น เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และประหยัดต้นทุนในระยะยาวได้ถึง 4.7 เท่าของเงินลงทุนเริ่มต้น การพัฒนา ดัชนีความโปร่งใส PPP และ รูปแบบการตรวจสอบสามมิติ ได้แสดงให้เห็นว่าธรรมาภิบาลสามารถวัดผลและควบคุมได้อย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่แนวคิด รัฐผู้กำกับดูแลอัจฉริยะ ได้นิยามบทบาทใหม่ของภาครัฐในยุค PPP ที่เน้นการกำกับดูแลเชิงกลยุทธ์แทนการลดบทบาท ความรู้เหล่านี้สามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบาย PPP ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นผ่านการกำหนดมาตรฐานธรรมาภิบาลที่ชัดเจน การสร้างกรอบสมรรถนะสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

ภาคประชาสังคมในการตรวจสอบ ซึ่งจะช่วยให้โครงการ PPP บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อผลประโยชน์สาธารณะได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 แผนผังประสิทธิภาพโครงการความร่วมมือภาครัฐและเอกชน

เอกสารอ้างอิง

เพลินวรา เหมโกทวีทรัพย์ม. (2565). การใช้อำนาจรัฐในการแก้ไขสัญญาตามพระราชบัญญัติการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน พ.ศ.2562 (2022). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 6347. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6347

Ahmad, Z., Mubin, S., Masood, R., Ullah, F., & Khalfan, M. (2022). Developing a performance evaluation framework for public private partnership projects. *Buildings,* 12(10), 1563. https://doi.org/10.33 90/buildings12101563

AlSaaidi, A. S., Umar, A. A., Layon, L. B., & Badr, A. (2023). Exploring the major causes of PPP project failures: A survey. *International Journal of Procurement Management, 17*(3), 300–318. https://doi.org/10.1504/IJPM.2023.131179

Baxter, D. (2020). *Politrickery and PPPs – A Recipe for Failure*. LinkedIn. Retrieved July 15, 2025, from https://www.linkedin.com/pulse/politrickery-ppps-recipe-failure-david-baxter

Business in Cameroon. (2024). *Kribi Power Plant Shuts Down Again Due to Eneo- Globeleq Financial Dispute*. Public management. Retrieved July 15, 2025, fromhttps://www.businessincameroon.com/public-management/2109-14164-kribi-power-plant-shuts-down-again-due-to-eneo-globeleq-financial-dispute

Cui, C., Liu, Y., Hope, A., & Wang, J. (2018). Review of studies on the public–private partnerships (PPP) for infrastructure projects. *International Journal of Project Management, 36*(5), 773–794. https://doi.org/10.1016/j.ijproman.2018.03.004

Eze, E. C., & Ameyaw, E. E. (2025). Potential application areas and benefits of blockchain-enabled smart contracts adoption in infrastructure Public-private partnership (PPP) projects. *Sustainable Futures, 9*, 100477. https://doi.org/10.1016/j.sftr.2025.100477

Li, Z., & Wang, H. (2024). Institutional quality, economic development, and the sustainable outcomes of PPP projects: An empirical analysis of failed PPP projects in China from 2014 to 2020. *Heliyon, 10*(10), e30977. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30977

Liu, Z., Wang, N., & Du, Q. (2025). The Governance of PPP Project Resilience: A hybrid DMATEL-ISM approach. *Systems, 13*(4), 277. https://doi.org/10.3390/systems13040277

Mazher, K. M. (2025). Review of studies on risk allocation and sharing in public- private partnership projects for infrastructure delivery. *Frontiers in Built Environment, 11*, 1505891. https://doi.org/10.3389/fbuil.2025.1505891

Navalersuph, N., & Charoenngam, C. (2021). Governance of public–private partnerships in transportation infrastructure projects based on Thailand's experiences. *Case Studies on Transport Policy, 9*(3), 1211–1218. https://doi.org/10.1016/j.cstp.2021.06.008

NEDA. (2024). *PPP Knowledge Corner*. Retrieved July 15, 2025, from https://dro13.depdev.gov.ph/regional-development-investment-program/ppp-knowledge-corner/?appgw_azwaf_jsc=kxYN1RgeJ2ZPKhuAVMl65EF7Z0iyIZcfZ7cGX5Dcb7k

OECD. (2020). *Policy framework on sound public governance*. OECD Publishing. Retrieved July 15, 2025, from https://www.oecd.org/en/publications/2020/12/policy-framework-on-soundpublicgovernance_931b05fc.html

PPIAF. (2020). *Case studies*. N4 Toll Route. Retrieved July 15, 2025, from https://www.gihub.org/connectivity-across-borders/case-studies/n4-toll-route/

PPIAF. (2025a). *Cameroon: Kribi Power Plant*. PPP Brief. Retrieved July 15, 2025, from https://www.ppiaf.org/documents/2882?otp=b3RwIzE2ODAx NDQ5NjI=&ref_site=ppiaf

PPIAF. (2025b). *OECD Principles for Public Governance of Public-Private Partnerships*. Retrieved July 15, 2025, from https://www.ppiaf.org/documents/3726

PPP Center of the Philippines. (2024). *PPP Center highlights transparency and accountability in processing PPP projects under the new Code*. Retrieved July 15, 2025, from https://ppp.gov.ph/press_releases/ppp-center-highlightstransparency-and-accountability-in-processing-ppp-projects-under-the-new-code/

Rejeb, A., Rejeb, K., Appolloni, A., Zailani, S., & Iranmanesh, M. (2024). Navigating the landscape of public–private partnership research: a novel review using latent Dirichlet allocation. *International Journal of Public Sector Management*. https://doi.org/10.1108/ijpsm-09-2023-0263

Schomaker, R. M. (2020). Conceptualizing corruption in public private partnerships. *Public Organization Review, 20*(4), 807–820. https://doi.org/10.1007/s11115-020-00473-6

Tamronglak, A. (2020). Impacts of the Thailand qualification framework–Public administration on public administration education in Thailand. *Journal of Public Affairs Education, 26*(3), 276–290. https://doi.org/10.1080/15236803.2020.1771991

UNDP. (2019). *Governance*. Retrieved July 15, 2025, from https://www.undp.org/eurasia/our-focus/governance

US EPA. (2025). *Public Participation Guide: Introduction to Public Participation*. Retrieved July 15, 2025, from https://www.epa.gov/international-cooperation/public-participation-guide-introduction-public-participation

Van den Bulck, H., Horowitz, M., & Raats, T. (2025). Rethinking transparency in public service media: A multidimensional framework for better governance. *Frontiers in Communication, 10*, 1569363. https://doi.org/10.3389/fcomm.2025.1569363

World Bank. (2018). *Cameroon: Providing Electricity and Strengthening Local Capital Markets*. Retrieved July 15, 2025, from https://www.worldbank.org/en/about/partners/brief/cameroon-providing-electricitystrengthening-local-capital-markets

World Bank. (2022). *OECD Principles for Public Governance of PPPs*. Retrieved July 15, 2025, from https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/library/oecd-principles-public-governance-ppps

World Bank. (2024). *G20/OECD Principles of Corporate Governance (2023) (Principles), and the OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises (2024) (Guidelines)*. Retrieved July 15, 2025, from https://www.worldbank.org/en/events/2024/09/19/g20oecdprinciples-of-corporate-governance-andrevised-oecd-guidelines-oncorporategovernance-of-state-owned-enterp ris

World Bank. (2025). *OECD Public Governance of Public-Private Partnerships*. Retrieved July 15, 2025, from https://ppp.worldbank.org/publicprivate-partnership/library/oecd-public-governance-public-private-partnerships

ช่องว่างทางกฎหมายในเรื่องการเปลี่ยนเพศตามเพศสภาพ (Legal Gender Recognition – LGR): ศึกษากรณี สปป.ลาว*

A LEGAL STUDY ON THE ABSENCE OF LEGAL GENDER RECOGNITION IN THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

คำผิว วิไลพอน[1], สายเคน เพรดทันตา[2] และ หยาดอรุณ สีปะเสิด[3]

Khamphiou Vilayphone[1], Saykhene Phetthanta[2] and Yardahloun Sipaserd[3]

[1-3]คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว สปป.ลาว

[1-3]Faculty of Law and Political Science, National University of Laos, Lao PDR.

Corresponding Author's Email: k.vilayphon@nuol.edu.la

วันที่รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 5 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 7 สิงหาคม2568

Received 15 July 2025; Revised 5 August 2025; Accepted 7 August 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาช่องว่างทางกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ที่ยังไม่มีการรับรองเพศสภาพตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) สำหรับบุคคลที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด แม้หลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจะให้ความสำคัญกับสิทธิดังกล่าว แต่กฎหมายของ สปป.ลาวในปัจจุบันยังขาดกลไกในการให้บุคคลเปลี่ยนข้อมูลเพศในเอกสารทางราชการ เช่น บัตรประจำตัวประชาชนหรือทะเบียนราษฎร อันเป็นเหตุให้เกิดการเลือกปฏิบัติและการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

Citation:

* คำผิว วิไลพอน, สายเคน เพรดทันตา และ หยาดอรุณ สีปะเสิด. (2568). ธรรมาภิบาลในความร่วมมือภาครัฐ–เอกชน: กลไกเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1018-1037.

Khamphiou Vilayphone, Saykhene Phetthanta and Yardahloun Sipaserd. (2025). A Legal Study On The Absence Of Legal Gender Recognition In The Lao People's Democratic Republic. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1018-1037.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในสปป.ลาว ได้แก่ รัฐธรรมนูญ กฎหมายทะเบียนราษฎร และกฎหมายครอบครัว พร้อมทั้งความสอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) รวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศอื่นที่มีระบบการรับรองเพศสภาพตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) เช่น อาร์เจนตินา มอลตา อินเดีย เนปาล และประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายลาวยังคงยึดกรอบแนวคิดเรื่องเพศแบบไบนารี และไม่มีกระบวนการรับรองเพศสภาพตามกฎหมาย ส่งผลให้ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้อย่างเพียงพอ งานวิจัยฉบับนี้จึงเสนอให้การออกกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการรับรองเพศสภาพตามการแสดงเจตนา (Self-identification) และมีการปรับปรุงกฎหมายทะเบียนราษฎร พร้อมทั้งกำหนดนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมความเข้าใจและการไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้ระบบกฎหมายของลาวสอดคล้องและมีความครอบคลุมกับพันธกรณีของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

คำสำคัญ : การเปลี่ยนเพศตามกฎหมาย, เพศสภาพสปป.ลาว, ความเท่าเทียมทางเพศ, สิทธิมนุษยชนในสปป.ลาว

Abstract

This research investigates the legal gap in the Lao People's Democratic Republic (Lao PDR) concerning the absence of legal gender recognition (LGR) for individuals whose gender identity differs from their sex assigned at birth. While gender identity is increasingly recognized under international human rights standards, Lao PDR lacks legal mechanisms that allow transgender or non-binary individuals to amend gender markers on official documents, including identification cards and civil registries. This absence contributes to discrimination, exclusion from legal protections, and violations of human dignity.

The study employs doctrinal legal research to examine relevant Lao legislation-such as the Constitution, Civil Registration Law, and Family Law-and evaluates their alignment with international obligations under treaties including the ICCPR and CEDAW. A comparative analysis with legal systems in Argentina, Malta, India, Nepal, and Thailand highlights diverse models for LGR, especially those based on self-declaration.

Findings show that Lao law reinforces binary sex norms and offers no administrative or judicial procedures for gender recognition, thus falling short of meeting fundamental human rights standards. The study recommends legal reforms to introduce gender recognition legislation based on self-identification, revise administrative laws to enable gender marker changes, and implement state-level policies that support awareness and non-discrimination. These proposals aim to harmonize Lao domestic law with international human rights commitments and promote inclusive legal frameworks.

Keywords: Legal gender change, Lao PDR gender, gender equality, human rights in Lao PDR

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศ (gender identity) ได้รับการยอมรับเพิ่มขึ้นในระดับโลกว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงสิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และเสรีภาพในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเอง หลักการเหล่านี้ได้รับการรองรับอย่างกว้างขวางในระบบกฎหมายระหว่างประเทศผ่านพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) โดยมีการขยายความครอบคลุมถึงบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในเชิงการตีความโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติรวมถึงหลักการ

ยอกยาการ์ตา (Yogyakarta Principles) ซึ่งถือเป็นกรอบแนวปฏิบัติเพิ่มเติมในประเด็นสิทธิเกี่ยวกับเพศสภาพและอัตลักษณ์ทางเพศแม้จะมีพัฒนาการทางกฎหมายในระดับนานาชาติดังกล่าว แต่ในบริบทของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) กลับปรากฏว่า ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายหรือกลไกทางกฎหมายใดรองรับให้บุคคลสามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเกี่ยวกับเพศในเอกสารราชการ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนราษฎร หรือหนังสือเดินทางตามเพศสภาพที่ตนมีอัตลักษณ์ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลข้ามเพศและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT+) ในหลายมิติ ทั้งในด้านสิทธิส่วนบุคคล เสรีภาพในการแสดงออก การเข้าถึงบริการของรัฐ ตลอดจนการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาค สภาพความลักลั่นดังกล่าวสะท้อนถึง “ช่องว่างทางกฎหมาย” (legal vacuum) ที่ยังไม่สามารถรองรับสิทธิของบุคคลในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองในทางนิติกรรมและเอกสารราชการ แม้รัฐธรรมนูญแห่ง สปป.ลาว จะรับรองหลักความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติไว้โดยทั่วไป แต่ยังขาดบทบัญญัติเฉพาะที่ระบุว่าการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศสภาพหรืออัตลักษณ์ทางเพศเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงไม่มีช่องทางในการดำเนินการทางปกครองหรือทางตุลาการเพื่อรับรองสถานะเพศที่บุคคลแสดงออกจริงในชีวิตประจำวัน อันเป็นการจำกัดสิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแฝงเร้นในทางปฏิบัติ กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในลาวต้องเผชิญกับอุปสรรคทางสังคมและกฎหมายจำนวนมาก เช่น การไม่สามารถสมัครงานราชการหรือการศึกษาในบางระดับได้ เนื่องจากข้อมูลเพศในบัตรประชาชนไม่ตรงกับรูปลักษณ์และอัตลักษณ์ การเดินทางระหว่างประเทศที่ต้องใช้เอกสารระบุตัวตนที่ไม่สอดคล้องกับเพศสภาพจริง หรือแม้แต่การใช้ชีวิตประจำวันอย่างเรียบง่าย เช่น การรับบริการในสถานพยาบาล การเปิดบัญชีธนาคาร หรือการเช่าที่พักอาศัยซึ่งทำให้บุคคลกลุ่มนี้ต้องตกอยู่ในสภาวะ “ไม่มีตัวตนทางกฎหมาย” แม้จะมีตัวตนทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่จริง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย พบว่ามีหลายประเทศที่ได้พัฒนาแนวทางในการรับรองเพศสภาพทางกฎหมายแล้ว เช่น ประเทศเนปาล อินเดีย และปากีสถาน ซึ่งศาลสูงสุดของแต่ละประเทศได้วินิจฉัยให้รัฐต้องรับรองเพศที่สาม และเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเลือกเพศตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองโดยไม่ต้องอาศัยการ

ผ่าตัดหรือการวินิจฉัยทางจิตเวชส่วนประเทศไทยแม้จะยังไม่มีระบบ LGR ที่สมบูรณ์ แต่ก็เปิดช่องให้บุคคลสามารถเปลี่ยนชื่อและมีการผลักดันการแก้ไขกฎหมายทะเบียนราษฎรในระดับนโยบาย

ดังนั้น ปัญหาการไม่มีกฎหมายรับรองเพศสภาพใน สปป.ลาวจึงไม่ใช่เพียงแค่ข้อบกพร่องทางเทคนิคของระบบกฎหมาย แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวพันกับหลักสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาค และหลักนิติธรรมโดยตรง ซึ่งสมควรได้รับการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเสนอแนวทางการปฏิรูปกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของลาวและหลักสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพข้อกฎหมายของ สปป.ลาวที่เกี่ยวข้องกับสถานะบุคคล การทะเบียนราษฎร และการรับรองเพศสภาพ

2. เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและแนวการตีความกฎหมายของลาวที่ยังไม่เปิดโอกาสให้บุคคลเปลี่ยนเพศตามเพศสภาพได้อย่างชอบด้วยกฎหมาย

3. เพื่อศึกษาผลกระทบทางสิทธิของบุคคลที่เกิดจากช่องว่างของระบบกฎหมายลาว

4. เพื่อเปรียบเทียบระบบกฎหมายและนโยบายของประเทศที่มีการรับรองเพศสภาพอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะประเทศที่มีลักษณะทางกฎหมายหรือวัฒนธรรมใกล้เคียงกับลาวและเพื่อเสนอแนวทางการปฏิรูปกฎหมายและนโยบายของ สปป.ลาว ที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและบริบททางสังคมของประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยทางนิติศาสตร์มีลักษณะเฉพาะที่เน้นการศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษร (Positive law) การตีความบทบัญญัติ การวิเคราะห์แนวคิดหลักกฎหมาย และการเปรียบเทียบระบบกฎหมายในบริบทต่าง ๆ ซึ่งในการศึกษาประเด็น การเปลี่ยนเพศตามเพศสภาพ” (Legal Gender Recognition – LGR) ในระบบกฎหมายของ สปป.ลาว ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหา โดยแบ่งเป็น 3 ระดับหลัก ได้แก่

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Doctrinal Legal Research)

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมายลาวที่เกี่ยวข้องกับสถานะบุคคล การเปลี่ยนแปลงข้อมูลในทะเบียนราษฎร และสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่ง สปป.ลาว (ฉบับปี 2015) ซึ่งรับรองหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กฎหมายทะเบียนราษฎรซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดเพศในเอกสารทางราชการกฎหมายครอบครัวซึ่งเกี่ยวโยงกับสิทธิในการสมรสและอุปการะเลี้ยงดูบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งว่าด้วย “บุคคลธรรมดา”รวมถึงระเบียบ ข้อกำหนด หรือแนวปฏิบัติทางปกครองที่ใช้ในการออกเอกสารทางราชการการศึกษาจะเน้นไปที่โครงสร้างของบทกฎหมาย วิธีการตีความโดยไม่เลือกปฏิบัติ และการประเมินว่ากฎหมายปัจจุบันสามารถตีความขยายความหมายของ “เพศ” และ “บุคคล” เพื่อรองรับ การรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) ได้หรือไม่

2. การวิจัยกฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative Legal Analysis)

เพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงนโยบายและข้อเสนอเชิงปฏิรูป ผู้วิจัยได้เลือกประเทศเปรียบเทียบที่มีลักษณะของระบบกฎหมายหรือบริบททางสังคมที่ใกล้เคียงกับลาว ได้แก่ประเทศไทย, เนปาล, อินเดีย, อาร์เจนตินา และมอลตา

3. การศึกษากฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Norms)

ผู้วิจัยวิเคราะห์พันธกรณีของ สปป.ลาว ในฐานะภาคีของอนุสัญญาสิทธิมนุษยชน

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามหลักของ “การให้เหตุผลเชิงกฎหมาย(Legal reasoning)” และ “แนวทางเชิงสิทธิ (rights-based approach)” โดยให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และหลักการห้ามเลือกปฏิบัติเป็นกรอบหลักในการประเมินกฎหมาย ทั้งนี้ไม่ได้มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณหรือสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง แต่จะอ้างอิงข้อมูลทุติยภูมิ เช่น รายงานจากองค์กรสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติ และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 การวิเคราะห์กฎหมายของ สปป.ลาวเกี่ยวกับสถานภาพทางเพศของบุคคล แม้ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จะมีพัฒนาการทางกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนในระดับหนึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในแง่ของการรับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และการให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะเจาะจงถึงเรื่อง การรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) กลับพบว่ากฎหมายของลาวยังคงไม่มีบทบัญญัติรองรับในระดับที่เพียงพอ

การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้จะเจาะจงพิจารณาองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) กฎหมายที่เกี่ยวกับเพศในทะเบียนราษฎร (2) การตีความ “บุคคล” ในกฎหมายแพ่งและครอบครัว และ (3) การขาดระบบหรือกระบวนการที่เปิดโอกาสให้เปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเพศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

(1) การระบุเพศในกฎหมายทะเบียนราษฎร

กฎหมายทะเบียนราษฎรของ สปป.ลาว ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการกำหนดสถานะบุคคลในทางราชการ ได้กำหนดให้ข้อมูล “เพศ” เป็นข้อมูลบังคับในสูติบัตร บัตรประชาชน และทะเบียนครอบครัวโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางชีววิทยาแต่กำเนิดของทารกเป็นฐานในการบันทึกและไม่มีบทบัญญัติใดที่ระบุถึงการแก้ไขข้อมูลเพศภายหลังจากที่ได้รับการลงทะเบียนแล้ว

นอกจากนี้ ในระเบียบปฏิบัติของกระทรวงภายใน (Ministry of home affairs) ของสปป.ลาว ที่เกี่ยวข้องกับการออกบัตรประชาชนหรือทะเบียนบ้าน ยังระบุไว้ชัดเจนว่า “ผู้ขอเปลี่ยนแปลงข้อมูลสำคัญ ต้องแสดงหลักฐานจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น” ซึ่งในทางปฏิบัติการเปลี่ยน “เพศ” หรือ “คำนำหน้าชื่อ” จากชายเป็นหญิง หรือจากหญิงเป็นชาย ถือว่าไม่สามารถทำได้แม้บุคคลนั้นจะได้ผ่าตัดแปลงเพศหรือได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แล้วก็ตาม ข้อจำกัดนี้นำไปสู่ภาวะที่เรียกว่า “Legal Misgendering” คือการที่กฎหมาย

ระบุเพศของบุคคลโดยไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของบุคคลนั้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิในการศึกษา การทำงาน การเดินทาง การสมรส และการเข้าถึงบริการของรัฐ

(2) ความเข้าใจเรื่อง “บุคคล” และ “ครอบครัว” ตามกฎหมายแพ่งและกฎหมายครอบครัว ในประมวลกฎหมายแพ่งของลาว บทนิยามเกี่ยวกับ “บุคคลธรรมดา” และ “สิทธิตามกฎหมาย” ยังตั้งอยู่บนฐานเพศแบบไบนารี (Binary sex) โดยอ้างอิงจากเพศสภาพที่ได้รับการบันทึกตามสูติบัตร และไม่มีบทบัญญัติที่อนุญาตให้ใช้ “เพศอื่น” หรือ “ไม่ระบุเพศ” เป็นทางเลือก ประเด็นที่สำคัญคือ กฎหมายครอบครัวของลาวยังคงกำหนดลักษณะของการสมรสไว้ในรูปแบบชาย–หญิง และไม่มีหลักเกณฑ์ใดที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแตกต่างจากเพศกำเนิดมีสิทธิในสถานะครอบครัวตามกฎหมาย ส่งผลให้บุคคลข้ามเพศไม่สามารถจดทะเบียนสมรสได้ในสถานะตามเพศสภาพของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่าการกำหนดสิทธิในการเป็นบิดามารดา การรับบุตรบุญธรรม และการใช้นามสกุลของคู่สมรส ยังคงตั้งอยู่บนฐานของเพศกำเนิดและบทบาททางเพศตามวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในทางโครงสร้าง

(3) การไม่มีระบบหรือกระบวนการรับรองเพศสภาพในระดับกฎหมาย

สิ่งที่ถือเป็น “ช่องว่างหลัก” ของกฎหมายลาวในประเด็นนี้ คือการไม่มีกฎหมายใดรองรับกลไกการเปลี่ยนแปลงสถานะทางเพศในทางกฎหมายไม่ว่าจะเป็นรูปแบบทางปกครอง (administrative procedure) หรือรูปแบบทางตุลาการ (judicial declaration) แม้ในบางประเทศเช่นอินเดียและเนปาล จะใช้คำพิพากษาศาลสูงสุดเพื่อบังคับให้หน่วยงานปกครองดำเนินการตามสิทธิของบุคคลข้ามเพศ แต่ในลาวยังไม่มีแนวปฏิบัติในลักษณะดังกล่าว และศาลของลาวเองก็ไม่มีบทบาทในการวินิจฉัยสถานภาพทางเพศของบุคคล จึงไม่มีช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR)ได้เลยการไม่มีระบบรับรองเพศตามอัตลักษณ์นี้ ส่งผลให้เกิดภาวะที่เรียกว่า “legal invisibility” หรือความไร้ตัวตนในทางกฎหมาย (legal non-recognition) ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดแจ้งภายใต้อนุสัญญา ICCPR ข้อ 17 (สิทธิในชีวิตส่วนตัว) และข้อ 26 (สิทธิในความเสมอภาค)

จากการวิเคราะห์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กฎหมายของ สปป.ลาวในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติหรือรองรับสิทธิในการเปลี่ยนแปลงเพศตามเพศสภาพ ไม่ว่าจะในระดับ

โครงสร้างของกฎหมายหรือแนวปฏิบัติ ส่งผลให้บุคคลข้ามเพศและบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศนอกเหนือจากระบบไบนารี ไม่สามารถใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมภายใต้ระบบกฎหมายได้ ช่องว่างนี้ไม่เพียงแต่ขัดต่อหลักการนิติศาสตร์สมัยใหม่ เช่น หลักนิติธรรม ความเสมอภาค และการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่ยังขัดกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ลาวได้ให้สัตยาบันไว้แล้วอย่างชัดเจน งานวิจัยจึงเห็นว่าจำเป็นต้องมีการร่างกฎหมายใหม่หรือแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถรองรับกลไกการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเพศในเชิงนิติกรรมและในทางปกครองได้อย่างชอบด้วยกฎหมาย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบกฎหมายกับประเทศที่มีกลไกการรับรองเพศสภาพตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR)

เพื่อประเมินศักยภาพในการปฏิรูปกฎหมายของ สปป.ลาว และชี้ให้เห็นแนวทางที่เป็นไปได้ในการพัฒนากลไกการรับรองเพศสภาพตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) งานวิจัยนี้ได้นำกรณีศึกษาของประเทศที่มีความหลากหลายทั้งในด้านระบบกฎหมาย บริบททางสังคม และระดับการพัฒนา มาเปรียบเทียบกับลาว โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเทศต้นแบบ ได้แก่ อาร์เจนตินา มอลตา อินเดีย เนปาล และไทย

(1) ประเทศอาร์เจนตินา การแสดงเจตนาโดยตนเองหรือการระบุอัตลักษณ์ด้วยตนเอง (Self-identification) ที่ครอบคลุมที่สุด กฎหมายเพศตามอัตลักษณ์ ค.ศ. 2012 (Gender Identity Law 2012) ของอาร์เจนตินา ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่บัญญัติว่า บุคคลมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเพศในเอกสารทางราชการได้ตาม “การรับรู้ของตนเอง” (self-perceived gender) โดยไม่ต้องได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์หรือจิตแพทย์ และไม่จำเป็นต้องเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศใด ๆ บุคคลสามารถยื่นคำขอต่อสำนักทะเบียนด้วยตนเอง พร้อมแถลงเพียงว่า เพศสภาพของตนไม่ตรงกับเพศที่บันทึกไว้ในสูติบัตร เท่านั้น รัฐมีหน้าที่ดำเนินการโดยไม่ซักถามเหตุผลหรือเรียกหลักฐานใด ๆ เพิ่มเติม หลักการสำคัญที่นำไปสู่การออกกฎหมายนี้คือสิทธิในการกำหนดอัตลักษณ์ของตนเอง (Right to self-determination) และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญอาร์เจนตินาได้พัฒนาไว้ก่อนหน้านั้น และได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งชาติ

(2) ประเทศมอลตาการคุ้มครองแบบก้าวหน้าในระบบกฎหมายยุโรป

กฎหมายว่าด้วยอัตลักษณ์ทางเพศ ค.ศ. 2015 (Gender Identity, Gender Expression and Sex Characteristics Act) ของมอลตา เป็นอีกหนึ่งโมเดลต้นแบบที่ให้ความคุ้มครองแบบครอบคลุม โดยมีจุดเด่นคือเปิดให้เปลี่ยนแปลงข้อมูลทางเพศในเอกสารราชการได้โดยไม่ต้องผ่าตัด ไม่ต้องได้รับการวินิจฉัยทางจิตเวชรองรับสิทธิของ “เด็ก” ให้สามารถดำเนินการผ่านผู้ปกครองรับรองสิทธิของบุคคลที่มีเพศลื่นไหล (gender fluid) และบุคคลที่มีลักษณะทางเพศผสมกันหลายประเภท (intersex) และมีกลไกคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกเปิดเผยหรือเลือกปฏิบัติ ระบบของมอลตาจึงถือเป็นต้นแบบของการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) ที่รวมทั้งสิทธิใน “การแสดงออกทางเพศ” (gender expression) และ “ลักษณะทางเพศ” (sex characteristics) เข้าไว้ด้วยกัน

(3) ประเทศอินเดีย โมเดลผ่านกระบวนการยุติธรรมและรัฐธรรมนูญ

ในปี ค.ศ. 2014 ศาลฎีกาอินเดียได้มีคำพิพากษาในคดี National Legal Services Authority v. Union of India (NALSA case) ซึ่งชี้ขาดว่าสิทธิของบุคคลข้ามเพศในการกำหนดเพศของตนเองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและรัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้มีกลไกในการเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางเพศให้ถูกต้อง คำพิพากษานี้นำไปสู่การออกกฎหมาย Transgender Persons (Protection of Rights) Act 2019) ซึ่งเปิดให้บุคคลสามารถยื่นคำขอ “ประกาศสถานะเพศ” ต่อตัวแทนฝ่ายปกครอง (district magistrate) ระบุสถานะเป็นชาย หญิง หรือ third genderได้และได้รับบัตรประชาชน ใบอนุญาตขับขี่ และพาสปอร์ตที่ตรงกับอัตลักษณ์ของตนข้อจำกัดของโมเดลอินเดียคือยังคงต้องได้รับใบรับรองจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ซึ่งบางพื้นที่มีปัญหาในทางปฏิบัติ แต่โดยหลักการถือว่าเป็นการยอมรับเพศโดยรัฐตามหลักการของศาล

(4) ประเทศเนปาล กฎหมายแบบ “X” และการพัฒนาทางปฏิบัติ

ในปี ค.ศ. 2007 ศาลฎีกาเนปาลได้มีคำวินิจฉัยในคดี Sunil Babu Pant v. Nepal Government ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องรับรองสิทธิของบุคคลข้ามเพศ และจัดให้มีการปรับปรุงระบบทะเบียนราษฎรให้สามารถระบุเพศเป็น อื่น ๆ (X) ได้ ในเวลาต่อมา เนปาลได้แก้ไขระบบทะเบียนบ้าน หนังสือเดินทาง และบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อรองรับเพศ

X อย่างเป็นทางการ โดยไม่ต้องมีการผ่าตัดหรือวินิจฉัยทางแพทย์ และยังส่งเสริมให้มีการออกบัตรสุขภาพและทะเบียนผู้มีความหลากหลายทางเพศด้วยแม้กฎหมายยังไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมเท่าอาร์เจนตินาหรือมอลตา แต่ระบบปฏิบัติของเนปาลถือว่าก้าวหน้ามากเมื่อเทียบกับบริบทภูมิภาคเอเชียใต้

(5) ประเทศไทย ความพยายามในการร่างกฎหมาย การรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) แม้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) โดยตรง แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 เป็นต้นมา มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติหลายฉบับ เช่น ร่าง พ.ร.บ.รับรองอัตลักษณ์ทางเพศ พ.ศ. .... และมีการจัดตั้ง “คณะอนุกรรมการยกร่างกฎหมายรับรองเพศสภาพ” ภายใต้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินอกจากนี้ ศาลปกครองไทยในคดีสำคัญ เช่น คดีหมายเลขดำที่ 1782/2558 ได้ชี้ว่าการไม่เปลี่ยนคำนำหน้าชื่อให้บุคคลข้ามเพศหลังผ่าตัดแปลงเพศ ถือเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัว ตามรัฐธรรมนูญจุดเด่นของประเทศไทยคือการตื่นตัวของภาคประชาสังคมและองค์กรอิสระที่ผลักดันเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง แม้กฎหมายยังไม่เสร็จสมบูรณ์ก็ตาม

การเปรียบเทียบกับลาว: ช่องว่างเชิงโครงสร้าง

เมื่อเปรียบเทียบกับ 5 ประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายของ สปป.ลาวยังขาดอยู่ในหลายมิติ เช่นมิติทางกฎหมายสปป.ลาว ไม่ มีบทบัญญัติรองรับการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) โดยตรง ไม่มีการยอมรับ “การระบุอัตลักษณ์ด้วยตนเองself-ID”โดยไม่ต้องผ่าตัดหรือแพทย์ ไม่มีระบบทะเบียนที่เปิดให้ระบุเพศอื่น ๆ และไม่มีกลไกศาลคุ้มครองสิทธิบุคคลข้ามเพศ แต่ประเทศต้นแบบที่เช่น อาร์เจนตินา, มอลตา, อินเดียมเนปาลและไทย เป็นต้น การไม่มีโครงสร้างกฎหมายดังกล่าวทำให้บุคคลข้ามเพศในลาวต้องใช้ชีวิตอยู่ในระบบกฎหมายที่ไม่ยอมรับตัวตนของตนเอง ซึ่งขัดต่อหลักการ Non-discrimination ภายใต้อนุสัญญาระหว่างประเทศที่ลาวให้สัตยาบันไว้แล้ว เช่น ICCPR และ CEDAW

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ช่องว่างทางกฎหมายและผลกระทบต่อสิทธิของบุคคล

การไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายหรือกระบวนการใด ๆ ที่รับรองสิทธิในการเปลี่ยนเพศตามอัตลักษณ์ของบุคคลในระบบกฎหมายของ สปป.ลาว ไม่ใช่เพียงประเด็นทางนิติ

กรรมหรือกระบวนการทางทะเบียนราษฎรเท่านั้น หากแต่สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อการใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคม งานวิจัยนี้พบว่า “ช่องว่างทางกฎหมาย” (Legal gap) ดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลข้ามเพศและบุคคลหลากหลายทางเพศใน 4 มิติหลัก ดังต่อไปนี้

(1) ผลกระทบต่อสิทธิในการมีตัวตนตามกฎหมาย (Legal Identity) สิทธิในการมีตัวตนทางกฎหมาย (legal identity) ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่ง สปป.ลาวให้สัตยาบันไว้แล้วทั้งสองฉบับ อย่างไรก็ตามเมื่อไม่มีระบบรับรองเพศตามอัตลักษณ์ บุคคลข้ามเพศต้องใช้เอกสารทางราชการที่ระบุเพศและคำนำหน้าชื่อไม่ตรงกับอัตลักษณ์ของตน ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถ

1. เดินทางข้ามแดนได้โดยปราศจากการตรวจสอบซ้ำซ้อน
2. สมัครเรียนในระดับอุดมศึกษาโดยไม่ถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับเพศ
3. ทำธุรกรรมทางกฎหมายหรือการเงิน เช่น การเปิดบัญชี หรือการจดทะเบียนบริษัท

ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า “การไม่ยอมรับตัวตนในทางกฎหมาย” (legal misrecognition) ซึ่งเป็นอุปสรรคเบื้องต้นของการใช้สิทธิอื่น ๆ ในฐานะพลเมืองที่เท่าเทียม

(2) ผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การบังคับใช้คำนำหน้าชื่อหรือเพศที่ไม่ตรงกับอัตลักษณ์ของบุคคลเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัว (right to privacy) และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานตามมาตรา 17 ของ ICCPR และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในหลายกรณี บุคคลข้ามเพศในลาวถูกเปิดเผยเพศกำเนิดโดยไม่สมัครใจเมื่อยื่นเอกสารราชการ หรือถูกปฏิเสธไม่ให้ใช้ชื่อที่ตรงกับเพศสภาพที่ตนแสดงออก ซึ่งนำไปสู่ความอับอายและความเครียดทางจิตใจการถูกเลือกปฏิบัติในที่ทำงานหรือสถานศึกษา ความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิตประจำวันปัญหาเหล่านี้สะท้อนว่าความไม่ชัดเจนในกฎหมายมิได้เป็นเพียง "ข้อจำกัดทางนิติกรรม" หากแต่เป็นการทำให้บุคคลต้องสูญเสียศักดิ์ศรีของตนในระดับชีวิตประจำวัน

(3) ผลกระทบต่อสิทธิในความเสมอภาคและการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ภายใต้มาตรา 26 ของ ICCPR และข้อ 2 ของ CEDAW รัฐภาคีมีหน้าที่ต้องประกันว่าบุคคลทุกคนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน และไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศแต่ในกรณีของลาว การไม่มีกฎหมายรับรองเพศตามอัตลักษณ์ได้เปิดช่องให้เกิดการเลือกปฏิบัติในทางโครงสร้างในหลากหลายมิติ ได้แก่การปฏิเสธไม่รับเข้าทำงานโดยอ้างลักษณะเพศในเอกสารการจำกัดสิทธิเข้าถึงการศึกษา หรือการบังคับให้แต่งกายตามเพศในบัตรประชาชนการถูกปฏิเสธสิทธิในสถานภาพครอบครัว เช่น การสมรสหรือรับบุตรบุญธรรมแม้ว่ารัฐธรรมนูญของลาวจะรับรองความเสมอภาคของพลเมืองทุกคน แต่ในทางปฏิบัติ ความเงียบของกฎหมายในประเด็นการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) กลับเปิดช่องให้การเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นอย่างชอบธรรม

(4) ผลกระทบต่อสิทธิในการเข้าถึงบริการของรัฐและกระบวนการยุติธรรม การไม่มีระบบรับรองเพศตามอัตลักษณ์ยังส่งผลกระทบต่อสิทธิในการเข้าถึงบริการของรัฐทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การประกันสังคม และกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในกรณีดังต่อไปนี้บุคคลข้ามเพศถูกปฏิเสธการเข้ารับบริการทางการแพทย์โดยไม่เป็นธรรมไม่สามารถลงทะเบียนประกันสุขภาพโดยใช้ชื่อและเพศที่สะท้อนอัตลักษณ์ของตนไม่ได้รับความคุ้มครองในกระบวนการพิจารณาคดีหากถูกเลือกปฏิบัติทางเพศ กรณีศึกษาหลายประเทศ เช่น อาร์เจนตินาและมอลตา ได้แสดงให้เห็นว่าเมื่อรัฐมีระบบการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) ที่เปิดกว้างแล้วความสามารถในการเข้าถึงบริการของรัฐจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้นการขาดระบบรับรองเพศตามอัตลักษณ์ในกฎหมายของ สปป.ลาว ได้ก่อให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายที่มีผลกระทบลึกซึ้งต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลอย่างกว้างขวาง ทั้งในมิติของตัวตน ความเป็นส่วนตัว ความเสมอภาค และการเข้าถึงสิทธิทางสังคมและกระบวนการยุติธรรม ช่องว่างนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงการไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ลาวให้สัตยาบันไว้ แต่ยังชี้ถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยกร่างกฎหมายใหม่ หรือแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถรองรับอัตลักษณ์ของประชาชนที่มีความหลากหลายได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ข้อค้นพบสำคัญทางนิติศาสตร์และแนวโน้มการพัฒนากฎหมายในลาว

จากการวิเคราะห์ทางกฎหมายทั้งในบริบทของกฎหมายลาวและกฎหมายเปรียบเทียบ รวมถึงการประเมินผลกระทบของช่องว่างทางกฎหมายต่อสิทธิของบุคคลข้ามเพศ งานวิจัยนี้ได้สรุป “ข้อค้นพบทางนิติศาสตร์” ที่สำคัญในระดับหลักการ (Doctrinal findings) และแนวโน้มของการพัฒนากฎหมายในลาว (legal trends) อันสามารถจัดหมวดได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

(1) ช่องว่างของกฎหมายลาวในเรื่อง การรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) คือการ “ไม่ยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐาน” โดยโครงสร้างการไม่มีบทบัญญัติที่รับรองการเปลี่ยนเพศตามเพศสภาพในกฎหมายลาว ไม่ใช่เพียงการ “เงียบ” ของบทบัญญัติ (Legal silence) แต่คือ “ช่องว่างเชิงโครงสร้าง” (structural legal gap) ที่ก่อให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะบุคคลข้ามเพศ ข้อค้นพบสำคัญ คือ ความเงียบนี้เกิดจากองค์ประกอบต่อเนื่อง ได้แก่ 1. ไม่มีกรอบกฎหมายหลักที่นิยาม “อัตลักษณ์ทางเพศ” หรือ “เพศตามความรู้สึกของตนเอง” 2.ไม่มีกลไกทางปกครองหรือทางศาลในการยื่นคำขอเปลี่ยนสถานภาพ 3. ไม่มีหลักประกันว่าการเปลี่ยนเพศในทางการแพทย์จะส่งผลต่อเอกสารทางกฎหมาย และ 4.ระบบทะเบียนราษฎรยังยึดติดกับเพศกำเนิดและคำนำหน้าชื่อเพียงสองประเภท (ชายหรือหญิง) เท่านั้น ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า สปป.ลาวยังไม่มีการวางระบบกฎหมายพื้นฐานที่ยอมรับความหลากหลายทางเพศในมิติทางกฎหมาย (Legal pluralism on gender identity)

(2) รูปแบบกฎหมายที่เหมาะสมกับสปป.ลาวควรเป็น “การเปลี่ยนแปลงเพศโดยสมัครใจในระบบปกครอง (administrative model)” จากการเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ งานวิจัยนี้พบว่า รูปแบบการรับรองเพศตามอัตลักษณ์ที่ใช้ระบบศาล (Judicial model) เช่น อินเดีย หรือแบบผูกกับการวินิจฉัยทางการแพทย์ อาจไม่เหมาะกับบริบทของลาวที่ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร กระบวนการ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในทางตรงกันข้าม โมเดลแบบปกครอง (Administrative self-declaration) เช่น อาร์เจนตินา หรือโมเดลไฮบริดที่รวมการยื่นคำขอกับแนวทางป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล (เช่น มอลตา) มีความเหมาะสมกว่า โดยเฉพาะหากมีการจัดทำกฎหมายฉบับเฉพาะขึ้นเพื่อรับรองกระบวนการนี้

ข้อค้นพบสำคัญทางนิติศาสตร์คือ แนวทางของลาวควรเปิดให้บุคคลยื่นคำขอเปลี่ยนแปลงเพศได้ต่อหน่วยงานทะเบียนกลางไม่กำหนดเงื่อนไขเรื่องการผ่าตัดหรือวินิจฉัยจากแพทย์ จัดให้มีระบบรับรองความลับของข้อมูลเดิม ไม่ให้ถูกนำไปใช้ในการเลือกปฏิบัติ และอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนดำเนินการผ่านผู้แทนโดยชอบธรรมได้ รูปแบบนี้ไม่เพียงรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ยังช่วยลดภาระระบบศาล และสอดคล้องกับสิทธิที่ลาวให้สัตยาบันในกติการะหว่างประเทศ

(3) การขาดการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) คือการละเมิดพันธกรณีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของลาวข้อค้นพบอีกประการหนึ่งคือกฎหมายลาวที่ไม่มีการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) ขัดต่อพันธกรณีของรัฐต่อกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศโดยเฉพาะ คือ 1. ICCPR ข้อ 17 และข้อ 26 ว่าด้วยสิทธิในความเป็นส่วนตัวและความเสมอภาค 2. CEDAW ข้อ 2 และ 5 ว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศหรืออัตลักษณ์ 3. CRC ข้อ 7 และข้อ 8 ว่าด้วยสิทธิในการจดทะเบียนชื่อ สัญชาติ และตัวตนที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพ แม้สปป.ลาวจะมีข้ออ้างในเชิงวัฒนธรรมและระบบกฎหมายที่ยังไม่พัฒนา แต่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UNHRC) และคณะกรรมการ CEDAW ต่างมีข้อสังเกตต่อ “การเพิกเฉยโดยระบบกฎหมาย” ว่าเทียบเท่ากับการเลือกปฏิบัติในเชิงโครงสร้าง (structural discrimination) การไม่มีการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) จึงอาจทำให้ลาวเผชิญกับคำวิจารณ์จากกลไก “กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนโดยสมัครใจของแต่ละประเทศภายใต้กลไกของสหประชาชาติ”หรือ Universal Periodic Review (UPR) ในอนาคต และถูกกดดันให้ปรับปรุงกฎหมายให้ทันต่อพันธกรณีเหล่านั้น

(4) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในลาวเริ่มเกิดขึ้นจากภาคประชาสังคมและกลุ่มเยาวชน แม้รัฐยังไม่มีท่าทีชัดเจนในการร่างกฎหมายการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) แต่ข้อค้นพบทางสังคมเชิงนิติศาสตร์ที่สำคัญคือภาคประชาสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน คนรุ่นใหม่ และองค์กรพัฒนาเอกชนในลาว เริ่มผลักดันประเด็นนี้อย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2020–2024 มีโครงการร่วมระหว่างกระทรวงสาธารณสุขลาวกับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations

Development Programme: UNDP) และ เครือข่ายเยาวชนกลุ่มเป้าหมายหลักในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกหรือสั้น ๆ ว่าองค์กร Youth LEADที่จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ และเก็บข้อมูลปัญหาการใช้ชีวิตของบุคคลข้ามเพศในลาว ซึ่งสะท้อนว่าความเปลี่ยนแปลงกำลังก่อตัวจากภายในหากรัฐสามารถสร้างความร่วมมือกับองค์กรเหล่านี้ และเปิดพื้นที่ให้มีการเสนอร่างกฎหมาย การรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) อย่างมีส่วนร่วมจะทำให้การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายเกิดขึ้นได้เร็วขึ้น และลดแรงต้านทางวัฒนธรรม

ระบบกฎหมายของสปป.ลาวยังไม่รองรับสิทธิของบุคคลข้ามเพศในมิติที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอ แม้จะมีพันธกรณีระหว่างประเทศรองรับก็ตาม การปฏิรูปกฎหมายจึงไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นความจำเป็นเพื่อให้กฎหมายลาวเข้าสู่มาตรฐานของรัฐที่เคารพสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้ งานวิจัยนี้เห็นว่าการพัฒนากฎหมายการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) ในลาวไม่ใช่เพียงประเด็นทางเทคนิคเชิงกฎหมาย แต่เป็นการยกระดับความยุติธรรมในโครงสร้างของรัฐ การเคารพความหลากหลายทางเพศและการส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกกลุ่มคือรากฐานของระบบนิติธรรมที่แท้จริง รัฐลาวจึงควรเร่งดำเนินการทั้งในเชิงกฎหมาย ปฏิบัติ และการวิจัย เพื่อสร้างสังคมที่เท่าเทียมและไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง

งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาปัญหาช่องว่างทางกฎหมายใน สปป.ลาวที่เกี่ยวกับการรับรองเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) โดยมุ่งวิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวคิดพื้นฐานทางนิติศาสตร์ ประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิทธิของบุคคลข้ามเพศในระบบกฎหมายลาว งานวิจัยดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (doctrinal research) และเปรียบเทียบกฎหมายกับประเทศที่มีพัฒนาการด้านการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัต

ลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อาร์เจนตินา มอลตา อินเดีย เนปาล และไทย

งานวิจัยฉบับนี้ชี้ชัดว่าการไม่มีกฎหมายรับรองเพศตามอัตลักษณ์ใน สปป.ลาว คือการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล และเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิในฐานะพลเมืองที่เท่าเทียม แนวทางการปฏิรูปกฎหมายจึงควรตรากฎหมายการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) โดยยึดหลัก สิทธิในการกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองหรือ self-determinationแก้ไขกฎหมายทะเบียนและครอบครัวให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสร้างความตื่นรู้ในสังคมและระบบราชการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมร่วมกำหนดอนาคตทางกฎหมายเป็นต้น และการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่เพียงสร้างความยุติธรรมแก่บุคคลข้ามเพศ แต่ยังสะท้อนถึงการยกระดับนิติธรรมของรัฐลาวในยุคสมัยที่เคารพความหลากหลายและศักดิ์ศรีของมนุษย์อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

1. การวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของบุคคลข้ามเพศในลาวเช่น การเข้าถึงบริการสุขภาพ การศึกษาระดับอุดมศึกษา การหางานทำ และปัญหาในครอบครัว

2. การศึกษาผลกระทบของการไม่มีกลไกการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) ต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลข้ามเพศตกเป็นผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา

3. การเปรียบเทียบโมเดลการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) ในประเทศที่มีลักษณะคล้ายลาวเช่น เวียดนาม กัมพูชาหรือฟิลิปปินส์ เพื่อวิเคราะห์ว่าลาวสามารถเรียนรู้อะไรได้จากการเปลี่ยนแปลงของเพื่อนบ้านในอาเซียน

4. การวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของสังคมลาวต่อเพศสภาพและอัตลักษณ์ทางเพศเพื่อประเมินความพร้อมของสังคมในการรองรับกฎหมายการรับรองสถานภาพทางเพศตามอัตลักษณ์ (Legal Gender Recognition – LGR) และออกแบบการสื่อสารเชิงนโยบายได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. ตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการรับรองเพศตามอัตลักษณ์ (LGR Act) เพื่อให้บุคคลสามารถยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางเพศในเอกสารราชการได้ตามความรู้สึกของตนเอง โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขเรื่องการผ่าตัดหรือใบรับรองแพทย์

2. แก้ไขกฎหมายทะเบียนราษฎรให้รองรับการเปลี่ยนข้อมูล “เพศ” และ “คำนำหน้าชื่อ” ได้โดยสมัครใจ พร้อมทั้งออกแบบกระบวนการคุ้มครองข้อมูลเดิมและสิทธิส่วนบุคคลหลังการเปลี่ยนแปลง

3. ปรับปรุงกฎหมายครอบครัวโดยขยายความหมายของ “คู่สมรส” และ “ครอบครัว” ให้รองรับการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหลากหลาย

4. บัญญัติคำจำกัดความทางกฎหมายใหม่เช่น “อัตลักษณ์ทางเพศ” (Gender identity), “การแสดงออกทางเพศ” (gender expression), และ “บุคคลข้ามเพศ” (Trans person) ให้ชัดเจนในกฎหมายลาว

ผู้วิจัยมีข้อเสนอเชิงนโยบายภาครัฐ

1. จัดตั้ง “หน่วยงานเฉพาะด้านความหลากหลายทางเพศ” ภายใต้กระทรวงยุติธรรม หรือกระทรวงมหาดไทย เพื่อกำกับดูแลเรื่องสิทธิของบุคคลข้ามเพศโดยตรง รวมถึงทำหน้าที่ออกแนวปฏิบัติให้หน่วยงานราชการ

2. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ภาครัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทะเบียน เจ้าหน้าที่ศาล ตำรวจ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ และลดการเลือกปฏิบัติ

3. ออกแบบระบบราชการและบริการสาธารณะที่ไม่เลือกปฏิบัติ (Inclusive services)เช่น แบบฟอร์มราชการที่ไม่บังคับระบุเพศหากไม่จำเป็น การใช้ภาษาที่รวมเพศ (gender-inclusive language) และพื้นที่แยกเฉพาะ (gender-neutral facilities)

4. สนับสนุนภาคประชาสังคมและกลุ่มเยาวชน LGBTQ+ในการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย เฝ้าระวังการละเมิดสิทธิ และร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงยุติธรรม. (2009). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สปป.ลาว (Civil Code of the Lao PDR.) เวียงจันทน์ สปป.ลาว.* จาก https://moj.gov.la/

_____. (2018). *กฎหมายครอบครัว ฉบับปรับปรุง ค.ศ. 2018 (Lao Family Law) เวียงจันทน์ สปป.ลาว.* จาก https://na.gov.la/

โครงการ UNDP–Lao Youth Network. (2022). *รายงานสถานการณ์ความหลากหลายทางเพศในลาว: มุมมองของเยาวชนและประชาชนข้ามเพศ. โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.* เวียงจันทน์ สปป.ลาว.

สภาแห่งชาติ สปป.ลาว. (2015). *รัฐธรรมนูญแห่ง สปป.ลาว ฉบับปี ค.ศ. 2015 (Constitution of the Lao People's Democratic Republic) เวียงจันทน์ สปป.ลาว.* จาก https://na.gov.la/

Asian Development Bank. (2021). *Gender equality and social inclusion assessment of the Lao PDR health sector*. Access by https://www.adb.org

Council of Europe. (2015). *Human rights and intersex people.* Commissioner for Human Rights Access by https://rm.coe.int

European Court of Human Rights. (2017). *A.P., Garçon and Nicot v. France, App.* Nos. 79885/12, 52471/13 and 52596/13.

ILGA Asia. (2021). State-sponsored homophobia: Gender marker systems in Asia.Access by https://ilga.org

International Commission of Jurists. (2016). l*iving with dignity: Sexual orientation and gender identity-based human rights violations in housing, work, and public spaces in Thailand.* Geneva: ICJ.

Ministry of home affairs. (2017). *กฎหมายการทะเบียนราษฎร ศ.ศ. 2017 (Lao Civil Registration Law) เวียงจันทน์ สปป.ลาว.* จาก https://moha.gov.la/lo/

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2020). *Fact sheet: Intersex and gender identity*. Access by https://www.ohchr.org

Transgender Europe (TGEU). (2016). *Legal gender recognition in Europe: Toolkit,* Berlin: TGEU.

UNDP Laos. (2022). *being LGBTI in Lao PDR: Assessment report.* Vientiane: UNDP.

UNDP. (2019). *Legal gender recognition: A multi-country legal and policy review in Asia.* Bangkok, UNDP Asia Pacific.

United Nations Human Rights Committee. (1989). *General Comment No. 18: Non-discrimination, U.N. Doc.* HRI/GEN/1/Rev.1.

United Nations Treaty Collection. (2024). *Status of treaties: ICCPR, CEDAW, CRC.* Access by https://treaties.un.org

United Nations. (2007). *Yogyakarta Principles: Principles on the application of International human rights law in relation to sexual orientation and gender identity.* Access by https://yogyakartaprinciples.org

การศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชน: กรณีศึกษาการแข่งขันรอบคัดเลือกกีฬาเยาวชนแห่งชาติ*

A STUDY SOURCES OF SPORT CONFIDENCE IN YOUTH WOODBALL PLAYERS: A CASE STUDY OF NATIONAL YOUTH GAMES QUALIFICATION ROUND

เอกศักดิ์ เฮงสุโข

Ekasak Hengsukho

วิทยาลัยนวัตกรรมแห่งบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Bueng Kan College of Innovation, Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wachiraporn.research@gmail.com

วันที่รับบทความ: 8 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 31 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 2 สิงหาคม2568

Received 8 July 2025; Revised 31 July 2025; Accepted 2 August 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 33 "บึงกาฬเกมส์" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ นักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชน จำนวน 86 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sources of Sport Confidence Questionnaire: SSCQ) ของ Vealey และคณะ (1998) ที่ได้รับการแปลและปรับโดยสุพัชรินทร์ ปานอุทัย และนฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร (2551) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.79–0.91 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา

Citation:

* เอกศักดิ์ เฮงสุโข. (2568). การศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชน: กรณีศึกษาการแข่งขันรอบคัดเลือกกีฬาเยาวชนแห่งชาติ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1038-1054.

Ekasak Hengsukho. (2025). A Study Sources Of Sport Confidence In Youth Woodball Players: A Case Study Of National Youth Games Qualification Round. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1038-1054.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า แหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาที่นักกีฬาประเมินว่าสำคัญที่สุด คือ ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน (ค่าเฉลี่ย 5.97) รองลงมา คือ การสนับสนุนจากสังคม (5.88) และการมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น (5.83) ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีคะแนนเรียงตามลำดับ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญทางทักษะกีฬา ความสะดวกสบายจากสภาพแวดล้อม การเตรียมพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ การแสดงความสามารถ การนำเสนอตนเองทางร่างกาย และความพึงพอใจต่อสถานการณ์ตามลำดับ การที่องค์ประกอบภายนอกได้รับการประเมินว่าสำคัญสูงสุด สะท้อนว่านักกีฬาเยาวชนยังมีความต้องการแรงเสริมจากผู้อื่นเพื่อสร้างความมั่นใจในตนเอง การสร้างแหล่งความเชื่อมั่นที่หลากหลายจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการบูรณาการความพร้อมทั้งด้านเทคนิคและจิตวิทยาเข้าสู่กระบวนการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ จากผลการศึกษา ผู้ฝึกสอน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างบรรยากาศเชิงบวกในการฝึกซ้อม การสนับสนุนทางอารมณ์ และการใช้ภาวะผู้นำอย่างสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและความมั่นใจของนักกีฬา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: แหล่งความเชื่อมั่นทางการกีฬา, นักกีฬาเยาวชน, กีฬาวู้ดบอล

Abstract

This study aimed to examine the sport confidence of youth woodball athletes in the qualifying round of the 33rd National Youth Games, “Bueng Kan Games.” The sample consisted of 86 youth woodball athletes selected through purposive sampling. This was a quantitative research study. The research instrument was the Sources of Sport Confidence Questionnaire (SSCQ) developed by Vealey et al. (1998), which was translated and adapted into Thai by Supatcharin Pan-uthai and Naruephon Wongjaturapat (2008), with reliability coefficients ranging from 0.79 to 0.91. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation. The results revealed that the most influential

source of sport confidence as perceived by the athletes was coach's leadership (mean = 5.97), followed by social support (mean = 5.88), and vicarious experience (mean = 5.83). Other sources ranked in descending order were: mastery, situational comfort, physical and mental preparation, demonstration of ability, physical self-presentation, and situational favorableness. The fact that external factors were rated as most important reflects that youth athletes still require support and reinforcement from others to build self-confidence. Therefore, developing diverse sources of confidence is essential, particularly by integrating both technical and psychological preparation into systematic training programs. Based on the findings, coaches, parents, and those involved in youth sports should prioritize creating a positive training atmosphere, providing emotional support, and exercising constructive leadership to stimulate motivation and build athletes' confidence. These efforts will contribute to the sustainable development of youth athletes' physical and psychological potential over the long term.

Keywords: Sources of Sport Confidence, Youth Athletes, Woodball

บทนำ

ความเชื่อมั่นทางกีฬา (sport confidence) ถือเป็นองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการด้านสมรรถภาพและความมั่นคงทางอารมณ์ของนักกีฬา โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงวัยของการเสริมสร้างอัตลักษณ์และแรงจูงใจในการแข่งขัน (Fernandes et al., 2023) จากการศึกษาที่ผ่านมายืนยันว่า ความเชื่อมั่นทางกีฬามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความสามารถในการควบคุมตนเอง การรับมือกับความเครียด และผลสัมฤทธิ์ในการแข่งขัน นอกจากนี้จากการศึกษาของเอกศักดิ์ เฮงสุโข, 2563 พบว่าความเชื่อมั่นทางการกีฬาเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำนักกีฬาไปสู่ความสำเร็จในการแข่งขันกีฬา การทราบแหล่งความเชื่อมั่นทางการกีฬาที่เหมาะสมกับเพศและชนิดกีฬาจะ

ทำให้สามารถสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้กับนักกีฬาได้อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตามแม้จะมีการศึกษาความเชื่อมั่นทางกีฬาในกลุ่มนักกีฬาหลากหลายประเภท แต่ยังขาดงานวิจัยที่เจาะลึกลงไปในกลุ่มกีฬาเฉพาะ เช่นกีฬาวู้ดบอล ซึ่งเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในระดับเยาวชน ข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในบริบทของการแข่งขันในสถานการณ์จริงระดับรอบคัดเลือกที่มีความตึงเครียดและต้องการการเตรียมพร้อมทางจิตใจสูง การวิจัยครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ด้วยการศึกษาความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 33

ภายใต้กรอบแนวคิดด้านจิตวิทยาการกีฬา ได้เสนอแบบจำลอง “Multidimensional Model of Sport Confidence” ซึ่งอธิบายว่าความเชื่อมั่นทางกีฬาเป็นโครงสร้างเชิงซ้อนที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน (เช่น ประสบการณ์ ความสามารถเฉพาะตัว) และปัจจัยภายนอก (เช่น การสนับสนุนทางสังคมและภาวะผู้นำของผู้ฝึกสอน) โดยกรอบแนวคิดนี้นำไปสู่การพัฒนาแบบสอบถาม Sources of Sport Confidence Questionnaire (SSCQ) ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะเครื่องมือมาตรฐานที่สามารถวัดแหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬาในมิติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kim, Choi, & Park, 2022) สำหรับประเทศไทย จิราพร ธรรมพิทักษ์ และคณะ (2565) ได้แปลและปรับแบบสอบถาม SSCQ ให้เหมาะสมกับบริบททางภาษาและวัฒนธรรมไทย โดยผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบแต่ละประการมีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในระดับสูง (0.79–0.91) แสดงถึงความน่าเชื่อถือในการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างชาวไทย งานวิจัยในครั้งนี้จึงเลือกใช้แบบสอบถาม SSCQ เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชน เพื่อให้สามารถระบุแหล่งที่มาได้อย่างจำแนกและแม่นยำ ซึ่งจะช่วยอธิบายรูปแบบความเชื่อมั่นในบริบทของกีฬาเฉพาะทาง และมีศักยภาพในการต่อยอดสู่นโยบายหรือแนวทางฝึกซ้อมที่เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้คือการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 33 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ “บึงกาฬเกมส์” ซึ่งจัดขึ้นในจังหวัดบึงกาฬ และมีความโดดเด่นด้านการพัฒนากีฬากีฬาเฉพาะทางอย่างวู้ดบอล ซึ่งได้รับการส่งเสริมจาก

ภาครัฐและสถานศึกษาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง วู้ดบอลเป็นกีฬาที่พัฒนามาจากแนวคิดของกอล์ฟและเกตบอล มีลักษณะเป็นกีฬากลางแจ้งที่เน้นทักษะการควบคุมแรง การวางแผน และสมาธิสูง ลักษณะของกีฬาวู้ดบอลจึงไม่เน้นเพียงสมรรถภาพทางกาย แต่ให้ความสำคัญกับความแม่นยำ การจัดการความกดดัน และสมาธิในขณะแข่งขัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ต้องอาศัยภาวะจิตใจที่มั่นคงและการควบคุมตนเองในระดับสูง นักกีฬาจำเป็นต้องบริหารจิตใจอย่างมีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นความไม่มั่นใจในตนเองหรือความวิตกกังวลเพียงเล็กน้อยอาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลการแข่งขันได้ ข้อมูลจากการสังเกตและมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในพื้นที่ พบว่า นักกีฬาวู้ดบอลจำนวนไม่น้อยมีทักษะทางร่างกายที่ดีแต่กลับขาดความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างการแข่งขัน โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในสถานการณ์การแข่งขันที่มีความกดดัน ส่งผลให้เกิดความลังเล และความผิดพลาดจากความไม่มั่นใจ งานวิจัยของ สมชัย มณีรัตน์ (2562) ระบุว่า นักกีฬาเยาวชนที่ไม่ได้รับการเสริมสร้างภาวะทางจิตอย่างเหมาะสมมีแนวโน้มที่จะสูญเสียแรงจูงใจระยะยาว อีกทั้งยังมีอัตราการเลิกเล่นกีฬาก่อนเข้าสู่ระดับอาชีพสูง การศึกษาความเชื่อมั่นทางกีฬาจึงมิใช่เพียงการเข้าใจมิติทางจิตของนักกีฬา แต่ยังเป็นการสร้างกลไกเชิงสนับสนุนเพื่อส่งเสริมเส้นทางพัฒนาการของนักกีฬาเยาวชนในระยะยาว โดยเฉพาะในกีฬาที่ต้องอาศัยความมั่นคงทางจิตใจสูงอย่างวู้ดบอล

จากเหตุผลและกรอบแนวคิดที่กล่าวมา งานวิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยแหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในบริบทของการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีแรงกดดันสูงและต้องการความพร้อมทางจิตใจอย่างยิ่ง การศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายในการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น เพื่อให้เข้าใจกลไกเชิงจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการแสดงศักยภาพของนักกีฬาในสภาวะการแข่งขันจริง โดยเน้นการใช้เครื่องมือวัดที่มีความเชื่อถือได้และสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทย บทความวิจัยนี้จึงมีประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงทฤษฎี การวิจัยจะเป็นการเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาการกีฬาที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวู้ดบอล ซึ่งยังไม่เคยได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ในขณะที่ในเชิงปฏิบัติ ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกระบวนการฝึกซ้อม การวางแผนด้านจิตวิทยา และการจัดระบบการสนับสนุนด้านจิตใจสำหรับนักกีฬาระดับเยาวชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพนักกีฬาในระยะ

ยาว และสามารถขยายผลสู่การประยุกต์ใช้กับกีฬาประเภทอื่นที่มีลักษณะการเล่นและเงื่อนไขทางจิตวิทยาคล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในบริบทของการแข่งขัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sport Confidence)

ความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sport Confidence) คือ ความมั่นใจของนักกีฬาที่มีต่อความสามารถของตนในการปฏิบัติงานหรือแข่งขันกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝึกซ้อม ความพยายาม และผลการแข่งขัน (Fernandes et al., 2023) นักกีฬาที่มีความเชื่อมั่นสูงมักแสดงออกถึงความกล้า ความตั้งใจ และความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่กดดันได้ดีกว่านักกีฬาที่มีความเชื่อมั่นต่ำ (Rathore & Singh, 2021) ความเชื่อมั่นทางกีฬาจึงถือเป็นองค์ประกอบหลักที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของนักกีฬาในด้านร่างกายและจิตใจอย่างสมดุล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางกีฬามีทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ ทักษะความชำนาญ (mastery), ประสบการณ์ในการแข่งขัน, การสนับสนุนจากครอบครัวหรือผู้ฝึกสอน, และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา (Sousa et al., 2022) การได้รับแรงเสริมจากโค้ชที่มีภาวะผู้นำในเชิงบวกสามารถเพิ่มระดับความมั่นใจของนักกีฬาได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การสะสมประสบการณ์แข่งขันจริงก็ช่วยสร้างการเรียนรู้และทักษะในการปรับตัว ซึ่งล้วนเป็นแหล่งพัฒนาความเชื่อมั่นที่มีผลต่อความสำเร็จระยะยาวในกีฬา (Kim et al., 2021)

ความเชื่อมั่นทางกีฬามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจาก self-confidence ทั่วไป กล่าวคือ sport confidence เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะของการแข่งขัน การฝึกซ้อม และการแสดงออกทางร่างกาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมินตนเองภายใต้แรงกดดันและการเปรียบเทียบกับผู้อื่น (Wang & Zhang, 2020) ในทางตรงกันข้าม self-confidence เป็น

ความมั่นใจทั่วไปในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการส่งเสริมความเชื่อมั่นทางกีฬาจึงต้องอาศัยการฝึกฝนในบริบทของกีฬาอย่างเฉพาะเจาะจง โดยคำนึงถึงทั้งความสามารถที่แท้จริงและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างจิตใจของนักกีฬา

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sources of Sport Confidence)

แหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sources of Sport Confidence) หมายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่นักกีฬารับรู้ว่ามีอิทธิพลต่อระดับความมั่นใจของตนเองในการฝึกซ้อมหรือการแข่งขันกีฬา ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ตรง ความสามารถที่สะสม หรือแรงสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนานักกีฬา โดยเฉพาะในระดับเยาวชนที่อยู่ในช่วงการเรียนรู้และก่อร่างสร้างความมั่นใจในตัวเอง (นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร, 2564) นักจิตวิทยาการกีฬาเชื่อว่า ความเข้าใจในแหล่งความเชื่อมั่นสามารถช่วยออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมที่ตรงจุดและตอบสนองต่อความต้องการเชิงจิตวิทยาของนักกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตามแบบจำลองของ Vealey et al. ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬาประกอบด้วยองค์ประกอบ 9 ด้าน ได้แก่ (1) ความพึงพอใจต่อสถานการณ์ (situational favorableness) หมายถึงการรู้สึกว่าตนอยู่ในสถานการณ์ที่เหมาะสมกับความสามารถ (2) การนำเสนอตนเองทางร่างกาย (physical self-presentation) (3) การแสดงความสามารถ (demonstration of ability) (4) การเตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ (physical and mental preparation) (5) ความสะดวกสบายจากสภาพแวดล้อม (situational comfort) (6) ความเชี่ยวชาญทางทักษะกีฬา (mastery) (7) การมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น (vicarious experience) (8) การสนับสนุนจากสังคม (social support) และ (9) ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน (coach's leadership) ซึ่งทั้ง 9 ด้านนี้ทำงานร่วมกันในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในสถานการณ์การแข่งขันจริง (สุพัชรินทร์ ปานอุทัย & นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร, 2564)

แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาการกีฬา (Sport Psychology)

จิตวิทยาการกีฬา (Sport Psychology) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรม ความคิดและอารมณ์ของนักกีฬาในบริบทของการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์

ทางกีฬาอย่างชัดเจน งานวิจัยในช่วงหลังชี้ให้เห็นว่าความสามารถทางจิต เช่น ความมั่นใจ การตั้งเป้าหมาย และการควบคุมความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลการแข่งขัน โดยเฉพาะในกลุ่มนักกีฬาเยาวชนที่ยังคงพัฒนาอัตลักษณ์ทางกีฬาและความสามารถในการรับมือกับแรงกดดัน (สุรชัย แสงอรุณ, 2565; Kim et al., 2021) การฝึกฝนทางด้านจิตวิทยาควบคู่กับทักษะทางกายจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของนักกีฬาให้สามารถแข่งขันได้อย่างมั่นคง

โค้ชมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างจิตวิทยาเชิงบวกให้กับนักกีฬา โดยเฉพาะในการสร้างแรงเสริมทางอารมณ์ เช่น การให้กำลังใจ การสะท้อนคุณค่าในตัวนักกีฬา และการเป็นแบบอย่างในการควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์กดดัน งานวิจัยของ นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร (2564) ชี้ว่า ความเป็นผู้นำเชิงจิตวิทยาของผู้ฝึกสอนมีความสัมพันธ์กับระดับความเชื่อมั่นในนักกีฬาสูงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ บทบาทของโค้ชที่เข้าใจองค์ประกอบทางจิตของนักกีฬาและสามารถออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมที่เสริมแรงภายใน จะช่วยให้นักกีฬาพัฒนาศักยภาพทั้งในระยะสั้นและยั่งยืน

การเตรียมความพร้อมทางจิตใจ (mental preparation) และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (emotional regulation) เป็นองค์ประกอบสำคัญของ mental toughness หรือ “ความแข็งแกร่งทางจิต” ซึ่งหมายถึงความสามารถในการรักษาสมาธิ ความมั่นคง และความตั้งใจในภาวะที่มีแรงกดดันสูง (Crust & Clough, 2020) นักกีฬาที่มี mental toughness สูงจะสามารถตัดสินใจได้ดี รักษาประสิทธิภาพทางร่างกายได้สม่ำเสมอ และมีโอกาสประสบความสำเร็จในการแข่งขันมากกว่า การฝึกเทคนิคจิตวิทยา เช่น imagery, breathing control, และ self-talk จึงเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับการแนะนำอย่างแพร่หลายในการเตรียมจิตใจนักกีฬาเยาวชน (Fernandes et al., 2023)

สรุปการศึกษาครั้งนี้อิงอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความเชื่อมั่นทางกีฬา แหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬา และจิตวิทยาการกีฬา ซึ่งล้วนเป็นกรอบแนวคิดหลักที่ช่วยอธิบายพฤติกรรมเชิงจิตวิทยาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในสถานการณ์การแข่งขันจริง ความเชื่อมั่นทางกีฬาเป็นความเชื่อของนักกีฬาที่มีต่อความสามารถของตนในการแสดงผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผลต่อแรงจูงใจ การตัดสินใจ และความพยายามในการแข่งขัน ส่วนแหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬานั้น

สามารถจำแนกออกได้เป็น 9 ด้าน อาทิ ความเชี่ยวชาญทางทักษะ การสนับสนุนจากโค้ชหรือสังคม การเตรียมตัวทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงการประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อระดับความมั่นใจของนักกีฬาในบริบทการแข่งขัน สำหรับจิตวิทยาการกีฬาเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงกระบวนการทางจิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและผลการแข่งขัน โดยเน้นบทบาทของโค้ช การเตรียมความพร้อมทางจิตใจ และการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิต (mental toughness) เพื่อให้นักกีฬาสามารถควบคุมอารมณ์ รักษาสมาธิ และแสดงศักยภาพออกมาได้อย่างเต็มที่ในภาวะที่มีแรงกดดันสูง ซึ่งทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของกีฬาวู้ดบอลที่ต้องการความนิ่ง ความมั่นใจ และสมาธิอย่างสูงในการแข่งขัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชน ที่เข้าร่วมการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ภาค 3 “บึงกาฬเกมส์” กีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 33 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนที่เข้าร่วมการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนภาค 3 “บึงกาฬเกมส์” กีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 33 รวมจำนวนทั้งสิ้น 86 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่ตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา และสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นทางกีฬาได้อย่างตรงประเด็น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sources of Sports Confidence Questionnaire: SSCQ) ซึ่งพัฒนาโดย Vealey, Hayashi, Garner และ Giacobbi (1998) และได้รับการแปลเป็นภาษาไทยพร้อมดัดแปลงให้เหมาะสมกับบริบทของนักกีฬาไทยโดยสุพัชรินทร์ ปานอุทัย และนฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร

(2551) แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบหลักของแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬา รวมทั้งสิ้น 43 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ขององค์ประกอบแต่ละด้านอยู่ในช่วงระหว่าง 0.79 ถึง 0.91 ซึ่งอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเวลาของการแข่งขัน โดยจัดเก็บแบบสอบถามก่อนเริ่มการแข่งขันประมาณ 1 ชั่วโมง และใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 15 นาที หลังจากที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้นแล้ว จึงทำการเก็บแบบสอบถามคืนในทันที เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนและถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงแนวโน้ม ลำดับความสำคัญ และระดับความเชื่อมั่นทางกีฬาในแต่ละองค์ประกอบของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนที่เข้าร่วมการแข่งขันดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในบริบทของการแข่งขัน

จากการศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชน: กรณีศึกษาการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนกีฬาเยาวชนแห่งชาติในครั้งนี้ ข้อมูลพื้นฐานของนักกีฬาวู้ดบอลในการแข่งขันประกอบด้วย นักกีฬาส่วนใหญ่เพศชายร้อยละ 55.4 อายุระหว่าง 16-19 ปี ร้อยละ 53.0 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเล่นกีฬาวู้ดบอล 1-3 ปี ส่วนมากมีประสบการณ์ในการแข่งขันในภาพรวมทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ร้อยละ 45.5 ส่วนใหญ่ไม่เคยฝึกทักษะทางด้านจิตวิทยาการกีฬา ร้อยละ 67.8 นักกีฬาส่วนมากเคยขอคำแนะนำจากผู้ฝึกสอนเกี่ยวกับจิตวิทยาการกีฬาเพื่อใช้ในการ

ฝึกซ้อมและการแข่งขัน ร้อยละ 57.0 และนักกีฬาส่วนใหญ่ คิดว่าการใช้ทักษะทางจิตวิทยาการกีฬามีผลต่อการแข่งขันกีฬาวู้ดบอล ร้อยละ 73.6

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของนักกีฬาวู้ดบอลในการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนภาค 3 “บึงกาฬเกมส์” กีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 33

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	46	55.4
- หญิง	40	44.6
2. อายุ	8	12.3
- 8-11 ปี	23	34.7
- 12-15 ปี	55	53.0
- 16-19 ปี		
3. ประสบการณ์ในการเล่นวู้ดบอล		
- 1-3 ปี	45	54.5
- 4-6 ปี	26	33.1
- 7-10 ปี	8	6.6
- 10 ปีขึ้นไป	7	5.8
4. ประสบการณ์โดยรวมในการเล่นวู้ดบอล		
- ประสบความสำเร็จ	29	33.9
- ไม่ประสบความสำเร็จ	18	20.7
- พอๆกัน	39	45.5
5. ท่านเคยฝึกทักษะทางด้านจิตวิทยาการกีฬามาก่อนหรือไม่		
- เคย	29	32.2
- ไม่เคย	57	67.8
6. ท่านเคยขอคำแนะนำจากผู้ฝึกสอนเกี่ยวกับ		

จิตวิทยาการกีฬาเพื่อมาใช้ฝึกซ้อมหรือการแข่งขัน		
- เคย	49	57.0
- ไม่เคย	37	43.0
7. ท่านคิดว่าการใช้ทักษะทางจิตวิทยาการกีฬามีผลต่อการแข่งขันกีฬาวู้ดบอลของท่านหรือไม่	68	73.6
- มี	18	26.4
- ไม่มี		

2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sources of Sports Confidence Questionnaire : SSCQ) ของนักกีฬาวู้ดบอลในการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนภาค 3 “บึงกาฬเกมส์” กีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 33

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬา (Sources of Sports Confidence Questionnaire : SSCQ) ของนักกีฬาวู้ดบอลในการแข่งขันรอบคัดเลือกตัวแทนภาค 3 “บึงกาฬเกมส์” กีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 33

แหล่งความเชื่อมั่นทางการกีฬา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความพึงพอใจต่อสถานการณ์	86	4.32	0.69
การนำเสนอตนเองทางร่างกาย	86	4.86	0.84
การแสดงความสามารถ	86	5.21	0.69
การเตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ	86	5.63	1.18
	86	5.72	0.81

ความสะดวกสบายจากสภาพแวดล้อม	86	5.79	0.85
ความเชี่ยวชาญทางทักษะกีฬา	86	5.83	0.72
การมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น	86	5.88	0.85
การสนับสนุนจากสังคม	86	5.97	0.91
ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน			
รวม	86	5.46	0.83

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้จัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบแหล่งความเชื่อมั่นทางการกีฬาที่ได้จากการตอบแบบสอบถามแหล่งความเชื่อมั่นทางการกีฬา โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน (5.97 คะแนน) การสนับสนุนจากสังคม (5.88 คะแนน) การมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น (5.83 คะแนน) ความเชี่ยวชาญทางทักษะกีฬา (5.79 คะแนน) ความสะดวกสบายจากสภาพแวดล้อม (5.72 คะแนน) การเตรียมพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ (5.63 คะแนน) การแสดงความสามารถ (5.21 คะแนน) การนำเสนอตนเองทางร่างกาย (4.86 คะแนน) และความพึงพอใจต่อสถานการณ์ (4.32 คะแนน) ตามลำดับ

อภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในบริบทของการแข่งขัน

พบว่า แหล่งความเชื่อมั่นที่ได้รับการประเมินว่าสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน รองลงมาคือ การสนับสนุนจากสังคม และประสบการณ์ผ่านผู้อื่น ตามลำดับ ผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัชรินทร์ ปานอุทัย และนฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร (2564) ที่ศึกษานักกีฬาระดับเยาวชนไทย โดยพบว่า ความเป็นผู้นำของโค้ชและแรงสนับสนุนจากครอบครัวและทีมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความมั่นใจในการแข่งขันของนักกีฬา ทั้งนี้ยังตรงกับข้อค้นพบของ รัตนาภรณ์ น้อยศรี (2564) ที่ระบุว่า นักกีฬาเยาวชนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ฝึกสอนและครอบครัวจะมีระดับความเชื่อมั่นและความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับแรงสนับสนุน

ในส่วนของแหล่งความเชื่อมั่นที่เกี่ยวข้องกับการมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น (vicarious experience) และการเตรียมความพร้อมทางร่างกายและจิตใจนั้น พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hengsuko (2020) ที่ศึกษานักกีฬาวู้ดบอลและพบว่าความเชื่อมั่นทางกีฬาเชื่อมโยงกับความสามารถในการสังเกต เรียนรู้ และจำลองพฤติกรรมเชิงบวกจากบุคคลต้นแบบ เช่น รุ่นพี่นักกีฬาหรือโค้ช ซึ่งมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจภายในและความเชื่อว่าตนเองสามารถทำได้เช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า แม้นักกีฬาส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการฝึกทักษะด้านจิตวิทยาการกีฬาโดยตรง แต่มีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 73.6 ที่ตระหนักว่าทักษะจิตวิทยามีผลต่อการแข่งขันกีฬา ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fernandes et al. (2023) ที่พบว่านักกีฬาที่มีการรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะทางจิต แม้ยังไม่มีประสบการณ์ฝึกฝนอย่างเป็นระบบ ก็มีแนวโน้มที่จะประเมินตนเองในทางบวกและมีแรงจูงใจภายในสูงกว่านักกีฬาที่ละเลยมิติทางจิตใจในการแข่งขัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาวู้ดบอลระดับเยาวชนในบริบทของการแข่งขัน

นักกีฬาให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับแหล่งที่มาของความเชื่อมั่นที่มาจากปัจจัยทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศเชิงบวก และเป็นแบบอย่างในการฝึกซ้อมและแข่งขัน องค์ประกอบนี้ได้รับการประเมินว่าเป็นแหล่งความเชื่อมั่นที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือการสนับสนุนจากสังคม เช่น เพื่อนร่วมทีม ครอบครัว และบุคคลในแวดวงกีฬา ซึ่งช่วยสร้างแรงเสริมทางอารมณ์ และให้การยืนยันคุณค่าในตัวนักกีฬา ในขณะที่ประสบการณ์ผ่านผู้อื่นหรือการเรียนรู้โดยการสังเกตแบบอย่างที่ดี ก็มีผลต่อการสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อว่าตนเองสามารถประสบความสำเร็จเช่นเดียวกันได้

ขณะเดียวกัน องค์ประกอบด้านทักษะ ความชำนาญส่วนบุคคล การเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแข่งขัน มีระดับอิทธิพลในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักกีฬาเยาวชนในกลุ่มตัวอย่างยังคงพึ่งพาความมั่นใจ

ที่ได้รับจากปัจจัยภายนอก มากกว่าการประเมินตนเองตามความสามารถที่แท้จริง ส่วนองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ตนเอง เช่น การแสดงความสามารถ การนำเสนอตนเองทางร่างกาย และความพึงพอใจในสถานการณ์แข่งขัน ได้รับการประเมินในระดับต่ำที่สุด อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดในด้านการฝึกฝนทักษะจิตวิทยา และการขาดแนวทางที่เป็นระบบในการพัฒนาความมั่นใจจากภายใน

ผลการศึกษาครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผู้ฝึกสอนและบุคคลแวดล้อมว่าเป็นกลไกหลักในการหล่อหลอมความเชื่อมั่นในกลุ่มนักกีฬาเยาวชน อีกทั้งยังตอกย้ำว่าความเชื่อมั่นทางกีฬาไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หากแต่สามารถปลูกฝังและพัฒนาได้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงวัยที่นักกีฬากำลังสร้างอัตลักษณ์ทางตนเอง การเข้าใจแหล่งความเชื่อมั่นจึงไม่เพียงมีคุณค่าเชิงทฤษฎี แต่ยังเป็นประโยชน์ในเชิงปฏิบัติอย่างยิ่งต่อการออกแบบกิจกรรมหรือกระบวนการพัฒนานักกีฬาในระดับเยาวชนให้มีประสิทธิภาพรอบด้านทั้งทางกายและทางใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานด้านการกีฬาในระดับจังหวัดและภูมิภาค เช่น สำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบูรณาการองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาการกีฬาเข้าสู่แผนการพัฒนานักกีฬาเยาวชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มกีฬาเฉพาะทางที่ต้องอาศัยปัจจัยทางจิตวิทยา

1.2 ควรมีนโยบายในการ อบรมและพัฒนาผู้ฝึกสอนกีฬาในระดับเยาวชน ให้มีความรู้ด้านจิตวิทยาการกีฬาเบื้องต้น เพื่อให้สามารถใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของนักกีฬาได้อย่างเหมาะสม

1.3 สนับสนุนให้โรงเรียนและสถานศึกษาในพื้นที่ที่ส่งเสริมนักกีฬาวู้ดบอล จัดให้มีโครงการพัฒนาทักษะทางจิตควบคู่กับการฝึกซ้อมทางกายภาพ เช่น โครงการฝึกสมาธิ การตั้งเป้าหมาย หรือการพูดสร้างแรงบันดาลใจ

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหรือคู่มือการสอนที่บูรณาการองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาการกีฬาในระดับพื้นฐาน สำหรับครูพลศึกษา ผู้ฝึกสอน และผู้ดูแลนักกีฬาในระดับเยาวชน

2.2 สนับสนุนให้มีการจัดทำฐานข้อมูลหรือระบบประเมิน sport confidence ของนักกีฬาเยาวชนไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายส่งเสริมกีฬาในระดับชาติอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

3.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น นักกีฬาวู้ดบอลจากหลายภูมิภาคหรือหลากหลายระดับประสบการณ์ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬา

3.2 ควรศึกษาปัจจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น บทบาทของครอบครัวหรือเพื่อนร่วมทีมในฐานะแหล่งความเชื่อมั่น เพื่ออธิบายกลไกการเกิดความมั่นใจอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3.3 เสนอให้มีการศึกษาติดตามผล (longitudinal study) เพื่อตรวจสอบว่าแหล่งความเชื่อมั่นที่สำคัญมีความเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ในระยะยาวหรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อนักก้าวเข้าสู่ระดับที่สูงขึ้นของการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

จิราพร ธรรมพิทักษ์, และคณะ. (2565). *การแปลและพัฒนาแบบสอบถามแหล่งที่มาของความเชื่อมั่นทางกีฬา (SSCQ) ฉบับภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยการกีฬาแห่งชาติ.

นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร. (2564). จิตวิทยาการกีฬากับการพัฒนาความเชื่อมั่นในนักกีฬาเยาวชน. *วารสารพลศึกษาและสุขศึกษา,* 18(3), 55–67.

สมชัย มณีรัตน์. (2562). จิตวิทยากับการพัฒนานักกีฬาเยาวชน. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ,* 20(3), 45–57.

สุรชัย แสงอรุณ. (2565). ผลของการเสริมสร้างจิตวิทยาการกีฬาต่อผลการแข่งขันของนักกีฬาเยาวชน. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย,* 13(2), 91–105.

สุพัชรินทร์ ปานอุทัย, & นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร. (2564). การพัฒนาแบบสอบถามแหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาในนักกีฬาระดับเยาวชนไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬา, 12(1), 15–28.*

เอกศักดิ์ เฮงสุโข. (2563). *จิตวิทยาการกีฬา: หลักการและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Crust, L., & Clough, P. (2020). Developing mental toughness in sport: Theory and practice. *Journal of Applied Sport Psychology*, 32(2), 145–161.

Fernandes, H. M., Vasconcelos-Raposo, J., & Brustad, R. J. (2023). The role of psychological skills in sport confidence among young athletes. *International Journal of Sport Psychology,* 54(1), 23–39.

Kim, M., Cruz, A. B., & Lee, J. (2021). Sources and impacts of sport confidence: A case study of competitive youth athletes. *Asian Journal of Sport and Exercise Psychology,* 2(2), 78–88.

Rathore, R., & Singh, Y. (2021). Sport confidence and performance: A psychological correlation among adolescent athletes. *Journal of Physical Education and Sports Studies,* 4(1), 33–40.

Sousa, C., Smith, R. E., & Fonseca, A. M. (2022). The relationship between mastery experience and sport confidence in youth sport. *Psychology of Sport and Exercise,* 58, 102102.

Vealey, R. S., Hayashi, S. W., Garner-Holman, M., & Giacobbi, P. (1998). Sources of sport confidence: Conceptualization and instrument development. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 20(1), 54–80.

Wang, L., & Zhang, X. (2020). Self-confidence vs. sport confidence: Understanding the cognitive appraisal differences. *Journal of Sport Behavior*, 43(3), 291–307.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา*

A STUDY OF ACADEMIC ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF MODERN ACADEMIC LEADERSHIP USING CASE STUDY TEACHING METHODS OF GRADUATE STUDENTS EDUCATIONAL ADMINISTRATION PROGRAM, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม[1], พจน์ เจริญสันเทียะ[2], สมัคร ไวยขุนทด[3] และ จรูญ จิตรักษ์[4]

Tanaporn Saelim[1], Phot charoensanthia[2], Samak Waikhuntod[3] and Charoon Chitrug[4]

[1-3]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-3]Nakhon Ratchasima College, Thailand

[4]นักวิชาการอิสระ

[4]Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: tanaporn_10320@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ: 30 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ: 14 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 16 สิงหาคม2568

Received 30 June 2025; Revised 14 August 2025; Accepted 16 August 2025

Citation:

* ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม, พจน์ เจริญสันเทียะ, สมัคร ไวยขุนทด และ จรูญ จิตรักษ์. (2568). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1055-1064.

Tanaporn Saelim, Phot charoensanthia, Samak Waikhuntod and Charoon Chitrug. (2025). A Study Of Academic Achievement On The Topic Of Modern Academic Leadership Using Case Study Teaching Methods Of Graduate Students Educational Administration Program, Nakhon Ratchasima College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1055-1064.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน และ2) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนบริหารการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2) ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, ความพึงพอใจ, วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the academic achievement on the topic of Modern Academic Leadership using the case study method of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College before and after studying, and 2) study the satisfaction towards studying the topic of Modern Academic Leadership using the case study method of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima

College. The target group used in the research was 30 graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College, academic year 2024, selected by purposive selection. The research instruments were the teaching plan, the academic achievement test, and the satisfaction assessment form. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that:

1) The academic achievement on the topic of Modern Academic Leadership using the case study method of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College after studying was higher than before studying.

2) The satisfaction towards studying the topic of Modern Academic Leadership using the case study method of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College was at a high level.

Keywords: Achievement, Satisfaction, Case study teaching method

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำทางวิชาการซึ่งต้องมีทักษะในการบริหารจัดการการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ของครู และการสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา (Fullan, 2014) ผู้นำทางวิชาการในยุคใหม่จึงไม่เพียงแต่เป็นผู้บริหารที่มีอำนาจตามตำแหน่ง หากแต่ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ (Bush, 2011)

ในการผลิตนักบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ตอบโจทย์ต่อการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำที่แท้จริง การใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา (Case-based Learning) ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของผู้นำ

ทางการศึกษา (Merseth, 1991) การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษายังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์จริงในบริบทของการบริหารสถานศึกษา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ยังขาดประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการในเชิงปฏิบัติ อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ อันอาจมีสาเหตุมาจากวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทฤษฎีมากกว่าการเชื่อมโยงสู่สถานการณ์จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหัวข้อ “ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่” โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาในกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อวิเคราะห์ผลต่อการเรียนรู้ และเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทของผู้นำทางการศึกษาในยุคปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน

2. ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา มีพื้นฐานจากกรอบแนวคิดทางทฤษฎีหลายประการ โดยทฤษฎีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership Theory)

อธิบายบทบาทของผู้นำในการกำหนดวิสัยทัศน์ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางวิชาการที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังอ้างอิงทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง พร้อมทั้งใช้กระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เข้ากับแนวคิดเชิงทฤษฎี อีกทั้งยังใช้แนวคิดการสอนแบบกรณีศึกษา (Case-Based Learning) ที่มุ่งเน้นการนำเหตุการณ์หรือปัญหาจริงมาเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจเชิงวิพากษ์ การผสมผสานกรอบทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้นำทางวิชาการในบริบทของการศึกษาไทยยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แผนบริหารการสอน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่เปนแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ขอ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทดสอบกอนเรียน ของนักศึกษากลุมตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ จำนวน 30 ขอ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนดวยตนเองโดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา จำนวน 8 ชั่วโมง

3.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ ให้นักศึกษาทำการทดสอบหลังเรียน และนำคะแนนหลังเรียนเทียบกับก่อนเรียน และนำแบบประเมินความพึงพอใจที่หาคุณภาพของเครื่องมือแล้วมาสอบถามกับนักศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปเทียบกับเกณฑ์และประเมินผล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน				
การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.
ก่อนเรียน	30	30	8.87	2.19
หลังเรียน	30	30	27.17	1.42

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ ($\overline{X}$= 8.87) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 2.19) มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ($\overline{X}$ = 27.17) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 1.42)

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอน แบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อต่อการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอน แบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

ด้านที่	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านครูผู้สอน	4.45	0.39	มาก
2	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.45	0.31	มาก
3	ด้านเนื้อหา	4.47	0.22	มาก
4	ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.50	0.28	มาก
	ภาพรวม	4.47	0.20	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่าความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอน แบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.47, S.D. = 0.20) โดยระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.28) รองลงมา ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. =0.22) ด้านครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.45, S.D. = 0.39) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. =0.31)

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสวิเคราะห์สถานการณ์จริง ฝึกการคิดเชิงวิพากษ์ และเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ มณีรัตน์ (2562) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Merseth (1991) ที่ระบุว่าการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงวิชาชีพในผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2. ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนเรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก วิธีการสอนแบบกรณีศึกษามีลักษณะของการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมชั้น ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกมีคุณค่า สนุกกับการเรียน และเห็นประโยชน์ของเนื้อหาในทางปฏิบัติจริง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรี แสงหิรัญ (2563) ที่พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับสูงต่อการเรียนด้วยกรณีศึกษา เนื่องจากช่วยให้เข้าใจเนื้อหาและสามารถนำไปใช้จริงได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาถ คงแก้ว (2562) ที่ศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาในรายวิชาการบริหารสถานศึกษา และพบว่านักศึกษาครูมีความพึงพอใจในระดับมาก เพราะสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์จริง ทำให้เข้าใจง่ายและเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนเรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัย

นครราชสีมา อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ สถาบันอุดมศึกษา หรือหน่วยงานที่เปิดสอนหลักสูตรด้านการบริหารการศึกษา ควรนำวิธีการสอนแบบกรณีศึกษาไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ หรือการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ คณาจารย์ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มระดับความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างไปยังนักศึกษาจากสถาบันอื่น หรือเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างวิธีการสอนแบบกรณีศึกษากับวิธีการสอนรูปแบบอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถสรุปเป็นแนวทางที่เหมาะสมในระดับหลักสูตรหรือระบบการศึกษาทั้งระบบ อีกทั้งควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ เช่น รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ประสบการณ์ของผู้สอน หรือบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ลึกซึ้งและนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ มณีรัตน์. (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครู. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นุชนาถ คงแก้ว. (2562). การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาในรายวิชาการบริหารสถานศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พัชรี แสงหิรัญ. (2563). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาการบริหารการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 17(1), 112–124.

Bush, T. (2011). *Theories of educational leadership and management* (4*th ed.).* SAGE Publications.

Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact*. Jossey-Bass.

Merseth, K. K. (1991). *The case for cases in teacher education*. American Association of Colleges for Teacher Education.

ปัญหาทางกฎหมายของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*

LEGAL PROBLEMS CONCERNING THE SELECTION OF SENATORS UNDER THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND BUDDHIST ERA 2560 (2017)

เพทาย ทัพมงคล[1], สังเวียน เทพผา[2] และ โกเมศ ขวัญเมือง[3]

Pataiy Thapmongkhol[1], Sungwian Thappha[2] and Gomes Kwanmueng[3]

[1-3]คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

[1-3]Faculty of Laws, Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: thap231958@gmail.com

วันที่รับบทความ: 12 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 2 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 4 สิงหาคม2568

Received 12 July 2025; Revised 2 August 2025; Accepted 4 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมประชาชนในการบริหารประเทศ ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย และ 3) ข้อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งวุฒิสภาของประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

Citation:

* เพทาย ทัพมงคล, สังเวียน เทพผา และ โกเมศ ขวัญเมือง. (2568). ปัญหาทางกฎหมายของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1065-1081.

Pataiy Thapmongkhol, Sungwian Thappha and Gomes Kwanmueng. (2025). Legal Problems Concerning The Selection Of Senators Under The Constitution Of The Kingdom Of Thailand Buddhist Era 2560 (2017). Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1065-1081.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ไทยฉบับต่างๆ บทความ วารสาร เอกสารทางด้านกฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่เป็นประชาธิปไตย 2) ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ทำให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้มานั้นไม่สามารถเข้าใจความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น แล้วการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาล้วนมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนทั้งสิ้น 3) ข้อเสนอแนะในครั้งนี้ รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยควรต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนจำนวนจังหวัดละ 2 คน รวมทั้งประเทศ 152 คน เป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัด และควรต้องกำหนดคุณวุฒิผู้สมัครจะต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภามีอำนาจและหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมายที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอเข้าสภา และแต่งตั้งถอดถอนผู้มีตำแหน่งสำคัญๆในองค์กรต่างๆ จึงจำเป็นต้องให้ผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่

คำสำคัญ: วุฒิสภา, การเลือกตั้ง, เหมาะสม

Abstract

This research aims to: 1) examine the legal issues regarding the acquisition of members of the Senate under the Constitution of the Kingdom of Thailand, Buddhist Era 2560 (2017); 2) study public participation in national governance in accordance with democratic principles; and 3) provide recommendations for amendments to the laws related to the acquisition of the Senate in Thailand. This research was qualitative, collecting data from various Thai constitutions, articles, journals, and legal documents from both Thai and foreign sources, and then analyzing and comparing them.

The research findings reveal that: 1) the process of acquiring members of the Senate on Thailand Buddhist Era 2560 (2017) Constitution

of the Kingdom was not democratic; 2) the public has no participation in the election of Senate members, leading to a Senate that does not understand the people's living conditions. Compared to the systems in the United States, the Republic of France, and Japan, all Senate members were elected directly by the people; 3) the recommendation proposed here was that the appropriate method for acquiring Senate members in Thailand should be through direct elections by the public, with two representatives from each province, totaling 152 members for the entire country. Candidates should have at least a bachelor's degree, as the Senate was responsible for reviewing laws proposed by the House of Representatives and for appointing and removing key figures in various organizations, making it necessary for senators to possess the knowledge and ability to perform these duties effectively.

Keywords: Senate, Elections, Suitability

บทนำ

จากการที่คณะราษฎรได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองของราชอาณาจักรสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่เป็นกฎเกณฑ์ในการปกครองประเทศเป็นครั้งแรก โดยพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยที่มุ่งให้มีการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย อำนาจสูงสุดเป็นของราษฎร และเป็นการปกครองแบบรัฐบาลภายใต้รัฐสภาหรือแบบสมัชชา (Government of the Assembly) มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (สมยศ เชื้อไทย, 2540 : 17-19)

ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรกของประเทศไทย ได้บัญญัติหลักการที่สำคัญ คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาล ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Power) โดยกำหนดให้ประเทศเป็นการปกครองระบบรัฐสภา (Parliamentary System) ใช้ระบบสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2552 : 236-237)

เนื่องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ได้ใช้มานานเหตุการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมากประกอบกับประเทศไทยต้องการสมัครเป็นภาคีองค์การสหประชาชาติ เพื่อต้องการแสดงให้ชาวโลกเห็นว่า ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเต็มรูป จึงสมควรปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับสภาวการณ์บ้านเมืองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 จึงมีการบัญญัติหลักการที่สำคัญโดยให้มีการปกครองในระบบรัฐสภา โดยใช้ระบบสองสภาประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และ พฤฒสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่มีบทบัญญัติให้มีการปกครองในระบบรัฐสภาโดยใช้ระบบสองสภามีดังต่อไปนี้คือ มี 2 สภา สภาผู้แทนราษฎร และ พฤฒสภา (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2548 : 5)

ใน ปี 2557 คสช. ยึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ตั้งแต่เวลา 16.30 น. หลังรัฐประหารมีประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวด 2 คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจ ตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา จนเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ซึ่งให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา วันที่ 21 สิงหาคม 2557 สภามีมติเลือก พล.อ. ประยุทธ์ เป็นนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ คสช. ยังได้ดำเนินการภารกิจด้านการปฏิรูป โดยการตั้งสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ซึ่งต่อมาถูกยุบและตั้งเป็นสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) รวมถึงการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นั่นคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในปัจจุบัน ก่อนคืนอำนาจให้ประชาชนเลือกตั้งใหม่ในอีก 5 ปีต่อมา คือ วันที่ 24 มีนาคม 2562 (THE STANDARD TEAM, 2566)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเอาไว้ใน ส่วนที่ 3 ว่าด้วยวุฒิสภา ดังนี้

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

การแบ่งกลุ่ม จำนวนกลุ่ม และคุณสมบัติของบุคคลในแต่ละกลุ่ม การสมัครและรับสมัครหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกันเอง การได้รับเลือก จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะพึงมีจากแต่ละกลุ่มการขึ้นบัญชีสำรอง การเลื่อนบุคคลจากบัญชีสำรองขึ้นดำรงตำแหน่งแทน และมาตรการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การเลือกกันเองเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้การเลือกดังกล่าวเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จะกำหนดมิให้ผู้สมัครในแต่ละกลุ่มเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกัน หรือจะกำหนดให้มีการคัดกรองผู้สมัครรับเลือกด้วยวิธีการอื่นใดที่ผู้สมัครรับเลือกมีส่วนร่วมในการคัดกรองก็ได้

ให้ดำเนินการตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศเพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยในระดับประเทศ

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่ครบตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าเพราะเหตุตำแหน่งว่างลงหรือด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เพราะเหตุถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา และไม่มีรายชื่อบุคคลที่สำรองไว้เหลืออยู่ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ แต่ในกรณีที่มีสมาชิกวุฒิสภาเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดและอายุของวุฒิสภาเหลืออยู่เกินหนึ่งปี ให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภามีสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้ได้รับเลือกดังกล่าวอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และภายในห้าวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกามีผลใช้บังคับ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันเริ่มดำเนินการเพื่อเลือกไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ การกำหนดดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำความในมาตรา 104 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 107)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน และวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลในกลุ่มอาชีพด้านต่าง ๆ

การเลือกสมาชิกวุฒิสภา (สว.) 2567 เสร็จสิ้นไปแล้วเมื่อวันที่ 27 มิ.ย. ที่ผ่านมา การสรรหา สว. ครั้งนี้เป็นระบบที่ให้ผู้สมัคร “เลือกกันเอง” ตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ 2560 ซึ่งมีขึ้นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ทำให้การสรรหา สว. ในครั้งนี้เกิดขึ้นท่ามกลางความคลุมเครือที่ประชาชนภายนอกไม่มีทางรู้เลยว่ามีอะไรเกิดขึ้นในกระบวนการเลือก สว. บ้าง คุณสมบัติสำคัญของ สว. คือ สว. ต้องเป็นอิสระทางการเมือง ไม่ฝักใฝ่หรืออยู่ภายใต้พรรคการเมืองใด ๆ และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถจากหลายกลุ่มอาชีพ แต่ผลที่ออกมากลับกลายเป็นว่าผู้สมัครหลายคนเกาะกลุ่มกันคะแนนนำโด่ง ประวัติการทำงานไม่สัมพันธ์กับกลุ่มอาชีพที่สมัคร และมีสัญญาณความเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ (ดนุพร สุปัญญา, 2567)

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เปิดเผยว่า มีผู้ที่สามารถผ่านการคัดเลือกสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ระดับจังหวัด 3 พันคน ที่จะเข้าสู่การเลือกรอบสุดท้ายระดับประเทศวันที่ 26 มิถุนายนนี้ แม้จะมีผู้ร้องเรียนปัญหาการเลือก สว. ร่วม 80 ครั้ง ขณะที่นักวิชาการเชื่อว่า สว. ที่ได้จะไม่สะท้อนความหลากหลาย และจะสร้างปัญหาในอนาคต

นายอิทธิพร บุญประคอง ประธาน กกต. กล่าวกับสื่อมวลชนว่า การเลือกตั้ง สว. ในวันอาทิตย์ที่ผ่านมา โดยรวมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย “สามารถจะยื่นเรื่องโดยตรงกับ กกต. ได้ หรือสามารถไปยื่นกับศาลฎีกาก็ได้เช่นกันภายใน 3 วัน ในส่วนที่เป็นคำร้องที่มีขึ้นตั้งแต่ระดับอำเภอมี 78 คำร้อง มีเกี่ยวกับคำร้อง ต้องตรวจสอบว่า พยานหลักฐานที่นำมายื่นเป็นพยานหลักฐานที่แท้จริงหรือไม่ ถ้าจริงก็เข้าสู่กระบวนการไต่สวน สอบสวนอย่างรวดเร็ว” นายอิทธิพร กล่าว

กกต. เปิดเผยว่า มี สว. ที่ได้รับเลือกให้ไปเลือกอีกครั้งในระดับประเทศ 3,000 คน แบ่งเป็นชาย 2,164 คน และหญิง 836 คน มีผู้ไม่มารายงานตัวในการเลือกระดับจังหวัด 497 คน ตามกำหนดการ ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกระดับจังหวัดจะต้องเข้ารับการคัดเลือก

ระดับประเทศในวันที่ 26 มิถุนายน 2567 หลังจากนั้น กกต. กำหนดจะประกาศรายชื่อ สว. 200 คน ที่ผ่านการเลือกตั้งในวันที่ 2 กรกฎาคม 2567 (BBC New ไทย, 2567)

จึงมีความจำเป็นต้องศึกษารูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยวิธีการศึกษาเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2550 และ 2560 และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของต่างประเทศ เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยให้มีความเป็นประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมประชาชนในการบริหารประเทศ ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย
3. ข้อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งวุฒิสภาของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาปัญหาทางกฎหมายของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นั้น การอ้างอิงแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์ความชอบธรรม ความชอบด้วยกฎหมาย และผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ มีดังนี้

1. ทฤษฎีประชาธิปไตย (Democratic Theory)

แนวคิด ประชาธิปไตยคือระบอบการเมืองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยผ่านกลไกการเลือกตั้งที่โปร่งใสและเป็นธรรม

การนำมาใช้ การได้มาซึ่ง ส.ว. โดยการสรรหาแทนการเลือกตั้งถือเป็นการลดบทบาทของประชาชนในการกำหนดอนาคตทางการเมือง และขัดต่อหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและความชอบธรรมจากประชาชน (Legitimacy by Consent) (Dahl, 1989)

นักคิดสำคัญ Robert A. Dahl, Joseph Schumpeter

2. ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers)

แนวคิด อำนาจรัฐควรแบ่งเป็นสามฝ่าย คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยไม่ถูกตรวจสอบ

การนำมาใช้ การแต่งตั้ง ส.ว. โดยคณะรัฐประหาร (คสช.) และไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลจากภาคประชาชนหรือองค์กรอิสระ เป็นการรวมศูนย์อำนาจ ขัดต่อหลักการถ่วงดุล (Checks and Balances) (Montesquieu, 1748)

นักคิดสำคัญ Montesquieu

3. ทฤษฎีความชอบธรรมของอำนาจ (Legitimacy of Power)

แนวคิด อำนาจรัฐต้องได้รับความชอบธรรมจากสังคมและกฎหมาย การใช้อำนาจโดยไม่มีที่มาจากประชาชนจะก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาในระบบการเมือง

การนำมาใช้ การแต่งตั้ง ส.ว. โดยคณะรัฐประหารที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เป็นปัญหาเชิงความชอบธรรม (legitimacy crisis) และเป็นเครื่องมือค้ำจุนอำนาจเผด็จการ (Weber, 1978)

นักคิดสำคัญ Max Weber

4. ทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)

แนวคิด รัฐธรรมนูญต้องเป็นเครื่องมือในการจำกัดอำนาจรัฐและคุ้มครองสิทธิของประชาชน มิใช่เครื่องมือเพื่อการรวมศูนย์อำนาจ

การนำมาใช้ รัฐธรรมนูญ 2560 ถูกวิพากษ์ว่าเป็น "รัฐธรรมนูญเพื่อสืบทอดอำนาจ" ซึ่งออกแบบให้มี ส.ว. ที่ไม่ยึดโยงกับประชาชน และทำหน้าที่ค้ำจุนฝ่ายบริหาร มากกว่าจะทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจอย่างแท้จริง (Tushnet, 2008)

นักคิดสำคัญ Mark Tushnet, Carl Schmitt

5. ทฤษฎีระบอบอำนาจนิยมแบบเลือกตั้ง (Electoral Authoritarianism)

แนวคิด รัฐบาลที่ใช้กลไกประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง แต่ควบคุมองค์กรตรวจสอบและออกแบบกลไกเพื่อคงอำนาจไว้

การนำมาใช้ รัฐธรรมนูญ 2560 และระบบการได้มาซึ่ง ส.ว. สะท้อนลักษณะของระบอบประชาธิปไตยจอมปลอม (façade democracy) ที่มีการเลือกตั้งเพียงบางส่วน ขณะเดียวกันมีองค์กรตรวจสอบที่ถูกควบคุมโดยฝ่ายอำนาจเดิม (Schedler, 2006)

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดข้อถกเถียงทั้งในด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะในเรื่องความชอบธรรมและความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย กลไกที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคณะกรรมการสรรหา ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน อันเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ภายใต้กรอบแนวคิดประชาธิปไตยซึ่งเน้นความยึดโยงของผู้แทนกับประชาชน กลไกดังกล่าวจึงถูกวิจารณ์ว่าเป็นการออกแบบที่ลดทอนอำนาจของประชาชนในการกำหนดทิศทางการเมือง อีกทั้งยังขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ เนื่องจากฝ่ายบริหารในขณะนั้นมีบทบาทอย่างสูงในการแต่งตั้งบุคคลเข้าสู่วุฒิสภา ทำให้สภาสูงอาจขาดความเป็นอิสระและความสามารถในการตรวจสอบถ่วงดุลอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องความโปร่งใสของกระบวนการสรรหา ที่ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะและไม่มีหลักเกณฑ์ชัดเจน ส่งผลให้เกิดข้อครหาว่าเป็นการใช้กลไกรัฐธรรมนูญเพื่อสืบทอดอำนาจ ขัดต่อหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมที่เน้นความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ความชอบธรรมของอำนาจจึงกลายเป็นคำถามสำคัญในบริบทของระบบรัฐธรรมนูญที่ควรจะเป็นกลไกในการควบคุมอำนาจมิใช่เพื่อค้ำจุนอำนาจอย่างไม่จำกัด อีกทั้งลักษณะการแต่งตั้งวุฒิสภายังสะท้อนลักษณะของระบอบอำนาจนิยมที่ใช้กลไกประชาธิปไตยเพียงบางส่วนเพื่อสร้างความชอบธรรมภายนอกแต่ยังคงควบคุมอำนาจที่แท้จริงไว้ในกลุ่มชนชั้นนำ ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องรัฐธรรมนูญนิยมจึงถูกนำมาใช้วิพากษ์ว่ารัฐธรรมนูญไม่ควรถูกออกแบบมาเพื่อประโยชน์ทางการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ควรเป็นกรอบกติกาที่ป้องกันมิให้เกิดการใช้อำนาจอย่างเกินขอบเขต และเพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบการเมืองที่เปิดกว้างและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย การได้มาซึ่งวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 จึงไม่เพียงเป็นปัญหาทางกฎหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นการสะท้อนวิกฤตโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตยไทยที่ยังไม่

สามารถหลุดพ้นจากอิทธิพลของระบอบอำนาจนิยมและการออกแบบระบบการเมืองเพื่อธำรงอำนาจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ บทความ วารสาร เอกสารทางด้านกฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

1. สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรต่างก็มีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ และรัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดให้สภาทั้งสองทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชน แต่ในทางปฏิบัติแล้วปรากฏว่าสภาทั้งสองมีวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีมาจากการเลือกตั้ง ส่วนสมาชิกวุฒิสภากลับมีที่มาจากการแต่งตั้งซึ่งไปสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและหลักความเป็นผู้แทนปวงชน การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของต่างประเทศส่วนใหญ่แล้วจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งอาจโดยวิธีการเลือกตั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ วิธีการดังกล่าวทำให้ได้ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยอีกด้วย ดังนั้นเพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาของไทยทำหน้าที่และมีสถานะเป็น ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง และสามารถทำงานได้อย่างอิสระตามวัตถุประสงค์ของการมีวุฒิสภาดังเช่นนานาประเทศ

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คน โดยการการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ในกรณีที่จังหวัดใดมีสมาชิกวุฒิสภาได้มากกว่าหนึ่งคน ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะพึงมีได้ในจังหวัดนั้น เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา แต่เกิดปัญหากล่าวขานว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 150 คน ซึ่งมีที่มา 2 ประเภท (1) มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนจำนวน 76 คน โดยกำหนดให้เขตจังหวัดเป็นเขต

เลือกตั้ง และในแต่ละจังหวัดจะมีสมาชิกวุฒิสภาได้จังหวัดละ 1 คน (2) จากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 74 คน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วาระแรก ให้มีวุฒิสภา 250 คน มีที่มาโดยคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะ และคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้ง เป็นผู้ดำเนินการสรรหา วาระที่สอง ให้มีวุฒิสภา 200 คน มีที่มาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ด้านต่าง ๆ จึงเกิดข้อเปรียบเทียบว่ามีข้อดีข้อเสียและผลกระทบเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา รวมทั้งการเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

3. ในสหราชอาณาจักรกำหนดให้สมาชิกสภาขุนนางอังกฤษมาจาก (1) ขุนนางฝ่ายศาสนา จำนวน 26 คน (2) ขุนนางฝ่ายฆราวาส แบ่งเป็นขุนนางซึ่งได้รับตำแหน่งโดยการสืบตระกูล จำนวน773 คน ขุนนางซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตลอดชีวิตจำนวน 374 คน ขุนนางตุลาการคัดเลือก จำนวน 21 คน

สหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา กำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกามี 100 คน จาก 50 รัฐ ๆ ละ 2 คนเท่ากันทุกรัฐ แนวทางการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาให้ประชาชนในแต่ละรัฐเป็นผู้เลือกตั้งโดยตรงรัฐละ 2 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 6 ปี สมาชิก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มกลุ่มที่ 1หมดวาระสิ้นปีที่สอง กลุ่มที่ 2หมดวาระสิ้นปีที่สี่ และกลุ่มที่3 หมดวาระสิ้นปีที่หก ทั้งนี้กำหนดให้จัดการเลือกตั้ง 1 ใน 3 ของสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ ๆ ทุก 2 ปี

สาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภามี 321 คน มาจากสาธารณรัฐฝรั่งเศส 286 คน จากจังหวัดโพ้นทะเลและดินแดนโพ้นทะเล 13 คน จากชาวฝรั่งเศสซึ่งอาศัยอยู่ต่างประเทศ 12 คน การเลือกตั้งโดยคณะผู้เลือกตั้งซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาภาค สมาชิกสภาจังหวัด และตัวแทนที่สมาชิกสภาเทศบาลตั้งขึ้นวาระ 9 ปี โดยจะมีการพ้นตำแหน่ง 1 ใน 3 ทุก ๆ 3 ปี กำหนดให้จัดการเลือกตั้ง 1 ใน 3 ของสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ ๆ ทุก 3 ปี

ประเทศญี่ปุ่นวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก 252 คน ในจำนวนนี้ 152 คน ได้รับการเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งซึ่งแบ่งตามเขตปกครองที่มีอยู่ 47 เขต แต่ละเขตมีผู้แทนได้ตั้งแต่ 2 – 8 คน ตามสัดส่วนของจำนวนพลเมือง ส่วนสมาชิกอีก 100 คนได้รับการเลือกตั้ง

จากประชาชนทั้งประเทศ โดยถือว่าทั้งประเทศญี่ปุ่นเป็นเขตการเลือกตั้งเดียวกันสมาชิกวุฒิสภามีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี กึ่งหนึ่งของสมาชิกหมดวาระทุก ๆ 3 ปี ทุก ๆ 3 ปี จะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภากันครั้งหนึ่ง โดยเลือกจากแต่ละเขตจำนวน 76 คน เลือกจากทั่วประเทศ 50 คน รวมเป็น 126 คน

จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของไทยจากการแต่งตั้งมาเป็นวิธีการเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมกับประเทศไทยขณะนี้ควรให้สมาชิกวุฒิสภาได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง และจะทำการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในวันเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยวิธีการเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอมาโดยไม่บังคับว่าประชาชนจะต้องเลือกสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นพรรคเดียวกันและจะแบ่งสัดส่วนจำนวนของสมาชิกวุฒิสภาระหว่างพรรคตามคะแนนนิยมที่ได้รับจากประชาชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ถือเป็นประเด็นทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดข้อถกเถียงในแง่ของความชอบธรรม และหลักการถ่วงดุลอำนาจในระบอบประชาธิปไตย โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้วุฒิสภามาจากการสรรหาโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่ใช่การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, มาตรา 269-272) ซึ่งทำให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจแต่ขาดความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนของประชาชน

จากบทความพบว่า การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในลักษณะดังกล่าวมีลักษณะผูกขาดอำนาจและเปิดช่องให้เกิดการครอบงำทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวุฒิสภามีอำนาจร่วมลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 272 ส่งผลให้ฝ่ายบริหารสามารถสืบทอดอำนาจได้แม้ไม่ได้รับเสียงข้างมากจากประชาชน (มุกดา อินต๊ะสาร, 2563) นักวิชาการด้านนิติรัฐยังชี้ว่ารูปแบบนี้ขัดต่อหลัก Rule of Law และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (สุรพล นิติไกรพจน์, 2562)

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยที่แท้จริงควรประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ การเลือกตั้งโดยตรง เสรี และเป็นธรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางนโยบาย (Dahl, 1989) อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาในบทความพบว่า กระบวนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาของไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่ง ส่งผลให้เกิด “ประชาธิปไตยที่ปราศจากประชาชน” ซึ่งลดทอนความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบการเมือง

ในประเทศที่ใช้ระบบสองสภา เช่น สหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย วุฒิสภาได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงทั้งหมด เพื่อให้มีความชอบธรรมและเป็นกลไกตรวจสอบอำนาจฝ่ายบริหาร (Lijphart, 2012) ดังนั้น การไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในการสรรหาวุฒิสภาของไทย จึงสวนทางกับแนวโน้มประชาธิปไตยสากล

3. ข้อเสนอแนวทางการแก้ไขกฎหมาย

บทความเสนอว่า ควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปลี่ยนวิธีการได้มาซึ่งวุฒิสภาให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย โดยเสนอให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรง หรืออย่างน้อยเป็นระบบผสมที่เปิดให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการเสนอชื่อ ทั้งนี้ เพื่อให้วุฒิสภาเป็นสถาบันที่มีอิสระ โปร่งใส และตรวจสอบได้ (นิติภูมิธณัฐ มิ่งรุจิราลัย, 2564)

นอกจากนี้ การส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจในการสรรหา และให้ภาคประชาชนมีบทบาทในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมจะช่วยลดอิทธิพลของกลุ่มอำนาจและเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับโครงสร้าง

สรุปอภิปรายผลการศึกษาในบทความสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการได้มาซึ่งวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญปี 2560 ว่าไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยในมิติต่าง ๆ ทั้งในด้านกฎหมาย ความชอบธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังอาจเปิดช่องให้เกิดการสืบทอดอำนาจทางการเมืองโดยไม่ผ่านกระบวนการเลือกตั้งโดยตรง ดังนั้น แนวทางการปฏิรูประบบวุฒิสภาควรมุ่งสู่การเพิ่มบทบาทของประชาชน ลดการผูกขาดของรัฐ และยกระดับมาตรฐานประชาธิปไตยของประเทศให้เทียบเคียงกับสากล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า แม้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีสถานะเป็นผู้แทนปวงชนตามรัฐธรรมนูญและมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกภาพของทั้งสองสภากลับมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ในขณะที่สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง โดยเฉพาะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งกำหนดให้วุฒิสภามาจากการสรรหาโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยไม่มีการเลือกตั้งของประชาชน จึงขัดต่อหลักการประชาธิปไตยและหลักความเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างจากแนวทางของนานาอารยประเทศที่ส่วนใหญ่ให้ประชาชนมีบทบาทในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่น สหรัฐอเมริกาซึ่งใช้การเลือกตั้งโดยตรง รัฐละสองคนเป็นเวลา 6 ปี ฝรั่งเศสที่ใช้ระบบการเลือกตั้งโดยคณะผู้แทนในท้องถิ่น ญี่ปุ่นที่แบ่งการเลือกตั้งออกเป็นเขตจังหวัดและทั่วประเทศ และแม้แต่สหราชอาณาจักรที่เป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ก็ยังมีการกระจายอำนาจให้ฝ่ายศาสนา ฝ่ายฆราวาส และฝ่ายตุลาการเข้ามามีบทบาทหลากหลาย ในอดีตของไทยเองก็เคยใช้ระบบการเลือกตั้งวุฒิสภาโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งแม้จะมีข้อวิจารณ์ว่ามีการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการเลือกผู้แทนเข้าสู่วุฒิสภาอย่างแท้จริง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยและความชอบธรรมในสายตาของประชาชนและสังคมโลก โดยข้อเสนอที่เหมาะสมคือการเปลี่ยนระบบการแต่งตั้งมาเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั่วประเทศ โดยใช้ระบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองในวันเดียวกับการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่จำเป็นต้องเลือกสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้มีการกระจายอำนาจ ความหลากหลาย และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงเจตจำนงทางการเมืองผ่านระบบวุฒิสภาได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจภายในรัฐสภาไทยในระยะยาว

ในส่วน **ข้อเสนอแนะในการวิจัย** ได้แก่

1. ยกระดับความชอบธรรมทางประชาธิปไตย

ควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนทั่วประเทศ ซึ่งจะสะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง ลดข้อครหาว่าถูกครอบงำจากฝ่ายบริหาร และเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ

2. ออกแบบระบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาแบบผสม

อาจกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาร้อยละ 70 มาจากการเลือกตั้งโดยตรง และร้อยละ 30 มาจากการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการอิสระที่มีองค์ประกอบหลากหลายจากภาควิชาชีพ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความชอบธรรมทางประชาธิปไตยและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

3. กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัคร ส.ว. อย่างเข้มงวด

ผู้สมัครควรมีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี มีประสบการณ์ในระดับประเทศหรือระดับนโยบายอย่างน้อย 10 ปี ปราศจากประวัติการทุจริต และไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพและจริยธรรมของวุฒิสภาในฐานะกลไกกลั่นกรองที่สำคัญ

4. จำกัดบทบาทของวุฒิสภาในกระบวนการเลือกนายกรัฐมนตรี

เสนอให้ตัดสิทธิของสมาชิกวุฒิสภาในการร่วมลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี โดยบทบาทควรจำกัดเฉพาะการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร และการพิจารณากฎหมาย เพื่อป้องกันการแทรกแซงที่อาจนำไปสู่การสืบทอดอำนาจ

5. ลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภา

เสนอให้ลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาจาก 250 คน เหลือ 150 คน เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการทำงาน ลดค่าใช้จ่ายของรัฐ และป้องกันการรวมศูนย์อำนาจในมือของบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป

6. ข้อเสนอเชิงกฎหมาย

(1) ยกเลิก พ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561

เสนอให้ยกเลิกกฎหมายฉบับนี้ และกำหนดบทเฉพาะกาลให้สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 สิ้นสุดวาระทันทีที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ พร้อมโอนอำนาจบางประการ เช่น การกลั่นกรองกฎหมาย ไปยังคณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎร และการแต่งตั้งองค์กรอิสระให้เป็นอำนาจร่วมของรัฐสภาทั้งสองสภาหรือองค์กรกลางที่โปร่งใส

(2) แก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 107

เสนอให้แก้ไขมาตรา 107 ให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรง จังหวัดละ 2 คน รวม 152 คน เพื่อสร้างความเป็นตัวแทนระดับพื้นที่ และลดช่องว่างระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น

7. แนวทางปฏิบัติในอนาคต

เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในระดับจังหวัดและระดับชาติ เพื่อให้การออกแบบวุฒิสภาใหม่ตอบสนองความต้องการของสังคมในวงกว้าง

ศึกษาตัวอย่างระบบวุฒิสภาจากประเทศประชาธิปไตยอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร เพื่อออกแบบระบบที่เหมาะสมกับบริบททางการเมืองไทย จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 อย่างรอบด้าน เพื่อเปลี่ยนโครงสร้างการเมืองให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง

ดนุพร สุปัญญา. (2567). *เลือก สว. 67: เรื่องผิดปกติระหว่างทางกับความหวังในการแก้รัฐธรรมนูญ*. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567. จาก https://www.the101.world/thai-senate-race-2024/

นิติภูมิธณัฐ มิ่งรุจิราลัย. (2564). ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูประบบวุฒิสภาไทย. *วารสารนิติศาสตร์,* 49(2), 115-132.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ.(2552). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มุกดา อินต๊ะสาร. (2563). การสืบทอดอำนาจและการจัดการทางการเมืองผ่านวุฒิสภา. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์,* 12(1), 23-41.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40ก หน้า 1

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ: หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมยศ เชื้อไทย. (2549). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับใช้เรียน.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สานักพิมพ์วิญญูชน.

สุรพล นิติไกรพจน์. (2562). *รัฐธรรมนูญกับนิติรัฐ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

BBC New ไทย. (2567). *เลือก สว. ระดับจังหวัดวันนี้ คัด 3,080 คนเข้ารอบประเทศ.* เรียกใช้ 20 กรกฎาคม 2567. จาก https://www.bbc.com/thai/articles/cg330x42y2vo

Dahl, R. A. (1989). Democracy *and its Critics*. Yale University Press.

Dahl, R. A. (1989). *Democracy and Its Critics*. Yale University Press.

Lijphart, A. (2012). Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries. Yale University Press.

Montesquieu. (1748). *The Spirit of the Laws*. Accessed on July 20, 2024 from https://www.britannica.com/biography/Montesquieu

North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press.

Schedler, A. (2006). *Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition*. Lynne Rienner Publishers.

THE STANDARD TEAM. (2557). คสช. ก่อรัฐประหารรัฐบาลเลือกตั้ง. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก https://thestandard.co/onthisday22052557/

Tushnet, M. (2008). *Weak Courts, Strong Rights: Judicial Review and Social Welfare Rights in Comparative Constitutional Law*. Princeton University Press.

Weber, M. (1978). *Economy and Society*. University of California Press.

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย*

THE IMPLEMENTATION OF ENGAGING STORYTELLING ACTIVITIES COMBINED WITH CREATIVE SCIENCE CRAFT MEDIA TO ENHANCE STORYTELLING SKILLS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

นิตยา เทพนามวงศ์[1], ปิยนัยน์ ภู่เจริญ[2] และ กฤติมา ชูเพชร[3]

Nittaya Thepnamwong[1], Piyanai Phucharoen[2] and Krittima Chuphet[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษาลำปาง

[1-3]Suan Dusit University, Lampang Education Center, Thailand

Corresponding Author's Email: Nittaya66187@gmail.com

วันที่รับบทความ: 28 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 2 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 4 สิงหาคม2568

Received 28 July 2025; Revised 2 August 2025; Accepted 4 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัย จำนวน 13 คน โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft

Citation:

* นิตยา เทพนามวงศ์, ปิยนัยน์ ภู่เจริญ และ กฤติมา ชูเพชร. (2568). การจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1082-1094.

Nittaya Thepnamwong, Piyanai Phucharoen and Krittima Chuphet. (2025). The Implementation Of Engaging Storytelling Activities Combined With Creative Science Craft Media To Enhance Storytelling Skills In Early Childhood Education. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1082-1094.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เป็นเครื่องมือในการวิจัย และแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ การหาค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยทุกคนมีความสามารถในการเล่าเรื่องหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft อยู่ในระดับคะแนนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมทั้งในกระบวนการเล่านิทานและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังมีการกระตุ้นให้เด็กฝึกฝนการสรุปเนื้อเรื่องด้วยตนเอง การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่านิทานที่สนุกสนานยังช่วยให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นและสนใจในเนื้อหาได้มากขึ้น

คำสำคัญ: เด็กปฐมวัย, การเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft, ความสามารถในการเล่าเรื่อง

Abstract

This research aimed to examine and compare the storytelling abilities of early childhood children before and after participating in engaging storytelling activities integrated with Creative Science Craft media. The target group consisted of 13 early childhood learners. The research instruments included a set of storytelling activity plans incorporating Creative Science Craft media, and a storytelling ability assessment specifically designed for young children. Data were analyzed using mean statistics.

The findings revealed that all participants demonstrated improved storytelling abilities following the intervention. This increase in performance may be attributed to the experiential learning design, which allowed children to engage in hands-on activities, actively participate in both storytelling and simple scientific experiments, and practice summarizing story content independently. The playful and interactive nature of the storytelling activities also contributed to greater enthusiasm and interest in the learning content among the children.

Keywords: Early Childhood, Engaging Storytelling with Creative Science Craft Media, Storytelling Ability

บทนำ

ความสามารถในการเล่าเรื่อง คือ ทักษะในการถ่ายทอดเรื่องราวหรือประสบการณ์ให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างชัดเจนและน่าสนใจ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ มีการจัดลำดับเรื่องราว ใช้ภาษาอย่างเหมาะสม และมีการสร้างจุดเชื่อมโยงทางอารมณ์ เป็นต้น ซึ่งการเล่าเรื่องมีส่วนช่วยให้เด็กสามารถถ่ายทอดความคิดและประสบการณ์ส่วนตัวผ่านการเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ ใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างชัดเจน ทำให้เด็กสามารถเข้าใจเรื่องราวที่ซับซ้อนขึ้น และเริ่มสร้างเรื่องเล่าที่มีโครงสร้างชัดเจนได้ การสนับสนุนทักษะนี้ในช่วงวัยที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ และการแสดงออกทางภาษาได้อย่างเต็มศักยภาพ (Bruner, 1968)

การเล่านิทานเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ปกครองและครูสามารถใช้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย อีกทั้งการเล่านิทานช่วยกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกับพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของเด็ก นอกจากนี้ยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เด็กในช่วงวัยดังกล่าวข้างต้นยังต้องการกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจและกระตุ้นให้พวกเขาได้มีส่วนร่วมในการเล่านิทานมากขึ้น (รุ่งเพชร หอมสุวรรณ์, 2564) ระบุว่า การใช้กิจกรรมการเล่านิทานสามารถกระตุ้นพัฒนาการของสมองเด็กในช่วงวัยที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นให้เด็กพัฒนาทักษะผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการผสมผสานสื่อและกิจกรรมในชั้นเรียนที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เด็กจะได้ฟังและมีส่วนร่วมกับการเล่านิทานโดยใช้น้ำเสียง สีหน้า ท่าทางและสื่อประดิษฐ์ที่มีเนื้อหา

ด้านวิทยาศาสตร์ประกอบ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้ฝึกฝนการเล่าเรื่อง พัฒนาทักษะการสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับช่วงวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย

เพ็ญศรี แซ่ลิ่ม (2548) ให้ความหมายการพูดเล่าเรื่องไว้ว่า ความสามารถในการพูดหรือการเล่าเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับภาพ ครอบคลุมใคร ทำอะไร ที่ไหน ได้อย่างถูกต้อง

อำไพ สวัสดิราช (2553) ให้ความหมายการพูดเล่าเรื่องไว้ว่า การที่เด็กสามารถพูดเล่าเรื่องราวเป็นประโยคได้อย่างต่อเนื่อง และพูดเล่าเกี่ยวกับรายละเอียดของภาพได้สอดคล้องกับภาพ

จากการศึกษาความหมายของความสามารถในการเล่าเรื่อง จึงสรุปได้ว่า ความสามารถในการเล่าเรื่องเป็นการพูดเล่าเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับภาพ สามารถแปลความหมายหรือสื่อความหมายให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์ได้ เน้นความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ

2. ความสำคัญของความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย

นภเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า การพูดเล่าเรื่องถือเป็นการแสดงออกทางพัฒนาการของภาษาด้านหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญพอๆ กับการเขียน การพูดเป็นการรวบรวมประสบการณ์ต่าง ๆ ของเด็กเข้าด้วยกัน อันได้แก่ความรู้สึก การรับรู้การเรียนรู้ความจำและความรู้ความเข้าใจ

สมาพร สามเตี้ย (2545) กล่าวว่า การพูดเล่าเรื่องมีความสำคัญสำหรับมนุษย์เป็นอันมาก เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายที่ดีที่สุดระหว่างผู้พูดและผู้ฟังได้

รวดเร็วกว่าการสื่อความหมายด้วยวิธีอื่นๆ การพูดเล่าเรื่องแสดงให้เห็นหรือได้ทราบถึงความต้องการของผู้พูดต่อผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาความสำคัญของความสามารถในการเล่าเรื่อง จึงสรุปได้ว่า ความสามารถในการเล่าเรื่องมีความสำคัญ เนื่องจาก การเล่าเรื่องสามารถพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ได้ รวมไปถึงเป็นการแสดงออกถึงพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก ที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กในอนาคต ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับชีวิตในอนาคต การเล่าเรื่องจะช่วยให้เด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสื่อสารที่ดี และสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget) เพียเจท์ อ้างถึงในหรรษา นิลวิเชียร (2535: 31) กล่าวว่า เด็ก อายุ 2 – 7 ปี จัดอยู่ในขั้นพัฒนาการก่อนการคิดแบบมีเหตุผล (Pre-operation Thought) เป็นขั้น ที่เด็กเริ่มเรียนรู้การพูด และเข้าใจเครื่องหมาย ท่าทาง การสื่อความหมาย เด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้สิ่ง ต่าง ๆ ได้ดี แต่ต้องอาศัยการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ และยังไม่สามารถคิดในด้านเหตุผล และสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็ว ด้วยการพูดเป็นประโยคและเรียนรู้คำต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และสามารถบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้โลกด้วยการใช้ภาษาในสมอง (Mental Images) และการใช้สัญลักษณ์ (Symbols) ขึ้นอยู่กับการรับรู้และการคิดของตนเอง เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของความสามารถในการเล่าเรื่อง จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสังคม เช่น สิ่งแวดล้อม และตัวเด็กเอง เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้เร็วเกิดจากกระบวนการคิดตามลำดับขั้น และอาจเกิดจากปฏิกิริยาการตอบสนองจากสิ่งเร้า การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ และบุคคลใกล้ตัวในลักษณะที่เลียนแบบ และเมื่อได้รับแรงเสริมจะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

1. แนวทางการพัฒนาความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542) กล่าวว่า เด็กจะเริ่มพูดเป็นคำเมื่ออายุ 1 ขวบ แสดงท่าทางประกอบได้แต่ถ้าอายุเกิน 1½ ขวบ แล้วยังไม่พูดควรปรึกษาแพทย์ถ้า 2 ขวบแล้วพูดได้ 1 คำ ถือว่าพูดช้ามาก เพราะอายุ 1½ ขวบ เด็กควรพูดได้ 4-10 คำ ชี้รูปได้ เรียกลูกบอลได้เมื่อ อายุ 2 ขวบ ใช้สรรพนามได้ พูดเป็นประโยคได้ แต่อาจไม่เข้าใจ สาเหตุที่เด็กพูดช้านอกจากความผิดปกติของหูแล้ว ยังพบว่าเกี่ยวกับสภาพจิตใจ เช่น อิจฉาน้องหรือในครอบครัวใช้ภาษาแตกต่างกันมากทำให้ทำให้เด็กสับสน แต่เมื่ออายุ 3 ขวบขึ้นไปถึง 6 ขวบ เด็กจะพูดได้คล่องเป็น เรื่องราว โดยทั่วไปเด็กชายมักพูดช้ากว่าเด็กหญิง

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามารถในการเล่าเรื่อง จึงสรุปได้ว่า ความสามารถในการเล่าเรื่องจะพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอนตั้งแต่การเริ่มทำเสียงในลำคอตลอดจนการพูดออกมาเป็นประโยค ทั้งนี้เมื่อเด็กเริ่มพูด เด็กจะแสดงท่าทางประกอบการพูดออกมาด้วยเช่นกัน ซึ่งการพูดของเด็กจะขึ้นอยู่สภาพแวดล้อมรอบตัว และโดยทั่วไปเด็กผู้ชายมักพูดช้าได้ช้ากว่าเด็กผู้หญิง

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยเป็นการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาตามระเบียบวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเล่านิทานสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย เป็นการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft โดยผู้วิจัย ศึกษา ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ได้แก่ อัญชลี เอี่ยมยิ้ม (ผลการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแบบวาดไปเล่าไปที่มีผลต่อความสามารถในการพูดเล่า

เรื่องของเด็กปฐมวัย) โดยการวิเคราะห์ทฤษฎี แนวคิด มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นกิจกรรม ขั้นสรุป จากนั้นนำแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องด้านเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี ความเหมาะสมของกิจกรรมและการประเมินผล โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินความเหมาะสมเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อการพิจารณาความเหมาะสมซึ่งผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft มีค่าเฉลี่ย 4.80 ถือว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุดจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้แผนมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น จากนั้นสร้างแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย จำนวน 3 ด้าน ด้านละ 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ นำแบบประเมินและคู่มือการประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย ซึ่งแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปประเมิน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) แบบ One-Group Pretest-Posttest Design มุ่งเน้นการดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว โดยประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ดำเนินการประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft แล้วเก็บรวบรวมผลคะแนนไว้

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft จำนวน 5 สัปดาห์ จำนวน 15 กิจกรรม

3. เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดผู้วิจัยทำการแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย แล้วรวบรวมผลคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับคะแนนการประเมินก่อนการจัดกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

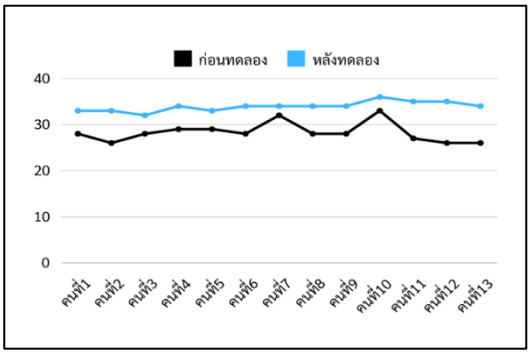
ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำคะแนนที่ได้จากการประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าสถิติพื้นฐาน โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนา ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)โดยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. การหาค่าความเที่ยงตรงรายข้อด้วยการคำนวณความสอดคล้องระหว่างข้อประเมินกับจุดประสงค์โดยใช้สูตรการหาค่า IOC หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อประเมินแต่ละข้อกับจุดประสงค์ ของผลรวมคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft พบว่าจากคะแนนแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 36 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยรวมก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เท่ากับ 28.08 คะแนน และเมื่อหลังจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft มีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 35.31 คะแนน มีระดับการพัฒนาเพิ่มขึ้น 7.23 คะแนนโดยสามารถแสดงผลการเปรียบเทียบดังกราฟรูปภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย โดยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft ซึ่งได้ผลการพิจารณาดังปรากฏในตาราง

นักเรียน	ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย		
	คะแนนก่อน (36)	คะแนนหลัง (36)	ผลต่าง/ แปลผล
คนที่ 1	28	33	+5 / สูงขึ้น
คนที่ 2	26	33	+7 / สูงขึ้น
คนที่ 3	28	32	+4 / สูงขึ้น
คนที่ 4	29	34	+5 / สูงขึ้น
คนที่ 5	29	33	+4 / สูงขึ้น
คนที่ 6	28	34	+6 / สูงขึ้น
คนที่ 7	32	34	+2 / สูงขึ้น
คนที่ 8	28	34	+6 / สูงขึ้น
คนที่ 9	28	34	+6 / สูงขึ้น
คนที่ 10	33	36	+3 / สูงขึ้น
คนที่ 11	27	35	+8 / สูงขึ้น
คนที่ 12	26	35	+9 / สูงขึ้น
คนที่ 13	26	34	+8 / สูงขึ้น
รวม	**382**	**441**	**-**
คะแนนเฉลี่ย	**28.08**	**35.31**	-

จากตารางพบว่า คะแนนการประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยเต็ม 36 คะแนน คะแนนเฉลี่ยรวมก่อนจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เท่ากับ 28.08 คะแนน หลังจากจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft ส่งผลให้คะแนนการ

ประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 35.31 คะแนน เมื่อพิจารณาคะแนนการประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย พบว่า ทุกคนมีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft โดยสามารถแสดงผลการเปรียบเทียบดังแผนภูมิ

อภิปรายผล

ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft พบว่าจากคะแนนแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 36 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยรวมก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เท่ากับ 28.08 คะแนน และเมื่อหลังจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft มีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 35.31 คะแนน มีระดับการพัฒนาเพิ่มขึ้น 7.23 คะแนน

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft ส่งผลให้ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นมีการเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้มีส่วนร่วมทั้งในกระบวนการเล่านิทานและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังมีการกระตุ้นให้เด็กฝึกฝนการสรุปเนื้อเรื่องด้วยตนเอง นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่านิทานที่สนุกสนานยังช่วยให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นและสนใจในเนื้อหาได้มากขึ้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภางค์ จันทวานิช (2550) ที่กล่าวว่าการเล่าเรื่องราวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย การให้เด็กได้เล่าเรื่องซ้ำด้วยตนเองช่วยให้พวกเขาสามารถสร้างโครงสร้างของเรื่องราวได้ดีขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะในการเล่าเรื่อง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศรี เอี่ยมไพจิตร (2562) ยังเน้นถึงบทบาทของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการเรียนรู้ โดยกิจกรรมที่เด็กได้มีส่วนร่วมและลงมือทำจริงช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น กิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science

Craft ที่ออกแบบให้เด็กได้ทดลองและสรุปเนื้อหาเองนั้น จึงเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกิจกรรมครั้งนี้มีลักษณะที่เน้นการใช้สื่อที่สร้างสรรค์ทำให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมกับการเล่านิทาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) ยังเน้นถึงความสำคัญของการใช้สื่อสร้างสรรค์ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะสื่อที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กได้คิดและลงมือทำจริง ดังนั้น การใช้สื่อ Creative Science Craft จึงเปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัวผ่านกิจกรรมที่สนุกสนานและเป็นประสบการณ์ตรง ส่งผลให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถในการเล่าเรื่องและการคิดอย่างเป็นระบบได้ดียิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า หลังจากเด็กปฐมวัยได้เรียนรู้จากกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft ดังนั้น กิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft สามารถส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยได้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft พบว่าจากคะแนนแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 36 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยรวมก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เท่ากับ 28.08 คะแนน และเมื่อหลังจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแสนสนุกร่วมกับสื่อ Creative Science Craft มีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 35.31 คะแนน มีระดับการพัฒนาเพิ่มขึ้น 7.23 คะแนน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรทำการศึกษากิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับสื่อ Creative Science Craft เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางสังคม และความสามารถด้านการแก้ปัญหา การจัดลำดับเหตุการณ์

2. ผู้สอนควรวางแผนเรื่องการส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องด้วยการนำสื่อการเรียนรู้ประเภทอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเล่านิทานเช่น เทคโนโลยีดิจิทัลหรือสื่ออินเทอร์แอคทีฟ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพและหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของนิทาน และเลือกนิทานที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กรวมถึงเลือกใช้สื่อที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก เช่น สื่อที่เด็กสามารถจับต้องหรือมีส่วนร่วมในการเล่าเรื่องได้ เพื่อกระตุ้นความสนใจและพัฒนาความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็ก

2. ผู้สอนควรวางแผนการส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอย่างเป็นระบบ โดยให้เด็กได้ฝึกฝนการสรุปเนื้อหา เล่าเรื่องราวซ้ำ และจัดลำดับเหตุการณ์จากนิทานด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการจัดกิจกรรมโดยเพิ่มความยากง่ายเพื่อสร้างความท้าทายและกระตุ้นความสนใจของเด็ก รวมทั้งสร้างความมั่นใจและกระตุ้นความสามารถในการเล่าเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การศึกษาปฐมวัยหลักการและแนวปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศรี เอี่ยมไพจิตร. (2562). *แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภางค์ จันทวานิช. (2550). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี เอี่ยมยิ้ม. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแบบวาดไปเล่าไปที่มีต่อความสามารถในการพูดเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านค้อกำแพง จังหวัดศรีสะเกษ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รุ่งเพชร หอมสุวรรณ์. (2564). การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย,* 14 (2), น.85–98.

Bruner, J.S., (1968). *Processes of cognitive growth: Infancy*. Clark University Press.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ้นติ้ง*

FACTORS AFFECTING WAREHOUSE MANAGEMENT EFFICIENCY IN IMPORT AND DISTRIBUTION BUSINESSES OF PRINTING EQUIPMENT: A CASE STUDY OF GOODS PRINTING LIMITED PARTNERSHIP

ชุติมา ทะวรรณ์[1] และ ณัฐพงศ์ แต้มแก้ว[2]

Chutima Tawan[1] and Nattapong Taemkaew[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program, Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติอวกาศการบิน มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aeronautics and Astronautics, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: mengnoy.ooy@gmail.com

วันที่รับบทความ: 5 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 17 สิงหาคม2568

Received 5 August 2025; Revised 15 August 2025; Accepted 17 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของลูกค้าเกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้าและประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและ

Citation:

* ชุติมา ทะวรรณ์ และ ณัฐพงศ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ้นติ้ง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1095-1114.

Chutima Tawan and Nattapong Taemkaew. (2025). Factors Affecting Warehouse Management Efficiency In Import And Distribution Businesses Of Printing Equipment: A Case Study Of Goods Printing Limited Partnership. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1095-1114.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

จำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ 2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้าที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ๊นติ้ง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้าที่ซื้อสินค้าจากห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ๊นติ้ง จำนวน 400 คน โดยด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับมากต่อปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้า โดยเฉพาะความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า รวมถึงคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังด้านความรวดเร็ว ความแม่นยำ และมาตรฐานสินค้าในบริบทการสั่งซื้อออนไลน์ที่มีความถี่สูงและหลากหลาย

2) ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้าและคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า โดยช่วยลดความผิดพลาดในการดำเนินงาน รักษาความสม่ำเสมอของมาตรฐานสินค้า และตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิผล ส่งผลให้ระบบคลังสินค้ามีความน่าเชื่อถือและสามารถรองรับการดำเนินงานซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ความพร้อมของสินค้าและความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า ก็มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินงานของระบบคลังสินค้า โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจที่ใช้ช่องทางออนไลน์เป็นหลัก ซึ่งต้องการการตอบสนองต่อคำสั่งซื้อที่รวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า, ความแม่นยำในการจัดส่ง, คุณภาพสินค้า, การจัดการคำสั่งซื้อ, ธุรกิจนำเข้าอุปกรณ์การพิมพ์

Abstract

This study aimed to (1) examine customer perceptions regarding warehouse management factors and warehouse management efficiency in the import and distribution business of printing equipment, and (2) analyze

the warehouse management factors that influence warehouse management efficiency, using Goods Printing Limited Partnership as a case study. A quantitative survey research design was employed. The sample consisted of 400 customers selected through systematic random sampling. Data were collected via an online questionnaire and analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis.

The findings revealed that:

1. Respondents expressed a high level of agreement with warehouse management factors, particularly the convenience of ordering and receiving products, as well as the quality of the products received. These reflect customer expectations for speed, accuracy, and product standards in a high-frequency, diverse online purchasing environment.

2. Delivery accuracy and product quality were the most influential factors affecting warehouse management efficiency. These factors helped reduce operational errors, maintain consistent product standards, and effectively meet customer expectations, thereby enhancing the reliability and repeatability of warehouse operations. Meanwhile, product availability and the convenience of ordering and receiving goods played a vital role in increasing the operational flexibility of warehouse systems, particularly in online-based businesses that require fast, accurate, and efficient order responsiveness.

Keywords: Warehouse Management Efficiency, Delivery Accuracy, Product Quality, Order Fulfillment, Import Business of Printing Equipment

บทนำ

ในบริบทของเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการแข่งขันที่ทวีความรุนแรง ธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์จำเป็นต้องมีระบบจัดการคลังสินค้าที่มี

ประสิทธิภาพเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน การจัดการที่ดีไม่เพียงช่วยลดต้นทุน แต่ยังเพิ่มความรวดเร็วในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน เพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) โดยเฉพาะการจัดการคลังสินค้าที่มีบทบาทสำคัญในการลดต้นทุน เพิ่มความรวดเร็ว และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

จากรายงานของสมาคมการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนแห่งประเทศไทย (2566) พบว่า ต้นทุนด้านคลังสินค้าคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20–30 ของต้นทุนโลจิสติกส์ทั้งหมดในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายสินค้า หากองค์กรขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคลังสินค้า ย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรและความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว (Lambert et al., 1998) ด้วยเหตุนี้ แนวคิดการจัดการคลังสินค้าสมัยใหม่ เช่น Lean Warehouse Management, Just-in-Time Inventory และ ABC Analysis จึงได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความสูญเปล่า และเพิ่มมูลค่าในกระบวนการทำงาน (Richards, 2018; Emmett, 2019)

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ้นติ้ง เป็นธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายเครื่องพิมพ์และวัสดุสิ้นเปลืองที่ดำเนินงานมากว่า 10 ปี โดยมีฐานลูกค้าทั้งบุคคลและองค์กรรวมกว่า 2,236 รายทั่วประเทศ แม้จะมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจมายาวนาน แต่จากการสำรวจเบื้องต้นและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า องค์กรยังคงเผชิญกับปัญหาด้านการจัดการคลังสินค้าในหลายมิติ เช่น การจัดเก็บสินค้าที่ไม่เป็นระบบ การควบคุมสินค้าคงคลังที่ขาดความแม่นยำ ข้อมูลที่ไม่ทันสมัย การจัดการวัสดุสิ้นเปลืองที่ไม่มีระบบ และการขาดเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความล่าช้า ความผิดพลาดในการจัดส่ง และความเสียหายของสินค้า ซึ่งกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้าโดยตรง และอาจส่งผลต่อความภักดีในระยะยาว (Christopher, 2020)

จากปัญหาที่พบทั้งในระดับอุตสาหกรรมและภายในองค์กร การศึกษานี้จึงมีความจำเป็นในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ โดยใช้กรณีศึกษาจากห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ้นติ้ง

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงระบบคลังสินค้าอย่างเป็นรูปธรรม โดยงานวิจัยนี้มุ่งเสนอแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เช่น การลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น การเพิ่มความแม่นยำในการจัดส่ง และการลดความเสียหายของสินค้า ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว นอกจากนี้ ผลการศึกษาอาจเป็นต้นแบบสำหรับธุรกิจที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ต้องบริหารจัดการภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร พร้อมทั้งเป็นการสร้างองค์ความรู้ในด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชนสำหรับธุรกิจเฉพาะทางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้าและประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ๊นติ้ง

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้าที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ๊นติ้ง

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้า ได้แก่ ความพร้อมของสินค้า ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าโดยรวม

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์

การจัดการโลจิสติกส์ถือเป็นกลไกหลักในการบริหารห่วงโซ่อุปทาน โดยครอบคลุมตั้งแต่การจัดซื้อ การจัดเก็บ ไปจนถึงการกระจายสินค้า ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิผล

แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานของคำนาย อภิปรัชญาสกุล (2550) และสภาวิชาชีพการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (2564) ที่เน้นการวางแผนและควบคุมกระบวนการโลจิสติกส์อย่างเป็นระบบ ในด้านการจัดการคลังสินค้า แนวทางที่ได้รับการยอมรับ ได้แก่ การใช้ระบบ FIFO เพื่อควบคุมการหมุนเวียนสินค้า การนำเทคโนโลยี WMS มาใช้ในการบูรณาการข้อมูล และการประยุกต์ใช้แนวคิด Just-in-Time ซึ่งเน้นการลดสินค้าคงคลังส่วนเกินและเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงาน โดยงานของ Lambert et al. (1998) และ Rijal et al. (2023) ต่างชี้ให้เห็นว่า การจัดการพื้นที่และเวลาในคลังสินค้าอย่างมีระบบสามารถลดข้อผิดพลาดและเพิ่มความแม่นยำในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน

2. แนวคิดและเทคนิคการบริหารคลังสินค้า

การบริหารคลังสินค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบโลจิสติกส์ โดยมีหน้าที่ควบคุมการรับ การจัดเก็บ และการกระจายสินค้าอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งผลต่อความคล่องตัวของห่วงโซ่อุปทานและความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรภายในคลังอย่างคุ้มค่าเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้สามารถตอบสนองได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว ในทางปฏิบัติ เทคนิคที่ได้รับการยอมรับ ได้แก่ การจัดเรียงสินค้าตามลำดับการเข้าคลัง (FIFO) ซึ่งช่วยลดการเสื่อมสภาพของสินค้า และการนำระบบบริหารจัดการคลังแบบดิจิทัล (WMS) มาใช้เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและควบคุมกระบวนการภายในคลังอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แนวคิด Just-in-Time ซึ่งริเริ่มโดย Taiichi Ohno ยังถูกนำมาใช้เพื่อขจัดความสูญเปล่าและลดปริมาณสินค้าคงคลัง โดยเน้นการผลิตและจัดส่งตามความต้องการจริง งานวิจัยล่าสุด เช่นของ Rijal et al. (2023) ได้เสนอว่าการจัดการพื้นที่และเวลาภายในคลังอย่างมีระบบ เช่น การปรับช่วงเวลาการจัดส่งและการเพิ่มพื้นที่เตรียมสินค้า สามารถลดความผิดพลาด เพิ่มความแม่นยำ และยกระดับประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มและวัดประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า

การยกระดับประสิทธิภาพของคลังสินค้าเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิผลควบคู่กับการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานและการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้ระบบสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่าง

รวดเร็วและแม่นยำ แนวคิดของ Drucker (1967) ได้เน้นถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการออกแบบระบบที่ยั่งยืน ในบริบทของคลังสินค้า การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น ระยะเวลาในการจัดส่ง ความแม่นยำของสินค้าคงคลัง และระดับความพึงพอใจของลูกค้า เป็นสิ่งจำเป็นในการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยกรอบแนวคิด Balanced Scorecard สามารถใช้ในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ในหลายมิติ ทั้งด้านการเงิน กระบวนการภายใน และการเรียนรู้ขององค์กร นอกจากนี้ การประเมินประสิทธิภาพยังสามารถใช้ดัชนีเฉพาะ เช่น ILPI (Industrial Logistics Performance Index) ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพโลจิสติกส์ภาคอุตสาหกรรม โดยครอบคลุมด้านต้นทุน เวลา และความน่าเชื่อถือ เพื่อชี้จุดอ่อนในกระบวนการจัดการ เช่น การจัดเรียงสินค้าที่ไม่มีระบบ หรือการขาดความแม่นยำในการจัดส่ง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในบริบทของธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ โดยกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) ความพร้อมของสินค้า 2) ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า 3) ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า 4) ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า และ 5) คุณภาพของสินค้าที่ได้รับ สำหรับตัวแปรตามคือ ประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า ประกอบด้วย 1) การลดต้นทุนการจัดเก็บและบริหารคลังสินค้า 2) การปรับปรุงกระบวนการทำงาน 3) ความพึงพอใจของลูกค้า และ 4) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเชิงปฏิบัติกับผลลัพธ์เชิงกลยุทธ์ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของธุรกิจเฉพาะทาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการสำรวจ โดยมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มลูกค้าของห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ้นติ้ง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,236

ราย การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ทางสถิติที่เหมาะสม โดยอ้างอิงจากสูตรของ Yamane (1973) เพื่อให้ได้จำนวนที่สอดคล้องกับระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 334 ราย และเพื่อรองรับกรณีที่มีการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 ราย โดยใช้เทคนิคการสุ่มอย่างมีระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม

2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ 2) ปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้า 3) ประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้า โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวทางของบุญชม ศรีสะอาด (2554) และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของกัลยา วานิชย์บัญชา (2554)

การสร้างแบบสอบถามในการวิจัยดำเนินการตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดนิยามตัวแปร และพัฒนาเนื้อหาของข้อคำถามให้สอดคล้องกับบริบทที่ศึกษา และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ในช่วงระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือมากกว่า 0.50 (การุณย์ ประทุม, 2567)

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นจำนวน 30 ราย และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตร Cronbach’s Alpha ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ในช่วงระหว่าง 0.70 - 0.95 ซึ่งเป็นช่วงที่สามารถยอมรับได้ตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2015) แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นและความสอดคล้องภายในเพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บข้อมูลจริง ได้ดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Forms โดยส่งลิงก์ผ่านอีเมล โทรศัพท์ เฟซบุ๊ก และไลน์ พร้อมจดหมายชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และติดตามผลการตอบกลับอย่างต่อเนื่อง เมื่อได้ข้อมูลครบตามจำนวนที่กำหนด จึงนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละในการนำเสนอข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยประเภทของลูกค้า ระยะเวลาที่เป็นลูกค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้า ช่องทางการสั่งซื้อและปริมาณการสั่งซื้อโดยเฉลี่ยต่อครั้ง สำหรับการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการประเมินความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้าและประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า

การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยการจัดการคลังสินค้า (ตัวแปรอิสระ) ที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า (ตัวแปรตาม) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และใช้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เพื่อประเมินความสามารถของแบบจำลองในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม ซึ่งผลการวิเคราะห์จะแสดงให้เห็นความแตกต่างของอิทธิพลในแต่ละด้าน และเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนากลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นลูกค้ารายบุคคล จำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 88.2 โดยมีระยะเวลาการเป็นลูกค้าน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 สำหรับความถี่ในการสั่งซื้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการสั่งซื้อมากกว่า 20 ครั้งต่อเดือน จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.2 ในส่วนช่องทางการสั่งซื้อที่นิยมมากที่สุดคือผ่านแอปพลิเคชันไลน์ จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 และมีปริมาณการสั่งซื้อเฉลี่ยต่อครั้ง อยู่ที่ 6 - 10 รายการ จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมการซื้อที่มีความถี่สูงและใช้ช่องทางออนไลน์เป็นหลัก

2. ปัจจัยการจัดการคลังสินค้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ต่อปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้า ($\bar{X}$ = 4.14, SD = 0.45) เมื่อแยกพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า ได้รับคะแนนประเมินสูงที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.24, SD = 0.52) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, SD = 0.51) ด้านความรวดเร็วในการสั่งซื้อสินค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14, SD = 0.54) ด้านความถูกต้องในการจัดส่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11, SD = 0.54) และด้านความพร้อมของสินค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00, SD = 0.58) ตามลำดับ

3. ประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์

ในด้านประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.48) เมื่อแยกพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า การลดต้นทุนการจัดเก็บและบริหารคลังสินค้า ได้รับคะแนนประเมินสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, SD = 0.54) รองลงมา คือ การปรับปรุงกระบวนการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, SD = 0.55) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, SD = 0.54) และความพึงพอใจของลูกค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, SD = 0.59) ตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าสำหรับธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ๊นติ้ง แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์

ปัจจัยการจัดการคลังสินค้า	B	S. E.	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)	0.121	0.087		1.394	.164		
ความพร้อมของสินค้า	0.175	0.024	0.213	7.433	0.000*	.454	2.205
ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า	0.300	0.031	0.334	9.603	0.000*	.307	3.261
ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า	0.125	0.029	0.142	4.244	0.000*	.333	3.000
ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า	0.148	0.028	0.161	5.259	0.000*	.397	2.521
คุณภาพของสินค้าที่ได้รับ	0.229	.026	0.241	8.650	0.000*	.480	2.085

R = .924, R^2 = .853, SEE = .184 , F = 459.031, Sig = .000*

* A significance level of 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมของสินค้า ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.307 ถึง 0.480 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.085 ถึง 3.261 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Tolerance > .10 และ VIF < 10) แสดงว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ซ้ำซ้อนระหว่างตัวแปรอิสระในแบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ตัวแปรทั้ง 5 ด้าน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า (Beta = 0.334, t = 7.215, p < 0.001) รองลงมาคือ คุณภาพของสินค้าที่ได้รับ (Beta = 0.241, t = 5.982, p < 0.001) ความพร้อมของสินค้า (Beta = 0.213, t = 5.476, p < 0.001), ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า (Beta = 0.161, t = 4.128, p < 0 .001) และความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า (Beta = 0.142, t = 3.765, p < 0.001) ตามลำดับ ทั้งนี้ แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้าได้อย่างมีนัยสำคัญ (R = 0.924, R^2 = 0.853, SEE = 0.285, F = 1070.352, p < .001) และทุกตัวแปรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการบริหารจัดการคลังสินค้า

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรด้านการจัดการคลังสินค้า ได้แก่ ความพร้อมของสินค้า ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพได้อย่างชัดเจน โดยไม่พบปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ซ้ำซ้อนระหว่างตัวแปรอิสระ ผลลัพธ์เหล่านี้สนับสนุนสมมติฐานของการวิจัย และสะท้อนถึงบทบาทของการจัดการคลังสินค้าในระดับปฏิบัติการที่ส่งผลต่อผลลัพธ์เชิงกลยุทธ์ขององค์กร

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับมากต่อปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้า โดยเฉพาะด้านความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า รวมถึงคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังของลูกค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ที่ต้องการความรวดเร็ว ความแม่นยำ และความมั่นใจในมาตรฐานสินค้า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มใช้ช่องทางออนไลน์ในการสั่งซื้อเป็นหลัก และคาดหวังระบบคลังสินค้าที่สามารถตอบสนองได้อย่างคล่องตัวและมีคุณภาพสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในธุรกิจที่มีการซื้อซ้ำสูงและมีความหลากหลายของสินค้า ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าและการรักษาคุณภาพจึงกลายเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิด Just-in-Time ของ Ohno (1988) ที่เน้นการลดสินค้าคงคลังส่วนเกินและเพิ่มความคล่องตัวในการจัดส่งสินค้า และแนวคิด Lean Warehouse Management ของ Emmett (2019) ที่มุ่งลดความสูญเปล่าในกระบวนการจัดเก็บ รวมถึงกรอบ Balanced Scorecard ของ Kaplan & Norton (1996) ที่อธิบายว่าความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวชี้วัดสำคัญของประสิทธิภาพองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Qin (2021) ซึ่งพบว่า ความสะดวกในการสั่งซื้อและการรับสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยเฉพาะในธุรกิจที่มีการซื้อซ้ำสูง ซึ่งลูกค้าคาดหวังระบบที่ใช้งานง่ายและตอบสนองได้รวดเร็ว ขณะที่งานวิจัยของ Alumbugu et al. (2021) พบว่า ความผิดพลาด

ในการจัดส่งและความล่าช้าเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพของคลังสินค้า และส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของลูกค้า และงานวิจัยของ Kidane (2021) พบว่า การออกแบบพื้นที่คลังสินค้าและการจัดการคำสั่งซื้อที่มีความยืดหยุ่นช่วยลดความล่าช้าและเพิ่มความแม่นยำในการดำเนินงาน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงความคาดหวังของลูกค้าในด้านคุณภาพและความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าในระบบคลังสินค้าที่มีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้แตกต่างจากงานของ นิศากร มะลิวัลย์ (2566) ซึ่งพบว่า ความสะดวกในการสั่งซื้อไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า เนื่องจากลักษณะการซื้อในธุรกิจดังกล่าวเป็นแบบประจำและมีระบบจัดซื้อภายในที่ชัดเจน ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มีคำสั่งซื้อคงที่และไม่ต้องการความยืดหยุ่นในการเข้าถึงสินค้าเหมือนกับธุรกิจนำเข้าอุปกรณ์การพิมพ์ที่มีคำสั่งซื้อหลากหลายและเปลี่ยนแปลงบ่อย ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความสะดวกในการสั่งซื้อจะมีความสำคัญมากขึ้นในบริบทที่ลูกค้าเป็นรายย่อย ใช้ช่องทางออนไลน์ และมีพฤติกรรมการซื้อที่ไม่แน่นอน ดังนั้น ข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความสะดวกในการสั่งซื้อและคุณภาพของสินค้าที่ได้รับในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังต่อระบบคลังสินค้าที่สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และมีมาตรฐานสม่ำเสมอ การออกแบบระบบคลังสินค้าที่เอื้อต่อการเข้าถึงสินค้าได้ง่าย มีการควบคุมคุณภาพอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนด้วยเทคโนโลยี เช่น ระบบบริหารจัดการคลังสินค้า (WMS) หรือระบบติดตามคำสั่งซื้อแบบเรียลไทม์ จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ต้องบริหารจัดการภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้าทั้งห้าด้าน ได้แก่ ความพร้อมของสินค้า ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ้นติ้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านความถูกต้องในการจัดส่งสินค้าและคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดในแบบจำลองการวิเคราะห์ สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของความแม่นยำและ

ความน่าเชื่อถือในกระบวนการจัดการคลังสินค้า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะธุรกิจในกลุ่มนี้ต้องพึ่งพาการตอบสนองคำสั่งซื้อที่รวดเร็วและมีความหลากหลายสูง โดยลูกค้าส่วนใหญ่ใช้ช่องทางออนไลน์ในการสั่งซื้อและคาดหวังการจัดส่งที่ตรงเวลาและครบถ้วน ซึ่งความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยในขั้นตอนการจัดส่งหรือคุณภาพของสินค้าอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความภักดีของลูกค้าโดยตรง ดังนั้น การควบคุมคุณภาพและความแม่นยำจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของระบบคลังสินค้าในบริบทที่มีการแข่งขันสูงและข้อจำกัดด้านทรัพยากร สอดคล้องกับแนวคิดของ Drucker (1967) ที่อธิบายว่า ประสิทธิภาพคือการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด โดยเฉพาะในระบบคลังสินค้าที่ต้องจัดการพื้นที่จัดเก็บ เวลา และแรงงานอย่างมีประสิทธิผล ขณะเดียวกัน แนวคิด Balanced Scorecard ของ Kaplan & Norton (1996) ได้อธิบายว่า ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวชี้วัดสำคัญของประสิทธิภาพองค์กร โดยเฉพาะในมิติของกระบวนการภายในและการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า รวมถึงคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ เป็นปัจจัยที่ได้รับการประเมินในระดับสูงจากผู้ตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ แนวคิด Just-in-Time ของ Ohno (1988) ยังชี้ให้เห็นว่าการส่งมอบสินค้าเฉพาะที่จำเป็น ในเวลาที่จำเป็น และในปริมาณที่จำเป็น เป็นกลไกสำคัญในการลดสินค้าคงคลังส่วนเกิน เพิ่มความคล่องตัว และลดความสูญเปล่าในระบบคลังสินค้า นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kidane (2021) ที่พบว่า กิจกรรมหลักของคลังสินค้า เช่น การรับ การจัดเก็บ และการจัดส่ง มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพโดยรวม โดยเฉพาะในด้านความถูกต้องและความรวดเร็วในการดำเนินงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อรวรา คำเกลี้ยง และพัฒน์ พิสิษฐเกษม (2561) พบว่า การใช้ระบบ WMS และ Lean System ช่วยลดต้นทุน เพิ่มความน่าเชื่อถือ และยกระดับคุณภาพของระบบคลังสินค้าอย่างเป็นรูปธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ ลีลาธนาพิพัฒน์ และธีระวัฒน์ จันทึก (2561) ที่พบว่า การจัดการสินค้าคงคลังแบบมืออาชีพที่ครอบคลุมมิติด้านคุณภาพ ต้นทุน ผลิตภาพ เวลา และเทคโนโลยี มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร โดยเฉพาะในด้านความแม่นยำในการจัดส่งและการตอบสนองต่อคำสั่งซื้อที่หลากหลาย รวมถึงงานวิจัยของ Qin (2021) ซึ่งพบว่า ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า

โดยเฉพาะในธุรกิจที่มีการซื้อซ้ำสูงและใช้ช่องทางออนไลน์เป็นหลัก และงานวิจัยของ Alumbugu et al. (2021) ที่พบว่า ความผิดพลาดในการจัดส่งและความล่าช้าในกระบวนการคลังสินค้าส่งผลโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจของลูกค้า อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ นิศากร มะลิวัลย์ (2566) ซึ่งพบว่า ความแม่นยำในการจัดส่งไม่ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพคลังสินค้า โดยให้เหตุผลว่าในบริบทของธุรกิจที่มีคำสั่งซื้อแบบประจำและระบบจัดซื้อภายในที่ชัดเจน ความยืดหยุ่นและความแม่นยำอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ เนื่องจากลูกค้าในกลุ่มดังกล่าวมีความคาดหวังที่คงที่และไม่ต้องการความหลากหลายในการเข้าถึงสินค้า ซึ่งแตกต่างจากบริบทของธุรกิจนำเข้าอุปกรณ์การพิมพ์ที่ต้องการระบบคลังสินค้าที่สามารถตอบสนองคำสั่งซื้อที่เปลี่ยนแปลงบ่อยและมีความหลากหลายสูง

แม้ผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนระหว่างปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้ากับประสิทธิภาพโดยรวม แต่ก็อาจมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม เช่น ลักษณะคำสั่งซื้อของลูกค้า ความหลากหลายของสินค้า และระดับการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ในระดับที่แตกต่างกันในแต่ละบริบทธุรกิจ ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงมีนัยสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยในเชิงวิชาการ ผลการวิจัยนี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างในความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการคลังสินค้าในบริบทธุรกิจเฉพาะทาง โดยเฉพาะธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ ซึ่งมีลักษณะคำสั่งซื้อที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงบ่อย การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงปฏิบัติ เช่น ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่ได้รับช่วยให้เห็นภาพชัดเจนว่าการจัดการคลังสินค้าที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บหรือการบริหารสินค้าคงคลังเท่านั้น แต่ยังต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ผลการศึกษานี้จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจเฉพาะทาง และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในเชิงปฏิบัติ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นแนวทางที่ธุรกิจสามารถนำไปปรับใช้ในการออกแบบระบบคลังสินค้าให้เหมาะสมกับข้อจำกัดที่มีอยู่ โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ต้องบริหารพื้นที่จัดเก็บ บุคลากร และเทคโนโลยีอย่าง

จำกัด ระบบที่เน้นความแม่นยำในการจัดส่ง ความรวดเร็วในการตอบสนอง และความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า มีบทบาทสำคัญในการลดข้อผิดพลาดในการดำเนินงาน และช่วยให้การบริการมีความต่อเนื่องและน่าเชื่อถือมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับระบบคลังสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับความคล่องตัว ความน่าเชื่อถือ และมาตรฐานของสินค้า โดยเฉพาะในบริบทที่การสั่งซื้อผ่านช่องทางออนไลน์มีบทบาทเพิ่มขึ้น และลูกค้ามีความคาดหวังสูงต่อการจัดส่งที่รวดเร็วและถูกต้อง การตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความพึงพอใจและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการจัดการคลังสินค้า ได้แก่ ความพร้อมของสินค้า ความถูกต้องในการจัดส่งสินค้า ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า ความสะดวกในการสั่งซื้อและรับสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายอุปกรณ์การพิมพ์ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด กู๊ดส์ ปริ๊นติ้ง ซึ่งพบว่า ความถูกต้องในการจัดส่งและคุณภาพของสินค้ามีบทบาทสำคัญในการลดต้นทุน เพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย ไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 ด้านนโยบาย ควรสนับสนุนการนำระบบบริหารคลังสินค้าแบบดิจิทัล (WMS) และแนวคิด Just-in-Time Inventory มาใช้ เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการจัดเก็บและลดความสูญเปล่าในกระบวนการดำเนินงาน

1.2 ด้านการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบคลังสินค้า ผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความรับผิดชอบร่วมกัน

1.3 ด้านการเรียนรู้ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการจัดการคลังสินค้าที่ทันสมัย เช่น Lean Warehouse, ABC Analysis และการประยุกต์ใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อยกระดับศักยภาพของบุคลากร 1.4 ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการออกแบบระบบคลังสินค้าอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงพื้นที่จัดเก็บ การจัดเรียงสินค้า และการควบคุมสินค้าคงคลังให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1 ด้านเทคนิคการจัดส่งสินค้า ควรศึกษากลยุทธ์หรือวิธีการที่ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการจัดส่งสินค้า เช่น การใช้ระบบติดตามคำสั่งซื้อแบบเรียลไทม์ หรือการจัดเรียงสินค้าโดยอิงจากพฤติกรรมการสั่งซื้อของลูกค้า

2.2 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ควรศึกษาการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดการคลังสินค้า เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคาดการณ์ความต้องการ การจัดเรียงสินค้าอัตโนมัติ และการตรวจสอบคุณภาพสินค้าแบบเรียลไทม์

2.3 ด้านการออกแบบระบบ ควรออกแบบคลังสินค้าให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของสินค้า เช่น สินค้าที่มีอายุการใช้งานจำกัด หรือสินค้าที่ต้องการการจัดเก็บในสภาพแวดล้อมเฉพาะ เพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดความเสียหาย

2.4 ด้านการขยายผล ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อให้ข้อค้นพบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางเกิดประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสารจำกัด.

การุณย์ ประทุม. (2567). *วิทยาระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2550). *การจัดการคลังสินค้า.* กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลีชิ่ง.

คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2556). *การจัดการคลังสินค้าและการกระจายสินค้า.* กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชชิ่ง.

จุฑาทิพย์ ลีลาธนาพิพัฒน์ และธีระวัฒน์ จันทึก. (2561). การจัดการสินค้าคงคลังอย่างมืออาชีพ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University,* 11(1), 226-241.

นิศากร มะลิวัลย์. (2566). การวัดประสิทธิภาพโลจิสติกส์ด้านการบริการลูกค้าและกิจกรรมสนับสนุน เพื่อเพิ่มอัตราความสามารถในการจัดส่งสินค้า: กรณีศึกษาแผนกบริการลูกค้าของผู้ผลิตและจัดจำหน่ายน้ำแข็งแห่งหนึ่ง. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์,* 25(3), 171-180.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สภาวิชาชีพการจัดการห่วงโซ่อุปทาน. (2564). *คำจำกัดความและคำศัพท์การจัดการห่วงโซ่อุปทานของ CSCMP CSCMP.* เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2568 จาก https://cscmp.org/CSCMP/Academia/SCM_Definitions_and_Glossary_of_Terms/CSCMP/Educate/SCM_Definitions_and_Glossary_of_Terms.aspx?hkey=60879588-f65f-4ab5-8c4b-6878815ef921.

สมาคมการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานสถานการณ์ต้นทุน โลจิสติกส์และแนวโน้มการบริหารคลังสินค้าในธุรกิจนำเข้าและจำหน่าย.* เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2568 จาก http://www.tlascm.or.th/publications/logistic_cost_report_2566.pdf.

อรวรา คำเกลี้ยง และพัฒน์ พิสิษฐเกษม. (2561). กิจกรรมด้านโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพธุรกิจคลังสินค้า: กรณีศึกษา บริษัท เมอิโก ทรานส์ (ประเทศไทย) จำกัด. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์,* 4(2), 365-376.

Alumbugu, P. O., Akinlabi, B. H., & Adebayo, A. M. (2021). Supply chain management practices and organizational performance: Evidence from Nigerian manufacturing firms. *International Journal of Supply Chain Management,* 10(2), 45–55.

Christopher, M. (2020). *Logistics & supply chain management (5th ed.).* Pearson Education.

Drucker, P. F. (1967). *The effective executive.* Harper & Row.

Emmett, S. (2019). *Excellence in inventory management: How to minimize costs and maximize working capital.* Cambridge Academic.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2015). *Multivariate data analysis (7th ed.).* Pearson Education.

Heuwinkel, M. (2022). *The influence of warehousing and order fulfilment on customer satisfaction in e-commerce [Bachelor's thesis, Haaga-Helia University of Applied Sciences].* Theseus.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action.* Harvard Business Press.

Kidane, A. (2021). Warehouse design and operational efficiency in resource-constrained environments. *African Journal of Logistics,* 6(2), 55-70.

Lambert, D. M., Stock, J. R., & Ellram, L. M. (1998). *Fundamentals of logistics management.* McGraw-Hill.

Monden, Y. (2011). *Toyota production system: An integrated approach to just-in-time (4th ed.).* CRC Press.

Ohno, T. (1988). *Toyota production system: Beyond large-scale production.* Productivity Press.

Peng, D. X., & Lu, G. (2016). Coordination and efficiency of supply chain with revenue-sharing contract and service requirement. *International Journal of Production Economics,* 178, 18-28.

Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance.* Free Press.

Qin, Y. (2021). การประเมินความพึงพอใจของลูกค้าด้านการขนส่งและกระจายสินค้า: กรณีศึกษา บริษัท Jing Dong. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Rijal, A., Bijvank, M., & de Koster, R. (2023). Dynamics between warehouse operations and vehicle routing. *Production and Operations Management,* 32(11), 3575–3593.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis (3rd ed.).* Harper & Row.

BOOK REVIEW: CONSUMER AND ORGANIZATIONAL BEHAVIOR IN THE AGE OF AI*

Kittisak Wongmahesak
North Bangkok University, Thailand
Universitas Muhammadiyah Sidenreng Rappang, Indonesia
Universiti Sultan Zainal Abidin, Malaysia
Shinawatra University, Thailand
Corresponding Author's Email: kittisak.wongmahesak@gmail.com
Received 11 March 2025; Revised 9 June 2025; Accepted 11 June 2025

About the Book

This book, edited by Kittisak Jermsittiparsert, Nattharawee Phongkraphan, and Nutnapha Lekhawichit, presents a comprehensive and interdisciplinary collection of research papers investigating the multifaceted impacts of artificial intelligence (AI) on consumer behavior and organizational management. The 13 chapters, contributed by scholars and practitioners from various countries, employ diverse methodological approaches, including quantitative and qualitative studies, systematic literature reviews, and modeling techniques, providing a rich and nuanced exploration of the topic. The book, published by IGI Global, is geared toward both academics and practitioners, serving as a valuable resource for integrating contemporary knowledge into research and practice.

Citation:
* Kittisak Wongmahesak. (2025). Book Review: Consumer And Organizational Behavior In The Age Of AI. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1115-1123.;
DOI: https://doi.org/10.
https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Chapters Summary & Commentary

Chapter 1: A Path Model of the Factors Affecting Customer Engagement and Purchase Intention via Live Selling: This chapter offers a valuable quantitative exploration of live selling on TikTok, demonstrating that the significant finding is that utilitarian and hedonic values are key drivers of trust in products. This trust then impacts trust in sellers, and subsequently, consumer engagement and purchase intention. The study effectively models these relationships with partial least squares analysis, offering a solid methodological foundation. While this research offers useful recommendations for retailers using TikTok's live selling features, particularly emphasizing product trust, future research could explore which product types are more suited to this format, and how influencer characteristics might enhance consumer connection, also consider what ethical implications are involved when there is use for biased algorithms.

Chapter 2: Factors Affecting Customers' Purchase Intention on Live Streaming Commerce: A Systematic Literature Review: This chapter takes a valuable first step in identifying factors that drive purchase intentions in live streaming commerce through a systematic literature review. The key finding is that perceived persuasiveness, customer satisfaction, customer engagement, perceived price attractiveness, and perceived uncertainty all play a role. This initial knowledge base about the influencers is is a start. However, it's a start that, in the future, the goal should be to test those factors to improve how the customer's mind truly works. There is need for empirical verification across various product categories and live streaming platforms to test its generalizability and ethical considerations. Additionally, examining the interplay between these factors, rather than isolating them,

could provide a more nuanced understanding of the customer's decision-making process.

Chapter 3: Effects of Self-Order Kiosks Aesthetics on Revisit Intention: The Case of a Philippine Fast-Food Company: Centering on a Philippine fast-food chain, this chapter investigates how aesthetic appeal and formality of self-order kiosks influence a customer's revisit intention. The key finding is that both aesthetic appeal and formality positively impact pleasure and arousal, ultimately leading to a stronger intention to return. The study makes an effective argument for the important part that a certain food place in this, but in terms to improving with it what could the next step be to ensure the data by them may require how this applies in what what is now what we may want, you know?

Chapter 4: Factors Affecting Satisfaction and Intention to Recommend Mobile Wallet Services: Mediation and Moderation Analyses: This chapter scrutinizes the factors affecting perceived user satisfaction with mobile wallet services and how this satisfaction translates into the intention to recommend those services in the Philippines. The key and significant finding is that perceived ease of use, perceived usefulness, perceived risk, and attitude have the most influence on users' trust and also that a satisfactory trust will influence consumers. The investigation uses path model, which gives for those purposes a strong model for the framework but doesn’t highlight key considerations or how these factors relate to trust of certain mobile wallet and that's key for this to be something in the long run to build and expand it. We may want to improve in the short, in the long run, those may not be a consideration.

Chapter 5: Mobile Wallet Adoption of Generations X, Y, and Z Consumers: A Path Modelling Approach Using Multigroup Analysis: This

study explores mobile wallet adoption of various generations. The key point shows the difference between the users. While this is good to take into account for a group, for other to find in which each may give in order to come up to and create in more for a certain. Other data or things may have a role as well. To add to the context for the model or data. We may use that to better see those areas for where may need to improve the results.

Chapter 6: A Path Model on the Influence of University Cafeteria Dining Experience and Consumer ROI on Customer Satisfaction and Behavioral Intentions: This research sets out to understand how and whether people feel about the ROI and what is involved in whether they are with the dining and which are with the intent. In this space is where there has to also have what they have. But it is unknown and will depend upon what is related in that work and what the food industry can do as it has not considered a huge amount in its area. Future studies has to work more in this area where a lot of factors relate and affect, they have to create more.

Chapter 7: AI and ML Approaches for Boosting Comparison With Customer Churn: This chapter investigates the application of boosting algorithms in predicting customer churn, and it suggests the importance of finding with the fairness of what's the all in the data. It contributes for those data which are and how will to find their long term and improve from now and get more that is in the dataset. In summary with this chapter, ethical are not present and that what can be more a important things, what this should be more.

Chapter 8: Deep Learning for Analyzing User and Entity Behaviors: Techniques and Applications: This chapter helps to understand and what is done with what that is deep in the model, if used with user and entity for

the architecture, it has to be ensured to where those things get with it with the temporal data. There is no focus with all details of the deep models as the ethical aspects needs to have memory and also to get the results in what is used. Detect to what they see is also should then be applied and those aspects.

Chapter 9: Indicator of the Digital Leadership Skill: Businesses need to understand digital leadership competencies if they are to thrive in the digital age. The competencies of adaptability, strategic vision, digital literacy, and cybersecurity awareness enable leaders to foster innovation, drive change, and maintain a competitive advantage. While we get the competencies that are related to the digital age and the abilities that enables leaders to thrive, there are no proper results of this implementation as there are not tests with this particular indicator.

Chapter 10: Women in Law Enforcement: The Indian Perspective: This chapter reviews the existing state of the indian, focusing on the gender and and to take the efforts to make more that are. There needs those things, they are may be the problem. However, they must also include economic data as they show the class and information with more, there is no clear to understand with all that with what we think.

Chapter 11: Measuring Combined Effect of Firm Strategy, Organizational Culture, Open Innovation, Technological Capability, and the Implication on Growth of SMEs: This chapter aims to investigate the combined effect of firm strategy, organizational culture, open innovation, and technological capability on SME growth. In this chapter, we mainly see SMEs having difficulty in the external data and must find what's on firm with strategy which is what this has also in effect. Also, the study did not find the data and information needed, to specify more details.

Chapter 12: The Relationship Between Accounting Ethics, Sustainable Decision Making, and New Technologies: While this highlights how SDM is related to accounting ethics, and since we use to improve those the new techniques that are involved in what and how may that data lead to ethical concerns in to the decision, some may need to look at it more for how can improve well to what has happened and what they all.

Chapter 13: Role of Human Resource Development Functions on Crisis Management: This last test is used for showing which all ways can help the world go and can help and the good is how HR has the most essential which are with the crisis with all what had may happen by the world. There does not show how to use prior to to have some in which there will be which is what those will face. There can be other test to this to tell more.

Conclusion

IGI Global's *"Consumer and Organizational Behavior in the Age of AI"* is a timely and valuable contribution to the rapidly evolving field of artificial intelligence (AI) and its profound impact on human behavior and organizational management. This edited volume skillfully combines a diverse collection of rigorously researched studies, offering a unique blend of theoretical insights and practical applications that will resonate with academic researchers and industry professionals. The book's strength lies not only in its multifaceted approach but also in its capacity to translate complex theoretical concepts into actionable strategies for navigating the challenges and opportunities presented by AI in today's business environment.

Exceptional Strengths and Unique Contributions

1) Multifaceted and Interdisciplinary Approach: The book's most significant contribution is its multifaceted approach. It transcends the limitations of single-discipline perspectives by seamlessly integrating diverse viewpoints from consumer behavior, organizational management, technology, and societal analysis. This holistic approach provides a richly textured and comprehensive understanding of AI's influence, surpassing the capacity of more narrowly focused works. The chapters on live selling (Chapter 1), the impact of self-order kiosks (Chapter 3), and mobile wallet adoption (Chapter 5) particularly exemplify this holistic approach, integrating behavioral factors, technological features, and cultural context within their respective frameworks.

2) Global Scope and Contextual Relevance: The book offers a valuable global perspective on AI's influence across various economic and cultural settings. Studies from the Philippines, China, India, Nigeria, and elsewhere illustrate the nuanced challenges of AI adoption across varied contexts, going beyond the typical focus on Western economies. This global reach significantly enhances the book's relevance and applicability to a broader audience, underscoring the importance of understanding the cultural and economic factors influencing AI adoption patterns. The chapters on women in law enforcement (Chapter 10) and SMEs in Nigeria (Chapter 11) provide particularly insightful examples of the book's commitment to addressing the unique challenges of AI adoption in diverse societal and economic contexts.

3) Practical Implications and Actionable Insights: A major strength lies in the volume's capacity to translate complex theoretical concepts into actionable strategies for businesses and organizations. The book does not

merely present research findings but also explores their implications for decision-making and operational practices. The chapters on customer churn prediction (Chapter 7), UEBA (Chapter 8), and crisis management (Chapter 13) offer particularly robust examples. These chapters provide readers with practical tools and strategies for mitigating risks, enhancing efficiency, and building resilience in the face of AI-driven challenges.

4) Methodological Diversity and Rigor: The book showcases a range of rigorous research methodologies. Quantitative studies using sophisticated statistical modeling techniques (partial least squares, structural equation modeling) are balanced by qualitative methods, including case studies, systematic literature reviews, and detailed analyses of the existing scholarly literature. This blend of approaches enhances the validity and generalizability of the research findings while providing insights that are not readily accessible through a single methodological lens. The consistent use of established analytical techniques and the clear reporting of results enhances the overall rigor and credibility of the studies.

Areas for Further Development

Although the book's strengths greatly outweigh any limitations, the opportunity for further development is worth noting.

1) Consolidation of Theoretical Frameworks: While multiple theoretical frameworks underpin the various studies, a more clearly articulated and consistent theoretical framework to guide the overall analysis would enhance the book's coherence and analytical depth.

2) Integrated Synthesis of Findings: While individual chapters provide compelling analyses, a stronger synthesis of the findings across chapters

could reveal emergent themes and build a more robust understanding of AI's multifaceted influence.

In conclusion, *"Consumer and Organizational Behavior in the Age of AI"* is a highly recommended resource for academics and industry professionals seeking to understand and navigate the complex interplay between artificial intelligence, consumer behavior, and organizational dynamics. It synthesizes the latest research across a range of disciplines, offering a globally relevant perspective on AI's multifaceted impacts. While some chapters could benefit from further empirical validation and deeper ethical analysis, the book's strengths lie in its interdisciplinary approach, its practical implications, and its ability to provide a framework for turning complex concepts into actionable strategies. This volume isn't just a complementary addition to the field; for those seeking a comprehensive understanding and actionable guidance in the age of AI, it's is an essential contribution.

References

Jermsittiparsert, K., Phongkraphan, N., & Lekhawichit, N. (Eds.). (2024*). Consumer and Organizational Behavior in the Age of AI.* Pennsylvania: IGI Global.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7*

EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT BASED ON THE PRINCIPLE OF THE SEVEN NOBLE TREASURES

ภาสกร เมิดจันทึก[1], พระครูพิศาลสารบัณฑิต[2], พระครูจิรธรรมธัช[3] และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค[4]

Phasakon Moetchanthuk[1], Phrakru Phisalsarbunthit[2], Phrakru Jiradhammathat[3]

and Arithat Loesruamchok[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[1-4]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6702105014@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ: 23 มิถุนายน 2568

Received 31 May 2025; Revised 21 June 2025; Accepted 23 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง "การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ อริยทรัพย์ 7 อันได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ และปัญญา และนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีคุณธรรมและยั่งยืน โดยวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักอริยทรัพย์กับหลักการบริหารสมัยใหม่ในด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารวิชาการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า หากผู้บริหารสถานศึกษานำหลักอริยทรัพย์มาใช้ในการบริหาร จะสามารถส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใส

Citation:

* ภาสกร เมิดจันทึก, พระครูพิศาลสารบัณฑิต, พระครูจิรธรรมธัช และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568). การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1124-1138.

Phasakon Moetchanthuk, Phrakru Phisalsarbunthit, Phrakru Jiradhammathat and Arithat Loesruamchok. (2025). Educational Institution Management Based On The Principle Of The Seven Noble Treasures. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1124-1138.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และคุณธรรมในองค์กรได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว
คำสำคัญ: การบริหาร, สถานศึกษา, หลักอริยทรัพย์ 7

Abstract

This academic article titled "School Administration Based on the Principle of the Seven Noble Treasures" aims to explore the Buddhist principles known as the Seven Noble Treasures (Ariya-dhana), which include faith (saddhā), morality (sīla), moral shame (hiri), moral fear (ottappa), learning (suta), generosity (cāga), and wisdom (paññā). The study investigates how these principles can be applied as a framework for ethical and sustainable school administration. It also analyzes the alignment between the Seven Noble Treasures and modern management practices in the areas of human resource management, budget administration, academic affairs, and the development of positive organizational culture. The findings indicate that when school administrators adopt these principles in their leadership, it promotes transparency, accountability, collaboration, and moral integrity within the organization. These qualities are fundamental to improving the quality and sustainability of Thai education in the long term.
Keywords: Administration, Educational Institution, Seven Noble Treasures

บทนำ

สถานศึกษาถือเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาเยาวชนและพลเมืองของชาติ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม แต่ในปัจจุบันระบบการบริหารสถานศึกษาของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความไร้ประสิทธิภาพของการบริหาร ความขาดแคลนผู้นำที่มีจริยธรรม และการบริหารที่เน้นตัวชี้วัดเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพภายใน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การสูญเสียความเชื่อมั่นของชุมชนต่อโรงเรียน รวมถึงการลดลงของศรัทธาในระบบการศึกษาโดยรวม (UNESCO, 2020) นอกจากนี้ ผู้บริหารบางรายยังขาดแนวทางการตัดสินใจเชิงคุณธรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้ทรัพยากร การจัดการบุคลากร และการวางแผนงานที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของโรงเรียนไทย (Fullan, 2014) สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่กับรากเหง้าทางจริยธรรมของสังคมไทย

เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ผู้เขียนเสนอการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะ “อริยทรัพย์ 7” มาเป็นกรอบแนวคิดในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย: ศรัทธา (Faith), ศีล (Morality), หิริ (Moral Shame), โอตตัปปะ (Moral Fear), สุตะ (Learning), จาคะ (Generosity) และปัญญา (Wisdom) (พระไพศาล วิสาโล, 2562) หลักธรรมนี้สามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดเรื่องผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ของ Brown, Treviño & Harrison (2005) ที่เน้นว่าผู้นำที่มีความซื่อตรง มีพฤติกรรมจริยธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรทำในสิ่งที่ถูกต้อง จะสร้างองค์กรที่มีศักยภาพและวัฒนธรรมที่ดีได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด "ธรรมาภิบาล" (Good Governance) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และหลักนิติธรรม (Office of the Public Sector Development Commission, 2563) ซึ่งหลักอริยทรัพย์สามารถเป็นรากฐานของธรรมาภิบาลในระดับจิตสำนึกและคุณค่าภายในไม่ใช่เพียงในเชิงโครงสร้าง

แนวคิด “ผู้นำเชิงคุณธรรม” (Principle-Centered Leadership) ของ Covey (2004) ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่ยึดหลักการจะสามารถสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจได้มากกว่าผู้นำที่อิงอำนาจหรือผลประโยชน์ระยะสั้น ส่วน Goleman (2006) ผู้เสนอแนวคิด “Emotional Intelligence” ชี้ว่าผู้นำที่มีความตระหนักรู้ในตนเองและเห็นใจผู้อื่นจะสามารถบริหารองค์กรได้อย่างยั่งยืน ซึ่งลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับอริยทรัพย์ เช่น หิริ โอตตัปปะ และจาคะ

แรงจูงใจในการศึกษาเรื่องนี้เกิดจากการตระหนักว่าระบบการศึกษาไทยไม่สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนได้หากขาดมิติทางจิตวิญญาณและคุณธรรม แม้จะมีการพัฒนาเชิงโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง แต่มิติด้าน “คุณภาพภายใน” โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริหารยัง

ไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร (Senge et al., 2012) ผู้เขียนมีความเชื่อมั่นว่า การนำหลักอริยทรัพย์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะช่วยสร้างรากฐานทางจิตใจและจริยธรรมให้แก่องค์กรได้อย่างแท้จริง โดยสามารถนำไปใช้ในระดับปฏิบัติ เช่น การตัดสินใจ การจัดสรรงบประมาณ การจัดการบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร

คาดหวังว่าผลจากบทความนี้จะไม่เพียงแต่ส่งผลต่อแนวคิดของผู้บริหารเท่านั้น แต่จะจุดประกายให้นักการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา และผู้กำหนดนโยบาย หันมาให้ความสำคัญกับ "ภาวะผู้นำทางจริยธรรม" มากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้ในหลักสูตรการพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษาต่อไปในอนาคต (ศิริพร พุทธรักษา, 2565)

แนวคิดหลักอริยทรัพย์ 7 ในพระพุทธศาสนา

“อริยทรัพย์” หมายถึง ทรัพย์ของผู้ประเสริฐ หรือทรัพย์ของอริยะบุคคล ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสอนว่าเป็นทรัพย์ที่แท้จริง มิใช่ทรัพย์สินภายนอกอย่างทรัพย์เงินทอง แต่เป็นคุณธรรมที่มีอยู่ภายในบุคคล อันนำไปสู่ความเจริญทางจิตใจและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม (พระไตรปิฎก, อง.ติก. (ไทย) 20/70/171) ประกอบด้วย ศรัทธา (Saddhā) ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ควรเชื่อ คือ ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และหลักกรรม ในการบริหาร การมีศรัทธาต่อภารกิจองค์กร ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ และความภักดีของบุคลากร (ธงชัย สุวรรณศรี, 2562) ศีล (Sīla) ความประพฤติสุจริต คือ การรักษาศีลหรือวินัยทางพฤติกรรม ไม่เบียดเบียน ไม่ทุจริต สำหรับผู้บริหาร ศีลเป็นหัวใจของการบริหารด้วยจริยธรรมและความโปร่งใส (พุทธทาส ภิกขุ, 2551) หิริ (Hiri) ความละอายใจในการทำผิด คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ไม่ทำชั่วเพราะรู้สึกละอาย หิริ เป็นเกราะภายในของจริยธรรมผู้นำ ที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมโดยไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ภายนอก (Bhikkhu Bodhi, 2005) โอตตัปปะ (Ottappa) ความเกรงกลัวต่อบาป คือ การยับยั้งชั่วเพราะกลัวผลร้ายจากการกระทำผิด ในแง่การบริหาร ผู้นำที่มีโอตตัปปะจะระวังการใช้ทรัพยากรของรัฐ และตัดสินใจด้วยความรับผิดชอบ (สุชาติ อุปัชฌาย์, 2560) สุตะ (Suta) การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน คือ การเรียนรู้ด้วยการฟัง การอ่าน การศึกษาธรรมะ การบริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้รอบด้าน พร้อม

เรียนรู้ตลอดชีวิต (Fullan, 2007) จาคะ (Cāga) ความเสียสละ คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ยึดถือผลประโยชน์ส่วนตน จาคะเป็นรากฐานของภาวะผู้นำเชิงบริการ (Servant Leadership) ที่เน้นการรับใช้และดูแลผู้อื่น (Greenleaf, 2002) และปัญญา (Paññā) ความรู้แจ้งตามความเป็นจริง คือ ความเข้าใจในเหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี และสามารถพัฒนาตนได้ ผู้นำทางการศึกษาควรมีปัญญาเชิงกลยุทธ์ที่สามารถวางแผน คิดวิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างรอบคอบ (Robinson, 2008)

สรุปได้ว่า "อริยทรัพย์ 7 เป็นทรัพย์ภายในที่ส่งเสริมความเจริญของชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม" ในทางการบริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารยึดถืออริยทรัพย์ 7 จะส่งผลให้เกิดความโปร่งใส มีคุณธรรม เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

แนวคิดการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานศึกษา ทั้งทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูล เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Hoy & Miskel, 2012) การบริหารสถานศึกษามีลักษณะเฉพาะเนื่องจากเป็นการจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นมนุษย์ที่มีความซับซ้อนและมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

1. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) การบริหารสถานศึกษาต้องเริ่มจากการวางแผนที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและนโยบายทางการศึกษาได้ (Bryson, 2011) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ช่วยให้สถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การบริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียน เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน (Hoy & Miskel, 2012) การส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศการทำงานที่ดี จะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ (Financial and Resource Management) การจัดการงบประมาณต้องมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดหาสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ (Hoy & Miskel, 2012) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการสนับสนุนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

4. การบริหารเชิงมีส่วนร่วม (Participative Management) การบริหารสถานศึกษาที่ดีควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน (Stringer, 2007) การมีส่วนร่วมนี้ช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

5. การบริหารเชิงจริยธรรมและคุณธรรม (Ethical and Moral Management) ผู้นำสถานศึกษาควรดำเนินการบริหารด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม (Brown & Treviño, 2006) การบริหารที่มีคุณธรรมช่วยส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ

6. การบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม (Change and Innovation Management) การบริหารสถานศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสังคมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ (Fullan, 2007) ผู้นำต้องมีทักษะในการสร้างนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารสถานศึกษาครอบคลุมทั้งการวางแผน การจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรอื่น ๆ การบริหารเชิงจริยธรรม การสร้างความร่วมมือ และการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

การบริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีการบริหารเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership)

การบริหารเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) หมายถึง การบริหารที่ผู้นำแสดงพฤติกรรมที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ยึดมั่นในหลักความถูกต้องและความยุติธรรม และส่งเสริมค่านิยมที่ดีภายในองค์กร (Brown & Treviño, 2006) สำหรับสถานศึกษา ซึ่ง

เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและเยาวชน ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมของครูและนักเรียน

ลักษณะสำคัญของการบริหารเชิงจริยธรรมในสถานศึกษา 1. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Modeling) ผู้นำต้องแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ สุจริต และมีคุณธรรม เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเคารพจากครู นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษา (Ciulla, 2004) 2. การตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม (Moral Decision-Making) การตัดสินใจทุกเรื่องต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน และยึดหลักความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (Brown & Mitchell, 2010) 3. การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (Promoting Ethical Climate) ผู้นำควรส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดกว้าง สนับสนุนความซื่อสัตย์ และสร้างบรรยากาศที่ทุกคนรู้สึกปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นและรายงานปัญหา (Resick, Hanges, Dickson, & Mitchelson, 2006) 4. การสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Accountability) ผู้นำจะส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กรในการรักษามาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรม (Ehrich, 2008) 5. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรและนักเรียน (Moral Development) ผู้นำควรมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมและนโยบายที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Shapiro & Stefkovich, 2016)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารเชิงจริยธรรมในสถานศึกษา ช่วยลดปัญหาการทุจริตและพฤติกรรมไม่เหมาะสมในสถานศึกษา สร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจของครู นักเรียน และชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและคุณธรรม ทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ยั่งยืนและได้รับการยอมรับในสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยทรัพย์ 7 กับการบริหารสมัยใหม่

หลักอริยทรัพย์ 7 ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ศรัทธา, ศีล, หิริ, โอตตัปปะ, สุตะ, จาคะ, และปัญญา เป็นหลักธรรมที่เน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) ซึ่งมีความสอดคล้องและเสริมสร้าง

แนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารอย่างมีจริยธรรม มีความโปร่งใส และมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องระหว่างหลักอริยทรัพย์ 7 กับการบริหารสมัยใหม่

1. ศรัทธา (Faith/Trust) กับการสร้างความไว้วางใจในองค์กร การบริหารสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำและบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับหลักศรัทธาที่หมายถึงความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Covey, 2006) เมื่อองค์กรมีความไว้วางใจ บุคลากรจะมีความร่วมมือและมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น

2. ศีล (Morality) กับการบริหารเชิงจริยธรรม หลักศีลเน้นการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงจริยธรรมที่ผู้นำต้องดำเนินการด้วยคุณธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบ (Brown & Treviño, 2006) ช่วยสร้างบรรยากาศองค์กรที่น่าเชื่อถือ

3. หิริ และ โอตตัปปะ (Sense of Shame and Fear of Wrongdoing) กับการควบคุมตนเองและการป้องกันความผิดพลาด สถานศึกษาที่บริหารด้วยหลักนี้จะมีระบบควบคุมตนเองที่เข้มแข็ง ลดปัญหาการทุจริตและการกระทำผิด (Trevino & Nelson, 2016)

4. สุตะ (Listening and Learning) กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาองค์ความรู้ การบริหารสมัยใหม่เน้นการฟังเสียงจากทุกฝ่าย และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Senge, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสุตะที่ส่งเสริมการรับฟังและเรียนรู้

5. จาคะ (Generosity) กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อเฟื้อและสนับสนุนซึ่งกันและกัน การบริหารที่เน้นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการแบ่งปันทรัพยากรช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร (Kouzes & Posner, 2012)

6. ปัญญา (Wisdom) กับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล การบริหารสมัยใหม่เน้นการใช้ข้อมูลและความรู้ในการวางแผนและตัดสินใจอย่างรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักปัญญาที่เน้นการใช้ปัญญาและความรู้ในการดำเนินชีวิตและงาน

สรุปได้ว่า หลักอริยทรัพย์ 7 มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและเสริมสร้างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่โดยเฉพาะด้านจริยธรรม ความโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจ

และการพัฒนาคนและองค์กรอย่างยั่งยืน การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมองค์กรที่มั่นคง มีประสิทธิภาพ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบั

วิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาที่อิงหลักอริยทรัพย์ 7 คือการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 7 ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ และปัญญา มาใช้ในการบริหารและพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างมีคุณธรรมและยั่งยืน ประกอบด้วย 1. ศรัทธา คือ การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา รวมถึงความเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกัน 2. ศีล เน้นการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และเคารพกฎระเบียบขององค์กร 3. หิริ เป็นการมีความละอายต่อการกระทำที่ผิด เพื่อป้องกันไม่ให้บุคลากรประพฤติตนในทางที่ไม่เหมาะสม 4. โอตตัปปะ คือความกลัวต่อบาปหรือความผิด ช่วยเสริมสร้างการมีสติและความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่ 5. สุตะ หมายถึงการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลอย่างรอบด้าน ส่งเสริมการสื่อสารที่ดีภายในองค์กร 6. จาคะ คือการเสียสละและให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน สร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทีมงาน 7. ปัญญา คือการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และการวิเคราะห์ที่รอบคอบในการบริหารงานบุคคล เช่น การวางแผนพัฒนาบุคลากร การแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักอริยทรัพย์ 7 จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี มีความไว้วางใจ มีวินัย และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและมีคุณธรรม ซึ่งส่งผลดีต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาทั้งในด้านการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโดยรวม

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาที่ยึดหลักอริยทรัพย์ 7 คือการจัดการใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบ โดยนำหลักธรรมทั้ง 7 มาเป็นแนวทาง ดังนี้ 1. ศรัทธา คือการมีความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นในการใช้จ่าย

งบประมาณเพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษาและผู้เรียน โดยยึดเป้าหมายและความจำเป็นขององค์กรเป็นหลัก 2. ศีล คือ การบริหารงบประมาณด้วยความซื่อสัตย์และถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ไม่ทุจริตหรือบิดเบือนข้อมูลทางการเงิน 3. หิริ คือการมีความละอายต่อการใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการใช้งบประมาณในทางที่ผิดหรือฟุ่มเฟือย 4. โอตตัปปะ เป็นการมีความกลัวหรือกังวลต่อผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากบริหารงบประมาณผิดพลาด เช่น การตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก หรือผลกระทบต่อชื่อเสียงของสถานศึกษา 5. สุตะ หมายถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้การวางแผนงบประมาณครอบคลุมและตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง 6. จาคะ คือการใช้ทรัพยากรอย่างเอื้อเฟื้อและแบ่งปันกันในองค์กร เช่น การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน 7. ปัญญา คือการใช้ความรู้และความรอบคอบในการวางแผนและควบคุมงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การวิเคราะห์ความจำเป็น การประเมินผล และการตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณตามหลักอริยทรัพย์ 7 ช่วยให้การใช้จ่ายงบประมาณในสถานศึกษามีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วย

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการบริหารวิชาการ

การบริหารวิชาการในสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 คือการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 7 ประการ มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางวิชาการอย่างมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และเน้นการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของนักเรียน ครู และบุคลากร ประกอบด้วย 1. ศรัทธา คือการมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการศึกษาและศักยภาพของนักเรียนและบุคลากร ซึ่งช่วยส่งเสริมความมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 2. ศีล คือการยึดมั่นในจริยธรรมทางวิชาการ เช่น การเคารพความเป็นธรรมในการประเมินผล ไม่ลอกเลียนแบบผลงาน และรักษาความซื่อสัตย์ในงานวิจัยและการเรียนการสอน 3. หิริ คือการมีความละอายต่อการกระทำที่ผิดจรรยาบรรณ เช่น การทุจริตทางการศึกษา หรือการบิดเบือนข้อมูลวิชาการ 4. โอตตัปปะ

เป็นการตื่นตัวและระมัดระวังในการดำเนินกิจกรรมวิชาการ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดหรือความเสียหายทางวิชาการ เช่น การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ 5. สุตะ คือการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษา 6. จาคะ คือการแบ่งปันความรู้และทรัพยากรทางวิชาการระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการวิจัยในองค์กร 7. ปัญญา คือการใช้ความรู้ ความสามารถ และการวิเคราะห์ที่ถูกต้องในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ เช่น การวางแผนพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนการสอน และการจัดการความรู้ในองค์กร

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการตามหลักอริยทรัพย์ 7 จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม และมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานักเรียนและบุคลากรให้เติบโตอย่างยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาที่ยึดหลักอริยทรัพย์ 7 คือการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมและพฤติกรรมร่วมของบุคลากรทุกระดับในองค์กร โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา 7 ประการเป็นแนวทางดังนี้ 1. ศรัทธา คือการสร้างความเชื่อมั่นในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนมีแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกัน 2. ศีล คือการส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการเคารพกฎระเบียบภายในองค์กร 3. หิริ คือการปลูกฝังความละอายใจต่อการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือผิดจริยธรรม เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อองค์กร 4. โอตตัปปะ คือ การตื่นตัวและระมัดระวังในเรื่องของความถูกต้องและความเหมาะสมในพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคลากร 5. สุตะ คือการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่ดีและการมีส่วนร่วมในองค์กร 6. จาคะ คือการส่งเสริมวัฒนธรรมการเสียสละและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในองค์กร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสามัคคี 7. ปัญญา คือการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการพัฒนาและรักษาวัฒนธรรมองค์กรให้ยั่งยืนและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรจึงช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี มีความมั่นคง และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยทุกคนในองค์กรจะร่วมกันรับผิดชอบและส่งเสริมค่านิยมที่ดีอย่างแท้จริง

สรุป

บทความเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่อิงหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบของบุคลากรในองค์กรอย่างรอบด้าน

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ครอบคลุมด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารวิชาการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยหลักธรรมทั้งเจ็ดช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานเป็นไปอย่างโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเน้นการพัฒนาทั้งบุคลากรและองค์กรอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการนำหลักอริยทรัพย์มาใช้ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และจิตสำนึกด้านคุณธรรมในองค์กรได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้องค์กรสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว

บทความนี้จึงเสนอแนวทางที่สำคัญในการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยใหม่ได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย สุวรรณศรี. (2562). การบริหารเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 59(1), 45-60.

พระไพศาล วิสาโล. (2562). *อริยทรัพย์: ทรัพย์แท้ที่ไม่สูญหาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *อริยทรัพย์ 7*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา.

พุทธทาสภิกขุ. (2551). *ธรรมะกับการบริหาร*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรภัทร์ ภู่เจริญ. (2557). *การบริหารแบบองค์รวมด้วยพุทธปัญญา*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

วศิน อินทสระ. (2546). *หลักพุทธธรรมเพื่อชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง.

ศิริพร พุทธรักษา. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในองค์กรการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 12(3), 45–60.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุชาติ อุปัชฌาย์. (2560). จริยธรรมกับการบริหารภาครัฐ. *วารสารการบริหารและการพัฒนา*, 16(2), 12-25.

Bhikkhu Bodhi. (2005). *In the Buddha's words: An anthology of discourses from the Pāli Canon*. Boston, MA: Wisdom Publications.

Brown, M. E., & Mitchell, M. S. (2010). "Ethical and unethical leadership: Exploring new avenues for future research". *Business Ethics Quarterly*, 20(4), 583–616. https://doi.org/10.5840/beq201020439

Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). "Ethical leadership: A review and future directions". *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595–616.

Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. A. (2005). "Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing". *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 97(2), 117–134.

Bryson, J. M. (2011). *Strategic planning for public and nonprofit organizations*. (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Ciulla, J. B. (2004). *Ethics, the heart of leadership*. (2nd ed.). Westport, CT: Praeger.

Covey, S. R. (2004). *The 7 habits of highly effective people: Powerful lessons in personal change*. New York, NY: Free Press.

_____. (2006). The Speed of Trust: The One Thing That Changes Everything. *New York, NY*: Free Press.

Ehrich, L. C. (2008). "Ethical leadership: An overview and a synthesis of the research". *Educational Management Administration & Leadership*, 36(2), 193–214.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. (4th ed.). New York, NY: Teachers College Press.

_____. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact. San Francisco*, CA: Jossey-Bass.

Goleman, D. (2006). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. New York, NY: Bantam.

Greenleaf, R. K. (2002). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Mahwah, NJ: Paulist Press.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2012). *Educational administration: Theory, research, and practice*. (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2012). *The leadership challenge: How to make extraordinary things happen in organizations*. (5th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Office of the Public Sector Development Commission. (2563). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารราชการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.

Resick, C. J., Hanges, P. J., Dickson, M. W., & Mitchelson, J. K. (2006). "A cross-cultural examination of the endorsement of ethical leadership". *Journal of Business Ethics*, 63(4), 345–359.

Robinson, V. M. J. (2008). *Student-centered leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art & practice of the learning organization*. New York, NY: Doubleday.

_____. (2012). *Presence: Human purpose and the field of the future*. New York, NY: Crown Publishing Group.

Shapiro, J. P., & Stefkovich, J. A. (2016). *Ethical leadership and decision making in education*. (4th ed.). New York, NY: Routledge.

Stringer, E. T. (2007). *Action research*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Treviño, L. K., & Nelson, K. A. (2016). *Managing business ethics: Straight talk about how to do it right*. (6th ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education – All means all*. Paris, France: UNESCO Publishing.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก*

DETERMINANTS OF INTERNATIONAL LOGISTICS SERVICE PROVIDER SELECTION AMONG IMPORT-EXPORT BUSINESSES

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว[1], ชาติชาย จรัญศิริไพศาล[2], สุรัญญา วิมุขมนต์[3], สิริพร ทัตทวี[4] และ หริวงศ์ คุปตะวาณิช[5]

Nattapong Taemkaew[1], Chatichai Charansiripaisan[2], Suranya Wimukmon[3], Siriporn Thattawi[4] and Hariwong Kuptawanit[5]

[1-5]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1-5]International College of Aeronautics and Astronautics, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: Nattapong.tam@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ: 2 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 15 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 17 กรกฎาคม 2568

Received 2 July 2025; Revised 15 July 2025; Accepted 17 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อปัจจัยด้านราคา คุณภาพ เทคโนโลยี ชื่อเสียง ความยืดหยุ่น และความปลอดภัยในการให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ และ (3) เสนอแนวทางในการพัฒนาการให้บริการโลจิสติกส์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

Citation:

* ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, ชาติชาย จรัญศิริไพศาล, สุรัญญา วิมุขมนต์, สิริพร ทัตทวี และ หริวงศ์ คุปตะวาณิช. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1139-1155.

Nattapong Taemkaew, Chatichai Charansiripaisan, Suranya Wimukmon, Siriporn Thattawi and Hariwong Kuptawanit. (2025). Determinants Of International Logistics Service Provider Selection Among Import-Export Businesses. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1139-1155.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ร่วมกับ การสุ่มอย่างมีระบบ ซึ่งทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ต้องการจำนวนตัวอย่างที่มากพอเพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำและน่าเชื่อถือจากบริษัทนำเข้าและส่งออกสินค้าในพื้นที่ท่าเรือหลักของประเทศไทย ได้แก่ ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือคลองเตย และท่าเรือกรุงเทพฯ และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ที่ 1 กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวมในระดับมาก โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับความปลอดภัยของสินค้า รองลงมาคือ คุณภาพบริการ และราคา วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าปัจจัยทั้งหมดมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ โดยเฉพาะปัจจัยราคา ($r = 0.72$), คุณภาพ ($r = 0.68$) และความปลอดภัย ($r = 0.65$) วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยราคา ($\beta = 0.38$), คุณภาพ ($\beta = 0.30$) และความปลอดภัย ($\beta = 0.25$) มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = 0.67$)

คำสำคัญ: โลจิสติกส์ระหว่างประเทศ, ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก, ปัจจัยในการเลือกผู้ให้บริการ

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of opinions of business operators regarding factors such as price, quality, technology, reputation, flexibility, and safety in international logistics services; (2) investigate the relationship between these factors and the decision to select logistics service providers; and (3) propose guidelines for improving logistics services in alignment with the needs of business operators. The researcher employed stratified random sampling combined with systematic sampling to collect data from a total of 400 respondents, a sample size considered appropriate for statistical analysis requiring sufficient data to ensure

accuracy and reliability. The respondents were drawn from import and export companies located in key port areas of Thailand, namely Laem Chabang Port, Khlong Toei Port, and Bangkok Port. The data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The findings revealed that (1) The respondents' overall opinions on all factors were at a high level, with the highest mean scores found in safety, service quality, and pricing, respectively. (2) All factors were significantly and positively correlated with the decision to select logistics service providers at the 0.01 level. The highest correlation coefficients were found in price (r = 0.72), service quality (r = 0.68), and safety (r = 0.65). (3) Multiple regression analysis indicated that price (**β** = 0.38), service quality (**β** = 0.30), and safety (**β** = 0.25) significantly influenced the decision to select international logistics service providers, explaining 67% of the variance (R^2 = 0.67).

Keywords: International logistics, import-export entrepreneurs, service provider selection factors

บทนำ

ในยุคของการแข่งขันทางการค้าเสรีและการเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทานระดับโลก (Global Supply Chain Integration) รูปแบบการดำเนินธุรกิจไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในประเทศอีกต่อไป ผู้ประกอบการในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกสินค้า จำเป็นต้องเชื่อมโยงการดำเนินงานกับคู่ค้า ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และลูกค้าทั่วโลก ดังนั้น การบริหารจัดการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจ การเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ต้นทุนต่ำ และตรงต่อเวลา (cost-efficient, timely, and reliable delivery) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เพราะการส่งมอบสินค้าล่าช้า หรือต้นทุนขนส่งสูง อาจส่งผล

กระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า ต้นทุนรวมของธุรกิจ และความเชื่อมั่นในแบรนด์ (Rodrigue, 2020) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโควิด-19 ห่วงโซ่อุปทานทั่วโลกต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เช่น การปิดท่าเรือ การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ การหยุดชะงักของการขนส่งระหว่างประเทศ และการปรับเปลี่ยนนโยบายศุลกากรอย่างฉับพลันในหลายประเทศ ส่งผลให้ต้นทุนโลจิสติกส์พุ่งสูงขึ้น และเวลาส่งมอบไม่สามารถคาดการณ์ได้ (Rodrigue, 2020) สถานการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการจำนวนมากเริ่มให้ความสำคัญกับการบริหารโลจิสติกส์ในเชิงกลยุทธ์ มากขึ้น แทนที่จะมองว่าโลจิสติกส์เป็นเพียง "ต้นทุน" แต่เริ่มตระหนักว่าเป็น “ปัจจัยแห่งความสำเร็จ” ที่สามารถสร้างความแตกต่างและเพิ่มคุณค่าทางธุรกิจได้ ผู้ประกอบการจึงเริ่มคัดเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ (Logistics Service Provider) ด้วยเกณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ความสามารถในการปรับตัวต่อวิกฤต การใช้เทคโนโลยีในการติดตามสถานะสินค้า การให้บริการแบบครบวงจร (One-stop Service) และความน่าเชื่อถือในการส่งมอบสินค้า การวิจัยเพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทนี้ เพราะจะช่วยให้ธุรกิจสามารถตัดสินใจเลือกพาร์ทเนอร์ทางโลจิสติกส์ที่เหมาะสม และสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

โดยทั่วไปแล้ว การเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ (International Logistics Service Provider: ILSP) ไม่ใช่เพียงการพิจารณาในมิติด้าน “ต้นทุน” เท่านั้น แม้ว่าราคาเป็นปัจจัยที่สำคัญในทางธุรกิจ แต่ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในการส่งออกและนำเข้าส่วนใหญ่มักพิจารณาองค์ประกอบที่ครอบคลุมมากกว่า เช่น คุณภาพของการบริการ (Service Quality) ได้แก่ ความตรงต่อเวลา ความชัดเจนของเอกสาร ความแม่นยำในการจัดส่ง และการตอบสนองต่อปัญหาของลูกค้า ความสามารถในการจัดการความเสี่ยง (Risk Management Capability) ซึ่งสำคัญมากในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เช่น ความล่าช้าในพิธีการศุลกากร สภาพอากาศ หรือข้อจำกัดทางกฎหมายระหว่างประเทศ ความยืดหยุ่น (Flexibility) ในการปรับเปลี่ยนเส้นทางขนส่ง รูปแบบบริการ หรือกำหนดการตามความต้องการของลูกค้า เทคโนโลยีที่ใช้ (Technology Adoption) เช่น ระบบติดตามสถานะสินค้าแบบ Real-Time ระบบ E-Tracking หรือ API

เชื่อมต่อกับระบบ ERP ของลูกค้า ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ซึ่งมักสะท้อนผ่านชื่อเสียง ประสบการณ์ในตลาด และความสม่ำเสมอในการให้บริการ (Thai & Grewal, 2005) แต่ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่ม ผู้ประกอบการ SME ที่ทำธุรกิจนำเข้า-ส่งออก กลับพบว่ามีแนวโน้มที่จะใช้ ราคาค่าบริการ เป็นปัจจัยหลักในการเลือก ILSP เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องข้อมูล ขาดระบบการประเมินที่เป็นมาตรฐาน และขาดองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ต้นทุนรวมของการดำเนินงาน (Total Cost Analysis) (Cheng, Wang, & Huang, 2022)

แนวโน้มนี้ทำให้ผู้ประกอบการอาจตกอยู่ในความเสี่ยงจากการใช้ผู้ให้บริการที่ต้นทุนต่ำแต่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ส่งมอบล่าช้า ทำให้เสียโอกาสทางการค้า สินค้าถูกปฏิเสธจากลูกค้าปลายทาง หรือประสบปัญหาจากความผิดพลาดในขั้นตอนเอกสารศุลกากร ซึ่งอาจส่งผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น การเสียเครดิตทางธุรกิจ หรือเสียโอกาสในการขยายตลาดในต่างประเทศ Cheng et al. (2022) จึงเสนอว่าผู้ประกอบการควรมีเครื่องมือในการประเมิน ILSP อย่างเป็นระบบ เช่น การวิเคราะห์คะแนนคุณภาพบริการ การจัดอันดับผู้ให้บริการตาม KPI ที่ชัดเจน และการใช้ระบบตัดสินใจแบบ Multi-Criteria Decision Making (MCDM) เพื่อเลือกพาร์ทเนอร์ที่เหมาะสมกับลักษณะของธุรกิจ ไม่ใช่พิจารณาเพียงราคาค่าบริการเพียงอย่างเดียว ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่า การเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการไทยยังคงมีช่องว่างทางข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ การวิจัยเพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่ “มีอิทธิพลจริง” ต่อการตัดสินใจเลือก จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในเชิงวิชาการและการปฏิบัติ โดยเฉพาะเมื่อเป้าหมายคือการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทยในการแข่งขันในเวทีโลกระยะยาว

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีข้อมูลรองรับ และยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจไทยในเวทีโลก อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงจุดมากขึ้น (Wang et al., 2018)

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เช่น ราคา คุณภาพบริการ เทคโนโลยี ฯลฯ กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ

3. เพื่อเสนอแนวทางในการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศที่เหมาะสมตามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

การทบทวนวรรณกรรม

สุภาวดี สายสนิท และ กัญญารัตน์ นิ่มตระกูล (2568) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนระหว่างประเทศและเอกสารในกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการขนส่งพัสดุด่วนระหว่างประเทศในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน 500 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s correlation coefficient) พบว่า ปัจจัยด้านราคา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญและสูงกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ($r = 0.804$, $p < .01$) เช่นเดียวกับปัจจัยด้านความเอาใจใส่ในการให้บริการ (attentiveness) ที่แสดงความสัมพันธ์สูงไม่แพ้กัน ($r = 0.791$, $p < .01$) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงแค่ราคาที่ถูกที่สุดเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับคุณภาพและความใส่ใจในการให้บริการ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการของผู้บริโภคในตลาดนี้

Inprom, Sudhamasapa, และ Khaninphasut (2021) กล่าวว่า งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการผู้ให้บริการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจอีคอมเมิร์ซในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการจำนวน 370 ราย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยเชิงการตลาด (Marketing Mix) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.512 ($p < .01$) และคุณภาพการบริการ (Service Quality) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.438 ($p < .01$) ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้มีอิทธิพล

อย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ โมเดลการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ได้ร้อยละ 67.5 (R^2 = 0.675) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมควบคู่กับการยกระดับคุณภาพการบริการของผู้ให้บริการโลจิสติกส์เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการอีคอมเมิร์ซได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Tran (2021) กล่าวไว้ว่างานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศเวียดนาม โดยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ปัจจัยสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เช่น ความสามารถของผู้ให้บริการ (Provider Capability), คุณภาพการบริการลูกค้า (Customer Service Quality), และชื่อเสียงของผู้ให้บริการ (Reputation) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความสามารถของผู้ให้บริการโลจิสติกส์มีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ในขณะที่ชื่อเสียงของผู้ให้บริการมีผลไม่ชัดเจนหรือมีอิทธิพลต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ งานวิจัยนี้ช่วยชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและความสามารถในการดำเนินงานของผู้ให้บริการมากกว่าชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว

Ahmed, Ali, และ Ahmad (2020) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการ Third-Party Logistics (3PL) ของบริษัทในอุตสาหกรรมน้ำมันพืชในเมืองการาจี ประเทศปากีสถาน กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการเลือกใช้บริการ Third-Party Logistics (3PL) ในอุตสาหกรรมน้ำมันพืชที่เมืองการาจี คือ ต้นทุนการให้บริการที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย 0.623 ($p < .01$) และประสิทธิภาพการดำเนินงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย 0.571 ($p < .01$) นอกจากนี้งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาบริการอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกและผู้บริหารที่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกใช้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศในพื้นที่เขตท่าเรือหลักของประเทศไทย ได้แก่ ท่าเรือคลองเตยในกรุงเทพมหานคร ท่าเรือแหลมฉบังในจังหวัดชลบุรี รวมถึงท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าเรืออื่น ๆ ที่มีปริมาณการนำเข้า-ส่งออกสินค้าสูง (กรมเจ้าท่า, 2565) ประชากรกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มสำคัญที่มีบทบาทในการเลือกใช้บริการผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการขนส่งสินค้าและซัพพลายเชนขององค์กรจากข้อมูลเบื้องต้น พบว่ามีบริษัทนำเข้า-ส่งออกและบริษัทที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ดังกล่าวประมาณ 1,200 แห่ง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ที่ 400 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยเฉพาะการใช้ Pearson's Correlation และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ที่ต้องการจำนวนตัวอย่างที่มากพอเพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำและน่าเชื่อถือ โดยในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสามารถใช้ "การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)" ร่วมกับ การสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามที่ออกแบบขึ้นโดยอ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีทางโลจิสติกส์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ เพศ ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการทำงาน

ส่วนที่ 2 การประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ เช่น ราคา คุณภาพบริการ เทคโนโลยี ชื่อเสียง ความยืดหยุ่น และความปลอดภัย โดยใช้

มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert scale) ตั้งแต่ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

แบบสอบถามฉบับร่างได้รับการตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาโลจิสติกส์จำนวน 3 ท่าน และมีการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (Reliability) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.89 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามจะถูกป้อนเข้าสู่โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทำการวิเคราะห์ต่าง ๆ คือ 1) วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2) วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือด้วยค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha 3) วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการเลือกใช้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ 4) ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ การใช้ค่า IOC เพื่อทดสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและความเชื่อมั่นด้วยค่า Cronbach's Alpha หลังจากการทดสอบ IOC เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ซึ่งเป็นผู้บริหารและผู้มีอำนาจตัดสินใจในบริษัทนำเข้า-ส่งออกสินค้าที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตท่าเรือหลักของประเทศไทย ได้แก่ ท่าเรือคลองเตย ท่าเรือแหลมฉบัง และท่าเรือกรุงเทพฯ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยภาพรวมในระดับ "มาก" โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ความปลอดภัยและการบริหารความเสี่ยง ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.55) ปัจจัยนี้ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดในบรรดาทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญสูงสุดกับการปกป้องสินค้าในระหว่างกระบวนการขนส่ง เช่น การมีระบบ

ติดตามสินค้า (GPS/IoT), การควบคุมอุณหภูมิในสินค้าที่ต้องใช้โซ่ความเย็น (cold chain), การประกันภัยสินค้า และมาตรการรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ เช่น ความเสียหาย การสูญหาย หรือความล่าช้าในการส่งมอบสินค้า ระดับความเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ต่ำ (S.D. = 0.55) ยังแสดงถึงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในหมู่ผู้ตอบแบบสอบถามว่านี่คือปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้ 2) คุณภาพของบริการ ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.60) อันดับรองลงมาเป็นคุณภาพของบริการ หมายถึง ความสามารถในการให้บริการที่ตรงเวลา ความถูกต้องของเอกสาร การให้ข้อมูลอย่างชัดเจน และการดูแลลูกค้าอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การประสานงานกับศุลกากร หรือการจัดหาทางเลือกเมื่อเกิดเหตุขัดข้อง ค่าเฉลี่ยในระดับสูงนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการไม่ได้มองแค่ ราคาถูก แต่เน้นที่ บริการครบวงจรและไว้วางใจได้ 3) ราคาและต้นทุน ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.64) ผู้ประกอบการยังคงให้ความสำคัญกับราคา โดยมองหาผู้ให้บริการที่เสนอราคาคุ้มค่า สอดคล้องกับงบประมาณ หรือสามารถเจรจาเงื่อนไขได้ เช่น ส่วนลดสำหรับการใช้บริการซ้ำ การเรียกเก็บค่าบริการตามปริมาณ (volume-based pricing) อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจัยนี้จะสำคัญ แต่ก็อยู่ในอันดับที่ 3 สะท้อนว่าผู้ประกอบการไม่เน้น ถูกที่สุด แต่ เหมาะสมที่สุด 4) ความยืดหยุ่นในการให้บริการ ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.62)ความยืดหยุ่นหมายถึง ความสามารถของผู้ให้บริการในการปรับแผนงานให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า เช่น การจัดส่งแบบเร่งด่วน (express delivery), การปรับเส้นทางตามสถานการณ์ หรือการให้บริการพิเศษตามความต้องการเฉพาะของแต่ละสินค้า ค่าเฉลี่ยระดับมากนี้ชี้ว่า การไม่ยึดติดกับรูปแบบบริการตายตัว คือจุดแข็งของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ที่ลูกค้าต้องการในยุคที่การแข่งขันสูงและสถานการณ์เปลี่ยนแปลงเร็ว 5) เทคโนโลยีที่ใช้ ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.58) ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบติดตามสถานะสินค้าแบบเรียลไทม์ (real-time tracking), ระบบจัดการคลังสินค้า (WMS), ระบบจองคิวขนส่งออนไลน์ หรือการใช้ Big Data/AI เพื่อวิเคราะห์เส้นทางขนส่ง มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก แต่ยังเป็นรองปัจจัยเชิงคุณภาพและราคา ซึ่งอาจสะท้อนว่าบางกลุ่มยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเท่ากับปัจจัยอื่น หรือยังไม่มั่นใจในความสามารถของผู้ให้บริการในด้านนี้ 6) ชื่อเสียงของผู้ให้บริการ ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.65) แม้ว่าชื่อเสียงจะยังคงมีความสำคัญ แต่ได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดในกลุ่มปัจจัยที่ศึกษา อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการให้

ความสำคัญกับ ประสบการณ์ตรง หรือ "ผลลัพธ์จากการใช้บริการจริง" มากกว่าความมีชื่อเสียงหรือความเป็นที่รู้จักในวงกว้าง S.D. ที่สูงสุด (0.65) ยังสะท้อนว่าความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องนี้หลากหลาย อาจมีทั้งผู้ที่ให้ความสำคัญและผู้ที่ไม่ยึดติดกับชื่อเสียง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เช่น ราคา คุณภาพบริการ เทคโนโลยี ฯลฯ กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ โดยใช้สถิติเพียร์สัน พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า Pearson’s correlation ดังนี้ ราคาและต้นทุน (X_1) กับ Y โดย $r = 0.72$, $p < .01$ คุณภาพของบริการ (X_2) กับ Y โดย $r = 0.68$, $p < .01$ เทคโนโลยีที่ใช้ (X_3) กับ Y โดย $r = 0.55$, $p < .01$ ชื่อเสียงของผู้ให้บริการ (X_4) กับ Y โดย $r = 0.50$, $p < .01$ ความยืดหยุ่นในการให้บริการ (X_5) กับ Y โดย $r = 0.60$, $p < .01$ และ ความปลอดภัยและการบริหารความเสี่ยง (X_6) กับ Y โดย $r = 0.65$, $p < .01$

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางในการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศที่เหมาะสมตามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ พบว่า ปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดในการพิจารณาเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ได้แก่ ความปลอดภัยและการบริหารความเสี่ยง ราคาและต้นทุนคุณภาพของบริการ แนวทางที่เสนอ คือ ผู้ประกอบการควรเลือกผู้ให้บริการที่สามารถแสดงหลักฐานด้านความปลอดภัยที่ชัดเจน มีการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ มีความโปร่งใสด้านราคา และสามารถให้บริการที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในส่วนการติดตามสถานะสินค้าและการตอบสนองลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลตามสมมติฐาน (Hypotheses Testing) ได้ดังนี้

H_1: ราคาและต้นทุน (X_1) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ได้รับการยืนยัน ($r = 0.72$, $p < .01$)

H_2: คุณภาพของบริการ (X_2) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ได้รับการยืนยัน ($r = 0.68$, $p < .01$)

H_3: เทคโนโลยีที่ใช้ (X_3) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ได้รับการยืนยัน ($r = 0.55$, $p < .01$)

H_4: ชื่อเสียงของผู้ให้บริการ (X_4) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ได้รับการยืนยัน ($r = 0.50$, $p < .01$)

H_5: ความยืดหยุ่นในการให้บริการ (X_5) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ได้รับการยืนยัน ($r = 0.60$, $p < .01$)

H_6: ความปลอดภัยและการบริหารความเสี่ยง (X_6) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ โลจิสติกส์ ได้รับการยืนยัน ($r = 0.65$, $p < .01$)

อภิปรายผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความปลอดภัยและการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด รองลงมาคือคุณภาพของบริการ และราคาค่าบริการ ซึ่งสะท้อนว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงในการสูญหายหรือความเสียหายของสินค้า รวมถึงความน่าเชื่อถือและความสามารถในการให้บริการของผู้ให้บริการโลจิสติกส์มากกว่าราคาเพียงอย่างเดียว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Ahmed, Ali และ Ahmad (2020) ที่พบว่าในอุตสาหกรรมน้ำมันพืช ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับต้นทุนการให้บริการและประสิทธิภาพการดำเนินงาน แต่ยังคำนึงถึงความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการเป็นลำดับต้น ๆ เช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tran (2021) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศเวียดนาม และพบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัย การส่งมอบตรงเวลา และการให้บริการลูกค้า เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการมากกว่าราคาเพียงอย่างเดียว

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ โลจิสติกส์ระหว่างประเทศ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทั้งหมดที่ศึกษา ได้แก่ ราคา คุณภาพ เทคโนโลยี ชื่อเสียง ความยืดหยุ่น และความปลอดภัย มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ โดยเฉพาะราคา คุณภาพ และความปลอดภัย ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ในระดับสูง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงาน

ของ Bask et al. (2008) ซึ่งระบุว่าการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์นั้น ผู้ประกอบการมักพิจารณาจากความสามารถในการปรับตัว ความเชื่อถือได้ และต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้ โดยเน้นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในระยะยาวและประสิทธิภาพโดยรวม

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางในการเลือกผู้ให้บริการที่เหมาะสม จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับความปลอดภัย คุณภาพ และราคาเป็นหลัก จึงสามารถเสนอแนวทางได้ว่า ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ที่ต้องการเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน ควรปรับปรุงมาตรการความปลอดภัย เช่น ระบบติดตามสินค้า, การประกันสินค้า และระบบตอบสนองเหตุฉุกเฉิน รวมถึงพัฒนาคุณภาพบริการให้สามารถจัดการและส่งมอบสินค้าได้อย่างแม่นยำ มีประสิทธิภาพ และมีราคายืดหยุ่นตามประเภทสินค้าและลูกค้าแนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจาก Liu และ Lyons (2011) ที่เน้นว่าผู้ให้บริการโลจิสติกส์ควรมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจระยะยาวกับลูกค้า โดยอาศัยปัจจัยด้านความปลอดภัย การบริการที่เชื่อถือได้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยปัจจัยที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ความปลอดภัยและการบริหารความเสี่ยง ($\bar{X}$ = 4.32), คุณภาพของบริการ ($\bar{X}$ = 4.26) และราคาและต้นทุน ($\bar{X}$ = 4.21) ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันชี้ว่า ทุกปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ราคา คุณภาพ เทคโนโลยี ชื่อเสียง ความยืดหยุ่น และความปลอดภัย ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะปัจจัยราคา (r = 0.72), ความปลอดภัย (r = 0.65) และคุณภาพของบริการ (r = 0.68) ที่มีค่าสหสัมพันธ์ในระดับสูง นอกจากนี้ การทดสอบสมมติฐานทั้ง 6 ข้อ ได้รับการยืนยันทั้งหมดว่าแต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ สุดท้ายงานวิจัยเสนอแนวทางว่าผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับผู้ให้บริการที่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยชัดเจน มีระบบบริหารความเสี่ยงที่น่าเชื่อถือ ให้บริการด้วยคุณภาพ

สม่ำเสมอ และมีความโปร่งใสด้านราคา เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจในเวทีการค้าระหว่างประเทศ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยในการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกในประเทศไทยให้ความสำคัญกับ “ความปลอดภัยของสินค้า” มากกว่าปัจจัยด้านราคา ซึ่งแตกต่างจากข้อสมมติฐานดั้งเดิมที่มักเน้นว่าราคาคือปัจจัยสำคัญสูงสุด งานวิจัยนี้จึงช่วยปรับมุมมองต่อการออกแบบบริการโลจิสติกส์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ใช้บริการจริง

2. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่างปัจจัยที่ศึกษา การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณในงานวิจัยนี้ก่อให้เกิด โมเดลเชิงปริมาณที่สามารถใช้ในการคาดการณ์พฤติกรรมการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการเน้นว่าปัจจัยด้านราคา (β = 0.38), คุณภาพ (β = 0.30) และความปลอดภัย (β = 0.25) เป็นตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาโมเดลการตัดสินใจเชิงธุรกิจและนโยบายระดับองค์กร

3. บริบทของประเทศไทยในเชิงโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ งานวิจัยนี้เจาะจงบริบทของธุรกิจนำเข้า-ส่งออกที่อยู่รอบ ท่าเรือแหลมฉบัง คลองเตย และกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านโลจิสติกส์ การได้ข้อมูลโดยตรงจากภาคธุรกิจ 400 ราย จึงสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนภาพจริงของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ไทยในปัจจุบัน และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงนโยบายของรัฐหรือสมาคมการค้าต่อไป

4. แนวทางการพัฒนาและคัดเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในระดับปฏิบัติ งานวิจัยได้เสนอแนวทางการเลือกผู้ให้บริการที่สอดคล้องกับลำดับความสำคัญของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็น องค์ความรู้ที่สามารถใช้ได้จริงโดยผู้บริหารองค์กรด้านโลจิสติกส์ในการปรับปรุงบริการ หรือนำไปใช้ฝึกอบรมบุคลากร ในภาคธุรกิจได้อย่างตรงจุด

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยด้าน ความปลอดภัยของสินค้า, คุณภาพการให้บริการ, และ ราคาที่เหมาะสม เป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิ

สติกส์ระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการให้บริการ ดังนี้

1) ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ควรเน้นการสร้างความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยของสินค้า เช่น การติดตั้งระบบติดตามแบบเรียลไทม์ (real-time tracking), การรับประกันความเสียหาย, และระบบตอบสนองเหตุฉุกเฉิน (contingency plan) ที่ชัดเจน

2) ควร ยกระดับคุณภาพบริการ โดยเน้นความถูกต้องของเอกสาร, ความตรงต่อเวลา, การให้ข้อมูลอย่างโปร่งใส และการสื่อสารกับลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ในด้าน ราคา ผู้ให้บริการควรกำหนดราคาที่ชัดเจนและแข่งขันได้ พร้อมทั้งมีทางเลือกด้านราคา เช่น บริการแบบแพ็กเกจ หรือระบบค่าบริการตามปริมาณการขนส่ง เพื่อให้ตอบโจทย์ผู้ประกอบการทุกระดับ

4) ภาครัฐหรือสมาคมโลจิสติกส์ ควรจัดให้มีการส่งเสริมมาตรฐานการบริการของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในระบบขนส่งระหว่างประเทศ และสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบศุลกากร, ผลกระทบจากสถานการณ์ฉุกเฉิน (เช่น โควิด-19, ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์) หรือ พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ให้บริการ (Green Logistics) ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเช่นกัน

2) การศึกษาควรขยายพื้นที่ตัวอย่างไปยัง ภูมิภาคอื่นนอกเหนือจากท่าเรือหลัก เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเขตชายแดนที่มีด่านนำเข้า-ส่งออก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่

3) ควรนำเสนอ โมเดลเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ในการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ลึกยิ่งขึ้นและแม่นยำมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สุภาวดี สายสนิท, กัญญารัตน์ นิ่มตระกูล. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุและเอกสารด่วนไปต่างประเทศในกรุงเทพมหานคร. *วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์และกลยุทธ์การจัดการ*, *10*(1), 45–62.

Ahmed, S., Ali, M., & Ahmad, S. (2020). Factors affecting the selection of third-party logistics (3PL) in the edible oil industry of Karachi. *Journal of Supply Chain Management*, 14(3), 112–127.

Bask, A., Lipponen, M., Rajahonka, M., & Tinnilä, M. (2008). The role of contract types and customization in logistics outsourcing. *The International Journal of Production Economics*, 113(1), 148–158.

Cheng, C.-Y., Wang, M.-C., & Huang, S.-P. (2022). Determinants of selecting international logistics providers: An empirical study of SMEs in export-import business. *Journal of Transportation Management*, 33(2), 45–62.

Inprom, M., Sudhamasapa, C., & Khaninphasut, P. (2021). Factors affecting the selection of logistics service providers of e-commerce entrepreneurs in the upper southern part of Thailand. *Journal of Business and Logistics Research*, 15(2), 78–92.

Liu, C., & Lyons, A. (2011). An analysis of third-party logistics performance and service provision. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 47(4), 547–570.

Rodrigue, J.-P. (2020). *The geography of transport systems* (5th ed.). Routledge.

Thai, V. V., & Grewal, D. (2005). Selecting a third-party logistics provider: A conceptual model. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 35(2), 95–116.

Tran, T. T. (2021). Critical factors affecting the choice of logistics service provider. *International Journal of Logistics Management*, 32(4), 1012–1030.

Wang, Y., Han, J., & Lu, J. (2018). A study on criteria for logistics service provider selection: Evidence from import/export enterprises. *Asian Journal of Shipping and Logistics*, 34(3), 235–245.

ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1*

ADMINISTRATOR' SERVANT LEADERSHIP AFFECTING SCHOOL CULTURE OF SCHOOL UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ไตรศร สติมั่น[1], นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์[2] และ วสันต์ชัย กากแก้ว[3]

Trisorn Satiman[1], Nawaratwadee Shinakkarawat[2] and Vasanchai Kakkaew[3]

[1-3]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

[1-3]Master of Education Program in Educational Administration, Surin Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: tongliang2541@gmail.com

วันที่รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 19 กันยายน 2568; วันตอบรับบทความ: 20 กันยายน 2568

Received 14 May 2025; Revised 19 September 2025; Accepted 20 September 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 2) ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 4) ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Citation:

* ไตรศร สติมั่น, นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์ และ วสันต์ชัย กากแก้ว. (2568). ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1156-1173.

Trisorn Satiman, Nawaratwadee Shinakkarawat and Vasanchai Kakkaew. (2025). Administrator' Servant Leadership Affecting School Culture Of School Under Surin Primary Educational Service Area Office 1. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1156-1173.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 351 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.97 และค่าความเชื่อมั่นของวัฒนธรรมโรงเรียน เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2) ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

3) ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.824

4) ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน ได้ร้อยละ 67.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\widehat{Y}$ = 1.307 + 0.699**X และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y$ = 0.824**Z_x

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำใฝ่บริการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, วัฒนธรรมโรงเรียน, การบริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the level of servant leadership of school administrators under the Office of Surin Primary Educational Service Area 1 2) the level of school culture of schools under

the same office 3) the relationship between servant leadership of school administrators and school culture and 4) the influence of servant leadership of school administrators on school culture. The sample group consisted of school administrators and teachers in basic education institutions under the Office of Surin Primary Educational Service Area 1 in the academic year 2024, totaling 351 participants. The research instrument used was a 5-point Likert scale questionnaire. The overall reliability of the questionnaire was 0.99, with a reliability of 0.97 for servant leadership and 0.99 for school organizational culture. Data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and simple regression analysis.

The research findings were as follows:

1) The overall and individual aspects of servant leadership of school administrators were at a high level.

2) The overall and individual aspects of school organizational culture were at a high level.

3) Servant leadership of school administrators was significantly correlated with school organizational culture at a very high level (r = 0.824) at the .01 level of significance.

4) Servant leadership of school administrators significantly influenced school organizational culture, accounting for 67.90% of the variance at the .01 level of significance. The predictive equation in raw score form was $\widehat{Y}$ = 1.307 + 0.699**X and in standardized score form $\hat{Z}_y$ = 0.824**Z_x

Keywords: Servant Leadership, School Administrator, School Culture, Educational Administration, Educational Service Area Office

บทนำ

ในปัจจุบันสภาวการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากสังคมมนุษย์เป็นสังคมขนาดใหญ่ การปรับเปลี่ยนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกระดับชั้น ให้สามารถก้าวไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายจะต้องประสานความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และร่วมกันดำเนินการให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580, 2561 : 1-13) เป้าหมายของการพัฒนาประเทศ คือ คนไทยเป็นคนดี คนเก่งมีคุณภาพพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่กล่าวมานั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กร รวมทั้งควบคุมบังคับบัญชาให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติภารกิจให้บรรลุตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวชี้วัดความสำคัญต่อทิศทางการดำเนินงานตามนโยบายการศึกษาของรัฐ หากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความสามารถสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากครูทั่วไป จะสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่มุ่งหวังได้สำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจึงถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความอยู่รอดและความสำเร็จของงานการบริหาร เนื่องจากจะทำให้ผู้ร่วมงานเชื่อมั่นและศรัทธา นำไปสู่ความร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยนที่ดี (อมรรัตน์ ศรีทอง, 2558 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ พุทธพงศ์ หลักคำ (2560 : 10) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของหน่วยงาน ภาวะผู้นำจะมีคุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ และมีวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่นหรือกลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจหรือสร้างความสามารถทำให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา การยอมรับ และใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายปัจจุบันได้มีการกล่าวถึงภาวะผู้นำสมัยใหม่ (modern leadership) ซึ่ง รุ่งทิวา กลัดมุข (2564 : 15) กล่าวถึงภาวะผู้นำใฝ่บริการว่าเป็นลักษณะพฤติกรรมของการให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและผู้ตามก่อนเป็นอันดับ

แรก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน คอยช่วยเหลือให้ผู้อื่นเกิดการพัฒนานำไปสู่ความเจริญงอกงาม ความพยายามในการสื่อสาร การเปิดรับคำพูดของผู้อื่น แสวงหาเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มและความสามารถในการทำให้เป้าหมายของกลุ่มชัดเจน กระตุ้นให้เกิดการร่วมมือร่วมใจ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงการมอบอำนาจแก่บุคคลเหล่านั้น เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรีนลีฟ (Greenleaf, 1977) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นความสามารถหรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีความต้องการรับใช้ผู้อื่นก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งการนำในลักษณะนี้เป็นผลมาจากการให้บริการแก่ผู้อื่นและองค์การ ผู้นำแบบผู้รับใช้อาจมีหรือไม่มีตำแหน่งก็ได้ ภาวะผู้นำใฝ่บริการจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน ความไว้วางใจกัน การมองการณ์ไกล การรับฟังผู้อื่น ตลอดถึงการใช้อำนาจทางศีลธรรม รวมทั้งการมอบอำนาจ จึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการรับใช้ผู้อื่นเป็นอันดับแรก เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าตนเอง มีหัวใจของการบริการ ซึ่งผู้บริหารในปัจจุบันจำเป็นต้องสร้างลักษณะภาวะผู้นำที่เข้มแข็งในการบริหาร และมีการนำคุณลักษณะของภาวะผู้นำใฝ่บริการไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพ

โรงเรียนเป็นองค์กรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงาม ดังนั้น โรงเรียนจึงประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ซึ่งบุคคลเหล่านี้เมื่อมาอยู่รวมกันได้มีการหล่อหลอมค่านิยม ความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ทุกคนยอมรับ และปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน จึงนำมาซึ่งการมีวัฒนธรรมโรงเรียน (อมรรัตน์ ศรีทอง, 2558 : 2) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์จิโอแวนนีและโรเบิร์ต (Sergiovanni & Robert, 1988 : 103) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมโรงเรียนเป็นตัวกำหนดสัญลักษณ์ กฎเกณฑ์ของพฤติกรรม พิธีการและเรื่องราวเล่าสู่กันมา มีจุดเน้นถึงค่านิยม และความเชื่อว่าเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกของโรงเรียน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจว่าทำอะไร และทำได้ดีอย่างไร ซึ่งทุกโรงเรียนต่างมีวัฒนธรรมเฉพาะโรงเรียนของตน ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จิราภรณ์ พงษพัง (2565 : 25) ที่กล่าววว่าวัฒนธรรมโรงเรียนหมายถึง วิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนที่มีความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานที่บุคลากรเข้าใจร่วมกัน มีอิทธิพลต่อการ

ปฏิบัติงาน ทำให้สมาชิกในโรงเรียนมีความเป็นเอกภาพและยึดเหนี่ยวผูกพันต่อโรงเรียน มีความเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างกันออกไปในแต่ละโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เน้นการพัฒนาผู้บริหารสู่ความเป็นมืออาชีพ มุ่งจัดการศึกษาเพื่อโอกาส คุณภาพ คุณธรรมและเรียนรู้อย่างมีความสุข (แผนปฏิบัติการประจำปีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1, 2562 : 43) จะเห็นได้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเป็นมืออาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำใฝ่บริการที่จะสามารถทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

2. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการบริหารงาน กล่าวคือนอกจากผู้นำจะเป็นบุคคลที่สร้าง บรรยากาศในองค์การให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานแล้ว งานจะดำเนินไปได้ด้วยดี บรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว ยังขึ้นอยู่กับศิลปะในการบริหารงานของผู้นำ ศิลปะในการบริหารงานนี้คือ ภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำได้แบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือภาวะผู้นำใฝ่บริการและมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำใฝ่บริการไว้อย่างหลากหลาย ดังเช่น

ปัทมาพร ศรีกำพล (2557 : 45) ภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นภาวะผู้นำที่มีพฤติกรรมการให้บริการเพื่อนร่วมงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของเพื่อนร่วมงาน รับใช้ความต้องการของกลุ่มมากกว่าความต้องการส่วนตัว เห็นคุณค่าของผู้อื่น พัฒนาผู้อื่น สนับสนุนให้คนในองค์กรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ โดยใช้อำนาจทางศีลธรรมกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจความไว้วางใจซึ่งกันและกันและมอบอำนาจแก่เพื่อนร่วมงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม ประกอบด้วยคุณลักษณะ 10 ประการ คือ การฟัง การเห็นอกเห็นใจ การเยียวยารักษา การกระตุ้นตระหนักรู้ การโน้มน้าวใจ การสร้างมโนทัศน์ การมองการณ์ไกล ความรับผิดชอบร่วมกัน การอุทิศตนเพื่อพัฒนาคนและการสร้างกลุ่มชน

อมรรัตน์ ศรีทอง (2558 : 23) กล่าวว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการ (servant leadership) หมายถึง พฤติกรรมการรับใช้เพื่อนร่วมงานและผู้ตาม เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล โดยใช้อำนาจทางศีลธรรมกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไว้วางใจซึ่งกันและกันและให้อำนาจแก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน ตามทฤษฎีของแพตเตอร์สัน (Patterson, 1988) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญ 10 ด้านของ

วัฒนธรรมโรงเรียน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโรงเรียน (School purpose) การมอบอำนาจ (Empowerment) การตัดสินใจ (Decision making) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (Sense of community) ความเชื่อถือไว้วางใจ (Trust) ความมีคุณภาพ (Quality) การยอมรับนับถือ (Recognition) ความเอื้ออาทร (Caring) ความซื่อสัตย์ (Integrity) และความหลากหลายของบุคลากร (Diversity) เพราะมีองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ครอบคลุม ในส่วน พิชิตชัย ศรีใสคำ (2565 : 17-18) กล่าวว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมโรงเรียนได้ว่า วัฒนธรรมโรงเรียนมีส่วนสำคัญ ในการหล่อหลอมค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่เกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อย สม่ำเสมอ และ กลายเป็นสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อกำหนดเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน จนกลายเป็นบรรทัดฐานที่บ่งชี้ว่า พฤติกรรมใดเป็นที่ควรปฏิบัติและยอมรับได้ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรม โรงเรียนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องและส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระบบโรงเรียน เพื่อร่วมกันปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผลและบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน

ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการให้บริการและรับใช้ผู้อื่นเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและส่งเสริมการเติบโตของบุคลากรในองค์กร มากกว่าการใช้อำนาจเพื่อบังคับบัญชา โดยมีลักษณะสำคัญ เช่น การฟัง การเห็นอกเห็นใจ การมอบอำนาจ การกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ และการสร้างความไว้วางใจในหมู่คณะ ซึ่งภาวะผู้นำลักษณะนี้มีบทบาทในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน และส่งผลต่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมโรงเรียนถือเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรม ค่านิยม และแนวปฏิบัติร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา โดยมีลักษณะครอบคลุมทั้งด้านความมีจุดมุ่งหมายร่วม ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม การตัดสินใจร่วมกัน ความเอื้ออาทร ความหลากหลาย และการยอมรับซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมโรงเรียนจึงเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้ทุกฝ่ายดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและส่งเสริมให้การบริหารจัดการภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและยั่งยืน ทั้งนี้เมื่อภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารผสานเข้ากับวัฒนธรรมโรงเรียนที่เข้มแข็ง จะสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้พัฒนาอย่างเป็นระบบและสร้างผลลัพธ์ที่ดีทั้งในด้านคุณภาพการศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 2,842 คน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดใหญ่ 5 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 383 คน โรงเรียนขนาดกลาง 159 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 1,852 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 128 โรงเรียน ผู้บริหารและครู จำนวน 607 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) มีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) ผู้วิจัยคำนวณขนาดตัวอย่างประชากรโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973 อ้างถึง : ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549 : 47) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 351 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในปัจจุบัน ขนาดของสถานศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานมีลักษณะตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของกรีนลีฟ (Greenleaf) จำนวน 10 องค์ประกอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรตามแนวคิดของแพตเตอร์สัน (Patterson) จำนวน 10 องค์ประกอบ

ลักษณะแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามตามมาตรฐานค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's rating scale) (สุวิมล ติรกานันท์, 2557 : 57- 61) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ไปถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

3.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบออนไลน์ จำนวน 351 ชุด โดยใช้โปรแกรม Google Form เป็นเครื่องมือในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ โดยส่ง QR Code หรือ Link ของแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่ไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยติดตาม และประสานงานกับโรงเรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดอยู่เพื่อรวบรวมให้ครบตามจำนวน

3.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และทำการบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูป

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงโดยใช้สถิติการวิจัย และดำเนินการจัดกระทำข้อมูล และวิเคราะห์ผลจากคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product – Moment correlation Coefficient) ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สรุปผลโดยรวมและรายด้าน ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การเป็นผู้ฟังที่ดี ความรับผิดชอบร่วมกัน การโน้มน้าวใจ การเห็นอกเห็นใจ การบำรุงรักษาบุคลากร การอุทิศเพื่อพัฒนาคน การมองการณ์ไกล การสร้างกลุ่มชน การสร้างมโนทัศน์ขององค์การ และมีความตระหนักรู้

2. ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การยอมรับนับถือ ความซื่อสัตย์ ความหลากหลายของบุคลากร ความเอื้ออาทร ความมีคุณภาพ วัตถุประสงค์ของโรงเรียน ความเชื่อถือไว้วางใจ การมอบอำนาจ การตัดสินใจ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน

3. ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.824 แสดงว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อยู่ในระดับสูงมาก หากพิจารณาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน การมองการณ์ไกลมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การอุทิศเพื่อพัฒนาคน การสร้างมโนทัศน์ขององค์การ การสร้างกลุ่มชน การโน้มน้าวใจ มีความตระหนักรู้ การเห็นอกเห็นใจ ความรับผิดชอบร่วมกัน การบำรุงรักษาบุคลากร และการเป็นผู้ฟังที่ดี ตามลำดับ

4. การส่งผลของภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สุรินทร์ เขต 1 ได้ร้อยละ 0.679 หรือ 67.90% และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.210 สามารถสร้างสมการพยากรณ์การส่งผลของภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}$ = 1.307 + 0.699**X

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{z}_y$ = 0.824**z_x

จากสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาเปลี่ยนไป 1 หน่วย ทำให้วัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เปลี่ยนไป 0.699 หน่วย และจากสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาเปลี่ยนไป 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้วัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เปลี่ยนไป 0.824 หน่วยคะแนนมาตรฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การเป็นผู้ฟังที่ดี ความรับผิดชอบร่วมกัน การโน้มน้าวใจ การเห็นอกเห็นใจ การบำรุงรักษาบุคลากร การอุทิศเพื่อพัฒนาคน การมองการณ์ไกล การสร้างกลุ่มชน การสร้างมโนทัศน์ขององค์การ และมีความตระหนักรู้ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาย่อมมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำใฝ่บริการโดยภาวะผู้นำใฝ่บริการจะยึดหลักของการรับใช้บุคคลอื่นเป็นหลัก ภาวะผู้นำใฝ่บริการจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต่อผู้บริหาร หรือผู้นำที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรีนลีฟ (Greenleaf, 1977 : 13) ที่ได้เสนอว่า การให้บริการผู้อื่น เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ผู้นำจะต้องเริ่มต้นจากการให้บริการผู้อื่น เกิดความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นก่อน เห็นคุณค่า และความสำคัญของการเป็นมนุษย์ทุกคน บริการความต้องการของกลุ่มมากกว่าความต้องการส่วนตัว และที่สำคัญเป็น

สิ่งที่เกิดขึ้น โดยความรู้สึกที่ต้องการบริการผู้อื่น มากกว่าความต้องการของตนเอง สอดคล้องกับ ปัทมาพร ศรีกำพล (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาวัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อมรรัตน์ ศรีทอง (2558) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การยอมรับนับถือ ความซื่อสัตย์ ความหลากหลายของบุคลากร ความเอื้ออาทร ความมีคุณภาพ วัตถุประสงค์ของโรงเรียน ความเชื่อถือไว้วางใจ การมอบอำนาจ การตัดสินใจ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1 มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมในหน่วยงานของตนเป็นอย่างดี เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างวัฒนธรรมให้เข้มแข็ง ให้ความยอมรับนับถือบุคลากรในโรงเรียน ยอมรับว่าครูมีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ยอมรับแนวความคิดใหม่ ๆ ของครู เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแพตเตอร์สัน (Patterson, 1986 : 50) ที่เสนอไว้ว่าการเห็นคุณค่า การยอมรับแนวคิดความสำเร็จ และผลงานของบุคลากร การยอมรับนับถือเป็นความต้องการทางสังคมของมนุษย์ ซึ่งเมื่อได้รับการยอมรับนับถือทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจเต็มใจที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ สุภาวดี ลำเจียกมงคล (2554) ที่ได้ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนกับการบริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 พบว่าระดับวัฒนธรรมโรงเรียนในสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.824 แสดงว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อยู่ในระดับสูงมาก หากพิจารณาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน การมองการณ์ไกลมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การอุทิศเพื่อพัฒนาคน การสร้างมโนทัศน์ขององค์การ การสร้างกลุ่มชน การโน้มน้าวใจ มีความตระหนักรู้ การเห็นอกเห็นใจ ความรับผิดชอบร่วมกัน การบำรุงรักษาบุคลากร และการเป็นผู้ฟังที่ดี ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำใฝ่บริการและมุ่งเน้นการบริหารให้ได้ผลสำเร็จของงาน สอดคล้องกับ อมรรัตน์ ศรีทอง (2558) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับต่ำถึงสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.40 – 0.82 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารกับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.64 – 0.79

4. การส่งผลของภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ร้อยละ 0.679 หรือ 67.90% และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.210 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำในการบริหารโรงเรียนและปลูกฝังให้มีวัฒนธรรมในการปฏิบัติงาน ดังที่กรีนลีฟ

(Greenleaf, 1998) กล่าวว่า รูปแบบของภาวะผู้นำควรเน้นที่การให้บริการผู้อื่น ส่งเสริมความสำคัญของชีวิตกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สอดคล้องกับอมรรัตน์ ศรีทอง (2558) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารโรงเรียน ด้านการเห็นคุณค่าของผู้อื่น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 80.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่าโดยรวมผู้บริหารมีระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การเป็นผู้ฟังที่ดี ความรับผิดชอบร่วมกัน การโน้มน้าวใจ การเห็นอกเห็นใจ การบำรุงรักษาบุคลากร การอุทิศเพื่อพัฒนาคน การมองการณ์ไกล การสร้างกลุ่มชน การสร้างมโนทัศน์ขององค์การ และความตระหนักรู้ ส่วนระดับวัฒนธรรมโรงเรียนก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การยอมรับนับถือ ความซื่อสัตย์ ความหลากหลายของบุคลากร ความเอื้ออาทร ความมีคุณภาพ วัตถุประสงค์ของโรงเรียน ความเชื่อถือไว้วางใจ การมอบอำนาจ การตัดสินใจ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.824 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก โดยเฉพาะด้านการมองการณ์ไกลมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การอุทิศเพื่อพัฒนาคน การสร้างมโนทัศน์ขององค์การ การสร้างกลุ่มชน และองค์ประกอบอื่น ๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ยังพบว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการสามารถพยากรณ์วัฒนธรรมโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของวัฒนธรรมโรงเรียนได้ร้อยละ 67.90 และมีค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.210 โดยสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบคือ $\hat{Y} = 1.307 + 0.699X$ และในรูปคะแนนมาตรฐานคือ $\hat{z}_y = 0.824z_x$ ซึ่งสะท้อนว่าหากภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้วัฒนธรรมโรงเรียนเปลี่ยนไปในทิศทาง

เดียวกันทั้งในระดับคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่

1) ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า ด้านมีความตระหนักรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับตัวรับรู้ เข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์โดยรอบอย่างถ้วนถี่ มีสติไม่ประมาท ตัดสินใจด้วยความเป็นธรรม อีกทั้งต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ทำงานด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

2) ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีความผูกพัน รับผิดชอบร่วมกัน เสียสละเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย มีการเสริมขวัญกำลังใจให้กันและกัน

3) ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่าด้านการมองการณ์ไกลมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโรงเรียนสูงที่สุด จึงควรมีการส่งเสริม และพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการด้านอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมโรงเรียนที่ดีต่อไป

4) จากการศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สามารถร่วมกันพยากรณ์วัฒนธรรมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ดังนั้น ในการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาให้ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนด้วยนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เข้าใจถึงหลักของภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่

1) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน ในสังกัดอื่น ๆ

2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนในยุคศตวรรษที่ 21

3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำใฝ่บริการในโรงเรียนที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ พงษพัง. (2565). วัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

ปัทมาพร ศรีกำพล. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิชิตชัย ศรีใสคำ. (2565). วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

พุทธพงศ์ หลักคำ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. ใน *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). (2561). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก วันที่ 13 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561.

รุ่งทิวา กลัดมุข. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ 4. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สุภาวดี ลำเจียกมงคล. (2554). วัฒนธรรมโรงเรียนกับการบริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาทองถิ่นที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ ศษ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวิมล ติรกานันท์. (2557). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. (2562). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2562*. สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1.

อมรรัตน์ ศรีทอง. (2558). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

Greenleaf, R.K. (1977). *Servant leadership*. Mahwah, NJ: Paulist Press.

Patterson, K.J. (1988). *School culture*. San Francisco: Jersey Bass.

Sergiovanni, T. J., & Robert, J. S. (1998). *Supervision human perspectives*. New York: McGraw-Hill.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis.* New York: New York: Harper. & Row.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

8) สมมติฐาน (ถ้ามี)

9) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

11) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

12) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

13) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

14) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

15) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract)

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

8) สรุป (Conclusion)

9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้

5.1 ภาพปกหนังสือ

5.2 แปลจากหนังสือ: .....

5.3 ผู้เขียน: .....

5.4 ผู้แปล: .....

5.5 สำนักพิมพ์: .....

5.6 ปีที่พิมพ์: .....

5.7 จำนวนหน้า: .....

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content)

8) บทวิจารณ์

9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร

วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).*//ชื่อหนังสือ*.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).*//ชื่อเรื่อง*/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), *คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (หน้า 39-68). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.*//ชื่อวารสาร*.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์*, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน *ชื่อสารานุกรม*,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน *ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./*ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//*ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์*.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). *วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว*. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// *ชื่อเรื่อง*.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). *กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation* เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562* . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//*ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า*/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49* (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1* (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). *รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต)*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). *ศิลปะการแห่งโนราห์*. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ได้ที่ https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/about เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalacademicpromotion@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป็นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

(16 pt) องคประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะชนิด ประเภท วัตถุประสงค สาระ ประเด็น แงคิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผานการวิเคราะห สังเคราะห วิจารณ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พรอมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแกไข การสงเสริมและพัฒนาตอยอด (อางอิงถามี)

จุดเด่น

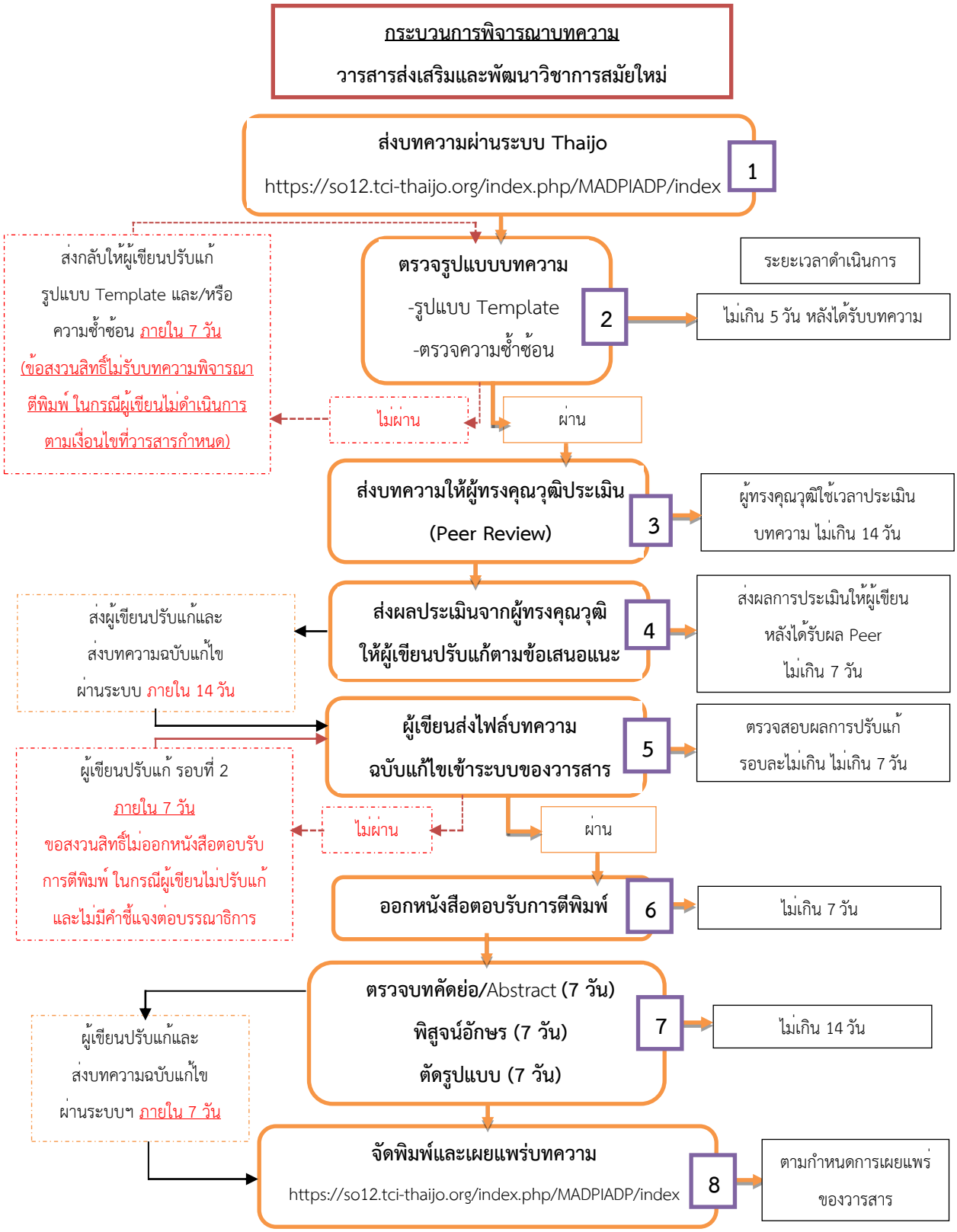
จุดด้อย

สรุป (18 pt)

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะทอนคุณคา การนำไปใชประโยชน เปนความเรียงไมใสเลขเปนขอมาตรา ไมเอียง ไมหนา ไมแทรกภาพโมเดลสะทอนคุณคาทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)